ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE

25

Knihovna UK PF
3125830926

REVIZE

PRÁVNĚNSKÁ

0000

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Redakční rada

vědecký redaktor
akademik Václav Vaněček, nositel Řádu práce

výkonný redaktor
prof. dr. Jaromir Kincl, DrSc.

členové
doc. dr. Miroslav Doležal
dr. Jiří Kejř, CSc.
doc. dr. Karel Malý, CSc.
doc. dr. Dragutin Pelikán, CSc.

0000000

PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE

25

Academia / nakladatelství
Československé akademie věd
Praha 1983

Knihovna právnické fakulty
University Karlovy
Znač.: 4812 | d
Inv. č.: 926 | 83
Z

© Academia, nakladatelství Československé akademie věd 1983

JEŠTĚ K CHARAKTERISTICE KARLA IV. NĚKTERÉ OTAZNÍKY

Václav Vaněček

Úkol všestranně osvětlit osobnost, dobu i dílo panovníka, kterého běžně označujeme Karlem Čtvrtým, ačkoli tato řadová číslovka je právě z hlediska č e s k é státnosti nejméně vhodná, vyvstal v druhé polovině 20. století před naší historiografií už dvakrát.Poprvé to bylo v r. 1966, kdy v rámci světových kulturních výročí UNESCO byly zásluhy této mimořádné postavy mezi panovníky evropského středověku připomenuty u příležitosti 650. výročí Karlova narození. Podruhé to bylo v r. 1978, kdy mezi jubilea UNESCO bylo zařazeno šestisté výročí Karlovy smrti, vzpomenuté s daleko větším důrazem a nesrovnatelně okázaleji než tomu bylo 12 let předtím, a to nejen v Karlově vlasti, ale i v jiných zemích Karlova někdejšího císařského panování.

Aniž bychom předcházeli plnějšímu a spolehlivějšímu hodnocení, které bude možné až s odstupem více let, lze říci, že v historickém bádání byl v souvislostech obou zmíněných jubileí učiněn velký pokrok, že se však současně pro danou problematiku otevřela i řada nových otázek a pohledů, jimiž se historická věda bude muset zabývat patrně nejméně do dalšího velkého karlovského výročí v r. 2016. Na některé z nich chceme upozornit v této úvaze.

Karel byl z českých panovníků první, jemuž se podařilo dosáhnout hodnosti a titulu od r. 1346 krále a od r. 1355 císaře Římanů - Romanorum imperator. Jak sám o tom hlásá v listině vydané v r. 1357, znamenalo to, že byl povýšen "ad mundialis monarchiae apicem" a tak nadřazen "cunctis per orbem regnantibus", což byly aspirace vskutku nemalé.

Na český královský trůn dosedla pak v dalších stoletích ještě řada římských císařů a čtyři císařové rakouští. Jako český císař může však být označen jediný - Karel z rodu přemyslovsko-lucemburského. Považují-li se poslední čeští králové, ať korunovaní (poslední korunovace českého krále se konala v Praze r. 1836) či nekorunovaní, běžně za Habsburky, pak by nic nemělo bránit tomu, abychom Karla pokládali za Přemyslovce. Rozdíl je v tom, že v případě Habsburků zprostředkova-

telka nové linie Marie Terezie skutečně jako česká královna vládla (římským císařem byl její manžel František Lotrinský), zatímco Eliška Přemyslovna se sama vlády neujala, neboť českým panovníkem byl její manžel, Karlův otec Jan.

Slova oficiálního Karlova titulu "Romanorum imperator" byla v jeho době ovšem už lesklou reminiscencí a krásnou iluzí. Jakkoli to zní paradoxně, mnohem bližší soudobé realitě byla by bývala jejich parafráze "Bohemorum imperator". Totéž měl snad na mysli ve své charakteristice Karla Eneáš Silvius (pozdější papež Pius II.), v jehož šlépějích šel pak i císař Maxmilián, když v Karlovi viděl arciotčíma říše (des Heiligen römischen Reiches Erzstiefvater).

O funkční sloučení císařské římské a královské české hodnosti se Karel pokusil jen s malým zdarem, s prchavým úspěchem a ne vždy důsledně. Svědectvím, hmotným pozůstatkem a kuriózním residuem jeho snah v tomto směru je císařský orel vpravo od českého lva na pouzdře české svatováclavské královské koruny,kterou dal nově zhotovit, a kde bychom daleko spíše vedle lva čekali symbol přemyslovské dynastie, totiž orlici s plaménky. Příznačné je, že právě v době Karlově nelze dobře mluvit o zvláštní české mezinárodní politice. V tomto mimořádně důležitém směru státní moci ztrácely se tehdy české zájmy v "říšských" (císařských), na kterých se česká šlechta účastnila minimálně.

O století později na spojení české a římské panovnické hodnosti pomýšlel král Jiří. Na štěstí se mu to nepodařilo. A ovšem za Habsburků stalo se spojení obou hodností až do zániku Říše v r. 1806 zjevem zcela běžným, přičemž - viděno z českého hlediska-- dostávalo politický smysl stále více záporný, neboť české kurfiřtství bylo pro hodnost římského císaře předpokladem, resp. východiskem, už jen zcela formálním a česká královská koruna se v lesku koruny císařské stále více ztrácela.

K tomu, co jsme pověděli v předchozích řádcích, je nezbytné vyzvednout několik historických skutečností, jež - přes spory vedené o tom v dosavadní literatuře - ukazují, že se Karel nepochybně cítil od svého návratu do Čech členem, předním příslušníkem a posléze hlavou široké obce českých šlechticů, přímým pokračovatelem dosavadních představitelů české feudální státnosti, dalším v řadě těch, kdož na jedné straně v linii přemyslovské a na druhé straně v brzy pohaslé a neméně legendární linii velkomoravských Mojmírovců,ztělesňovali samostatný politický život českých zemí, v době Karlově trvající už nejméně půl tisíciletí. Počátky této tradice české státnosti dobře se zračí v legendě - kronice Kristiánově, dnes, jak se zdá, už definitivně rehabilitované.

Pro toho,komu by záleželo více na jazykové než na politické strán-

ce takto naznačeného komplexu otázek, lze poukázat nejen na Karlem samým ve vlastním životopise zdůrazněný fakt, jak se rychle znovu naučil mateřskému jazyku, takže brzy mluvil česky "ut alter Bohemus", ale i na řadu jiných Karlových výroků, z nichž zvláště typický je obsažen v textu darovací listiny pro slovanský klášter sv. Jeronýma na Novém Městě v Praze.Listina je vydána v Norimberku r. 1347 a o českém jazyce se tu mluví jednak jako o "řeči našeho českého království", jednak jako o jednom z jazyků slovanských, právě tak jako ve známém dopisu Karlově z Pisy králi Srbů Štěpánu Dušanovi (1355), kde se připomíná společná Karlovi i Dušanovi ušlechtilá (nobilis) slovanská řeč (slavici idiomatis participatio).

Od návratu do rodné země dával Karel opětovně najevo, jak mu záleží na tom, aby nebyl pokládán v Čechách za cizince. Zvláště přesvědčující je v tomto směru latinská listina z r. 1358,v níž Karel navěky zaručuje svobodu sedlákům držícím grunty ve vsi Stadicích, odkud, jak Karel věřil, před staletími byl k vládě v Čechách povolán Přemysl-Oráč, prapředek všech knížat a králů českých do Václava III. (+ 1306) a matky Karlovy, královny Elišky. S hrdostí a úctou připomínal Karel, že to byli právě gloriosi Bohemiae principes, z jejichž "vznešené krve" sám pocházel (de quorum alto sanguine traxisse nos constat originem), jak čteme v jeho dopisu poslaném z Milána arcibiskupu Arnoštovi v lednu 1355.

Předními hmotnými památkami Karlova vřelého vztahu k české zemi (lze tu mluvit o bohemocentrismu) a k její metropoli Praze (pragocentrismus) jsou vedle Pražského hradu s katedrálou sv. Víta a kaplí sv. Václava Nové Město Pražské a zejména český královský hrad Karlštejn, v němž spolu s tím, co čeští králové měli nejvzácnějšího, byly až do r. 1420 chovány i korunovační klenoty císařské. Praha jako tradiční sídlo českých panovníků měla se stát - zcela ve smyslu Libušina proroctví, jak je formuloval Kosmas - sídelním městem římských císařů a hlavním městem západokřesťanského politického a náboženského společenství, které ve zkratce způsobující mnohá nedorozumění bývá historiky zváno prostě "říše".

Přesto, že se v osobě Karlově spojovaly, pestře proplétaly a různě křížily tradice a reminiscence antické a orientální, románské a německé, přemyslovské, velkomoravské a slovanské, doložitelné nejen řadou památek literárních a výtvarných,ale i četnými akty fundátorskými a donačními, přece v jeho historickém obrazu dominuje koneckonců jeho vztah k rodné zemi, k jejím dějinám, k její prastaré slovanské dynastii, k lidu, jehož jazyk dokonale ovládal, k prostředí, jež aktivně pomáhal spoluvytvářet a v němž zanechal nejhlubší stopy svého vladařského působení.

Karel byl králem mnohonásobným, neboť vedle císařské korunovace podstoupil pětkrát korunovaci královskou. Na jeho hlavě spočinula koruna králů římských (tato dokonce dvakrát, 1346 a 1349), dále koruna lombardská, koruna arelatská a především ovšem koruna česká.

Český stát budoval Karel jako nový mocenský základ přemyslovsko-lucemburské dynastie a zároveň jako východisko k nové organizaci všekřesťanské nadnárodní říše, jež by - v jeho pojetí - umožňovala rozvoj jednotlivých složek ("národních států") této univerzální pospolitosti na bázi jejich domácích tradic a podle konkrétních místních podmínek.

V zemích České koruny znamenala jeho vláda další etapu překonávání feudální rozdrobenosti centralizovanou monarchií. Přineslo to řadu problémů vyvolaných zejména úsilím spojit silnou vládu královskou (monarchický princip) s odstředivými tendencemi panské oligarchie, a to nejen v Čechách samých, ale také v zemích, jež odedávna k Čechám náležely nebo nově do rámce České koruny byly vtěleny. Karlovou zásluhou se tento útvar stal načas poměrně zkonsolidovaným státem.

Jako nositel české královské hodnosti nebyl ovšem Karel panovníkem toho jména Čtvrtým, ale Prvním, neboť hlavou českého státu žádný Karel dosud nebyl. Na prvních ražbách svých mincí se Karel sám také skutečně jako První označuje. Karlem na českém trůně Druhým byl podle toho římský císař Karel VI., otec Marie Terezie; Karlem Třetím bylo by lze nazvat bavorského Karla Albrechta, který se dal provolat za českého krále r. 1741 a Karlem Čtvrtým by byl ironií dějin Habsburk u nás nikdy nekorunovaný, nicméně podle tehdejšího ústavního práva platně nesoucí český královský titul, Karel Poslední (1916-1918).

Vždy, když český král měl zároveň hodnost císařskou, ať již římskou nebo rakouskou, česká královská hodnost, včetně příslušné pravomoci byla fakticky překrývána hodností a pravomocí císařskou. Všem těmto panovníkům byl běžně přikládán titul císařský jako nejvyšší. V tom smyslu Karel od r. 1355 a jeho syn Zikmund od r. 1433 byli i v českém království titulováni císaři.

Pro Karla jako hlavu českého státu byl charakteristický smysl pro vše, co z dědictví minulosti, počínaje legendou přemyslovskou, tradicemi Velké Moravy a reminiscencemi cyrilometodějsko-slovanskými mohlo posílit lesk dynastie, moc krále, funkce ústřední vlády a vůbec vše to, co dnes bychom označili jako českou s t á t n o s t . Měl typické rysy vladaře protohumanismu spojujícího snahy po silné monarchii s cíli a snahami kulturními, se zřeteli hospodářskými a v neposlední řadě s úsilím překonávat a vyrovnávat rozpory, jež se v dané situaci v politickém životě soudobé společnosti vždy znovu a znovu vynořovaly.

I když mnohé z toho, oč Karel jako český král usiloval, ztroskota-

lo a leccos svého původce a iniciátora dlouho nepřetrvalo, přece to, co se tomuto středověkému vládci podařilo vytvořit a za co jsme mu i po šesti stoletích a po dvojí proměně společenského řádu vděčni, je tak rozsáhlé, že jej neváháme charakterizovat jako krále b u d o v a t e l e . Zásluhou Karlovou bylo jádro českého státu ještě za života jeho otce církevně zorganizováno jako samostatná metropolitní oblast. Praha "hlavní a sídelní město", jak Karel rád psal, dostala univerzitu, první v celé střední, severní a východní Evropě. Rámec složitého státního celku České koruny byl na dlouhá staletí šťastně zorganizován mimořádně důležitými ústavními akty. K dosavadnímu pražskému trojměstí bylo velkolepou koncepcí připojeno Nové Město.Hmotné, zejména stavitelské vyjádření Karlových zájmů ekonomických (nový kamenný most v Praze), obranných (hrady, opevnění), urbanistických, náboženských (kostely, kláštery a kapituly) a estetických (sochařství, malířství, umělecká řemesla) přetrvalo namnoze staletí a je dodnes předmětem obdivu.

Nad prací statisíců nevolných rolníků a městské chudiny se zvedla mohutná kulturní nadstavba, jež z pozůstatků, které se nám dochovaly a ze zpráv o ní jeví se přímo jako oslňující a je dodnes závažnou komponentou české kulturní tradice. To je také jedna z příčin často v literatuře uváděného l e s k u Karlovy doby, neboť díla v souvislosti s jeho vládou v Čechách vzniklá vrhala zpětně zář na něho samého. Můžeme se odvážit i tvrzení, že Karlem podnícená kulturní((ne pouze umělecká, ale také vědecká apod.) tvorba stála někdy výše než sám její mecenáš, podporovatel a přítel na českém královském trůně.

Impozantní nadstavba předhusitské společnosti v českých zemích byla jistě i plodem dlouhého období míru, jemuž se tehdy české země těšily. I to však patří svým způsobem k zásluhám Karla a jeho dvorského kruhu. Vzpomeňme zásady formulované - s narážkou na soudobé lékařství - v jeho dopisu Petrarcovi (1351): "Omnia prius temptanda quam ferrum", zásady podivuhodně se kryjící s výrokem českého krále Jiřího o století později: "Lépe jest dva roky jednati než 14 dní válčiti."

V českém státě doby Karlovy dočasně byly uvedeny v soulad vnější (mezinárodní) i vnitřní podmínky hospodářského, politického a kulturního rozkvětu. Vše, co podporovalo silnou monarchii (ekonomika, finanční režim, města, církev, univerzita, státní aparát, zákonodárství atd.) vedlo zároveň, především u vládnoucích složek společnosti, k vyššímu stupni hmotnému i kulturnímu, ale současně kladlo stále větší nároky na masy lidu, zvláště rolnictva, jehož břemena se stávala neúnosnými.V souvislosti s tím vším se tehdy na české půdě silněji než kdy před tím rozvíjely myšlenkové proudy, které jednak šly v ně-

kterých tradicích domácí i světové kultury, ať tato měla svá dílčí těžiště v soudobé Itálii, ve Francii, v Německu či v Anglii, jednak budily antiteze k nim a - jak se ukázalo v husitství - znamenaly významný krok vpřed zvláště v rozvíjení evropského politického myšlení. Znalci jednotlivých vědních oblastí právem poukazují na to,jak plodný byl vztah Karlův k nejrůznějším kulturním úsekům, jaké je Karlovo místo v dějinách a jak významný byl jeho zásah do politického a vůbec myšlenkového vývoje českých zemí.

V osobě Karlově úzce se spojovaly křesťanský politický univerzalismus a jakýsi historický iluzionismus. Obojí se u Karla zčásti prolíná a v některých ohledech přímo překrývá.Nijak s tím není v rozporu často uváděná a nepopiratelná Karlova obratnost a pružnost v jednání na poli mezinárodní i vnitřní politiky a jeho rovněž běžně zdůrazňovaná úspěšnost v realizování většiny akcí, jichž se podjal. Je třeba jen dodat, že i v životě Karlově úspěchy se střídaly s neúspěchy a že právě nejvyšší cíle, k nimž tento panovník zamířil,přece jen - zvláště máme-li na mysli osudy jeho dynastie a vnitřní vývoj českého státu - posléze ztroskotaly. V předchozích odstavcích jsme uvedli řadu významných úspěchů, pro něž je možno Karla označit za panovníka - budovatele. Proti této řadě je nutno postavit řadu skutečností, jež neznamenají - viděno z poslední třetiny 20. století - nic jiného než Karlovy iluze, sny, utopie a vůbec svět nereálných, ba fantastických představ, v němž se Karel běžně pohyboval, v němž snad převážně žil a pro nějž v konfliktu s tvrdou realitou středověku také značná část jeho záměrů minula se cílem.

Nepatřilo snad do světa nereálných představ vše to, co tvořilo komplex Karlovy křesťanské víry, o jejíž upřímnosti a opravdovosti nemáme důvod pochybovat, víry ve svět nebeský na straně jedné a svět pekelný na straně druhé? Vždyť nebylo snad jediného aktu, který by byl Karel nepodnikl ve jménu této víry, s odvoláním na nadpřirozené moci, jejichž přízně a požehnání se stále dožadoval, jichž se nepřestával dovolávat,jimiž se neustále zaklínal a jejichž sankcemi zašťiťoval své akce počínaje zbožnými donacemi a konče juristickými legislativními díly.

Karlova představa o tom, že korunováním v Římě se stal nejvyšším světským činitelem, byla už sama o sobě velkou iluzí. V tradičním leoninském verši "Roma caput mundi regit orbis frena rotundi" bylo za vlády Karlovy stejně dobře (totiž stejně iluzivně) možno položit místo slova Roma slovo Praga!

Jedním z hlavních rysů Karlova politického usilování bylo, že se vždy znovu a znovu, z nejrůznějších aspektů, pokoušel smiřovat nesmiřitelné, slučovat neslučitelné, syntetizovat rozporné. Bylo by lze

mluvit zde až o jakémsi korunovaném donkichotství (sit venia verbo), rozumíme-li touto narážkou na hrdinu díla Cervantesova usilování o cíle, jejichž reálnost je pochybná, spočívající na iluzivních, utopických či fantastických představách. Jen dočasně a vlastně jen zdánlivě měl tu Karel úspěch v padesátých až šedesátých letech 14. stol., ve druhém a třetím desetiletí svého českého panování.

Snaha syntetizovat rozporné jeví se jak v Karlově vztahu k papežství, tak v jeho vztahu jako krále a pak císaře "Římanů" k jeho souběžné funkci českého panovníka, jak jsme na to ukázali už výše. Ve svém zásadním univerzalismu čněl Karel vysoko nad třídou českého panstva,kterou měl reprezentovat a jíž se politicky odcizil právě proto, že jejím nepsaným, ale prakticky uplatňovaným heslem bylo "Čechy Čechům", přičemž za Čechy byli s přirozeným jinak feudálním omezením brání jen příslušníci vládnoucích složek středověké české společnosti. Karlův univerzalismus byl, zdá se, bezmezný, ale právě proto byl i beznadějný. Smířit císařství s papežstvím se Karlovi nepodařilo právě tak jako se mu nepodařilo smířit císařství s českým královstvím a posunout i jen o krůček vpřed snahy o smíření východního a západního křesťanství. O tvrdých limitech své "světovlády" přesvědčil se Karel znovu ještě krátce před svým skonem za své cesty do Francie. Univerzalistické tendence, avšak na mnohem vyšší, ba moderní úrovni, se objevily o sto let později v mírových projektech krále Jiřího. U tohoto s nesmazatelným mateřským znamením husitství, zatímco Karlův univerzalismus měl stále ještě výrazné rysy tradic gotického politického života včetně oficiální religiozity a staro-feudálního českého prostředí přemyslovsko-svatováclavského.

Uveďme zcela konkrétní příklady iluzivnosti v Karlově panovnickém působení a zejména v jeho vládě jako českého krále. S naivní důvěrou k falešným dokladům Karel sbírá, draze platí,uctívá a dává vystavovat svaté ostatky, které mají hodnotu jen pomyslnou, neboť stojí a padají s dočasnou fází vývoje katolického náboženství.Karlův "Codex Maiestatis nostrae felici nomine nuncupandus" (toto označení je převzato od Justiniána), českým panstvem odmítnutý, byl do značné míry Karlovou právnickou utopií. Byli bychom v pokušení nazvat jej českou utopií, kdyby pojem českosti právě v těchto souvislostech nebyl pochybný.

Na vrcholu slávy císařské i královské dává Karel sepsat a v plné formě platného zákona vydává jedno z nejfantastičtějších privilegií středověku a českých dějin vůbec, totiž výsadu pro "dědice" ze Stadic. Zakládá ji na legendě, na dynastické pověsti Přemyslovců, tak jak tento mýtus je již po staletí v Čechách v oběhu, a to v ústním podání i v četných sepsáních kronikářů a legendistů. Mýtus se tak stává základem pro platný právní akt nezvyklého významu.

Přesvědčen o historické správnosti jiné české státoprávní fantazie, tentokráte dokonce s mezinárodním dosahem,přistupuje Karel krátce na to k praktické aplikaci a realizaci domnělého privilegia českých panovníků vstupovat na půdu německého sousedství "in igne et flammis". Za základ bere tentokráte zřejmě Dalimila s jeho vyprávěním o tom, že císař dal vévodovi Břetislavovi právo při přechodu hranice do Němec "pustit kolem sebe oheň na míli daleko" ("so brenne eine Mil um dich" říká německý překlad Dalimila). Šlo o heraldickou legendu pojící se k plaménkům kolem někdejší přemyslovské orlice. A Karel, zřejmě v zájmu povznesení lesku české královské hodnosti, nejen že tuto legendu přijímá, ale neváhá ji r. 1370, byť i ve zjemnělé formě, symbolicky uskutečnit. Na císařův pokyn se totiž při příjezdu jeho syna, již korunovaného českého krále Václava IV., do Norimberka zapalují nad městem ohromné hranice, aby český král opravdu přijížděl do Němec "v ohni a plamenech".

Iluzívní byla Karlova nabídka české smlouvy s Francií, jak to dokládají listiny o věci zachované (Regesta VI - 1, Mendl, 1928, č.101, 161; srov. H. Jireček, Codex iuris Bohemici II-1, 1896, č. 369). Vyplývá odtud, že ve vztahu k francouzskému králi byl Karel, podobně jako v dalším století Jiří, politikem nebezpečně blízkým nereálnosti, rozumíme-li tímto slovem neuvědomění se rozporu mezi vytčeným cílem a prostředky, jež k jeho uskutečnění jsou k dispozici, resp. společenskými podmínkami, za nichž k uskutečnění má dojít.

Braniborsko, na jehož získání Karlovi tolik záleželo a na něž vynaložil tolik úsilí i peněz, bylo pro Českou korunu velmi brzy nenávratně ztraceno.

Snad nechybíme, řekneme-li, že příčinou toho,co se nám jeví jednou jako nereálnost, jindy jako ono známé "přání otcem myšlenky", byla bezvýhradná Karlova náboženská víra a jeho pevné spoléhání na božskou Prozřetelnost, o níž byl přesvědčen,že právě jej si vyvolila k velkým činům, povznesla do čela křesťanského světa, vnuká mu velké myšlenky a šťastné projekty i plány a počítá s tím, že mu v jejich uskutečňování bude napomáhat, zvláště když jej modlitbami i jinak bude posilovat obrovský církevní aparát,který Karel k obecné i speciální podpoře svých akcí, politických, kulturních i jiných, vždy a všude zakládal. Typicky a příkladně se tento Karlův postoj jeví v textu listiny vydané r. 1357 při fundování karlštejnských kaplí a stanovení povinností karlštejnských obročníků-kanovníků.

Nepomýšlel snad Karel v padesátých letech na to, že by sám jednou mohl být prohlášen za světce, tak jako oba jeho jmenovci,český Václav a francouzsko-německý Karel Veliký-Charlemagne, jimž oběma v Čechách i jinde zřizoval kaple a kostely? Vždyť i trůnící Kristus s císařskou

korunou v misálu Jana ze Středy a jeden ze Tří svatých králů na Karlštejně mají podobu Karlovu. Neoficiálním patronem Čechů a české státnosti ostatně Karla další století stejně učinila, jak dokazuje úcta, jíž se Karel obecně těší ve své vlasti do dnešních dnů.

Reformy Karlovy doby, a to ne pouze Karla samého,ale i arcibiskupa Arnošta a jiných členů Karlova dvorského kruhu, se v českém státě prosadily jen zčásti a jen dočasně. V českém právním a politickém ("ústavním") životě rozhodoval po smrti Karlově i nadále obyčej, v praxi se rovnající libovůli vysoké aristokracie - panstva. Plně oprávněná byla kritika, kterou v tomto směru uplatnil Tomáš ze Štítného, když poukazoval na zcela konkrétní stinné stránky "v našich hriešnych zemských práviech" a uváděl křiklavé nedostatky české praxe daňové. Idealizace Karlovy vlády, jak se jeví např. ještě u F.M. Bartoše, je dnes neudržitelná, i když ne vždy se proti Karlovi a jeho zásahům do svérázného feudálního života českého státu situace vyhrotila tak ostře jako při šlechtou vynuceném výslovném anulování Karlova už plně připraveného zákoníku.Některé Karlovy reformy nebyly nikdy odvolány a přece, ač platily, nevešly trvale v život.

Bylo-li husitství předzvěstí novověku, pak doba Karlova byla u nás klasickým vrcholem středověku se všemi jeho skrytými i zjevnými společenskými rozpory, k nimž nově přistoupilo stále vzrůstající napětí mezi panovnickou mocí a šlechtou a jako jev zcela nový rozpor mezi bohatými preláty a chudým kněžstvem. Docházelo k nebývalému růstu kacířských konfliktů mezi jednotlivci (kněžími a laiky) i širšími skupinami obyvatelstva na straně jedné a oficiální církevní i státní mocí na straně druhé. V literatuře bylo již častěji poukázáno na jevy pro 14. století i v českých zemích charakteristické,jako byly podivná směsice mystiky a krutosti, flagelantství, kacířství a inkvizice, pogromy na židy, mravní nevázanost, zvláště ve vyšších vrstvách apod. Už proto nemůžeme dnes spatřovat v době Karlově, přes její mírový ráz, vnější lesk, kulturní úspěchy a zdánlivý klid její společenské hladiny, vrchol českých dějin feudální epochy. Tímto vrcholem se - přes záplavu válečných událostí - opravdu stalo až husitství, za něhož samostatnost českého státního a politického života vystoupila zcela jasně a které je nám blízké svým revolučním úsilím o nové uspořádání lidské společnosti a o nového člověka vůbec.

Mnohé z toho, co Karel za svého života dovedl ještě navenek udržet na uzdě, a co ve stavu spíše latentním (sem patří zejména anarchické sklony české aristokracie) propuklo naplno za jeho syna a nástupce, a to bez ohledu na tendence, jež Karel kdysi v nejrůznějších formách rozvíjel v naději, že by mohly být, zvláště ve formě zákonů, zárukou silné moci královské a jejím prostřednictvím i zárukou míru a pořád-

ku, hospodářské prosperity a tím i sociálního klidu v zemi. Karlův syn a přímý nástupce Václav byl jako volený římský král r. 1400 sesazen z trůnu a jako český král ocital se s panstvem ve vleklých konfliktech, jež mu ani po staletích neslouží příliš ke cti. Druhý Karlův syn Zikmund, "šelma ryšavá", od r. 1433 císař římský, byl husitským revolučním hnutím prohlášen za"vraha cti i osob jazyka českého", čili za jakéhosi veřejného nepřítele českého národa, a dosáhl českého trůnu v plné formě teprve v posledních dvou letech svého života přičiněním sil kontrarevolučních.

Vojtěch Raňků z Ježova (Adalbertus Ranconis de Ericinio),představitel svatovítské kapituly a, jako přední tehdejší učenec, mluvčí oficiálního českého intelektuálního světa, nazval ve své pohřební řeči Karla "otcem vlasti". A toto označení, původně epitheton ornans, během dalších staletí a zvláště ve století 19., se stalo v Čechách Karlovým stálým přívlastkem. V posledních desetiletích habsburské říše byl v souvislostech státoprávních bojů vedle Karla - otce vlasti - označován František Palacký jako "otec národa". Karel v novodobé legendární podobě se stal jedním ze symbolů českého národně osvobozenského boje, když jej dočasně vedla buržoazie. Ani v nejmenším nebylo tu na závadu, že "pater patriae" byl jedním z titulů pozdně antických imperátorů otrokářského Říma. Upadlo v zapomenutí, že tohoto čestného označení bylo v českých dějinách použito kupodivu už dvě století před Karlem, totiž pro vévodu Soběslava I., o němž pokračovatel Kosmův napsal "Sobeslaus, dux Bohemiae, pater patriae."

V poslední čtvrtině 20. století přímo se vnucuje v souvislosti s tím, co už bylo pověděno výše, několik otázek, které svou nekonvenčností možná čtenáře překvapí. Pokusme se je formulovat co nejstřízlivěji.

Vyhradili bychom dnes, po všech nových poznatcích o dvanácti staletích vývoje naší státnosti, ve světle převratných dějin 20. století na naší planetě vůbec a v naší vlasti zvláště, právě císaři a králi Karlovi titul otce vlasti? Není namístě zamyslit se zcela nově nad některými souvislostmi českých dějin předbělohorské doby počínaje nástupem Jagellovců a pak Habsburků? Neoslabil snad Karel českou feudální státnost svého věku tím, že hodnost a funkci hlavy českého státu zastínil a překryl hodností a funkcí "císaře Římanů"? Nezasadil snad právě tento panovník od věků ohrožované české státnosti těžkou ránu bezděky tím, že se stal světskou hlavou imaginárního univerzálního útvaru "monarchia mundialis" zvaného Svatá říše římská, v němž od počátku, totiž od Karla Velikého, nepopiratelně převládala feuda-

lita německého sousedství, málokdy přátelská českému politickému vývoji?

Nepoškodil Karel českou feudální státnost do jisté míry i tím, že české panstvo, o jehož vlastnostech a úrovni si jinak nečiníme iluzí, trvale vzdálil v jeho většině od zahraniční politiky, kterou vyhradil sám sobě a úzkému dvorskému kruhu a provozoval jako římský císař i český král zároveň? Nevznikla pro český státní život vlastně určitá újma tím, že Karel u české feudality, této tehdy přirozené a zákonitě dané nositelky české státnosti, potlačil zájem o evropské záležitosti a smysl pro světový kontext českého státního života, jak to pak - s výjimkou krále Jiřího - vidíme ve stoletích dalších a nejostřeji v dobách nezdařilých českých odbojů proti Habsburkům? Neměla osudná bezradnost české šlechty, vyšší i nižší, v otázkách vysoké politiky vůbec a mezinárodních vztahů zvláště jeden ze svých kořenů takto právě v době Karlově?

Nevyciťoval takovéto otázky už před více než sto lety právě "otec národa" Palacký, když přes všechen lesk a slávu Karlovy vlády spatřoval vrchol českých dějin nikoliv v tomto údobí českého císařství, ale až v desetiletích husitského revolučního hnutí?

Nemáme být dnes kritičtí paradoxně právě k faktu, že Karel vyplnil císařský sen některých předchozích českých monarchů za cenu, že propadl vizím, iluzím a profeciím o univerzálním nadstátě a sám sebe začal pokládat za božskými vnuknutími vedeného uskutečňovatele všekřesťanského, ale ryze středověkým způsobem pojatého politického programu, jehož společenské přednosti měly být prokázány především na příkladu Českého království, kdyby jen v něm byl opravdu zaveden zdokonalený právní řád, vtělený do kodexu osobně Karlem připravovaného?

Už některými svými současníky byl Karel viděn velmi kriticky. Běžně známý je výrok Viléma Ockhama, že prý byl "králem popů a jejich žoldákem (rex clericorum seu stipendiarius ipsorum)". A podle českého reformátora Miliče z Kroměříže byl Karel "císařským pokrytcem" a prostě "antikristem". Vědecká analýza tohoto výroku nám dosud chybí. Nebylo snad určité racionální jádro i v této příkré charakteristice, jakkoli mysticky zahalené?

Pokusili jsme se v této syntetické úvaze vidět nejen světla, ale i stíny, které velkou historickou postavu, jíž Karel nesporně byl, provázely. Domníváme se, že na sklonku 20. století není posláním české historiografie, aby kteroukoli osobnost českých dějin jednostranně a líbivě glorifikovala. Takové postavy mezi českými králi jako Karel ve stol. 14. a Jiří ve stol. 15. nepotřebují uměle oslavovat a násilně obhajovat. Žijí v literatuře, žijí ve svých dílech, trvají dále ve svém odkazu, u Karla i velkolepě zachovaném v historických památkách

hmotných i jiných. Nejlepším dokladem velikosti těchto králů je úcta, které se i po staletích těší v širokých masách lidu a pozornost, kterou jim vždy znovu a znovu věnuje historická věda, pracující dnes na principech historického a dialektického materialismu. Domníváme se, že také komplex otázek, na které jsme položili v této stati důraz, je toho svědectvím.

ЕЩЕ К ХАРАКТЕРИСТИКЕ КАРЛА IV. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСИТЕЛЬНЫЕ ЗНАКИ

Вацлав Ванечек

Резюме

Карл был одним из чешских правителей, который в 1346 г. получил звание и титул короля и в 1355 г. титул императора Римского - Romanorum imperator. Как он сам гласит в грамоте, изданной им в 1357 г., это означало, что его повысили "ad mundialis monarchiae apicem", значит поставлен выше "cunctis per orbem regnantibus". Карл создавал чешское государство как новую основу власти пршемысловско-люксенбургской династии и одновременно как исходный пункт новой организации всехристианской наднациональной империи, которая бы - в его понимании - дала возможность развиваться отдельным составным частям ("национальным государствам") этой универсальной общности на базе собственных традиций и в соответствии с конкретными местными условиями. В землях Чешской короны его правление означало дальнейший этап преодолевания феодальной раздробленности централизованной монархии.

Однако Карл как носитель звания чешского короля был правителем с этим именем Первым, а не Четвертым, так как главой чешского государства, который бы носил имя Карл до сих пор еще никто не был. На первых чеканках своих монет Карл величает себя Карлом Первым.

Всегда, когда чешский король получил одновременно звание императора римского или (с 1804 г.) австрийского, звание чешского короля, включая и соответствующие полномочия, фактически перекрешивалось со званием с полномочиями императорскими. Характерно то, что во времена царствования Карла нельзя говорить об особой чешской международной политике. В этой исключительно важной области государственной власти чешские интересы терялись в "имперских", в которых чешские феодалы принимали минимальное участие. Чешским правителям со званием императора обычно присваивался в качестве высшего титула титул императора. В этом смысле Карл с 1355 г. и его сын Сигизмунд с 1433 г. титуловались в чешском королевстве императорами.

Карл обладал типичными чертами монархи протогуманизма, соединяющего стремления создать сильную монархию с целями и стремлениями культурными, учитывая экономическое положение и также стремление преодолевать и регулировать противоречия, постоянно возникающие в политической жизни данного общества. Материальное, в частности строительное

отражение экономических интересов Карла (новый каменный мост в Праге), оборонительных (замки), градостроительных (Новый Город пражский), религиозных (костелы, монастыри и капитулы) и эстетических (скульптура, живопись, художественный промысел) пережило столетия и до сих пор вызывает восхищение. Труд многих тысяч крепостных крестьян и городской бедноты во времена правления Карла нашел выражение в могучей культурной надстройке, которая как можно судить по сохранившимся памятникам того времени и по данным о ней, является до сих пор важной составной частью чешской культурной традиции.

Однако следует сказать, что и в жизни Карла успехи сменялись неуспехами и что именно высшие цели, которые этой правитель наметил - особенно, если взять во внимание судьбу его династии и внутреннее развитие чешского государства - потерпели неудачу. Кодекс, подготовленный Карлом, обозначаемый с 1617 г. Maiestas Carolina, хотя первоначальное обозначение было Codex Carolinus, был в 1355 г. чешской шляхтой отвергнут. Сам Карл его анулировал и этот кодекс не стал действующим правом.

Одной из главных причин того, что нам кажется в политике Карла нереальным, является беспрекословная вера Карла в божественное Провидение, которое, как был Карл убежден, избрало именно его к совершению великих дел и что он предназначен к тому, чтобы стать во главе всего христианского мира.

Если гуситское движение предзнаменовало новую эпоху, то времена Карла у нас означали кульминационный пункт средневековья со время его скрытыми и явными общественными противоречиями, к которым в чешском государстве еще присоединилось все вырастающее напряжение между правителем и шляхтой и противоречия между богатыми прелатами и бедными священниками.

Несмотря на относительно мирный характер времен Карла, несмотря на лоск и культурные успехи этого времени, не можем считать этот период кульминационным пунктом чешской истории феодальной эпохи. Этим кульминационным пунктом - вопреки множеству военных событий стало действительно гуситское движение, при котором самостоятельность чешской государственной и политической жизни выдвинулась полностью на первый план, и которое близко нашему времени своим революционным стремлением создать новое общество и нового человека вообще.

ZÁSAHY RAKOUSKÉ VLÁDY DO VŠEOBECNÝCH VOLEB DO ŘÍŠSKÉ RADY V ROCE 1907 /ZÁKON A SKUTEČNOST/

Václav Pokorný

Dne 30. ledna 1907 byl v Říšském zákoníku vyhlášen císařský patent z téhož dne o rozpuštění poslanecké sněmovny říšské rady a soubor zákonů, jímž byla uskutečněna pokrokovými složkami společnosti dlouho očekávaná volební reforma, kterou se v rakouské polovině dualistické monarchie zavádělo "všeobecné, přímé, rovné a tajné" hlasovací právo.[1)]

Volební reformě předcházel boj, který vedla dělnická třída a jiné složky obyvatelstva téměř 40 let. Závěrečná podoba, v níž se objevila v úředních dokumentech, plně neuspokojovala. Byla omezena na muže, stanovila dosti vysoký věk pro nabytí aktivního a pasívního hlasovacího práva a hlavně nepřinášela skutečnou rovnost státních občanů tím, že zvýhodňovala některé národy na úkor druhých,[2)] stejně jako venkovské obyvatelstvo proti obyvatelstvu měst a průmyslových míst a okresy s převahou buržoazních voličů proti dělnickým volebním okresům.

Vzbudila však přesto velké naděje v širokých vrstvách obyvatelstva, které od zákonodárného orgánu, jenž měl být zvolen na jejím základě, očekávaly splnění řady naléhavých národních a sociálních požadavků.

Úspěšné dovršení zápasu za všeobecné hlasovací právo v Rakousku umožnila aktivita dělnictva a ostatních pokrokových složek společnosti povzbuzená úspěchy ruské revoluce a vývojem dalších událostí v Rusku v letech 1905 a 1906.[3)]

---

1) Soubor zákonů, jimiž byla provedena volební reforma, zahrnoval zákon č. 15 ř. z. o změně některých částí základního státního zákona z 21. prosince 1867 o říšském zastupitelstvu, zákon č. 16 ř. z. o numeru clausu pro panskou sněmovnu, zákon č. 17 ř.z. o řádu pro volby do poslanecké sněmovny říšské rady a zákon č. 18 ř.z. o shromažďování a ochraně volební svobody.

2) K tomu srv. A. S r b , Šedesát let českého zápasu 1848-1908, Praha 1908, str. 278.

3) K vlivu ruské revoluce roku 1905 na boj dělnictva za všeobecné hlasovací právo zejména O. K o č e d o v á , První ruská revoluce a její ohlas v českých zemích,

Rakouská vláda, v jejímž čele stál obratný a trpělivý vyjednavač Dr. Max V. svobodný pán B e c k ,[4] jehož vážnost a autorita dovršením volební reformy v politickém životě předlitavské části monarchie značně stoupla, nepřihlížela volebnímu boji nečinně. Úkoly, jaké ji v nové sněmovně čekaly, svou povahou naznačovaly, že jejich parlamentní projednávání a schválení bude velmi složitou záležitostí.Vedle státního rozpočtu na rok 1907 a kontingentu branců na týž rok stála vláda před projednáním státoprávních a hospodářských problémů spojených s rakousko-uherským vyrovnáním, komplexu, jehož schvalování v říšské radě se stávalo každých deset let stále obtížnějším.Vzrůstaly i požadavky vojenské správy,[5] které znamenaly zvětšené zatížení státní pokladny a uvalovaly na obyvatelstvo nová, obtížná finanční břemena.

Při projednávání složitého a závažného zákonodárného programu se chtěla rakouská vláda opírat o většinu složenou z buržoazních stran tří největších a nejvýznamnějších národů, Němců, Poláků a Čechů. Z toho vyplývala její koncepce i pro volby v českých zemích, kde si přála zvolení co největšího počtu kandidátů občanských, umírněných českých a německých politických stran, kteří by s křesťanskými sociály a německými liberály z alpských zemí utvořili spolu s polskými buržoazními poslanci, sdruženými v Polském klubu, vládní většinu. Zvláště aktivně se zasazoval ministerský předseda o dohodu mezi německými tzv. svobodomyslnými stranami (hlavně německou pokrokovou a německou lidovou stranou) o vzájemné podpoře v užších volbách.[6] V Praze působil k obdobné dohodě mezi německými tzv. svobodomyslnými stranami a křesťanskými sociály místodržitel v Čechách Karel hrabě Coudenhove.[7]

Volební řád do poslanecké sněmovny říšské rady poskytoval vládě a jejím podřízeným úřadům řadu možností zasahovat do přípravy voleb a ovlivňovat výsledky volebního aktu. První příležitostí k tomu mohly být volební seznamy, které sestavovali starostové obcí a měst a jež

Praha 1955 a Prameny k revolučnímu hnutí a ohlasu první ruské revoluce v českých zemích v letech 1905-1907, Rok 1905. K vydání připravila O. Kodedová s kolektivem, Praha 1962; k vlivu ruských událostí na požadavek všeobecného hlasovacího práva zejména dokumenty č. 383, 395 a 401.

4) K osobnosti ministerského předsedy Dr. Maxe Vladimíra svob. pána Becka srv. J.C. A l l m a y e r - B e c k , Ministerpräsident Baron Beck, Wien 1956, zejména str. 122n., R. S i e g h a r t , Die letzten Jahrzehnte einer Grossmacht, Berlin 1932, zvl. str. 93n., Z.V. T o b o l k a , Politické dějiny čsl. národa od roku 1848 až do dnešní doby, díl III., část 2., Praha 1936, str. 427-428.

5) F. Conrad v o n H ö t z e n d o r f , Aus meiner Dienstzeit, díl I., str. 65.

6) Státní ústřední archiv Praha, fond MRP/R, 1907/55, Beck posl. Dr. Karlu Urbanovi, Vídeň, 20.5.1907, koncept.

7) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 19.5.1907, orig.

obsahovaly jména osob oprávněných k volbě (§ 11 volebního řádu).Spornou otázkou těchto seznamů byla velmi často délka usedlosti v obci, která musila činit alespoň jeden rok, aby osoba tam nabyla způsobilosti k výkonu volebního práva. Mnohým voličům, zejména z řad členů sociální demokracie, však představitelé obecní správy, většinou stoupenci agrární strany na venkově a národní strany svobodomyslné (mladočeské) ve městech, se snažili délku usedlosti upřít. Tento postup zavdával příčinu k reklamacím, o nichž rozhodovala v první instanci okresní hejtmanství (§ 12 cit. zákona). Mnoho stížností bylo podáno proti postupu při vydávání voličských průkazů, opravňujících voliče k přístupu k volebním urnám.[8)]

Choulostivým bodem rakouského volebního zákonodárství byli volební komisaři (§ 17 volebního řádu), zodpovědní za průběh celého volebního aktu, kteří byli jmenováni pro každé volební místo (Wahlort) okresním hejtmanstvím, v zemských hlavních městech a ve městech se zvláštním statutem zemskými politickými úřady, a to převážně z řad politického úřednictva. Námitky mohlo vyvolávat složení a působení volebních komisí (§§ 16 - 21 volebního řádu), z nichž většinu členů jmenovala obecní a městská zastupitelstva a v nichž jednoho dalšího člena jmenovali volební komisaři. Zbývajícího člena volilo plenum volební komise spolu s volebním komisařem.

Nejvážnějším problémem voleb v Rakousku byla však nedostatečná ochrana tajnosti voleb. Zákon předepisoval sice v § 27 volebního řádu, že volič má po ověření totožnosti a předložení voličského průkazu odevzdat předsedovi volební komise vyplněný,složený hlasovací lístek, a ten jej má nerozložený vhodit do urny. Těmito ustanoveními byla tajnost volby zaručena jen v poslední fázi volebního aktu. Zákon ji nerozšiřoval na dobu od doručení voličského průkazu a hlasovacího lístku, které obstarávaly orgány obecné nebo městské správy, do příchodu voličova do volební místnosti. V této době bylo lze vyžadovat od voliče ke kontrole vyplněný hlasovací lístek,aby se mohlo zjistit, pro koho bude volič hlasovat. Této situace využívali často zaměstnavatelé u dělníků a zaměstnanců ve městech i na venkově a nadřízení u státních a jiných veřejných úředníků a zřízenců.[9)]

---

8) O. K o d e d o v á a kol., Prameny k revolučnímu hnutí a ohlasu první ruské revoluce českých zemích v letech 1905-1907, dok. č. 464 uvádí, že české místodržitelství samo odhadovalo počet všech reklamací podaných v Praze z důvodů nesprávného zápisu do voličského seznamu na 42 000, tj. asi polovinu celkového počtu voličů zapsaných v pražských volebních okresech (Praha I.-VIII.).

9) V Německu musely být volební lístky z bílého papíru a nesměly být označeny jakýmkoliv zevním znamením. K zajištění tajnosti voleb se podle volebního řádu do říšského sněmu z 28. dubna 1903 (§§ 11 a 15) musely tyto lístky vkládat ve vedlejší místnosti do obálek, opatřených razítkem a takto vhazovat do urny. K tomu zejména P. L a b a n d , Deutsches Staatsrecht, Das öffentliche Recht der Gegenwart, 3. Auflage, Band I., Tübingen 1907, str. 72.

Příležitost k námitkám dávala i ustanovení volebního řádu o průběhu voleb a vyhlašování jejich výsledků (§§ 29-31).Volební komise byla před započetím volebního aktu povinna se přesvědčit, zda je urna prázdná. Po jeho skončení měly být sečteny odevzdané hlasy. Za zvoleného byl ve všech královstvích a zemích zastoupených na říšské radě s výjimkou Haliče[10] prohlášen kandidát, který získal více než polovinu platných odevzdaných hlasů.Nedosáhl-li žádný kandidát předepsané většiny, konala se užší volba mezi dvěma kandidáty, kteří dostali v prvním kole největší počet platných hlasů.

Přes jasná a celkem jednaznačná ustanovení byly, jak později ukázaly námitky proti průběhu a výsledkům voleb, zákonné předpisy v mnoha případech porušovány.

Rovněž bylo zneužíváno ustanovení §§ 14 a 15 volebního řádu, podle něhož měl volič právo požadovat za hlasovací lístek ztracený nebo nepoužitelný lístek náhradní, který mu měl být poskytnut buď orgány městské nebo obecní správy nebo vydán předsedou volební komise. V důsledku tohoto ustanovení musily mít samosprávné úřady a okresní hejtmanství i volební komise zásobu hlasovacích lístků, jichž bylo možno zneužít.

I.

Předvolební boj byl mimořádně dlouhý; začal vlastně již na podzim 1906, kdy bylo jisté, že nové volby podle všeobecného hlasovacího práva budou provedeny nejpozději během prvního pololetí dalšího roku. V českých a alpských zemích skončil dne 23. května 1907 provedením užších voleb. V jeho průběhu byly v českém i německém buržoazním táboře učiněny neúspěšné pokusy o společný postup stran uvnitř obou národních bloků a o jejich koncentraci.[11] Tyto pokusy však ztroskotaly, protože se ani české ani německé občanské strany nemohly dohodnout o počtu mandátů, které by měly na každou z nich připadnout.

Volební boj byl v celém Předlitavsku velmi ostrý a zúčastnilo se ho kromě kandidátů různých politických stran i mnoho "nezávislých" uchazečů o poslanecký mandát.

První kolo voleb, které proběhlo kromě Haliče a Dalmácie dne 14. května 1907, skončilo vítězstvím sociální demokracie. V českých zemích bylo v něm zvoleno 22 českých sociálních demokratů, naproti tomu

---

10) Pro Halič platily zvláštní předpisy volebního řádu.

11) Národní Listy č. 19, 19.1.1907; Právo lidu č. 4, 4.1.1907; č. 14, 14.1.1907, č. 20, 20.1.1907, č. 53, 22.2.1907.

mladočeši prošli v prvním kole jen čtyři,[12] Pro sociální demokracii bylo odevzdáno v celoříšském měřítku kolem 25 % všech platných hlasů.[13] Agitační činnost sociálních demokratů měla mimořádné úspěchy v českých volebních okresech mezi zemědělským obyvatelstvem. Někteří sociálně demokratičtí poslanci byli zvoleni v okresech, kde byla průmyslového obyvatelstva menšina a v řadě volebních okresů,považovaných za zemědělské, přišli do užší volby s agrárníky s určitým náskokem v počtu odevzdaných hlasů v prvním kole. Pro sociální demokraty hlasovala většina domkářů a baráčníků. Sociální demokracie se stala nejsilnější českou stranou nejen v městských, ale i ve venkovských okresech. Její předáci nabyli z volebních výsledků v roce 1907 dojmu, že český venkov je stejně vnímavý k cílům jejich hnutí jako městský proletariát.[14]

Ve vládních kruzích se úspěchy sociální demokracie celkem očekávaly, ovšem na některé činitele působily velmi tísnivě. Místodržitel v Čechách hr. Coudenhove byl sice otřesen vysokým počtem mandátů sociálních demokratů, ale současně se domníval, že vzestup této strany by mohl v rakouském veřejném životě znamenat zmírnění národnostního boje.[15]

Beckova vláda se snažila podporou tzv. umírněných národních stran, k nimž počítala především německé strany - pokrokovou, agrární a lidovou a z českých stran - mladočechy a agrárníky, v užších volbách zabránit pokud možno zvolení většího počtu sociálních demokratů do poslanecké sněmovny. Tento postoj vládních míst nepřekvapuje, protože sociální demokraté byli odpůrci vlády a kritizovali existující společenský řád.Nemenší úsilí věnovaly v českých zemích vládní kruhy tomu, aby zabránily zvolení přívrženců radikálních nacionálních a státoprávních směrů obou národů. Vláda vynaložila mnoho prostředků na to, aby se do vídeňské sněmovny nedostaly některé osobnosti českého a německého politického života, které nebyly z různých důvodů ve Vídni v oblibě.

Výsledky prvního kola všeobecnách voleb vzbudily mimořádnou aktivitu ministerského předsedy a několika členů jeho kabinetu, která se přenášela i do hlavních měst českých zemí. Byla v tom patrná snaha po zkorigování výsledků voleb dne 14. května a po posílení pozic kandidátů buržoazních stran v užších volbách. Ve Vídni panovalo přesvědčení, že cíle bude možno dosáhnout tím, že se kandidátům umírněných

---

12) K tomu srv. zejména A. S r b , l.c., str. 287-288.

13) Oesterreichische Statistik, 84.Band, Statistik der Reichsratswahlen im Jahre 1907

14) F. M o d r á č e k , Nový parlament, Akademie roč. 11, 1906/07, str. 263.

15) SÚA Praha, MKP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 21.5.1907, orig.

buržoazních stran dostane ze strany vlády a jí podřízených úřadů podpory. Za nejohroženější z těchto stran byli úřady považováni kandidáti strany mladočeské, z německých příslušníci německé strany lidové. Za velký úspěch považovala vláda to, že v prvním kole nebyl zvolen ani jeden všeněmec.[16]

V době mezi prvním kolem všeobecných voleb a užšími volbami se za aktivního spolupůsobení ministerského předsedy dohodli zástupci agrární strany a národní strany svobodomyslné, poslanci Karel Prášek a český ministr krajan ve vládě Beckově Dr. Bedřich Pacák, že se obě strany budou vzájemně podporovat v užších volbách proti kandidátům sociální demokracie. Ministerský předseda, když oznamoval tuto zprávu do Prahy, poznamenal, že obě strany budou musit ovšem zastavit tiskovou kampaň proti sobě a vzájemné útoky na své představitele.[17] Požádal při téže příležitosti českého místodržitele, aby všude tam, kde o to agrárníci nebo mladočeši požádají, vydaly jejich stoupencům příslušné úřady náhradní hlasovací lístky.[18] České místodržitelství rozeslalo na základě pokynu ministerského předsedy podřízeným úřadům směrnici, aby okresní hejtmané byli co nejblahovolněji nakloněni kandidátům obou stran.[19]

Těsně před užšími volbami požádal ministr Dr. Pacák ministerského předsedu,aby se pokusil vůdce rakouské sociální demokracie Dr. Viktora Adlera pohnout k tomu, aby vedení strany dalo sociálně demokratickým voličům pokyn hlasovat v užších volbách v českých volebních okresech pro ohrožené kandidáty mladočeské strany. Za ohrožené byly zejména považovány kandidatury ministra obchodu Dr. Fořta ve volebním okrese č. 10 (Královské Vinohrady 1), Dr. Josefa Herolda ve volebním okrese č. 11 (Královské Vinohrady 2) a profesora Dr. Jaromíra Čelakovského ve volebním okrese č. 21 (Mladá Boleslav a města v Pojizeří).[20] Beck žádanou intervenci patrně provedl, čemuž nasvědčují výsledky užších voleb, v nichž byli všichni tři jmenovaní mladočeští poslanci zvoleni. Ještě několik dní před tím považovalo české místodržitelství výhlídky Heroldovy za nepříznivé pro jeho neoblíbenost a nevhodný způsob agitace, kterou prováděl jeho syn.[21] Dr. Herold sám si byl své obtížné situace vědom. Upozornil po prvním kole voleb ministra Dr. Pacáka na to,že v užší volbě odevzdají patrně nižší státní

---

16) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck arcivévodovi Františku Ferdinandovi d'Este, Vídeň, 15.5.1907, koncept telegramu.

17) K tomu srv. zejména Venkov č. 112, 14.5.1907 a č. 115, 17.5.1907.

18) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coundehovovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept.

19) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 19.5.1907, orig.

20) SÚA Praha, fond MK/R, 257/1907, Pacák Beckovi, Vídeň 22.5.1907, koncept

21) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 19.5.1907, orig.

úředníci a zřízenci, jmenovitě poštovní a železniční zaměstnanci, kteří tvořili na Vinohradech důležitou složku obyvatelstva,hlasy jeho národně sociálnímu protikandidátovi Slámovi a otázal se ho, zda by nebylo možno z Vídně působit na státní zaměstnance a napomoci jeho zvolení do říšské rady.[22] Z dalšího jeho dopisu Pacákovi je patrno, že byl informován o tom,že se sociální demokraté v užší volbě pravděpodobně zdrží hlasování, čímž umožní jeho volbu.K obtížnému postavení mladočeského kandidáta ve volebním okrese Královské Vinohrady 2 přispěla značná pasivita přívrženců této strany.[23]

Zvolení Dr. Kramáře ve volebním okrese č. 33 v Čechách (Německý Brod, Humpolec, Chotěboř, Pelhřimov a další města v jihovýchodních Čechách) bylo považováno ve vládních kruzích za jisté. Jeho odpůrcem v užší volbě byl sociální demokrat. Neúspěšný národně sociální kandidát z prvního kola doporučil svým voličům, aby své hlasy odevzdali v užší volbě Dr. Kramářovi.Agitaci pro zvolení Dr. Kramáře za poslance prováděl v jeho volebním okrese hlavně mladočeský starosta města Německého Brodu Dr. Šubrt, který se zaměřoval hlavně na živnostníky.[24] Podle názoru místodržitele Coudehnova měli v užších volbách mnohem lepší vyhlídky na zvolení čeští agrárníci a zástupci národní strany katolické než mladočeši. Hr. Coudehnove se domníval, že by v užších volbách mohli v Čechách získat agrárníci 12 mandátů a národní katolíci 7 mandátů,[25] kdyby se navzájem tyto strany podporovaly.

Značnou část činnosti nejvyšších vládních kruhů i nižších podřízených orgánů státní správy pohltily akce namířené individuálně proti některým osobnostem českého i německého politického života v českých zemích. Dnešního pozorovatele naplňuje podivem, kolik energie, času a nepochybně i finančních prostředků bylo vynaloženo na to, aby se do říšské rady nedostal posl. Vojtěch hrabě Sternberg, osobnost v českém politickém životě osamocená, sloužící svými vystoupeními v secesní budově na vídeňské Ringstrasse spíše k obveselení svých kolegů a diváků na galerii než k vážné parlamentní práci. Neoblibu dvorských kruhů si způsobil hr. Sternberg hlavně svými výroky proti císařově způsobu vlády, které učinil po svém zvolení do říšské rady v roce 1904.[26]

---

22) Archív Národního Musea, Pozůstalost Dr. Bedřicha Pacáka, Herold Pacákovi, Praha 16.5.1907, orig.

23) ANM, Pozůstalost Dr. Bedřicha Pacáka, Herold Pacákovi, Praha, 19.5.1907, orig.

24) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, okr. hejtman Matějka Coudenhovovi, Německý Brod, 18.5. 1907, opis

25) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 17.5.1907, orig.

26) Císař hr. Sternbergovi zazlíval patrně nejvíce jeho výroky v 379.schůzi poslanecké sněmovny říšské rady. Podle těsnopisného protokolu tehdy Sternberg prohlásil, že "říše klesla hluboko a hluboko klesl i panovník. Kdysi kvetoucí stát se stal

Akce proti Sternbergovi byla zahájena mnohem dříve než proti komukoliv jinému z řad kandidátů poslanectví v říšské radě a i dříve než se vůbec počalo uvažovat o intenzívnější podpoře určitých kandidátů. Počátkem dubna 1907 uložil ministerský předseda Dr. Beck českému ministru krajanovi Dr. Pacákovi, aby prošetřil situaci v Sternbergově volebním okrese a podal mu zprávu.Dr. Pacák projednal tuto záležitost za svého pobytu v Praze v době zasedání českého zemského sněmu s místodržitelem Coudenhovem, kterému sdělil, že mladočeši považují za nejlepšího protikandidáta proti Sternbergovi pražského advokáta Dr. Aloise Rašína. Coudenhove při této příležitosti přislíbil Pacákovi, že se pokusí přimět české agrárníky, aby ve Sternbergově volebním okrese č. 42 (venkovské obce okresů Česká Skalice, Úpice, Police a části okresů Jaroměř a Dvůr Králové) nestavěli vlastního kandidáta. Dr. Rašín se však po určitém váhání rozhodl kandidaturu nepřijmout.[27)]

S blížícími se volbami se stupňovala aktivita státních orgánů od vídeňského prezidia ministerské rady a českého krajanského ministerstva po okresní hejtmanství ve Sternbergově volebním okrese. Jeho protikandidáty se posléze stali agrárník Jozek a sociální demokrat Zych. Postavení Sternbergovo bylo nicméně považováno za velmi silné. Nejaktivněji pro něho agitoval redaktor jeho časopisu Lidové listy JUC. Mourek a ředitel jeho panství Varmuža z Častolovic.[28)] Brzy se ukázala potřeba intenzívnější agitace ve prospěch agrárního kandidáta. Ministr Dr. Pacák požádal ministerského předsedu o vyslání většího počtu agitátorů do Sternbergova volebního okresu a netajil se tím, že si agitace vyžádá větších peněžních obnosů. Ze strany Dr. Becka se mu dostalo ujištění, že krytí zvýšených nákladů nebude problémem. Ministerský předseda také zařídil, že se do čela agitace proti Sternbergovi zapojil jeden nejmenovaný vedoucí hospodářský úředník správy císařského rodového majetku ve Smiřicích.

Pražské místodržitelství dalo v zájmu porážky hr. Sternberga ve volbách pokyn okresním hejtmanům, aby ve svých okresech aktivně zasahovali do předvolebního boje. Dne 5. května 1907 uložilo okresnímu hejtmanovi v Náchodě, místodržitelskému radovi Dvořákovi, aby navští-

---

státem žebráckým (Bettelstaat). Na Františka Josefa nikdo nevěří. Všude vládne korupce". Sternberg je "proti bandě, která vykořisťuje dvouhlavého orla". V monarchických státech se stává, že za některých panovníků klesají, za jiných se dostávají nahoru". Výroky Sternbergovy vyvolaly okamžitou repliku ministerského předsedy Dr. barona Gautsche. Viz Stenographisches Protokoll, Haus der Abgeordneten, XVII. Session, 379. Sitzung, den 13. Februar 1906, S. 34166-34169.

27) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pacák Coudenhovovi, Vídeň, 8.4.1907, koncept. K charakteristice Pacákově srv. V. V a n ě č e k , České právnictví za kapitalismu, Praha 1953, str. 70.

28) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 9.5.1907, orig.

víl pod záminkou inspekční cesty obce soudního okresu Česká Skalice, který patřil do Sternbergova volebního okresu. Okresní hejtman Dvořák během cesty pohovořil se starosty, o nichž se domníval, že mají důvěru voličů a dospěl k názoru, že Sternberg získá při volbách dostatek hlasů. V českoskalickém okrese pro něho velmi aktivně agitoval starosta obec Velká Jesenice statkář Hofman, kterému Sternberg učinil řadu příslibů. Podle mínění okresního hejtmana Dvořáka bylo velkou chybou, že se agrární kandidát Josek přišel do volebního okresu představit až velmi pozdě. Hejtmanovi se podařilo získat několik starostů pro agitaci proti Sternbergovi. Místodržitelský rada Dvořák neopomněl žádnou příležitost, aby Jozkovu kandidaturu nedoporučil a snažil se Sternbergovi klást do cesty různé drobné administrativní překážky. Konstatoval v závěru své zprávy místodržitelství přece jen jistou ztrátu popularity, kterou si podle jeho mínění způsobil Sternberg svým vystupováním na říšské radě a útoky proti panovníkovi.[29)]

Pod záminkou kontroly stavu příprav na volby navštívil broumovský okresní hejtman řadu obcí soudního okresu Police nad Metují. Konal v tomto městě úřední den a pohovořil se starosty a učiteli, které pověřil převážně funkcí volebních komisařů. Dospěl k závěru, že by bylo poměrně snadné získat okres Police nad Metují pro agrárníky, kdyby byl proti Sternbergovi býval postaven známější a přitažlivější kandidát.Starostové se v rozhovoru s okresním hejtmanem vyjadřovali značně skepticky. Vyslovovali obavy, aby nakonec nebyl v jejich volebním okrese zvolen sociální demokrat a proto byli ve své většině odhodláni hlasovat, ač neradi, pro Sternberga. To však neměnilo nic na jejich úsudku o hraběti, kterého považovali za dobrodruha a měli mu za zlé jeho postoj k císaři. K agitaci pro Jozka se okresnímu hejtmanovi z Broumova podařilo získat pouze 2 řídící učitele.

Okresní hejtman ve Dvoře Králové, který navštívil v rámci akce proti zvolení hr. Sternberga do říšské rady okres Jaroměř,poodhalil poněkud roušku tajemství kolem úspěchů poslance hr. Sternberga ve veřejném životě. Podle mínění některých voličů v jaroměřském okrese napomáhala Sternbergovi "atmosféra strachu", která se vytvořila kolem jeho osoby. Královédvorský okresní hejtman při své cestě zjistil, že v okrese Jaroměř nemá nikdo odvahu vystoupit veřejně proti Sternbergovi. Nabyl dojmu, že voličstvo je Sternbergem hypnotizováno a že by ani neváhalo v krajním případě použít v jeho prospěch násilí. Z toho důvodu proti němu nevystoupil žádný významnější agrárník. Sternberg trávil část doby před volbami v Egyptě, kam byl nucen se uchýlit, aby se vyhnul trestnímu stíhání pro urážku panovníka a odkud posílal pří-

---

29) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, okr. hejtman Dvořák Coudenhovovi, Náchod, 10.5.1907, opis

vržencům i odpůrcům ve svém volebním okrese pohlednice,čímž si získal řadu nových přívržen ců. Dokázal získat pro svou stranu i část duchovenstva, jemuž se zalíbil tím, že několik dní před rozpuštěním říšské rady hlasoval pro zákon o kongrue.[30]

Přes veškerou snahu představitelů státní moci ve volebním okrese nebyla Sternbergova pozice mezi voličstvem oslabena. Nepodařilo se ani působit na místní klerus, přestože do akce proti Sternbergovi byl zapojen i královéhradecký biskup Dr. Doubrava. Jmenovaný církevní hodnostář se na žádost místodržitele Coudenhova obrátil na vikáře ve Sternbergově volebním okrese a jejich prostřednictvím na kněžstvo. Prohlašoval, že Sternberg není kandidátem katolických organizací, protože se vyslovoval proti císaři. Poměrně nejpříznivěji se Sternbergova situace jevila v okrese jaroměřském, kde byl vliv biskupův na katolické organizace slabý.[31] Tři dny před prvním kolem voleb oznamoval místodržitel Coudenhove do Vídně, že se nedá počítat s úspěchem agrárního protikandidáta Sternbergova[32] a dne 14. května 1907 se dostal Sternberg do užší volby se sociálním demokratem Zychem. Také v době mezi prvním kolem voleb a užší volbou úsilí vládních kruhů o zabránění volbě posl. hr. Sternberga do poslanecké sněmovny říšské rady nepolevilo. Ministerský předseda se znovu obrátil na českého místodržitele a požádal ho naléhavě,aby učnil všechny kroky potřebné k tomu, aby Sternberg nebyl zvolen,[33] Sám nabyl po poradách s představiteli různých politických stran dojmu, že se sociální demokraté pokusí Sternberga v užší volbě porazit. Byl přesvědčen, že mladočeši a agrárníci budou hlasovat pro sociálně demokratického kandidáta a chtěl se dokonce pokusit o získání klerikálů, které chtěl přemluvit, aby se buď zdrželi hlasování nebo aby hlasovali pro sociálního demokrata.[34] Pro kandidáta sociálně demokratické strany se měli, jak chtěl Beck, vyslovit ve Sternbergově volebném okrese také zaměstnanci císařských rodových statků v okolí. V užší volbě dne 23. května 1907 byl však hr. Sternberg zvolen poněrně značnou většinou.[35]

Moravským záležitostem se z vládní strany dostávalo v roce 1907 mnohem menší pozornost než českým. Převaha občanských stran se ve volbách až na některé vysloveně dělnické volební okresy předpokládala.Představitelům státní moci na nejvyšších místech ve Vídni záleželo

---

30) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 10.5.1907, orig.

31) SÚA Praha, MK/R, 328/1907, Pacák Beckovi, Vídeň, 8.4.1907; opis dopisu biskupa Dr. Doubravy Pacákovi

32) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 11.5.1907, orig.

33) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 15.5.1907, koncept telegramu

34) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept

35) K volbě Sternbergově srv. F. F r e u n d , Das österreichische Parlament, Wien 1907, s. 285.

jmenovitě na výsledku voleb v českém volebním okrese na Moravě č. 19 (venkovské obce okresů Moravská Ostrava - Nový Jičín, Fulnek, Frýdek, Rožnov), kde kandidoval redaktor František Tomášek, novinář a známý sociálně demokratický menšinový pracovník ve Vídni. Pozice sociální demokracie byla v tomto okrese považována za velmi silnou, nicméně se však na úředních místech považovala volba některého kandidáta z řad občanských stran za možnou. Proti Tomáškovi vystupoval jako oficiální agrární kandidát okresní školní inspektor Mrňuk, ale kandidovali tam také dva další kandidáti blízcí agrární straně jako nezávislí, a to učitel Hromádka a Dr. Bedřich hrabě Deym. Hromádku podporovalo hlavně pokrokové učitelstvo, Deym se mohl opírat také o národní katolíky, jejichž programu stál blízko. Kandidatury obou těchto osobností vrhaly zvláštní světlo na některé osobní a politické vztahy v českém občanském táboře na Moravě. Hromádku podporoval velmi vlivný činitel v kraji, zvěrolékař a statkář Antonín Vahala z Palačova u Nového Jičína, kterého hr. Deym připravil kdysi o místo delegáta do moravské zemské zemědělské rady za okres novojičínský.[36] Z kandidátů občanských stran se cítil zvláště ohrožen Dr. Otakar svobodný pán Pražák, který kandidoval za moravskou národní stranu (staročeskou) v českém volebním okrese č. 6 (Hodonín, Kyjov, Strážnice, Uherské Hradiště, Uherský Brod). Od moravského místodržitelství se mu dostalo podpory na volební účely ve výši 2 500 rakouských korun ze státních prostředků.[37]

Na Moravě vyvinuly rakouské úřady zvláštní úsilí na to, aby v českém okrese na Moravě č. 4 (Rožnov, Vsetín, Vizovice, Zlín, Valašské Meziříčí a další města na Valašsku) byl zvolen v užší volbě klerikální kandidát Povondra,ucházející se o mandát s podporou živnostnictva, proti prof. Masarykovi. Ohledně této volby dal správce moravského místodržitelství baron Pillerstorff přísné pokyny okresnímu hejtmanovi ve Valašském Meziříší jako hlavním městě zmíněného volebního okresu, aby byla Povondrovi zajištěna co nejširší podpora. Baron Pillerstorff také požádal úspěšné kandidáty národně katolické strany, působící v okolí, řídícího učitele Kadlčáka a faráře Valouška, kteří byli zvoleni již v prvním kole, aby působili mezi voliči ve prospěch Povondrův. Vyhlídky Povondrovy byly přesto v Brně na místodržitelství považovány za nepříznivé, protože bylo pravděpodobné, že sociální demokraté odevzdají v užší volbě své hlasy prof. Masarykovi. Pillerstorff se snažil ministerského předsedu přesvědčit, aby učinil ve prospěch Povondry zákrok u majitelů dvou největších továren ve Vsetí-

---

36) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pillerstorff Beckovi, Brno, 7.4.1907, orig.

37) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pillerstorff Beckovi, Brno, 20. 1907, orig.

ně a okolí "První rakouské společnosti na výrobu nábytku z ohýbaného dřeva Joseph und Jakob Kohn" a sklárny, náležící firmě S. Reich und Co., jejichž ředitelství bylo ve Vídni. Správce moravského místodržitelství chtěl prostřednictvím vedení obou továren přesvědčit židovské úředníky společností a dělníky, kteří v prvním kole hlasovali pro sociálně demokratického kandidáta, aby v užší volbě odevzdali hlasy pro Povondru nebo aby se zdrželi hlasování.[38)]

Českých kandidatur bylo ve volbách v roce 1907 ve Slezsku jen několik. Zemský prezident baron Heinold se přimlouval zvláště za podporu dosavadního mladočeského poslance, rady vrchního zemského soudu Václava Hrubého, který kandidoval ve volebním okrese č. 12 (venkovská obce okresů Frýdek a Polská Ostrava). Hrubý byl ohrožen nejen sociálním demokratem, nýbrž i přívrženci radikálních českých stran. Heinold považoval Hrubého za umírněného politika, hodného podpory a požádal ministerského předsedu pro něho o finanční podporu ve výši 1 500 - 2 000 rakouských korun. Hrubý byl nemajetný a od své strany obdržel na volební účely jen 500 korun.[39)]

Někteří čeští buržoazní poslanci, ucházející se o mandáty ve všeobecných volbách v roce 1907, se domnívali, že vláda nedbala dostatečně zájmů konzervativního voličstva. Poslanec Dr. Žáček upozornil ministerského předsedu Dr. Becka, že v den před volbami, 13. května 1907, byli na Hané povoláni na cvičení záložníci 54. pěšího pluku a 13. zeměbraneckého pluku v Olomouci. Tím byli pobouřeni konzervativní voliči, protože záložníci patřili téměř výlučně ke stoupencům agrární strany, takže se proto nemohli zúčastnit volby a odevzdat své hlasy proti sociální demokracii. Posl. Dr. Žáček žádal, aby záložníkům byl povolen odklad alespoň do 15. května.[40)] Ve své odpovědi byl ministerský předseda nucen uznat, že se v této záležitosti ukázala být vojenská správa silnější než civilní. Na četná upozornění z řad kandidátů a voličů vláda požádala vojenské úřady, aby záložníkům poskytly přiměřenou dovolenou k účasti na volbách, avšak vojenská správa nemohla již své dřívější dispozice změnit.[41)]

Také v německých krajích Čech a Moravy se před užšími volbami oživila činnost státních orgánů. Ministerský předseda byl nepochybně vůči německým politikům iniciativnější než vůči českým. V období mezi prvním kolem a užšími volbami svolal poradu německých občanských stran do Vídně, na níž se jejich zástupci dohodli, že se budou vzájemně

---

38) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pillerstorff Beckovi, Brno, 20.5.1907, orig.

39) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Heinold Beckovi, Opava, 20.4.1907, orig.

40) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Žáček Beckovi, Olomouc, 10.5.1907, orig.

41) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Žáčkovi, Vídeň, 13.5.1907, koncept

podporovat všude tam, kde se jejich kandidáti dostanou do užší volby se sociálními demokraty. Poradě nebyl přítomen žádný německý agrárník ani německý radikál z Čech. Němečtí radikálové byli na poradě zastoupeni pouze Dr. Sommrem ze Slezska, který přislíbil, že vedení jeho strany dá svým stoupencům v Čechách příslušné pokyny. Mimo rámec porady projednal ministerský předseda záležitost vzájemné podpory německých občanských stran s německým agrárníkem, poslancem Dr. Schreinerem. Z rozmluvy s ním nabyl dojmu, že němečtí agrárníci nebudou spolupráci německých občanských stran klást v užších volbách překážky.[42] Beckovi se také podařilo dosáhnout dohody mezi německými tzv. svobodomyslnými stranami a křesťanskými sociály o vzájemné podpoře v Čechách. Bylo dohodnuto, že křesťansko-sociální voliči,kteří neměli naději, že se jejich kandidáti dostanou ve velké většině volebních okresů v Čechách do užší volby, budou v českých volebních okresech č. 83 (Duchcov, Hrob, Bílina a dalších průmyslových místech v severočeském uhelném revíru), č. 86 (Chomutov, Přísečnice, Vejrpty, Hora sv. Šebestiána) č. 94 (Český Krumlov, Kaplice, N. Hrady, Vimperk, Volary. Prachatice, N. Bystřice, Vyšší Brod) a č. 98 (Varnsdorf město a soudní okres Varnsdorf) hlasovat pro kandidáty německých svobodomyslných stran a že voliči těchto stran za to odevzdají v užší volbě ve volebním okrese č. 99 v Čechách (Rumburk město a soudní okres Rumburk) své hlasy pro křesťansko-sociálního kandidáta. Místodržitel Coudenhove se snažil o to, aby se před užšími volbami zlepšil poměr římsko-katolických biskupů k německým svobodomyslným stranám, jmenovitě k německé straně pokrokové.[43]

Ještě před zmíněnou poradou dal ministerský předseda českému místodržiteli pokyn, aby v Čechách před užšími volbami vycházelo místodržitelství a okresní hejtmanství vstříc německým občanským stranám, zejména těm, které v prvním kole zaznamenaly nejnepříznivější výsledky, především německé straně pokrokové. Zdůraznil, že mu záleží zejména na tom, aby se do příští poslanecké sněmovny dostali čelní představitelé této strany, dosavadní řídící poslanci Dr. Karl Urban a Dr. Anton Pergelt. Hr. Coudenhove měl podle jeho příkazu působit k tomu, aby přívrženci stran, které se v německých krajích Čech nedostaly do užších voleb, podporovali kandidáty tzv. německých svobodomyslných stran.[44]

V některých německých volebních okresech v Čechách záleželo v užších volbách na postoji voličů z řad českých menšin. Německý ministr

---

42) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 17.5.1907, koncept

43) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 15.5.1907, koncept telegramu

44) SÚA Praha, MK/R, 665/C7, Beck Pacákovi, Vídeň, 20.5.1907, orig.

krajan Prade požádal prostřednictvím ministerského předsedy českého ministra krajana Dr. Pacáka o intervenci, aby čeští voliči v německých volebních okresech hlasovali v užších volbách pro kandidáty německých svobodomyslných a jiných občanských stran. Ministru Prademu šlo jmenovitě o podporu německého agrárníka Jessera ve volebním okrese č. 111 v Čechách (venkovské obce soudních okresů Duchcov, Bílina, Horní Litvínov, Hora sv. Kateřiny) proti českému sociálnímu demokratu Asterovi.Vláda se pokoušela zajistit německým občanským stranám hlasy voličů české národnosti v pohraničních krajích také prostřednictvím státní železniční správy. Ředitelstvím státních drah v německých městech v Čechách bylo uloženo, aby působila na české železničáře a pokusila se je přimět k tomu, aby volili v užších volbách kandidáty německých svobodomyslných stran nebo alespoň aby nehlasovali pro sociální demokraty.[45] Sociálně demokratický tisk vytýkal Čechům v pohraničních německých volebních okresech, že hlasovali pro německé občanské kandidáty a připomněl jmenovitě, že se čeští agrárníci zasloužili o zvolení zmíněného německého nacionálního agrárníka Jessera. Podle vídeňského listu Arbeiterzeitung získal v Mostě německý radikál Dr. Herold již v prvním kole voleb nejméně 1 000 českých hlasů a ve venkovských obcích okresu Most dopomohly hlasy českých nacionálů ke zvolení německého radikála proti českému sociálnímu demokratovi Jarolímovi.[46]

Ministerského předsedu požádalo před užšími volbami několik prominentních zástupců německých svobodomyslných stran v Čechách o podporu. Učinil tak zejména poslanec Dr. Karl Urban dopisem z 19. května 1907. Baron Beck ve své odpovědi poukázal na dřívější ujednání mezi německými občanskými stranami a ujistil ho, že podle jeho informací se němečtí radikálové rozhodli v užší volbě odevzdat své hlasy na jméno Dr. Urbana za předpokladu, že se podaří přesvědčit voliče německo-pokrokové strany ve volebním okrese č. 86 (Chomutov a další města v Krušnohorské oblasti), aby hlasovali v užší volbě pro německého radikála Rafaela Pachra.[47]

Další významní představitelé německého veřejného života v Čechách, německý pokrokář dvorní rada Dr. Adolf Bachmann a německý agrárník, dřívější poslanec ústavněvěrného velkostatku na říšské radě a zemském sněmu království Českého, Dr. Josef Maria Baernreither, se ocitli ve svých západočeských volebních okresech ve svízelné situaci a požádali prostřednictvím českého místodržitele ministerského předsedu o inter-

---

45) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Derschattovi, Vídeň, 17.5.1907, koncept

46) Akademie roč. 11/1906/07/, str. 265-266, cit. článek Modráčkův

47) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Urbanovi, Vídeň, 20.5.1907, koncept

venci u vedení křesťansko-sociální strany ve Vídni. Její úspěch byl však jen částečný. S pomocí křesťanských sociálů byl zvolen pouze Dr. Bachmann, Dr. Baernreither však podlehl v užší volbě německonacionálnímu kandidátovi Erdmannu Spiesovi.[48)]

V českých volebních okresech byla nadměrná pozornost věnována výsledkům voleb v okrese, kde kandidoval Vojtěch hrabě Sternberg. Němenší energii vynakládaly vládní orgány na to, aby se do příští sněmovny nedostal významný předák německé radikální strany Karl Hermann Wolf,[49)] který kandidoval v německém volebním okrese v Čechách č. 95 (Trutnov, Broumov, Králíky, Lanškroun), kde byl jeho hlavním odpůrcem německý pokrokář Dr. Eppinger. Do boje proti Wolfovi a za zvolení Eppingra byli zapojeni stejně jako v českém volebním okrese Sternbergově především okresní hejtmané. Situace Eppingrova nebyla v trutnovském volebním okrese příznivá. Někteří přívrženci jeho strany se domnívali,že svým bojem proti Wolfovi připravuje německé pokrokáře v jiných volebních okresech o hlasy německých radikálů v užších volbách, na jejichž hlasy byli v některých případech německo-pokrokoví kandidáti odkázáni. Mezi stoupenci německé strany pokrokové se vyskytly i názory, že by se Eppinger měl proto kandidatury vzdát.

Místodržitel Coudenhove považoval situaci v Eppingrově volebním okrese téměř za beznadějnou a zvolení Wolfovo za více než pravděpodobné. Optimisticky se domníval, že Eppinger má zajištěny hlasy sociálních demokratů a bylo mu známo, že jako kandidát stojí velmi o podporu Čechů ve svém volebním okrese. Podle informací okresního hejtmana v Žamberku, místodržitelského rady rytíře Vojáčka, který v souvislosti s užší volbou navštívil Králíky, hrozilo nebezpečí, že se Češi v tomto městě zdrží hlasování. Místní sociální demokraté se rozhodli nehlasovat pro Eppingra, dokud nedostanou souhlas ústředí ve Vídni. Rytíř Vojáček se horlivě snažil, aby zvolení Wolfovu zabránil. V rozhovoru se starostou Králík, Kretschmerem, nabyl dojmu,že němečtí radikálové ve městě, k jejichž předním zástupcům starosta patřil, neměli o jeho činnosti proti Wolfovi ani tušení.[50)] Podpora křesťanských sociálů Eppingrovi byla v Králíkách pochybná. Ministerský předseda učinil opatrně pokus, aby přiměl křesťanské sociály a Čechy k podpoře Dr. Eppingra, avšak o výsledku si nedělal iluze.[51)]

Velmi aktivně proti Wolfovi vystupoval okresní hejtman v Lankšrou-

---

48) SÚA Praha, MRP/R. 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 21.5.1907, orig.

49) Němečtí radikálové byli v soudobých pramenech nazýváni také volnými všenšmci (Freie Alldeutsche)

50) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, okr. hejtman Vojáček Coudenhovovi, Žamberk, 18.5.1907, opis

51) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept

ně Dr. rytíř Komers. Za nejspolehlivější odpůrce Wolfovy považoval sociální demokraty, kterým se snažil vycházet všemožně vstříc a jejichž důvěru, jak byl přesvědčen, získal. Češi ujistili Komerse, že budou v užší volbě volit Eppingra. O pravdivosti jejich ujišťování Komers nepochyboval, protože je několikrát hájil proti terorismu Wolfových stoupenců.Podle názoru okresního hejtmana v Lankšrouně závisel postoj Čechů v Eppingrově volebním okresu hlavně na ústupcích ve školské otázce v Trutnově. O křesťanských sociálech v Lanškrouně sdělával okresní hejtman, že v severovýchodních Čechách netvoří žádnou organizovanou politickou stranu, takže mohl vykonávat nátlak jen na některé osoby. Na voliče by mohlo působit duchovenstvo. O německých liberálech, oporách Dr. Eppingra, napsal do Prahy,že trpěli nedostatkem agitátorů, kdežto německo-radikální stoupenci Wolfovi jich měli k dispozici alespoň sto. Pro Eppingra agitoval volební výbor a na agitaci v jeho prospěch se podílela i správa státních statků. Podle informací okresního hejtmana Komerse nedostal Eppinger hlasy některých učitelů, kteří byli na něho rozezleni pro jeho hlasování v záležitosti učitelských platů před rozpuštěním minulé poslanecké sněmovny.[52)]

Proti bezvýhradné podpoře, jíž se ze strany vlády dostalo kandidátům německých svobodomyslných stran a křesťanským sociálům,byl postoj vládních kruhů ke kandidátům německých radikálů rozporný. Viděli jsme již, jak se ministerský předseda ujal úkolu umožnit volbu jejich kandidátovi, vídeňskému redaktorovi Rafaelu Pachrovi v městské skupině chomutovské. Baron Beck se však zasadil také o volbu německo-radikálního kandidáta Dr. šl. Mühlwerta v českém volebním okrese č.90 (Falknov, Loket a další města a průmyslová místa v horním Pohoří), který narazil v užší volbě na sociálně demokratického protikandidáta Seitze. V zájmu zajištění této volby intervenoval baron Beck u předáka křesťansko-sociální strany dvorního rady Dr. Gessmanna. Požádal ho, aby doporučil,křesťansko-sociálním voličům ve falknovském volebním okrese, aby v užší volbě podporovali Mühlwerta, který měl podle mínění ministerského předsedy naději, že bude podporován i všeněmci.[53)]

Zástupci všeněmeckého hnutí byli ve všech volebních okresech, kde kandidovali, předmětem nepřátelských akcí ze strany představitelů státní moci. Vláda se hlavně snažila zabránit tomu,aby ve venkovských obcích soudního okresu Cheb nebyl zvolen jeden ze zakladatelů tohoto hnutí, poslanec rytíř Schönerer. Byla důvodná obava, že v užší volbě bude Schönerer zvolen proti svému sociálně demokratickému protikandi-

---

52) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, okr. hejtman Komers Coudenhovovi, Lanškroun, 17.5.1907, opis

53) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Gessmannovi, Vídeň, 20.5.1907, koncept

dátovi hlasy německých agrárníků. Proti hlasateli hesel "Los von Rom" a "Heil Hohenzollern!" byl ve vládních kruzích tak velký odpor, že ministerský předseda chtěl působit na křesťanské sociály, aby v užší volbě hlasovali pro sociálního demokrata.[54] Na agitaci proti Schönererovi přispěl český místodržitel určitým peněžním obnosem.[55]

Obdobně jako Schönererovi se vedlo v sousedním volebním okrese č. 97 (Aš) jeho bývalému stoupenci Eduardu šl. Stranskému. Tento poslanec byl jedním z německých radikálů, jejichž zvolení do říšské rady nebylo žádoucí. Šl. Stransky patřil k nemnohým poslancům, proti jejichž zvolení se ministerský předseda zasazoval s nemenší vehemencí než proti zvolení hr. Sternberga a K.H.Wolfa. Týden před prvním kolem uložil českému místodržiteli zařídit vše potřebné, aby se Stransky do nové sněmovny nedostal. Odpor vysokých státních činitelů proti zvolení šl. Stranského byl tak velký, že byli ochotni podporovat jeho sociálně demokratického protivníka. Sociální demokraté nabízenou pomoc vlády přijali[56] a obdrželi od okresního hejtmana v Chebu na pokyn českého místodržitele 1 000 volebních lístků pro první kolo. O stejný počet hlasovacích lístků požádali ministerského předsedu i pro užší volbu. Baron Beck s tímto požadavkem souhlasil a uložil místodržitelství v Praze,aby žádosti vůdce rakouské sociální demokracie Dr. Adlera vyhovělo.[57] Ministerský předseda byl ochoten zajistit v Aši dělnictvu ochranu před zaměstnavateli,kteří nutili dělníky, aby jim před volbami ukazovali hlasovací lístky vyplněné na jméno posl. šl. Stranského.[58]

Na Moravě měla vláda zvláštní zájem jen na zvolení dvou zástupců německých svobodomyslných stran, vůdce německé lidové strany posl. Dr. Chiariho a německého pokrokáře Dr. Stephana Lichta.

Situace Dr. Chiariho v německém volebním okrese č. 8 (Rýmařov, Moravský Šumperk, Osoblaha,Frenštát a další města na moravsko-slezských hranicích) nebyla před užší volbou nikterak příznivá. Velmi aktivně se o jeho zvolení zasazoval správce moravského místodržitelství baron Pillerstorff.Projednal Chiariho záležitost s okresními hejtmany z Rýmařova a Moravského Šumperka, prohovořil možnosti jeho podpory z české strany s posl. Dr. Adolfem Stránským a přislíbil i intervenci u brněnského biskupa, aby farním úřadům uložil podporovat kandidaturu posl. Dr. Chiariho. Intenzívně pro něho agitovali v jeho volebním

---

54) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 3.5.1907, koncept
55) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Coudenhove Beckovi, Praha, 5.5.1907, orig.
56) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Adler Beckovi, Vídeň, 8.5.1907, orig.
57) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 17.5.1907, koncept telegramu
58) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 3.5.1907, koncept

okrese i křesťanští sociálové.[59] Dr. Chiari byl do říšské rady v užší volbě zvolen.

Jednoduchou záležitostí nebylo ani prosazení volby Dr. Lichta, na jehož zvolení měl z politických důvodů zvláštní zájem ministerský předseda.[60] Baron Pillerstorff ho ujistil, že jeho přání tlumočil okresnímu hejtmanovi v Moravské Ostravě, který, jak psal do Vídně, "je zkušeným a dlouholetým politickým úředníkem a zařídí vše, co bude nezbytné, aby se dosáhlo vytčeného cíle".[61] Ministerský předseda chtěl mít volbu Dr. Lichta zajištěnu i prostřednictvím jiných resortů a proto se obrátil na ministra vnitra Dr. barona Bienertha s upozorněním, že ministerstvu spravedlnosti došly stížnosti sociálních demokratů na ovlivňování jejich voličů ve Vítkovicích. Tlumočil mu i názor Dr. Lichta, že by nebylo žádoucí vyřizovat stížnosti sociálních demokratů příliš rychle, protože by se tím mohl u občanských voličů vzbudit pocit nejistoty.[62] Baron Beck požádal ministra železnic Dr. šl. Derschattu, aby ve spolupráci se správou Severní dráhy zabránil tomu, aby se v Lichtově volebním okrese při užší volbě neopakovala prudká agitace železničářů ve prospěch sociálně demokratického kandidáta, která předcházela prvnímu kolu voleb.[63]

Stoupenci Dr. Lichta projevovali během volební kampaně značnou nervozitu. Obviňovali úřady na Moravě, že nedostatečně podporují občanské strany ve volbách. Předmětem jejich stížnosti se stal postup okresního hejtmanství v Moravské Ostravě, které nařkli z nadržování sociálním demokratům, jejichž zástupce byl hlavním Lichtovým protikandidátem v prvním kole i v užší volbě. Podle jejich informací vydalo zmíněné okresní hejtmanství sociálně demokratickým agitátorům několik set hlasovacích lístků za údajně ztracené. Když se o podobnou akci pokusila skupina úředníků vítkovických železáren, dostali jako náhradu každý jen jeden hlasovací lístek. Stěžovatelé ihned podali o tom hlášení do Vídně.

Ministerský předseda reagoval na stížnost tak, že vydal neprodleně správci moravského místodržitelství instrukci, v níž zdůraznil, že náhrada může být poskytnuta pouze tomu, kdo lístek opravdu ztratil. Vyslovil obavy, že by sociální demokraté mohli náhradních hlasovacích lístků použít k manipulacím s hlasy. Vítkovický případ vzbudil prý dojem, že podřízené úřady nadržují sociálním demokratům, což působí

---

59) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pillerstorff Beckovi, Brno, 20.5.1907, orig.
60) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Pillerstorffovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept
61) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Pillerstorff Beckovi, Brno, 20.5.1907, orig.
62) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Bienerthovi, Vídeň, 21.5.1907, koncept
63) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Derschattovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept

demoralizačně na voliče, kteří se rozhodli odevzdat své hlasy kandidátům občanských stran. V kruzích buržoazních voličů vzniklo prý přesvědčení, že ve Vítkovicích stačila pouhá stížnost sociálně demokratických agitátorů ministerstvu spravedlnosti a u okresního soudu v Moravské Ostravě již bylo proti úředníkům vítkovických železáren zahájeno řízení. Stížnosti občanských stran proti postupu sociálně demokratických agitátorů nebyly podle mínění ministerského předsedy zdaleka vyřizovány tak rychle. Slabošský postup úřadů odrazuje, jak za to měl baron Beck, občanské voliče, kteří se cítili ve volební kampani velmi znevýhodňováni. Jako příklad rychlé a účinné akce ve prospěch občanských stran uvedl zásah ministerstva železnic a ředitelství Severní dráhy, aby se čelilo agitaci železničářů při volbách dne 14. května 1907. Baron Beck vyslovil mínění, že za volební komisaře by měla okresní hejtmanství jmenovat spolehlivé policejní úředníky, protože složení volebních komisí má na průběh a výsledky voleb velký vliv nejen v Haliči, nýbrž i v jiných zemích. Jako projev slabosti hodnotil to, že okresní hejtmanství v Moravské Ostravě jmenovalo do volebních komisí ve svém okrese paritně zástupce sociální demokracie i občanských stran.[64)]

II.

Omezenost zachovaných zpráv nám znemožňuje, abychom s odstupem více než 70 let mohli určit iniciátory činností, které směřovaly k ovlivnění výsledků prvních voleb provedených v českých zemích na základě všeobecného hlasovacího práva a zjistit podíl, který na nich měli hlavní ústavní činitelé. Jmenovitě nelze zjistit, jakou úlohu měl v předvolebním dění ministerský předseda Dr. baron Beck, který v aktovém materiálu týkajícím se postoje vládních kruhů k volbám v roce 1907 vystupuje jako hlavní osoba. Nemůžeme tedy s jistotou říci, zda k prováděným akcím dával sám podnět nebo zda jen uváděl ve skutek úmysly a záměry nejvyšších představitelů státní moci. O jejich podílu na zásazích ústředních orgánů a jim podřízených úřadů prameny mlčí; s jistotou však můžeme říci, že o podnikaných akcích byl císař František Josef I. alespoň v českých zemích informován a že aktivitu projevenou v tomto směru kladně hodnotil.[65)]

---

64) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Pillersdorffovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept

65) SÚA Praha, MRP/R, 1907/55, Beck Coudenhovovi, Vídeň, 18.5.1907, koncept. Ministerský předseda sděluje českému místodržiteli, že o jeho intervenci v Aši a Chebu proti všeněmeckému kandidátovi ryt. Schönererovi a něm. radikálovi šl. Stranskemu bude se v referátu panovníkovi zmiňovat jako o výhradní zásluze Coudenhovově.

Všechna jednání mající za cíl ovlivňování výsledků voleb do říšské rady v roce 1907 probíhala za zavřenými dveřmi ministerských a místodržitelských kanceláří a zůstávala před veřejností skryta. Konkrétní akce podniknuté proti určitým představitelům českého a německého veřejného života v našich zemích se proto jen zřídka stávaly předmětem kritiky a postižení na ně reagovali jen ojediněle.[66] Po této stránce nebyla praxe v Rakousku v soudobé Evropě žádnou výjimkou. Stačí připomenout politické poměry v sousední a tehdy ještě spojenecké Itálii, kde opoziční strany za éry ministerského předsedy Giollitiho zahrnuly po volbách v letech 1904, 1909 a 1913 vládu výtkami ze zneužití úřední moci proti jejich kandidátům.[67] Ovlivňování výsledků voleb do zákonodárných sborů i do místní samosprávy nebylo ještě v 90. letech neobvyklým jevem ani v zemích západní Evropy, které měly jako konstituční monarchie lepší pověst než Rakousko.[68]

Některá opatření úřadů v době všeobecných voleb však nezůstala utajena a vláda se za ně stala v tisku i v parlamentě předmětem ostré kritiky. Rozruch vzbudil zejména postup ministerstva financí proti třem úředníkům dolnorakouského zemského finančního ředitelství ve Vídni, z nichž dva byli neúspěšnými kandidáty v květnových volbách do říšské rady. Proti těmto úředníkům bylo zavedeno disciplinární řízení již na počátku přípravy voleb,avšak bezprostředně po vyhlášení jejich výsledků bylo uzavřeno a všichni postižení, účetní revident Friedrich Schmid, účetní oficiál Wilhelm Pollauf a finanční koncipista Dr. Leopold Waber, byli rozhodnutím disciplinární komise ministerstva financí přeloženi z trestu z Vídně do vzdálenějších míst v monarchii.

Záležitostí jmenovaných úředníků se sněmovna zabývala již v první schůzi po svém ustavení. Byly podány tři pilné návrhy na její projednání; první z nich předložil posl. Glöckl se skupinou sociálně demokratických poslanců, druhý posl. šl. Stransky se svými německo-radikálními klubovními kolegy a třetí byl podán jménem posl. barona Hocka a byl spolupodepsán několika nezávislými demokratickými poslanci z Vídně, mezi nimi významným právníkem Dr. Ofnerem.[69] Podané návrhy se poněkud lišily svou motivací, všechny se však shodovaly v tom, že požadovaly, aby řízení proti Dr. Waberovi a jeho druhům bylo zrušeno.

---

66) Sten. Prot. H. d. Abg., XVIII. Session, 7. Sitzung am 5. Juli 1907, S. 367; posl. Wolf v debatě o rozpočtovém provizoriu na dobu od 1.7. do 31.12.1907 se zmínil o akci okr. hejtmana v Lanškrouně Dr. ryt. Komerse proti jeho zvolení.

67) G. T a n n e n b a u m , A History of Modern Italy, N. York 1953, str. 248.

68) J. B a r t h é l e m y , L´organisation du suffrage universel et l´expérience belge, Paris 1912, jmenovitě na str. 211n., 492, 503-505.

69) Sten. Prot. H. d. Abg., XVIII. Session, 3. Sitzung am 25. Juni 1907, str. 63-64 a 66-67. (Návrhy posl. Glöckla a druhů a posl. šl. Stranskeho a druhů); 4.Sitzung am 26. Juni 1907, s. 136-137 návrh Hockův

V řeči, jíž odůvodňoval svůj pilný návrh, poukázal posl. Glöckl na to, že disciplinární řízení bylo proti všem jmenovaným úředníkům vyvoláno jejich veřejnou kritikou různých vládních opatření, zejména státní finanční správy, jíž stál v Beckově kabinetu v čele Polák Dr. Witold rytíř Korytowski, který byl sám zvolen v roce 1907 v jednom haličském volebním okrese do říšské rady.Posl. Glöckl dále zdůraznil, že hlavním důvodem perzekuce úředníků byla kandidatura Dr. Wabera proti čelnému představiteli rakouského křesťansko-sociálního hnutí princi Aloisu Liechtensteinovi ve volebním okrese Vídeň - Währing a oficiála Pollaufa proti vídeňskému starostovi Dr. Karlu Luegrovi, předsedovi křesťansko-sociální strany, která se svým konzervativním zaměřením zdála být vládě spolu s Polským klubem nejvhodnějším základem vládní většiny v nově zvolené sněmovně. V závěru svého obsáhlého projevu posl. Glöckl prohlásil, že disciplinární řízení proti úředníkům dolnorakouského zemského finančního ředitelství považuje sociální demokracie za útok proti základním právům státních občanů a proti právům státních úředníků, a pohrozil vládě akcemi organizovaného dělnictva v případě, že by výrok disciplinární komise nebyl zrušen. Poslanci šl. Stransky a baron Hock ve svých projevech dovozovali,že případ Dr. Wabera a jeho druhů svědčí o nutnosti vydat služební pragmatiku, která by jednoznačně stanovila práva a povinnosti státních úředníků.[70]

Stanovisko vlády v debatě o pilných návrzích v záležitosti jmenovaných finančních úředníků obhajoval ministr financí Dr. rytíř Korytowski. Pokoušel se přesvědčit sněmovnu, že řízení s nimi bylo zavedeno již před volbami pro projevy, které proslovili ve volební kampani. V nich přes výstrahy nejneomalenejším způsobem veřejně napadali vládu a opatření státní správy, čímž porušili povinnosti uložené zákonem státním úředníkům.[71]

V debatě o uvedených pilných návrzích žádný z řečníků stanovisko vlády nepodpořil. Neučinili tak ani mluvčí křesťansko-sociální strany ani Polského klubu. V debatě se neujal slova žádný zástupce českých buržoazních stran. Z českých poslanců se ujal v debatě slova pouze sociální demokrat Dr. Lev Winter.[72]

Při hlasování byla v souladu se stanoviskem vlády pilnost návrhu posl. Glöckla a druhů zamítnuta 245 hlasy proti 179 hlasům. Sněmovna se vyslovila i proti přijetí pilných návrhů poslanců šl. Stranského a

---

70) Sten. Prot. H.d.Abg., XVIII. Session, 5. Sitzung am 28. Juni 1907, S.287n., projev posl. šl. Stranskeho, s. 290n. projev posl. dvorního rady Hocka.

71) Sten. Prot. H.d.Abg., 6. Sitzung am 2. Juli 1907, S. 346-347.

72) Sten. Prot., táž schůze posl. sněm., str. 370-371

barona Hocka.[73] Z českých poslanců hlasovali pro pilnost Glöcklova návrhu pouze sociální demokraté a oba zástupci české pokrokové strany prof. Masaryk a prof. Drtina se hlasování zdrželi.[74] Poslanci ostatních českých občanských stran hlasovali proti pilnosti návrhu. Český buržoazní tisk si byl vědom nepopulárnosti postupu většiny českých poslanců a v komentáři k sněmovní debatě o záležitosti dolnorakouských finančních úředníků považoval za potřebné zaujmout rezervované stanovisko. Vytýkal ministerstvu financí, že vyčkávalo, až Dr. Weber a jeho kolega Pollauf propadnou ve volbách, a pak je přeložilo z Vídně. Pro současné národnostní poměry bylo příznačné, že se komentář snažil odvést pozornost od postoje českých poslanců v této záležitosti a využil skutečnosti, že pro pilnost návrhu posl. Glöckla a druhů hlasovala i řada poslanců hlásících se k německým svobodomyslným stranám, jejichž tři zástupci byli členy Beckova kabinetu, k tomu, že uváděl v pochybnost spolehlivost německých občanských stran jako opory vlády v parlamentu.[75]

Česká veřejnost měla také důvody k stížnostem na postup některých státních úřadů před volbami. Kritizovala jmenovitě řízení, které bylo podle tiskových zpráv zavedeno s osobami, které se zúčastnily předvolebních projevů. Její výtky byly namířeny zejména proti zemské školní radě, která nařídila ředitelstvím středních škol, aby zavedla disciplinární řízení se 161 českými středoškolskými profesory, většinou z pražských ústavů, kteří podepsali provolání k volbám, v němž kladli státní školské správě řadu požadavků z oblasti školství, zejména jeho laicizace.[76]

Události kolem voleb v roce 1907 pak ještě jednou odvedly pozornost poslanecké sněmovny a zdržely o několik dní počátek projednávání denního pořádku, na nějž byly dány sněmovním předsednictvem nejdůležitější vládní předlohy, jejichž předložení bylo ohlášeno v trůnní řeči proslovené dne 19. června 1907.[77]

Sněmovna byla nucena se zabývat několika pilnými návrhy, které se týkaly nesprávností a násilí spáchaného během voleb do říšské rady v Haliči. V této záležitosti byly předloženy návrhy lvovského poslance Jozefa Hudce a jeho sociálně demokratických druhů, dále posl. Breitera (nezávislého socialisty rovněž ze Lvova a druhů a ukrajin-

---

73) Sten. Prot., táž schůze posl. sněm., str. 395-396.

74) Právo lidu č. 182, 4.7.1907; ústřední orgán sociální demokracie považoval postoj obou realistů za nedůsledný

75) Národní listy č. 181, 3.7.1907

76) Naše Doba roč. XIV., (1906/07), str. 697

77) Sten. Proto., H.d.Abg., XVIII. Session, 1. Sitzung am 19. Juni 1907, S. 6-10

ských poslanců Dr. Okuněvského, Dawydiaka a druhů, které žádaly vyšetření všech případů násilí a zneužití úřední moci, jichž se během přípravy a průběhu všeobecných voleb dopustily různé úřední osoby a jež vrhaly nepříznivé světlo na celou státní správu v Haliči, která byla téměř výlučně v polských rukou. Do boje za zvolení poslanců, pokud se zavázali, že budou ve Vídni podporovat politiku Polského klubu v říšské radě, byly zapojeny všechny složky státní moci v zemi v čele s místodržitelem, který byl tradičně vybírán z řad příslušníků vyšší polské šlechty. Navrhování vhodných kandidátů na místa poslanců do říšské rady ve Vídni prováděla Polská národní rada, ústřední orgán polských buržoazních stran, a navržení kandidáti museli podepisovat předem prohlášení, že po svém zvolení vstoupí do Polského klubu. Do tohoto seskupení vstoupila po volbách v roce 1907 po jistém váhání i Polská lidová strana, která v nich posílila své pozice na polském venkově.

Volby do říšské rady, zemského sněmu a do orgánů místní samosprávy v Haliči měly od zavedení ústavní vlády v rakouské polovině mocnářství nedobrý zvuk, jímž se vyrovnaly uherským.[78] Po každých volbách se říšská rada zabývala četnými případy násilností, podvodů a zneužití úřední moci. U soudů se projednávaly stovky případů přestupků spáchaných příslušníky opozičních stran a skupin, zatímco přívrženci vlády za stejné delikty nebyli nikdy souzeni.[79]

Obvinění, která byla vznesena proti činnosti státních a samosprávných úřadů v Haliči během přípravy a průběhu voleb v roce 1907, byla velmi vážná. Řada řečníků, kteří se ujali slova v debatě o zmíněných návrzích, konstatovala, že volby v Haliči nebyly ani všeobecné ani přímé; o tajnosti se pak zejména na venkově nedalo ani hovořit. Mnoho voličů hlasovalo na legitimace,které byly vydány jiným voličům a byly od nich vylákány lstí nebo byly odkoupeny, aby se tím získaly hlasy pro vládní kandidáty. V pilném návrhu posl. Hudce, Wityka a druhů se vytýkalo jmenovitě, že mnozí voliči v Haliči byli nuceni hlasovat s průhlednými, silně potištěnými hlasovacími lístky. Přestože se navrhovatelé omezovali jen na případy, kdy své moci zneužili státní úředníci a funkcionáři svazků územní samosprávy, zmiňovali se řečníci v debatě o uvedených pilných návrzích příliš často o volební korupci a jiných nešvarech politického života v zemi.[80]

Předávání voličských legitimací spojovali někteří obecní zaměst-

---

78) K volbám v Uhrách obšírně zejména R.W. S e t o n - W a t s o n , Ungarische Wahlen, Beitrag zur Geschichte der politischen Korruption, Leipzig 1912, s. 104n.

79) Sten. Prot., H.d.Abg., 7. Sitzung am 3. Juli 1907, str. 547

80) Sten. Prot. táž schůze, str. 547

nanci s tím, že vymáhali od voličů závazek hlasovat pro vládního kandidáta. Tak tomu bylo jmenovitě v Brodech, kde obecní strážníci nabízeli při odevzdávání legitimací voličům, kteří vyhověli jejich naléhání, úplatek. V den voleb zůstalo v Brodech nedoručeno skoro 20 % všech legitimací. V Kolomeji pověřil starosta města doručováním volebních legitimací své známé, kteří je předali jen těm voličům, kteří zároveň přijali hlasovací lístky znějící na jméno kandidáta Polského klubu Dr. Heinricha Kolischera. V den prvního kola voleb nebylo v Kolomeji doručeno při zhruba 5 500 voličích 3 000 legitimací. Nedoručené legitimace si ponechal volební výbor Dr. Kolischera v zásobě.

V řadě případů se projevila nedostatečná ochrana opozičních voličů před stoupenci vládních stran. V Novém Sączi dostali v užší volbě voliči hlasovací lístky teprve ve volební místnosti a nebylo jim dovoleno ji opustit, aby si je mohli bez dohledu vyplnit podle svého přání. Vzhledem k tomu, že v Haliči byl vysoký počet negramotných, bylo dovoleno, aby se volebního aktu zúčastnili písaři, kteří měli vyplnit volební lístky podle vůle voličů. Za písaře byli ustanoveni většinou nižší státní nebo obecní úředníci nebo i zaměstnanci soukromých podniků. V Novém Sączi objednali volební komisaři písaře, kteří úmyslně komolili jména opozičních kandidátů, takže volební komise, v nichž měli přívrženci vládních stran většinu, mohly takové hlasy prohlásit za neplatné. Podobně se postupovalo ve více haličských volebních okresech.

Mnoho podaných reklamací se týkalo způsobu vytištění hlasovacích lístků. Ve volebním okrese č. 11 v Haliči (Krakov, předměstí Wesoła) byly tyto lístky vytištěny tak průhledně, že se dalo bez velké námahy přečíst jméno, které na nich bylo napsáno. Ve volebním okrese č. 26 (Sambor, Gródek Jagielloński) doručovali městští strážníci a magistrátní sluhové voličům hlasovací lístky, na nichž bylo jméno kandidáta Polské národní rady předtištěno výrazným černým razítkem, údánlivě proto, aby se voličům usnadnila práce. Podobná stížnost přišla do Vídně z volebního okresu, kde byl zvolen úřadující ministr pro Halič Dr. hrabě Dzieduszycki. Jménem vládního kandidáta byly předem opatřeny hlasovací lístky ve volebním okrese č. 31 (Brody). V Novém Sączi opatřoval razítkem se jménem oficiálního kandidáta Dr. Ludomila Germana jeho volební výbor.

V Haliči nebylo dbáno zákonného předpisu, že agitační místnost, v níž pracoval volební výbor každého kandidáta, nesmí být vzdálen od volební místnosti méně než 1 km. V návrhu posl. Hudce a druhů se poukazovalo na to, že byla-li někde místnost agitačního opozičního kandidáta od volební místnosti nedostatečně vzdálena, byla ihned uzavřena. Naproti tomu uváděli navrhovatelé, že např. ve volebním okrese č.

ll byly agitační místnosti vládních kandidátů ve stejných budovách, v nichž se volilo, a agitační místnosti nebyly uzavřeny. V haličském volebním okrese č. 16 (Tarnov) stál kandidát polské národně demokratické strany Dr. svob. pán Battaglia s místním vyšetřovacím soudcem před agitační místností a snažili se získat voliče. Tito byli pak pohoštěni v této místnosti na útraty Dr. barona Battaglii. Poté byly voličům odebrány hlasovací lístky, pokud je měli vyplněné se jménem sociálně demokratického kandidáta Dr. Drobnera, a byly jim odevzdány lístky znějící na jméno Dr. Battaglii.

V Haliči nebyly řídké případy, že vedoucí úředníci, zejména poštovní a telegrafní správy, žádali od svých podřízených písemné prohlášení, že budou hlasovat pro kandidáty Polské národní rady. V některých městech vodili představení své podřízené zaměstnance, obecní zřízence a dělníky, hasiče, zaměstnance hřbitovní správy, jatek apod. hromadně k volbám, kde musili hlasovat pod jejich kontrolou.[81] V Tarnově si přednosta stanice a jiní vyšší železniční úředníci vyžádali od každého železničáře hlasovací lístek a orazítkovali ho jménem vládního kandidáta Dr. barona Battaglii.V témže městě hrozil poštovní kontrolor listonošům a jiným poštovním zřízencům propuštěním nebo zastavením služebního postupu, nebudou-li hlasovat pro uvedeného kandidáta.[82] Za debaty o pilných návrzích v záležitosti voleb v Haliči se hovořilo ještě jednou o Tarnově, a to v souvislosti ohrožováním osobní svobody voličů. Když jeden zaměstnanec železnice chtěl na hlasovacím lístku přeškrtnout na něm uvedené jméno kandidáta Dr. barona Battaglii a nahradit ho jménem sociálně demokratického kandidáta Dr. Drobnera, byl na udání nadřízeného železničního úředníka, který byl tomuto jednání přítomen, zatčen a držen celou noc v policejní vazbě.[83]

Rozhodnutí voličů bylo ovlivňováno i působením představitelů vojenské správy. V Krakově požádal starosta města sborového velitele, aby poručil zaměstnancům vojenské správy hlasovat pro vládního kandidáta.[84]

Za debaty o volbách v Haliči byly uvedeny případy rozdílného postupu úřadů proti polské a ukrajinské inteligenci. Sionistický poslanec Stand upozornil při této příležitosti na jednání okresního hejtmana v Sokalu ve východní Haliči, který rozdělil profesorský sbor nově zřízeného gymnazia do dvou skupin. Polským profesorům přiznal pro-

---

81) Sten. Prot. táž schůze, str. 549

82) Sten. Prot. táž schůze, str. 565-566

83) Sten. Prot., táž schůze, str. 548

84) Sten. Prot., táž schůze, stř. 549

tizákonně hlasovací právo, i když nebyli ve městě usedlí déle než 5 měsíců, kdežto proti ukrajinským členům sboru postupoval podle zákona.[85]

Mluvčí polského klubu v debatě o pilných návrzích v záležitosti voleb v Haliči, posl. rytíř Małachowski, se snažil působení nepříznivých důsledků činnosti státních i samosprávných orgánů v zemi oslabit a poukazoval v různých souvislostech na to, že podobné případy, jež se udály v Haliči, se sběhly také v jiných korunních zemích.Ohrazoval se proti generalizacím nepříznivého působení úřadů na volby a zmínil se o řadě případů, kdy v ukrajinské části Haliče zneužila většina obyvatelstva některých ustanovení volebního řádu proti polské menšině. Polský klub doporučil, aby veškeré stížnosti proti volbám v Haliči byly předloženy legitimačnímu výboru poslanecké sněmovny, která má podle zákona o nich rozhodnout nejpozději do jednoho roku od data voleb. Postoupení předložených stížností k rozhodnutí, jak tomu chtěl pilný návrh posl. Breitera, považoval posl. Małachowski za zbytečné.[86] Podobnou argumentaci uplatňoval ve svém projevu v debatě o haličských volbách i zástupce křesťansko-sociální strany posl. Dr. Ebenhoch.Poukázal na to, že od nového parlamentu se očekává konkrétní práce ve prospěch lidu, a vyslovil obavy, aby sněmovna zvolená poprvé podle všeobecného hlasovacího práva nešla cestou kuriového parlamentu, jehož činnost byla často ochromována pilnými návrhy, jež předkládaly radikální skupiny, aby brzdily zákonodárnou a kontrolní funkci říšské rady.[87]

Také návrhům na prošetření voleb v Haliči a nesprávností, které se za nich sběhly, nepřiznala poslanecká sněmovna pilnost. Pilný návrh posl. Hudce a druhů byl zamítnut 249 hlasy proti 138 hlasům, ostatní pilné návrhy byly zamítnuty bez zjišťování počtu hlasů. Ani v debatě o pilných návrzích v záležitosti voleb v Haliči se žádný český občanský poslanec neujal slova. Pro pilnost návrhu posl. Hudce a druhů hlasovali vedle sociálních demokratů bez rozdílu národností čeští realisté a národní sociálové, zástupci českých občanských stran hlasovali opět s vládními stranami. Tentokrát však čeští buržoazní poslanci považovali za nutné zdůvodnit v tisku svůj postup.[88] Zdůrazňovali nezbytnost čistoty voleb a svůj postoj k návrhu sociálně demokratických a ukrajinských poslanců odůvodňovali tím, že jediným fórem kompetentním, aby projednalo otázku platnosti voleb, je legitimační

---

85) Sten. Prot., táž schůze, str. 565-566

86) Sten. Prot., táž schůze, str. 579

87) Sten. Prot., táž schůze, str. 576

88) Národní listy č. 183, 5.7.1907

výbor. Z dřívějších kometářů k debatě o návrzích týkajících se voleb v Haliči[89] je však možno vysoudit,že se snažili nezasahovat do sporu ukrajinsko-polského a vystoupením proti Polákům si uzavřít cestu ke sblížení s vládní většinou, o něž usilovali.[90]

Rozbor počtu odevzdaných hlasů pro jednotlivé strany a počtu získaných mandátů[91] ukazuje, že sociální demokraté měli větší podíl na celkově odevzdaných hlasech než na celkovém počtu mandátů.Ve srovnání s nimi dosáhly některé české a německé buržoazní strany, jmenovitě mladočeši a němečtí pokrokáři, lepších výsledků při obsazování poslaneckých křesel, než jaké bylo jejich postavení mezi voličstvem. Za to vděčily tyto strany jistě do značné míry podpoře,které se jim dostalo od vlády a jí podřízených úřadů.

89) Národní listy č. 182, 4.7.1907

90) Národní listy č. 183, 5.7.1907

91) Oesterreichische Statistik, 84. Band, Die Reichsratswahlen im Jahre 1907

DIE EINGRIFFE DER ÖSTERREICHISCHEN REGIERUNG IN DIE ALLGEMEINEN REICHSRATSWAHLEN IM JAHRE 1907 /GESETZ UND WIRKLICHKEIT/

Václav Pokorný

Zusammenfassung

Mit dem Komplex der am 30. Januar 1907 verkündeten Gesetze wurde im zisleithanischen Teil der österreichisch-ungarischen Monarchie eine Wahlreform verwirklicht, wodurch nach langen Kämpfen der Arbeiterklasse und der übrigen fortschrittlichen Bevölkerungsschichten das allgemeine, direkte und geheime Wahlrecht eingeführt wurde. Die Wahlreform litt an zahlreichen Unzulänglichkeiten. Sie liess die Frauen ausser acht, wahrte auch weiterhin eine verhältnismässig hohe Altersgrenze für das aktive und passive Wahlrecht und beseitigte nicht die früher existierenden Ungleichheiten zwischen den einzelnen Bevölkerungsklassen und -schichten in sozialer und nationaler Hinsicht. Eine besonders markante Unzulänglichkeit dieser Wahlreform beruhte darin, dass sie keinen ausreichenden Schutz des Wahlgeheimnisses garantierte und so den ökonomisch stärkeren Wahlergruppen und auch einigen Amtspersonen die Möglichkeit zur Kontrolle des Wählerwillens und zur Manipulierung der Wähler zugunsten bestimmter Kandidaten gab.

Die Regierung des Ministerpräsidenten Dr. Baron Beck erwarteten im neuen Abgeordnetenhaus komplizierte Aufgaben,wie die parlamentarische Behandlung und Billigung des österreichisch-ungarischen Ausgleichs, des Staatshaushaltes, des Rekrutenkontigentes für das Jahr 1908 und zahlreiche wietere Forderungen im Wirkungsbereich der Militärverwaltung. Die Regierung Beck meinte, die Sicherung der erwähnten Aufgaben am verlässlichsten durch eine aus den gemässigten tschechischen und deutschen bürgerlichen Parteien zusammen mit den Vertretern der polnischen bürgerlichen Repräsentanz im Reichsrat, des Polnischen Klubs, bewerkstelligen zu können.

Mit dieser Absicht nahm die Regierung die Vorbereitung der Wahlen in Angriff. Der Ministerpräsident erliess an die Statthalter in Prag und Brno und an den Landespräsidenten in Opava vertrauliche Weisungen, welche Kandidaten sie selbst oder auf dem Umweg über die Bezirkshauptleute oder auch andere staatliche Behörden und Unternehmen unterstützen sollten. Das Streben der Regierung nach Beeinflussung der Ergebnisse der allgemeinen Wahlen im Jahre 1907 konzentrierte sich namentlich auf die Stichwahlen, bei denen zwischen jenen zwei Kandidaten

entschieden werden sollte, die im ersten Wahlgang die meisten Stimmen erhielten.

Die Tätigkeit der Regierungskreise, über die, wie die erhaltenen Dokumente zeigen,Kaiser Franz Josef I. und vielleicht auch der Thronfolger Erzherzog Franz Ferdinand d´Este vom Ministerpräsidenten informiert worden waren, zielte darauf ab, bei den Stichwahlen die Wahl einer möglichst grossen Zahl sozialdemokratischer Kandidaten zu verhindern und den Zutritt zum nächsten Abgeordnetenhaus den Vertretern jener Parteien zu ermöglichen, die der Vorstellung der Regierung von einer geeigneten Majorität entsprachen. Von den tschechischen politischen Parteien unterstützten die staatlichen Organe am meisten die Kandidaten der jungtschechischen und der Agrarpartei, von den deutschen Wahlgruppierungen die Angehörigen der Volkspartei und der Fortschrittlichen. Der Ministerpräsident wirkte aktiv darauf hin, ein Abkommen zwischen den von der Regierung unterstützten Parteien über eine wechselseitige Unterstützung ihrer Kandidaten bei den Stichwahlen herbeizuführen. Er erteilte auch den untergeordneten Stellen die Weisung, für die Agitationswecke dieser Parteien aus staatlichen Fonds erforderliche Geldmittel flüssig zu machen. Er war bemüht, auch durch Vermittlung einiger Zentralbehörden (hauptsächlich des Eisenbahnministeriums) auf die untergeordneten Stellen dahingehend einzuwirken, dass ihre Angestellten bei den Stichwahlen die bürgerlichen Parteien unterstützen oder wenigstens nicht für die sozialdemokratischen Kandidaten stimmen.

Besondere Aufmerksamkeit der Behörden in den böhmischen Ländern war darauf gerichtet,die Wahl von Vertretern der radikalen nationalen und staatsrechtlichen Parteien beider Nationalitäten sowie einiger politischer Persönlichkeiten aus den Reihen der sog. "wilden" Abgeordneten zu verhindern.Auf tschechischer Seite war dies hauptsächlich der bisherige "wilde" Abgeordnete Vojtěch (Adalbert) Graf Sternberg, der sich im vorhergegangenen Parlament einigemal sehr scharf und nicht gerade wählerisch über den Regierungsstil des Kaisers Franz Josef I. ausgedrückt hatte,auf deutscher Seite der deutschradikale Abgeordnete für die Trautenauer Städtegruppe Karl Herrmann Wolf. In diesen beiden Fällen und bei den Stichwahlen in zwei Wahlkreisen im Gebiet von Cheb, wo der Begründer der alldeutschen Bewegung in Österreich Ritter Schönerer und der bei den Regierungsfunktionären äusserst unbeliebte deutschradikale Abgeordnete v. Stransky kandidiert hatten, unterstützte die Regierung bei den Stichwahlen deren sozialdemokratische Gegenkandidaten. Die Regierung intervenierte auch bei der Wiener Führung der sozialdemokratischen Partei mit dem Wunsch, ihre Anhänger sollten bei den Stichwahlen für die Kandidaten der von der Regierung

unterstützten bürgerlichen Parteien stimmen, falls diese Kandidaten Angehörige der tschechischen und deutschen radikalen nationalen Parteien zu Gegnern hätten. Der Ministerpräsident bemühte sich auch auf die Führer der tschechischen nationalen Minoritäten in einigen deutschen Wahlkreisen in Böhmen und Mähren einzuwirken, wo bei den Stichwahlen die Wahl von Vertretern der von der Regierung präferierten deutschen bürgerlichen Parteien gefährdet war.

Die Aktionen gegen einige Kandidaten oppositioneller Richtungen blieben der Öffentlichkeit allerdings nicht verborgen. Hingegen wurde die Regierung in den ersten Sitzungen des neuen Abgeordnetenhauses wegen ihres Vorgehens gegen die Beamten der niederösterreichischen Landesfinanzdirektion in Wien Dr. Waber, W. Pollauf und F. Schmid im Zusammenhang mit den Wahlen kritisiert. Die Sozialdemokraten und Vertreter einiger deutsch-freiheitlicher Richtungen warfen der Regierung Beck vor, ein Disziplinarverfahren gegen die genannten Beamten während des Wahlkampfes eingeleitet und dann eingestellt zu haben, als klar wurde, dass zwei von ihnen, die in Wien gegen die Führer der christlichsozialen Partei, den Wiener Bürgermeister Abg. Dr. Lueger und Prinz Liechtenstein, kandidiert hatten, nicht gewählt werden. Die Sozialdemokraten, die in dieser Angelegenheit am rührigsten waren, betrachteten das Verfahren gegen Dr.Waber und Genossen als Verletzung grundlegender Bürgerrechte und drohten mit Aktionen der Arbeiterschaft, falls das Disziplinarverfahren, das mit der Versetzung der genannten Beamten aus Wien endete, nicht kassiert würde. Obgleich die Verteidigung der Regierung im Abgeordnetenhaus in der Angelegenheit Dr. Wabers und Genossen recht wenig überzeugend klang, wurden alle in dieser Angelegenheit eingebrachten Dringlichkeitsanträge von der aus den tschechischen, deutschen und polnoschen bürgerlichen Parteien bestehenden Mehrheit abgelehnt.

In seinen ersten Sitzungen musste sich das Abgeordnetenhaus des Reichsrates auch mit den Dringlichkeitsanträgen befassen, die im Zusammenhang mit der Vorbereitung und dem Verlauf der Wahlen in Galizien eingebracht worden waren. Die diesbezüglichen Antragsteller, die Sozialdemokraten und die Vertreter der ruthenischen politischen Parteien aller Richtungen, brachten in der einige Tage währenden Debatte über diese Anträge zahlreiche Fälle von Bestechung, Amtsmissbrauch und anderen Formen der Beeinflussung der Wahlergebnisse zugunsten der polnischen bürgerlichen Parteien seitens amtlicher Funktionäre vor und verlangten, alle Beschwerden gegen die Reichsratswahlen in Galizien durch einen zu diesem Zweck gewählten Sonderausschuss untersuchen zu lassen.

Die Mehrheit des Abgeordnetenhauses lehnte jedoch die Dringlich-

keitsanträge zur Lösung des Streites um den Verlauf und die Ergebnisse der Wahlen in Galizien ab und machte sich den Standpunkt des Polnischen Klubs zu eigen, für Wahlbeschwerden sei der Legitimationsausschuss des Abgeordnetenhauses zuständig, der über jede einzelne Beschwerde entscheiden müsse. Diese Ansicht unterstützten mehrheitlich auch die tschechischen bürgerlichen Parteien, die sich sogar bemüssigt sahen, ihre unpopuläre Haltung gegenüber den Ereignissen in Galizien bei den Wahlen im Jahre 1907 in der Presse zu rechtfertigen.

OBMEDZOVANIE IMUNITY POSLANCOV KSČ A SNAHY VLÁDNYCH KOALÍCIÍ POSTAVIŤ KSČ MIMO ZÁKON V BURŽOÁZNEJ ČSR

Florian Sivák

Základné zákonné pramene, ktoré určovali povahu a podstatu československého buržoázneho parlamentarizmu, boli predovšetkým - Ústavná listina ako základný zákon štátu a s ňou súvisiace predpisy, ktoré posobili na rozvoj a uskutočňovanie parlamentarizmu.[1] Na praktickú stránku parlamentarizmu rozhodujúcou mierou vplývali rokovacie poriadky poslaneckej snemovne a senátu zákony č. 325 a 326/1920 Zb. Parlamentarizmus dotváral aj konkrétny život a činnosť poslaneckých klubov. Nakoniec to bola prax,akú zavádzali predsedníctva poslaneckej snemovne a senátu interpretovaním rokovacích poriadkov, a tak dávali zákonnej forme a litere zákona praktickú podobu a vytvárali týmto spôsobom parlamentnú tradíciu v československých buržoáznych podmienkach.

K významným inštitúciám buržoázneho parlamentarizmu patrí právo poslaneckej imunity. Imunitou rozumieme z hľadiska právnického pozitívne právny predpis, podľa ktorého sa určitá osoba, alebo mnohosť osôb vyčleňuje z platnosti určitých iných všeobecne platných právnych noriem.[2] Legislatívna úprava ochrany členov parlamentu výsadou imunity má okrem všeobecného cieľa ochrany slobody zástupcov ľudu (poslancov) zamedziť protiprávnym zásahom, tiež cieľ, aby člen parlamentu, ktorý sa skutočne previnil trestnoprávnym normám, alebo iným normám, nebol pozbavený ďalšej svojej parlamentnej činnosti a ak áno, tak jedine so súhlasom tohto orgánu, ktorého bol členom, tj. poslaneckej snemovne resp. senátu.

Tak ako v ostatných prípadoch prevzatia československého právneho poriadku,tak aj československé ustanovenia o poslaneckej imunite boli vo veľkej miere recipované predovšetkým z rakúskeho práva, napríklad to bol zákon č. 98/1861 r. z. a hlavne § 16 zákona č. 141/1867 r. z.

---

1) Pozri F. S i v á k : "Počiatky právneho a politického zakotvenia československého parlamentarizmu", Právnické štúdie, roč. XIX. 1971.

2) Slovenik veřejného práva, sv. III. Heslo - Imunita, str. 263, Praha 1928-48. Právnický slovník, str. 602, Praha 1972.

(zákon o ríšskom zastupiteľstve, ktorý tvoril prvú časť decembrovej rakúskej ústavy).

Základné zásady poslaneckej imunity pre členov Národného zhromaždenia boli zakotvené v ústavnej listine §§ 23 - 25 a nimi sa nahradili staršie ustanovenia zákona č. 35/1918 Zb. Pokiaľ § 23 ústnavej listiny zaručuje nestíhateľnosť poslancov zákonodárneho zboru za hlasovanie v zákonodarnom orgáne,[3] hovorí o vylúčení akéhokoľvek trestného stíhania poslanca bez povolenia príslušnej snemovne.[4] Oba tieto paragrafy mali zaručovať nedotknutelnosť osoby toho ktorého poslanca v období trvania poslaneckého mandátu bez ohľadu na to, či Národné zhromaždenie (jeho snemovňa) v tom čase zasadá, alebo jeho zasadnutie je odročené, skončené, alebo prerušené. V prvom prípade je nestíhateľnosť poslanca zaručená za akékoľvek výroky urobené v súvislosti s výkonom poslaneckej funkcie, pričom je potrebné použiť rozšírený výklad, nakoľko sa imunita vzťahuje aj na výroky urobené na schôdzach predsedov poslaneckých klubov (v zmysle § 8 rokovacieho poriadku poslaneckej snemovne).Za výroky chránené imunitou je potrebné považovať nielen prejavy poslancov na rokovaní parlamentného zasadnutia, na zasadnutiach v jednotlivých výboroch, ale aj rôzne výkriky, námietky, pripomienky, návrhy, otázky a interpelácie.

Buržoázna štátoveda nedáva jednoznačnú odpoveď, ako posudzovať prejavy urobené iným spôsobom ako rečou (a v prípade interpelácií a návrhov zákonov) a písmom, napríklad: napríklad rôzne posunky, pískanie, trúbenie atď. V prevažnej miere sa takéto skutky tak v teórii ako aj praxi parlamentu považovali za imunizované. V takomto prípade poslanecká snemovňa postupovala samostatne, keď zvažovala a hodnotila individuálne konkrétne konania poslanca, takže použili buď disciplinárnu právomoc, alebo vydala poslanca na trestné stíhanie (prípad komunistického poslanca Hakena v súvislosti s prerokovávaním liehovej aféry).

Ďalej imunita bola obmedzená miestnou pôsobnosťou, to znamená, že sa vzťahovala na snemovňú sieň a miestnosti, v ktorých sa rokovalo, prípadne na miestnosti snemovných výborov a poslaneckých klubov. Takáto interpretácia mala svoj dopad hlavne vtedy, keď napríklad ten ktorý poslanec uverejnil v novinách svoju reč alebo interpeláciu v snemovni ním prednesenú alebo podpísanú. V takomto prípade sa obyčajne nepoužil § 23 ústavnej listiny ale § 24 ústavnej listiny. Ob-

---

3) Členovia Národného zhromaždenia nemôžu byť vôbec stíhaní za svoje hlasovanie v snemovni alebo v snemovných výboroch. Pre výroky tam urobené pri výkone mandátu sú podrobení len disciplinárnej právomoci svojej snemovne (ústavná listina § 23).

4) K akémukoľvek trestnému alebo disciplinárnemu stíhaniu člena Národného zhromaždenia pre iné činy alebo opomenutie je potrebný súhlas príslušnej snemovne. Ak odoprie snemovňa súhlas, je stíhanie navždy vylúčené (§ 24 ústavnej listiny).

dobne sa posudzovalo a hodnotilo vystúpenie poslanca na verejnej schôdzi, keď predniesol reč, s ktorou už vystúpil na rokovaní zákonodarného zboru a v nej sa dopustil trestného činu (napríklad urážka na cti).

Imunita poslancov zaručovaná § 24 ústavnej listiny za neúradné skutky, teda skutky alebo činnosť, ktorá nesúvisí s výkonom poslaneckého mandátu, znamená, že ak má dôjsť k akémukoľvek trestnému stíhaniu alebo k inému disciplinárnemu stíhaniu (teda tiež k zadržaniu, alebo zatknutiu) člena Národného zhromaždenia, bol potrebný bezpodmienečne predchádzajúci súhlas príslušnej snemovne. Zákon pri zaručení poslaneckej imunity za neúradné skutky pripúšťal dve výnimky: a) to, že imunita sa nevzťahuje na trestnú zodpovednosť, ktorú má poslanec Národného zhromaždenia ako zodpovedný redaktor,[5] b) poslanec mohol byť zatknutý okamžite, ak bol pristihnutý pri páchaní trestného činu.[6]

Vecná imunita sa vzťahovala v zmysle tlačového zákona č. 124/1924 Zb. na vecné oznamovanie priebehu verejného rokovania zákonodarného zboru. Za takéto oznámenie nebolo možné nikoho trestať a teda nie ani poslancov. Z tohoto hľadiska bolo možné uverejňovať aj interpelácie a to bezprostredne, aj keby obsahovali objektívny trestný čin. Tu je však potrebné urobiť patričný rozdiel, ako som už vyššie uviedol, medzi § 23 a 24 ústavnej listiny. Predpokladom vecnej imunity bolo, že tu išlo o oznámenie verejného snemovného rokovania. Imunitu mali aj správy z rokovania snemovných výborov, pokiaľ tieto neboli vyslovene prehlásené za dôverné. Sporná bola obyčajne tá skutočnosť, či sa má imunita uplatniť len pri uverejňovaní plnej správy, alebo či sa ona vzťahuje aj na čiastkové výťažky toho ktorého rokovania poslaneckej snemovne alebo výboru.

V prípade, že poslanec Národného zhromaždenia mal byť podľa § 24 ústavnej listiny trestne alebo disciplinárne stíhaný na základe zákona 126/1924 Zb. sa upresnilo, ako majú žiadať štátne úrady súhlas od snemovne k trestnému stíhaniu členov Národného zhromaždenia. Takáto žiadosť bola postúpená na preskpmanie, prerokovanie imunitnému výboru príslušnej snemovne, ktorý o takejto žiadosti podával správy a robil návrhy pre plenárne zasadnutie poslaneckej snemovne alebo senátu

---

5) Tieto ustanovenia sa nevzťahujú na trestnú zodpovednosť, ktorú má člen Národného zhromaždenia ako zodpovedný redaktor (§ 24 ods. 2 ústavnej listiny).

6) (§ 25 ústavnej listiny) Ak bol člen niektorej snemovne pristihnutý a zatknutý pri samotnom trestnom čine, súd alebo iný príslušný úrad je povinný ihneď oznámiť zatknutie predsedovi príslušnej snemovne. Ak neprejaví snemovňa, alebo ak nezasadá Národné zhromaždenie - výbor, zvolený podľa § 54 (stály výbor), do 14 dní odo dňa zatknutia súhlas s ďalšou väzbou, väzba prestáva. Ak súhlasí tento výbor s ďalšou väzbou, rozhodne o nej snemovňa do 14 dní od svojho zídenia.

k vydaniu alebo nevydaniu poslanca na trestné stíhanie alebo disciplinárne stíhanie. Imunitný výbor si počas svojej praxe prisvojil právomoc rozhodovat o skutkových podstatách, skutkov dotyčného člena Národného zhromaždenia, ktoré sa mu v žiadosti o vydanie na trestné alebo disciplinárne stíhanie dávali za vinu. V Československom zákonodarnom zbore prax bola taká, že snemovne si bezvýhradne osvojili návrh imunitného výboru, to znamená, že vládna koaličná väčšina príslušnej snemovne o návrhu rozhodla hlasovaním v zmysle návrhu a vyjadrenia imunitného výboru.

Miera privilegovanosti členov parlamentu, ktorá plynula z inštitúcie poslaneckej imunity, možno povedať, že podľa právnych predpisov bola pre všetkých poslancov rovnaká. Skutočnosti a prax to potvrdzovala, že v dôsledku politického rozvrstvenia parlamentu na politické strany sa pri dodržiavaní a zabezpečovaní poslaneckej imunity uplatňovalo stranícke buržoaznotridne a politicko-účelové hľadisko a z toho dôvodu preto išlo o rovnosť len formálnoprávnu,ako to potvrdzovala parlamentná prax.

K postupnému znehodnocovaniu a okliešťovaniu inštitúcie poslaneckej imunity pristupovala vládna väčšina stále rozhodnejšie hlavne v posledných dvoch rokoch prvého funkčného volebného obdobia Národného zhromaždenia a potom hlavne v tridsiatych rokoch. Komunistický poslanec Haken to charakterizoval takto: "Vládna väčšina má snahu i imunitu poslancov obmedziť. Okliešťovanie imunity sa robí tak, že opoziční poslanci sú žalovaní a snemovňou vydávaní. Imunitný výbor je jediný, ktorý má plné ruky práce, zatiaľ čo napríklad socializačný výbor nebol už dva roky zvolaný ..."[7] Tieto slová najlepšie potvrdí príklad o zasadnutiach imunitného výboru v období prvého funkčného volebného obdobia Národného zhromaždenia poslaneckej snemovne.

Tak stúpajúca krivka imunitného výboru[8] ako aj stúpajúce množstvo ním podaných písomných správ poslaneckej snemovni svedčia o tom, že buržoázia siahala čím ďalej tým viac k obmedzovaniu buržoázno-demokratických zásad v oblasti parlamentarizmu. Negatívna stránka parlamentarizmu sa tak prejavovala a ukazovala v pravom svetle. Snemovňa si dávala viac práce s perzekvovaním komunistických, ale aj ostatných opozičných poslancov, ale ďaleko menšiu pozornosť venovala páliživým otázkam sociálnym. Orgány, ktoré sa mali sociálnou politikou zaobe-

---

7) Tesnopisecké správy NSRČ 265/1924.

8) V priebehu všetkých jedenástich zasadnutí poslaneckej snemovne v prvom funkčnom volebnom období sa v imunitnom výbore (mal 16 členov) za poslanecký klub komunistov vystriedali títo členovia: E. Burian, dr. J. Gáti, J. Rouček, J. Haken a dr. E. Šmeral. Aj v nasledujúcich funkčných obdobiach imunitný výbor bol 16 členný a poslanecký klub KSČ na jeho rokovania vysielal svojich zástupcov - poslancov.

V zasadaní	Imunitný výbor Konal schôdzí	Podal správy tlačou	ústnych
I.	4	1	1
II.	10	13	5
III.	3	13	-
IV.	4	6	1
V.	1	4	1
VI.	6	12	-
VII.	8	22	-
VIII.	10	20	2
IX.	22	191	-
X.	8	62	-
XI.	10	99	-
Celkom	86	443	10

rať, stali sa len statážou bez akéjkoľvek činnosti.[9] Buržoázia nebola schopná na podklade buržoáznej demokracie, ani za účinnej pomoci socialistických strán si pevne držať svoje pozície, a preto pod plášťikom demokracie použila všetkých prostriedkov aj protidemokratických s cieľom uhájiť si svoje triedne panstvo. Porušovanie občianskych slobôd, slobody tlače, zhromažďovacej, okliešťovanie poslaneckej imunity stávali sa sprievodnými zjavmi krízy československého parlamentarizmu ako javu celoeurópskeho.

Zásluhou KSČ bola odhalená celá rada korupčných afér. K najväčším aféram v tomto smere bezesporu patrila liehová aféra v ktorej išlo o rozsiahle finančné machinácie (okolo 33 miliónov korún) za účasti funkcionára agrárnej strany Práška, ktorý mal v rukách liehový monopol. Pod jeho vedením liehovarnícke organizácie si vytvárali mnohomiliónové korupčné fondy k podplácaniu a ovplyvňovaniu vysoko postavených osôb, alej aj pre ovplyvňovanie činnosti politických strán. Liehová aféra sa stala predmetom búrlivého rokovania na pôde parlamentu. Veľmi výstižne túto korupčnú aféru charakterizoval komunistický poslanec Haken, keď prehlásil: "... Tlač i poslanci komunistickej strany majú zásluhu na tom, že bola odkrytá liehová rakovina.Naproti tomu vládni koaliční korupčníci používajú všetkých prostriedkov svojej

9) Socializačný výbor mal celkom 24 členov a poslanecký klub komunistov v ňom zastupoval Haken a Kučera. Socializačný výbor v období 11 zasadnutí sa zišiel len dvanásťkrát. Pre lepšiu koordináciu práce si výbor vytvoril dva subkomitéty: 1. komisiu pre robotnícke podielnictvo, 2. komisiu pre znárodnenie baní. Ani jeden z týchto subkomitétov sa však nikdy nezišiel.

moci i štátneho aparátu, aby táto liehová korupčná rakovina zostala obyvateľstvu utajená. Aféra nie je dosiaľ likvidovaná, ale my neprestaneme, dokiaľ nebude pracujúcemu ľudu celkom odhalená.[10)]

Podnikatelia mali dosť miliónov na korumpovanie verejných a štátnych činiteľov, ale nemali dosť peňazí na slušné ohodnotenie práce. Preto radšej znižovali mzdy, len aby bolo dosť peňazí na korupčné fondy.

Reťaz korupčných afér, ktorá začala liehovou, pokračovala odhalením uholnej aféry, v ktorej mal prsty predák národných socialistov a vtedajší minister železníc J. Stříbrný, ďalej benzínová aféra na ministerstve národnej obrany a petrolejová aféra, na ktorej maj svoj podiel ďalší člen Švehlovej vlády, minister pôšt A. Tučný. Z tohoto hľadiska ani nie je možné sa čudovať, že nespokojnosť a pobúrenie sa prejavovalo nielen u komunistov, ale aj prostých jednoduchých príslušníkov koaličných strán, čo nevyhnutne muselo so sebou priniesť následky tak pre politiku vládnych koaličných strán, ako aj pre ľavicové sily.

Vládna parlamentná väčšina využívala proti komunistickým poslancom zákonných prostriedkov v zmysle rokovacích poriadkov, lebo kritiku korupčných afér, hospodárskych machinácií, považovali za urážku štátnych funkcionárov. Striktným dodržiavaním rokovacieho poriadku mali byť umlčovaní komunistickí poslanci, striktným v tom smere, že predseda poslaneckej snemovne hlasy komunistických poslancov považoval za zneužívanie rokovacieho poriadku. Prejavy komunistických poslancov, ktoré boli v nezhode s predstavami vládnej väčšiny, sa jednoducho snažili označiť za také, ktoré rušia a brzdia riadny chod rokovania a títo sa hlasovacou väčšinou vládnej koalície vylučovali z rokovania. Ustanovenia § 50 rokovacieho poriadku poslaneckej snemovne sa začína čím ďalej, tým častejšie zneužívať proti opozícii ako celku, ale najviac proti komunistom. Ak sa k § 50 rokovacieho poriadku v prvých rokoch prvého funkčného volebného obdobia Národného zhromaždenia pristupuje len sporadicky, od prejednávania zákona na ochranu republiky sa ho využívalo a zneužívalo doslova sústavne. Keď používame termín, že sa § 50 rokovacieho poriadku zneužíval, robíme tak preto, lebo sám zákonodárca pri jeho konštrukcii predpokladal, že sa nebude zneužívať parlamentnou väčšinou proti parlamentnej menšine.

V súvislosti s prerokovávaním liehovej aféry na plenárnej schôdzi poslaneckej snemovne vládnej väčšine nestačili disciplinárne tresty pre komunistických poslancov. Poslanca Hakena, ktorý najrozhodnejšie vystupoval proti korupčníkom, imunitný výbor navrhol vydať na trestné

---

10) Tesnopisecké zprávy NSRČ 265/1924.

stíhanie. Nielen na svoju ochranu, ale na ochranu všetkých komunistických poslancov parlamentu poslanec Haken uviedol: "Búrlivé scény prepukajúce čím ďalej tým viac a ostrejšie v európskych parlamentoch, sú jedným z príznakov rozkladu parlamentarizmu. Kríza parlamentarizmu je kréza celej dnešnej hospodárskej a spoločenskej sústavy. Vidíme, že i parlamentarizmus v Československej republike je naprosto v úpadku. Väčšina programov, schôdzí jarného zasadania bola vyplnená prerokovávaním imunitných záležitostí poslancov ..."[11] a na inom mieste pokračuje: "Dnes, keď kapitalistická reakcia ohrozuje pokrok na poli kultúrnom, hospodárskom aj sociálnom, keď je neslýchanou cenzúrnou praxou znemožňovaná aj tlač i sloboda slova, je už v záujme prostého pokroku hájiť imunitu poslancov. Imunita nie je osobnou záležitostou poslancov, ale je záležitosťou širokých ľudových vrstiev. Útok na poslaneckú imunitu je v dnešnej reakčnej dobe útokom na práva ľudu, je útokom proti pokroku ..."[12] Nebolo to volanie krajnej ľavice, odmietajúce princíp parlamentarizmu,[13] ale volanie, ktoré chcelo upozorniť na skutočne existujúci stav, kde sa parlamentarizmu využívalo jednostranne. Kritika a boj o parlamentarizmus neboli len bojom za politickú slobodu, ktorú československé právne predpisy síce zaručovali, ale konkrétna prax sa robila podľa želania vládnej väčšiny a to nielen proti praxi zákonodarného zboru, ale aj v iných inštitúciách, možno povedať, v celom štátnopolitickom systéme.

Účinnosť boja KSČ pri presadzovaní politických a hospodárskych požiadaviek pracujúcich závisela od prekonávania vnútrostraníckych sporov a krízových situácií súvisiacich s prehlbovaním politickej a ideovej úrovne strany - revolučného charakteru strany.[14]

Pokiaľ tu takéto názory boli vo vnútri strany, aj vo vedení,v prá-

---

11) Těsnopisecké zprávy NSRČ 280/1924.

12) Těsnopisecké zprávy NSRČ 265/1924.

13) Hans K e l s e n : Problém parlamentarizmu, Praha 1926, str. 26.

14) Ako ukázala diskusia v strane pred III. zjazdom KSČ r. 1925 z poslaneckého klubu KSČ dňa 3.6.1925 vystúpili poslanci: Bubník, Kříž, Rouček, Warmbrunn, v parlamente vystúpili so samostatným oportunistickým programom a tak sa dali definitívne na cestu zrady robotníckej triedy a robotníckeho hnutia.K tejto skupine sa potom pripojili 18.9.1925 ďalší bývalí komunistickí poslanci: Krejčí, Kučera, Kunst a Teska. Tieto skupiny si vytvorili spoločný poslanecký klub pod názvom: "Klub nezávislých poslancov komunistických v ČSR". Viz Těsnopisecké zprávy NSRČ 344/1925, 361/1925.
Vysporiadanie strany s pravicovými oportunistami sa dovŕšilo na III. zjazde KSČ v dňoch 25.- 28.9.1925 a s. Šmeral to vo svojom referáte vyjadrili týmito slovami: "... Nebezpečie z prava, nebezpečie likvidátorstva skutočne existovalo. A to najväčším, hlavným a základným nebezpečím našej strany ..." Viz Protokol III. riadneho zjazdu KSČ, Praha 1967, str. 133.
V druhom funkčnom volebnom období Národného zhromaždenia v r. 1925-1929 dňa 3. 6.1929 prestali byť členmi poslaneckého klubu KSČ títo poslanci: Bolen, Čulen,Dědič, Jílek, Mčna, Neurath, Škola, Zoufalý. Pozri Národní shromáždění Republiky československé v druhém desetiletí (kapitola Pclitické strany). Praha 1938.

ci poslaneckého klubu komunistov na pôde parlamentu, sa tak zreteľne neprejavovali. Neprejavovali sa hlavne z toho dôvodu, že na rokovaní či už v poslaneckej snemovni alebo vo výboroch poslanci viacmenej tlmočili stanovisko, ku ktorému vo Výkonnom výbore ústredného výboru strany dospeli. Napriek tomu je možné diferencovať medzi jednotlivými vystúpeniami komunistických poslancov a to podľa okruhu otázok, ku ktorým pri rokovaniach v poslaneckej snemovni vystupovali, resp. aj z toho, proti ktorým predsedníctvo poslaneckej snemovne najčastejšie používalo ustanovenie rokovacieho poriadku poslaneckej snemovne na disciplinárne trestanie. Tu je potrebné povedať, že to boli predovšetkým súdruhovia Haken, Kreibich, Mikuláček, Svetlík, Mondok a Sedorjak. Podobne v prevažnej miere týchto poslancov najčastejšie žiadali úrady štátneho zastupiteľstva vydat poslaneckou snemovňou na trestné stíhanie.

Pre ďalší vývoj udalostí u nás najmä pre posilnenie revolučného boja českého a slovenského proletariátu, mali neobyčajne veľký význam výsledky historického V. zjazdu KSČ. Zvolením nového straníckeho vedenia pod vedením K. Gottwalda sa začala uplatňovať aj nová politická línia KSČ, ktorá našla svoje smerovanie aj na pôde parlamentu.

Po parlamentných voľbách októbri 1929 došlo tiež ku kvalitatívnej zmene v zložení poslaneckého klubu KSČ. Parlamentné akcie poslancov KSČ, ktorého predsedom sa stal s. K. Gottwald, dostali výraznejší boľševický ráz.

Možno konštatovať, že žiadostí na trestné stíhanie komunistických poslancov bolo veľmi veľa. Avšak poslanecká snemovňa v prvom volebnom funkčnom období k tomu dávala súhlas len v niektorých prípadoch (Haken, Tausik). Odopretie súhlasu na trestné stíhanie imunitný výbor a poslanecká snemovňa obyčajne odôvodňovali tým, že výroky, za ktoré štátne zastupiteľstvo žiadalo zbaviť poslaneckej imunity a vydať ho na trestné stíhanie, kvalifikovala ako výroky urobené v súvislosti s výkonom poslaneckého mandátu, za ktoré nie je trestne zodpovedný a za ktoré nemože byť preto vydaný na trestné stíhanie. Po formálnej právnej stránke imunitný výbor i poslanecká snemovna postupovali podľa ustanovení vzťahujících sa na poslaneckú imunitu, ale v intenciách politickej účelnosti straníckeho triedneho prístupu.[15] K obratu o stoosemdesiat stupňov dochádza až do tretieho funkčného volebného obdobia Národného zhromaždenia, keď sa proti poslancom KSČ začína uplatňovat velmi ostrý perzekučný kurz a to aj prostredníctvom zbavovania poslancov poslaneckej imunity.[16]

---

15) Pozri prejav s. Zápotockého. Tesnopisecké správy NSRČ 59/1926.

16) Tesnopisecké správy NSRČ 29/1930 - hlavne prejav s. Majora - Tesnopisecké správy NSRČ 52/1930; keď 22.5.1930 v poslaneckej snemovni uviedol: "... Vy rovete, že

Vládnuci režim hľadal zámienku, aby mohol byť proti komunistickej strane, jej vedeniu, jej organizáciám rozpútaný perzekučný útok. Zámienku si buržoázna reakcia našla pri príležitosti prezidentských volieb 24. 5. 1934, keď KSČ kandidovalo na úrad prezidenta s. Gottwalda, ako protikandidáta T. G. Masaryka. Polícia uskutočnila nezákonnú prehliadku klubovej miestnosti komunistických poslancov.Pri prehliadke sa "našiel" leták: "Nie Masaryk, ale Lenin", vydaný komunistickou stranou, a to sa stalo zámienkou vydať na poslancov Gottwalda, Krosnáře, Kopeckého a Štětku zatykač a pre imunitný výbor podať návrh na ich vydanie a zbavenie poslaneckej imunity. Reakcia šla tak ďaleko, že prišla s výmyslom o príprave komunistov na ozbrojené povstanie v deň voľby prezidenta republiky. Čo nebolo ničím iným ako provokačným výmyslom, snahou najreakčnejších síl, potlačiť legalitu KSČ.

Komunistický poslanec Štětka prehlásil: "že všetky metódy, ktoré ste doposiaľ používali proti komunistickým poslancom, deväť poslancov ste už zbavili mandátu a traja poslanci sú zbavení volebného práva a teraz chcete ešte štyroch poslancov hnať do kriminálu a to všetko bude márne ..."[17]

Vládnemu koaličnému režimu nešlo len o zbavovanie mandátov komu-

---

ústavnou listinou zabezpečené imunitné právo poslanca nesmie byť nikým porušené. Poslanci Steiner, Hruška, Vallo, Kubač, Hrubý, Harus, Sedorjak a ja (Major) boli sme nie raz políciou a četníctvom telesne insultovaní, bolo nám surovými slovami ublížené bez toho, že by sa bol niektorému z policajtov a četníkov čo i len vlas skrivil na hlave ..." a ďalej pokračoval: "Vy prisaháte, že demokratický parlamentarizmus je najdokonalejšou vládnou formou,kde prameňom každej moci je výlučne len vôľa ľudu a pritom zvolených komunistickej poslancov strany vrháte do kriminálu, aby svojich voličov nemohli zastupovať ... Vy sa hrozíte nad tým, že my meštiacky parlament bagatelizujeme, že parlament používame iba na tribúnu, kde odhaľujeme tú lumpáreň, ktorá sa nazýva meštiackou spoločnosťou. A ja predostieram Vám tu dokument, z časov môjho trestaneckého života v Nitre, kde u pána prokurátora slovom a písmom som si žiadal osemdennú potažne dlhšiu dovolenú, aby som mohol zložiť poslanecký sľub, vykonať svoj mandát a vybaviť si rodinné záležitosti ... Ja som obdržal nasledujúce uznesenie: "Žiadosť trestanca Štefana Majora na prerušenie výkonu trestu podľa § 513 trestného poriadku sa zamieta. Dôvody: Dôvody uvádzané žiadateľom ku podopretiu jeho žiadosti nie sú takej povahy,aby zdôvodňovali opatrenia podľa vyššie citovaného paragrafu..."

Uvedený príklad jednoznačne ukazuje, že tak aplikácia ale i výklad práva v oblasti ústavného práva - vo všetkých jeho inštitúciách vrátane poslaneckej imunity - bolo len formálne a zásadne triednopolitické na likvidáciu politických práv opozície, ale predovšetkým komunistov.

Ďalej pozri protest poslanca Kopeckého - proti rozhodnutiu imunitného výboru vydať na trestné stíhanie podľa zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Zb. § 2 komunistických poslancov s. Gottwalda, Zápotockého, dr. Šterna, Čižinskej, Hrušku a senátora Hakena. Těsnopisecké zprávy NSRČ 338/1934.

17) Těsnopisecké zprávy NSRČ 338/1934.
Spravodajca imunitného výboru Tůma ironicky povedal, že bude veľkým šťastím, ak sa ukáže, že komunistický klub poslanecký nepropaguje vo svojom klube velezradu. Těsnopisecké zprávy NSRČ 338/1934.
Ďalej pozri návrh imunitného výboru zo dňa 5.4.1935 na trestné stíhanie komunistických poslancov Babela, Jurana, Gottwalda, K. Procházku. Těsnopisecké zprávy NSRČ 57/1935.

nistických poslancov. V r. 1933 sa začína útok na "vlastný" parlamentarizmus. Zo strany vlády bol predložený celý rad návrhov zákonov, ktoré v konečnom dôsledku v skutočnosti obmedzovali aj buržoázny parlamentarizmus. Vláda tieto návrhy predkladala pod rúškom "obrany republiky a demokracie", proti rozvratníkom "z prava i lava". Skutočný zmysel bol iný - ústup od buržoáznej demokracie k fašistickým tendenciám. Tieto tendencie viac alebo menej postupne napĺňali tieto právne normy.

Medzi nové normy treba zaradiť novelizáciu rokovacieho poriadku poslaneckej snemovne zákona č. 88/1933 Zb. (zákon č. 89/1933 Zb. sa vzťahoval na senát). Jeho cieľ bol na najnižšiu mieru obmedziť činnosť opozície ako celku a komunistických poslancov osobitne hlavne v oblasti podávania návrhov a interpelačného práva.Poslanci KSČ označili novelizovaný rokovací poriadok za kasárenský, lebo znamenal obmedzenie parlamentnej slobody prejavu.[18)]

Uznesením poslaneckej snemovne č. 90/1933 Zb. sa okrem iného zaviedla cenzúra parlamentnej tlače a to najmä preto, aby komunistickí poslanci nemohli používať parlamentnú tribúnu pre imunizovanie svojich prejavov (v senáte platilo uznesenie č. 91/1933 Zb.).

Heslo "silnej demokracie" mal zabezpečiť predovšetkým zákon č. 95/1933 Zb. o mimoriadnej moci nariaďovacej, ktorý povodne mal platiť len do konca r. 1933, ale sa stále časove predlžoval až do 30.6.1937. Podľa tohoto zákona došlo k rozsiahlemu obmedzeniu parlamentu v jeho zákonodarnej činnosti a posilneniu vládnej moci. Bez ohľadu na mienku opozície spravodajce predkladaného návrhu agrárnik dr. Černý povedal: "...Do rúk vlády jej kladie parlament rozriešenie problémov od ktorých záleží ďalší hospodársky, politický i sociálny rozvoj štátu ..."[19)] Išlo tu o právnu normu, ktorá bola v rozpore s ústavnou listinou, a to s § 55, ale vládnej koalícii išlo o to, aby si moc v štáte zabezpečili i bez parlamentu.[20)]

Ďalšou normou bol zákon č. 125/1933 Zb. o mimoriadnych opatreniach (ním sa novelizoval zákon č. 300/1920 Zb.). Na základe tohto zákona bola uvedená vláde právomoc, aby v prípade vojny, alebo v prípade mimoriadnych udalostí, ktoré môžu vo zvýšenej miere ohroziť celistvost štátu, formu štátu, ústavu, alebo verejný poriadok a pokoj, mohla uviesť do života mimoriadne opatrenia, ktorými by sa dočasne obmedzila, alebo úplne odstránila osobná sloboda, majetková, domová, tlačová,

---

18) Tesnopisecké správy NSRČ 272/1933, 274/1933.

19) Tesnopisecké správy NSRČ 282/1933.

20) Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu 1848-1945, zv. II. str. 288-290. Bratislava 1973.

spolčovacia, zhromažďovacia a listového tajomstva. Bol to rozhodujúci zásah do občianskych práv a slobôd zakotvených v ústavnej listine v piatej kapitole v §§ 196 - 117.

Do tejto kategórie patril aj zákon č. 124/1933 Zb., ktorým sa dopĺňoval zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Zb. a zákon č. 126/1933 Zb., tlačový, ktorý znamenal obmedzenie slobody kolportáže v tom zmysle, že sa mohlo rozšíriť právo úradov zakázať kolportáž v trafikách a na staniciach. Okrem toho sa mohla zakázať preprava časopisov verejnými prostriedkami.

Všetky tieto opatrenia boli namierené predovšetkým proti KSČ.[21] Buržoáznym reformistickým politickým vládnym stranám[22] sociálnopolitické zámery komunistov nevyhovovali, a preto používali všetkých prostriedkov, ako obmedziť, alebo definitívne zamedziť činnosť a pôsobenie komunistickej strany. Na tomto konštatovaní nič nemení ani ten fakt, že politické ostrie bolo namierené aj proti fašistickým stranám u nás, menovite proti DNSAP (nemeckej národnosocialistickej strane) a DNP (nemeckej strane národnej).

Pre vládnu koaličnú väčšinu boli nedostatočné a málo účinné aj vyššie spomenuté právne normy a v súvislosti s narastajúcou tendenciou posunúť politický režim doprava snažila sa zahnať aj KSČ definitívne do ilegality. Na plenárnom zasadnutí poslaneckej snemovne dňa 20.10.1933 bol predložený ústavnoprávnym výborom vládny návrh zákona o zastavení činnosti a rozpustení politických strán.

Vládny návrh zákona, ako ho uvádzal spravodajca ústavno-pravneho výboru národný socialista Patejdl, vychádzal z predpokladu,že ak bude ohrozená jednotnosť, samostatnosť, nezávislosť a bezpečnosť štátu na základe pôsobenia a činnosti tej ktorej politickej strany,mohla vláda vydať uznesenie o zastavení činnosti politickej strany,alebo ju priamo rozpustiť. V správe bol vysvetlený aj rozdiel medzi zastavením činnosti strany a jej rozpustením. Hlavný rozdiel bol v tom, že pri zastavení činnosti politickej strany táto naďalej existovala, ale nemohla vykonávať ďalšiu činnosť.

Pri rozpustení politickej strany nasledoval definitívny zánik politickej strany. Dôsledky boli ešte ďaleko rozsiahlejšie a dotýkali sa v tom najširšom slova zmysle buržoázneho parlamentarizmu. Hlavne

---

21) Interpelácia s. Zápotockého a súdruhov ministrovi spravedlivosti dr. Dérerovi (2822/IV.). Interpelácia s. Zápotockého a súdruhov vláde ČSR (2822/IX.). "... Tlačový zákon má aj posledné zvyšky ústavne zaručené práva tlačové urobiť iluzornými ... Tiež spolčovacie právo robotníckej triedy sa krok za krokom odbúrava."

22) "... Sociálna demokracia je odhodlaná k ostrému postupu proti všetkej iredente, proti špekulovaniu s diktatúrou zprava i zľava...." Protokol XVII. řádneho a jubilejního sjezdu Československé sociálně demokratické strany dělnické 26. - 29.10. 1933. Praha 1933, str. 49-50.

vzťahu parlamentu a vlády, početného pomeru členov vládnej koaličnej väčšiny k opozícii. Rozpustením politickej strany bola spojená otázka straty poslaneckého mandátu[23] v Národnom zhromaždení a negácie vôle voličov, ktoré odovzdali svoje hlasy pre kandidátov rozpustenej politickej strany. Bol to teda rozhodujúci útok aj na ústavné zakotvenie zásady všeobecného práva.

V ďalšej časti návrh hovoril o zhabaní, úschove a správe majetku rozpustených politických strán.

Ak sa v prvých rokoch republiky vládnúca buržoázia nezaujímala o právnu úpravu politických strán, teraz buržoáznej reakcii spolu s reformistami už išlo o politickú a právnu kontrolu politických strán. Zákon o zákaze činnosti a rozpustení politických strán č. 201/1933 Zb. a naň naväzujúci zákon č. 202/1933 Zb. o zhabaní, úschove a správe majetku rozpustených strán, stal sa hlavnou hrozbou komunistického hnutia, ako to vyplývalo z jednotlivých ustanovení tohto zákona. Vláda podľa § 1 cit. zákona mohla nielen zastaviť činnost tej ktorej politickej strany a rozpustit ju, ale zastavit a rozpustiť aj činnosť spolkov, ktoré vystupovali ako zložky dotyčnej politickej strany.[24]

Podľe §§ 5,6 zákona mohli policajné alebo politické úrady nariadiť zhabanie a otváranie poštových zásielok príslušníkov takejto strany, robiť cenzúru ich telegramov, vypovedať ich na určitý čas z určitého územia a postaviť ich pod policajný dozor.

Pravý zmisel tohto zákona už pri jeho prerokovávaní v rámci rozpravy odhalil komunistický poslanec V. Kopecký, ktorý za poslanecký klub KSČ okrem iného uviedol: "... že zákon svojou reakčnou, násilníckou a fašistickou diktatúrou smeruje hlavne proti komunistickému hnutiu" a "dalej pokračoval: "... ak sa hovorí, že smeruje tiež proti opozičným meštiackym stranám,[25] to je len zastretie hlavného účelu zákona ..."[26]

---

23) Rozhodnutie o strate poslaneckého mandátu rozpustenej politickej strany sa podla vládneho návrhu malo odovzdat' nie Volebnému súdu, ale tzv. mandátovému súdu Najvyššieho správneho súdu, ktorého zloženie bolo určené do kompetencie prezidenta Najvyššieho správneho súdu alebo jeho námestníka. Tesnopisecké zprávy NSRČ 296/1933.

24) Išlo o majetok týchto zakázaných organizácií: Rudá pomoc, Robotnícka pomoc, Zväz proletárskych bezverecov, Zväz priateľov ZSSR, Zväz pracujúceho roľníctva na Zakarpatskej Ukrajine, Ústredie rudých odborov, Komunistický zväz mládeže, Sú rozpustené mnohé organizačné jednotky organizácií odborových, telovýchovných a kultúrnych. Získavanie robotníkov do odborovej organizácie sa považuje a prehlasuje za činnosť "rozvratnú" a "štvavú". Interpelácia posl. Zápotockého a súdruhov vláde ČSR (2822/IX.).

25) Dňa 4.10.1933 bola úradným rozhodnutím činnosť Nemeckej národnej strane (DNP) a Nemeckej národnosocialistickej strane robotníckej (DNSAP) v Československu zastavená (teda ešte pred prijatím zákona č. 201/1933 Zb., ktorý bol prijatý 25.10.

Zákon v celom komplexe bol zároveň útokom na občianske práva a slobody a teda právnou normou porušujúcou ústavnú listinu o občianskych právach a slobodách.[27)]

Zákon o zastavení činnosti a rozpustení politických strán pôvodne bol prijatý len na jeden rok, ale jeho platnosť vládna koaličná väčšina v parlamente každý rok predlžovala až do 1. januára 1938, pravda vynechala zo zákona zastavovanie činnosti politických strán a ponechala tam len ich rozpustenie - zákon č. 132/1936 Zb. V rámci rokovaní o predlžení platnosti zákona arcireakčník, člen národního zjednocení dr. L. Rašin ešte v apríli 1936, keď už republika bola bezprostredne ohrozená fašizmom tak z vonka ako aj vo vnútri republiky a komunisti boli najdôslednejšími jej obrancami, v parlamente prehlásil: "... My máme dve politické strany, ktoré spĺňajú všetky predpoklady pre použitie zákona o rozpustení politických strán a ktoré spĺňajú skutkovú podstatu tohto zákona. Predovšetkým je to sudetonemecká strana. Druhou takouto politickou stranou je zaiste strana komunistická ..."[28)] Takéto nehorázne stanovisko a nebolo jediné od predstaviteľa buržoáznej politickej strany, prispievalo k blížiacej sa tragédii nášho štátu - k Mníchovu.

Po mníchovskej tragédii už neplatný zákon o zákaze činnosti a rozpustení politických strán zneužila najprv HSĽS na Slovensku tak,že ministerstvo vnútra slovenskej krajinskej vlády zakázalo činnosť komunistickej strany Československa na území Slovenska.[29)] Podobné rozhodnutie v českých krajinách nedalo dlho na seba čakať. Výmerom poli-

---

1933). Dňa 12.11.1933 uverejnil Úradný list vyhlášku, že uznesením z 11.11.1933 rozpustila vláda na základe zákona č. 201/1933 Zb. uvedené dve politické strany.
Národní shromáždění Republiky československé v druhém desetiletí (1928-- 1938). Praha 1938 (kapitola: Politické strany). Tu ale treba uviesť, že tieto rozpustené politické strany sa objavili 4.10.1933 na politickej scéne pod novým krycím názvom Sudetendeutsche Heimatsfront (SHF) ešte pred zastavením ich činnosti a 30.4.1935 bola premenovaná na Sudetendeutsche Partei (SdP), na Slovensku na Karpatendeutsche Partei.V súvislosti s rozpustením fašistických strán mala byť teda aj novovzniknutá tzv. krycia strana zakázaná a rozpustená, ktorá mala ten istý program resp. podobný ako rozpustené strany.

26) Těsnopisecké zprávy NSRČ 296/1933.

27) Veľmi podrobne k uvedenému zákonu hovoril 21.4.1936 s. Šverma, kde okrem iného poukázal na fašizačný proces v Nemecku, Rakúsku a Bulharsku.V závere prejavu okrem iného povedal: "... Tu bol daný vláde špeciálny zákon na rozpustenie politických strán ... na základe tohoto zákona ... potlačila celé robotnícke hnutie i sociálnodemokratické, zničila všetky práva a nastolila fašistickú diktatúru ..." Těsnopisecké zprávy NSRČ 36/1936. R.N. F o u s t k a v publikácii: Otázka fašizace zákonodarství buržoázní Československé republiky. Praha 1958 na str. 101 uvádza nepresne, že prejav bol prednesený 13.5.1936.

28) Těsnopisecké zprávy NSRČ 37/1936.

29) Po konštituovaní ľudáckej autonómnej slovenskej krajinskej vlády bolo to prvé rozhodnutie jej ministerstva vnútra z 9.10.1938, ktoré bolo v rozpore s existujúcim platným právom, nakoľko zákon o zákaze činnosti politických strán bol v tom čase už právne neúčinný.

cajného riaditeľstva v Prahe z 20.10.1938 bola zakázaná činnosť komunistickej strany v českých krajinách. Na Zakarpatskej Ukrajine nesmela KSČ vyvíjať činnosť od 25.10.1938.

K definitívnemu rozpusteniu Komunistickej strany Československa pristúpila vláda pravicového vodcu agrárnej strany R. Berana. Na základe nariadenia ministerstva vnútra Beranovej vlády bola dňa 27.12. 1938 komunistická strana v českých krajinách rozpustená. Na Slovensku sa tak stalo vyhláškou č. 25 ministerstva vnútra (na čele ktorého bol fašista Tiso) Slovenskej krajiny dňa 23.1.1939 - Komunistická strana Československa bola rozpustená. Noví fašistickí mocipáni na Slovensku zároveň rozpustili aj ostatné politické strany ľudákom nepohodlné vrátane Československej sociálnodemokratickej strany.

Nariadenia o rozpustení politických strán, predovšetkým KSČ znamenali ostatný útok na posledné zvyšky politických práv robotníckej triedy, ktorú zbavili uskutočňovať ďalšiu legálnu politickú činnost. No nezbavili komunistov vo vieru, že ich boj nebol zbytočný,ako o tom hovoril s. Zápotocký.

Ešte predtým ako vláda zrušila mandáty komunistických poslancov a senátorov sa posledný raz 14. decembra 1938 ozval na pôde parlamentu v poslaneckej snemovni hlas komunistického poslanca A. Zápotockého, ktorý okrem iného povedal: "Dejiny nás učia, že zrádzať a kapitulovať vedeli vždy len páni. Lokajov cudzincom a pandúrov nad vlastným ľudom vedela robiť šľachta a vysoká byrokracia. Národ mohli poraziť, ľud mohli znásilniť, ale pred víťazmi na kolená nepadol a korbáč otrokárov ponížene nelízal ..."

My komunisti nebagatelizujeme triedny boj a veríme i vo víťazstvo ... Našu činnosť môžu zastaviť, môžu nás aj rozpustiť. Lenže idea, ktorú sme v národe zastávali, že je lepšie bojovať než kapitulovať a dať sa zotročiť, že je potrebná jednota pre boj za samostatnosť a slobodu a nie jednota pre lokajstvo a otročinu v národe žije a táto idea zvíťazí ..."

Možno povedať, že komunistická strana Československa aj v ťažkých podmienkach ilegality v období národnej a štátnej neslobody v intenciách uvedených slov sa najdôslednejšie postavila na čelo nášho ľudu do boja za národné a sociálne oslobodenie spod fašistickej poroby.

Dnešnú socialistickú prítomnosť definitívne potvrdila historickú pravdu, za ktorú KSČ viedla rozhodné triedne zápasy aj na pôde Národného zhromaždenia v predmníchovskej buržoáznej republike.

Cizojazyčné resumé na str. 345

KOŠICKÝ VLÁDNY PROGRAM A PRÁVNA KONTINUITA ČSR

Jozef Beňa

I.

Na margo témy chcem hneď úvodom uviesť, že ide o starú resp. staronovú problematiku. Nebolo by spravodlivé vidieť v nej iba benešovský syndróm. Akademik Knapp poukázal,že táto problematika má svoju stránku teoretickoprávnu, historickú, štátoprávnu a medzinárodnoprávnu.[1)]

Domnievam sa, že ide o problematiku výsostne historickoprávnu, ktorej riešenie vyžaduje vychádzať z ujasnenej platformy marxisticko-leninskej všeobecnej teorie štátu a práva, konkretizovanej a aplikovanej v štátoprávnej a medzinárodnoprávnej rovine, na základe právno-historického rozboru. Chcel by som zdôrazniť:

1. že otázka právnej kontinuity ČSR, to bol kľúčový štátoprávny problém obdobia neslobody;

2. že to bola možno povedať hlavná téma živej diskusie v právnej vede tesne po oslobodení. K tejto otázke sa vrátil pred piatimi rokmi akademik Š. Luby,[2)] priamy účastník povojnovej diskusie. Naposledy ju fundovane rozobral akademik V. Knapp, ktorý zdôraznil, že najmä teória štátu a práva, ale i štátne právo jej nevenujú pozornosť.[3)]

Vo svojom príspevku sechcem zamerať predovšetkým na prvé dva okruhy problematiky. Sústreďujem sa len na otázku kontinuity štátu,neskúmam kontinuitu práva. Pri chápaní pojmu štát, akceptujem záver všeobecnej teórie, že "zakladatelia marxizmu-leninizmu dospeli k záveru, že podstata štátu (ako aj iného spoločenského javu), nie je definovateľná jednoznačne, ale predstavuje vnútornú jednotu mnohých hlbinných stránok a vnútorných súvislostí, t.j. moci, ktoré tvorí jeho obsah."[5)] Vychádzam konkrétne z toho, že pojem štát, možno chápať

1) V. K n a p p , Dvě cesty čs. práva: kontinuita a diskontinuita (1918, 1945), Právník, 3/1979 s. 270.

2) Š. L u b y , Národná a demokratická revolúcia a prerušenie formálnej kontinuity s predrevolučným právom, Právny obzor, 5-6/1975, s. 507-521.

3) Dielo cit. v pozn. č. 1, s. 270-283. Žiaľ nedotkol sa podstatnej otázky: národnodemokratická revolúcia na Slovensku a právna kontinuita ČSR.

4) Porovnaj k tomu napr. prejav ministra zahr. vecí B. Chňoupka na spoločnej schôdzi SN a SĽ FZ, ktorá prerokovala a schválila Zmluvu o vzájomných vzťahoch medzi ČSSR a NSR, Pravda, orgán ÚV KSS, 16. júl 1971, s. 2.

5) Marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva (základní instituty a pojmy), Praha 1978, s. 151n2.

v dvoch významoch; vo význame krajiny, t.j. keď k jeho znakom spoločným pre všetky štáty, patrí, že je to "organizácia občanov podľa miesta bydliska" a to, že predstavuje "vytvorenie suverénnej verejnej moci, ktorá už nie je totožná bezprostredne s obyvateľstvom, ktorá sa organizuje ako ozbrojená moc", (ako znak štátu tu teda javove vystupuje územie, obyvateľstvo, hranice, štáty aparát.). Pod pojmom štátu sa tiež rozumie organizácia triedneho panstva, čo vyjadruje sociálno-politickú podstatu štátu.[6]

II.

Problém právnej kontinuity bol jednou z kľúčových otázok, v ktorom sa premietalo revolučné alebo reštauračné ponímanie budúcej oslobodenej republiky."[7] Hlavným rozporom vtedajšej doby bol rozpor medzi silami fašizmu a silami demokracie. Jeho riešenie vyústilo u nás i v ďalších krajinách do národnej a demokratickej revolúcie, ktorá bola predstupňom revolúcie socialistickej. Koncepciu právnej a politickej kontinuity treba preto chápať, opierajúc sa o K. Marxa, ako "...právnu, politickú, filozofickú, teda ideologickú formu, v ktorej si ľudia tento konflikt uvedomovali a vybojúvali." Platí preto,že túto "epochu nemôžeme posudzovať podľa jej vlastného vedomia; naopak toto vedomie sa musí vysvetľovať na základe protirečení materiálneho života,jestvujúceho konfliktu medzi výrobnými silami a výrobnými vzťahmi."[8]

Koncepcia právnej kontinuity ČSR bola teda tou ideologickou formou, štátoprávnou koncepciou, v ktorej si sily demokratické, protifašistické uvedomovali a vybojúvali konflikt s fašizmom. Súčasne táto koncepcia bola nimi rôzne interpretovaná. V tom sa v koncentrovanej podobe prejavoval rozpor vnútri protifašistického tábora. Jej rôzne interpretácie boli tiež ideologickou formou, v ktorej sa prejavoval základný antagonizmus epochy začatej VOSR, formou v ktorej si ľudia tento antagonizmus uvedomovali a vybojúvali.

1. Princíp právnej a politickej kontinuity sformuloval prezident dr. E. Beneš a dovolávala sa ho československá emigračná vláda.Právna a politická kontinuita ČSR v ich interpretácii mala plniť dve základné funkcie.

---

6) Ide o formulácie klasikov marxizmu-leninizmu, o ktoré sa opiera diferencovanie dvoch významov pojmov štát. Porovnaj učebnica "Meždunarodnoje pravo, Moskva 1970, s. 166-7.

7) Cesta ke květnu, Praha 1965, s. 98, pozn. č. 2.

8) K. M a r x , Ku kritike politickej ekonómie, Predslov, in. K. Marx, F. Engels, Vybrané spisy, zv. 2, s. 437, Bratislava 1977.

a) Medzinárodnoprávny aspekt, ktorý uplatňovala vláda "... aby mohla zdôrazňovať medzinárodnú "nesprávnosť" všetkého toho čo sa stalo v Mníchove a po Mníchove."[9] V tomto momente bola úplná zhoda všetkých českých i slovenských odbojových síl.

b) Vnútropolitický aspekt tejto línie, mal v zhode a vtedy panujúcou normatívnou interpretáciou pojmu právnej kontinuity, ktorá rozlišovala právnu kontinuitu vo formálnom a materiálnom zmysle dve stránky:

ba) Normatívna teória, brnenskej školy, pod právnou kontinuitou v zmysle formálnom rozumela "... vývoj zmeny právneho poriadku (pozn. J.B. - ten je u nich totožný s pojmom štát), pokiaľ sa deje podľa predpisov právnym poriadkom samotným stanoveným ... v tomto zmysle zostáva zachovaná normatívna identita právneho poriadku a štátu v zmysle juristickom." Za opak tejto zásady označovali "... princíp legitizmu, ktorý sa javí teda ako politický výraz noetickej zásady právnej kontinuity v zmysle formálnom."[10]

Tu sme pri koreni prvej vnútropolitickej funkcie koncepcie právnej a politickej kontinuity. O ňu bola opretá legitimita dočasného štátneho zriadenia. Bola namieraná proti okupantskému, zradcovskému a kolaborantskému režimu Protektorátu a klérofašistického slovenského štátu.Bola tiež prostriedkom pre elimináciu možných protifašistických revolučných orgánov, vytvorených mimo legitimity právnej a politickej kontinuity ČSR. Vláda a prezident Beneš, demonštrovali túto funkciu vo vzťahu k SNR, úsilím považovať SNR za Zemský národný výbor a podriadiť si ju prostredníctvom vládneho delegáta.[11]

bb) Pod právnou kontinuitou v materiálnom (čiže obsahovom) zmysle normatívna teória rozumela "... skutočnosť, že určité zásady alebo právne inštitúty trvajú v priebehu doby (napriek zmenám, ktoré sa v tej dobe odohrávajú) nedotknuté zásadne nezmenené v právnom poriadku ďalej alebo, že aspoň organicky, t.j. bez nejakej obsahovej a časovej diskontinuity sa vyvíjajú."[12] V chápaní Beneša a emigračnej vlády, účelom alebo cieľom tejto materiálnej stránky kontinuity, bolo udržať zásady, princípy buržoázneho predmníchovskeho štátu, nedotknuté, príp. i vývojom pozmenené, ale len "organicky" zmenené, t.j. v rámci štátu tohto vykoristovateľského typu a centralizovanej formy štátneho zriadenia opretej o fikciu čechoslovakizmu.

---

9) E. B e n e š , Světová krise, kontinuita práva a nové právo revoluční,Praha 1946, s. 31.

10) Slovník veřejného práva Československého, svazek II., Brno 1932, s. 365, autor hesla F. Weyr.

11) Porovnaj SNP, Dokumenty, Bratislava 1965, s. 574.

12) Dielo cit. v pozn. č. 10, s. 364.

Benešovo chápanie právnej kontinuity ČSR zodpovedalo povôdne a principiálne prvému variantu materiálnej (či obsahovej) kontinuity - t.j. išlo mu o reštitúciu alebo rekonštitúciu predmníchovského štátu a to komplexne nielen v zmysle štátu-krajiny, ale i štátu ako organizácie triedneho panstva, s tým istým subjektom štátnej moci.

Ako dôkaz možno uviesť jeho prvé komplexné vyjadrenie tejto koncepcie v prejave z 26. júna 1940,[13] z neskoršieho obdobia z 20. februára 1943.[14] Najpregnantnejšie je to formulované v správe P. Drtinu zo 16. júna 1944.[15] To boli jeho autentické stanoviská londýnske. Pri priamom styku s revolučnými činiteľmi bol elastickejší. Pri rokovaniach s moskovským vedením KSČ v decembri 1943 v Moskve, stál prezident Beneš na stanovisku, ktoré možno označiť za reštitučno-reformačné. Súhlasil s návrhmi KSČ na prechodné opatrenia ústavnoprávneho charakteru,iba ako napísal K. Gottwald "ohľadom kompetencie Národných výborov prejavil určitú nerozhodnosť" a zásadne odmietol uznať svojbytnost slovenského národa.[16] Správa P. Drtinu zo 16.júla 1944 adresovaná domácim odbojovým skupinám však dokazuje, že koncepciu kontinuity sa usiľuje vykladať opäť v reštitučnom duchu.[17] Konfrontácia s povstaleckým Slovenskom, konflikt so SNR, rokovanie s jeho delegáciou, to bol prvý tlak a následne za ním stanovisko moskovského vedenia KSČ pri príprave rokovania o vláde a vládnom programe, prispeli k tomu, že si definitívne musel osvojiť stanovisko "... že princíp kontinuity mal slúžiť nie ako zásada od ktorej sa neustupuje, ale ako istého druhu metóda a indikácia v akom smere sa má ísť ďalej, ako

---

13) "Neuznávajúc Mníchov a nič z toho čo spôsobil, hájili sme a hájime zásadu, že ČSR republika Masarykova žila a existovala i po Mníchove ďalej.Celá naše právna sústava medzinárodnoprávne i politicky teda pokračuje; pre nás právne nie je moj odchod z úradu vo vlasti pre nás právne nie je rozbitie republiky, právne a politicky pre nás neexistuje nič, čo spôsobil násilnický nacizmus u nás po 15. marci 1939." cit. podla G r o n s k ý J., Dějiny čs. státu a práva 1938-1948, s. 35-36, Praha 1971.

14) "Je ten fakt, že sme od začiatku udržali tu kontinuitu predmníchovskej republiky a že ako Čechoslováci - držíme nekompromisne predmníchovský režim ... So Sovietmi máme už definitívnu dohodu, že má byť rekonštruovaná predmníchovská republika." SNP, Dokumenty, Bratislava 1965, s. 55.

15) "4. Prevrat doma sa má podľa mienky prezidenta prevádzať tým spôsobom, že by platili tieto zásady:
a) Hneď v prvý deň existuje stará predmníchovská republika, ktorej existencia je medzinárodnoprávna uznávaná, má svojho prezidenta a vládu, má svoje staré územie predmníchovské a svoju starú predmníchovskú ústavu ...
5. Čo sa týka hlavných smerníc činnosti poprevratovej vidí prezident veci takto:
a) Existuje prezident a vláda ústredná so všetkými svojimi kompetenciami pre celé územie republiky a to má a musí byť plne a dôsledne rešpektované. Existuje pôvodná predmníchovská konštitúcia a pôvodné naše zákonodarstvo a v duchu tom sa bude robiť prevrat a všade kde bude možné sa to bude rešpektovať."
SNP, Dokumenty, s. 126.

16) Cesta ke květnu, Praha 1965, s. 64, resp. s. 62.

17) Porovnaj poznámku č. 15.

príslušné zmeny majú byť uskutočňované a ako ďaleko sa v týchto zmenách pre dnešnú dobu má postúpiť."[18]

Už tento výrok prezidenta Beneša dokazuje, že právna kontinuita ČSR v normatívnom chápaní, v jej formálnom i materiálnom zmysle bola porušená. Košický vládny program, právnopolitický základ ludovodemokratickej ČSR, jeho zákonodarná realizácia, znamenal "revolúciu v právnom zmysle", t.j. že táto skutočnosť bola akceptovaná ako východisko právneho uvažovania. Znamenal tiež zrušenie základných zásad alebo inštitútov právnych, o ktoré sa opierala predmnichovská republika.[19]

Chcem zdôrazniť, že pojem zrušenie, t.j. chápem v zmysle dialektického materializmu, ako zničenie, prekonanie a zároveň zachovanie niečoho, ako termín, ktorý sa používa pri "skúmaní kontinuity vo vývine a na charakteristiku vzťahu nejakého javu k vyššiemu."[20]

Beneš nesporne už i skôr uvažoval o nutnosti premien a prebudovania buržoáznej liberálnej demokracie. V roku 1944 P. Drtina tlmočil K. Gottwaldovi Benešov názor, že "po vojne sa pre nás a pre republiky aspoň teoreticky otvárajú tri možnosti:

1. návrat k republike prvej, predmnichovskej
2. sovietizácia republiky a
3. nová, ľudová republika, demokratická.

Pán prezident je pre eventualitu tretiu."[21]

Pod touto alternatívou rozumel "demokraciu socializujúcu," ktorá podľa neho je vyšším stupňom liberálnej demokracie, nie je však ani jej priamym protikladom, t.j. "kolektivistickou spoločnosťou" (t.j. rozumej socialistickou).[22] Beneš priznal, že opustenie kontinuity v zmysle reštitučnom bolo pre neho veľmi bolestné. Premýšľal "... ako vychádzať z doterajšej kontinuity práva a spojiť ju organicky s novo sa tvoriacim právom revolučným, ako zostať demokratom a prijať nevyhnutné a morálne i politicky oprávnené revolučné zásahy socializujúce, jedným slovom ako v duchu národnej jednoty prechádzať a prejsť od odumierajúceho režimu liberálneho do nového štádia modernej spoločnosti v jej fáze socializujúcej."[23] Neskrýval pritom, že sa snažil, "čo najusilovnejšie o to, aby boli zachované princípy skutočnej demo-

---

18) Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 33.

19) Por. Z. V e b e r a , Několik poznámek k ústavnímu vývoji ČSSR, Právník,3/1979, s. 265. "Košický vládny program Národného frontu Čechov a Slovákov jednoznačne podlamoval fundamenty buržoáznej čs. štátnosti opierajúce sa ešte o starú ústavu z roku 1920, negoval buržoáznu koncepciu tzv. právnej kontinuity s predmnichovskou republikou.

20) Filozofický slovník, Bratislava 1974, s. 610.

21) Cesta ke květnu, Praha 1965, s. 186.

22) Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 23 a 25.

23) Tamtiež, s. 36.

kracie nedotknuté a pre budúcnosť zaistené a prehĺbené."[24] Národnodemokratická revolúcia v našej vlasti viedla tak k neudržateľnosti normatívneho chápania kontinuity. Program tejto revolúcie sa spolu s normami vydanými pre jeho realizáciu stal zdrojom novej legitimity. Preukázal, že nebol možný návrat k liberálnemu režimu predmníchovskej republiky. V novom reštitučno-reformačnom výklade princípu právnej kontinuity,ako o ňom hovoril komplexne po oslobodení prezident Beneš, sa usiloval zabrániť úsiliu doviesť národnodemokratické zrušenie sociálno-politickej podstaty predmníchovskej republiky, do novej socialistickej kvality, k jeho premene na štát, ktorého subjektom štátnej moci by bol proletariát.

2. Slovenská národná rada vychádzala z inej štátoprávnej koncepcie. Jej primárnym princípom, bola zásada suverenity ľudu, právo slovenského národa na sebaurčenie. Vyplýva to z jej základných politicko-programových dokumentov - z Vianočnej dohody a z Deklarácie SNR.[25] Veľmi presvedčivo to možno ilustrovať na stanovisku ilegálnej SNR k riešeniu vzťahov Čechov a Slovákov v oslobodenej ČSR z konca júla 1944. "Všetky opatrenia a úvahy do prevratu, pri prevrate a tesne po ňom podľa nášho názoru musia byť vedené dôsledným uplatnením zásady demokracie širokých vrstiev ľudu, tak, aby všetko čo sa politicky podniká odpovedalo a bolo v súlade so zmýšlaním a vôľou tohto ľudu." Ďalej zdôrazňuje, že "... nová Republika bude spoločným štátom Čechov a Slovákov, poskytujúcim obom národom ako rovnocenným partnerom možnosť svojprávne si spravovať svoje veci. ... Nie je to jedna z možností, ktorá sa môže nahradiť možnosťou inou. Je to možnosť jedine schopná byť bezpečnou základňou silnej republiky."[26]

Z dokumentov SNR možno vyvodiť odpoveď na všetky stránky funkcií právnej a politickej kontinuity v chápaní prezidenta Beneša a vlády.

a) SNR uznala resp. prijala zásadu štátoprávnej kontinuity i b a z aspektu medzinárodnoprávneho; "V záujme zaistenia medzinárodného postavenia ČSR ... prijali sme zásadu štátoprávnej kontinuity ČSR."[27]

b) SNR však odmietla uznať vnútroštátne dôsledky oboch stránok normatívneho chápania kontinuity, vychádzajúc z primárneho princípu svojej štátoprávnej koncepcie.

ba) Legitimitu dočasného štátneho zriadenia podmienila vôľou ľudu. "Sme toho presvedčenia, že v prvom príhodnom okamžiku majú dať všetci

---

24) Tamtiež, s. 38.

25) SNP, Dokumenty, Bratislava 1965, s. 126 a 390.

26) Cesta ke květnu, s. 165-6.

27) Tamtiež, s. 251.

činitelia a orgány domáceho i zahraničného odboja svoje funkcie k dispozícii, poťažne k overeniu národa doma. Až do chvíle prevratu všetky orgány domáceho i zahraničného odboja sú nesporne provizórne a bez formálneho mandátu ľudu."[28] Delegácia SNR v Londýne potom diferencovala medzi postavením prezidenta a vlády. "Prezident zostáva vo svojej funkcii až do toho času, kým nebude doma demokratickým spôsobom prevedená riadna voľba prezidenta ... vláda svoju činnosť v Londýne začala a v Londýne skončí. To znamená, že započne doma ihneď účinkovanie vláda nová, menovaná v dohode s domácimi činiteľmi a zodpovedajúca ideovému rozvrstveniu a zmýšľaniu ľudu doma."[29] Toto stanovisko SNR bolo v súlade s postupom moskovského vedenia KSČ a prispelo k presadeniu jeho koncepcie, proti pokusom, aby sa vláda vrátila domov v stave in demisionis.[30]

bb) SNR odmietla reštitučné i reštitučno-reformačné chápanie kontinuity. Plne uznávame nutnosť hájenia týchto princípov (kontinuity), avšak len voči zahraničiu a pri medzinárodných stykov; avšak v úprave domácich záležitostí toto stanovisko nemôže prejudikovať v ničom novej úprave pomerov vnútropolitických. Pokladáme za potrebné zdôrazniť, že u nás sa očakáva, že nová ČSR, prinesie nové pojatie a nové riešenie pomeru československého, demokracie politickej a hospodárskej, problému sociálneho i zahraničnej orientácie."[31] SNR tak nielen neakceptovala nedotknuteľnosť princípov na ktorých bola založená predmnichovská republika, ale vyžaduje aby boli zásadne, v celom komplexe, politickom, hospodárskom, sociálnom, i zahraničnom zmenené. SNR vnútropoliticky vlastne vychádzala zo skutočnosti, že ČSR vzniká, že sa formuje, tvorí, ako nový ľudovodemokratický štát, národnostne budovaný na princípe rovný s rovným a opretý o ZSSR. SNR zdôraznila, že takáto štátoprávna koncepcia je nevyhnutnou podmienkou získania slovenskej verejnej mienky pre myšlienku Republiky. Z tohto hľadiska odmietla, aby nová republika mala "... bez zásadných korektúr a bez nového poňatia vzťahov medzi národmi Republiky nadviazať na stav prerušený ro-

---

28) Tamtiež, s. 165.
Beneš tiež rátal s ratihabíciou svojich prezidentských dekrétov. Podstatný rozdiel bol v chápaní kedy sa má prejaviť vôľa ľudu a samotný obsah tohto pojmu, teda ľudu, či národa. To si uvedomoval i domáci český odboj. "Západné kapitalistické mocnosti t.j. Anglicko a Amerika, český rozhlas z Londýna stále opakuje, že slobodný národ v slobodnom štáte sám rozhodne o budúcej forme štátu a práva. Ako si to títo páni slobodné rozhodnutie predstavujú o tom nás už príliš poučil na udalostiach v Grécku a v Belgicku. Páni pod pojmom národ vidia kapitalizmus a jeho mocenské prostriedky."
Obežník ileg. obl. výboru KSČ, Cesta ke květnu, s. 377.

29) Tamtiež, s. 301.

30) Por. tamtiež, s. 29.

31) Tamtiež, s. 166.

kom 1938."[32] Ohľadom platnosti Ústavy z roku 1920 konštatuje, že "Ústava ako celok toho času nemôže byť podkladom vnútropolitickej úpravy pomerov ČSR."[33] V Londýne delegácia SNR upresnila tento bod v tom zmysle, "že to neznamená, že SNR túto ústavu ako celok odmieta a neuznáva. SNR ju uznáva ako základ a vodítko, až do jej právoplatnej zmeny, ktorú prevedú legitímni zástupcovia národa českého a národa slovenského."[34]

Delegácia SNR, ktorá v Moskve rokovala o Košickom vládnom programe, odcestovala tam s uznesením SNR z 2. marca 1945, ktorého obsah významne ovplyvnila konferencia KSS v Košiciach konaná 28. febr. - 1. marca 1945. Základom štátoprávnej koncepcie SNR jej vedúcej sily KSS bolo právo slovenského národa na sebaurčenie až do oddelenia.Prejavom uplatnenia tohto práva bolo SNP, v ktorom, ako na konferencii povedal G. Husák "... boli porazené dve koncepcie o štátnom usporiadaniu a členení slovenského národa;odmietli sme tisovskú koncepciu samostatného štátu za každých okolností ... odmietli sme tiež čechoslovakistickú koncepciu popierajúcu slovenskú národnú samostatnosť ... Dnes staviame otázku štátneho začlenenia slovenského národa takto; želáme si spoločný štát slovenského a českého národa, štát slovanský a ľudovodemokratický, v ktorom každý z oboch národov bude sám spravovať veci nevyhnutne spoločné."[35] SNR a KSS nadväzuje na rok 1938 len v otázke hraníc; "... vyhlasujeme tu otvorene, že hranice z čias Československej republiky (pred Mníchovom) považujeme za pevné ..."[36] SNR i KSS tak nepochybne vyjadrovali, že Mníchovskú dohodu považujú za nulitnú, neplatnú od samého začiatku. SNR a KSS však nemohli ignorovať faktický stav, ktorý sa vytvoril ako dôsledok tohto nulitného aktu, ani konzekvencie, ktorého z toho vyvodil slovenský národ,preto, aby v budúcnosti nedošlo k opakovaniu tejto situácie. G. Husák na rokovaniach v Moskve 25. marca 1945 hodnotil tieto okolnosti takto: "V posledných šiestich rokoch však nastal istý rozvod. To oddelené žitie vytvorilo v rozdielnej psychologickej situácii iné psychologické predpoklady. Teraz sa národy schádzajú v situácii psychologicky inej... Dnes preto je nové spolužitie manželstvo z rozumu a bude to tak, dokiaľ sa nevytvorí najsrdečnejší pomer ... Pokiaľ ide o jednotný štát: SNR jasne postavila myšlienku československého štátu.Nikdy sme nedovolili o nej pochybovať ... Je ale treba vidieť, že táto myšlienka populárna nie

---

32) Tamtiež, s. 167.

33) Tamtiež, s. 251.

34) Tamtiež, s. 301.

35) G. H u s á k , Z bojov o dnešok, 1944-1950, Bratislava 1973, s. 38 a 39.

36) Tamtiež, s. 40.

je a že dá vela práce, aby sa postavila na nový základ a aby sa pomer stal srdečný ... Dnes je obava, aby sa všetko nevrátilo k starému stavu. Vláda musí jasne povedať, že republika bude budovaná na nových základoch."[37)]

Ako chápať formuláciu o "istom rozvode" a o terajšom "schádzaní sa národov"?Nedošlo tu nepochybne k rozvodu medzi slovenským a českým pracujúcim ľudom. Rozvod sa uskutočnil medzi buržoáziami oboch národov. "Česká buržoázia, ktorá za dvadsať rokov nevedela dať Slovákom národné práva, sa roku 1938 vedela dohodnúť z najreakčnejšími živlami slovenskými, so separatistickými hlinkovcami a vydať do ich ruk celý štátny a vládny aparát, pomôcť im legálne dostať sa k moci."[38)] Pri prvom výročí Košického vládneho programu,G. Husák k hodnoteniu vývoja pomeru Čechov a Slovákov napísal: ""Pomnichovské rozbitie republiky, ktoré rovnako bolestne znášali Češi i Slováci, dávalo možnosť ba prikazovalo rozmýšlať o novej úprave pri obnovení štátu. Ale vidíme, že až do SNP v diskusii o tejto otázke dve extrémistické stanoviská. Čechoslovakizmus londýnskej vlády a separatizmus tisovského režimu. Ostatné názory nebolo možné vysloviť alebo ich nebolo dostatočne počuť ... Ilegálne Slovensko,ktoré si želalo obnovenie republiky muselo odmietnuť obidva extrémy."[40)] Uvedená nevyhnutnosť odmietnutia oboch extrémov bola zdrojom i vytýčenia v roku 1939 hesla KSS "Za slobodné Slovensko", ktoré nahradilo heslo "za slobodné Slovensko v oslobodenom Československu."[41)] Toto heslo zostalo v KSS v platnosti až do nástupu V. ilegálneho ÚV KSS.Táto línia predstavovala pre KSS povodnú cestu k riešeniu úlohy odmietnuť obidva extrémy slovenskej a českej buržoázie. Plné a bezvýhradné uznanie ČSR Sovietskym zväzom (18.7. 1941), ktoré bolo rozhodujúce pre plné medzinárodnoprávne uznanie Československa i západnými veľmocami, podstatný rast významu a autority komunistov v odbojovom hnutí,najmä Moskovského vedenia KSČ v zahraničnej akcii, ktorého koncepcia povojnového usporiadania bola v priamom protiklade s koncepciou londýnskej emigrácie, nemohla nezostať bez vplyvu aj na zmenu štátnej orientácie KSS. Vypracoval ju V. ilegálny ÚV KSS a presadil ju do Vianočnej dohody v podobe, v ktorom negovala uvedené buržoázne extrémy a usilovala o novú syntézu.[42)]

---

37) Cesta ke květnu, s. 429.

38) Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 106.

39) Tamtiež, s. 112.

40) Tamtiež, s. 95-6.

41) Por. Slovensko, Dejiny, Bratislava 1978, s. 55.

42) "Odbojové Slovensko šlo k republike treťou, svojou cestou.Dohoda z roku 1943 o SNR zo slovenskej strany záväzne žiada, aby národ slovenský a český, ako najpríbuznejšie slovanské národy, utvárali ďalšie svoje osudy v ČSR v spoločnom to štáte Slovákov a Čechov na princípe rovný s rovným.
G. H u s á k , dielo cit. v pozn. č. 35, s. 96.

Túto funkciu plnila a splnila koncepcia "novej ČSR" počas SNP. Na povstaleckom území nebola obnovená ČSR, ani vytvorená nová ČSR, nevytvoril sa tu ani nejaký iný štátny útvar. Na povstaleckom území sa fixuje nová ČSR, ľudovodemokratická, na nových základoch a v novej forme, ako štátoprávny cieľ SNP. Povstanie ako začiatok národnej a demokratickej revolúcie u nás je i začiatkom cesty k dosiahnutiu tohto cieľa v revolučnej praxi na domácim území. SNP treba chápať ako začiatok formovania takejto republiky, priamo doma na jej teritoriálnom substráte. V SNP sa vytvára nový ľudovodemokratický politický systém, kladú sa základy takéhoto právneho poriadku na Slovensku, s výslovne vyjadreným zámerom začleniť ho do novej ľudovodemokratickej ČSR. Nová ľudovodemokratická ČSR mohla sa sformovať len súhlasným prejavom vôle českého a slovenského národa. Z toho teda vyplýva, že SNR "o Československu nemohla nič ustanovovať, lebo na to nebola kompetentná. SNR hovorila iba za slovenský národ."[43] Ako jedine oprávnená hovoriť v mene slovenského národa negovala ľudácky separatizmus.Zároveň s tým musela odmietnuť i čechoslovakizmus medzinárodnoprávne a politicky uznávaného reprezentanta ČSR - londýnskej vlády a prezidenta Beneša. Tento zápas dokumentujú; uznesenie SNR z 29.9.1944 o vzájomnom pomere domáceho a zahraničného odboja, uznesenie predsedníctva SNR zo 16. okt. 1944 o vzťahu SNR k čs. vládnemu delegátovi a odpoveď delegácie SNR z 2.11.1944 na stanovisko prezidenta Beneša k uzneseniu SNR z 29. 9.1944. Korekcie zásadného významu, ktoré spôsobilo SNP, do chápania právnej kontinuity prezidenta Beneša a vlády sú obsiahnutí v uznesení mimoriadnej schôdze čsl. vlády z 23. okt. 1944 a v oznámení prezidenta republiky dr. E. Beneša delegácii SNR z 5.XI.1944.[44] Ich ústup je však krytý vo formuláciách, ktoré im neznemožňovali cestu k návratu k pôvodnému predpovstaleckému stanovisku.[45] Tak toto ich stanovisko chápala aj slovenská politická reprezentácia. G. Husák to na košickej konferencii KSS vyjadril slovami: "Po piatich rokoch zmenila londýnska emigrácia svoj postoj voči slovenskému národu a aspoň čiastočne nám vyšla v ústrety,"[46] na moskovských rokovaniach: "To že tak neskoro a tak nesmelo bola formulovaná myšlienka dvoch národov a že

---

43) R e b r o K. Povstalecká SNR vo svetle svojej zákonodarnej činnosti, in zborník, Štúdie o SNP, Bratislava 1975, s. 99.

44) SNP, Dokumenty, s. 747 a 805 a nasl.

45) Por. Benešovo trvanie na právnej a politickej kontinuite ČSR a jeho tolerančnú ekvilibristiku k problému jednotného národa.
SNP, Dokumenty, s. 806-810.

46) Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 39.

to bolo urobené s takým poľutovaním budí dojem, že sa len ustupuje dočasne a len čiastočne pred faktami."[47)]

Postoj Beneša a londýnskej emigračnej vlády, buržoáznych politických činiteľov, je teda prvotným a hlavným dôvodom, že KSS a SNR, resp. delegácia SNR na moskovských rokovaniach hovorí o novom spolužití, o vstupe Slovenska do republiky.[48)] Tou silou, ktorá pomohla SNR prebojovať jej požiadavky bola KSČ, českí komunisti "...ktorí tak v prvej republike, ako aj počas celého odboja hlásali, že možno obnoviť republiku po národnostnej stránke len pri bratskom vyrovnaní oboch našich národov, len pri vyrovnaní rovného s rovným, pri usporiadaní ostatných sociálnych podmienok." Podporili tým boj slovenského národa o "jeho národné práva a tým podporili aj spoločný boj o obnovu republiky."[49)] Vo finálnej etape formulovania programu našej národnej a demokratickej revolúcie prejavili sa táto podpora pri prejednávaní VI. kapitoly Košického vládneho programu. Tak v celom procese našej národnej a demokratickej revolúcie, počnúc SNP a vyúsťujúc v jej ďalšej etape do Košického vládneho programu, došlo k tomu, že "dvere medzi našimi národmi neboli otvorené, ale boli vyrazené, spoločným bojom oboch našich národov, spoločným bojom nielen za národné práva, nielen za politickú slobodu, ale aj za sociálne a hospodárske riešenie problémov, na ktoré naše národy tak dlho čakali a konečne sa aj dočakali."[50)] Pri vyrážaní týchto dvier boli spolu s nimi "vyrazení" i tí, ktorí ich zatvorili, t.j. fašistická slovenská a česká buržoázia. Vstup do vlády ľudovodemokratickej ČSR, pre buržoáznych, pôvodne čechoslovakistických predstaviteľov bol podmienený súhlasom so VI. kapitolou jej programu.[51)] Slovenská otázka bola tak postavená v organickej jednote sformovania novej ľudovodemokratickej republiky. V tomto kontexte platí nielen za SNP ale v priebehu celej národnodemokratickej revolúcie),že nastolenie slovenskej otázky malo "... jednoznačne progresívny charakter, lebo pomáhalo riešiť otázku hlavnú, otázku ľudovej revolučnej moci."[52)]

Košický vládny program bol takto výrazom súhlasného prejavu vôle českého a slovenského národa, dohodou predstaviteľov českých a slo-

---

47) Cesta ke květnu, s. 429.

48) Slová G. Husáka resp. L. Novomeského, tamtiež, s. 430.

49) Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 108.

50) Tamtiež, s. 112.

51) K. Gottwald to otvorene vyhlásil na adresu predstaviteľov národnosocialistickej strany pri jednaní o slovenskej otázke; "... odmietate prijateľný kompromis vo veci života štátu. Republika napriek tomu bude a bude to republika nová a bude postavená na zdravý pomer Čechov a Slovákov. A keď ju nebude chcieť niekto stavať, bude sa stavať bez neho." Cesta ke květnu, s. 436.

52) G. H u s á k , Svedectvo o SNP, Bratislava 1969, s. 417.

venských politických strán.Predstavoval vyústenie procesu sformovania novej ľudovodemokratickej ČSR, ktorý začal SNP. Nevznikol tu nový štát, v zmysle vzniku nového subjektu medzinárodného práva, nevznikol tu nový štát, ak chápeme štát ako krajinu, resp. usporiadanie územia podľa princípu teritoriálneho a verejnou mocou. V tom bol identický, totožný s predmníchovskou republikou (i keď i tu boli korektúry územné a národnostného zloženia, porovnaj kapitolu VII. a VIII. KVP). Jedine v tomto znamenal reštitúciu, obnovenie stavu spred rokom 1948. Vznikol tu alebo sformoval sa nový štát, z hľadiska subjektu štátnej moci. Buržoázia ako subjekt štátnej moci bola nahradená revolučno-demokratickou diktatúrou ľudu. Ta vyjadrovala sociálno-politickú podstatu tohto štátu. Sformoval sa ako nový aj z hľadiska usporiadania štátoprávneho pomeru jeho dvoch štátotvorných činiteľov, národa českého a slovenského. Vzhľadom na tento konštitutívny význam Košického vládneho programu,t.j. že ním vyúsťuje formovanie ľudovodemokratickej ČSR, sú potom oprávnené názory hodnotiace ho ako "dočasnú ústavu" [53] (resp. ako právnu normu sui generis.[54]

3. Moskovské vedenie KSČ vychádzalo od roku 1941[54] z faktu medzinárodnoprávnej aj vnútroštátnej kontinuity ČSR. Odmietalo však jej

---

53) G. H u s á k , Z bojov o dnešok, Bratislava 1973, s. 95. "Táto dohoda (rozumej KVP) je vlastne dočasnou ústavou republiky; podľa nej sa spravujú osudy našich národov v mnohých principiálnych otázkach." B. K u č e r a , Sborník prací učitelu PF v Brne, Brno 1975, štúdia Košický vládny program - zdroj čs. práva, s. 12.

54) V roku 1940 v telegramoch K. G o t t w a l d podporil postup slovenských komunistov, ktorí redukovali povodnú štátoprávnu orientáciu "Za slobodné Slovensko v Slobodnom Československu" na jeho prvú časť (za slobodné Slovensko). Konštatoval, že "stará heslá o Slovensku nechávame padnúť ..." a že "pod heslom "Obnovenia Československa sa teraz skrývajú imperialistické a protisovietske plány."Zdôraznil právo na sebaurčenie pre Čechov a Slovákov, ktoré "... znamená právo na samostatnú štátnu existenciu. U Čechov bojujeme za obnovenie národnej a štátnej slobody. U Slovákov bojujeme za úplnú suverenitu terajšieho slovenského štátu." ... budúci vzťah medzi českým a slovenským štátom je otázka práva na sebaurčenie oboch národov a závisí od vojnových udalostí (a výsledkov)."
in Příspěvky k dějinám KSČ, č. 3/1967, s. 412.
Po medzinárodnoprávnom uznaní čsl. emigračnej vlády (ktorá stále stála na pozíciách čechoslovakizmu) po vstupe zástupcov KSČ do Štátnej rady "... moskovské vedenie v otázke vzťahov Čechov a Slovákov,obnovy Československa presadzovalo v tomto čase dvojjedinú líniu, zotrvávajúc naďalej na heslách samostatného Slovenska zdôrazňovalo potrebu postupne presviedčať, že je účelné pre oba národy,keď budú to po vojne v jednom štáte." Dejinná križovatka, Bratislava 1964, s. 121.
Až v januari 1943, vytýčila KSČ s platnosťou aj pre Slovensko heslo Československo "... v ktorom ľud bude mať všetky politické práva a slobody, aby mohol sám rozhodnúť o svojej vláde a jej politike ... Spoločný boj národov Československa proti hitlerizmu dnes urýchli budúcu úpravu národnostnej otázky na základe rovnoprávnosti.
SNP, Dokumenty, Bratislava 1965, s. 43.
Načrtnutý vývoj dokazuje, že koncepčno-systémovým východiskom riešenia štátoprávnej koncepcie KSČ vo vzťahu k Slovensku bola myšlienka formulovať princíp sebaurčenia slovenského národa tak, aby bol súčasne sebaurčením proletariátu, aby realizácia práva sebaurčenia národa zodpovedala záujmom proletariátu tohto národa.

reštauračný výklad v zmysle reštitúcie status quo ante, t.j. obnovy alebo jednoduchého nadviazania na predmníchovské politické a hospodárske zriadenie. V literatúre sa tvrdí, že vychádzalo z revolučného alebo dynamického chápania kontinuity, alebo z dialektickej jednoty kontinuity a diskontinuity.[54a)]

Jej názor na kontinuitu štátu je súhrnne vyjadrený v liste K.Gottwalda československým komunistickým pracovníkom v Londýne z 21. decembra 1943. KSČ navrhla, že "až do ustanovenia novozvoleného Národného zhromaždenia vstupuje do platnosti stará ústava ČSR stými zmenami, ktoré vyžaduje prechodné obdobie." Rozsah týchto zmien (kapitola B. týchto návrhov) však znamenal kvalitatívne prekonanie inštitucionálnej štruktúry,sústavy ústredných i miestnych orgánov štátnej moci, v porovnaní so starou ústavou. Moskovské vedenie pri rokovaniach s prezidentom Benešom o tejto otázke rozhodne zároveň zdôraznilo, že vytvorenie a zloženie dočasných orgánov moci a verejnej správy sa má uskutočňovať "... skutočne demokratickou cestou za najširšej účasti ľudu a v jeho duchu ..."[55)] Moskovské vedenie KSČ na rozdiel od SNR hovorilo o platnosti ústavy z roku 1920 so zmenami. Z ústavy však presadzovalo dôsledne a primárne základný článok, že "ľud je zdrojom všetkej štátnej moci." Pod pojmom ľud rozumela blok proletariátu, rolníctva, mestských a stredných vrstiev a inteligencie, ktorý mal uskutočniť národno-oslobodeneckú demokratickú revolúciu, podlomiť moc veľkoburžoázie, nastoliť ľudovodemokratickú republiku, stať sa jadrom vlády v republike, jej štátneho aparátu a verejnej správy budovaného na národných výboroch. Pri úvahách o forme tohto štátu K. Gottwald v apríli 1944 napísal; Forma - autonómia Slovenska a Podkarpatskej Ukrajiny - alebo: federácia troch autonómnych republík?"[56)] Takéto chápanie kontinuity ČSR, i keď sú tu určité odlišnosti, korešpondovalo s koncepciou SNR a KSS a smerovalo k dosiahnutiu totožných cieľov. Na moskovských rokovaniach v marci 1945 zástupca KSČ V. Kopecký povedal o stanovisku strany; :že my sme vždy uznávali ústavnosť prezidenta a vlády."[57)] Stanovisko k legalite londýnskej emigračnej vlády však KSČ sformulovala už pri rokovaniach s Benešom v roku 1943. "My túto vládu uznávame ako reprezentanta republiky na medzinárodnej aréne, my s touto vládou spolupracujeme, ale za jej politiku a za jej zloženie nemôžeme vziať zodpovednosť ... považujeme za nemožné, aby terajšia londýnska vláda išla domov a aby tu vládla - hoci jediný deň."

54a) Por. G r o n s k ý J., Dějiny čs. státu a práva 1938-1948, Praha 1971, s. 69.

55) Cesta ke květnu, s. 62 a 64.

56) Tamtiež, s. 106.

57) Tamtiež, s. 428.

"... Pokiaľ sa prezidenta týka,má v prechodnom období zostať vo funkcii prezidenta dr. Beneš. O ďalšom obsadení prezidentskej funkcie - ako o všetkých ďalších otázkach vôbec - rozhodne riadne Národné zhromaždenie."[58] Moskovské vedenie KSČ tak odmietlo princíp legality vlády a prezidenta republiky opretý o formálnu právnu kontinuitu v normatívnom chápaní.Zdrojom legitimity štátnych orgánov pôsobiacich už na oslobodenom území ČSR mohla byť len zásada suverenity ľudu, sebaurčovacie právo národa českého a slovenského. Vo vzťahu k vláde sa mal tento princíp prejaviť - KSČ to formulovala kategoricky - ešte pred príchodom do vlasti. Vo vzťahu k prezidentovi dr. Benešovi až po ustanovení Národného zhromaždenia. Preto aj v návrhu I. kapitoly programu vlády KSČ formulovala "že na oslobodené územie sa vrátil prezident republiky a bola tu, opäť na domácej pode vytvorená nová československá vláda."[59] Vláda sa teda konštituovala, prezident mal byť potvrdený Národným zhromaždením. V tomto stanovisku moskovského vedenia KSČ je úplná zhoda s názorom SNR, tak ako ho formulovala jej delegácia pri rokovaniach v Londýne v jeseni 1944.

Stanovisko moskovského vedenia KSČ, prejavené v rokovaniach s Benešom v roku 1943 a v návrhu programu novej vlády NF Čechov a Slovákov, dokazuje, že jej chápanie kontinuity republiky,ruší a prekonáva, právnu kontinuitu v materiálnom zmysle v chápaní normatívnej teórie. KSČ odmietla nielen nedotknutelnosť,ale aj možnosť organického vývoja zásad a inštitúcií predmníchovského štátu, v kontexte buržoázneho, vykorisťovateľského typu štátu. V. Kopecký na moskovských rokovaniach k tejto otázke povedal: "My ... vychádzame z toho,že republika Československá existuje, že je to útvar historicky daný a že našou úlohou je, aby v tomto danom štáte bola vytvorená nová štruktúra vnútorná, aby to zodpovedalo novému pojatiu."[60] V tomto chápaní je určitý rozdiel v prístupoch SNR a moskovského vedenia KSČ. SNR vzhľadom na nutnosť odmietnuť buržoázne extrémistické formy, separatizmus a čechoslovakizmus, poznania,že pevné bratské rovnoprávne štátne spolužitie, je možno dosiahnuť len v spojenectvo s KSČ, s pokrokovými českými silami, proti vôli londýnskej štátnej reprezentácii, hovorí o začlenení Slovenska do republiky o jeho vstupe do nej.Rozdielnosť prístupu však vedie k dosiahnutiu spoločných zásadných cieľov. Republika sa neformuje ako nová, v tom zmysle, že tu vzniká nový subjekt medzinárodného práva, neformuje sa ako nová, v zmysle historického útvaru, či štátu ak pod ním rozumime krajinu resp. ďalšie znaky spoločné všetkým štá-

---

58) Tamtiež, s. 39-40.

59) Tamtiež, s. 380.

60) Tamtiež, s. 428.

tom bez rozdielu ich historického typu. Formuje sa ako nová, alebo je položená na nové základy resp. je tu vytvorená nová štruktúra vnútorná. Tými novými základmi je nový subjekt štátnej moci, skutočnosť, že vo vládnúcu triedu sa v nej zorganizoval ľud, t.j. blok, zväzok proletariátu, roľníctva, živnostníctva, inteligencie, že jej sociálno-politickou podstatou je revolučno-demokratická diktatúra tohto ľudu, vo forme ľudovodemokratickej republiky. To sú podstatné znaky umožňujúce hovoriť o novej kvalite tohto štátneho útvaru, ktorý je štátom prechodného historického typu. Návrh programu vlády NF, ktorý predložilo moskovské vedenie KSČ, jeho prijatie v podobe Košického vládneho programu, znamenalo tak zrušenie a prekonanie právnej kontinuity predmníchovskej ČSR vo formálnom i materiálnom zmysle v chápaní normatívnej teórie. Znamenal tiež porážku reštitučnej funkcie koncepcie právnej kontinuity presadzovanej povodne prezidentom Benešom a londýnskou emigračnou vládou.

K. Gottwald tento fakt konštatoval na konferencii funkcionárov KSS v Košiciach 8. apríla 1945. "Čo charakterizuje pomer triednych síl v našej republike vôbec a na Slovensku osobitne? Ani česká, ani slovenská buržoázia sa dnes nemôže opierať o nijakú z tých právnych, ústavnych a štátnych inštitúcií, ktoré si utvorili pred Mníchovom. A nemôžu nadväzovať ani na predmníchovskú vládu a predmníchovský parlament. Nemajú pevnú ústavnú inštitúciu, ktorú by mohli ovládať a pomocou, ktorej by v mene práva, ústavnosti a kontinuity mohli vládnuť. ... To je jedna zmena oproti roku 1938 a oproti iným krajinám . .. Z hľadiska štátneho zriadenia a aparátu máme čistý stôl. Začíname budovať znova a zdola."[61] Jeho názor je presvedčivým argumentom pre

---

61) K. G o t t w a l d , Výber z diela II., Bratislava 1971, s. XX, ďalej pokračoval: "Druhá charakteristická vec pre Československo je táto: na rozdiel od iných emigrantských vlád si naša československá vláda nenesie domov nič také, o čo by sa mohla opierať. V Londýne bola Štátna rada, vláda a prezident. Štátnu radu zásluhou našich súdruhov rozpustili. Vláda, trosky ktorej prišli do Košíc, už vo vlaku musela podať demisiu, ešte na sovietskej pôde a z tých, čo udržiavajú kontinuitu, zostáva jediný Beneš. ... U nás prišiel zo zahraničia ako ústavný činiteľ iba Beneš. To je druhý znak ťažkej situácie, do ktorej sa dostala naša buržoázia. ... Prirodzene predstavovali si to ináč, než ako to dopadlo. Myseleli si, že prídu domov a posadia sa do hotového. Že na čelo dajú len iných ľudí, ktorých si intenzívne školili už v Londýne. Že sa im toto všetko zvrtlo, na tom okrem objektívnej situácie, ktorú vytvoril Sovietsky zväz a Červená armáda, veľkú zásluhu má strategie a taktika našej strany, čo naša strana od samého začiatku cieľavedome sledovala. Nespadlo z neba, že máme dnes takýto stav, že všetci nekomunistickí členovia vlády museli uznať základné princípy širokej demokracie, ktorá tkvie v tom, že máme naozaj ľudové orgány moci a verejnej správy. Je to zásluhou taktiky našej strany, ktorá tieto princípy od začiatku presadzovala v domácom i zahraničnom boji a dosiahla, že sú dnes všeobecne uznávané. A tak sa vytvorila situácia, ktorú môžeme charakterizovať tak, že pred sebou máme čistý stôl uvoľnenú cestu ďalej. Československá buržoázia, ktorá roku 1938 bola pevne v sedle, ktorá zradila národ, dopustila Mníchov, aby zachránila svoje triedne panstvo, je pred rozvalinami toho, o čo toľko bojovala a za udržanie čoho sa dopustila národnej zrady a vzala na seba riziko úplného politického i morálneho zdiskreditovania pred najširšími vrstvami ľudu."

tvrdenie, že právna kontinuita buržoáznej ČSR, v normatívne chápanom formálnom i materiálnom zmysle bola prerušená.Buduje sa tu nové štátne zriadenie, východiskom ktorého je myšlienka zľudovenia, rešpekt vôle ľudu,[62] ktorá sa stala základom Košického vládneho programu. Nestal sa ním princíp právnej kontinuity. Konečne tento princíp bol základným aj pre medzinárodnoprávne uznávanie londýnskej vlády, prezidenta. Pretože, "hlavným kritériom pri určení zákonnosti emigrantských vlád, bola nie "konštitutívnosť" ich vytvorenia a tiež nie ich uznanie druhými vládami, ale efektívnosť ich činnosti, ktorá sa vyjadrovala v udržaní stáleho styku s vlastným ľudom, v účinnom riadení jeho boja s okupantami ... Emigrantské vlády odtrhnuté od ľudu, ktoré nestáli na čele jeho boja s okupantami, nemohli byť vnucované národom a ich neodôvodnené uznanie treba kvalifikovať ako hrubé zasahovanie do vnútorných vecí cudzieho štátu. Menovite týmto princípom sa riadil sovietsky štát počas druhej svetovej vojny, uznávajúc emigrantské vlády európskych krajín uvrhnutých do okupácie, do tých čias, pokiaľ sa oni neodtrhli od ľudu, ktorý vytvoril v hraniciach okupovaných území orgány, národného odporu, ktoré stáli na čele ich boja s okupantami."[63]

Vôľa ľudu rozhodla,že zo zahraničia sa vrátil ako ústavný činiteľ, ako hovoril K. Gottwald jedine prezident Beneš. Ďalšia inštitúcia, ktorá si zachovala kontinuitu bola KSČ resp. na Slovensku kSS.[64] To bol hlavný garant zábrany neustálých pokusov buržoázie o návrat k buržoáznemu typu štátu.[65]

SNP začalo proces formovania novej ľudovodemokratickej republiky, ktorý vyústil vďaka oslobodeniu našej vlasti Sovietskou armádou, do Košického vládneho programu, politického a právneho základu ľudovodemokratickej ČSR.Povstanie českého ľudu a oslobodenie Prahy Sovietskou armádou definitívne presadilo tento model republiky,eliminovalo všetky pokusy a intrigy buržoázie,[66] o iné riešenie. Košický vládny pro-

---

62) Takto formuloval Stránky, por. Cesta ke květnu, s. 413.
"Celý KVP je predchnutý myšlienkou, aby zásada -"lud je jediným zdrojom všetkej štátnej moci", vyhlásená ústavnou listinou v r. 1920, zostala základnou smernicou politického života aj v našom štáte, aby však tiež bolo zaistené jej uvedenie do života."

63) "Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu, 1848-1945 II. diel, Bratislava 1973, s. 612.

63) Medzunarodnoje pravo, Moskva 1970, s. 165-6.

64) K. G o t t w a l d : "Lebo ak máme dnes v republike niečo, čo možno nazvať kontinuitným, teda istotne je kontinuitná naša strana a politika, ktorú strana viedla v poslednom pol druha desaťročí." Prednáška v Slovanskom dome, júl 1945. in. Výber z diela II., Bratislava 1973, s. 63.

65) G. H u s á k , Z bojov o dnešok, Bratislava 1973, s. 63.

66) Tu boli pochované pokusy nacistov a kolaborantov o prežitie (porovnaj Cesta ke květnu, s. 674-6); ďalej plány na prevrat na spôsob 28. X. 1918 a vylúčením ľudu a

gram bol súčasne východiskom ďalšieho vývinu, etapy prerastania národnodemokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej. Prihlásenie sa k ČSR tak znamenalo prihlásiť sa "k tým princípom, na ktorých bola republika obnovená, t.j. k princípom, pre ktoré sa robilo Povstanie, k princípom Košického vládneho programu ... V tom sa musí zachovať právna i politická kontinuita...[67] Také bolo stanovisko revolučných síl, komunistov. Dôsledná realizácia princípov SNP a Košického vládneho programu, viedla tak v konečnom dôsledku k zrušeniu a prekonaniu sociálno-politickej podstaty ľudovodemokratickej republiky,hybridného historického typu, v podobe diktatúry proletariátu, vo februári 1948.

III.

Oslobodením republiky Sovietskou armádou, obnovením jej suverenity opretej o nový sociálno-politický základ,s ľudovodemokratickou formou a jej adekvátnou zahranično-politickou oporou, sa diskusie o otázke právnej kontinuity či diskontinuity neskončili.Pokračovali v politickom i odbornoprávnickom živote. Aj pre ne platí, že boli tou ideologickou formou, v ktorej si buržoázia a proletariát uvedomovali a prebojúvali triedny zápas, riešili mocenskú otázku v priebehu rozvoja národnodemokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú.

Diskusia v právnickej literatúre bola veľmi intenzívna.[68] Veľmi výstižne ju charakterizoval akademik Vaněček. "Po roku 1945 začala buržoázne orientovaná štátoveda scholastickú a neplodnú diskusiu o otázkach kontinuity (súvislosti, nepretržitosti), či diskontinuity československého štátneho a právneho života. Na scestie bola táto diskusia uvedená osobitne predstavami brnenskej právnej školy o tzv. normatívnych ohniskách, starých či nových, v ktorých sa hľadalo jadro tohto zdanlivého nesprávne kladeného problému."[69]

Príčinou skutočnosti,že problém bol nesprávne kladený bolo základné metodologické stanovisko normatívnej školy. Jej hlavný predstaviteľ F. Weyr ho vyjadril takto: programom teórie normatívnej čiže rýdzej náuky právnej "... je prísne oddelenie právnej vedy od iných

---

jeho zástupcov (porovnaj tamtiež, s. 690) i obava, že ak by Praha bola obsadená americkými vojskami "to by znamenalo,že by košická vláda musela zostať v Bratislave alebo v Brne a že by Československá republika zostala rozpoltená ..." V. K o p e c k ý , ČSR a KSČ, Praha 1960, s. 384.

67) G. H u s á k , Z bojov o dnešok, Bratislava 1973, s. 133.

68) Por. Slovník veřejného práva Československého, sv. V., Brno 1948, s. 815-6., zhrňuje v zozname literatúry celkove 73 príspevkov v tejto diskusii.

69) V a n ě č e k V., Dějiny státu a práva v Československu, do roku 1945, 3. vyd., Praha 1976, s. 478.

vedeckých disciplín ... (a ďalšia "zásadná veta" že,) ... rýdze právnické poznatky nikdy nesmú byt zmiešavané s úvahami politickými."[70] Tieto metodologické východiská viedli potom k scholastickým polemikám, či novým normatívnym ohniskom československého právneho poriadku je ústavný dekrét prezidenta republiky zo dňa 15.X.1940 č. 2 Úr. Věst. čsl. o dočasnom výkone moci zákonodarnej, republikovaný v Zbierke zákonov a nariadení pod č. 20/1945;alebo je ním úst. dekrét č. 47/1945 Zb.; či úst. zákon č. 57/1946; alebo úst. zákon č. 65/1946 o ústavodarnom NZ; či celý súbor legislatívnych opatrení (zák. č. 12/1946 Zb., úst. zák. č. 57/1946 Zb. a úst. zák. č. 65/1946 Zb.).[71]

V otázke riešenia vzťahu Čechov a Slovákov, obnovenia ČSR, na metodologickej platforme tejto školy došlo k dvom extrémom.

1. Bol ním názor príslušníka brnenskej školy J. Budníka, že jasný právny pohľad "... nemôže inak ako vidieť v nar. č. 1/1944 Zb. n. SNR i vo výklade, ktorého sa mu dostalo Lubym a Takáčom,pokus o obhájenie protiústavnych aktov i za cenu, že sa tým ohrozí ústavná jednotnosť čs. štátu."[72]

2. V podstate protipólom tohto názoru je mienka Takáča, že až prijatím nariadenia SNR č. 30/1945 Zb. o úprave výkonu zákonodarnej moci vo veciach celoštátnych "... prvý raz sa v slovenskom právnom poriadku prejudikuje nová československá republika ..." čo označuje za "čisto formálne (normatívne) poňatie vzniku druhej ČSR..."[73] (rozumej oslobodenej ČSR). Pritom zdôraznil,že z hľadiska formálneho (normatívneho) poňatia "... nemôžu nás prirodzene zaujímať právne irelevantné skutočnosti a nemôžu nás zaujímať ani tak závažné ale nenormatívne (len politické) skutočnosti, ako bola napr. Londýnska dohoda, uzavretá medzi SNR a medzi našimi zahraničnými činiteľmi,podla ktorej SNR bola ešte za povstania uznaná za nositelku štátnej moci (zákonodarnej, vládnej a výkonnej na území Slovenska) ako to vyplýva i z časti VI. odseku 2 vládneho programu ...".[74] V tomto metodologickom princípe sa prejavuje neudržatelnosť normatívnej teórie. Nemožno predsa odtŕhať právne javy od javov materiálneho života,formálne prameňe práva od materiálnych prameňov práva. Košický vládny program bol nielen materiálnym prameňom práva, bol nielen z politického hľadiska dočasnou ústavou novej ľudovodemokratickej republiky. Bol aj právnym

---

70) Predmluva k dielu, J. B u d n í k , Prozatímní státní zřízení ČSR, Praha 1947, s. 5-6.

71) Dielo cit. v pozn. 68, s. 786.

72) Dielo cit. v pozn. č. 70, s. 87.

73) M. T a k á č , Znovuvýstavba československého právneho poriadku, Právny obzor 3-4/1946, s. 59.

74) Tamtiež, s. 60.

dokumentom a je "... nielen možné, ale nutné za právnu normu sui generis ho pokladať." Pretože

1. v niektorých svojich ustanoveniach až do vydania príslušných zákonov mal platnosť ústavy;

2. v iných ustanoveniach suploval do vydania právnych predpisov obyčajné a teda neústavné zákony;

3. vo svojom celku bol podkladom dlhodobej legislatívnej činnosti a z jeho jednotlivých ustanovení sa vytváral nový československý právny poriadok."[75] Obsahoval pravidlá správania. Jeho vynutitelnosť je mimo sporu. Absentoval len jeden znak, chýbala mu predpísaná forma právnych noriem,pri prítomnosti ktorej by jeho klasifikácia za právnu normu bola perfektná. Domnievam sa, že je potrebné kvalifikovať Košický vládny program ako dohodu, ako súhlasný prejav vôle národa českého a slovenského o podobe ich štátneho útvaru, ktorým vyúsťuje proces formovania ČSR, začatý SNP, ako ľudovodemokratického štátu. Táto dohoda je vlastne aj z právneho hľadiska jeho dočasnou ústavou sui generis. V májovom povstaní českého ľudu potvrdil český národ mandát jeho politických predstaviteľov, ktorý tento program podpísali. V súvislosti s faktom úplného oslobodenia ČSR Sovietskou armádou bolo umožnené, že sa mohol uskutočniť aj na tejto časti územia ČSR. Tým sa vylučuje možnosť uvedených dvoch protikladných normatívnoprávnych tvrdení, ako i ďalšie úvahy o protiklade právnej úpravy a faktického stavu.[76]

Avšak i účastníci tejto povojnovej diskusie, sa zhodovali,že došlo k formálnemu prerušeniu kontinuity. I keď mnohí odmietali uznať, opierajúc sa o všeobecne recepčné ustanovenia čl. 1, odst. 1 úst. dekrétu z 3. augusta 1944 č. 11 Uř. věst. čs., o obnovení právneho poriadku, kardinálne rozdiely v ústavnom usporiadaní oslobodenej republiky v porovnaní s predmníchovskou, doviedli ich nakoniec k záveru, že "... možno teda plným právom hovoriť o revolúcii aj po stránke materiálne-právnej."[77] I pri uznaní tohto záveru,že došlo k prerušeniu formálnej i materiálnej kontinuity v chápaní normatívnej školy, v po-

---

75) B. K u č e r a , KVP zdroj čs. práva, Sborník prací učitelu PF v Brne V., Brno 1975, s. 11-12.

76) Por. Slovník veřejného práva Čs., sv. B., Brno 1948, s. 808.

77) Za tieto kardinálne rozdiely v ústavnom usporiadaní považovali vcelku výstižne toto: "Miesto dvojkomorového parlamentu - prezident a vláda s dekretálnou právomocou. Nové inštitúcie predsedníctva vlády a štátnych takomníkov. Otázka slovenská. Otázka Podkarpatskej Rusi. Zmena národnostného štátu v štát národný. Opustenie princípu československého národa a jazyka. Ovládnutie štátneho aparátu vnútornej správy ľudovým živlom ... KVP bol daný aj celkom iný smer ďalšiemu legislatívnemu vývoju, najmä ohláseným prechodom od hospodárskeho liberalizmu k čiastočnej socializácii.
Tamtiež, s. 787.

litickom živote sa oslobodená ČSR považovala za pokračovateľa, kontinuanta predmníchovskej republiky. Na tejto platforme stál nesporne aj čs. ústavodarca (porovnaj ustanovenie čl. 2 bod 1 úst. dekrétu č. 47/1945 Zb. o kontinuite funkcie prezidenta). Spor bol o interpretáciu tohto pojmu z hľadiska vnútroštátneho, pretože v medzinárodnom práve uznanie kontinuity ČSR bolo mimo sporu. Už som citoval prezidenta Beneša, ktorý zásadu kontinuity vykladal s cieľom znemožniť prerastanie revolučno-demokratickej diktatúry ľudu do diktatúry proletariátu. Aj názory buržoáznych teoretikov smerovali k tomuto cieľu. Nezávisle od toho, či sa pokúšali dokázať kontinuitu štátu prevalenciou medzinárodného práva nad vnútroštátnym, alebo "napoly politickou, napoly prirodzenoprávnou teoriou o tzv. núdzovom práve štátu"; alebo kontinuitou primárneho nositeľa štátnej moci - ľudu československého; alebo cez výklad § 1 ods. 1 ústavnej listiny o ľude ako o jedinom zdroji celej štátnej moci v republike Československej, pričom tvrdili, že ľudom je tu mienený "nesporne politický národ československý ako nositeľ štátnej idey (viď preambula k ústavnej listine) a táto formulácia môže obstáť aj pri dnešnom uznávaní etnického rozdielu medzi Čechmi a Slovákmi."[78] V tomto bode sa pokúšajú maskovane prepašovať myšlienku, že "... ľud, pridržiavajúc sa zásady, že je jediným zdrojom štátnej moci chcel obnoviť buržoázne štátne zriadenie,hoci vedel, že táto zásada sa v ňom síce deklaratívne uznávala,ale celou sústavou ekonomického spoločenského zriadenia sa dôsledne negovala. A to malo platiť predovšetkým vo vzťahu k SNP, ktoré sa zameriavalo na to,aby na Slovensku ale aj v celej republike, odstránilo sa zriadenie,v ktorom uvedená zásada platila len deklaratívne a nahradilo sa zriadením, v ktorom by táto zásada platila reálne a konzekventne ..."[79]

Nie náhodou sa citované extrémne normatívne hodnotenia dotýkajú otázky slovenských národných orgánov,resp. vzťahov Čechov a Slovákov. Slovenskú otázku, ústavnoprávne zakotvenie riešenia vzťahu Čechov a Slovákov, využívali českí buržoázni predstavitelia ako dôvod útoku proti Košickému vládnemu programu, "proti tej jeho časti, ktorá si ešte nezískala na rozdiel od ostatných zásad, plné porozumenie u tej časti českej verejnosti, ktorá dosiaľ do istej miery žije v zajatí predmníchovských predstáv."[80] Slovenská buržoázia sa zasa pokúšala zneužiť slovenské národné orgány na realizáciu svojich mocenských záujmov. Svedčí o tom aprílová dohoda Demokratickej strany v novoľu-

---

78) Tamtiež.

79) L u b y Š., Národno-demokratická revolúcia a prerušenie formálnej kontinuity predrevolučným právom. Právny obzor, 5-6/1975, s. 520.

80) Referát V. Širokého na plenárnom zasadaní ÚV KSS, 11. marca 1946, KSS, Dokumenty z konferencií a plén 1944-1948, Bratislava 1971, s. 356.

dákmi. V čase ohrozenia svojho triedneho panstva neváhala však česká a slovenská buržoázia spojiť sa proti proletariátu. Dokumentovalo to riešenie jesennej krízy v Zbore poverenníkov v roku 1947 a podanie demisie vo februári 1948.

KSČ zaujala k diskusii o právnej kontinuite stanovisko,ktoré možno vyvodiť najmä z prejavu dr. J. Dolanského v Ústavodarnom národnom zhromaždení: "... odmietame a odmietneme vždy s plnou rozhodnosťou všetky pokusy, ktoré by chceli pod zámienkou právnej kontinuity zvrátiť u nás vývoj do starých predmníchovských koľají. Medzi mníchovskou a dnešnou republikou, ktorú budujeme je spojovacím článkom naša národná a demokratická revolúcia,ktorá znamená kvalitatívnu zmenu predmníchovskej demokracie na demokraciu ľudovú. Podstata tejto kvalitatívnej zmeny potom záleží v tom, že moc prechádza z rúk tenkej sociálnej vrstvy veľkokapitalistov do rúk ľudu."[81] V tomto stanovisku je jasne vyjadrené,že diskusie a polemiky ohľadne kontinuity po oslobodení, boli právnou, teda ideologickou formou v ktorej sa prebojovávala hlavná otázka obdobia prerastania národnodemokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú. Súčasne je tu presvedčivo vyjadrené, že KSČ chápe pojem kontinuity v dialektickom zmysle - ako objektívne nevyhnutnú súvislosť medzi novým a starým vo vývine, ako jednu z najpodstatnejších čŕt zákona negácie negácie.[82] Pričom "dialekticky chápaná negácie predpokladá nielen likvidáciu starého, ale zachovanie a ďalšie rozvíjanie všetkého progresívneho, racionálneho, čo sa dosiahlo na predchádzajúcich stupňoch a bez čoho nie je možný pohyb vpred."[83]

Už z dialekticko-materialistického pojmu kontinuity vyplýva, že o kontinuite možno hovoriť len v relácii pojmov - nový-starý, vo vývine. Znamená to, že ak hovoríme o právnej kontinuite oslobodenej republiky, s predmníchovskou, prezumuje to implicitne uznanie, že tu ide o objektívne nevyhnutnú súvislosť medzi starou a novou republikou. Pričom kvalitatívne novosť oslobodenej republike je v zmene subjektu štátnej moci, v zmene jeho spoločenského a štátneho zriadenia i chápania základných občianskych práv a slobôd. Dialektickou negáciou starej predmníchovskej republiky bola naša národná a demokratická revolúcia. Ta začala SNP a završená bola májovým povstaním českého ludu a oslobodením republiky Sovietskou armádou. Programom národnej a demokratickej revolúcie bol Košický vládny program Tieto tri momenty vo svojej jednote (SNP, májové povstanie, Košický vládny program)

---

81) Cit. podľa Právní praxe, X/1946, s. 81.

82) Filozofický slovník, Bratislava 1974, s. 259.

83) Tamtiež, s. 610.

plus objektívny fakt oslobodenia Sovietskou armádou negovali predmníchovskú republiku. Zachovali a ďalej rozvíjali všetko progresívne a racionálne čo ona priniesla; t.j. dosiahnutie štátnej samostatnosti a oslobodenie českého a slovenského národa z jarma rakúsko-uhorskej monarchie; všetky vymoženosti, ktoré ľud pri striasaní týchto okov vyzdvihol na svoj štít. Likvidovali a odmietli režim, ktorý v republike nastolila veľkoburžoázia a politika, ktorú po dvadsať rokov uskutočňovala. "Ľud sa v osudových chvíľach národa a republiky s týmto režimom navždy rozišiel a svojou národnou a demokratickou revolúciou si dal nový poriadok."[84] Kvalita nového bola determinovaná jestvujúcim pomerom triednych síl, vyjadrenom výstižnými slovami K. Gottwalda: "Sami vládnuť nemôžeme a oni nemožu sami vládnut. Oni nemožu vládnuť bez nás a my bez nich. Pritom oni vačšmi bez nás ako my bez nich."[85] Nutnosť participácie buržoázie na politickej moci si vyžiadala kompromisy v oblasti hospodárskej, sociálnej i pri štátoprávnom usporiadaní vzťahu Čechov a Slovákov.[86]

Košický vládny program, program národnodemokratickej revolúcie a súčasne dočasná ústavy sui generis, sa tak stal prameňom legality nového zriadenia. Stal sa súčasne východiskom politického a právneho uvažovania, kritériom hodnotenia organického vývoja štátoprávnych inštitútov, t.j. ak si vypožičiam termín normatívnej teorie "bol kontinuitnou a ohniskovou normou." Z dialekticko-materialistického hľadiska Košický vládny program a ľudovodemokratická republika na ňom budovaná bola republikou novou, obsahujúcou v sebe nové protirečenia a tým aj zárodky ďalšieho vývinu, nutnosť negácie ktorých bola podmienkou už socialistickej premeny tohto štátu. Prameňom koncepcie právnej kontinuity KSČ bol Košický vládny program. Uvedená koncepcia obsahovala v sebe prvok negácie, s cielom likvidovat pokusy buržoázie vrátiť sa späť pod titulom ich interpretácie právnej kontinuity, k starému predmníchovskému štátu. Konštruktívnou funkciou tejto koncepcie KSČ bolo doviesť národnodemokratickú revolúciu k socialistickej kvalite a revolučnodemokratickú diktatúru ľudovodemokratického štátu, k diktatúre proletariátu.Februárové víťazstvo pracujúceho ľudu znamenalo definitívne víťazstvo komunistickej interpretácie právnej kontinuity ČSR, opierajúcej sa o našu národno-demokratickú revolúciu a jej komplexné zakotvenie a usmernenie - Košický vládny program.

Cizojazyčné resumé na str. 347

---

84) Z prejavu J. Dolanského, por. pozn. č. 81, s. 82.

85) K. G o t t w a l d , Výber z diela II., Bratislava 1971, s. 90.

86) Porovnaj k tomu J. B e ň a , Štátoprávne aspekty riešenia vzťahu Čechov a Slovákov v rokoch 1944-1946, in Právněhistorické studie č. 20 s. 25-52.

RECENZE

Karol Rebro, Socialistická spoločnosť a rímskoprávna kultúra, Bratislava (Veda - Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied) 1979, str. 119

Rebrova kniha není knihou jen o římském právu. Stačí přečíst její název, aby bylo zřejmé, že autor napsal něco jiného než obvykle pojatou akademickou monografii. Přes časovou a vývojovou propast, která dělí otrokářský starověk od dneška, je tu položena otázka, jejíž váhu - a snad i palčivost - si uvědomujeme tím méně čím více si nedovedeme přiznat, že bychom jí měli věnovat pozornost. Že římské právo nebylo svým významem omezeno na antickou světovou říši, v níž bylo ovšem součástí platného právního řádu, ví každý student právnické fakulty. I jeho přínos v dalších staletích pro rozvoj toho, čemu říkáme právní kultura, je nepochybný. Tím spíše je třeba hledat odpověď,zda se jeho úloha změnila a zda je možno odkaz římskoprávní vzdělanosti využít s úspěchem i na půdě socialistické právní vědy. Cíl, k němuž by mělo směřovat toto úsilí, je i cílem Rebrovy knihy.

Čeho si čtenář povšimne, otevře-li její stránky, je způsob, jakým se snaží dosáhnout právě naznačeného cíle. Rebro k němu přistupuje realisticky, nesnaží se o lesklé, na prvý pohled snad duchaplné, ve skutečnosti však často povrchní zpracování látky v podobě esejistických úvah; naopak jde mu očividně o něco jiného: shromáždit solidní základ pozitivních skutečností, na jejichž podkladě by bylo možno dosáhnout výsledku, který by přesvědčoval již tím, jak se k němu dospělo.

Snad proto je také jeho práce rozdělena na několik částí, z nichž každá má relativně samostatnou povahu. Úvodní stať probírá stanoviska klasiků marxismu-leninismu k římskému právu. Jsou tu snesena a pečlivě srovnána známá i méně známá místa z děl Marxe, Engelse a V.I. Lenina.

Další kapitola je věnována tomu, jak je římské právo využíváno pedagogicky na právnických fakultách socialistických států. Zmíněný oddíl sleduje především informativní zřetele a je třeba říci,že to činí s úspěchem a dobře. Čtenář získává přehledný obraz, který mu dává snadno dostupné a ucelené údaje. V recenzním posouzení není zajisté třeba opakovat vše, o čem se v těchto odstavcích hovoří. Snad jen tolik je možno poznamenat, že konkrétní ráz této kapitoly je vskutku

užitečnou a instruktivní četbou. Nedovedu poznat - a v této chvíli je to asi sotva možné - jak dalece byly snad některé podrobnosti již překonány v době, která uplynula od napsání knihy do jejího vydání. Přehled, který je podán, je však bezpochyby vyčerpávající a případná tolerance nepřesnosti asi minimální.

Třetí kapitola - rozsahem zvláště výrazná - je věnována "dosavadním výsledkům vědeckého výzkumu v oblasti římského práva v socialistických zemích." To, co autor předkládá, je plodem náročné práce, u níž vynaložená námaha musela často převýšit získané poznatky.Přitom nejde jen o to, že jsou tu v úplnosti zachycena knihopisná data o romanistickém bádání v socialistických zemích. Rebro se snaží podat více, než jen jakousi komentovanou bibliografii soudové socialistické právní romanistiky. Chce zdůraznit - a myslím, že čtenář sám pozná, jak se mu tento pokus zdařil - dvojí významnou skutečnost: především akcentovat nová metodická východiska socialistické právní romanistiky a spolu s nimi vyzvednout skutečnost, že bez původních prací o římském právu, kterých je dnes již potěšitelné množství, si nedovedeme představit poválečný rozvoj socialistické právní i historické vědy.

Právě tyto metodické úvahy tvoří jakýsi most k tomu, co je úhelným kamenem každé argumentace, která se chce zabývat významem římskoprávního dědictví pro socialistickou přítomnost. Jak známo, nejde jen o to, že římské právo bylo svého druhu výtvorem antické vzdělanosti. Kdyby tomu bylo opravdu jen tak, byla by také naznačená úloha poměrně snadná. O tom přesvědčuje nejlépe skutečnost, že náš vztah k odkazu antiky v oblasti literární a estetické je dávno pevně ustálen. Proč je obtížné řešit analogický vztah k římskému právu, není ovšem žádným tajemstvím. Právo má jako součást společenského vědomí jiné postavení než umělecké hodnoty. Tuto okolnost je třeba mít proto neustále na paměti,chceme-li pravdivě odpovědět na vícekráte již zmíněnou otázku, zda římskoprávní kultura má význam pro socialistickou právní vědu a pro výchovu nových generací našich právníků.

Vše, co bylo právě naznačeno, si Rebro dobře uvědomuje. Aby získal spolehlivou základnu pro další úvahy vychází z vývoje socialistického občanského práva v SSSR po r. 1917 a v ostatních socialistických státech po druhé světové válce. Navazuje tu v mnohém na to, co pověděl již v kapitole o pedagogickém využití římského práva. Pro českého čtenáře je patrně nejcennější způsob, jakým reprodukuje obsah diskuse o významu římského práva pro výchovu socialistických právníků, která proběhla v Sovětském svazu. Jde zejména o stanoviska J.B. Novického, J.S. Peretěrského, N. Serebrovského, N.A. Maškina, dále pak V.K. Dronikova, O.S. Ioffeho a naposledy zvláště Patra Kaska. Závěr, ke kte-

rému autor - po té, co probral i stav podobných názorů v ostatních socialistických zemích - dospívá, je možno shrnout asi takto.

Něco jiného je římské právo jako soubor norem,které platily v římské otrokářské říši a něco jiného je římskoprávní kultura.Tímto označením je třeba rozumět souhrn pojmů a poznatků teoretického,nebo snad lépe řečeno právně-technického rázu, které si o římském právu vytvářeli již antičtí právníci a které pak doplnily další generace, když se při svém právnickém uvažování inspirovaly římskoprávními texty, jmenovitě justiniánskou kodifikací. V tom je třeba dát autorovi za pravdu. Není opravdu možno pochybovat, že římskoprávní kultura svým bohatsvím právně-technických kategorií, které po staletí vytvářela a jemně propracovávala, může dodnes působit podnětně a může také sehrát zejména významnou propedentickou roli při výchově budoucích právníků. Římskoprávní pojmy přicházejí tak jako vítaný prostředek, který pomáhá rozvíjet přesnost právnických formulací a který zároveň může podněcovat i vytváření nových myšlenkových souvislostí, jež s římskoprávním základem nemusí mít již nic společného. V tom spatřuje také autor vlastní, aktuální význam římskoprávní kultury pro dnešek, významnější o to, že není-li ve všech směrech vždy dostatečně doceněn, zcela jistě se sám a spontánně prosazuje.

Rebrovo stanovisko, jak bylo již řečeno, má výhodu ve svém realismu a neproblematičnosti. To, myslím, ocení zejména čtenář, který je podrobně seznámen s problematikou recepce římského práva a který proto také ví, jak se často obtížně a diskusně hledá vysvětlení tohoto svérázného historického jevu.

Význam římskoprávní kultury pro výchovu dnešních právníků tím však ještě není vyčerpán. Stále platí, že římské právo a pojmy z něho odvozené jsou nezbytnou pomůckou pro pochopení soudobého právního vývoje kapitalistických států. Že i to má svoji významnou užitnou a výchovnou hodnotu, není třeba dodávat.

Rebrova práce není u nás prvou prací tohoto druhu. Jeho přístup k této tématice, kterou se před léty zabýval již M. Bartošek a které se dotkl nedávno i Rebrův žák P. Blaho, je však nový.Jeho práce vedle toho, že přináší spoustu pozitivních poznatků bude nepochybně dále podněcovat k úvahám a zamyšlení. Svým obsahem i svými závěry jistě připoutá pozornost nejen těch,kdož mají ve své vědecké či pedagogické práci k římskému právu blízko, nýbrž i širší odborné veřejnosti, pro niž římské právo není jejím "denním chlebem".Bude-li tento předpoklad uskutečněn, bude tím význam Rebrovy práce zhodnocen lépe, než by to mohla učinit sebe důkladnější recenze.

Valentin Urfus

Józef Matuszewski, Relacja Długosza o najeździe tatarskim v 1241 roku. Polskie zdania legnickie, Łódź 1980 (Łódzkie Towarzystwo naukowe, Prace Wydzialu II, Nr 86), str. 142

Pilný polský právní historik publikuje téměř každý rok větší studii nejen z vlastního vědního oboru, ale občas i z oblasti obecné historiografie a filologie. Na pomezí obou posléze zmíněných vědeckých disciplin se pohybuje jeho poslední monografie, která se zabývá konfrontací zpráv polského kronikáře Jana DŁugosze (1415 - 1480) o bitvě Poláků s Tatary u Lehnice (1241) s nejstaršími zprávami o této události a s historickou skutečností. To je otázka výkladu historických pramenů. Autorovi však jde zároveň o to, zda polská slova, která Dlugosz vkládá do svého latinského textu líčícího průběh bitvy, jsou autentická. A to je zároveň otázka filologická.

V úvodní stati shrnuje autor výsledky bádání polských jazykovědců o nejstarších zachovaných památkách jazyka polského.S. Rospond napsal roku 1948, že Slezsko dalo "polské kultuře první věty polské",přičemž měl na mysli zápis "henrykowský" z doby kolem roku 1270. Objevil se však ranější konkurent této památky: "věty lehnické" z r. 1241, obsažené v kronice DŁugoszově. Jde o dvě věty: 1. válečný pokřik "Byegaycze, byegaycze!", který DŁugosz vkládá do úst "nějakému Tatarovi" (quidam de Thartarorum agminibus); 2. věta "Gorze sza nam stalo!", kterou kronikář připisuje slezskému knížeti Jindřichovi II. J. Matuszewski si pokládá otázku, kterému z těch dvou konkurentů náleží "primát", tj. časová priorita.

Autoři nejnovějšího komentovaného vydání kroniky Jana DŁugosze (1964 a d.) pokládají obě citované polské věty za autentické. S tímto názorem polemizuje J. Matuszewski v řadě kapitol, v nichž probírá postupně všechny sporné otázky.

Z přehledu problematiky,řešené autorem na základě důkladné znalosti pramenů a literatury, vyplývají do jisté míry již i závěry jeho monografie, které lze shrnout takto: soudobé či téměř soudobé záznamy o lehnické bitvě konstatují jen porážku polského vojska a smrt knížete Jindřicha II. a dalšího knížete. Teprve 200 let po této události podává DŁugosz velmi podrobné informace o průběhu bitvy,které se setkávají s oprávněným skepticismem značné části historiků. Tak vznikla mezera v našich vědomostech o události, která měla tak významnou, ale katastrofální úlohu v polských dějinách. Patriotické zřetele žádají, aby tato epizoda byla uchována. Těmito zřeteli se řídil DŁugosz, když psal své dílo, jimi byli inspirováni - soudí autor - i dnešní historikové, kteří se pokusili zachránit jeho líčení bitvy u Lehnice. Pokusily se o to práce publikované před poslední světovou válkou i po ní. Tyto práce nedošly uznání v očích předního polského medievalisty

G. Labudy, který podal vlastní řešení ve studii "Wojna z Tatarami w roku 1241" (Przeglad Historiczny 50, 1959, str.220). V ní se snažil zachránit DŁugoszovo líčení lehnické bitvy hypotézou o jeho pramenu, kterým prý byl nezachovaný "letopis či kronika dominikánská", asi z r. 1250, z níž prý čerpali pozdější spisovatelé i sám DŁugosz. Labuda se odvolával mimo jiné na zprávu historika - diletanta z přelomu 18. a 19. století,Carla Gromanna, publikovanou v periodiku "Nachrichten über Ratibor" (1810), kterou však znal jen z druhé ruky (z výtahu Gromannova textu v "Geschichte der Stadt Ratibor", Augustina Weltzela z r. 1861). Matuszewski analyzoval Gromannův originál a došel k závěru, že je historicky bezcenný, neboť je pouhým shrnutím starší literatury slezské. Jeho hlavním pramenem byl Thebesius, který zase nepřímo těžil z DŁugosze. Není žádné opory pro mínění, že Gromann těžil ze středověkých textů. Tím ztratila Labudova koncepce hlavní oporu.

Ani později objevená "Historia Tartarorum" (vyšla tiskem pod titulem "The Vinland Map and the Tartar Relation,vyd. R.A. Shelton a další, New Haven and London 1965) nepotvrdila Labudovu domněnku.Srovnání DŁugoszovy obšírné zprávy o lehnické bitvě se střízlivou zprávou této soudobé kroniky (za její autory se pokládají dva Poláci, kteří byli členy mise vysžané papežem Inocencem IV. k velkému chánu Mongolů r. 1245) ukazuje, že věci se měly zcela jinak, než jak je vylíčil DŁugosz.

Podle J. Matuszewského obraz lehnické bitvy, jak jej podává DŁugosz, neodpovídá vůbec historické skutečnosti. Je "pověstí", kterou složil tento autor sám, nikoliv historií. Že "průběh bitvy se podává ... úplně jasně", jak zdůrazňuje G. Labuda, svědčí podle názoru J. Matuszewského jedině o epickém nadání autora, ale nepotvrzuje pravdivost jeho líčení bitvy.

DŁugoszovým výmyslům o bitvě u Lehnice podlehli odborní historikové, kteří podle jeho údajů kreslili podrobné plány bitvy. Za nimi šli historikové vojenští.Ale všechno toto úsilí je podle J. Matuszewského marné a svědčí spíše o intuičním než vědeckém chápání problémů. Neboť o podrobném průběhu bitvy historie nic neví; vymyslil si ji DŁugosz sám. "Lehnická kampaň v DŁugoszově verzi" - praví autor závěrem -"musí proto navždy zmizet z historie; leč by se objevily nějaké nové materiály". Pro mínění, že bitvy pod Turskem, Chmielnikem a Lehnicí přinesly slávu polským zbraním, není podle názoru J. Matuszewského vůbec důvodu.

Závěry jeho práce vrhají světlo také na otázku autenticity polských vět lehnických: jsou DŁugoszovým výmyslem jako celá pověst o bitvě u Lehnice včetně historky o rytíři Ivanu Ivaničovi, jmenovci Ivana Ivanoviče DŁugosze.Pokus jazykovědců zachránit autenticitu dvou

domněle archaických polských vět, obsažených v Długoszově zprávě, vyvrátila E. Ostrowska důkazem, že tyto věty se běžně používaly také v 16. století a není na nich nic archaického. Nejsou tedy nejstaršími zaznamenanými polskými větami. Tato pocta náleží podle J. Matuszewského zápisu opata Petra, německého mnicha cisterciáckého kláštera v Henrykově, který krátce po r. 1270 zredigoval proslulou kroniku "henrykowskou". Jemu zamýšlí spisovatel věnovat zvláštní studii.

Úsilí prof. Matuszewského očistit staré dějiny polské od "pozdějších výmyslů" připomíná známé "Kritické pokusy" J. Dobrovského. Má-li mít toto úsilí pozitivní výsledky, je třeba, aby autor přistoupil k rozboru celé řady soudobých i pozdějších pramenů nejen s mimořádnou erudicí historickou a filologickou a s podrobnou znalostí rozsáhlé literatury, ale i s vysokou dávkou vědecké kritiky. Obě tyto vlastnosti má spisovatel v plné míře. Jeho kriticism někdy zabíhá snad až do hyperkritiky. Týká se to zejména jeho polemiky s G. Labudou, která zaujímá převážnou část spisu. Je třeba zdůraznit, že Labuda sám označil ve své studii z r. 1959 svou hypotézu o existenci zmizelých letopisů dominikánských ze "prozatímní" a slíbil podat podrobný důkaz v další studii, kterou však neuveřejnil. Mezitím byl objeven nový pramen "Historia Tartarorum",který je téměř soudobý událostem a který líčí osudy knížete Jindřicha II. v prohrané bitvě u Lehnice naprosto jinak než je vylíčil Długosz. G. Labuda neměl roku 1959 možnost srovnávat obě zprávy a neznal ani přesný obsah Gromannova článku, jak sám ve studii poctivě uvedl. Tento článek je ovšem pro řešení otázek filiace nejstarší polské historiografie bez významu, jak dokázal J. Matuszewski. Domnívám se však, že otázka existence ztracených dominikánských letopisů z poloviny 13. století je nadále otevřena. Je nyní na G. Labudovi, aby v tomto vědeckém sporu vyslovil své konečné stanovisko.

Hynek Bulín

Karel Malý, Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1979, str. 262

Zájem o právní minulost splývá v obecném povědomí zpravidla se zájmem o minulost trestního práva a trestní justice. A přece, jak o tom svědčí každá bibliografie, náleží - možno říci - k paradoxům právní historie jako odborné disciplíny to, že v porovnání s ostatními odvětvími právního řádu věnovala trestnímu právu velmi málo zájmu. Badatelů, kteří se touto tématikou zabývali, je poskrovnu nejen v naší, nýbrž i cizí literatuře. K jejich výčtu stačí obvykle - obrazně řečeno - počet prstů jedné ruky, a to ještě zbývají volná místa. V německé literatuře je např. dodnes považováno za základní dílo Rudolfa Hise z r. 1928; ostatně nedávno v USA vyšlý reprint klasické práce Jamese Fitzjamese Stephena z osmdesátých let minulého století ukazuje, že jeho motivem nebyla asi jen snaha přiblížit veřejnosti v novém vydání toto třídílné kompendium, nýbrž nepochybně i nedostatek novějších prací. Zmíněnou mezeru v posledních letech nemohla vyplnit ani tak řečená literatura faktu.

Ještě jednu okolnost je třeba si uvědomit při posuzování každé historické práce o trestním právu; že i ona úzce souvisí s malým zájmem o vývoj tohoto oboru, není třeba dodávat. Trestní právo se vyvíjelo poněkud jinak než ostatní právní odvětví, jmenovitě jinak než civilní právo. Zásadním zvratem tu byla epocha osvícenství a buržoazních revolucí, která v této oblasti přerušila kontinuitu vývoje otevřeněji než jinde. Nové trestní právo kapitalistické éry bylo v minulém století oborem jakoby bez minulosti. Právě tato skutečnost historický zájem o něj spíše brzdila, než aby jej rozvíjela.

Proto je třeba každou práci podobného zaměření uvítat jako cenné obohacení tohoto dosud opomíjeného úseku. Platí to tím více, jde-li o práci soubornou. Malého kniha, jak je možno hned úvodem zdůraznit, všechna tato měřítka splňuje. Autor není nováčkem v bádání o trestněprávní minulosti. Větší část své dosavadní práce věnoval - byť zatím převážně v dílčích studiích - naznačené tématice. Byl tedy na svoji práci připraven a dlužno říci, že její celkový ráz prozrazuje, že to byla příprava dobrá.

K Malého monografii nalezne nepochybně cestu jak odborně, tak i méně odborně poučený čtenář. Profesionální pohled se obrací především k věcnému a časovému vymezení práce. Malého kniha je, jak ukazuje, její titul věnována trestnímu právu v Čechách v 15. a 16. stol. Název přesně odráží její koncepci. Autorovi jde o vývoj trestního práva - bylo by lze dodat: trestního práva hmotného - k trestnímu řízení a jeho vývoji jen přihlíží, soustavně se jím nezabývá. Ani časové ohraničení práce není zamýšleno mechanicky. Obě století, která jsou uve-

dena v názvu, tvoří jistý vývojově uzavřený celek. V předhusitských i pohusitských Čechách se ustalují některé charakteristické rysy trestního práva, které ve starším období našeho feudalismu vystupují ještě méně zřetelně. Jde zejména o rozšíření veřejné iniciativy při stíhání trestné činnosti, stejně jako o stabilizaci některých základních skutkových podstat. Ani hledisko pramenného dochování nelze pomíjet: v 15., a zejména v 16. stol., kdy vrcholí kodifikační snahy jak v zemském, tak posléze i v městském právu, je heuristická situace pro každého badatele daleko příznivější než v předchozím období. Že to ovšem vždy neznamená ulehčení práce, k tomu bude příležitost se ještě vrátit. Zatím lze tedy říci, že autorovo věcné i časové východisko se jeví jako oprávněné, neboť dovoluje rozvinout bohatý a barvitý obraz trestněprávního vývoje, jaký poskytuje právě doba stavovské monarchie v minulosti českého státu a práva.

Trestní právo v Čechách v dotčeném časovém úseku nebylo upraveno jednotnou a obecně platnou soustavou právních norem. Navíc mezi oběma stavovsky vymezenými právy - tedy mezi zemským a městským právem - existovala řada dalších rozdílů. Ty nesetřelo ani kodifikační utřídění, ke kterému, jak bylo již řečeno, zemské i městské právo v 16. stol. dospělo. Lze tvrdit, že trestní právo bylo na půdě městského práva, tedy v Koldínově zákoníku, zachyceno soustavněji, než v okruhu zemského práva, kde trestněprávní normy byly zařazeny do nově vydávaných zemských zřízení. Otevřenou do určité míry zůstává i aplikace trestněprávních norem v poddanské venkovské oblasti. Autor se vypořádal vemi dobře se všemi právě dotčenými metodickými otázkami. Nejen že si uvědomil jejich váhu, dovedl z nich vyvodit i správné závěry. Rozdíl mezi zemským a městským právem, jehož zdůrazňování se v Malého práci stále opakuje, pěkně zachycuje základní rysy právního řádu stavovsky uspořádané feudální společnosti, což na tak významném úseku, jakým bylo trestní právo, jistě není nedůležité. Podnětně je ukázán i význam městské trestní jurisdikce pro poddanský venkov.

Malého kniha je prací, která chce být systematickým dílem.Skutečně takovým také je. Usiluje o to podat obraz trestního práva způsobem, který odpovídá současným pojmům vědy o trestním právu, přitom se však stejnou měrou snaží vylíčit i to, co bylo specifickým pro trestní právo minulosti. Je to ovšem úkol značně náročný.K autorovým zásluhám patří, jak jej splnil. Malý si dovede poradit s rozdíly mezi právem psaným a nepsaným, tedy mezi zákonnou a obyčejovou normou a s úspěchem dovede stopovat i hlavní projevy soudobého právního vědomí.

Cíl, který si vytkl, byl však namáhavý ještě i z jiného - možno říci - pracovně technického hlediska. Sestavit z mozaikovitě roztroušených zásad a předpisů celkový obraz je pracovně a intelektuálně ob-

tížné vždy i v platném právu. Tím více to platí o historikově práci, který přesné znění právních norem musí v pramenech teprve ověřovat a současně přihlížet k měnící se dynamice vývoje. Co Malý jako badatel o minulosti českého trestního práva čtenáři předkládá, je výsledkem vskutku namáhavé a klopotné práce, v níž bylo snadné zabloudit. Jestliže tedy autor neztratil v této záplavě materiálů orientaci a navíc dospěl k přehledným a jasným závěrům, pak kromě toho, že je možno jej pochválit, je třeba k hodnocení výsledků jeho úsilí připojit i jistou dávku vděčnosti za to, že tuto práci vykonal.

Úspěšné zdolání všech naznačených překážek vydalo proto také zralé plody. Malého obraz českého trestního práva v 15. a 16. stol. je obrazem systematickým a vyčerpávajícím, který nabízí souhrnnou a zároveň i detailně propracovanou informaci, a to v takové míře, v jaké ji poskytují podobné práce o právu platném. To je asi nejvlastnější přínos autorova badatelského úsilí.

Nad stránkami Malého knihy je však možno se zamyslit ještě i jinak. Malého práce není jen rekonstrukcí systému trestního práva,které v minulosti platilo. Snaží se - jak bude příležitost se k tomu ještě vrátit, rovněž úspěšně - naznačit i cosi dalšího: v prvé řadě konfrontovat normu a praxi, tedy sledovat nejen to, co jako právo platilo, nýbrž i to, jak právní normy byly užívány, jak se jejich platnost prosazovala v soudobém životě. A tady se ocitáme u zdroje dalších úvah. Že ani tato cesta není jednoduchá a snadná, ví každý, kdo měl příležitost se zabývat právem v historické retrospektivě. Je známo, že řada badatelů si tuto otázku v různých souvislostech a různým způsobem kladla. Rovněž stejně dobře je známo, že zjistit objektivní platnost právních norem je vždy pracné, natož jde-li o minulost.Proto se nelze divit pochybnostem, které byly v tomto směru nejednou vysloveny a které také nejednou vyústily v malomyslnou skepsi, zda vůbec je naznačená cesta schůdná a zda právo minulých epoch není v historikově pohledu opravdu jen jednostranným monologem zákonodárce. Recenze jedné knihy se sotva hodí k podobným úvahám. Je však třeba o nich hovořit, neboť Malého kniha - ať již chtěně či bezděčně - na ně jistou odpověď dává. Zejména v dokladech, které autor získal z rukopisných fondů, se dobře odráží poměr normy a její aplikace. Judikatura svědčí o tom, jak právní normy byly často i volně a arbitrárně aplikovány, jak ale současně nelze pochybovat,že - budiž tak dovoleno říci - skutečně platily. Je to zvláště dobře patrno tam, kde jde o aplikaci zákonných trestních sankcí; např. Koldínův zákoník přinášel řadu imperativně uložených trestních sazeb, praxe však na ně reagovala pružně a aplikovala je podle okolností případu (při nedostatku obecných zásad o polehčujících okolnostech) ve značném rozpětí. Malého práce tak

nepochybně zachycuje ono rozmezí vývoje,které nakonec vyústilo známou zásadou, že není "trestu bez zákona", že tedy nelze uložit trest,jaký zákon nezná.

Malého kniha, jak bylo již řečeno, je prací soubornou a systematickou. Není vlastně určena k tomu,aby byla čtena nepřetržitě od prvé do poslední stránky. Tím ale zdaleka není řečeno, že by neposkytovala i přitažlivý čtenářský zážitek. Malý je autor, který má smysl pro detail i pro jeho žánrové zabarvení a dovede jej také pointovat, jak ukazují zvláště přímé citace z pramenů. Potvrzuje se tu,co svého času poznal již Zik. Winter a co po něm znovu objevil jazykozpytec Jílek-Oberpfalzer: že totiž minulost trestního práva, zvláště trestní judikatura jsou jedinečným zdrojem nejen právněhistorického poznání,nýbrž i odrazem svérázné psychiky lidí minulých dob, jejich mentality, jejich životních postojů a názorů.

Náleží-li Malého knize o trestním právu v 15. a 16. stol. chvála, není to jen výsledkem autorovy erudice, nýbrž ještě i čehosi jiného, co čtenář brzo se sympatiemi vycítí z každého odstavce; touto další složkou autorova úsilí je zaujetí pro věc a poctivost v práci.

Valentin Urfus

Andor Csizmadia, Bürokrácia és közigazgatási reformok Magyarhonban /Byrokracia a reformy verejnej správy v Uhorsku, resp. Maďarsku/, Budapest 1979, s. 585

Táto významná právnohistorická publikácia je vlastne hlavne pramenná edícia, v ktorej sa sprístupňujú návrhy reforiem byrokratického Uhorska a potom Maďarska zo 16.-20. stor. Návrhy pochádzajú od významných politických činiteľov, publicistov a odborníkov. Predstavovali nielen odraz triednych záujmov, ale aj myšlienkových smerov, čo tlmočili úsilie zlepšovať činnosť byrokracie, pochopenej v dobrom zmysle ako nezbytná zložka riadenia štátu v novoveku.

Objemnému zväzku predoslal autor vynikajúci úvod. Z neho nepriamo vysvitá, že táto pramenná edícia je doplnkom k rozsiahlemu dielu autora o dejinách verejnej správy v Uhorsku a Maďarsku (porov. o tom recenziu v týchto Štúdiách, zv. 21, s. 285-288). V tomto úvode autor uviedol na správnu mieru skreslený názor na byrokraciu, keď zdôraznil, že jej vznik aj ďalší vývin bol nanajvýš pokrokovým javom. Lebo tým sa hlavne zapojil ako novota, resp. potom nezbytná zložka do riadenia štátu princíp písomného vybavovania. Ako právna ustanovizeň vykazovala časom aj byrokracia nedostatky, ktoré boli odrazom nielen nízkeho stupňa jej rozvinutosti, ale aj daných spoločensko ekonomických predpokladov. Odkedy tieto nedostatky prenikli do vedomia súčasníkov, ktorí mali možnosť ich napravať alebo bojovať o ich nápravu, odvtedy sa datujú až do prítomnosti priam nepretržito snahy o reformy byrokracie. V Uhorsku sa začali od čias oslobodenia spod tureckého panstva, lebo až odvtedy sa začal dôsledne budovať byrokratický aparát zo stálych, odborne kvalifikovaných a platených pracovníkov.

Autor stručne a výstižne zhrnul základné poznatky o vývine právneho postavenia pracovníkov verejnej správy, ich odbornej prípravy, nárokov na požitky a starobný dôchodok. V náčrte vývinu administratívneho konania ukázal, že byrokracia sa vo všeobecnosti začala vyvíjať na ústredných miestach verejnej správy. Rozmach tohto vývinu vrcholil v období feudálneho absolutizmu a vtedy prenikala byrokracia aj do samosprávnych jednotiek. Po francúzskej revolúcii sa feudálne stavy naľakali reforiem a bojovali o ne len tzv. jakobíni. Až v 40-tych rokoch sa rozvinulo reformné hnutie, ale zamerievalo sa hlavne na stoličnú (župnú) samosprávu. Početné návrhy stroskotali na rozporoch medzi komorami snemu.

Po r. 1848 nastalo obdobie reforiem verejnej správy v buržoáznom duchu. No reformy sa týkali len ústrednej správy a za absolutizmu ich vystriedali reformy uskutočnené rozšírením rakúskej verejnej správy na územie Uhorska. Pretože rakúska verejná správa bola v tom čase omnoho pokrokovejšia než Uhorská, preniklo do Uhorska mnoho po-

krokových prvkov. Po vyrovnaní sa tieto reformy zrušili. V ďalšom období sa napriek iným reformám posilnila pozícia stolíc (žúp), kde mala prevahu džentrícka šlachta. Buržoázia sa oproti tomu mohla uplatniť len v mestách a v odbornej správe. No kapitalistický vývin si vynútil aj reformu verejnej správy. Preto vláda usporiadala anketu, do ktorej však nezapojili teoretických odborníkov. Upravila sa len kvalifikácia úradníkov verejnej správy a zvýšila sa centralizácia. Na prelome 19. a 20. stor. sa napriek mnohým reformným návrhom upravilo len administratívne konanie a zlepšila sa pozícia miest vo verejnej správe. Pri novej ankete r. 1914 už pribrali aj právnych teoretikov. Množstvo vypracovaných návrhov sa zmarilo vypuknutím prvej svetovej vojny. Reformy ľudovej republiky a republiky rád odstránila potom buržoázna vláda, ktorá uskutočnila až r. 1930 reformu verejnej správy žúp, miest a administratívneho konania. Po nástupe fašistického režimu v 30-tych rokoch sa hlásala potreba racionalizácie verejnej správy. Úsilie o to sa vyčerpávalo v početných návrhoch a marila ho aj hospodárska kríza. Jeden z týchto návrhov vypracoval aj autor. Uskutočnili sa len tie, ktoré naliehavo vyžadovala vojnová potreba (vojsko, zdravotníctvo, poľnohospodárstvo, sociálne veci).

Po skončení druhej svetovej vojny sa celkom rozpadol aparát dovtedajšej verejnej správy a jeho funkciu prevzali vznikajúce národné výbory. Utvárali sa na podklade samosprávy z demokratických politických strán. Reformné návrhy právnej úpravy sa zakladali na princípoch, ktoré ešte neboli socialistické. Až keď po voľbách v auguste r. 1947 sa Komunistická strana stala prvou stranou v krajine, reorganizovala sa aj verejná správa, a to na základe systému rád.

Po tejto nadmerne výstižnej charakteristike vyše 300ročného vývoja zhrnul autor v ďalšom texty najvýznačnejších reformných návrhov. Z nich sa síce väčšina neuskutočnila, ale všetky boli odrazom potrieb doby, z ktorej pochádzali. Ba v mnohých prípadoch sa aspoň niektoré zložky navrhovaných projektov neskoršie legislatívne uskutočnili. Preto sú uverejnené dokumenty ukazovateľom vývinu do budúcnosti a tým veľmi cenným podkladom pre právnohistorický výskum. Časove ich rozdelil autor na týchto 6 častí: 1. od vypudenia Turkov po reformné obdobie, 2. reformné obdobie (40-te roky 19. stor.), 3. od potlačenia revolúcie r. 1948 po prelom storočia, 4. obdobie prelomu storočia a prvej svetovej vojny, 5. protirevolučné Horthyovské obdobie, 6. od oslobodenia po systém rád. Publikované pramene sú všetky v maďarčine, teda inojazyčné (nemecké, latinské) v preklade. Ku každému prameňu sú podrobné regesty a v poznámkach pod riadkom hojné vysvetlivky. Ako celok je táto publikácia vynikajúcou pomôckou pre

ďalšie bádanie. Úvod a texty edície treba vysoko hodnotiť ako myšlienkovú jednotu a pri použití tieto dve zložky účelne spájať.

Jozef Karpat

Ruszoly Jòzsef, A választási bíráskodás Magyarországon 1848 - 1948, Budapest 1980, s. 564

Práca maďarského právneho historika J. Ruszolya o volebnom súdnictve v Uhorsku v rokoch 1848-1948 sa opiera o jeho dlhoročný výskum v maďarských archívoch a knižniciach i o štúdium maďarskej i zahraničnej literatúry o dejinách štátu a práva, o politických dejinách Európy a o politológii i o všeobecnej histórii Uhorska a Európy. Výsledky svojej práce obhájil v roku 1977 ako kadidátsku prácu pod názvom Volebné súdnictvo v Uhorsku a jeho dejiny (A választási bíráskodás története Magyarországon. Szeged 1976) a z ktorej uverejnil niekoľko čiastkových prác v rámci Acta iuridica et politica segedínskej univerzity. Priamo s nami recenzovanou prácou súvisí v Acta publikovaná práca Dejiny volebného súdnictva v Európe (A választási bíráskodás története Európában. Szeged 1975), Dejiny právnej úpravy volebného súdnictva v Uhorsku od obdobia reforiem až po uzákonenie zák. čl. 8/ 1945 (A választási bíráskodás szabályozásának története hazánkban a reform kortól az 1945. évi VIII. tc. megalkotásáig. Szeged 1979) a Súpis voličov a volebné súdnictvo v Uhorsku v rokoch 1848-1875) (Választói összeírás és választasti bíráskodás Magyarországon 1848-1875. Szeged 1980). Všetky tieto čiastkové práce J. Ruszolya vychádzajú z jeho kandidátskej práce, podrobnejšie rozoberajú nastolenú problematiku, ktorá sa v reprezentatívnej proporcionalite a v širších súvislostiach rozoberá aj v nami recenzovanej práci. Preto sa s nimi osobitne zaoberať nebudeme.

J. Ruszolyova práca o volebnom súdnictve v Uhorsku od nastolenia buržoázneho právneho poriadku až po začiatky budovania socialistického štátu v Maďarsku po roku 1945, resp. 1947 nastoľuje závažný problém štátoprávneho a politického významu. Ním spracovaná tematika sa v praxi dotýkala kľúčových otázok politického života: volieb parlamentných poslancov, teda otázok celého parlamentarizmu v Uhorsku. A v štáte, v ktorom sa nedokončila buržoázna revolúcia v rokoch 1848/ 49 a v politickom živote sa uplatňovali feudálne triedy aristokracie a veľkostatku viac ako v iných európskych parlamentných štátoch a v ktorom sa potláčala zásada rovnoprávnosti nemaďarských národov, parlamentné volby a súdnictvo nad nimi patrili k exponovaným inštitúciám politického systému. Autor si plne uvedomil dôležitosť svojej témy pre riešenie základných otázok dejín štátu a práva v Uhorsku tak z hľadiska triedneho ako aj z hľadiska národnostného. V úvode svojej práce sa prihlásil k historicko-materialistickému posudzovaniu nastolených problémov a s prihliadaním na riešenie aj národnostnej otázky v historickom Uhorsku. Pravda, v svojej práci sa zameral v prvom rade

na otázky dejín štátu a práva, kým ostatných otázok politického života sa dotkol len okrajove.

V úvodných kapitolách definuje predmet svojej práce a volebné súdnictvo chápe ako relatívne samostatnú právnu inštitúciu buržoázneho ústavného práva, ktorá úzko súvisí s daným volebným systémom, s právnym postavením poslancov a s činnosťou parlamentu, ale aj s celkovou organizáciou najmä ústavnoprávneho súdnictva príslušného štátu. Preto sa problematika volebného súdnictva s týmito oblasťami čiastočne kryje, čiastočne dopĺňuje, ale súčasne nastoľuje samostatnú problematiku organizačno-procesuálneho a materiálno-právneho charakteru. Ide najmä o otázky,ktoré fórum má rozhodovať o zákonnosti parlamentných volieb, v akom pokračovaní sa má uskutočniť dokazovanie a rozhodovanie a nakoniec na základe akých príčin možno výsledok volieb potvrdiť, zrušiť alebo upraviť. Autor sa teda sústreďuje na tú časť ústavného práva, v ktorom sa poslanecký mandát legitimuje (pred orgánom parlamentu) a verifikuje (pred orgánom súdnej právomoci). Za predmet svojho výskumu považuje každý sporný poslanecký mandát bez ohľadu na to, v ktorom štádiu proti nemu zasahuje volebný súd. Takto sa dostal k volebnému súdnictvu v širšom slova zmysle.

Vlastné jadro Ruszolyovej práce spočíva v analýze cca 1000 prípadov, v ktorých sa príslušné fórum zaoberalo platnosťou poslaneckého mandátu. Podkladom mu bol archívny materiál uhorského parlamentu vo fonde Maďarského krajinského archívu a nie súdne spisy,napr. v období rozhodovania Kúrie, lebo tento materiál sa zničil. Tým sa kazuistický výklad témy značne ochudobnil, pretože parlament dostával len základné dokumenty (najmä petície oprávnených voličov a rozhodnutie Kúrie) a nie priebeh vlastného dokazovania dôvodov neplatnosti mandátu. Na základe atomizovaného rozboru jednotlivých prípadov podľa právnych prvkov rekonštruoval právny výklad kompetenčného postupovania pri petíciách o vyhlásenie neplatnosti poslaneckého mandátu až po výklad materiálnoprávnej stránky neplatnosti mandátu. Takýmto právnohistorickým prístupom síce dosiahol plastický výklad jednotlivých prvkov celej právnej inštitúcie volebného súdnictva v jednotlivých historických obdobiach,ale stratil sa mu celostný pohľad na triedny a národný charakter postupu vládnúcich kruhov v Uhorsku proti svojim potenciálnym politickým protivníkom z radov nezemanských a nemaďarských kruhov.Výklad problematiky volebného súdnictva rozčlenil na tri obdobia. V období 1848-1901 o platnosti mandátov rozhodoval parlament vo vlastnej kompetencii v plenárnych zasadnutiach (v rokoch 1848-1868), alebo v overovacích komisiách (v rokoch 1869-1901).V období 1901-1918 funkciu volebného súdu vykonávala Kúria na základe zák.čl. 15/1899 o čistote volieb a v období 1920-1944 overovacie komisie národného zhro-

maždenia, resp. volebné súdy v rámci správneho súdnictva. Na záver uvádza nový systém volebného súdnictva v Maďarsku v rokoch 1945-1948.

Pozitívne i negatívne stránky historickoprávneho prístupu autora k problematike sa ukázali napríklad pri výklade zrušenia poslaneckého mandátu zborovského poslanca Adolfa Bobrjanského, významného politického a spoločenského činiteľa v hnutí Ukrajincov-Rusínov v Uhorsku v období buržoáznej revolúcie a ich národného obrodenia,ktorý rovnakú úlohu zohral aj v politických dejinách slovenského národa v tomto období. Autor jeho prípad rozobral podľa jednotlivých prvkov a podarilo sa mu dokázať relatívne pokrokové myslenie jednotlivých poslancov pri vybavovaní sťažnosti bývalého zborovského poslanca Jozefa Jakovicha, ktorý napadol Bobrjanského poslanecký mandát žalobou pre trestný čin vlastizrady, ktorého sa A.Dobrjanský mal dopustiť v rokoch 1848-1849, keď stál na strane proti maďarskej revolúcii, keď privolal ruské vojská do Uhorska na potlačenie maďarskej revolúcie a v dobe Bachovho absolutizmu zastával významné funkcie v administratíve Uhorska a nakoniec posobil ako radca Miestodržiteľskej rady v Budíne. Autor vyslovuje počudovanie, že sovietsky historik I. G. Kolominec (Tomsk 1961-1962) pomerne pozitívne hodnotí pôsobenie A. Dobrjanského, ktorý podľa neho bol predstaviteľom "klerikálneho buržoázneho politického smeru". (s. 61). Autor aj v tomto prípade ukázal, že sa nevedel zbaviť v maďarskej historiografii už tradičného pohľadu na udalosti a osobnosti v polovici 19. storočia, ktorým pokrokovost sa mohla prisúdiť len v prípade ich kladného postoja k maďarskej revolúcii. A práve prípad šarišského ľudu a konkrétne A. Dobrjanského dokazuje,že nositeľmi udalostí maďarskej revolúcie i ďalšieho politického života v Šariši bola reakčná aristokracia a zemanstvo a že aj klerikálno-buržoázny A. Dobrjanský (prípadne Ján Hlaváč v službách viedenskej vlády) sa viac staral o spoločenský a hospodársky pokrok šarišského ľudu, ako maďarskou historiografiou za pokrokovú vyhlasovaná aristokracia a zemanstvo. Veď aj v prípade zrušenia poslaneckého mandátu A. Dobrjanského v roku 1861 triedne i národne exkluzívny maďarský parlament prihliadal k jeho "panslavistickej" a "komunistickej" agitácii, ktorej podstata spočívala v používání volebných zástav s rusínskymi nápismi a v jeho volebných prísľuboch, že roľníckemu rusínskemu obyvateľstvu svojho volebného okresu získa od vrchnosti pasienky, lesy a ochráni ich pred komasáciou. Išlo teda o národný prejav rusínskych voličov a o ich sociálne potreby, proti ktorým vystupovali privilegované triedy Šariša. Aj prípad zrušenia mandátu A. Dobrjanského v roku 1861 ukazuje,že aj právnohistorickou metódou sa možno priblížiť k objektívnejšiemu poznaniu historického vývoja len hodnotením postojov a ideológie konajúcich osobností prísne z hľadiska triedneho a bez na-

cionálnych predsudkov. Ostatne autor sám cíti, že maďarský parlament zrušil síce Dobrjanského mandát pre procedurálne chyby pri voľbách, ale že v skutočnosti išlo o čosi iného,"o mravné podplácanie" voličov zo strany A. Dobrjanského a jeho kortešov.

Podobne môžeme uviesť prípad petície slovenských voličov proti zvoleniu maďarského poslanca J. Rudnyánszkeho vo vrbovskom volebnom okrese v parlamentných voľbách roku 1906. Tu sa maďarský kandidát vyhrážal slovenským voličom,že za vyvlastňované pozemky pre pieštansko-vrbovskú železnicu dostanú o korunu menej za m^2 vyvlastnenej pôdy keď nebudú hlasovať za neho. Keby však za neho hlasovali, dostanú vyššiu cenu za vyvlastnené pozemky a okrem toho dostanú odškodné za úrodu na vyvlastnených pozemkoch. Kúria ani len nenariadila vyšetrovanie tohto ináč dokázaného podplácania a vydierania s odvolaním sa na právny názor, že J. Rudnyánszky svoje sľuby neuskutočnil a že nakoniec roľníci by aj tak neboli prijať museli jeho ponuku, lebo rozhodnutie o tom patrilo do kompetencie súdu. Aj tu triedny a nacionálne determinovaný súd chránil mandát príslušníka maďarského zemanstva a vôbec neskúmal, či postup J. Rudnyánszkeho neovplyvnil voličov. Akademicky predpokladal, že jednoduchý slovenský roľnícky volič bol natoľko právne vzdelaný, že mal vedieť,že J. Rudnyánszky slubuje nad svoju kompetenciu a že J. Rudnyánszky by nebol mohol realizovať svoje vyhrážky. Hoci slovenský roľnícky volič vedel,že "maďarskí páni" na slovenskom etnickom území málokedy rešpektovali platný uhorský zákon,keď išlo o konkrétne záujmy privilegovanej vrstvy a vládnúcich kruhov maďarského národa, skutočnosť bola taká, že J. Rudnyánszky naozaj porušil volebnoprávne predpisy, ale Kúria jemu dala za pravdu a odmietla petíciu slovenských voličov.

O niekoľko rokov tá istá Kúria postupovala z opačného právneho názoru, keď na žiadosť maďarských voličov zrušila roku 1907 získaný pezinský mandát dr. M. Ivanku. To vôbec nepredpokladala, že slovenský advokát ako poslanecký kandidát poznal natoľko uhorské zákony a politickú prax vládnúcich maďarských kruhov, že sa nemohol ľahkomyseľne dopustiť v svojich programových rečiach trestného činu pobúrovania proti maďarskému štátu a proti maďarskej národnosti. Ale bolo v záujme maďarského poslaneckého kandidáta zrušiť Ivankov mandát, a preto stačilo zobrať na vedomie niekoľko nepravdivých výpovedí voličov v službách maďarských vládnúcich kruhov. Slovenská marxistická právna a národná historiografia vysvetľuje obidva prípady tým, že maďarské volebné súdnictvo do roku 1918 bolo mocenským nástrojom vládnúcich tried maďarského národa, ktorý nedovolil slovenským voličom hlasovať za svojho slovenského kandidáta ani pri dodržaní všetkých volebnoprávnych predpisov. V práci J. Ruszolya sa k takémuto triedne

a národne jednoznačnému hodnoteniu volebného súdnictva nedospelo najmä preto, že nepodrobil aspoň triednej kritike volebnú a súdnu prax maďarských vládnúcich tried na nemaďarskom území. Miestami sa natoľko stotožnil so stanoviskom maďarského volebného súdu, že nekriticky prevzal jeho formulácie "o národnostnom štvaní", "o ohrozování maďarských voličov a kandidátov na zdraví" a pod. Slovenská marxistická právna historiografia sleduje nielen súdom stanovené skutkové podstaty, ale snaží sa dopátrať reálnej skutočnosti a tým podrobuje kritike aj činnosť maďarských volebných súdov. Preto dochádza aj k inému hodnoteniu politických a právnych udalostí v spoločných dejinách Slovákov a Maďarov.

Z uvedených prípadov je vidieť, že Ruszolyova práca sa podstatne dotýka politických a právnych dejín Slovenska a že zapĺňa v slovenskej historiografii medzeru pri spracovaní takého závažného problému, ako je právne posúdenie legality poslaneckých volieb na Slovensku. V jeho práci sa spomínajú prípady spornosti poslaneckých mandátov takmer vo všetkých volebných okresoch na Slovensku.Výnimku tvoria len volebné okresy v Trenčíne, v Bytči, v Gelnici, Kežmarku, Sabinove, Humennom, vo Veľkej Ide a pod. V takmer 70 volebných okresoch na Slovensku došlo podľa názoru voličov jednej strany k porušeniu volebnoprávnych predpisov. Aj preto slovenský právni a politickí historici sa budú v týchto otázkach opierať o prácu J. Ruszolya. Budú tak môcť však urobiť len s určitými výhradami a s rezervou,že sa J. Ruszolyovi nepodarilo plne realizovať predsavzatie čo najviac sa priblížiť k objektívnej pravde.

Práca J. Ruszolya je vybavená dobrými dvoma registrami: menným a zemepisným.Osobitne treba vyzdvihnúť jeho snahu v zemepisnom registri popri maďarskom znení uvádzat zemepisné názvy na území, ktoré teraz nepatrí do Maďarska, aj terajšie oficiálne názvy v Československu, v Sovietskom zväze, v Rumunsku, Juhoslávii a Rakúsku. Musel prekonať veľa ťažkostí s týmto spojených už aj preto, že sa napríklad na Slovensku zemepisné názvy značne spresňujú. Aj preto sa mu túto úlohu v súvislosti so Slovenskom nepodarilo zvládnúť bez nedostatkov. Napr. Komloša (s. 514) sa nazýva úradne Chmelová, Michalovce nie Mihalce a pod. Napriek týmto drobným nedostatkom i výhradám v záujme väčšej kritiky triedneho volebného súdnictva v starom Uhorsku slovenskí historici budú relatívne kladne hodnotiť snahu J. Ruszolya podať materiálovo podložený obraz o politicky exponovanej téme právnej histórie Uhorska. Aj v tomto prípade by bolo pomohlo veci i autorovi, keby sa pred publikovaním tohto textu bolo aspoň konzultovalo so slovenskými právnymi historikmi, ktorí pracujú na podobnej téme.

Michal Potemra

Florián Sivák, Z bojov KSČ proti buržoáznemu parlamentarizmu (1921 - 1938), Pravda, 1981, s. 283

Z hľadiska aktuálnosti v časovo najvhodnejšiu dobu bola vydaná publikácia Floriána Siváka Z b o j o v K S Č p r o t i b u r ž o á z n e m u p a r l a m e n t a r i z m u (1 9 2 1 - 1 9 3 8). Udalosti, ktoré začali hýbať novovzniknutou Československou republikou v pomerne krátkom čase od jej vytvorenia ukazovali, že sa formuje niečo nové, revolučné, pokrokové. Ako autor uvádza, toto nové hnutie sa začalo rozvíjať v pomerne krátkom čase od vzniku republiky. A práve od definitívneho ustanovenia Komunistickej strany Československa sa muselo začať počítať s progresívnou prácou jej poslancov na pôde parlamentu. Na tieto snahy a úspechy poukazuje práve F. Sivák vo svoje práci.

Autor rozdelil prácu okrem úvodu a záveru do troch hlavných častí, členených do kapitol. V prvej časti P o l i t i c k é a p r á v n e z á k l a d y v z n i k u Č e s k o s l o v e n s k é h o b u r ž o á z n e h o p a r l a m e n t a r i z m u autor prechádza od vzniku československého štátu k vzniku a vývoju československého parlamentarizmu. Poukázal na korene, z ktorých československý buržoázny parlamentarizmus vychádzal a na systém, z ktorého tento parlamentarizmus čerpal existenčné podmienky až do roku 1938. Autor zdôraznil úskalia, cez ktoré prechádzala napr. realizácia volebného práva v republike. Treba konštatovať, že volebné právo patrilo v pomere k druhým buržoázno-demokratickým štátom v Európe k najdemokratickejším, čo si buržoázia pomerne skoro uvedomila a začala tieto svoje demokratické omyly naprávať jeho obmedzovaním. Práve z dôvodov, aby vynikli všetky úskalia, cez ktoré musela komunistická strana hneď po svojom vzniku prechádzať, autor zaradil do svojej práce rozbor orgánov poslaneckej snemovne, volebný a ústavný súd, päťku a rokovací poriadok poslaneckej snemovne. K lepšej orientácii pre smery bojov politických strán a k stanoviskám komunistickej strany sa autor zaoberal aj systémom politických strán.

V druhej časti Z b o j o v p o s l a n c o v K S Č n a p ô d e N á r o d n é h o z h r o m a ž d e n i a z a h o s p o d á r s k e p o ž i a d a v k y p r a c u j ú c i c h autor už konkretizuje parlamentnú činnosť komunistických poslancov. Komunistická strana využívala všetky možnosti, ktoré jej parlamentná tribúna poskytovala. Z týchto miest odznievali zásadné postoje komunistických poslancov k zahraničnej politike, k hospodárskej situácii, k postaveniu robotníckej triedy, k sociálnopolitickým zákonom, k buržoáznej pozemkovej reforme a jej realizácii. Parlament bol miestom, z ktorého komunistickí poslanci pranierovali nedostatky buržoázneho

systému a poriadku. Interpelovali vládu a jednotlivých ministrov k všetkým problémom, zákrokom polície a četníctva, k nedostatkom v zásobovaní a pod. Autor konkrétne uvádza zásadné vystúpenia komunistických poslancov v jednotlivých prípadoch. Treba úplne súhlasiť s autorom, že počas celej existencie buržoáznej republiky to bola iba komunistická strana, ktorá v celej svojej činnosti aj na pôde parlamentu presadzovala požiadavky poľnohospodárskych pracujúcich. Autor taktiež zdôraznil, že práve všetky tieto teoretické a praktické skúsenosti, ktoré strana získala v týchto rokoch, využívala najmä v ostrých triednych bojoch národnodemokratickej revolúcie po roku 1945.

V tretej časti Z činnosti poslancov KSČ za politické požiadavky pracujúcich, autor obsiahol politické obranné boje poslancov KSČ proti reakčným zákonom a právnym normám, ktoré mali perzekučný charakter. Taktiež poukázal na porušovanie poslaneckej imunity voči komunistickým poslancom a snahu reakcie obmedzovať buržoázny parlamentarizmus. Dôležitou otázkou, ku ktorej pristupovali komunistickí poslanci veľmi zodpovedne, bola národnostná otázka v republike. Autor poukázal na vývojové fázy v národnostnej politike komunistickej strany až k jej vyhranenému postoju.

Ako autor uviedol, jedným z vážnych problémov, s ktorým komunistická strana neúnavne bojovala, bol postoj buržoáznych politických strán v zahraničnej politike a to najmä ich stanovisko k nadviazaniu politických stykov so Sovietskym zväzom.

F. Sivák v svojej práci postupne poukazoval na skutočnosť, že komunistická strana si počas štyroch volebných období nazbierala dostatočné množstvo skúseností z bojov proti buržoáznemu parlamentarizmu. Nielen, že v intenciách marxisticko-leninského učenia využívala parlamentnú pôdu na presadzovanie svojich zásad a zámerov proti buržoázii, ale tieto skúsenosti vedela zúročiť po roku 1945.

Okrem zoznamu použitej literatúry a prameňov sú v práci F. Siváka zaradené prehľadné tabuľky k jednotlivým uvádzaným témam a sedem príloh, v ktorých sú pre čitateľa uvedené dôležité informácie z výsledkov parlamentných volieb do poslaneckej snemovne, zoznam poslaneckých klubov v parlamente v období od roku 1935-38 a rezolučný návrh zákona na obranu štátu, ktorý predložil v roku 1936 v poslaneckej snemovni K. Gottwald.

Publikácia F.Siváka sa vyznačuje nielen presnosťou zoradených faktov, ale aj názorným poukázaním na historický vývoj činnosti komunistickej strany a jej poslancov na pôde parlamentu.

Katarína Zavacká

Pál Horváth, Bevezetés az összehasonlíto jogtörténet alapelemeibe /Úvod do základných prvkov porovnávacích dejín práva/. Budapest 1979, 468 s., súhrn rus., angl.

Po viacerých monografických štúdiách o komparatistike v oblasti dejín štátu a práva vydal teraz autor rozsiahle dielo o tejto významnej zložke historiografie štátu a práva. V 12 kapitolách sústredil svoje aj prevzaté poznatky. V prvých 4 kapitolách sa zaoberal metodikou danej komparatistiky s osobitným zretelom na historický vývin právnej historiografie v Uhorsku, resp. Maďarsku. Ďalších 8 kapitol venoval komparatistickým hľadiskám v oblasti Balkánu. V tejto recenzii sa sústredí pozornosť na 4 prvé kapitoly diela, lebo v nich autor domyslel a rozšíril to, čo prezentoval vo svojich doterajších štúdiách. Obsahujú nadmerne veľké množstvo podnetných poznatkov, ktoré tu treba vyzdvihnúť. Oproti tomu sa tu len celkom stručne zhrnú vedúce myšlienky z 5.-12. kapitoly, kde sa dokumentujú dôsledky vyvodené z metodickej časti 1.-4. kapitoly diela. Súhrnne pritom prevláda v tejto recenzii snaha vyzdvihnúť tie výsledky diela, ktoré dopadajú metodicky, aj podľa historickoprávneho obsahu na dejiny štátu a práva v Československu.

I. Východiskovou myšlienkou diela je autorova téza, podľa ktorej rozmach výskumu dejín vedeckých odvetví vzbudil aj veľkú pozornosť pre dejiny historiografie. V Maďarsku sa pritom v nadväznosti na rozvoj marxistickej právovedy vynorila požiadavka vyrovnávať sa s prežitkami najmä v dejinách práva. Lebo tieto prežitky doteraz pôsobia na verejnú mienku v Maďarsku. V 60-tych rokoch sa ukázalo, že nestačí kritizovať "tradície minulých generácií", ale treba rozpracúvať aj metodiku výskumu právneho vývinu. V širšom zmysle ide o v ý s k u m h i s t o r i z m u p r á v n e h o m y s l e n i a vôbec.

Historičnosť vedeckého poznania možno sledovať aj na vývine právnohistorickej vedy. Preto sa autor podujal skúmať najskôr začiatky historizmu právneho myslenia v Uhorsku. Podľa jedných začal tento historizmus až pôsobením prusko-nemeckého vplyvu v 19. stor., kým druhí ho datovali už od 16. stor.V súčasnosti sa ukazuje, že začiatky právneho historizmu a v nadväznosti na to aj právnohistorického výskumu sa prekrývajú s predhistóriou buržoáznej premeny. Najstarším prejavom právneho historizmu v Uhorsku bola snaha uhorskej feudálnej šľachty od 16. stor., aby sa konzervovali stavovské šľachtické výsady a pritom sa odstránila právna neistota. Tak vznikli zbierky zákonov uhorských kráľov. Na to sa na vysokoškolskej úrovni začalo pestovať tzv. jus patrium. Ale metodický výskum začal až v druhej polovici 18. stor. a nadväzoval na prirodzenoprávne zmluvné teórie a na úsilie dvorských kruhov argumentovať proti stavovským výsadám tézami z dejín

verejného práva. Pritom zohral významnú úlohu vedecký odbor historického zemepisu a štátnej štatistiky na univerzitách, ale už aj porovnávacia metóda a novovznikajúce pomocné vedy historické. Čiastočne vplývalo na rozvoj historizmu aj osvietenstvo v oslabenej podobe.Jeho nositeľmi v Uhorsku boli pri nedostatku buržoázie upadajúci zemania a inteligencia. Aj osvietenskí habsburgovskí panovníci a ich prostredníctvom francúzske osvietenstvo vykonali svoj vplyv. Napokon za čias Márie Terézie sa vedľa "jus patrium" začala vyučovať ako pomocný predmet právna história. Vtedy sa do právnej vedy vniesla myšlienka všeobecného vývinu práva spolu s komparatívnym hľadiskom. Proti tomu priniesli reakciu až idey klasickej buržoáznej revolúcie a spôsobili odklon právnej historiografie v Uhorsku od všeobecných dejín práva, a to tézou o jedinečnosti (maďarského) "národného právneho vývinu".

Po prelome 18. a 19. stor. nastal pôsobením reakčného absolutizmu úpadok metodického výskumu dejín práva. Právne myslenie ovládol konzervatívny šľachtický nacionalizmus.Ale predsa sa rozmáhala špecializácia právnych odvetví. Vplyvom romantizmu sa začali zbierať historické pramene. No už pred r. 1848 sa začala rozvíjať špeciálna metodická výskumná práca právnohistorická, najmä v oblasti pramenných edícií. V reformnom období (40-te roky) sa k tomu pridružili vystúpenia liberalisticky ladených právnikov, ktorí boli politicky činní,ale nepôsobili v náuke. V protiklade k prívržencom právnych reforiem hlásali potrebu porovnávania a pripúšťali preberanie právnych ustanovizní najmä z Anglicka. K vývinu právneho historizmu prispeli aj pedagógovia na stredných a vyšších cirkevných školách, ktoré boli mimo priamy dosah štátnej cenzúry. Ich učebné pomôcky nie sú doteraz primerane odkryté ani vyhodnotené. Vplyvom právnohistorickej školy sa zosilnila konzervatívna črta právnohistorického výskumu, ale predsa sa navodila metodická výskumná práca. Ale právne myslenie ovládla romantika a využívali sa domnelé modely národnej tradície. Zavrhovali sa revolučné zmeny, no aplikovala sa metodická kritika dejín. Tomuto stavu vecí napomáhala oneskorená buržoázna premena.Prevaha právnohistorickej školy sa dovŕšila reformou právnického štúdia za čias Bachovho absolutizmu. Vtedy sa zatlačila do pozadia snaha o samostatnú právnu históriu jednotlivých národov mocnárstva. V Uhorsku to pretrvalo aj po páde absolutizmu, ale v protirečivom rúchu romantického maďarského nacionalizmu. Tento "prispôsobivý odpor" dal vznik štátom uznávanému právnemu historizmu. S tým sa spájala nevedecká romantika, vzbudzoval sa neznášanlivý nacionalizmus a zanedbávali sa komparatívne snahy. Napriek tomu sa právnohistorická veda osamostatnila, čo ale neplatí o národnej právnej histórii.

Právny historizmus v Uhorsku získal vedecké základy až v 2. polo-

vici 19. stor. a koncom 70-tych rokov už ovládla buržoázna právna historiografia situáciu. Súbežne s tým sa šírila nevedecká romantika a idey historického práva zaťažené feudálnymi zvyškami prenikali do všetkých právnych odvetví. Na celé desaťročia sa rozvinula reakčná nacionalistická právna historiografia a len na okraji sa vyskytli jednotliví predstavitelia liberálneho právneho historizmu. Najsilnejším smerom buržoázneho právneho historizmu bola pozitivistická právna historiografia. Rozvinula sa medzi 70-mi a 90-mi rokmi. Ale nezakladala sa na buržoázno-liberalistických výsledkoch, neupustilo sa od tradícií historickej školy a nekritizovalo sa feudálne právo. Pramene sa využívali len na popisný výskum, a to hlavne obdobia stredoveku. Neanalyzoval sa vplyv spoločenských problémov na dejiny a nehodnotili sa skúsenosti buržoáznych revolúcií. Tak sa pozitivistická právna historiografia v Uhorsku nestala nástrojom buržoázneho pokroku, ani sa nerozšírilo - síce uchované - komparatívne hľadisko. Porovnávali sa len vývojové procesy, ktoré boli výrazom vzájomných vplyvov. No aj tak sa dospelo k trvalým výsledkom.Vplyv tzv. duchovných dejín patril medzi úpadkové javy, ktoré podrývali vedeckosť práva v buržoáznom období. Vcelku sa na reakčnom právnom historizme odrážali zložitým spôsobom neriešené spoločenské a právne problémy. Jedinečnosťou uhorského právneho vývinu, tézou o historickom poslaní sa kryli reminiscencie na predchádzajúci vývoj právneho historizmu, pričom sa upierala možnosť širšie použiť komparatívne hľadisko. To zase bol odraz snahy konzervovať feduálno-kapitalistické právo. S tým sa spájal metodický úpadok,národná neznášanlivosť voči susedným národom a hlásanie maďarskej kultúrnej nadradenosti, čo rozleptávalo verejnú mienku.

II. Autor zovrubne zdôvodňoval,ako sa moderná marxistická právnohistorická veda rozmáha najmä vďaka pokrokovým tradíciám dejín vied, včítane právnohistorického výskumu. Pritom sa využíva a dopĺňuje výskum vývcja práva analýzou všeobecných súvislostí. Tým sa všeobecné a národné dejiny práva spájajú do nerozlučnej jednoty. Tento smer sa uplatňuje od 60-tych rokov tohto storočia.

Marxistická právna veda tým prelomila národné hrádze, ale čoskoro nastala situácia, v ktorej sa zanedbávali metodické požiadavky,a zavládol schematizmus. Preto tzv. regionálna komparatistika nadväzuje na osobitosti národných dejín v ich súvislostiach so všeobecnými. Pritom sa ale okrem pokrokových výsledkov vyskytujú aj chyby, a to v dôsledku vplyvu právnohistorickej školy, resp. "právnického nacionalizmu". Tak sa odhliadalo od určujúcich spoločensko-ekonomických základov a vyzdvihovali sa národné osobitosti, zanedbávali sa zákonitosti. V súčasnosti napomáha rozvíjať vedeckú komparatistiku belgická spoločnosť "Société Jean Bodin", a to aj v spolupráci s právnymi his-

torikmi zo socialistických krajín. Regionálnu komparatistiku účinne rozvíjajú československo-maďarské právnohistorické konferencie, ktorých práca prekračuje medze strednej a východnej Európy.

Marxistickým výskumom sa ukázalo, že niet osobitnej porovnávacej právnej histórie. Ani nemožno povedať, že všeobecná právna história je daná už tým, keď je porovnávacia. Ale platí zásada, že každý právnohistorický výskum vyžaduje aj porovnávaciu analýzu.V komparatistike sa využívajú aj niekdajšie exegetické metódy, ktoré sa uplatnili v Uhorsku už v minulom storočí pri vzniku právnych odvetví. Aj keď vtedy nadväzovali ešte na záujmy feudálnej triedy,predsa z nich možno ťažiť ešte aj v súčasnosti. Aj filologickou metódou sa získali trvalé výsledky, napriek niektorým chybným záverom. To platí aj o etnologickej a sociologickej metóde. V modernej právnej historiografii sa venuje pozornosť vzájomnému vplyvu vývojových procesov a ustanovizní. Číro popisná metóda sa zavrhuje, ale predsa možno ťažiť z množstva nahromadených poznatkov s použitím porovnávania.Pritom sa treba vyhýbať tomu, aby sa vnášali do minulosti pojmy zo súčasnosti. Tiež treba skúmať, či a ako dlho sa určitá v prameňoch doložená ustanovizeň skutočne ujala v spoločenskej praxi.

Pri syntetickom právnohistorickom výskume sa v záujme zaujatia postoja voči množstvu poznatkov získaných porovnávaním ukazuje potreba vypracovať reprezentatívne modely právneho vývoja. No pritom hrozí nebezpečie zneužitia na jednostranne tendenčné porovnávacie metódy. Proti tomu moderný komparatívny historizmus zabezpečuje, aby sa porovnávaním právnych skupín, oblastí a podoblastí dospelo ku pravým osobitostiam práva v národných štátoch. Porovnávať s minulosťou sa pritom pripúšta vtedy, ak je daná totožnosť príznakov,resp. triedneho obsahu. Problémy komparatívneho výskumu súvisia aj s typológiou právnych systémov, čo potom vedie k vypracovaniu modelov, ktoré slúžia ako meradlo na triedenie skúmaných javov. Ale to nesmú byť umelé konštrukcie. Majú to byť kategórie, ktoré sú adekvátnym odrazom skutočnosti. No vždy musí byť daná popri rozdieloch aj podobnosť medzi porovnávanými javmi. Na to sa zase vyžaduje model čiže typ právneho poriadku, ktorý vyjadruje podstatu danej triednej vlády. Jeho spoločensko-ekonomickou podmienenosťou sa zdôvodňuje správnosť porovnávacieho výskumu tzv. regionálneho právneho vývinu. To platí najmä aj o oblasti na východ od Labe, kde nastala oneskorená buržoázna premena. Tam spadalo aj územie Uhorska a na to sa upútala pozornosť marxistického výskumu dejín práva v Maďarsku. Tomu slúžila aj spolupráca československých a maďarských právnych historikov. Pre obdobie novoveku sa tak javí ako regionálna jednotka stredná a východná Európa vo

funkcii technického modelu výskumu. Jej podregióny sú tieto: rakúsko-český, rusko-poľsko-uhorský (resp. maďarský) a balkánsky.

III. Moderný marxistický výskum v oblasti právnych dejín dospel k výsledkom, ktoré podľa hodnotenia autora obohatili maďarskú vedu. Viedli aj k úspešnej spolupráci medzi maďarskými a československými právnymi historikmi. V tej súvislosti autor bližšie vyhodnotil najnovšie výsledky právnej historiografie v Československu, ktoré sú významným príspevkom aj k porovnávacej právnej histórii. Tento proces vývinu právnej historiografie vidí autor ako zložku vývinu tejto historiografie vo všetkých socialistických krajinách Európy.

Pri rozmachu marxistického právneho historizmu zohral významnú úlohu postoj, podľa ktorého sa prelomili hrádze národnej uzavretosti, odhaľovali sa príčiny skúmaných javov a ozrejmili sa vzájomné súvislosti. To malo odraz aj na maďarskú právnu historiografiu. Časom síce nastalo určité obdobie schematizmu, ale porovnávacími metódami sa ho podarilo prekonať. Tiež bolo treba zdolávať právny nacionalizmus a koordinovať výskum so susednými národmi. Tak sa v socialistických krajinách uplatnil celkom nový smer právnohistorického výskumu. Niekdajší obzor obmedzený na antiku a stredovek sa rozšíril na novovek a najnovší vek. Prevládla systematika založená na porovnávaní.

IV. Plánovitý pokrok právnohistorického výskumu v Maďarsku spôsobil,že sa uznáva potreba koordinácie výskumnej práce vo všeobecnosti. V oblasti práva je pritom v popredí záujem o verejné a administratívne právo, kým záujem o súkromné právo ustupuje do pozadia. V odvetví právnej histórie je potrebná koordinácia s výskumom právnej histórie susedných národov, aj tých, čo boli v minulosti pozbavené štátnosti. Pritom sa má využívať komparatívny výskum. To je ostatne v posledných dvoch desaťročiach príznačné pre všetky socialistické krajiny Európy. Maďarsko však v tom podľa autora v porovnaní s druhými socialistickými krajinami zaostáva. Zato výsledky sovietskych bádateľov poskytujú v tomto ohľade účinné podnety metodickej koordinácie najmä porovnávacej právnohistorickej syntézy, čo autor podrobne rozvádza. Pre oblasť strednej a východnej Európy okrem toho poukazuje na to, že napriek dlhodobému spojeniu viacerých národov v mnohonárodnostných štátoch sa predsa zachovali v právnej histórii miestne, prípadne národné zvláštnosti. Pritom podľa marxistickej typológie právnych poriadkov slúžia ako model techniky výskumu v tejto časti Európy súvislosti procesov oneskorenej buržoáznej premeny.

Aj výskum kapitalistickej monopolizácie sa podľa autora dá uskutočniť v územnej oblasti československo-maďarskej, resp. poľskej a ruskej len s prispením právnych historikov. Preto zhrnul doterajšie výsledky tohto výskumu s osobitným zreteľom na Československo a s ďalším poukazom na poľsko-maďarské analogie.

V nadväznosti na tézu o poľsko-uhorskej (resp. maďarskej) právnohistorickej analógii rozobral veľmi podrobne jednotlivosti vzniku poľského štátu po r. 1918 a jeho ďalšie formovanie do r. 1939.

V. Osobitne sa zaoberal medzerami súčasného právnohistorického výskumu v Maďarsku zo stránky komparatistiky.

Právne dejiny Uhorska, resp. Maďarska chápe v spojitosti so susednými národmi a pre obdobie novoveku ako zložku dejín buržoáznej skupiny práv v strednej a východnej Európe. Medzeru pritom vidí v tom, že sa ešte aj v súčasnosti nedostatočne zohľadňuje vzájomné pôsobenie vo vzťahu ku krajinám a národom juhovýchodnej Európy, ako je najmä Srbsko, Bulharsko a Rumunsko. Na vyplnenie tejto medzery razí tézu, podľa ktorej pre totožné alebo príbuzné spoločenské podmienky možno aj pri nedostatku medzištátneho styku alebo oktroja ako model formovať taký systém príbuzných vzorov, ktoré ani nemusia pochádzať z krajiny, odkiaľ sa ďalej šíria. Taký postup je však možný len s použitím porovnávania právneho vývinu.

Na uvedené porovnávanie treba zohľadniť charakteristické zvláštnosti tohto vývinu. Spočívajú v danom prípade v oneskorenej buržoáznej premene, v prežívaní feudálnych zvyškov a v kompromisoch s nimi. To sa okrem toho spájalo s tým, že uvedená premena neprebiehala revolučne a reformy sa vykonávali "zhora".

VI. Buržoázna premena prebiehala vo všeobecnosti celkom odchýlne v tej časti juhovýchodnej Európy, kde prevládala byzantská kultúra a potom turecká nadvláda. To bola bulharská, srbsko-chorvátska a rumunská oblasť. O tom podáva autor prehľad s použitím reprezentatívnej porovnávacej metódy a s výberom charakteristických čŕt.

Turecká vojensko-feudálna štátna moc vystupovala v príslušnej časti vtedajšej Európy ako cudzorodé teleso a vzdorovala pokrokovým zmenám. Právny systém zaostával a zakladal sa na islamskom práve, ktoré bolo pomiešané s právom porobených národov. Ale pritom pretrvávalo aj právo týchto národov ako osobitná zložka.

Pre kapitalistický spôsob výroby sa síce už v 18. stor. vyskytli minimálne predpoklady aj v Osmanskej ríši, ale tie iba prehlbovali jej vnútornú krízu. Do právnej oblasti predsa prenikli niektoré prvky buržoáznej premeny, ktoré dovoľujú chápať územie balkánskych národov, vymaňujúcich sa postupne spod tureckej nadvlády, ako jednotnú "podoblasť" v zornom uhle porovnávacej metódy.

VII. Buržoázny právny typ sa v dôsledku rôznosti priebehu revolúcií, ako aj daných iných predpokladov, v 19. stor. rozvíjal aj zo stránky obsahovej v jednotlivých krajinách rozdielne. Preto vznikli tri základné typy, totiž anglický, francúzsky (ktorý najviac slúžil ako vzor) a ako tretí model typ oneskorenej buržoáznej premeny. Práve

tento tretí model právneho typu buržoáznej premeny pokryl strednú a východnú Európu a spájal sa len sčasti s revolúciou.Ale aj v uvedenej časti Európy predsa vznikli základy buržoázneho právneho poriadku, hoci aj štátna moc hatila buržoáznu premenu. Vcelku pritom feudálny právny poriadok nezanikal revolúciou, ale kompromismi a "zhora" uskutočňovanými reformami. Súhrnne bola pre túto oneskorenú buržoáznu premenu príznačná postupnosť. Táto postupnosť sa podľa výsledkov porovnávacieho právnohistorického výskumu javí ako dôsledok spoločenských predpokladov.

V zornom uhle týchto téz podal autor veľmi podrobný rozbor pomerov v oblasti tureckého panstva na Balkáne. Súhrnne ukázal, že turecká vláda síce urobila ústupky napredujúcej buržoáznej premene, ale aj to privodilo stav, ktorý ešte vždy zaostával aj za oneskorenou buržoáznou premenou v susedných krajinách juhovýchodnej Európy.

Súbežne s uvedenou premenou prebiehal boj porobených národov o slobodu, čím sa zatláčalo islamské právo.Príznačným príkladom na to bolo Bulharsko, kde po úporných bojoch vznikol suverénny štát, ktorého buržoázna ústava bola v porovnaní so susednými krajinami najpokrokovejšia.

Na území obývanom juhoslovanskými národmi prevládali vo veci buržoáznej premeny priam nepreklenuteľné protiklady. Suverenite najbližšie sa priblížilo Srbsko, čím sa tam uvedená premena urýchľovala. Od toho odchýlne sa utvárali pomery na územiach,kde vplýval právny vývoj Rakúska (Chorvátsko, Slovinsko, Slavónsko, Istria).

Rumunský štát, ktorý vznikol zjednotením Valašska a Moldavska, predstavoval príklad kompromisného prechodu od feudalizmu k buržoáznemu zriadeniu.Vznikli kodifikácie občianskeho,procesného a trestného práva, a to prevažne podľa francúzskeho vzoru. Kompromisnosť sa zakladala na vzoroch Pruska a cárskeho Ruska.

VIII. Buržoázny typ práva sa všade formoval podľa konkrétnych historických podmienok.Tak na východe Európy sa sformovala skupina práv, resp. oblasť oneskoreného buržoázneho práva, ktorá bola podľa autora modelom pre právny vývin v druhej polovici 19.stor. Jej typické znaky sa vyvinuli na prusko-nemeckom, rakúsko-uhorskom a ruskom ríšskom území. Porovnávaním sa ukazuje,že pre túto skupinu práv boli príznačné tieto črty: nedôslednosť,pretrvávanie niektorých feudálnych prvkov a neukončenosť premeny. V priebehu procesu premeny vznikli tri samostatné štáty, a to bulharský, srbský a rumunský. Napriek odchýlkam medzi nimi všetky boli prístupné premene v oblasti práva a v jej oneskorenej forme. Ale dovŕšeniu tejto premeny zabránili imperialistické snahy veľmocí. Tým sa spôsobila deformácia práva národov juhovýchodnej Európy v poslednej tretine 19. stor., čím nastal priam zlom v dotyčných právnych poriadkoch.

Politické úsilie imperializmu sa zameriavalo na násilie a reakciu, čo vplývalo na premenu buržoáznej štátnej moci. Výsledok bola všemocnosť finančného kapitálu, ktorého najúčinnejším nástrojom bola práve buržoázna štátna moc. Ale súčasne vzrastalo aj úsilie zapájať do politickej aktivity širšie vrstvy občianstva, čo predsa napomáhalo pokroku v celej východnej Európe, ďalej likvidácii feudálnych zvyškov a bolo príspevkom k snahám o národnú nezávislosť. Ale ako reakcia na rozmach robotníckeho hnutia nastala deformácia tejto vývojovej tendencie, keď totiž na nátlak finančného kapitálu sa upúšťalo od demokratizmu buržoázneho štátu.Oneskorená buržoázna premena v juhovýchodnej Európe sa prejavila štátoprávne prevahou výkonnej moci najmä oproti zákonodarnej a celkovou krízou ústavnosti. Pre prípad tzv. mimoriadneho stavu sa vydávali rámcové zákony, čím sa rozbujnela delegovaná právotvorba. Súdnictvo sa naštrbilo vznikom mimoriadnych, a to najmä kartelových súdov.V riadnom súdnictve ustupovali poroty a účasť laického živlu. Právotvorba a kompetencia miestnych orgánov sa zužovala a naopak centralizácia sa stupňovala.

V niektorých právnych odvetviach sa uplatnili príznačné prejavy vzniku práva monopolistického kapitalizmu. Najmä sa osamostatnilo odvetvie obchodného práva, ktoré sa uprednostňovalo a rozvíjalo. Monopolizácia si vyžiadala aj zásahy štátu, čo malo paralyzovať vznikajúce protirečenia. V trestnom práve sa deformovali základné právne predstavy a nastal ústup od zákonnosti. Súdny proces sa nahrádzal administratívnymi zásahmi.

IX. Štátna suverenita malých národov juhovýchodnej Európy sa ocitla v krížovej paľbe imperialistickej mocenskej politiky. Dôsledky rozmachu monopolistického kapitalizmu sa u jednotlivých národov uplatnili s veľmi menlivou intenzitou. To sa týkalo najmä závislosti novovznikajúcich národných štátov od svetového finančného kapitálu. Národné obrodenie malých národov vo veľkých štátnych útvaroch (Rusko, Turecko, Rakúsko-Uhorsko) však vyústilo do kompromisu majetných vrstiev týchto národov s imperialistickou politikou vlád. Celý tento proces prebiehal v 70-tych až 90-tych rokoch.

Na priebeh tohto procesu mali hlavný vplyv osobitosti európskej rovnováhy, keď sa rozpútal zápas veľmocí o kolónie a o oblasti vplyvu na európskej pevnine.

Boj o nové rozdelenie sveta mal vplyv aj na suverenitu malých národov. Napokon privodil prvú svetovú vojnu, po ktorej sa v strednej a juhovýchodnej Európe upevnili buržoázne štátne štruktúry, ako nástupnícke útvary po rozklade imperialistického Nemecka, Rakúska-Uhorska a Ruska.

X. Aj v období prechodu k imperializmu sa jednotlivé buržoázne

štruktúry štátov v druhej polovici 19.stor. utvárali v podobe oneskorenej buržoáznej premeny. Príznačné boli pritom feudálno-kapitalistické kompromisy, "zhora" vykonané reformy a realizácia klasických skúseností buržoáznej výstavby štátu. Spolupôsobila aj buržoázna národná idea, ale nedarilo sa uskutočniť národné zjednotenie. Napriek tomu vznikli v skúmanej časti Európy pokrokové ústavy a od tvorby práva sa očakávalo národné povznesenie. Ale nikde sa neuskutočnil upevnený demokratizmus, ba napokon nastal v mnohých prípadoch spiatočnícky zvrat.

V najpriaznivejších podmienkach zvonka sa formovala buržoázna štátna štruktúra v Bulharsku, lebo formálne sa zakladala na pokrokových ústavných princípoch. Ale čoskoro sa deformovala a viedla k národnej katastrofe.

Oproti tomu v Srbsku sa začala oneskorená buržoázna premena nástupom výrazne reakčných tendencií. Aj keď potom na prelome storočia prevládol parlamentarizmus, predsa si výkonná moc zachovala prevahu.

Zatiaľ čo vo všeobecnosti v balkánskych štátoch prebiehala v právnej oblasti oneskorená buržoázna premena pod silným vplyvom Rakúsko-Uhorska, predsa sa v Rumunsku v tomto ohľade utvoril osobitný stav. Premena tu nadobudla formu typicky východoeurópskeho modelu. V oblasti výkonnej moci sa konzervovala feudálno-kapitalistická štátna štruktúra a začínajúca samospráva sa likvidovala.

XI. V období prechodu k imperializmu právny poriadok národov juhovýchodnej Európy vykazoval súhrnne niekoľké špecifické znaky. Buržoázne právo aj vo svojej oneskorenej podobe prinieslo pokrok, keď pritom vcelku vzaté ovládlo celý svet. Územia oslobodené spod tureckého panstva upadli do závislosti od zahraničného kapitálu a prevládla v nich právna nestota. Buržoázny právny poriadok stratil stabilitu. No miestami sa predsa vyskytli pokrokové javy. Uplatnili sa aj vplyvy z Uhorska, čomu sa doteraz nevenovala pozornosť.

Žiada sa skúmať osudy kodifikovaného práva v tomto období. Nápadný bol najmä predstih Rumunska, a to ešte aj v porovnaní s prusko-nemeckým, resp. rakúsko-uhorským a ruským vývojom. Ale účinok všetkých kodifikácií sa zmaril vplyvom finančného kapitálu.

Na ostatných územiach Balkánu vcelku prevládla ďalekosiahla právna rozdrobenosť. Z toho sa vyníma srbské a bulharské územie svojou právnou jednotnosťou. V Bulharsku napomáhala rozvoju oneskorenej buržoáznej premeny okolnosť, že tam chýbala feudálna vrstva. Tým sa zmiernili polovičaté kompromisy s feudálnym právom a len imperialistická premena spôsobila krízu právneho vývinu. Oproti tomu v Srbsku sa také kompromisy rozvinuli naplno. Kodifikačné pokusy uviazli a moderné buržoázne právo nedosiahlo vyššiu úroveň, než na územiach, ktoré ovládalo Rakúsko-Uhorsko.

Súhrnne sa podľa rozboru ukazuje, že pre novoveké dejiny štátu a práva v strednej a východnej Európe platí ako priliehavý model oneskorený buržoázny vývoj práva, ale s tou výhradou, že v jednotlivých územiach vykazoval aj špecifické črty. Tomuto záveru sa podľa autora žiada prispôsobiť aj výskum dejín štátu a práva v Uhorsku, resp. Maďarsku. Pre Bulharsko vidí autor špecifickosť v tom, že sa tam vlastne až v období monopolistického kapitalizmu položili základy moderného buržoázneho práva. Oneskorená buržoázna premena tam prebiehala postupne, a nie revolučne. Ale spôsobila až do čias prelomu storočia nadmerne rozvinutú tvorbu práva, aj keď široké masy ľudu na nej nemali účasť. Po r. 1890 sa rozvinula aj kodifikácia, a to najviac recepciou z cudziny. Z Uhorska sa recipoval zákonník trestného práva hmotného, ktorým sa súčasne sprostredkovali aj francúzske právne zásady.

Oneskorená buržoázna premena sa vo východnej časti Európy (na východ od Labe) uskutočnila v podobe, ktorá sa už nekryla so západnými vzormi. Súčasne sa ešte vystupňovali zdanlivo nepreklenuteľné národnostné rozpory. Tým sa v tejto oblasti zmarila integrácia oneskorenej buržoáznej právnej skupiny. Len v procese kompromisov sa vynorili zhodné alebo takmer analogické črty. Tým sa dostali zákonitosti do neriešitelných protirečení voči právnym poriadkom, ktoré lipli na národných záujmoch. Mnohonárodnostné ríše tak strácali právnu jednotu. Celá táto územná oblasť sa môže skúmať v jej právnom vývoji len komparatívne a so zreteľom na podmieňujúce hospodárske procesy. Na príklade Bulharska ukazuje autor dôsledky stavu, ktorý konštatoval, lebo tam sa prejavili vo forme zlomu, ktorý privodili novoty zavedené kodifikáciami.

Záverom zdôraznil autor, že pokrokové črty prenikajúce zo Západu, sa v strednej a východnej Európe prijímali tvorivo, nie pasívne. Teda modifikovali sa. Jednotlivé územné oblasti súčasne vykazovali mnohé paralelné črty. Vedecký výskum si preto vyžaduje v tomto smere ďalej porovnávať. Ale to možno len na metodicky podloženom výsledku prebádania skutočností. Autor sa ešte ospravedlňoval, že svoje dielo nezameral osobitne aj na právne dejiny Čechov, Slovákov, Poliakov a Ukrajincov, ako aj pobaltských národov. To neurobil preto, lebo patrili do mnohonárodnostných ríš, ktorých právne dejiny aj tak musí zohľadňovať maďarská, resp. uhorská historiografia štátu a práva. V budúcnosti ich bude treba nevyhnutne zahrnúť do výskumu právneho vývoja modernej doby a to tým viac, že v období oneskorenej buržoáznej premeny dosiahli štátnu samostatnosť. Toto obdobie síce bolo poznamenané vzájomnou národnou nevraživosťou, ale to nesmie odradiť od ďalšieho výskumu, lebo podľa tézy Engelsa len z utrpenia ľudových más sa rodí nový spoločenský poriadok.

Jozef Karpat

Slova a dějiny; kolektiv pod vedením Igora Nováka, Academia, Praha 1980, 324 str., 15 obr.

I. Autorský kolektiv recenzované knihy využil rozsáhlých poznatků, získaných systematickým a zevrubným studiem českých a moravských písemných pramenů konce 13. - poloviny 16. století, podnikaným pro potřeby sestavení Staročeského slovníku (vychází od r.1968) a zpracoval je v knihu, která se do značné míry vymyká z literární produkce úzce historicko-lexikologické; svým obsahem a, domnívám se, že i svým významem, zasahuje do jiných historickovědních oborů, v nemalé míře i do právních dějin.

Autoři sami označili knihu přívlastkem vědecko-populární, což je ovšem pravda pouze částečná. Práce sice neobsahuje poznámkový aparát, ne vždy důsledně uvádí původ pramenného materiálu užitého v textu, volí prostředky jazykového sdělení, které jsou dostupné širší čtenářské veřejnosti, avšak obsahově přináší četné skutečnosti i fundovaně nastíněné závěry, jež jsou doposud méně známé nebo zatím nebyly vůbec publikovány.

V Ústavu pro jazyk český ČSAV končí zpracování teprve druhého dílu Staročeského slovníku a tak vydání knihy předchází - byť dílčím způsobem - zveřejnění poznatků, s nimiž se odborníci různých historickovědních oborů budou moci seznámit teprve za několik let. Nepochybně i to zesílilo přitažlivost publikace.

Čtenáři jsou předkládány erudované výklady, zabývající se historií staré češtiny, hlavně vývojem její slovní zásoby, méně syntaxí,v převažující míře od počátku 14. stol. do konce 15. stol., i když v jednotlivých případech zaznamenáváme odchylky od tohoto časového vymezení jak směrem do minulosti tak do staletí pozdějších.

Jazykové jevy nejsou a nebyly v celkovém kontextu historického vývoje nikdy autonomní. Poznání historie mateřštiny proto nepřispívá pouze k objasnění soudobé podoby češtiny. Vývoj jazyka v sobě vždy odráží celkový společensko-historický pohyb.

Veškeré úsilí autorů, a je to úsilí většinou zdařilé, směřuje k hledání, plastickému vylíčení, byť někde ovšem zkratkovitému, a spolehlivému prokázání dialektických vztahů staročeských jazykových faktů (klíčových slov, jejich synonym, slovních spojení,terminologických okruhů, pojmenovacích příznaků nových pojmenování, stylistické platnosti okruhů nových pojmenování,úlohy cizích slov při pojmenování nových skutečností a některých dalších), s mnoha aspekty historického pohybu tehdejší společnosti, s hospodářským, politickým, sociálním, kulturním i právním.

Tato souvztažnost je konkretizována v reprezentativně vybraných okruzích společenských poměrů a charakteristických lidských činností,

na nichž a v dříve už uvedeném časovém rámci demonstrují jednotliví autoři vzájemnou propojenost jazykových jevů a užívaných vyjadřovacích prostředků s obsahem vztahů a reálií, které pojmově označují, případně, k nimž vyjadřují mluvčí citový vztah.

Vztah není chápán jednostranně. Jazyková fakta nejen odrážejí jevy a procesy označované, respektive expresívně hodnocené skutečnosti, ale na tuto skutečnost relativně nezávisle rovněž působí.

Filologové si vytýčili nesnadný úkol. Vědomě překračují tradičně uznávané hranice svého oboru, aby propojili výsledky jazykového poznání s materií, která náleží jiným vědním oborům, nebo kterou zkoumají jiné vědní disciplíny z odlišného zorného úhlu.

Je proto pochopitelné, že výsledná syntéza, pojatá ovšem svrchovaně původním způsobem, navíc zpracovaná za použití pouze sociolingvistických metod přináší, vedle některých diskusních závěrů, drobnějších nedůsledností i několik menších věcných nepřesností, kteréžto konstatování zužuji jen na právněhistoricky relevantní pasáže textu.

Domnívám se, že je třeba považovat sociolingvistický výklad v těch částech, kde přesahuje hranice filologie nebo se pohybuje na jejím rozhraní a zasahuje, mimo jiných oborů, nezřídka do právní historie, za celkově zdařilý a určitě podnětný.

Obsahuje v sobě některé slibné prvky, především metodologické, jež by v nedalekém budoucnu mohly obohatit poznávací možnosti našeho oboru, tím umožnily posílit integritu vědeckého zkoumání a dovolily lépe využít a propojit poznatky dosud nekoordinované: to vše v zájmu mnohem celistvějšího a exaktnějšího zkoumání právněhistorické minulosti.

V rozpracování a aplikaci těchto nabízejících se možností by neměla zůstat právní historie, v níž bylo - alespoň v posledních letech - pro diskusi o metodologických experimentech vzácné pochopení, stranou. Připomínám v této souvislosti před několika lety uveřejněné úvahy o možnosti využití poznatků archeologického bádání, které už ostatně přinesly zdařilé praktické výsledky.

Cílem podobných nových postupů není setření rozdílu mezi jinak nepochybně svébytnými obory; vzájemnou využitelností poznatků i metod se jejich prestiž jen zvyšuje. A v tomto směru přináší kniha mnoho inspirujícího.

II. Práce je kromě Předmluvy rozdělena na 17 kapitol, z nichž pouze dvě (Přítomnost osvětlená minulostí a Když ještě nebyla pravidla českého pravopisu) se ve skutečnosti zabývají čistě jazykovými otázkami; první z nich procesem vydělování staré češtiny z původní praslovanštiny, vrcholícím na počátku 14. století a stručným přehledem

o změnách hláskoslovných, tvaroslovných a skladebných v starém českém jazyku, druhá vývojem staročeského pravopisu od spřežkového přes diakritický k českobratrskému.

Dalších 13 monograficky koncipovaných kapitol se věnuje zkoumání etymologického původu, významu a jeho proměn terminologie určitých lidských činností nebo společenských vztahů, mezi nimi řady těch, které je možno považovat za politické nebo právní, i když v některých kapitolách není možno toto rozhraničující hledisko vždy uplatnit.

Na základě přístupu, jehož podstatu jsem už stručně nastínil, není to a nemůže být pohled pouze jazykový. Rozsáhlé mimojazykové vysvětlení obsahu literárně doložených pojmů nebo specifikace označovaných vztahů, podporovaná širokým přehledem o soudobých znalostech ostatních historických disciplín, nechybí v žádné části práce.

Mezi kapitolami nelze pozorovat žádnou vnitřní logiku a dále naznačené systemizování bylo provedeno jen pro účely tohoto příspěvku. Souhrnně je možno však potvrdit, že snad ve všech kapitolách najdeme pasáže, které se dotýkají předmětu českých právních dějin a nepochybně vyvolají pozornost badatelů v tomto oboru, byť právněhistoricky není obsah všech stejně významný. V některých je spojitost více zprostředkovaná, v některých se však přimyká k předmětu národních právních dějin velmi úzce, v jedné se s ním ztotožňuje. Podporuje to dnes jednoznačně uznávané zjištění, že už ve 14.-15. století nalézáme jen velmi těžko oblast lidské praxe či okruh sociálních relací, které by alespoň z části nebyly regulovány právem, nebo jejichž existence by neměla alespoň minimální právní důsledky, jak to prokazuje bohatá středověká slovní zásoba.

Ryze subjektivně lze jen vyjádřit politování nad tím, že do publikace nebylo šířeji zařazeno např. názvosloví řemesel a jejich organizace nebo jazykový zásoba o těžbě nerostů a její regulaci.

I kapitoly, o nichž by se na první pohled zdálo, že právněhistoricky nepřinášejí nic nebo téměř nic, nelze přejít bez alespoň krátkého povšimnutí. Mezi ně patří kapitola Ze staročeského lékařství a léčitelství, jež podává, mimo jiné, jazykově dokladovaný přehled o organizaci lékařské služby ("špitál", "hostinice", "nemocnice"), typologii osob věnujících se léčení nemocných ("ranní lékaři", "vňutřní lékaři", "physicus", "babice", "felčar"), seznamuje s nároky kladenými na jejich vzdělání a dovednost, stručně vymezuje požadavky městských rad pro vydání souhlasu k výkonu lékařské praxe a objasňuje úroveň společenského postavení lékaře ve středověké společnosti. V tom se její problematika stýká se zájmem právních dějin.

Do této zdánlivě odtažité skupiny je možno dále zahrnout kapitoly

O staročeské kuchyni a K počátkům vlády paní módy. Rozbor jazykových nástrojů v těchto oblastech přináší pro právního historika drobné, ale cenné doplňkové poznatky o pojmenování věcí (kuchyňské nádobí, nářadí, součásti oděvů a jeho doplňky), s kterými se setkává v řadě písemných právních aktů, jako jsou smlouvy, cechovní normy, soupisy majetku, testamenty.

I z obsahu těchto kapitol je možné se přesvědčit o pronikání terminologie neprávnické do vztahů právních a opačně, často cestami dnes už jen stěží pochopitelnými: např., jak je správně doloženo, i slovo "koláč" nabývá vedle významu druh pečiva i přenesený význam úplatku poskytnutého soudnímu úředníkovi.

První skupinu uzavírá kapitola Slova řinčící zbraněmi, v níž nacházíme vedle pojmenování různých druhů zbraní i nejdůležitější jazykové prostředky, vyjadřující organizační prvky ozbrojené moci v průběhu 14.-15. století a jazykové doklady postupné demokratizace válečnictví, urychlené především v husitství.

Druhý celek knihy tvoří kapitoly, zkoumající jazykové nástroje, které sloužily k označování různých sociálních vztahů.

Autoři vybrali příklady vztahů interpersonálních i meziskupinových, včetně vztahů třídních. Mnoho z nich, vedle sociální podoby, mělo také právní charakter. V práci tato odlišnost není vždy důsledně vysvětlena, nebo se na ni neupozorňuje, avšak nic to nemění na celkové hodnotě sociolingvistických pohledů do společenské mikro i makrostruktury českého středověku, které jsou nepochybně rovněž právněhistoricky přínosné.

Rodinným obyčejům a příbuzenským vztahům jsou věnovány kapitoly Slova o neobyčejných obyčejích v rodinném životě a Půl kopy názvů pro příbuzenské vztahy.

Přes shora uvedené konstatování, je však přece poněkud na škodu věci,což především pocítí historikové - neprávníci,že v první z nich, kde je uceleným způsobem shromážděna a objasněna důležitá staročeská terminologie, vážící se k významným životním událostem člověka (sňatek, narození dítěte, smrt a pohřbívání),jsou s nedostatečnou striktností rozlišeny formy právní od forem společenských, jak by to bylo citelně zapotřebí všude tam, kde jsou popisovány nejrozmanitější zvyklosti, doprovázející mezní situace v lidském životě. A tak se čtenář např. nikdy nedoví, jakou formou a kdy manželství vzniklo,jaké právní náležitosti byly požadovány k uzavření eventuelně rozvázání manželského svazku apod.

Určitým nedostatkem rovněž je, že se v kapitole nepřihlíží k podmíněnosti dané sociálním postavením účastníků těchto událostí, čímž je vyvolána nesprávná představa o jejich bezrozdílnosti, ať se odehrály mezi šlechtou, měšťany nebo poddanými.

Nelze bez připomínky přejít ani partii o věnu a obvěnění (str.38). Věno nevěstino se stávalo vlastnictvím manžela a jeho právo k němu bylo tedy silnější než pouhé oprávnění disponovat s ním, jak se o tom hovoří v textu. Proto se věta: "Mužovou smrtí však takové závazky padly a žena směla i zpětně požádat o zrušení vynucených majetkových úprav, ...", může maximálně vztahovat pouze k obvěnění - věnu vdovskému, ale v žádném případě k věnu, které obdržela nevěsta.

V druhé z těchto kapitol je v neobvykle kompletní podobě podán přehled o názvosloví soustavy příbuzenských vztahů v časových vrstvách jejího vývoje. Důsledně je dbáno na rozdíly v pojmenování příbuzných ze strany manžela a ze strany manželky a bráno v úvahu kritérium (ne) pokrevnosti pro označení příbuznosti v téže úrovni a témže poměru.

Proces globalizace příbuzenských vztahů, jež je v kapitole spolehlivě jazykově doložen, by mohl pro právní historii přinést některé náměty, využitelné pro zkoumání středověkých majetkových vztahů, především v právu šlechtickém.

Právněhistoricky nejvýznamnější je asi z tohoto celku kapitola Svědectví o vztazích mezi lidmi, která přináší středověkou sociální terminologii v podstatě stavovského rozvrstvení společnosti ("šlechta", "pán", "rytíř") a různých feudálních závislostí ("man", "nápravník").

Nekonvenčnost jazykových výkladů si bezprostředně vynucuje jejich konfrontaci s právněhistoricky chápaným vymezením těchto termínů, Autorovi se především se zdarem podařilo jazykovými prostředky prokázat, že celek nižší šlšchty je velmi strukturovaný a pojmy "rytíř", "vladyka", "zeman", a "panoše" nelze automaticky vztahovat pouze k celku nižší šlechty, nebo je dokonce považovat za synonyma.

Středověká sociální terminologie v sobě odráží i probíhající politické konflikty (snaha o přisvojení přídomku "dobří lidé"), ale i postupující demokratizační prvky ve vývoji společnosti (rozšíření slova "pán" i v neurozených vrstvách společnosti).

Nelze ovšem neviděť i zde některé neujasněnosti. Např. "nápravník" je charakterizován nejdříve jako osoba nešlechtického původu, (jak tomu zpravidla bylo) a o tři řádky níže (!) se píše, že to byl zpravidla šlechtic (str. 145).

Tento tématický okruh uzavírají dvě kapitoly Komu práce nevoněla a Cíle útočných slov, které uvítají především badatelé, zabývající se českým středověkým trestním právem a středověkou kriminalitou. Podává se v nich, ne ovšem zcela vyčerpávajícím způsobem, výklad o citově zabarvených termínech, jimiž stará čeština vyjadřovala společenský odpor k asociálním lidem, převážně těm, kteří se vyhýbali poctivé

práci a vedli potulný život.Autor shromáždil nejen názvy těchto živlů (např.: "požerač", "hrdláč", "běhún", "těkař", "daremník", "lotřík"), ale i činností, resp. nečinnosti ("prázdnost"), kterou provozovali.

V celé plejádě nejrůznějších emotivně podbarvených výrazů a při ne vždy zcela určitých rysech středověké delikvence tohoto druhu, je už na právním historikovi, aby sám rozhodl, které jednání bylo trestné, které praeter legem, a které vyvolávalo pouze negativní společenský odsudek. Vždy je ovšem třeba přihlédnout k tomu, a v tom má autor plnou pravdu, že "... hranice mezi těmito kategoriemi nebyly neprostupné ani v jazyce ani ve skutečnosti. Na jedné straně - tuláci a různí práce se štítící jedinci se snadno ocitali v konfliktu se zákonem a zabředali do zločinnosti, na straně druhé - s tuláky a příživníky se nespravedlivě ztotožňovali chudí lidé bez pracovní příležitosti".

Je třeba jen kvitovat, že autor sáhl při shromažďování tulácké a podobné terminologie ke smolným knihám, které jsou pro tuto část jazykové zásoby staročeštiny nejbohatším, ale zatím zdaleka ne vyčerpaným pramenem.

Z názvů označujících pachatele vážných deliktů, je nejvíce místa věnováno výrazům pro člověka, který zabil ("vrah", "vražedlník","mordéř", "zabíječ", krveprolévač") a souvisejících slovesných tvarů, vyjadřujících tuto činnost ("mordovati", "zabíjeti").

Při vysvětlování slova "ležáci" se však autor kapitoly dopustil věcné nepřesnosti, když "pravé leženie" považuje za trest (str. 159) a nikoli za institut osobních ručení za závazek, zajišťující splatnost dluhu, který vyplýval z dohody mezi věřitelem a dlužníkem. Připomínám, že termín je na jiném místě knihy (str. 267), patrně jiným autorem, definován také nesprávně jako mimosoudní exekuce.

V závěru kapitoly je podán velmi zajímavý výklad o bezprostředním jazykotvorném vlivu tortury na vznik určité skupiny adjektiv, která "původně kvalifikovala delikventy podle vytrpěného mučení".Dnes takto vzniklá slova vesměs označují vychytralého člověka ("pálený", "mazaný", "fikaný", "prohnaný"),což je jedním z hmatatelných důkazů o zmaterializovaném projevu právního postupu v oblasti jazykové a přesvědčivě podporuje základní téze knihy o vzájemném ovlivňování jazyka a reality jím označované.

Druhá z obou kapitol si všímá především potupných názvů a nadávek, jimiž se častovali příslušníci různých vrstev mezi sebou, příp. téže vrstvy navzájem, což mohlo často dát podnět i k zahájení soudního řízení pro urážku na cti. I tato terminologie, možné že spolehlivěji než každá jiná, je odrazem politických postojů vrstvy, k níž patří mluvčí a spolehlivě dokresluje poznatky o probíhajících společenských proměnách v 14.-16. století.

Vyjadřuje především sebeuvědomění šlechty vůči neurozeným, vyjadřuje její sociální nadřazenost, jak to ilustrují útočná slova šlechtického slovníku. Vždyť snižující označování poddaných "chlapi" se stalo nadávkou měšťanům, nařknutí urozeného z "chlapstva" uráželo šlechtickou čest apod.

Nejde ovšem pouze o individuálně negativní pojmenování osob, ale i o hodnotící názvy celých skupin lidí a jejich institucí. Je pochopitelné, že tento jazykový obraz nekoloruje pouze politický postoj jednotlivce nebo vrstvy, k níž patří mluvčí, ale vypovídají o celkové společenské situaci daného období. Platí to zejména o letech vyostřování společenských rozporů (vláda Václava IV.) a otevřených střetů (husitské revoluční hnutí), kdy vzniká řada expresív s velkým citovým nábojem nevole, z nichž i právní historik může vyvodit četné podpůrné závěry. Mám na mysli výrazy sociálního kořistnictví ("dráč chudiny", "krev a pot chudých lokati"), pestrou škálu termínů pro svatokupce ("šimonité", "šimáčkové", "jezité", "balamité"), hanlivá pojmenování příslušníků duchovenstva ("jidášové", "kuběnáři", "obžerníci"). výrazy pro papežské schizma ("rozdvojenie v papeži", "cierkev o třech hlavách jako Cerberus"), názvy pro okruhy odsuzovaných činností a nešvarů, protože se svojí novostí a úderností lišila od starších souznačných slov.

Do poslední, třetí skupiny kapitol, jsem zařadil ty, které se bezprostředně zabývají terminologií institucí a vztahů, jejichž obsahem a vývojem se zabývá především právní historie.

Patrně nejobjevnější je pro právního historika kapitola Ze slovníku husitské revoluce, v níž je s přihlédnutím ke komplikované sociální a politické struktuře hnutí vysvětlována terminologie, vytvářená jeho jednotlivými složkami tak jeho nepřáteli. Zkoumá se především otázka označení těch, kteří se hlásili k Husovu učení a k husitskému politickému hnutí ať z hlediska národnostního ("věrní Čechové") tak morálně náboženského ("věrní", "dobří", "bratří a sestry", "boží bojovníci a zákona jeho", "obránci zákona božieho").

Vedle toho se autoři zaměřili na výklad mechaniky posunu ve významu některých klíčových termínů politických i právních, které pod vlivem příklonu k biblické tradici a praxi apoštolské církve, zaznamenávají v interpretaci husitských myslitelů velkou změnu oproti významu, jak ho chápala oficiální církev a světská reakce.

Dotýká se to především podrobného výkladu slova kacieř (str. 202 a n.) z hlediska strany katolické i husitské, z pohledu kanonického i světského práva, slova "dráč" (str. 216), slova "Antikrist" (str. 219) a především termínu "hřiech" (str. 217), u něhož především je markantní pro husitské myslitele tak typické propojení slov církevně

věroučného významu s oblastí sociální etiky, sociálně politickou sférou, ale nepochybně i oblastí právní, na což autor pozapomněl.

Nemohli bychom souhlasit patrně jen s interpretací čtvrtého článku ze čtyř pražských artikulů, kterého se argumentace v souvislosti se slovem hříchpochopitelně dovolává. Nenachází v něm totiž nic pozitivního, když uvažuje o potírání takto vymezených hříchů. Ve formulaci, že je budou postihovat ti, kteří "úřad k tomu mají", je však třeba vidět, při tehdejší úrovni zásady oficiality,přece jen spíše klad, alespoň pokud jde o hříchy - kriminální delikty.

Obsah kapitoly přináší mnoho dalších cenných postřehů, přispívajících k poznání revoluční ideologie hnutí a k pochopení jemného pletiva souvislostí náboženského a sociálně revolučního myšlení. Nenechává nás na pochybách, že vzájemný vliv jazyka a myšlení, projevující se v kazatelském díle, se podílel na výbuchu husitské revoluce.

Kapitola Pojem a pojmenování státu se vrací rozborem slov "koruna", "obec" a "moc" k mnohokráte zkoumanému, ale jak se ukazuje zatím ne do všech detailů osvětlenému problému. V mnoha směrech je tento příspěvek k dějinám politického myšlení velmi důležitý. Vytváření, vývoji a obsahové proměně označování českého středověkého státu do konce 15. století se tu dostává ze sféry jazykové nových impulsů, které přímo vybízejí k rozpracování i právní historii.

Nelze se na tomto místě zabývat všemi lákavými možnostmi, které materiál nabízí (např. posunu v chápání pojmu "koruna",u různých složek husitského revolučního hnutí), ale na dvě skutečnosti je třeba zvláště upozornit.

Především detailní a v mnoha směrech objevný rozbor pojmu "obec", (který nacházíme i v jiných kapitolách, např. str. 146) vyvolává u právního historika pocity dluhu k současné úrovni poznatků o obsahu tohoto termínu. V příspěvku nastíněné mnohem přesnější státoprávní aspekty tohoto pojmu korigují některé dosavadní naše znalosti o jeho obsahu, především v době husitské.

Druhý závažný moment, který by v kapitole neměl být právními historiky přehlédnut, je rozbor originálních a zcela z politickoprávního myšlení středověku se vymykajících názorů Petra Chelčického na formu organizace lidské společnosti (negace státu) a odhalení podstaty středověkého státu (organizované násilí), jimiž se připomíná, že tento svérázný myslitel není znám jen svou koncepcí pasívní rezistence vůči násilí a teologicko-morálními úvahami, ale že jeho introspektivní pohledy do středověké společnosti nevydaly stále ještě všechny poznatky pro dějiny našeho politického myšlení.

Na závěr jsem si ponechal kapitolu Jazyk práva, která se však ve srovnání s ostatním obsahem vydařila méně.

Především obsah ne zcela odpovídá názvu. Text přináší pouze terminologii procesu na zemském soudě s některými drobnými exkursy do městské justice. O názvosloví jiných odvětví českého středověkého práva nebo alespoň o kritériích jeho dělení, jak je uplatňuje soudobá právní historie, se v kapitole nehovoří.

Proces na zemském soudě je podán téměř v statické podobě,kde zřejmá snaha o deskriptivní úplnost (přesto byly některé jazykově zajímavé termíny vynechány, např. "rok") vedla autora k používání pramenů nikoli v časové posloupnosti vzniku,ale ve věcné návaznosti jednotlivých procesních institutů. V čtenáři, který není do věci blíže zasvěcen, to nutně vyvolává představu o neproměnlivé,věcné podobě pravidel soudního řízení. Výklad procesu končí u panského potazu a forma i označení vlastního rozhodnutí zůstaly bez povšimnutí. Nedostatkem rovněž je úplná absence alespoň základních informací o složení, pravomoci, soudní organizaci, když už ne všech šlechtických, tak alespoň zemských soudů. Četné zmínky o moravských odlišnostech v šlechtickém právu procesním měly být doplněny poukazem na existenci dvou zemských soudů na Moravě.

Nemohu ani souhlasit s názorem,že prý "podle vzoru městského soudnictví se utvářelo i soudnictví nad poddanými". Poddaní podléhali přece soudní pravomoci svých vrchností ještě dříve než byla zakládána první města.

Odborník, zabývající se právními dějinami ve větší míře postrádá to, co v knize činilo pro něj přitažlivé i některé pasáže neprávnické: totiž jazykovědnou práci s dochovanými termíny, vysvětlení etymologického původu některých z nich. Ukazuje se,že to u právního názvosloví není snadné ani pro lingvistu. Bude tu ještě třeba vynaložit mnoho spojeného úsilí pracovníků obou vědních oborů.

Úlohu závěru plní v publikaci dvě kapitoly Čeština latinou Slovanů a Jazyk a obraz vývoje společnosti.

První ukazuje, v kterých oblastech života i písemného projevu se uplatňovala čeština vedle vládnoucí latiny nebo místo ní, a kdy tomu tak bylo. Zákonitosti rychlého vzestupu národního jazyka, jeho terminologického rozmachu, rozvoje větné stavby, probíhající od poloviny 14.stol. nejdříve na poli literatury náboženské později i historické, musí zajímat každého odborníka, zabývajícího se národní minulostí.

Proces prudkého nástupu českého písemnictví akceleroval především zásluhou promyšleného programu Karla IV., i když jeho podpora byla především vyvolána rodovými zájmy. Cílem bylo nahradit kralující letinu jazykem slovanským a tu se nejvýhodnější ukázala čeština.

Tento proces se projevuje v dobově příznačné snaze nepřejímat při vyjadřování pojmů tehdejšího vědění latinská slova, ale nahrazovat je

výrazy domácími nebo zdomácnělými, jak se vyskytují především v Klaretových slovnících.

Téze této kapitoly by nepochybně mohly přispět k poznání struktury a časového nánosu vrstev právněhistorické české terminologie. Například je právě Klaretovou zásluhou,že se pokoušel vyjádřit česky i takové latinské výrazy, které se jinak v staré češtině nepřejímaly: "známoták notarius", "snažec studens", "učedlník doctor", "liden laicus", "kněžák prelátus". I slovo právník bylo vytvořeno v polovině 14. stol.

Prosazování češtiny se projevilo i v jiných jazycích (polština) a zemích (Uhry), kde se čeština rozšířila jako jazyk diplomatický a administrativní. Ve zkoumání tohoto jevu by mohly účinně pomoci slovenští právní historikové.

Druhá ze závěrečných kapitol v obecné rovině formuluje závěry, o jejichž konkrétní aplikaci se bylo možno přesvědčit na téměř každé straně této knihy: že jazyková fakta dokreslují, ale i upřesňují obraz života v minulosti,že historická sociolingvistika dodává potřebné údaje jiným oborům, včetně právní historie a přispívá tak k objektivizaci jednotlivých historických oborů, což dokládá vynikající konkrétní příklad (str. 290 a n.). Její pomoci by v našem oboru mělo být více využíváno.

Avšak to není jediná možnost,kterou kniha nabízí. Historický pohyb společnosti se zákonitě odráží ve vývoji jazyka na celé řadě charakteristických jazykových faktů, jež umožňují provést sociolingvistickou ilustraci dějin staročeské společnosti, jak se o něj v nástinu pokouší část poslední kapitoly (str. 299 a n.). Rovněž seznámení s ní je užitečné pro každého badatele v české minulosti.

III. Posuzoval jsem práci především očima právního historika a poukazoval na pasáže, které jsou především pro náš obor důležité. Je však třeba říci, že v knize nejsou jen jednotlivé partie, spojující práci s českými právními dějinami. Naopak, je tu ještě jedno pojítko mnohem silnější. Pro celý text je příznačné časté využití právních pramenů nejrůznějšího druhu. V celé knize je celkem 92x citován nebo parafrázován právnický pramen. Mnohé z toho několikrát.Není kapitoly, kde by ho nebylo využito. Tato vysoká frekvence není náhodná. Projevuje se v ní nejen všeobecně uznávaná skutečnost o velké bohatosti a mnohotvárné využitelnosti tohotc materiálu,ale rovněž o jeho relativně velké spolehlivosti i, a to by očekávúno všeobecně nebylo, o jehc jazykové bohatosti, což snad nejlépe prokazuje místo, které mu ve své práci autoři přisoudili. Vždyť kapitola Z naší krajiny, zabývající se terminologií přírodních i umělých krajinných útvarů je celá zpracová-

na pouze na základě právněhistorického materiálu, především spisu Jakuba Menšíka z Menštejna "O mezech, hranicech, soudu a rozepři mezní" a "Register vejpovědních mezních". I to dokládá, že možnosti využití právnického materiálu nejsou v historickém zkoumání zdaleka vyčerpány.

Důvěra, kterou prokazují autoři těmto pramenům, je dalším důkazem rostoucího rájmu odborníků jiných historických oborů o právní dějiny. Časté užívání těchto pramenů v textu však přináší autorům i jisté nesnáze. Interpretace, žádající si opět specifický právnický jazyk, se jim ne vždy daří a určitá velkorysost ve výrazových prostředcích by u právního historika, často opatrně vážícího slovy, vyvolalo nesouhlas (např. "majetkové a společensko-právní vztahy členů rodiny").

Textová nejednota, v níž se projevuje určitá nekoordinovanost mezi jednotlivými kapitolami by se v publikaci tohoto druhu neměla vyskytovat vůbec (viz Zemské zřízení str. 160, naproti tomu zemské zřízení str. 150).

Těchto několik připomínek nic nemění na celkově vysoké kvalitě knihy.

Partie věnované starému českému právu musí jen znovu nutně oživit velmi akutní potřebu speciálního českého právněhistorického slovníku, k jehož urychlenému vydání by měla být tato práce pobídkou. Starší příručky zastaraly a práce na realizaci tak potřebné pomůcky by neměly ustrnout na úrovni "Pracovního hesláře českého právněhistorického terminologického slovníku", ÚSP ČSAV, Praha 1975), jinak nesporně velmi užitečného (viz Právněhistorické studie 20, 1977, str. 326).

Autorskému kolektivu se podařilo napsat poutavým způsobem svrchovaně přitažlivou a v naší historickovědní literatuře neobvyklou, avšak o to více užitečnou knihu. Přináší řadu originálních metodologických námětů, inspirujících tézí, které volají po dalším rozpracování, vyslovuje některé závěry, z nichž mnohé po doplnění, jiné přímo korigují naše poznatky.

Vladimír Kindl

Istoria dreptului românesc /Dejiny rumunského práva/, zväzok I., Akademické vydavateľstvo, Bukurešť 1980, str. 664

Kolektív 14 významných rumunských právnych historikov pod vedením koordinátora Joana Ceterchiho pripravil prvý zväzok dejín rumunského práva. Zodpovedným vedeckým redaktorom zväzku bol Vladimír Hanga a vedeckým tajomníkom Liviu Marcu. Koordinátor v úvode vysvetluje, že druhý zväzok tohto kolektívneho diela sa bude zaoberať obdobím kapitalizmu a začne sa rozkladom feudalizmu v 18. storočí. Tretí zväzok venujú autori vývoju socialistického práva počnúc sociálnou a národnou, antifašistickou a antiimperialistickou revolúciou, prejdúc cez etapu rozvinutej socialistickej spoločnosti a končiac kladením základov komunizmu v Rumunsku (str. 6).

Prvý zväzok sa delí na dve základné časti. Prvá hovorí o pôvode práva a o práve otrokárskeho typu a je relatívne krátka. Obsahuje 90 strán (str.31-124). Druhá časť je oveľa objemnejšia a na 475 stranách má za predmet feudálne právo (str. 127-601).

Autori pojali do p r v e j časti jednak všeobecné úvahy o spoločenských a historických podmienkach prvotnopospolnej a otrokárskej spoločnosti a v osobitnom oddieli uviedli pramene antického práva (str. 34). Popisujú primitívnu organizáciu, neskorší rozklad prvotnopospolnej spoločnosti a postupný vznik štátu a práva. Osobitnú pozornosť venujú géto-dáckému obdobiu vývoja, v ktorom sledujú organizáciu štátnej moci, trestné právo a trestný proces, právny režim osôb a rodiny, majetkové vzťahy, záväzky a zahraničné vzťahy. Treba tu podtrhnúť, že rumunskí právni historici vedome nadväzujú na géto-dácke obdobie tesne pred naším letopočtom a vyzdvihujú najmä panovníkov Burebistu a Decebala.

V prvej časti rozoberajú autori aj rímske právo na území Dácie (str. 83-124). Venujú pozornosť aj organizácii štátu v rímskej Dácii (politický systém, ústredné orgány štátnej správy, miestna správa, financie a vojenstvo). Pri právnych inštitúciach sledujú osoby, manželstvo, rodinu, majetkové vzťahy, záväzky a zmluvy a trestné právo s procesom. Sledujú aj osudy autochtonného obyvateľstva a rímsko-byzantské inštitúcie na dolnom Dunaji.

V d r u h e j časti o feudálnom práve si autori rozdelili svoju prácu na prvotné začiatky tvorby feudálnej právnej úpravy (p r v á k n i h a) a na právo v epoche rozvinutého feudalizmu (d r u h á k n i h a).

V p r v e j k n i h e hovoria autori o tom, ako sa prejavilo a ako sa potvrdilo rumunské feudálne právo a platný právny systém, nazývaný tiež ius Valachicum (kapitola o autochtónnom politickom a právnom živote v epoche invázie kočovných národov, kapitola o tvorbe ne-

závislého rumunského feudálneho štátu na str.172-189 a kapitola o ius Valachicum, o jeho rozšírení a jeho inštitúciach na str. 172-189).

D r u h á k n i h a má bohatšie členénie. Začína obšírnymi všeobecnými spoločensko-ekonomickými a politickými úvahami o etape rozvinutého feudalizmu, oboznamuje s prameňmi feudálneho práva, venuje osobitnú (III.) kapitolu pozemkovému vlastníctvu,ako základnej inštitúcii feudálnej spoločnosti. Zaoberá sa aj feudálnymi privilégiami a imunitami. Za túto kapìtolu by som zaradil kapitolu o dejinách feudálneho a politického a právneho myslenia na území Rumunska, ktorú autori celkom neadekvátne umiestnili do III. oddielu o právnych inštitúciách (ako 5. kapitolu).

V ďalšom druhom oddieli druhej knihy je rozbor organizácie š t á t u : vojvodstvo a kráľovstvo, stavy, zhromaždenia šľachticov, snemy v Sedmohradsku, Rada vladára, ústredná štátna správa, guvernér malého Valašska, miestna správa, finančná, vojenská, cirkevná a súdna organizácia, súdne konanie, trestné činy a tresty a právny režim v medzinárodných vzťahoch.

Konečne, v tretom oddieli (str. 471-581) sa autori vyrovnávajú s p r á v n y m i i n š t i t ú c i a m i : právne postavenia osôb, príbuzenstvo, rodina,dedenie,vlastnícke právo,záväzky a zmluvy.

Okrem jedinej štrukturálnej pripomienky si pre jazykové ťažkosti nedovoľujeme voči recenzovanému dielu uplatniť nejaké iné obsahové námietky. Chceme len zdôrazniť, že svojím vonkajším vzhľadom a vnútorným členením je základným systémom v odbore dejín rumunského štátu a práva. I keď jeho nadpis hovorí len o dejinách práva,sú tu zahrnuté aj dejiny štátu, dokonca aj dejiny politického a právneho myslenia. Kolektívne dielo sa zakladá aj na pôvodnom archívnom výskume a je vybavené patričným poznámkovým aparátom. Okrem toho je v diele obsiahla bibliografia k prvému zväzku (str. 603-642), v ktorej sa citujú základné domáce a zahraničné (najmä tiež maďarské) diela v abecednom poradí ich autorov podla základných kapitol recenzovanej práce.

Pokiaľ nám jazyková bariéra dovolila, overili sme si jasný spôsob vyjadrovania sa autorov, ich snahu po najjednoduchšej štylizácii. Preto, i keď ide o základný systém dejín rumunského štátu a práva, predsa si myslím, že k práci siahnu kvôli jej ľahkej zrozumiteľnosti aj vysokoškolské študenti práva a histórie. Knižka je totiž vybavená aj početnými schémami a grafmi (41) a ilustráciami (48),ako aj vecným registrom (str. 603-642). V úvode na stranách 25-28 sú uvedené použité skratky.

Jednotlivé kapitoly sú podpísané príslušnými spolusautormi kolektívneho diela, čo tiež vzbudzuje dôveru v autorský kolektív.

Leonard Bianchi

Z NOVÉ LITERATURY

Horst Klengel, Hammurapi von Babylon und seine Zeit, Berlin 1978, 234 stran

Práce německého orientalisty Horsta K l e n g e l a "Chammurabi z Babylonu a jeho doba" (poprvé vyšla r. 1976) se zabývá vděčnou, u nás díky pracím J. K l í m y známou, nicméně stále přitažlivou problematikou života a díla velkého starověkého vládce a zákonodárce.

Autor rozebírá v širokém záběru své knihy řadu otázek. V rozsáhlém úvodu seznamuje čtenáře mimo jiné s politickým vývojem Mezopotámie v raně babylonském období. Jádrem práce,přitažlivým pro zájemce o dějiny státu a práva, jsou kapitoly "Chammurabi a základy jeho moci" a "Zákony Chammurabiho a pozdněbabylonské období".

Kniha je doplněna seznamem citovaných pramenů, rozsáhlým poznámkovým aparátem, rejstříky (jmenným a věcným), obrazovými přílohami a 2 mapami.

Balík

Elemér Pólay, Privatrechtliche Denkweise der römischen Juristen, Acta Juridica et Politica, Tom. XXVI, fasc. 6, Szeged 1979, 143 strán

Zaujímavá monografia popredného maďarského profesora rímskeho práva. Autor sa v nej venuje problému, či antické rímske súkromné právo bolo vybudované na vedecko-teoretickom základe, alebo či bolo len usporiadanou alebo neusporiadanou zbierkou právnych riešení.

Už pre najstaršie rímske právo bola charakteristická činnosť označovaná výrazmi "cavere", "agere", "respondere" o čom sú správy u Pomponia aj Ciceróna. Táto primitívna jurisprudencia nebola však ešte právnou vedou v pravom zmysle slova.

V predklasickej dobe sa "cavere" aj "agere" ďalej rozvíjali. Najviac zmien môžeme ale zaznamenať v činnosti zvanej "respondere",ktorá sa rozdelila na štyri kategórie: 1. právna veda pracujúca metódou reguly, 2. právna veda pracujúca metódou definície, 3. tzv. dialektická

právna veda, ktorá začína vytvárať určitý systém, 4. tzv. filozofická právna veda výlučne čerpajúca z helenistického vplyvu.

Klasická jurisprudencia sa opierala predovšetkým o predklasickú právnu vedu výsledky ktorej zjemnila a uviedla do systému. K doterajším trom činnostiam právnikov pristúpila ďalšia významná oblasť, a to "docere, "instituere", čiže vyučovanie práva.

Poklasická právna veda bola poznačená zavádzaním policajno-administratívnych opatrení do štátnej správy: od teraz už právnik neinštruuje advokáta (agere), lebo advokát sa sám stal orgánom štátnej moci ako právnik; vybraní právnici cisárskeho konsistória sa vyjadrujú v mene cisára (respondere); vyučovanie práva dostalo tiež štátnu formu v podobe vysokých škôl (docere).

Vysoko cení autor justiniánskych právnikov-kodifikátorov. Tých nemožno považovať za púhych kompilátorov, ale za mysliace hlavy, ktoré vytvorili celkom nové právne inštitúty a zásady. Kodifikátori (medzi nimi štyria profesori, teda nie praktici) zovšeobecnili a zjednotili klasické právo, ešte viac ho zjemnili; boli prví, ktorí ho dokázali adaptovať, doplniť a systematizovať.

Autorov záver: aj keď myslenie rímskych právnikov bolo po celý čas kazuistické, predsa sa pokúšali myslieť pomocou filozofických kategórií (regula, definitio, dialektika),pretvárať ich na kategórie právne a tým dávať kazuistike vedecký charakter.

Blaho

Mária Vyvíjalová: Veľká Morava ako slovenská štátna tradícia v Uhorsku. In: Historický Časopis 27, 1979, č. 3, s. 369-397, Res.: rus., franc.

Tradícia Veľkomoravskej ríše zohrala v slovenskej kultúrnej a politickej histórii významnú úlohu.Preto sa autorka podujala skúmať vplyv tejto tradície v dejinách slovenského politického myslenia. Východiskom jej štúdie je anonymný politický spis z r. 1723 v latinčine pod názvom "Murices nobilissimae et novissimae diaetae Posoniensis scriptori sparsi. Sive Apologia pro inclyto comitatu Trenchiniensi" (ďalej len: Apologia). Ako miesto vydania sa udáva Púchov. Už z názvu spisu je zrejmý jeho obranný charakter a celým obsahom bol odvetou na politický spis, ktorého autorom bol Michal Bencsik,profesor na Právnickej fakulte univerzity v Trnave. Bencsik zdôvolňoval v tomto spise politickú nadvládu Maďarov v Uhorsku tým, že krajinu dobyli ako víťazi a

Slováci sa stali ich poddanými. Túto koncepciu spájal aj s bájkou o tom, že Svätopluk vraj symbolicky predal územie svojej krajiny maďarským vojvodcom. Bájku o tom opieral o kroniky z k3. a 14. stor., ktorých pôvodcovia sa snažili zdôvodňovat patrimoniálne, akoby vlastnícke právo kráľovskej dynastie na územie krajiny. Z týchto kroník čerpali aj mimouhorskí kronikári, medzi nimi aj český letopisec Jan Skála z Doubravky v 15. stor. Autorka skúmala aj rozdiely medzi týmito prameňmi, lebo najmä údajné počínanie Svätopluka sa hodnotilo v niektorých kladne ako mierumilovné, v iných záporne ako naivné.

Bencsikovu argumentáciu o strate práva Slovákov na územie krajiny vysvetľuje autorka ako odraz akcie zemanov Trenčianskej stolice (župy), ktorí podali petíciu na viedenský dvor. Bránili záujmy sedliakov a remeselníkov proti prechmatom feudálov. Autorom tejto petície bol vzdelaný slovenský právnik Pavol Prileský, stúpenec teórie prirodzeného práva. Oproti tomu Bencsik hlásal tézy reakčnej feudálno absolutistickej monarchie v duchu anglického politika Thomase Hobbesa. Anonymný autor Apologie však argumentoval teóriou o spoločenskej zmluve, a to podľa vzoru anglického mysliteľa Johna Locka. Tézy o údajnom prevode územia krajiny z moci Svätopluka na maďarských vojvodcov chápal tak,že pritom išlo o lstivý podvod a násilný vpád Maďarov. Pritom veľmi podrobne rozviedol svoju predstavu o spoločenskom a štátnom zriadení Veľkomoravskej ríše. Kvalifikoval ho ako zákonnú vládu s občianskou rovnosťou a predfeudálnu spoločenskú formáciu s otrokárskou demokraciou.Na tom základe potom zdôvodňoval rovnocennosť a rovnoprávnosť Slovákov v Uhorsku.

Takúto národne obrannú koncepciu potom hlásal aj Matej Bél (1723), neskoršie osvietenci A. Mészároš, J. Sklenár, J. Rohoň a napokon aj Ľ. Štúr. Prispela k náplni politického myslenia v období národného obrodenia najmä teóriou o spoločenskej zmluve. Vyvodzovala sa z nej predstava o štátnom spoločenstve zbavenom feudalizmu a absolutizmu.

Karpat

Peter Bender, Die Rezeption des römischen Rechts im Urteil der deutschen Rechtswissenschaft, Rechtshistorische Reihe 8, Frankfurt a.M. - Bern - Las Vegas 1979, 168 strán

V nemeckých dejinách mala recepcia rímskeho práva významný vplyv nielen na právny život, ale áj na politickú a spoločenskú štruktúru. To mal v úmysle dokumentovať aj P. Bender, žiak prof. H. Thiemeho, ktorý

sa vo svojej knihe snaží podať historickoprávny prierez názorov na recepciu rímskeho práva od 16. - 20. stor.

Autor neskúmal príčiny recepcie, ale vychádzal z nej ako z historického faktu takže pred zrakom čitateľa defiluje celý rad významných nemeckých právnikov, odsudzujúcich alebo prijímajúcich rímske právo a jeho právne inštitúty. Z veľkých právnikov nemeckého feudalizmu sú v monografii zahrnuté úsudky takých, akými boli Wimpfeling, Freigius, Oldendorp, Hutten, Melanchthon, z doby usus modernus Conring, Schilter, Struve, Stryk.Svojich zástupcov tu má právo prirodzené (Grotius, Thomasius, Wolf, Cocceji, Heineccius, Svarez), historickoprávna škola (Hugo, Thibaut, Savigny, Grimm, Feuerbach, Puchta, Beseler, Bluntschli), aj právny pozitivizmus (Windscheid, Jhering,Stobbe,Stintzing, Mommsen, Sohm, Leonhard, Regelsberger, Gierke, Brunner, Below, Radbruch, Schwerin) - ak máme menovať len tých najvýznamnejších. Z romanistov a právnych historikov 20. stor. v poslednej kapitole nachádzame také osobnosti ako Koschaker, Zycha, Dahm, Fehr, Mitteis, Planitz, Coing, Dulckeit, Genzmer, Molitor, Wiacker, Wesenberg.

Pre dejiny občianskeho práva (Privatrechtsgeschichte), ktoré majú v Nemecku už vlastnú tradíciu, je táto kniha vhodným rámcom na rozšírenie našich znalostí o prijímaní rímskeho práva v stredoeurópskom priestore. Možno ju zaradiť do jedného radu s inými autormi ako napr. Zycha (Deutsche Rechtsgeschichte), Wieacker (Privatrechtsgeschichte der Neuzeit), Wesenberg (Neuere detsche Privatrechtsgeschichte), Molitor (Grundzüge der neueren Privatrechtsgeschichte), Coing (Handbuch der Quellen und Literatur der neueren europäischen Privatrechtsgeschichte I-II-III) a pritom ju chápať len ako náčrt názorov niektorých reprezentantov nemeckej právnej vedy v období feudalizmu a kapitalizmu.

Blaho

Zdzisław Kaczmarczyk, Das Fortleben der römischen Städte auf dem Balkan im Mittelalter. Acta Poloniae historica, 41, Warszawa 1980, str. 5-33.

V svazku 21. Právněhistorických studií (1978, str.282-284) jsme s titulkem "Právněhistorická urbanistika" upozornili na významné dílo prof. Kaczmarczyka (Poznań), věnované dějinám dalmatských měst. Zdůraznili jsme přitom partie, kde autor - aspoň předběžně - hovořil o problematice, týkající se speciálně dějin státu a práva. Máme nyní

příležitost navázat na zmíněnou recenzi Kaczmarczykovy knihy anotací dalších právněhistorických výsledků, které nejnověji vyšly ze studií předznamenaných uvedenou knihou.

V práci citované v nadpise této anotace rozšiřuje autor svůj zájem na celou oblast někdejších římských a pak byzantských držav v jižní části balkánského poloostrova se zvláštním zřetelem na města přímořská, zejména v nynější Jugoslávii a Bulharsku. Podává přehled vývoje, který po katastrofě římských měst z let 611-614, způsobené ničivým vpádem Slovanů, vedl k dočasnému přerušení kontinuity s někdejší antickou minulostí, ale v následujících stoletích k opětnému vzkříšení této kontinuity aspoň v některých z těchto měst. Kaczmarczyk takto pokračuje v řešení otázek daných dosavadní literaturou, kterou svědomitě cituje (v první řadě práce T. W a s i l e w s k é h o) i - pokud jde o římské právo vzešlých z vlastního staršího bádání. Zdařile tak doplňuje obraz, který o osudu římských měst v z á p a d n í části římské říše byl již zpracován jinými badateli. Převážně tu šlo ve středověku o kontinuitu topografickou a velmi často také toponomastickou, zatímco souvislost původního osídlení římským obyvatelstvem byla, až na výjimky namnoze přervána. Tyto výjimky tvořila jednak města s řeckým obyvatelstvem (typicky Soluň), jednak některá města dalmatská a zvláště istrijská. Zde se v bývalých civitates, municipiích, oppidech a vojenských táborech (castra) v průběhu 9.-12. století přecházelo někde plynule od řádů antických (otrokářských) k řádům feudálním. Někde se udržela dokonce kontinuita starého právního života, což platí i o antické městské "samosprávě", na níž v oblasti, o které mluvíme, za feudalismu vyrostla, jak autor soudí, zčásti přímo městská "samospráva" středověká.

Vaněček

M. D. Lambert, Medieval Heresy. Popular Movements from Bogomil to Hus. London 1977, XVI - 430 stran

Autor knihy je znám čtenářské obci řadou prací a statí, jako jsou např. "Franciscan Poverty: the Doctrine of the Absolute Poverty of Christ and the Apostles in the Franciscan Order, 1210-1323" (1961), "The Franciscan Crisis under John XXII" (Franciscan Studies XXXII, 1972) aj.

Ve své práci "Středověké kacířství. Lidová hnutí od Bogomila po Husa" se zabývá jedním z nejzávažnějších a pro vládnoucí třídu feu-

dální společnosti a církev nejnebezpečnějších společenských jevů. Autor podává dějiny kacířství ve čtyřech částech knihy: V první se zabývá problémem a počátky kacířství, ve druhé kacířstvím ve XII. století (se zaměřením na Valdenské a Kathary), ve třetí konfrontuje kacířství s oficiální církví.Čtvrtá část knihy je věnována tzv. evangelickému kacířství v pozdním středověku. Českého čtenáře zaujme nepochybně vedle statí o Johnu Wyclfovi a anglických lollardech zejména rozsáhlý výklad o české reformaci a husitském hnutí.

Kniha, jejíž význam pro právního historika není ani zdaleka zanedbatelný,je vybavena rozsáhlým aparátem: je v ní 12 map (z toho 2 jsou věnovány husitskému hnutí), 8 obrazovými přílohami (mezi nimi je i faksimile protestního listu české šlechty),5 jinými přílohami, glosářem kacířů, bibliografií a rozsáhlým souhrnným (jmenným, místním, věcným) rejstříkem.

Balík

Leonardas Vytautas Gerulaitis, Printing and Publishing in fifteenth-century Venice, Chicago-London 1976, XIV+190 stran

Kniha L. V. G e r u l a i t i s e "Tisk a vydávání v Benátkách patnáctého století" je věnována problematice tisku a vydávání knih v Benátkách XV. století.

Autor, z jehož drobnějších prací lze uvést alespoň stať "The Ancestry of Aldus Manutius" (Renaissance News XIX, 1966), se zabývá ve své práci nejen technickými, hospodářskými a společenskými, ale i právními aspekty. V této souvislosti rozebírá např. neúspěšný pokus o zavedení tiskového monopolu (hl. II), tiskové výsady a cenzuru (hl. III) atd. Není třeba zdůrazňovat, že tak věnuje pozornost právě těm institucím, s nimiž se musí vyrovnat každá práce o dějinách tiskového práva.

Výklad je doplněn 37 tabulkami v textu.

Práci uzavírá rozsáhlá bibliografie a souhrnný (věcný a jmenný) rejstřík.

Balík

Paul F. Grendler, The Roman Inquisition and the Venetian Press, 1540-1605, Princeton 1977, XVII + 374 stran

Kniha Paula F. G r e n d l e r a "Římská inkvizice a benátský tisk 1540-1605" se zabývá zajímavou a vědecky přitažlivou problematikou poměru římské inkvizice k benátskému tisku v XVI. a na počátku XVII. století.

Autor, známý řadou větších a menších prací, jako např. "Critics of the Italian World 1530-1560: Anton Francesco Doni, Nicolò Franco, & Ortensio Lando" (1969), "Francesco Sansovino and Italian Popular History, 1560-1600" (Studies in the Renaissance 16, 1969) aj., předkládá čtenáři podrobnou analýzu uvedené problematiky. Kniha skýtá množství cenných právněhistorických podkladů každému, kdo se zajímá hlouběji o dějiny tiskového práva, cenzury a úlohy inkvizice.

Grendlerovu práci, obohacenou řadou vyobrazení a tabulek, uzavírají přílohy (dokumenty, soupisy zakázaných knih), bohatá bibliografie a rejstříky.

Balík

D. C. Coleman, The Economy of England 1450-1750, London-Oxford-New York 1977, XII + 233 stran

Kniha D. C. C o l e m a n a "Hospodářství Anglie 1450-1750" je jednou z prací,osvětlujících hospodářský vývoj Anglie během dvou století od války Růží až po nastoupení Jiřího III. Jde o jedno z nejdůležitějších období v dějinách Anglie.

Autor, působící jako profesor ekonomických dějin na universitě v Cambridge, je znám řadou větších a menších prací, z nichž lze uvést alespoň "The British Paper Industry, 1495-1860" (1958), "Sir John Banks" (1963), "Revisions in Mercantilism" (1969), "Industry in Tudor and Stuart England" (1975) aj.

Ve své knize se pokouší podat ucelený výklad hospodářských dějin Anglie let 1450-1750. Znalost této problematiky je důležitá nejen pro historiky, ale i pro právní historiky, usilující o hlubší pochopení vývoje státu a práva v Anglii i jevů, které stát a právo ovlivňovaly. Z pochopitelných důvodů se zaměří především na hlavu 10, zabývající se úlohou státu v ekonomickém rozvoji.

Kniha, obsahující řadu grafů a tabulek, je doplněna výběrovou bibliografií a souhrnným rejstříkem (jmenným, místním a věcným).

Balík

W. Jappe Alberts - H. P. H. Jansen - J. F. Niermeyer, Welvaart in Wording. Sociaal-economische geschiedenis van Nederland van de vroegste tijden tot het einde van de middeleeuwen, 's-Gravenhage, 1977, VIII + 374 stran

Kniha W. Jappe A l b e r t s e , H.P.H. J a n s e n a a zesnulého profesora J. F. N i e r m e y e r a "Welvaart in de Wording" (Blahobyt ve vývoji) je, jak ukazuje podtitul, prací ze sociálně-ekonomických dějin Nizozemí od nejstarších časů do konce středověku.

Autoři, známí odborné veřejnosti řadou prací a studií,[1] zpracovali ve své knize (vyšla poprvé r. 1964) problematiku důležitou i pro lepší pochopení dějin státu a práva v Nizozemí, zejména také příčin a předpokladů nizozemské revoluční války za nezávislost v XVI. století, k níž došlo v Nizozemí dříve než jinde i díky ekonomickému vývoji země a střetu zájmů rodící se nizozemské buržoazie se španělským feudálním absolutismem a jeho domácími oporami. Kniha skýtá bohaté podklady pro poznání širších historických souvislostí, bez nichž by ani právní historik nemohl hlouběji proniknout do problematiky dějin státu a práva. Práce je proto cenným přínosem i pro právního historika.

Kniha, vybavená rozsáhlou bibliografií, rejstříky osobním, místním a věcným, je doplněna mapami a obrazovou přílohou.

Balík

Mária Vyvíjalová: Vplyv anglického raného osvietenstva v Apológii z roku 1723. In: Filozofia 34, 1979, č. 4, s. 461-475

V nadväznosti na svoju predchádzajúcu štúdiu o anonymnom spise "Murices ... Sive Apologia" (Historický časopis 27, 1979, č. 3, s. 369-

---

1) Srv. např. W. Jappe A l b e r t s , De State van Gelre en Zutphen, I-II, Groningen 1950-1956; H. P. H. J a n s e n , Middeleeuwse geschiedenis der Nederlanden, Utrecht-Antwerpen, 1965; J.F. N i e r m e y e r (ed.), Bronnen voor de geschiedenis van het Beneden-Maasgebied, I, 1104-1399, 's- Gravenhage, 1968.

397) ako východisku veľkomoravskej tradície v dejinách slovenského politického myslenia, podujala sa autorka na ďalší výskum pôvodu uvedeného spisu. Zásadne poprela doteraz v literatúre predpokladaný profeudálny charakter tohto spisu. Poukázala na koncepciu anonymného autora uvedeného spisu, podľa ktorej štát vzniká spoločným súhlasom členov spoločenstva, ktorí štát utvárajú. Uhorsko chápal ako štát zakladajúci sa na troch hlavných národoch, a to boli Slováci, Maďari a Nemci. Termín "Natio Hungarica" nechápal, ako sa doteraz predpokladalo, v zmysle uhorského národa v stavovsko politickom význame, či ako "uhorský politický národ". Ale rozumel tým súhrn všetkého obyvateľstva, ktoré pozostávalo z rôznych sociálnych vrstiev a z viacerých národov. Dobrovoľné politické spoločenstvo troch národov na spoločne obývanom území tak vytvorilo uhorský "ľud". Názor "Uhri" preto neznamenal, že by Slováci, Maďari a Nemci prestali byť osobitné národy. Pritom autor chápal "ľud" ako triedu v novodobom štáte podľa vzoru anglickej buržoáznej revolúcie z r. 1688. Touto koncepciou prejavil, že svoje tézy budoval na náuke Johna Locka, ktorého vplyv na rané osvietenstvo u nás sa podľa autorky dosť nedoceňuje.

Pre vznik vyššie spomenutej Apologie sústredila autorka ďalšie faktografické údaje o pomeroch v súdobej Trenčianskej stolici (župe). Pozoruhodné je najmä, že tento vznik súvisel s protestnou petíciou slovenských protestantských zemanov proti mestskému magistrátu v Trenčíne. Na čele hnutia zemanov bol protestant Pavol Prileský. Súčasne však bol v Trenčíne slúžnym jeho bratanec Juraj Prileský, ktorý bol katolík, ale kryl počínanie svojho bratanca Pavla. Tejto okolnosti treba pripisovať aj to,že spis "Apologia" sa podarilo vytlačiť v evanjelickej tlačiarni v Púchove. Pokiaľ ide o vlastného pôvodcu spisu uvádza autorka argumenty proti tomu, že by to bol J. B. Magin. Proti tomu svedčí jeho celkový feudálny svetonázor, ktorý je v ostrom rozpore s koncepciou "Apologie". Autorka považuje za skutočného pôvodcu Mateja Bela. Popiera, že by Bel bol býval pietista a hlavne na podklade textu jedného z jeho rukopisných diel ukazuje zhody medzi jeho koncepciou štátu a tou koncepciou, ktorá sa prejavuje v "Apologii". V týchto koncepciách sa podľa názoru autorky výrazne prejavil vplyv myšlienok Johna Locka.

Karpat

Witold Maisel, Tortury w praktyce sądu kryminalnego miasta Poznania w wiekach XVI - XVIII, Studia i Materialy do dziejow Welkopolski i Pomorza T. XIII, 2.1, Poznań 1978, str. 115-125

Autor věnuje svůj pozoruhodný příspěvek problematice trestního procesu před pozňanským městským soudem a především pak užívání tortury. Jeho studie vychází ze zachovaných soudních knih z let 1500-1600, 1696-1723 a 1743-1793. Tento rozsah zachovaných písemností umožňuje velmi přesné postižení vývojových trendů při užívání tortury až po její zrušení v r. 1776. Autor konstatuje vedle práva magdeburského silný vliv Karoliny a zvláště pak práce J. Damhoudera "Praxis Rerum Criminalium". Význam jeho zkoumání zvyšuje dále skutečnost, že před pozňanským soudem byli souzeni nejen obyvatelé městští, ale i šlechtici a poddaní. Autor proto právem konstatuje, že pozňanský soud "... možno považovat nejen za představitele městského soudnictví, ale trestního soudnictví v Polsku vůbec" (str. 115).

Autorem zjištěný průběh tortury odpovídá v podstatě typu trestního procesu, který nalézáme i u soudů našich (pozoruhodná je shoda terminologie, polské - pokud se v protokolech vedle latiny vyskytuje - s českou: "na mekách vyznal,ostro go egzaminawać kazali", stejně jako název "knihy černé" (Acta ... iudicii criminalis, que vulgo vocantur nigra). Stejně tak i proces je také tu obžalovací (str. 121), také tu se, zvl. v počátcích, nelišil proces trestní od sporu majetkoprávního. Z výkladu autora nutno ovšem dovodit, že na rozdíl od našeho trestního procesu v době pobělohorské se v Poznani neprosadil tak výrazně proces inkviziční, jak je pro naše právo městské přináší Hrdelní řád Josefa I. z r. 1708.

Autor konstatuje, že se v pozňanském trestním procesu nijak výrazněji neprojevily vlivy právního humanismu a že nepředstavuje tak truchlivý obraz krvavé justice, jaký předložil pro polské městské soudnictví B. Groicki, Porzadek sadów i spraw miejskich prawa majdeburkiego w Koronie Polskiej, Warszawa 1953. Připouští ovšem,že Groického závěry se mohou týkat měst menších.

Pozoruhodný je i autorův pokus o statistický přehled trestních případů,ve kterých bylo užito tortury a o počtu a sociálním postavení delikventů. Tento i jiné závěry autora stati jsou inspirující i pro náš právněhistorický výzkum,který zvláště v některých pracech J. Pánka učinil v poslední době i v této oblasti značný pokrok.

Malý

Fejezetek a Pécsi egyetem történetéből /State z dejín Univerzity v Pätikostolí/. Redigoval Andor Csizmadia, Pécs 1980, 367 strán

Univerzita v Pätikostolí vznikla pred viac ako 600 rokmi, r. 1367. Predmetný zborník sa však dotýka len jej dejín od vydania zákonného článku XXV z roku 1921, o vtelení bývalej bratislavskej Alžbetínskej univerzity do Univerzity v Pésci, a pritom zužuje problematiku na dejiny Právnickej fakulty.

Autorom historických statí je redaktor publikácie prof. Andor Czizmadia, ktorý rozdelil dejiny Právnickej fakulty na dve štúdie podľa období: 1923-1951,a 1951-1973. Sám tiež napísal úvodnú štúdiu o novozaloženej Alžbetínskej univerzite v Pätikostolí 1923-1951 (kapitoly I.-III.) a kapitolu X. o právnohistorických odboroch (spolu s F.Benedekom).

Pozoruhodným príspevkom je historické zobrazenie demokratizácie právnického štúdia v zrkadle reforiem z rokov 1945-1973 z pera prof. Mihálya Szotáczkeho,ktorý okrem toho napísal aj ďalšiu kapitolu o dejinách teoretických odborov na Právnickej fakulte v Pätikostolí (kapitoly IV. a V.).

Ďalšie kapitoly VI.-VIII. rozoberajú dejiny vied a výučby na katedrách štátneho, administratívneho, trestného a občianskeho práva. Záverečné kapitoly zborníka sa venujú ideologickým odborom a práci spoločenských organizácií na fakulte. Neopomínajú sa ani problémy bibliografické, sociálne a telesnej výchovy. V závere zborníku redaktor uverejnil zoznam rektorov a dekanov Univerzity v Pätikostolí od r. 1923, ako aj zoznam čestných doktorov.

Bianchi

Herbert Rosendorfer, Der Prinz von Homburg, Biographie, München 1978, 375 s., 3 tab., obr. príl.

Na túto biografiu je žiadúce upozorniť preto, lebo jej autorom je právnik, sudca z povolania, ktorý je popri tom úspešný autor spisov krásnej a dramatickej literatúry. Svoj životný štýl usmernil tak, že svoje profesionálne skúsenosti z oblasti právnej praxe spája s poznávaním mnohotvárnych prejavov ľudského ducha v spoločenských súvislostiach. V danom prípade sa sústredil na osobnosť vojvodcu a ríšskeho zemepána, ktorého osudy v búrlivých rokoch 17.st. stvárnil dramaticky nemecký básnik Kleist. Oproti poetickému spôsobu spracovania volil

autor formu prísne odborne historického spracovania so silným právnohistorickým zameraním. Na podklade spoľahlivého pramenného materiálu, s pribraním odbornej literatúry a využitím informačných pomôcok o miestnych pomeroch vykreslil nielen osudy osobnosti, ale aj veľmi zložitý dobový rámec spoločenských daností. Rozpracoval aj právnohisticky dobre domyslenú zložitú politickú situáciu v strednej Európe, kde v tom čase ešte zohrávali významnú úlohu zásahy škandinávskych mocností, totiž Dánska a Švédska. Pritom figurovalo ako významný mocenský činiteľ aj Poľsko a hlavne jeho prostredníctvom aj Francúzsko. Zoči voči tejto zložitej mocenskej skladbe napokon sa presadzovalo mocnárstvo ríše Habsburgovcov. V tejto zložitej súhre politických síl bol vojvodca, resp. zemepán, o ktorého v tejto knihe ide, významným a určitý čas velmi aktívnym nástrojom mocenských snáh.Jeho pôsobenie, aj v reláciách osobných a majetkových, sa podarilo autorovi vykresliť s náležitým zreteľom na právne súvislosti. Závery autora si môže čitateľ overovať v textoch pramenných dokladov,ktoré sú prílohou spisu. Názornosť napomáhajú mnohé obrázkové prílohy. Orientácii v knihe slúži aj menný register a tri genealogické tabuľky.

Karpat

C. E. Bosworth, The Medieval History of Iran, Afghanistan and Central Asia, London 1977, 374 stran

Kniha prof. C.E. B o s w o r t h a "Středověké dějiny Íránu, Afghanistánu a Střední Asie" se zabývá, jak je patrno z názvu, vědecky zajímavou a závažnou problematikou středověkých dějin uvedených států a území.

Autor, známý zasvěcenějším čtenářům např. svými pracemi "The Ghaznavids, their empire in Afghanistan and eastern Iran 994-1040" (1963) či "The later Ghaznavids in Afghanistan and northern India 1040-1186" (1977), soustředil ve své knize 23 menších statí, uveřejněných v letech 1960-1976.Thematické rozvrstvení takto vydaných statí není zcela rovnoměrné: Středověkému Íránu je věnováno 8 statí (I-VIII), Afghanistánu 11 (IX-XIX) a Střední Asii 4 stati (XX-XXIII). Formální rozdělení statí do tří částí knihy nevylučuje v menší či větší míře určité překrývání.

Řada nevelkých studií, obsažených v knize, se zabývá kromě otázek historie obecné a právní o otázkami literárních dějin. Z právněhistorických partií zaujmou čtenáře nepochybně stati, věnované vojenské

organizaci za Bújovců, problematice nástupnictví v raném islámském fránu, titulatury raných Ghaznovců aj. Ani stati obecnější povahy nejsou pochopitelně bez významu pro dějiny státu a práva.

Obsahově bohatá, pečlivě vypravená kniha je uzavřena souhrnným (jmenným a místním) rejstříkem.

Balík

Marija G. Manolova, Săzdavane na Tărnovskata konstitucija. Sofija 1980. Izdatelstvo na Bălgarskata Akademija na naukite, 187 s. Ruské a francouzské resumé

Významné sté výročí první ústavy novodobého bulharského státu, den 16.4.1879, kdy byla Velikým národním shromážděním v Trnovu přijata, bylo provázeno též odbornými články a studiemi. Mezi nimi na prvním místě nutno uvést hořejší monografii právní historičky, která se řadu let zabývá vývojem státu a práva v Bulharsku. Naší právněhistorické obci je známá i osobní účastí na pražské konferenci o vzniku a vývoji socialistického práva z r. 1975 a z tam předneseného referátu (Viz Sborník příspěvků k té konferenci, 1976,II, s. 191-201) a o některých jejích nových pracích referovaly PHS (sv. 22, s. 288-292).

Tento nejnovější její spis se opírá o kritické využití bulharských i zahraničních pramenů a literatury v míře hodné uznání. Je rozdělen na čtyři hlavní kapitoly. V první autorka pojednává o osudech původních návrhů ústavy a srovnává je navzájem i s ústavami srbskou a rumunskou, v druhé líčí zahájení ústavodárného shromáždění, zdůrazňujíc ruský vliv na jeho práci, ve třetí jeho konkrétní činnost,a ve čtvrté demokratickou podstatu a povahu změn v jednotlivostech Ústavy Trnovské.

M.G. Manolova přináší do tematiky,věnované v literatuře dosud převážně teprve h o t o v é m u dílu Trnovské ústavy (dvojí), nové vklady. Předně je to zevrubné vysledování geneze této Ústavy. Autorka osvětluje povahu návrhů, z nichž vznikla, Lukijanovova i tzv. Petrohradského, a srovnává je se zmíněnými ústavami sousedních států. Zevrubně líčí, jak Národní shromáždění, jehož někteří členové dávali přednost zřízení republikánskému, nemohlo překročit rámec daný Berlínským kongresem,a proto se i hlasy oněch liberálních poslanců shodlo na konstituční monarchii. Avšak jejich vlivem zakotvilo v Ústavě takové vymoženosti v oboru tzv. základních práv a svobod občanských, že Trnovská ústava byla jednou z nejpokrokovějších své doby.

Druhou zásluhou autorčinou je, že neopomíjejíc studium vlivu politických činitelů, vnějších i domácích, soustřeďuje se na pečlivou analýzu a kritické hodnocení idejí, které se ve zmíněných návrzích uplatnily vzhledem k jejich progresívnosti a demokratičnosti, a na způsob, jak byla vyjádřena jejich formulace právní. Také tím se její spis významně liší od jiných prací, které se pokusily říci něco nového v této věci.

Cvetler

Grant Gilmore, The Age of American Law, New Haven-London 1977, X + 154 stran

Nevelká studie G. G i l m o r a je pokusem vymezit a charakterizovat vývojový období amerického práva.

Autor, známý řadou prací, jako např. "Security in Personal Property" (1965) či "The Death of Contract" (1975), dělí vývoj amerického práva od r. 1800 do současnosti na tři etapy. Označuje je "Věk objevu", "Věk víry" a "Věk obavy". Své dělení opírá do značné míry o K. L l e w e l y n a , který ve své knize "The Common Law Tradition" (1960) dělí vývoj amerického práva rovněž na tři etapy, a to na období od r. 1800 do občanské války Jihu proti Severu, od občanské války do I. světové války a od I. světové války do současnosti. Zatímco toto východisko Gilmorovy periodizace má své opodstatnění (v I. etapě byl vývoj práva ovlivňován zápasem mezi otrokáři a kapitalisty, ve II. etapě postupným přechodem USA do stadia imperialismu, ve III. etapě všeobecnou krizí kapitalismu), vyvolává výše uvedené označení jednotlivých etap určité pochybnosti.

Práce je opatřena rozsáhlým poznámkovým aparátem, nahrazujícím do značné míry bibliografii, a souhrnným (jmenným a věcným) rejstříkem.

Balík

Morton J. Horwitz, The Transformation of American Law, 1780-1860. Cambridge /Mass./ - London, 1977, XVII + 356 stran

Kniha M. J. H o r w i t z e "Přeměna amerického práva 1780-1860" analyzuje vědecky nemálo důležitou otázku vývoje práva v USA.

Autor, známý řadou větších a menších prací, jako např. "The Transformation in the Conception of Property in American Law, 1780-1860" (University of Chicago Law Review XL, 1973), "The Historical Foundations of Modern Contract Law" (Harvard Law Review LXXXVII, 1974) aj., se ve své práci soustředil na důležité aspekty procesu přeměny amerického práva v rozporném období dějin Spojených států. Stačí připomenout, že šlo o dobu zápasu mezi otrokáři a kapitalisty. Tento zápas ovlivnil nejen vývoj státního zřízení, ale i práva v dané době.Z hlediska právněhistorického zaslouží zvláštní pozornosti zejména "Přeměna v pojetí vlastnictví" (hl. II),"Vítězství smlouvy" (hl. VI) a "Vývoj obchodního práva" (hl. VII).

Kniha, vybavená rozsáhlým poznámkovým aparátem a rejstříky, vyšla v edici "Studies in Legal History", řízené S.N. K a t z e m .

Balík

Études sur l 'histoire du droit de mariage de Hongrie. Pécs 1979. 48 s.

Vo forme osobitnej publikácie univerzity Pécz vyšli tri referáty, ktoré vypracovali maďarskí právni historici na zasadnutie Medzinárodného združenia pre dejiny práva a ustanovizní, konané 11.8.1980 súčasne so svetovým kongresom historických vied v Bukurešti. A. C s i z m a d i a vypracoval referát o uhorskom manželskom práve v období feudalizmu a v súvislosti s vykonávaním úprav koncilu v Tridente. Po náčrte pôvodného stavu v prvých storočiach Uhorska bližšie rozoberal zákonodarné a iné právne úpravy, ktoré nasledovali v čase po uvedenom koncili. Ďalší referát vypracoval A. D e g r é a venoval hlavnú pozornosť laicizovaniu manželského práva. Sledoval vývoj od 18. st., upozornil na niektoré zvláštnosti v Sedmohradsku, bližšie skúmal obdobie oneskorenej buržoáznej premeny v Uhorsku a zakončil svoj výklad obdobím druhej svetovej vojny. Obdobie po r. 1945 spracovala E. S o m f a i - F i l ó . Zhrnula zmeny, ktoré nastali do vydania zákona o rodinnom práve r. 1952, uviedla dôvody na zmenu tohto zákona ďalším zákonom z r. 1974, ktorého hlavné zásady podrobnejšie rozviedla.

Karpet

Slovenská historiografia v rokoch 1901-1918. Tematická bibliografia v rámci Bibliografie článkov zo slovenských novín a časopisov v rokoch 1901-1918.
Zostavil Dr. Michal Potemra, CSc. Košice 1980, 650 s.

Z ohľadu na odbornú špecializovanosť väčšiny čitateľov Právnehistorických studií treba hneď úvodom pripomenúť, že autor tejto rozsiahlej publikácie má právnické vzdelanie. Pôsobí už dlhé roky v Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach a historiografom je známy z mnohých štúdií o dejinách slovenského národa najmä v období okolo prelomu storočia. Táto publikácia je čiastkový výsledok z dlhodobej bibliografickej práce, v priebehu ktorej sústredil do 300 000 údajov z viacerých vedných odborov, pričom čerpal zo slovenských novín a časopisov z rokov 1901-1918. Z toho v danom prípade vybral časť zameranú na dejiny Slovenska a Slovákov. Vlastnej bibliografii predoslal na 300 stranách rozsiahlu štúdiu o slovenskej historiografii v uvedenom období. Riešil najskôr koncepciu, ideologické a metodologické otázky. Zaoberal sa hlavnými predstaviteľmi slovenskej historiografie na začiatku 20. st. a zhodnotil význam slovenských novín a časopisov pre historiografiu. Bibliografickú časť rozdelil na dejiny Slovákov a Slovenska, dejiny Maďarov a Uhorska, dejiny Čiech a Moravy, dejiny ostatných európskych národov a krajín, dejiny starého sveta a dejiny ostatných svetadielov. Na konci je register mien. Jednotlivé bibliografické údaje sú očíslované od 1 do 2802. Výsledok dlhoročnej a náročnej práce autora treba vysoko hodnotiť ako významnú pomôcku pre každého historického bádateľa daného obdobia, teda aj pre právneho historika. Popri tom poskytuje úvodná štúdia dôležitý príspevok k dejinám slovenskej historickej vedy.

Karpat

Social'no-političeskaja zakonomernosť i pravovyje osnovy vossojedinenija zapadoukrajinskich zemel' s Ukrajinskoj SSR, Lvov 1979, s. 178

Ide o monografiu autorského kolektívu teoretikov a právnych historikov z Ľvova (prof. V.G. Sokurenko, prof. V.S. Kulčickij, docenti Je. M. Orač, B.I. Tiščik, M.I. Nastjuk). Jej originálnosť spočíva: v aplikácii systémovo-štrukturálneho prístupu; komplexného skúmania procesov sociálno-ekonomickej a politickej zakonitosti ako aj spravodlivosti a

právneho základu zjednotenia Západnej Ukrajiny v jednotnom Ukrajinskom sovietskom socialistickom štáte; v kompletizácii využitia historickoprávnych, dokumentárnych a archívnych prameňov.

Nielen teoreticky deklaruje tézu, že spoločnosť, štát a právo sú dynamické a zložité systémy, ktoré sa vyznačujú imanentnou štruktúrou a závislostami, ale v konkrétne-historickej analýze udalostí v Západnej Ukrajine od r. 1917, ale najmä v roku 1939 aplikuje túto tézu ako východiskovú metódu poznania. Tým sa podčiarkuje vedecká, teoretická úroveň autorov, hodnovernosť ich záverov, ich konzistentnosť a ofenzívnosť v ideologickom boji.

Fischer

Jósef Ciągva, Wpływ centralnych organów Drugiej Rzeczy Rzeczypospolitej na ustawodawstwo śląskie w latach 1922-1939, Universzytet Śląski, Katowice 1979, s. 243

V nakládatelství Slezské univerzity vyšla v květnu 1980 (s datem 1979) kniha pracovníka katedry dějin státu a práva Instytutu neuk Prawno-Ustrojowych dr. hab. Josefa Ciagwy. Je věnována problematice, která je blízká československému čtenáři hned z několika důvodů. Zabývá se tématikou slezskou, tedy dějinami území, které po dlouhá staletí bylo součástí státu české koruny, je věnována problematice autonomie území získaného Polskem po první světové válce, což připomíná osudy Zakarpatské Ukrajiny, připojené k Československé republice na základě versailleské smlouvy formou autonomie (v praxi ovšem nikdy nerespektované). Osudy a zánik autonomie Slezska v r. 1939 přepadením Polska fašistickým Německem pak připomínají i osudy autonomie Slovenska a tzv. Podkarpatské Rusi, vyhlášené v duchu požadavků fašistických kruhů v r. 1938 v ČSR v období tzv. druhé republiky.

Autor svou knihu rozdělil do osmi částí, tj. úvodu, šesti kapitol a závěru. V prvé části objasňuje základní historické a politické problémy slezské autonomie. Počínaje druhou kapitolou je pak postupně zkoumán vliv ústředního zákonodárství na slezskou autonomii zákonodárnou činnost, vlastní praxe vytváření slezských autonomních zákonů a jejich schvalování ústředními orgány, problém neplatnosti slezských zákonů, resp. o formách nátlaku ústředních orgánů na slezské vojvodství formou schvalování slezské zákonodárné činnosti, kterou statut o slezské autonomii neznal.

Autor správně postihuje skutečnost, že autonomie Slezska byla v podstatě politicko-propagačním opatřením, které mělo způsobit na výsledky plebiscitu v březnu 1921. Základní otázkou, kterou řeší je pak míra vlivu ústředních orgánů na slezské zákonodárství.Právě v řešení tohoto problému nalézá pak autor hodnocení skutečné úlohy slezské autonomie a zejména odpověď na otázku, zda nebyla překážkou pro právní sjednocení Slęzska a ostatním Polskem.

Jak je tedy zřejmé,autor tu metodou právněhistorickou řeší otázky, které jdou za hranice pouhého právního rozboru. A dodejme, že metodou i obsahem způsobem skutečně vynikajícím. Vypořádává se s úspěchem nejen s rozsáhlou literaturou polskou starší i současnou, ale i s početnou literaturou německou, francouzskou i československou, která je tématice slezské autonomie věnována a s rozsáhlým zákonodárným materiálem. Některé jeho poznámky pod čarou svým významem tvoří vlastně samostatné exkurse (srov. kupř. poznámku 14 na str. 230).

Autor tak vytvořil vskutku pionýrské dílo, které v mnohém překonává starší literaturu polskou i zahraniční.

Pro právního historika je kromě výše uvedených paralel zajímavé i zjištění o vlivech, které působily na slezskou autonomii,resp. byly jejím modelem - kupř. vliv výmarské ústavy a konečně pak i stanoviska politických stran (poslaneckých kruhů) na slezském sněmu k problematice autonomie.Také tu jsou zvláště důležitá stanoviska reprezentantů německé národnosti, podporující rozhodným způsobem existenci autonomie, ve které nalézali možnosti k uplatnění svých národních zájmů.

Kniha Jos. Ciagwy byla úspěšně obhájena před vědeckou radou právnické fakulty Slezské univerzity v Katovicích (28.5.1980). Shodou okolností se podepsaný recenzent mohl zúčastnit průběhu obhajoby, která potvrdila, že autor knihy významně přispěl k rozvoji moderních polských právních dějin.

Malý

Bibliografia po vseobščej istorii gosudarstva i prava 1918-1978, Juridičeskaja literatura, Moskva 1979, zostavil V. N. Sadikov, s.133

Neveľká formátom, ale bohatá obsahom a hodnotou pre právnych historikov. Takto môžeme charakterizovať bibliografiu prác sovietskych autorov zo všeobecných dejín štátu a práva z období rokov 1918-1978 zostavenú V.N. Sadikovom. Zostavovateľ zahrnul do bibliografie právno-

historickú literatúru sovietskych autorov písanú po rusky,a to nielen monografie, ale aj publikované pramene, učebnice, učebné pomôcky, učebno-metodologické materiály a taktiež obhájené doktorské a kandidátske dizertácie. Ako autor bibliografie upozornil, bibliografia neobsahuje literatúru, ktorá vyšla do revolúcie a preklady týkajúce sa tejto problematiky. Jedným dôvodom toho bola už publikovaná práca "Ukazovateľ špeciálnej literatúry všeobecných dejín štátu a práva", ktorú zostavil a vydal v roku 1957 N. P. Dmitrijevský. Druhým dôvodom bola snaha zostavovateľa poukázať na vklad sovietskych vedcov do historicko-právnej vedy.

Čo sa týka anotovania jednotlivých prác zahrnutých do bibliografie autor považoval za nutné anotovať iba tie práce,z ktorých názvu nebol jednoznačne zrejmý ich obsah. Autor podriadil štruktúru bibliografie všeobecne prijatej zásade. Začal starovekom, pokračoval stredovekom, novovekom a skončil najnovším obdobím.Prvá časť bibliografie obsahuje teoretické a metodologické práce (s. 7-8) a druhá časť práce,ktoré sa vzťahujú k niekoľkým obdobiam (s. 9-13). Tretia časť - (s. 14-35) - starovek - sa delí na starý východ a antiku. Stredovek v štvrtej časti (s.36-73) je taktiež rozdelený na dve hlavné skupiny - európske krajiny a krajiny Ázie a Afriky. Na konci štvrtej časti sú zahrnuté práce týkajúce sa vzniku štátnosti národov Ameriky. Piata časť - novovek (s. 74-95) sa delí na tri skupiny - európske krajiny, krajiny Ameriky a africké a ázijské krajiny. Posledná,šiesta časť - najnovšie obdobie (s. 96-125) sa delí na skupiny: štát a právo kapitalistických krajín (Európa, Amerika, Ázia), štát a právo socialistických krajín (európske socialistické krajiny, ázijské socialistické krajiny a Kuba), rozpad koloniálneho systému, štát a právo rozvojových krajín. Doplnkom bibliografie (s. 126-129) sú práce publikované v priebehu roku 1978. Okrem toho je v bibliografii uvedený aj zoznam skratiek, ktoré autor použil pre zostručnenie textu.

Je potrebné vysloviť V. N. Sadikovovi poďakovanie za jeho záslužnú prácu, pretože bibliografia pomôže aj československým právnym historikom nielen doplniť si vedomosti o právnohistorickej literatúre vydanej v širokom časovom rozpätí, ale obzvlášť bude nápomocnou pre štúdium sovietskej právnohistorickej literatúry z menej známeho predvojnového obdobia.

Zavacká

Jozef Klimko, Vývoj územia Slovenska a utváranie jeho hraníc. Obzor, Bratislava 1980, s. 154, 10 mapových příloh

Ve své nové knize s mimořádně složitou tématikou se autor prezentuje jako všestranně erudovaný historik státu a práva, který pro jednotlivé neanadné otázky, jimiž se v rozmezí čtrnácti století zabývá, dovede nacházet adekvátní pracovní postupy a je schopen dospět k marxisticky podloženým vědeckým poznatkům.

Po zevrubném analyzování otázky tzv. regnum Samonis - otázky stále otevřené, pro niž ostatně autor už nestihl využít nejnovější literaturu - nachází Klimko na str. 29-33 pro své další bádání správné východisko v konstatování, že teprve Velká Morava byla na našem území státem v pravém smyslu slova, a to státem raně feudálním, u něhož je teprve možno klást si otázku "státních hranic".

Z hlavních problémů, jimiž se autor zabývá v jednotlivých partiích I. části, je záhodno upozornit na vznik slovenské feudální národnosti už od 11. století (str. 34-38) a na úlohu měst ve vývoji slovenské národnosti (str. 52-55). V části II. pojednávající už přímo o politických a právních dějinách hranic Slovenska z r. 1918, upoutají pozornost odborného čtenáře zvláště kapitola o specifických problémech národně osvobozovacího hnutí Slováků (str. 82-87) a partie (str. 93-100), v níž se líčí, jak komplikovaně se začleňovalo Slovensko do nového státního rámce po 28., resp. 30. říjnu 1918.

Význam této Klimkovy práce daleko přesahuje oblast právních dějin. Vychází z historických proměn podmínek geografických, ekonomických, sociálních, etnografických a politických; syntetizuje výsledky odtud získané; promítá je do vytčené specifické tématiky a k jejím cílům je tvůrčím způsobem využívá. Klimkovi jde zejména o soustavný vědecký kontakt "s výsledky výzkumu vývoje osobitosti slovenského národa", jak si toho vyžaduje sledování "složitého procesu národního konstituování a tvorby územní podmíněnosti slovenského národa", mělvli být spolehlivě vědecky zjištěn a podán "proces přerůstání slovenského sídelního území do státoprávně vymezeného celku", abychom opět užili slov autora samého.

Ve spolupráci s J. Žudelem, autorem deseti bohatě komentovaných mapových příloh, podařilo se tak J. Klimkovi podat skutečně "ucelený obraz o vývoji území Slovenska od nejstarších dob až do období vzniku předmnichovské republiky", jak se cíl práce formuluje v Úvodu.

Pokud jde o starší literaturu, postrádáme v knize využití velmi cenných prací Karla Kadlece (zemřel 1928) k dějinám Uher. Pokud jde o severní hranici Slovenska, chybí tu zmínka o proslulém, právnicky zajímavém sporu o Mořské oko (Meeraugestreit, viz Mischler-Ulbrich,

Österreichisches Staatswörterbuch, 2. vyd., III., str. 553 a d.) mezi Uhrami a Předlitavskem (Haličí) na rozhraní 19. a 20. století.

Vaněček

William E. Nelson, Americanization of the Common Law. The Impact of Legal Change in Massachusetts Society, 1760-1830. Cambridge /Mass./ - London 1976, IX + 269 stran

Kniha W.E. N e l s o n a "Poamerič tění obecného práva. Nápor právní změny v massachusettské společnosti 1760-1830" se zabývá vědecky důležitou otázkou "amerikanizace" anglického obecného práva v Massachusetts ve druhé polovině XVIII. a první polovině XIX. století.

Autor, z jehož studií bych uvedl alespoň "Emerging Notions of Modern Criminal Law in the Revolutionary Era: An Historical Perspective" (New York University Law Review XLII, 1967),se soustřeďuje ve své práci na řadu závažných problémů. Knihu zahajuje výkladem o právu v měnícím se sociálním pořádku. V dalších částech knihy rozebírá reformu soudního řízení podle obecného práva,problém ekonomického růstu a práva atd. Jádrem práce jsou nepochybně stati nazvané "Předrevoluční právní soustava 1760-1775" a "Porevoluční právní soustava 1780-1830".

Kniha je doplněna bibliografií rukopisných pramenů, rozsáhlým poznámkovým aparátem a souhrnným (jmenným a věcným) rejstříkem.

Práce vyšla v edici "Studies in Legal History",řízené S.N. K a t z e m .

Balík

Az ELTE Állam és Jogtudományi kar Egytemes jogtörténeti tanszék kiadványa (Publikácia Katedry všeobecných dejín štátu a práva na Právnickej fakulte Univerzity Lóránda Eötvösa). Budapest 1979. 231 s. Vyšlo v rade spisov: Összehasonlitó jogtörténeti tanulmányok (Štúdie z porovnávacích dejín práva. Rediguje: István Kállay)

V snahe sprístupniť v Maďarsku texty prvotných právnych opatrení sovietskej vlády vyšiel tento súbor maďarských prekladov prameňov k vzniku socialistického štátneho a právneho poriadku. Obsahuje de-

kréty z prvých dňov vlády sovietov, nariadenia a rozhodnutia Rady ľudových komisárov, celoruského a celoukrajinského zjazdu sovietov, aj iných ústredných orgánov v rozpätí rokov 1917-1924, a okrem toho trestný zákonník Ruskej sovietskej socialistickej republiky z r.1922. Dodatkom sa uverejňuje na 20 stranách pod názvom "A jelenkori magyar jogtörténetírásról" (O súčasnej maďarskej historiografii práva) upravený maďarský preklad štúdie, ktorá vyšla v slovenskej pôvodine r. 1970 v časopise Právny obzor a ktorej autorom bol Jozef Karpat. Ďalší dodatok obsahuje zoznam spisov Katedry všeobecných dejín štátu a práva Právnickej fakulty Univerzity v Budapešti, ktoré doteraz vyšli.

Karpat

Jogtörténeti tanulmányok IV, (Právnohistorické štúdie), Pécs 1980, 352 s.

Touto ročnicou sa už po štvrtý raz reprezentuje súčasná maďarská právna historiografia, a to podľa obdoby našich Právnehistorických studií. Popri renomovaných právnych historikoch majú v tomto zväzku viaceré príspevky aj historici všeobecných dejín. Spomedzi právnohistorických príspevkov treba vyzdvihnúť štúdiu, ktorú vypracoval A. C s i z m a d i a o zvláštnostiach právnej úpravy desiatku v Sedmohradsku v priebehu stáročí. Na zvláštnosti stoličnej (župnej) správy začiatkom 18. st. poukázal A. D e g r é . O reforme verejnej správy a byrokratizmu v Uhorsku pred buržoáznou premenou referoval L. H a j d u . Marxistické vyhodnotenie historizmu v oblasti uhorských, resp. maďarských dejín štátu a práva podal P. H o r v á t h . Na centralistické črty štátneho zriadenia Uhorska počas stavovského povstania Rákocziho poukázal K. K o v á c s . Úpravou volebných trestných činov v buržoáznom Uhorsku sa zaoberal J. R u s z o l y . Snahy Habsburgovcov o unifikáciu finančného práva Uhorska s právom rakúskej časti ríše od r. 1526 a najmä za Bachovho absolutizmu skúmal J. S z i t a .

Z bádateľov, ktorí pôsobia v oblasti všeobecných dejín, ale zameriavajú sa na problémy spadajúce do oblasti dejín štátu a práva, prispel do tejto ročnice I. B e r t é n y i štúdiou o tom, kto bol v 14. st. vlastne predsedom súdu zvaného "specialis praesentia regis". Historička I. B o l l a skúmala zvláštnosti právneho postavenia ľudu usadeného na kráľovskej a cirkevnej pôde v rannom stredoveku v Uhorsku. I. K á l l a y zistil novým výskumom prameňov, že na

niektorých veľkostatkoch v Uhorsku od 18. stor. prevzali riadiace hospodárske orgány aj výkon súdnictva. Tak popri pôvodnej panskej stolici vznikla aj tzv. úradnícka stolica ako zborový súdny orgán.

Veľký priestor sa v tejto ročnici venoval podrobnej informácii o konferenciách československých a maďarských právnych historikov v rokoch 1966-1974. Autor tejto správy F. P e c z e označil konferencie z tohto obdobia v časovom poradí ako IX.-XV. Pritom do toho zahrnul aj tie, ktoré len nadväzovali na spoluprácu československých a maďarských právnych historikov. To boli konferencie v Rumunsku (Constanza 1974), Rakúsku (Krems 1972) a v samotnom Maďarsku na 750. výročie vydania Zlatej buly Ondreja II. (Székesfehérvár 1972).Podobný charakter mala konferencia v Poľsku (Kraków 1973). V správe sa podrobne uvádzajú názvy referátov účastníkov konferencií, a to podľa zborníkov, ktoré o týchto konferenciách vyšli.Navyše sa presne zachytávajú recenzie o týchto zborníkoch, ako aj správy uverejnené o všetkých konferenciách v odborných časopisoch v jednotlivých štátoch.

Tematika zborníka pokrýva celé obdobie feudalizmu aj kapitalizmu, a siaha až do súčasnosti. To sa umožnilo hlavne pribraním príspevkov od bádateľov, ktorí nie sú profesionálni právni historici. Seriózność všetkých príspevkov je podložená pramennými dokladmi a doterajšími výsledkami bádania o jednotlivých skúmaných otázkach. Na uvedené pramene aj literatúru sa odkazuje v bohatom poznámkovom aparáte. Vzorná grafická tlačová úprava tiež prispela k tomu, aby táto ročnica predstavovala reprezentatívnu publikáciu maďarskej právnej historiografie.

Karpat

Recherches sur l 'histoire des institutions et du droit I. - IV., Bucarest 1977-1980

Spoločnosť pre porovnávacie dejiny ustanovizní a práva v Rumunsku začala od r. 1977 vydávat ročnicu. Doteraz vyšli 4 zväzky a ich účelové zameranie sa sústreďuje hlavne na medzinárodnú spoluprácu historikov práva. Významným podnetom na toto podujatie bola skúsenosť získaná zo spolupráce československých a maďarských právnych historikov. Na spoločných konferenciách týchto právnych historikov sa opätovne zúčastnili aj rumunskí právni historici.V doteraz vydaných zväzkoch ročnice sa prezentovali títo právni historici výsledkami svojho bádania,ktoré sa uverejňujú v ročniciach pod rubrikou "štúdie". V ďalších dvoch ru-

brikách ročníc, totiž v správach a recenziách, sú príspevky, ktoré účinne napomáhajú medzinárodnú spoluprácu právnohistorických bádateľov. V správach sú najmä informácie o medzinárodnych konferenciách s právnohistorickým zameraním. Tak sa podrobne referuje aj o konferencii k dejinám právnickej vzdelanosti na Slovensku, ktorá bola r. 1971 v Smoleniciach. Počnúc od tretieho zväzku sú v rubrike správ aj diskusné príspevky. Osobitne na medzinárodnú spoluprácu sú zamerané podrobné recenzie takmer výlučne o zahraničnej literárnej produkcii. Popredné miesto tu zaberá francúzska literatúra z Francúzska a Belgicka, ale aj maďarská, poľská, bulharská, nemecká, rakúska a talianska.

Z uverejnených štúdií žiada sa tu poukázať na tie, čo pochádzajú od právnych historikov, ktorí sú známi našim právnym historikom z účasti na právnohistorických konferenciách konaných v Československu. E. C e r n e a sledoval vlpyvy byzantského a rímskeho práva na starodávne rumunské právo. Poukázal na šírenie tzv. valašského práva, které sa vyskytovalo aj na Slovensku a na Morave. V. G i o n e a skúmal neplatnosť právnych úkonov vykonaných "in fraudem creditoris" v rumunskom občianskom práve v 19. st. Rozoberal koncepciu trestného činu vlastizrady v 15.-17. st. v Rumunsku. Analyzoval všeobecný vývoj vlastníckeho práva s osobitným zreteľom na Rumunsko v 10.-17. st. Riešil príčiny rozkladu spoločenstva pôdy na vidieku vo Valašsku a Moldavsku v 16.-19. st. Medzičasom zosnulý A. H e r l e a sa zaoberal orgánmi uhorského trestného práva v procesnom konaní, zvanými "biloti", s osobitným zreteľom na Sedmohradsko v 12.-13. st. Hodnotil postavenie a činnosť krajinského snemu Sedmohradska v 16.-19. st. V diskusnom príspevku uvažoval o vzťahu medzi sociálnymi ustanoviznami a hmotnou kultúrou. Dokazoval, že v starom rumunskom práve sa ordálie nevyskytovali. V. S o t r o p a ukázal, že aj staré rumunské právo vykazuje znaky vplyvu rímskeho práva. Skúmal dejiny folklórneho "trhu na dievky", ktorý sa udržal v horských častiach Rumunska až doteraz ako forma na sprostredkovanie manželstva. Dokazoval, že v ľudovom práve Rumunska sa zachovala až do 20. st. tzv. "fraterizácie."

Podľa obsahu príspevkov sa v týchto ročniciach venoval široký priestor právnohistorickému výskumu obdobia feudalizmu. No popritom zreteľ bádateľov vyústoval do kontinuity s obdobím kapitalizmu. Tak sa poskytuje ucelený obraz o skúmaných javoch v rozpätí takmer tisícročia, čo súčasne napomáha rozvíjať komparatívne hľadisko, ktorému venujú rumusnkí právni historici veľkú pozornosť.

Karpat

Jean Gaudemet, Sociétés et Mariage; - Collection: Recherches institutionnelles, série: Institutions et Histoire, tome 4, Cerdic-Publications Strasbourg 1980; str. 495

K padesátému výročí vědecké činnosti jednoho z nejvýznamnějších současných historiků práva Jeana Gaudemeta, profesora římského práva na univerzitě v Paříži a dlouholetého předsedy Mezinárodní komise pro dějiny práva a Société Jean Bodin, vydal Centre de Recherches et de Documentation des Institutions Chrétiennes (CERDIC) ve Štrasburku pozoruhodný soubor jeho šestnácti studií o manželství a právu manželském. Autor, stejně vynikající kanonista jako romanista, nehledí na instituci manželství jen z hlediska její právní úpravy, nýbrž chápe ji také jako otázku sociologického bádání a sleduje i společenské prostředí, v němž se manželské právo tvoří. Z uveřejněných prací je čtrnáct převzato jako reprinty z různých vědeckých revuí z let 1949 až 1976, závěrečná studie Sociétés et Mariage, která také dala souhrnný název celému svazku, se uveřejňuje poprvé stejně jako výběrová mezinárodní bibliografie k dějinám manželství, zabírající 23 stran tisku, kterou sestavil autor spolu se svou žačkou Marie Zimmermann, čelnou spolupracovnicí CERDICu.

V časovém rozsahu se uveřejněné studie zabývají různými etapami a aspekty manželského práva od antiky po 17.století, tedy téměř v dvoutisíciletém vývoji. To ukazuje i autorovu imponující všestrannost v práci s prameny nejrůznější provenience a stáří, ať již původu římského, kanonického či novějších práv národních,i hloubku jeho pojetí, která vynikne tím více, že většina článků obsahuje i velmi pracné detailní rozbory a srovnání pramenů a institucí. Při studiu dějin manželství v budoucnu bude nemožné se obejít bez cenných Gaudemetových studií, jejichž souborné vydání lze proto vřele uvítat.

Kejř

Miloslava Melanová, Michal Svatoš, Bibliografie k dějinám pražské univerzity do roku 1622. Univerzita Karlova, Praha 1979, s. 106

Anotovaný svazek je prvním dílem Bibliografie k dějinám Univerzity Karlovy, který má obsáhnout prameny a literaturu k dějinám pražské univerzity od jejího založení až do současné doby. Právě vyšlý svazek podává soupis bibliografických přehledů, edicí pramenů, soupisů pramenů a literatury k dějinám univerzity do roku 1622. Autoři zvolili

za mezník ve vývoji univerzity tento rok, který znamená konec samostatnosti karolinské akademie a začátek nového, jezuitského období.

Bibliografie navazuje na starší bibliografické přehledy (např. W. Erman - E. Horn) k dějinám středověkých univerzit. Překonává je však zachycením všech základních pramenů a literatury k dějinám pražské univerzity. Zahrnuje prameny a literaturu naší i zahraniční provenience s údaji převážně historickými, které ovšem často zasahují i do právní historie a pomocných věd historických. Jde přitom o bibliografii výběrovou, nejsou zde např. zařazeny, až na malé výjimky, práce uveřejněné v denním tisku.

Těžiště Bibliografie tvoří tématické zpracování literatury podle věcných hesel, která jsou koncipována velmi široce. Tím se zabraňuje překrývání některých údajů a opakování záznamů. Bylo přihlédnuto i k chronologickému řazení věcných hesel, v jehož rámci jsou bibliografické položky uspořádány abecedně. Bibliografie je opatřena seznamem použitých zkratek, rejstříkem autorů a rejstříkem jmen.

Pro badatele na úseku dějin pražské univerzity je nová bibliografie velmi dobrou orientační pomůckou, zvláště když autoři přihlíželi k vývoji pražské univerzity i v kontextu s vývojem jiných evropských univerzit.

Adamová

Bogdan Lesiński - Władysław Rozwadowski, Historia prawa, Warszawa - Poznań 1980, 2. vyd., 402 str.

V socialistickém Polsku byla v roce 1975 uskutečněna pronikavá reforma právnických studií, při níž bylo mezi jiným podstatně omezeno studium dějin státu a práva. Byl zaveden nový předmět s názvem "Historia prawa", do něhož byly spojeny výklady o právu římském, všeobecné právní dějiny i dějiny práva v Polsku, vše to s vyústěním k právu socialistickému.Pro všechny právnické fakulty byla vypracována jednotná povinná učební osnova tohoto předmětu a zavedena společná, jednotná učební pomůcka, jejíž nové vydání (1. vyd. vyšlo 1978) nese označení uvedené v čele této anotace.

Oba autoři, docenti právnické fakulty univerzity v Poznani, maximálně vyhověli restriktivním požadavkům, jak je vydalo "Ministerstvo věd, vysokých škol a techniky", vyžadující zároveň, aby na římské právo připadla více než polovina lekcí. K monstróznímu vyučovacímu předmětu vznikl tak neméně monstrózní studijní text (autoři sami jej

označují jako "podrecznik - skrypt"), který představuje jakousi encyklopedii hlavních dat z dějin práva počínaje nejstaršími kulturami starověku, přes enormně prevalující výklady o institucích římského práva, přes celý feudalismus až k nejnutnějším údajům z epochy kapitalismu. V žádném případě nejde tu o syntézu, ale o výtahy z vybraných partií světových právních dějin, výtahy fragmentární, deskriptivní, povšechně orientující.

Pro epochu otrokářské společnosti dominuje v příručce právo římské (§§ 6 - 71, str. 42-200, z pera WŁ. Rozwadowského), zatímco o ostatních oblastech (přední Asie, Řecko, Egypt) jsou jen nejnutnější zmínky. Pro celé další dějiny (autor B. Lesiński) jsou vybrána hlavní právněhistorická data jen o oblastech pozdější Francie, Německa, Anglie, habsburského soustátí ("Austria"), Spojených států severoamerických, islamu (6 str.) a Polska. Polské právní dějiny v tomto kontextu ustupují silně do pozadí. Je jim věnováno vcelku jen necelých 50 stránek (§§ 108 - 126, 152 - 155)!

Je třeba uznat, že autoři v daných limitech a možnostech podali pozoruhodný výkon. Předností textu je jasná dikce,ovšem za cenu značné simplifikace historických a vývojových procesů. Ztrácí se tu zejména souvislost s dějinami s t á t u a tím i s dějinami třídních bojů, jak se výrazně projevují v revolučních hnutích a politických převratech. Hlavním nedostatkem je ovšem disproporcionalita, která byla autorům vnucena shora. Svou daň si zřejmě také vyžádal spěch při sestavování textu. Tak při výkladu o zákoníku pro česko-rakouské soustátí z r. 1811 vypadlo závažné adjektivum "bürgerliches" (§ 132, str. 347). Na str. 302 je např. opominuta kodifikace českého zemského práva počínaje rokem 1500.V téže souvislosti je Všehrd nepřesně třídně označen jako "šlechtic" apod.

V každém případě je příručka, kterou takto anotujeme, zajímavým experimentem, na jehož další osudy a napětím čekáme.

Vaněček

KRONIKA

Oblastný vedecký seminár v Košiciach

Z príležitosti 35. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou a 35.výročia vyhlásenia Košického vládneho programu usporiadala Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach za gescie Katedry teórie a dejín štátu a práva a v spolupráci s Mestským výborom SAK ČSSR v Košiciach, Spoločensko-vedným ústavom SAV v Košiciach a Východoslovenským múzeom v Košiciach v historických priestoroch Domu Košického vládneho programu v dňoch 10. a 11. apríla 1980 oblastný vedecký seminár pod názvom "Význam Košického vládneho programu pre výstavbu socializmu v ČSSR".

Hlavný referát akademika Viliama Plevzu, člena korešpondenta SAV, riaditeľa Ústavu marxizmu-leninizmu pri ÚV KSS v Bratislave vychádzal z hodnotenia Slovenského národného povstania ako základu a východiska záverečného víťazstva našej národnej a demokratickej revolúcie. Podčiarkol význam vedúcej a nezastupiteľnej úlohy komunistickej strany v obidvoch etapách národnej a demokratickej revolúcie, ktorej stratégia a taktika boja vychádzali zo špecifických podmienok platnosti leninizmu na naše podmienky,V týchto súvislostiach velký význam predstavovali výsledky košickej konferencie KSS v roku 1945,ktoré nielenže plne korešpondovali s celkovým charakterom protifašistického zápasu, ale reprezentovali aj rozhodujúcu platformu v domácom československom odboji. Táto okolnosť sa následne plne prejavila aj pri marcových rokovaniach v Moskve v roku 1945 o programe a zostavení prvej vlády Národného frontu Čechov a Slovákov. Košický vládny program akademik V. Plevza charakterizoval ako završenie a zakotvenie výdobytkov našej národnej a demokratickej revolúcie s fixovaním rozhodujúceho princípu, že nová vláda je vládou širokých sociálnych vrstiev a politických protifašistických síl. Bolo víťazstvom Komunistickej strany Československa, že k politike Národného frontu sa v konečnom dôsledku hlásila aj buržoázna protifašistická emigrácia. Záverečná časť hlavného referátu bola zameraná na hodnotenie Košického vládneho programu zo všetkých aspektov jeho jednotlivých kapitol.

Prof. PhDr. Michal Danilák, CSc. (PF UPJŠ Prešov) vo svojom referáte na tému "Medzinárodné aspekty záverečnej fázy II. svetovej vojny"

svoju pozornosť zameral na genézu vzájomných vzťahov mocností protihitlerovskej koalície. Na základe rozhodujúceho podielu Sovietskeho zväzu v procese konštituovania sa tohto zoskupenia,v procese prioritného znášania najväčšieho materiálneho i ľudského zaťaženia a obetí v protifašistickom zápase, analyzoval aktívne vystúpenie ostatných členov protihitlerovskej koalície až v poslednej fáze tejto vojnovej kataklizmy. Otvorenie druhého frontu a následné vojnové operácie západných spojencov aj keď predstavovali snahu o konečnú vojenskú porážku fašizmu v Európe, predsa svojim kvantitatívnym pomerom, časovým vypuknutím v spojení s hájením kapitalistických triedno-vykorištovateľských záujmov nemohli znamenať a ani nezaznamenali takú proporcionalitu, ktorá by bola odekvátna všetkým aspektom dohôd štátov protihitlerovskej koalície.

Hodnotením regionálneho postavenia východného Slovenska do prijatia Košického vládneho programu sa vo svojom referáte zaoberal doc. PhDr. Juraj Briškár, CSc. (Spoločensko-vedný ústav SAV Košice). Po úvodnej časti, v ktorej sa zameral na vyobrazenie pomerov za buržoáznej ČSR, poukázal na korene rozsiahlej partizánskej a odbojovej činnosti na východnom Slovensku. Osobitného významu dosiahlo východné Slovensko v čase postupného oslobodzovania našej vlasti Sovietskou armádou,kedy sa jeho územie stáva dočasným spoločenským a politickým centrom obnovovanej novej československej štátnosti.

S podnetným referátom vystúpil doc. JUDr. Miloslav Doležal, CSc. (PrF KU Praha). V rámci skúmania niektorých problémov realizácie Košického vládneho programu sa zameral na teoreticko-historické objasnenie vzťahu práva a revolúcie a vzťahu kontinuity a diskontinuity u nás. Rozoberaním vývoja myšlienky a koncepcie kontinuity čelného predstaviteľa londýnskej odbojovej emigrácie dr. E. Beneša akcentuje pozoruhodný fakt,že zmluvou z 18. júla 1941 nielenže dochádza k uznaniu československej londýnskej reprezentácie de iure zo strany najvýznamnejšieho štátu protihitlerovskej koalície Sovietskeho zväzu, ale tento právny fakt uznania podmieňuje vznik nových dimenzií v Benešovej kontinuite, hlavne z hľadiska vnútroštátnych záverov, čím sa zároveň jeho ponímanie dostáva výraznejšie do konfliktu s právnym vedomím ľudu na domácom území. Bola to nová skutočnosť aj pre KSČ, na ktorú bolo potrebné primerane reagovať. Košický vládny program z hľadiska dialektiky vývoja sledovanej problematiky predstavuje ako výraz spojenia i stretu kontinuity z moskovských rokovaní z decembra 1943 a výsledkov a skúseností zo Slovenského národného povstania.

Doc. JUDr. Anton Rašla (PrF UPJŠ Košice) vo svojom referáte "Legislatívna činnosť tzv. Košického obdobia" rozobral politické a právne aspekty zákonodarnej činnosti Slovenskej národnej rady, s obohatením

vlastných autentických spomienok bezprostredného a priameho účastníka. Košický vládny program hodnotil ako program istého nevyhnutného kompromisu, čo však na druhej strane neznižovalo význam radikálne-demokratických opatrení jeho jednotlivých ustanovení. Dôkazom bolo aj revolučné chápanie realizácie jeho ustanovení,ku ktorému sa komunisti od začiatku hlásili. V tejto súvislosti rozobral závery aktívu Komunistickej strany Československa v Košiciach konaného 8. apríla 1945, ktorého sa sám zúčastnil.

Prof. PhDr. Ivan Bajcura, CSc. (ÚML UPJŠ Prešov) v referáte "Košický vládny program a riešenie postavenia národností v ČSSR" zameral svoju pozornosť na VII. a VIII. kapitolu programu prvej vlády Národného fronut Čechov a Slovákov z aspektov analýzy riešenia postavenia ukrajinskej a maďarskej národnosti.V podmienkach konkrétnych prejavov protifašistického zápasu vedeného Ukrajinskou národnou radou zvýraznil historickú spätosť, i žiadanú štátoprávnu, so Sovietskym zväzom, ako jedine možný demokratický a spravodlivý výraz riešenia postavenia karpatskoukrajinského obyvatelstva po oslobodení našej vlasti. V ďalšej časti referátu načrtol problematiku transferu maďarského obyvateľstva, politiku reslovakizácie. Až víťazná socialistická revolúcia vo Februári 1948 pre všetky tieto i ďalšie načrtnuté problémy postavenia národností u nás vytvorila najoptimálnejšie podmienky a predpoklady ich definitívneho vyriešenia na báze humánnosti a demokracie.

Doc.JUDr. Jozef Fischer, CSc. (PrF UK Bratislava) svojím referátom "Košický vládny program a systém národných výborov" nadviazal na problémy nadhodené v predchádzajúcich referátoch. V procese našej národnej a demokratickej revolúcii vznikol kvalitatívne nový politický systém, v rámci ktorého národné výbory se stali jedným z jeho inštitucionálych základov. Boj o národné výbory znamenal aj boj o ich právne zakotvenie. Vydanie ústavného dekrétu prezidenta republiky č. 18/1944 neznamenalo len prvú fázu víťazstva v tomto smere,ale aj isté dodatočné uznanie a potvrdenie ich činnosti v čase SNP, kedy v miestnom meradle preberali národné výbory moc do svójich rúk via facti. Osobitná pozornost bola venovaná rozborom ďalších právnych úprav, pri akcentovaní komparatistického pohľadu na ich celkovú genézu. V tomto zmysle veľmi výrazne pertraktoval doc. J. Fischer revolučnosť nar. SNR č. 26/1945 Zb. n. SNR pred vl. nar. č. 4/1945 Zb. V závere svojho vystúpenia rozobral V. kapitolu Košického vládneho programu s poukázaním, že takéto postavenie národných výborov v nej obsiahnuté bolo postavením, ktoré potenciálne umožňovalo perspektívy následných socialistických premien spoločnosti.

Posledným, ktorý vystúpil v prvý deň rokovania vedeckého seminára bol JUDr. Igor Palúš (PrF UPJŠ Košice) s referátom na tému "Košický

vládny program ako východiskový dokument pre rozvoj občianskych práv a povinností v Československu". Rozoberajúc problematiku predniesol úvahy o analógii Košického vládneho programu a Deklarácie práv pracujúceho a vykorisťovaného ľudu hlavne z hľadiska triednosti formulujúcej sa koncepcie občianskych práv a povinností. Vychádzajúc z takto postavenej tézy v rámci ním pertraktovanej problematiky vplyv Košického vládneho programu zvýrazňoval v niektorých postulátoch. Medzi inými aj v postuláte vytvárania ekonomických, politických a právnych garancií občianskych práv a povinností a nevyhnutnosti ich sústavného rozširovania a zdokonaľovania, a v postuláte začlenenia komplexu sociálno-ekonomických práv do systému základných práv a povinností.

V druhý deň rokovania vedeckého seminára ako prvý s rozsiahlym referátom na tému "Miesto a význam Košického vládneho programu pri formovaní kvalitatívne nových štátoprávnych vzťahov Čechov a Slovákov" vystúpil JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. (ÚŠaP SAV Bratislava). V dialektickej podmienenosti poukázal na miesto a nezastupiteľný význam Slovenského národného povstania v procese definitívnej negácie tzv. teórie čechoslovakizmu v národnostnej otázke,s prijatým jedine možným protipólom uznania samobytnost slovenského národa a jeho rovnoprávnosti s národom českým. Takéto riešenie zodpovedalo leninským princípom a bolo jedinečnou zásluhou slovenských komunistov podporovaných moskovským vedením KSČ, že v ďalších fázach našej národnej a demokratickej revolúcie našlo svoje vyjadrenie aj v rovine štátoprávnej, aj keď z hľadiska trvajúceho a predpokladaného politického a triedneho boja, v Košickom vládnom programe zatiaľ len v podobe kompromisu. Federatívne riešenie tento programový dokument výslovne nekonštituoval, zároveň však nevytváral bariéru pre jeho prípadné uskutočnenie. V závere svojho referátu dr. J. Chovanec venoval sa štátoprávnemu riešeniu postavenia Čechov a Slovákov v historickom slede až do prijatia Ústavy v roku 1960.

Prof. JUDr. Jozef Dzugas, CSc. (PrF UPJŠ Košice) v referáte "Oficialita a zákulisie buržoáznej politickej emigrácie v koncepciách pre povojnový vývoj v Československu" citovaním depeší londýnskeho ministerstva zahraničních vecí a ďalších historických dokumentov poukazoval na momenty politického chytráčenia a pragmatizmu československej emigračnej odbojovej buržoázie. Ani v týchto pre naše národy ťažkých časoch nezabúdali na svoje úzke triedne záujmy, odporujúce potrebám širokých más československého pracujúceho ľudu. Ďalšia časť referátu bola zameraná na podchytenie a zvýraznenie paralel protikomunistického taženia bývalej československej odbojovej buržoázie v roku 1948 a jej podpory protisocialistickému a protisovietskému vystúpenie revizionistických síl u nás v rokoch 1968-1969.

Niektorými teoretickými úvahami prerastania našej národnej a demokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú sa vo svojom vystúpení zaoberal doc. PhDr. Andrej Kováč, CSc. (FF UPJŠ Prešov). Zvýraznením všeobecných a zvláštnych čŕt našej národnodemokratickej revolúcie analyzoval roky 1945-1948 ako výslednicu objektívne nutného kompromisu obsiahnutého v Košickom vládnom programe, ktorá zároveň predstavovala úzke spojenie boja za demokraciu s bojom za socializmus. Pozoruhodným javom jeho referátu bolo načrtnutie podrobnej etapizácie celého obdobia národnej a demokratickej revolúcie až po víťazstvo socialistickej revolúcie vo Februári 1948.

JUDr. Jozef Beňa, CSc. (PrF UK Bratislava) v referáte na tému "Košický vládny program a právna kontinuita ČSR" zdôraznil, že problém kontinuity je kľúčovým problémom z obdobia neslobody v jednote chápania jeho teoretických aspektov s aspektami štátoprávnymi. Poukázal ďalej na materiálnu a formálno-právnu stránku kontinuity. Reštitučné a legitimistické chápanie kontinuity zo strany dr. Beneša dával do protikladu s názormi Slovenskej národnej rady, ktoré plne korešpondovali so zásadami suverenity ľudu a práva národov na sebaurčenie, teda odmietali platformu kontinuity tak, ako ju chápal a presadzoval dr. Beneš. Z týchto aspektov hodnotil aj Košický vládny program ako politicko-právny dokument budovaný na princípe rešpektovania suverenity ľudu, ktorý znamenal negáciu reštitučno-legitimistických názorov. Zároveň tento programový dokument prvej vlády Národného frontu Čechov a Slovákov opodstatnene posunul do roviny jeho postavenia dočasnej ústavy sui generis novej československej demokratickej republiky.

Štefan Šutaj (Spol. - vedný ústav SAV Košice) rozobral Košický vládny program z hľadiska jeho realizácie v politike nekomunistických strán na Slovensku. Boj o očistu spoločenského a politického života po oslobodení vinou buržoáznych činiteľov nebol dôsledne uskutočňovaný v zmysle zásad IX. kapitoly programu. V tejto náväznosti rozoberá hlavne činnosť Demokratickej strany, uzavretie a obsah tzv. aprílovej dohody hodnotí ako zradu na povstaleckom odkaze slovenského národa, snahu o očistenie ľudáckeho hnutia a jeho zapojenie do politického diania v oslobodenej republike.

Prof. Ing. Štefan Samson, CSc. (VŠT Košice) a doc. RSDr. Vasil Kapišovský, CSc. (PrF UPJŠ Košice) vo svojich referátoch hlavnú pozornosť venovali rozvoju vedy a techniky a rastu životnej úrovne obyvateľstva na východnom Slovensku po oslobodení našej vlasti a hlavne v rokoch jej socialistickej výstavby. Plastičnosť a autentičnosť ich referátov bola podopretá použitím širokej škály faktograficko-štatistických údajov. Takýmto názorným ale pritom náročným prístupom dokumentovali rozhodujúci podiel Komunistickej strany Československa na

pretvorení kedysi najzaostalejších oblastí Slovenska na priemyselne vyspelé, s vysokou životnou a vzdelanostnou úrovňou jeho obyvateľstva.

Posledným referujúcim na tému "Košický vládny program a jeho význam pre formovanie charakteru Československej ľudovej armády" bol plk. PhDr. Ivan Čerevka (VVLŠ SNP Košice). Súhrnný výklad budovania novej skutočne ľudovej a demokratickej armády v jeho historickom vývoji začal slávnou tradíciou započatou vznikom I. československého armádneho zboru na území Sovietskeho zväzu. V ďalšej časti svojho referátu sa zaoberal rozobratím III. kapitoly vládneho programu a procesom jej realizácie. V závere poukázal na postoje našej armády vo Februári 1948 a v krízových rokoch 1968-1969. Zvýraznil,že aj v týchto skúškach sa jednoznačne prejavila spätost našej armády s pracujúcim ľudom v jeho víťaznom zápase za socializmus a komunizmus.

Záverečné hodnotenie vedeckého seminára previedol Prof. JUDr. Jozef Dzugas, CSc. Osobitne v ňom vyzdvihol a pozitívne hodnotil vystúpenia jednotlivých referujúcich, ktoré rozhodne prispeli k ďalšiemu obohateniu výskumu problematiky našej národnej a demokratickej revolúcie. Zverejnenie nových poznatkov sa uskutoční vydaním zborníka zo strany organizátorov.

Mosný

XV. medzinárodný kongres historických vied v Bukurešti

Ako každých päť rokov, tak aj roku 1980, 10. - 17. augusta, konal sa už XV. kongres historických vied, ktorý mal aj právnohistorickú tématiku.

Tentoraz sa o právnohistorický program nezaslúžili len usporiadatelia kongresu, ale aj sami rumunskí právni historici, ktorí popri oficiálnom kongrese pripravili na 13. - 16. augusta osobitné D n i š t ú d i í o v ý v o j i d e j í n i n š t i t ú c i í a p r á v a a k o s a m o s t a t n é h o o d b o r u . Právni historici, účastníci kongresu, sa zišli večer pred zahájením D n í š t ú d i í na priateľskom stretnutí v rumunskej Asociácii porovnávacích dejín inštitúcií a práva, ktorá má aj mnohých zahraničných členov. Mali možnosť vymeniť si názory na odborné otázky, ktorých riešenie je v záujme právnych historikov.Predseda rumunskej Asociácie Vasile Gionea odovzdal zástupcom zahraničných delegácií prvé štyri čísla časopisu R e c h e r c h e s s u r l ' h i s t o i r e d e s i n s t i t u t i o n s e t d u d r o i t , Bukurešť,

1977-1980 (anotujeme ich na inom mieste).V rámci D n í š t ú d i í odznelo do 40 prednášok zahraničných a rumunských právnych historikov. Tématika prvého dňa sa týkala hlavne všeobecných právnych dejín a teoretických problémov porovnávacích dejín inštitúcií a práva. Referovali John Gilissen z Belgicka a Emil Cernea z Rumunska. Ako tretí vystúpil s referátom Leonard Bianchi z Bratislavy a rozobral p o d m i e n k y v ý u č b y v š e o b e c n ý c h d e j í n š t á t u a p r á v a v s o c i a l i s t i c k ý c h š t á t o c h . Zdôraznil, že pri výučbe nemožno končit dejinami buržoázneho štátu a práva, ale treba prednášať aj dejiny socialistického štátu a práva. Úroveň podania látky vždy závisí od vedomostí maturantov, ale výučba musí v každom prípade pôsobiť k tomu, aby študent nadobudol presvedčenie, že bez znalosti všeobecných dejín štátu a práva všetkých historických epoch nemôže vniknúť do hĺbky podstaty socialistického práva. Záverom povedal, že pri výučbe všeobecných dejín štátu a práva je nevyhnutné používať porovnávaciu metódu.

Na odpoludňajšom zasadnutí prvého dňa sa prečítal aj referát neprítomného Jozefa Karpata D e j i n y š t á t u a p r á v a U h o r s k a a k o m n o h o n á r o d n o s t n é h o š t á t u . Prednáška sa stretla s kladným ohlasom najmä rumunských právnych historikov (Vasile Gionea).

Ako jeden z ďalších zaujímavých referátov hodno spomenúť príspevok Jeana Gaudemeta z Paríža, ktorý 14.8.1980 hovoril O v ý u č b e d e j í n š t á t u a p r á v a p r i v ý c h o v e p r á v n i k o v v o F r a n c ú z s k u . Možno povedať, že všetky D n i š t ú d i í sa niesli v znamení živého záujmu prítomných, najmä početných rumunských právnych historikov, čo sa prejavilo aj v diskusii k jednotlivým príspevkom.

Pokiaľ ide o velké témy kongresu, jedna z nich,v piatok 15.8.1980, mala výslovne právnohistorický charakter: F e d e r a t í v n e a p l u r a l i s t i c k é š t á t y . Hlavný referát pripravili poľskí právni historici Juliusz Bardach a Hubert Izdebski. Z československého hľadiska možno referátu vytknúť, že opomenul zahrnúť dosť podstatnú novelizáciu ústavného zákona o čs. federácii č. 143/1968 Zb. ústavnym zákonom č. 125/1970 Zb., ktorý petrifikoval jednotu hospodárstva ČSSR a v mnohom smere posilnil orgány federácie bez toho, že by sa bolo ustúpilo z princípov, na ktorých federácia spočívala predtým (federatívny štát dvoch rovnoprávnych národov, pričom rovnoprávne postavenie početne slabšieho národa je zabezpečené zákazom majorizácie v Snemovni národov). Referát publikovalo aj Czasapismo prawno-historyczne, roč. XXXII, 1980, ze sz. 1. Rokovaniu predsedal John Gilissen z Belgicka, podpredsedom bol Ladislav Hubenák z ČSSR. Po početných

koreferátoch zástupcov rôznych štátov sa rozprúdila široká diskusia (20 diskutérov), v ktorej sovietski historici podčiarkli pozitívnu úlohu sovietskej federácie pri vyrovnávaní hospodárskych a kultúrnych rozdielov v Sovietskom zväze v rokoch 1922-1980.

Ďalšie dve právnohistorické témy sa rokovali v pondelok a utorok 11. a 12.8.1980 v Medzinárodnej komisii dejín stavovských snemov (Commission internationale d´histoire des assemblées d´états). Referovali Sergej Vilfan z Juhoslávie (P r o v i n č n é š t á t y a i c h k r a j i n s k é s n e m y) a Antonio Marongiu z Itálie, (M o d e r n ý š t á t a p a r l a m e n t n í i n š t i t ú c i e). K prvej téme diskutoval Robert Viliers (Francúzsko) a hovoril O ú l o h e m i e s t a b u r ž o á z i e n a g e n e r á l n y c h s t a v o c h v s t r e d o v e k u. Ďalší diskutéri boli Nikola Petrovič (Juhoslávia), Vladimír Pašuto (ZSSR), Hubert Izdebski (PĽR). K druhej téme diskutoval Valentin Georgescu (RSR), ktorý vyzdvihol úlohu Rumunska v boji za európsku kolektívnu bezpečnosť a za národnú nezávislosť od stredoveku až po súčasnosť.

Konečne s právnohistorickou tématikou M a n ž e l s t v o, n á b o ž e n s t v o a p r á v o sa zaoberalo 11.8.1980 bukurešťské zasadnutie Medzinárodnej asociácie dejín práva a inštitúcií (AIHDI). Referoval Jean Gaudemet z Francúzska a Eyi Engusa Yangasa zo Zairu. Ďalší referenti z Egyptu a z NSR sa nedostavili, ale ich referáty - ako všetky referáty kongresu - sú publikované v troch zväzkoch, ktoré dostali všetci účastníci Kongresu. Na zasadnutí AIHDI odovzdali svoj národný referát aj členovia početnej maďarskej delegácie Andor Czismadia - Alajos Degré - Somfai Erika Filová: Š t ú d i e z d e j í n, m a n ž e l s k é h o p r á v a v U h o r s k u, r e s p. v M a ď a r s k u. V rámci diskusie vystúpil aj Leonard Bianchi z Bratislavy a hovoril o m a n ž e l s k e j n o v e l e č. 320/1919 Zb., ktorá v buržoáznej ČSR znamenala návrat k fakultatívnemu sobášu podľa rakúskeho vzoru, i keď sa v Uhorsku už podľa zákonného článku XXXI/1894 zaviedol povinný štátny sobáš.

Na odpoludňajšom zasadnutí AIHDI sa vybavovali organizačné otázky. Predniesla sa správa o činnosti a o hospodárení za posledných 5 rokov 1975-1980 a vykonali sa nové voľby funkcionárov na roky 1981-1985. Za odstúpivšieho podpredsedu Juliusza Bardacha z PĽR zvolili delegáti Andora Csizmadiu z MĽR za podpredsedu.Na uvoľnené miesto v byre AIHDI zvolili prof. Senkowskú z Varšavy. Za odstúpivšieho člena byra AIHDI, akademika Václava Vaněčka zvolili delegáti zástupcu početnej organizácie rumunských právnych historikov, Vasila Gioneu. Okrem toho pribudol ako nový člen byra AIHDI Werner Ogris z Viedne.Ostatní členovia zostali vo funkciách, teda predsedom zostal Jean Gaudemet z Paríža,

generálnym tajomníkom Robert Feenstra z Leydenu a hospodárom John Gilissen z Brusselu.

Bianchi

Obhajoba habilitačnej práce JUDr. Petra Blahu, CSc.

Pred Vedeckou radou Právnickej fakulty UKo v Bratislave konala sa dňa 28. augusta 1980 obhajoba habilitačnej práce JUDr. Petra B l a h u , CSc., pracovníka Katedry dejín štátu a práva PF UKo na tému: D r ž - b a v p r e d s o c i a l i s t i c k o m a s o c i a l i s - t i c k o m p r á v e . Rímsko-právna náuka o držbe a jej vyústenie v súčasnosti.

Habilitačná práca je zameraná na nie ľahkú a pritom nanajvýš aktuálnu problematiku, lebo práca má síce historickoprávny charakter, ale mnohé myšlienky v nej obsiahnuté majú význam aj pre skúmanie a legislatívnu úpravu držby i v podmienkach socialistickej spoločnosti. Habilitant sa totiž v práci úspešne podujal načrtnúť podstatu právnej úpravy držby počnúc antickým Rímom cez feudalizmus až po socialistickú súčasnosť. Nejde pritom o výklad tej-ktorej právnej úpravy, ale tiež o osvetlenie inštitútu držby so všetkými účelovými, triednymi a formálnymi stránkami držby v meniacich sa sociálnych, hospodárskych a ideologických pomeroch v priebehu mnohých storočí.

V prvej kapitole sa habilitant zaoberá d r ž b o u v r í m - s k o m p r á v e . Vymedzuje pojem a právnu povahu držby, ktorej obsah rímske právo velmi podrobne a jemne prepracovalo čo do spôsobu jej nadobudnutia a straty, rozsahu právnej ochrany a pod. Rozbor sa pritom opiera o klasické právo, čo sa jednoznačne prejavuje pri vymedzení pojmov possessio civilis, naturalis, corpus possessionis, animus possidendi, držba v širšom zmysle (vrátane protiprávnej držby) a v užšom zmysle a tiež i jednotlivých prvkov držby. Rímskoprávna náuka o držbe je u habilitanta nielen ako východisko ku skúmanej problematike v neskorších obdobiach, ale súčasne i základ pre pojmové vymedzenie inštitútu držby, jeho rozsahu, právnej ochrany v jednotlivých etapách vývinu ako výsledku hospodárskych a sociálnych pomerov a nim zodpovedajúcemu charakteru majetkových práv slúžiacich záujmom vládnucej triedy.

Poklasické rímske právo nepovažuje už držbu len za res facti, ale prikláňalo sa už skôr k jej chápaniu ako práva k veci, čo viedlo k stieraniu rozdielov medzi vlastníctvom a držbou. Ide už o vývojovú etapu rímskeho práva z a f e u d a l i z m u a tieto úvahy sú už

predmetom druhej kapitoly. Pozornosť sa venuje glosátorom a komentátorom a taktiež právu justiniánskemu a byzantskému. Pri germánskej, franskej a francúzskej koncepcii držby je zdôraznená tesná súvislosť medzi pojmami držba a vlastníctvo, medzi nadobúdaním držby a vlastníctva. Základom bol systém rozličných druhov držby podľa teórie deleného vlastníctva a rozhodujúcim bol užívací vzťah. Osobitný paragraf tejto kapitoly je venovaný načrtnutiu držby u Slovanov a keďže Slováci žili v období feudalizmu v Uhorsku, tak aj v uhorskom práve.

Tretia kapitola sa zaoberá d r ž b o u v b u r ž o á z n y c h š t á t o c h . Pozornosť sa sústreďuje na prvý veľký zákonník začínajúci éru buržoáznych kodifikácií devätnásteho a dvadsiateho storočia - Code civil z roku 1804. Ďalej je rozbor držby podľa občianskeho zákonníka rakúskeho z roku 1811 a nemeckého z roku 1896. V podstate ide vlastne o najtypickejšie kontinentálne, rímskym právom ovplyvnené zákonníky, z ktorých sa za relatívne najpokrokovejší označuje Code civil, hoci vznikol ako prvý.

Posledná štvrtá kapitola zaoberá sa d r ž b o u v s o c i a l i s t i c k o m p r á v e . Vychádza pri úvahách z podstatnej zmeny ekonomickej základne oproti predchádzajúcim ekonomicko-spoločenským formáciam. Analýza podrobuje platnú právnu úpravu držby v ZSSR, PĽR, MĽR, NDR a osobitne v Československu. Pri hodnotení sa ukazuje, že stanovisko československého občianskeho zákonníka z roku 1964, ktorý ponechal stranou právnu úpravu držby, zostalo izolované medzi socialistickými právnymi úpravami a prax nastolila potrebu v tomto smere doplniť československý občiansky zákonník.

Veľmi podnetné sú v poslednej časti vyslovené ú v a h y d e l e g e f e r e n d a , v ktorých sa odzrkadľuje znalosť inštitútu držby v historickom priereze rešpektujúc novú povahu tohoto právneho inštitútu v podmienkach socialistickej výstavby spoločnosti, ktorej základom je socialistické spoločenské vlastníctvo. V bezprostrednej prítomnosti je totiž predmetom právnych úvah v Československu v spojitosti so zásadami novelizácie občianskeho zákonníka z roku 1964 obsahujúcich znovuzavedenie držby a s ňou spojeného vydržania v československom socialistickom právnom poriadku.

Všetci traja o p o n e n t i prof. JUDr. Karel R e b r o , DrSc., doc. JUDr. Leonard B i a n c h i , DrSc., a doc. JUDr. Karol R y b á r i k , CSc., predloženú habilitačnú prácu zhodne h o d n o t i l i k l a d n e a poznámky či pripomienky považujú skôr za námet pre ďalšiu vedecko-výskumnú činnosť. O predloženej habilitačnej práci sa potom rozvinula živá, vedecky fundovaná diskusia, po ktorej Vedecká rada Právnickej fakulty UK na neverejnom zasadnutí dospela

k záveru, aby JUDr. Peter B l a h o , CSc. bol m e n o v a n ý a u s t a n o v e n ý z a d o c e n t a pre odbor právnej histórie.

Mozolík

Prof. dr. Jiří Cvetler osmdesátiletý

V únoru roku 1982 se dožil osmdesáti let prof. dr. Jiří Cvetler, vynikající znalec antických právních systémů, náš dnes jediný právník - byzantolog a mezinárodně uznávaný odborník na dějiny starého bulharského a jihoslovanského práva.

Narodil se v Praze 4.2.1902, v letech 1920-1924 vystudoval právnickou fakultu UK a potom dlouhá léta (až do roku 1946) působil jako advokátní koncipient a samostatný advokát v právní praxi.

K vědecké práci se dr. Cvetler dostal již během studií na fakultě, když navštěvoval semináře romanistů Leopolda Heyrovského a Josefa Vančury a papyrologická cvičení Otakara Sommera.V letech 1931-32 studoval na univerzitě v Mnichově, kde byl seminaristou Leopolda Wengera a na Státní univerzitě v Římě, kde poslouchal věhlasného Salvatore Riccobona.

Po návratu domů se na základě habilitačního spisu "Daneion a zápůjčka v právu ptolemajského Egypta" stal soukromým docentem římského práva na právnické fakultě UK a přednášel potom římské právo až do uzavření vysokých škol v roce 1939 a po skončení války až do září 1946, kdy jako mimořádný profesor odešel na brněnskou fakultu.

Po jejím zrušení v roce 1950 pracoval prof. Cvetler v odbočce Slovanského ústavu (později v ČSAV), kde se zabýval problematikou dějin balkánských Slovanů a byzantologií. Napsal tehdy řadu studií z dějin Bulharska,zejména záslužné byly jeho objevné práce o působení a úloze českých právníků po osvobození země z turecké okupace. V letech 1959-1969 organizoval profesor Cvetler také četné popularizační akce, při kterých přednášel o bulharských dějinách.

V roce 1963 odešel do důchodu,po obnovení právnické fakulty v Brně se však v roce 1969 stal vedoucím katedry obecných dějin státu a práva a začal znovu přednášet antické právní dějiny.Pro potřeby studentů napsal tehdy stručný, ale pedagogicky výtečně koncipovaný přehled vývoje římského soukromého práva, který se v krátké době stal mezi studenty nejen brněnské, ale i pražské fakulty velmi populární a byl mnohokrát vydán v SPN.

V roce 1971 odešel prof. Cvetler definitivně na odpočinek, ve své vědecké aktivitě však nijak nepolevil. Pracuje jako externista na ka-

tedře dějin střední, východní a jihovýchodní Evropy filozofické fakulty v Brně, píše biografie českých právníků a ekonomů pro Österreichisches biographisches Lexikon, v poslední době se také dvakrát zúčastnil světových papyrologických kongresů.

Netřeba dodávat, že stále spolupracuje s naším sborníkem, kam píše zejména recenze a anotace nejrůznějších publikací o právu antického světa.

Přejeme profesorovi Jiřímu Cvetlerovi hodně zdraví a dalších úspěchů ve vědecké práci.

Kincl

80 let prof. Dr. Jaroslava Pošváře

Před třiasmdesáti lety - 1. října 1900 - se v Brně narodil univ. prof. JUDr. Jaroslav P o š v á ř , CSc. Původním zájmem a vědeckou činností administrativista, stal se uznávaným odborníkem i na poli historických oborů - numismatiky, dějin hornictví, zvl. horního, ale i viničného práva a historické metrologie. V r.1937 se habilitoval na právnické fakultě brněnské univerzity pro obor správní vědy a správního práva a v r. 1945 byl jmenován řádným profesorem na téže fakultě, kde působil do r. 1950 a znovu pak v l. 1969-70 jako vedoucí katedry správní vědy a správního práva; ve studijním roce 1948-49 byl zvolen do funkce děkana této fakulty.Svoje historické zájmy a výzkumy rozvinul prof. Pošvář zvláště po r. 1952 v brněnské pobočce Slovanského ústavu ČSAV. Velmi úzce a podnětně spolupracoval i s našimi předními muzejními institucemi - s pražským Národním nuzeem,Moravským muzeem v Brně a Národním technickým muzeem. Svůj hlavní historický zájem - numismatiku, kde patří k významným osobnostem - neomezoval nikdy jen na problematiku mincovního a měnového vývoje, nýbrž snažil se otázky sem spadající nastínit v širším kontextu ekonomického vývoje. Svědčí o tom mimo jiné i jeho organizační činnost jako předsedy Komise pro dějiny cen,mezd a měny při brněnské odbočce Čs. historické společnosti. Prof. Pošvář je autorem velkého množství časopiseckých článků a studií. Ze souborných monografií vyšla z jeho pera především "Měna v českých zemích (od 10. do počátku 20. století)", vadaná v r. 1962 v Opavě, znovu pak rozšířena a vydaná v Grazu 1970 (Akademische Druck- und Verlagsanstalt) pod názvem "Die Währung in den Ländern der Böhmischen Krone" a posléze přepracovaná a otištěná v Praze 1977 jako "Měna v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (do počátku 20. století)". Z tématického okruhu moravské numismatiky, která stála vždy v popředí

jubilantova zájmu vznikla kniha "Moravské mincovny", která vyšla jako 3. sv. edice "Numismatica moravica" v r. 1970; širšímu zázemí historického zájmu o moravskou minulost náleží další knižní publikace "Administrativně ekonomická opatření na Moravě v 18. a v prvé polovině 19. století" (Brno 1974, Acta Universitatis Brunensis - Iuridica, sv. 11), doprovázená řadou větších studií rovněž převážně materiálového rázu jako "Mýtní (celní) a poštovní správa na Moravě v 18. a první polovině 19. století" (AUB-Iur., Sborník prací učitelů III., 123-142) nebo "Měna na Moravě v cenách a mzdách v letech 1700-1750" (Časopis Moravského muzea LX., 1975, 127-158). Z dějin hornictví a horního práva je třeba zaznamenat alespoň práci "Horní regál a jeho vývoj v českých zemích" (Numismatický časopis CC., 1951); jinak sem spadá větší počet článků o nalezištích zlata a stříbra v minulosti. Práci prof. Pošváře se dostalo četných uznání: vedle toho, že byla oceněna pamětními medailemi Vysoké školy Báňské v Ostravě a muzejních institucí, s nimiž prof. Pošvář spolupracuje a vedle toho, že se jí dostalo mnohokráte uznání na mezinárodních konferencích, byl jubilant zvolen i čestným členem vrcholné polské numismatické společnosti, jakou je "Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne" ve Varšavě. Pracovní energie prof. Pošváře je obdivuhodná, v letošním roce vyjdou další jeho dvě práce "Kutnohorská mincovna a Jan Turzo" a "Numismatika, mincovnictví a mincovní právo". Přejme mu proto i do dalších let mnoho pracovních úspěchů, badatelského zaujetí i osobní pohody.

Prof. dr. habil. Zdisław Kaczmarczyk
1911-1980

Prof. Z. Kaczmarczyk, ředitel Institutu dějin státu a práva právnické fakulty Univerzity v Poznani, se narodil 19.8.1911 v Krakově. Gymnázium i univerzitu vystudoval v Poznani, kde roku 1933 dosáhl doktorátu práv.V roce 1936 dokončil svou doktorskou rozpravu "Soudní imunita a jurisdikce poimunitní na statcích církevních v Polsku do konce 14. století", Poznaň 1936. Touto prací získal titul doktora právních věd. Ještě před vypuknutím druhé světové války stačil Z. Kaczmarczyk napsat a uveřejnit svůj habilitační spis "Monarchie Kazimíra Velkého, d. I., Organizace státu" (Poznaň 1939). V srpnu 1939, jako uchazeč o titul docenta, byl mobilizován do 1. pluku podhalaňských střelců, který byl součástí armády "Karpaty".Po propuštění ze zajetí se v říjnu 1939 vrátil do Poznaně. Avšak již v listopadu byl nucen s celou rodinou odejít do tzv. Generálního Gouvernementu, kde se podílel na ilegální středoškolské výuce. V roce 1941, kdy se přestěhoval do Krakova, věnoval se ilegální vysokoškolské výuce. V roce 1944 byla pro-

vedena habilitace Z. Kaczmarczyka na Tajné univerzitě západních krajů ve Varšavě.

Po osvobození Poznaně sovětskou armádou se Z. Kaczmarczyk zapojil do úsilí o obnovu právnické fakulty. Na jaře r. 1945 byl jmenován zastupujícím a v roce 1946 mimořádným profesorem. Po smrti prof. dr. Wojciechowského se stal prof. Kaczmarczyk vedoucím katedry polských dějin státu a práva.

V letech 1955-1957 byl prof. Kaczmarczyk prorektorem univerzity. V roce 1957 byl jmenován řádným profesorem. Od r. 1967, kdy vznikl v Poznani Ústav pro dějiny státu a práva se stal prof. Kaczmarczyk jeho ředitelem a v této funkci působil až do své smrti. Z jeho vědeckých seminářů dosáhlo 14 seminaristů titulu doktora a 8 z nich se stali profesory nebo docenty. Jeho záslužná činnost pedagogická byla oceněna titulem zasloužilý učitel PLR.

Významně se prof. Kaczmarczyk podílel i na činnosti poznaňského Spolku přátel vědy (jako jeho předseda) a na práci Polské historické společnosti (jako člen ústředního výboru a předseda poznaňské pobočky). Jeho podíl na práci obou organizací byl neformální, uplatňoval se jako výrazné iniciativní a tvůrčí osobnost.

Po vzniku oddělení Polské akademie věd v Poznani se stal prof. Kaczmarczyk členem komise slavistiky a předsedou vědecké rady Ústavu pro studium Poláků žijících v zahraničí. Kromě toho pracoval jako člen Rady vědeckých společností při Presidiu Polské akademie věd, a vědecké rady Knihovny Kòrnického a více než 20 let v redakci Právněhistorického časopisu (Czasopisma Prawno-Historycznego).

Prof. Kaczmarczyk úzce spolupracoval s Institutem západu (Institut Zachodni), byl jedním z jeho zakladatelů, postupně generálním tajemníkem, zástupcem ředitele, členem kuratoria, předsedou vědecké rady a nakonec čestným členem. Současně pracoval v redakci časopisu Západní přehled a Západní týdenník.

Prof. Kaczmarczyk se angažoval i v činnosti spolku pro rozvoj Západních oblastí jako člen presidia výboru poznaňského okrsku. Z jeho iniciativy vznikla edice "Studie a materiály o dějinách Velkopolska a Pomoří, kterou až do své smrti redigoval.

Prof. Kaczmarczyk se neomezoval jen na rozvíjení vědy, ale angažoval se i v procesu politických přeměn,které nastaly v Polsku po druhé světové válce. V roce 1950 se stal předsedou Klubu demokratické profesury, v roce 1959 vstoupil do Polské sjednocené dělnické strany. V roce 1961 byl zvolen za poslance Sejmu.

Tato rozsáhlá a záslužná organizační a politická práce nijak nebránila prof. Kaczmarczykovi v jeho činnosti vědecko-publikační. Již v roce 1945 vydal základní práci, napsanou na základě materiálů shro-

máždených ještě v době okupace:"Německá kolonizace na východ od Odry" a mnoho populárně vědeckých publikací. Spolu s prof. Sczanieckým a S. Weymanem vydal Oswaldem Balzerem připravené "Statuty Kazomíra Velkého" (Poznaň 1947) a ve spolupráci s J. Matuszewským a M. Sczanieckýma J. Wasickým X. díl "Volumina Legum" (Poznaň 1952), který obsahuje zákony posledního sněmu polské šlechtické republiky.

Značný byl také podíl Z. Kaczmarczyka při vytváření syntetických dějin polského státu a práva pod redakcí J. Bardacha. Spolu s B. Leśnodorským vypracoval II. díl - dějiny od poloviny 15. století do dělení Polska (Varšava 1957). Byl autorem mnoha kapitol I. dílu "Dějiny Polska" (Polská akademie věd, Varšava 1957).

Podrobné studium doby Kazimíra Velkého přivedlo prof. Kaczmarczyka k dílu o "Válečných reformách a organizaci ozbrojených sil za Kazimíra Velkého (spolu se S.Weymanem, Varšava 1958). V souvislosti s oslavami 600. výročí založení Jagellonské univerzity v Krakově pak napsal dílo "Polsko v době Kazimíra Velkého (Krakov 1964).

V padesátých letech vystoupil v díle prof. Kaczmarczyka ještě jeden rys - zájem o zkoumání vzniku a dějin měst a městského práva (Viz blíže v PHS 21, Praha 1978, str. 282-287).

Prof. Kaczmarczyk se aktivně podílel na mezinárodní spolupráci právních historiků. Často také jezdil do Československa,kde přednášel o právním postavení měst a městském právu v Polsku a v Jugoslávii, o polském parlamentarizmu a výsledcích polské právní historie. Studoval v archívech a knihovnách v Praze, Bratislavě, Brně, Kutné Hoře, Litoměřicích. Často referoval v polském odborném tisku o pracích československých právních historiků.

Dílo zanechané prof. dr. Zdzisławem Kaczmarczykem má nepomíjivou hodnotu a jeho vědecká a společensko-politická činnost budou vždy vzorem vyzývajícím k následování.

Maisel

Jiří Kejř šedesátiletý

V srpnu 1981 se dožil šedesáti let JUDr. Jiří Kejř,CSc., který patří k významným představitelům soudobé české právní historiografie, zejména medievistické.

Téměř od počátku zaujímá v Kejřově díle ústřední místo problematika husitství.Vycházeje z programových podnětů svého učitele akademika V. Vaněčka sledoval tento tématický okruh v několika směrech. Obrátil se k husitskému právu a odtud vzešla kniha Právní život v husitské

Kutné Hoře (1958), jedna z nejcennějších moderních monografií o dějinách našich měst. Druhý směr bádání mířil k pražské univerzitě a přinesl řadu závažných prací, které postupně přesahovaly meze disciplíny právněhistorické. Monografie o kvodlibetních disputacích shrnula, zhodnotila a vyložila látku osvětlující duchovní a vědecký život na pražské univerzitě a zároveň odrážející i názory soudobé společnosti. Řada studií o jednotlivých osobnostech a dílech vyvrcholila jednak spisem o vynikajícím husitském právníku Janu z Jesenice, jednak nedávnou (1981) studií o pražských mistrech jako představitelích středního revolučního proudu, v protikladu k radikálním kněžím táborským. Kejřovo analytické bádání přitom přineslo četné nové poznatky, z nichž některé mají povahu skutečných objevů. Uveďme z nich alespoň identifikaci "Pařížského mistra" v Husových dílech, což zásadním způsobem koriguje dosavadní představy o zdrojích Husových názorů.

Kutná Hora byla jen počátkem řady Kejřových prací, jež jsou věnovány městské problematice a nejednou se stýkají s bádáním husitologickým. Dějiny měst do husitské revoluce představují druhý hlavní okruh Kejřova badatelského úsilí. Kejř tu přispěl závažným způsobem k řešení metodických problémů, k vytyčení dalších směrů bádání, k objasnění počátků měst, jejich zřízení a městského práva, a to jednak v obecné podobě, jednak u jednotlivých měst našich. Nemenší význam mají Kejřovy práce věnované mladšímu období, např. vztahu měst k panovnické moci, městské berni, městskému zřízení v Táboře aj.

Zvláštní pozornost si zaslouží Kejřovy studie k otázkám, jež přes úsilí několika badatelských generací vzdorovaly řešení a jež se teprvě Kejřovi podařilo přesvědčivě objasnit. Za všechny je třeba uvést alespoň výklad Soběslavova privilegia pražských Němců, výrazů burgus a burgensis a termínu sale.

Naznačenými tématickými okruhy nejsou ovšem Kejřovy badatelské zájmy vyčerpány. Několik prací věnoval dalším závažným tématům z českých právních dějin. Kromě jiného zkoumal znovu otázku lokalizace Vogastisburgu, zabýval se počátky dvorského soudu, kritickým rozborem prokázal neudržitelnost názoru o přímém podřízení Moravy "říši" koncem 12. století a studoval vývoj středověkého práva procesního.

Soupisem rukopisů z českých zemí obsahujících zápisy Gratianova dekretu zasáhl Kejř též do oboru práva kanonického, kterého se různým způsobem dotýkají už i některé z prací výše zmíněných. V současné době se J. Kejř zabývá soupisem textů kanonického práva dochovaných v našich rukopisech. Sem spadají i Kejřovy studie kriticky ověřující hodnotu údajů v papežských listinách, soupis rukopisů s texty tzv. Maiestatis Carolinae a v současné době příprava edice Husových kvestií.

J. Kejř začínal vědeckou dráhu v někdejším Kabinetu právních dějin

ČSAV a v Ústavu státu a práva ČSAV. Nyní působí v Ústředním archivu ČSAV, kde pracuje na úkolech Komise pro soupis a studium rukopisů. Je však třeba připomenout i jeho aktivní působení v dalších institucích a redakcích (Komise pro dějiny měst a Mezinárodní komise pro tyto dějiny, redakce Staročeského slovníku a Slovníku středověké latiny, Společnost Husova muzea, z jejíhož pověření se podílel na znovuotevření Husova domu v Kostnici aj.), v neposlední řadě také v redakčním kruhu PHS, jejichž vydávání se od počátku (1955) intenzívně účastní.

Přejeme jubilantovi,aby v dobrém zdraví mohl pokračovat v pracích, které ještě znásobí již dnes mimořádný přínos jeho díla dosavadního.

Hoffman

Za Pavlem Kucharským

22. března 1979 odešel z našeho středu ve věku 69 let PhDr. Pavel Kucharský, ředitel gymnazia v. v., vysokoškolský lektor, zasloužilý školský pracovník, nositel vyznamenání Za zásluhy o výstavbu československého školství, překladatel antických autorů a autorizovaný soudní tlumočník.

Jeho jméno je těsně spjato s právnickou fakultou Univerzity Karlovy, kde vyučoval latině od r. 1953 až do své smrti. Zásluhou Pavla Kucharského se mnozí absolventi práv seznámili aspoň v kostce s jazykem lidu, z něhož vzešlo proslulé římské právo. Jak se Pavel Kucharský jako lektor plně věnoval výuce budoucích právníků, svědčí jeho skripta "Právnický slovník a právnické texty latinské", vydaná r.1967 a rozšířená a doplněná ve 2. vydání r. 1970, "Právnické terminologie latinská" z r. 1972 a Texty z oboru práv, vytištěné v Učebnici latiny pro vysoké školy z r. 1972.

Od r. 1949, kdy bylo třeba dát studentům nové učebnice latiny, spolupracoval na všech knihách latinského jazyka, které v dalších letech vycházely. Měl také podíl na vypracování učebnice latiny pro zdravotnické školy. Jeho jméno je trvale zapsáno v edici "Antická knihovna", kde jeho stěžejním dílem je překlad téměř celého Livia. Podílel se i na vytvoření "Encyklopedie antiky" přípravou právnických hesel a přispěl i k vydání "Slovníku antické kultury".

V jeho pozůstalosti zůstává mnoho nedokončeno. Na prvním místě je to jeho spolupráce na česko-latinském slovníku,o jehož vydání bojoval nejméně dvacet let a jehož rukopis se má odevzdat do tiskárny.r.1982. V nakladatelství Avicennum leží jeho rukopis Regimen zdraví, který prošel již recenzí. Nedokončeno zůstalo i jeho velké dílo - novořecký slovník.

Jako středoškolský profesor a potom i jako vysokoškolský lektor učil se zanícením a láskou a originálním způsobem uměl vykládat myšlenky antických klasiků. Bylo by opravdu ke škodě právnické fakulty, kdyby po odchodu Pavla Kucharského neměl být nalezen jeho důstojný nástupce ve výuce právnické latiny, zejména nyní, kdy latina na gymnasiích už zase začíná být nepovinným předmětem.

Quitt

Zemřel JUDr. Milan Kocích (17.12.1980)

Dne 23. prosince roku 1980 se rozloučil pedagogický sbor a ostatní zaměstnanci právnické fakulty Univerzity Karlovy s JUDr. Milanem Kocíchem, odborným asistentem katedry dějin státu a práva pražské právnické fakulty.

Jeho předčasného odchodu vzpomněla se zarmoucením rovněž širší právněhistorická veřejnost.

V zemřelém ztratila právnická fakulta UK perspektivního učitele a náš obor nadějného vědeckého pracovníka.

Už během vysokoškolských studií prokázal JUDr. Milan Kocích hluboký zájem o právní historii i skutečný talent pro práci v tomto oboru. Několikrát se zúčastnil celostátních kol SVOČ a v roce 1972 v sekci dějin státu a práva zvítězil, za což mu byla vědeckou radou PF UK udělena Cena Ferdinanda Boury; jeho dvě práce v ročníku 1973 byly oceněny Čestným diplomem ÚV SSM a ministerstev školství ČSR a SSM.

Schopnosti slibně se rozvíjejícího studenta neušly pozornosti pracovníků katedry dějin státu a práva PF UK.Od druhého ročníku pracoval na katedře jako pomocná vědecká síla a tak se pod citlivým vedením zkušených pedagogů a erudovaných badatelů cílevědomě seznamoval se všemi aspekty práce vysokoškolského učitele v oboru právní historie.

Ještě před dokončením studií se stal pomocným asistentem a po absolutoriu byl 1.7.1974 přijat na místo asistenta katedry dějin státu a práva pro tehdejší oddělení obecných dějin státu a práva.

Od svého příchodu se zapojil do práce s velkou chutí a nesmírnou obětavostí. Vedl početnou seminární výuku, cvičnými přednáškami prohluboval své nesporné pedagogické vlohy, plnil úkoly pedagogického dozoru na koleji, zastával funkci zástupce konzultačního střediska SPZ v Ostravě, byl tajemníkem katedry.

Pracoval velmi intenzívně, jakoby nechtěl respektovat zdravotní bariéry svého výkonu. Škála jeho činnosti byla, přes poměrně mládí, neobvykle pestrá, přestože musel překonávat často se silným sebeza-

přením ne právě jednoduchá první léta praxe začínajícího vysokoškolského učitele, která znesnadněna velkou vzdáleností od rodinného zázemí, byla pro něj dvojnásob složitá.

Přesto, anebo právě proto, byl svou všestrannou pílí a láskou k zvolenému oboru příkladem mnohým studentům i mladým učitelům - vrstevníkům na ostatních katedrách fakulty.

I když jej pronásledovaly téměř bez ustání zdravotní potíže, nepřestával usilovat o svůj odborný růst. V roce 1975 získal titul doktora práv, r. 1977 po splnění všech předpokladů, byl jmenován odborným asistentem. Od téhož roku se pod vedením školitele prof. JUDr. Jaromíra Kincla, DrSc., úspěšně vyrovnával s nároky vědecké přípravy.

Svůj hlubší zájem soustřeďoval v oboru především na dějiny státu a práva Ruska a Polska, z nichž připravoval k vydání texty učebnich pomůcek.

Od studentstkých let se věnoval rovněž problémům právního a politického postavení národnostních minorit v buržoazní ČSR. Tento zájem se měl stát, rozšířen do rámce poměrů středoevropských, základem jeho kandidátské disertace.

Zveřejňoval své práce v periodikách a publikacích ČSAV (K problemům jazykového práva v buržoazní ČSR, Slezský sborník 4, r. 1971, Academia, Opava 1973), Univerzity Karlovy (Poznámky k právní úpravě školské, osvětové a spolkové činnosti národnostních menšin v buržoazní ČSR, Sborník prací z dějin státu a práva - Sammelband zur Staats- und Rechtsgeschichte, UK, Praha 1979), přispíval i do Právněhistorických studií (K mezinárodněprávní aspektům ochrany národnostních menšin v předmnichovské ČSR, PHS 21/1977).

Aktuálními články, publikovanými v regionálním tisku (Nové Opavsko, Nová Svoboda) nezapomínal ani na popularizaci vědeckých poznatků.

Osobnost JUDr. Milana Kocícha se opavdu realizovala mnohostranně.

Během působení na právnické fakultě UK příkladně usiloval o spojení vzdělávacích úkolů vysokoškolského pedagoga s jeho výchovným posláním, obětavě pracoval ve svazáckých i stranických funkcích, úspěšně rozvíjel vědeckou a publikační činnost.

Odchod každého spolupracovníka a kolegy hluboce zapůsobí na jeho okolí; odchod JUDr. Milana Kocícha, ještě před dovršením třicátého roku věku, však vyvolal zármutek mnohonásobně silnější. Především v řadách těch, kteří bezprostředně sledovali a prožívali statečný Milanův zápas, jemuž mohli jen bezmocně přihlížet, nebude nikdy zapomenut.

Přes své mládí a jen několikaletou práci v oboru právních dějin se mu mnoho pozoruhodného podařilo vykonat. Mnohem více však vykonat ještě mohl.

Kindl

ÚVOD K REJSTŘÍKŮM PRÁVNĚHISTORICKÝCH STUDIÍ 1 - 20, 1955 - 1977

JUDr. Karolína Adamová CSc. zpracovala excerpcí 20 ročníků Právněhistorických studií na lístcích, řazených abecedně, zvlášť za každý ročník PHS (asi 1000 lístků za ročník). Lístky nebyly rozděleny podle věcných, jmenných a místopisných kritérií a nebyly ani slučovány (redigovány) podle věcných hesel, která se dotvářela až při sjednocování abecedního třídění excerpčních lístků všech 20 svazků do jednoho celku. Sjednocený soubor excerpcí 20 svazků bylo nutno rozčlenit podle věcných, jmenných a místopisných kritérií.

Rozhodujícím kritériem v ě c n ý c h hesel bylo podstatné jméno - substantivum. Protože PHS obsahují romanistické práce, i práce z období feudalismu, kapitalismu a socialismu,je použito duplicitních označení latinských a českých názvů jako např. adulterium-cizoložství, Codex-Kodex, exceptio-excepce, furtum-krádež, lex-zákon apod., s odkazovými hesly. Podhesla byla vyznačena řádkovou zarážkou,a pokud v nich bylo nutné opakovat hlavní heslo, vyjádřilo se pomlčkou,např.: strana a podheslo s řádkovou zarážkou: Komunistická -. Substantivní řazení se výjimečně nerespektovalo při heslech jako např. Bílá Hora, New Deal, Revoluční odborové hnutí, Karpatská Rus, časopis, Ústřední rada odborů, při zkratkách AVNOJ, UNESCO apod., které jsou vlastními jmény anebo jsou obecně užívány. Věcný rejstřík poslouží i při zpracování odborné historickoprávní terminologie.

V rejstříku j m e n n é m se postupovalo podle dobového charakteru jmen, zpravidla se uvedlo příjmení a zkratka jména, případně jméno a původ nebo funkce, jako např. Jan Lucemburský, Jiří z Poděbrad, Augustus císař, Mikuláš I. car, Mikuláš I. papež apod.

M í s t n o p i s n ý rejstřík obsahuje právněhistoricky důležitá místa. Státy jsou v něm uvedeny jen výjimečně. Jsou zahrnuty ve věcném rejstříku, např. pod hesly komunistická strana, rada, ústava, vláda apod.

Čísla svazků se udávají číslovkou v závorce, čísla stran příslušného svazku čísly následujícími.

Děkuji akademikovi Václavu Vaněčkovi za pomoc, kterou mi poskytl v celé mé práci a za odbornou revizi rukopisu.

9.2.1981 Marta Bianchi

VĚCNÝ REJSTŘÍK

abatyše (16) 33 a d.
abdikace (17) 27
Ablösungsgesetz 1850 (1) 260
absolutismus
  bachovský (3) 149, 151, (5) 203, 206, (8) 133, (11) 235, (14) 50, (15) 24, 26, (17) 115, 116, 253
  feudální (1) 125 a d., 209 a d., (3) 110, 126, 146, 220, 271
  osvícenský (4) 296, (5) 105, (6) 272, 273, (13) 267, (14) 328, (16) 194, (17) 343, 344, 345, (20) 134
  osvícenský pruský (9) 338
  policejní (14) 41 a d., (17) 101
  tereziánský (20) 134
abusus (11) 34 a d.
Act
  General Combination - 1799 - (5) 215
  Habeas Corpus - (8) 191, 192
  of Supremacy - (5) 144
actio (12) 253
actiones arbitrariae (12) 253
adjunkt (14) 190
administrátor (15) 72 a d.
adopce (10) 66 a d., 219, (12) 10 a d., (13) 284, 285, (14) 166, (15) 241 a d., (16) 38, (viz též osvojení)
  kolektivní (8) 254
adulterium (16) 14 (viz též cizoložství)
advokacie (3) 150, 160, (4) 280, (6) 112 a d., (11) 96, 168, (12) 161, (13) 92, 132, 202, 305, (14) 94, 128 a d., 341, (15) 83, 209 a d., (16) 282, (17) 166, 254 a d., 284, 361, 362, (19) 283,(20) 14, 167
advokát (1) 96, 125, (4) 100, (7) 194, (8) 162, (11) 23, 40, (16) 16, 30, 286, 301, (18) 62, 324, 325, 363
aequitas (viz) ekvita
agenda nesporná (5) 56
agnatio (15) 242, 244
agrárníci (8) 105, (11) 194, (14) 9 a d., (15) 244, (18) 121, (19) 68, 105 a d.
agrese (5) 284, (11) 287, (18) 13
akademie
  právnická (18) 125, (19) 323
  pražská 16. stol. (11) 264
akademie věd
  Československá - (2) 69, 72, 298, (3) 227 a d., 242, 272, (4) 275, (5) 333, (7) 5 a d., 53, 327, (8) 349, (9) 330, 379, (16) 257, (17) 366, (18) 177,372, 373, 377, 378 a d., 383, (19) 5, 6, 7, 322, (20) 5 a d., 305, 326
  Polská - (3) 217, 218, 219, (5) 281
  Slovenská - (3) 227, (17) 366, 367, (18) 375, 378, 379, 380, 383, (19) 322
akademie věd a umění, Česká (2) 67, (3) 166
akce vyvazovací (13) 93
akcie (6) 198, 217, (19) 132 a d., (20) 13 a d., 74 a d., 96 a d., 147
Akkadové (9) 341, (11) 268, (13) 285, (15) 274, (17) 312, 313, (18) 340,341
Akt o svrchovanosti 1558 (Anglie) (5) 144
akta úřední (9) 249
akty
  normativní (13) 5, 10
  právní (20) 109
  soudní (20) 109

Akvitánci (13) 15
Alamani (4) 92, (8) 304, (13) 15, 35
Alani (4) 252, 253
aliance (8) 152
Svatá - (1) 209 a d., (5) 283, (12) 99
alimentace (16) 287, (17) 301
allatura (10) 72 a d.
almužensky (18) 283 a d.
almužny (8) 85, (9) 119, (12) 41 a d., (13) 29
alod (4) 260, 295, 296, (5) 124, 313, 316, 335, (6) 273, (8) 302,(10) 57, 83, (12) 233, (16) 128, 130, (18) 331, (19) 263, 288
ambactus (3) 28
ambord (4) 77
amnestie (5) 207, 323, (6) 257, (7) 39, (8) 257, 283, (10) 43, 104, (11) 227, (14) 292, (15) 67, (17) 23 a d.
Annales
- Allamanici (5) 13
- Bertiniani (4) 34 a d., (5) 26, (9) 238, (19) 248
- Bohemorum (12) 180
- Caroliniences (5) 9, 13
- de Fulda (4) 22 a d.
- Einhardi (1) 162, 171, (4) 11 a d., 252, (5) 7 a d., 14 a d., (9) 237, (13) 290
- Laureshamenses (5) 13
- Laurissenses (5) 14
- Mettenses priores (5) 5
- Petaviani (5) 13
- Quelferbytani (5) 8
- regni Francorum (4) 27, 38, (5) 7 a d.
anarchie (5) 224, (13) 221, 300, (14) 335, (17) 163, (18) 45, (19) 115, (20) 278, 288, 290, 313
anexe (13) 232, (14) 18 a d., (16) 199
Anglové (4) 5
anniversaria (5) 52
antifašismus (18) 22 a d., 306, 311, 312, (19) 15 a d., 61, (20) 30 a d., 55 a d., 93, 109, 330
antiimperialismus (20) 55 a d.
antika (3) 6 a d., (4) 242, 301 a d., (5) 314, 315, (6) 36, 42 a d., 252, 263, (7) 5, 56, 62 a d., 151, 155,(8) 308, 325, (9) 223, 322, 362, 374,(10) 47 a d., 211, 218, 237, 244, (11) 21, 118 a d., 269, 275, (12) 8 a d., 221 a d., 253, 258, 261, (13) 8, 29, 45 a d., 283, 297, 299, (14) 120 a d.,296, 313, 320, 321, (15) 156, 224, 253, 278, (16) 286, 301, (17) 286, 320,(18) 349, 353, 373, (19) 165 a d., 229 a d., (20) 184, 255 a d., 299, 300
antikomunismus (8) 345, (17) 164, 219, 220, (20) 292
antisemitismus (16) 296, 298
apelace (13) 209, (14) 197, (15) 116, 117, (19) 211, 223, 318
aratura (1) 176
arbitráž (4) 70, 121, 136, 137, (5) 284, 286, (6) 194, 279, (10) 50, 262, (11) 109, (15) 245, (17) 361, (18) 345,345
Vídeňská - (9) 9 a d., (12) 122 a d., 174, 175
arcibiskup (4) 60, (5) 168, 237, 297, 309, (8) 268, (9) 294, (10) 235, (11) 11, 98 a d., (12) 36, 43, 45, 240, (16) 71 a d., 190, (17) 208, 255,(18) 276, 306, 335 a d., 351, (19) 163, 168, 332, (20) 317
hamburský (1) 173
pražský (5) 50, (6) 25, (12) 47, (13) 295, 297, (15) 101 a d., (16) 71, 72, (17) 208, (19) 163, 169
arcidiecése (12) 28, (18) 337
pražská (4) 287, (15) 108
arcičíšník (11) 265, (17) 341
řišský (19) 146
arcijáhen (16) 72 a d.

arciknížě (16) 162
arcivévoda (13) 302
rakouský (5) 168
arendátor (10) 97
arestace (1) 103 a d.
archeologie (4) 5, (7) 250, 255, 299,300, 301, (8) 314, 347, (9) 211 a d., 229 a d., 286, (11) 6, 17 a d., 263, (12) 233, 251, 259, 283, 284, 287, 319,(13) 91, 283, 286, 292, 293, (15) 180, (16) 281, (17) 277, 285 a d., 313, 350,351, (18) 339, 351, 356, 374, (19) 229,247, a d., 268, 287, (20) 7, 8, 177 a d.
právní (16) 255 a d., 291
archidikastés (14) 312
archív (Archiv) (3) 238 a d., 266 a d., (4) 136, 137, 175, 177, 185, 186, 304, (7) 329, (11) 229 a d., (12) 109, 159 a d., 179 a d., (13) 127, 128, (14) 275 a d., (15) 185, 201, (16) 125 a d., 164, 187, 200, 217 a d., 257, 274, 291 a d., (17) 194, 245 a d., 322, 336, 343, 347, 353, 355, 360, 371, 372, (18) 62, 64, 163 a d., 209 a d., 276, 280, 315 a d., 356 a d., 372 a d., (19) 7, 21, 66 a d., 154, 179 a d., 280, 281, 298 a d., (20) 8, 270, 272, 282, 309 a d., 332
České koruny (3) 245
český (3) 159
dvorský (12) 178
korunní (4) 186
Království Českého (12) 183
pražský královský (12) 177
archívnictví (4) 239, 240, (14) 342
archont (10) 219, (12) 7
aristokracie (1) 210, a d., (3) 10 a d., (4) 8 a d., 300, (5) 12 a d., 288, (6) 99, (7) 61 a d., (8) 133 a d., 301, 312, 315, (9) 341, (10) 10 a d., 220, (11) 221, 252, (12) 97, 226, 257, 271, 283, (13) 57, 59, 85 a d., 290, (14) 35, 121 a d., 203, (15) 5, 51, 53, 98, 110, 170, 171, (16) 190, 302,(17) 104, 183 a d., 249, (18) 143, 339, 359, 366, 367, (19) 105 a d., 148, 155, 243, 266, (20) 133, 134, 151, 153, 257
arizace (20) 220
armáda (3) 191, (7) 281, (8) 33, (9) 15, 20, (10) 119, 155 a d., (11) 118, (13) 163, 196 a d., 234, (14) 20, 38, 54, 303, (17) 86, 153 a d., 234, 256, 300, (18) 6 a d., 80, (19) 56, 114, 117, 260, (20) 28, 29, 208 a d., 296, 297
městská (12) 124
pruská okupační (17) 161
Rudá (Červená) - (4) 203, 214, (5) 245 a d., (7) 30, (16) 279, 313, (20) 88
Sovětská - (9) 147 a d., (12) 119, (18) 312, (19) 9, 11, 15 a d., 43
arogance (15) 241 a d.
arrha (5) 315, 316, (7) 340
artikule (5) 218, (10) 140, (13) 196 a d., (14) 175
cechovní (2) 249, (12) 58, (14) 210
cechovní generální (2) 217 a d., (6) 62
Čtyři pražské - (2) 132 a d., (3) 79 a d., 230, (4) 274, 303, (6) 277, (9) 295 a d., 346
generální (1) 126, 142, (14) 175
poddanské (2) 221
rožmberské (5) 125
sněmovní (15) 99
soudní (2) 225
vesnické (19) 199
arx (4) 169
asesor (14) 185 a d.
asyl (5) 138, (8) 343, (9) 282, 307 a d. (10) 36, 263, (20) 260
asyriologie (15) 274, (16) 281, (17) 312
atentát (19) 26, 94
atestáty (5) 194

atímia (19) 230
augustiniáni (9) 172
austročechismus (14) 54, 55
austromarxismus (1) 16
austroslavismus (4) 185, (8) 129 a d., (10) 19, 20, (12) 285, (13) 101, (14) 48 a d., 69, (15) 15 a d.
autokracie (17) 289, 292, (20) 151
autonomie (6) 194, 203, (8) 135 a d., 335, (9) 142, (10) 8, 156 a d., 263, 264, 276, (12) 274, 279, (13) 229,230, 295, 306, 308, (14) 17, 32, 75, 209, 222 a d., 261 a d., 301, (15) 5 a d., 51 a d., 185 a d., (16) 199 a d., (17) 196, 226 a d., 261 a d., 347, 358, (18) 21, 23, 47, 149, 306, 308, (19) 22,(20) 32 a d., 148, 213, 222, 283
municipální (19) 304
politická (18) 306
soudní (4) 134
správní (4) 134
autotradice (20) 258
Avaři (3) 31, 32, 228, (4) 242, 244, 253, (9) 212 a d., 230 a d., (13) 15, (17) 286, 288, (18) 352, (19) 247
averroismus (11) 253
aviticita (7) 327, (17) 116
AVNOJ (Antifašistická rada národního osvobození Jugoslávie) (20) 95, 106

bakalář (7) 148, (10) 136, (12) 55, (16) 80, 109, 168
bancale (3) 129
bandité (13) 219
banka (5) 265, (8) 98 a d., (12) 164,170, (14) 204, (17) 44, 130, 132, (20) 253
živnostenská - (3) 204
bannitio (2) 279, (4) 73, 96
barbarství (3) 9 a d., (5) 192, (6) 226, (9) 320
barbaři (4) 30, 244, 300, (5) 306, 327, (9) 234, (10) 46, 188, (13) 289, (15) 273, (19) 243, 253
baroni (1) 84, 253, (8) 181
basilika (11) 18, 21
Basiliky (4) 305, (15) 233, (16) 147
Bechaimi (9) 231
begardi (20) 268
bej (10) 170
bekyně (20) 268
benediktíni (17) 184
beneficium (1) 91, (5) 90 a d., (8) 301, (10) 245, (16) 66, 71 a d., 133
berna generalis (14) 326
berna specialis (14) 326
berně (1) 110, 177 a d., (3) 268, 273,(4) 149, 308, (5) 63, 71, 157, 317, (6) 103, 253, (7) 60, (8) 314, (9) 181, (13) 75, (14) 325, 334, (15) 36, 97 a d., (16) 114, 181, (17) 185, 202, 336, (18) 147, 153, 189, (19) 177, 264
královské (12) 51 a d.
berník (15) 103
bezdomovci (20) 170
bezpečnost (18) 195
národní (14) 280
státní (20) 217 a d.
veřejná (4) 97, (7) 31
beztrestnost (9) 319
bezzemkové (3) 10, (19) 56, 106 a d.
bible (1) 86 a d., 94, (4) 58 a d., (5) 135 a d., 177, (7) 71, 201 a d., (8) 214 a d., 178, 188, (9) 205, 252, 266, 294, (10) 44, 237, 244, (11) 13, (12) 33, 45, 94, 184, 259, 276, (15) 121, 147
bigamie (9) 309
Bílá Hora (3) 243, (4) 245, 288 a d., 306, 309, (5) 107, 176, 317, (7) 54, 85, 350, (8) 138, 167, 323, (9) 297, 330, 360, (10) 13, 135 a d., 228, 253, (11) 29, 41, 45, 54, 57, 71, 264, (12) 37, 179, (13) 98 a d., 295, 298, (14) 32 a d., 168, 261, 322, 333, (15) 5 a

d., 56, 59, 95 a d., (16) 181 a d., 292, (17) 101, 174 a d., 335 a d.,(18) 139 a d., 357, (19) 146, 160, 170, 180 a d., (20) 138, 311
biskup (5) 145, 290, 297, (6) 26, (7) 61, 344, (9) 233 a d., (10) 90, (11) 18 a d., 271, (12) 47, 75, (16) 33 a d.,72, 80, (13) 30, 189, 292, (15) 101, 106, 150, 156, 280, (17) 203, (20) 183 a d., 262, 303, 304
bamberský (17) 341
olomoucký (17) 333, 334, (18) 187, 293
pražský (15) 280
pražský Menhart (15) 150 a d.
biskupství (5) 168, 301, (6) 18, (8) 276, (11) 97 a d., (12) 30, 31, (14) 324, 335, (16) 71 a d., (19) 251, 254, 262, 290, 295
olomoucké (7) 70, 345
pražské (2) 268, 285, (12) 30, (16)71, (18) 289
bitva
stalingradská (8) 109
u Chaironeje (12) 20
u Chlumce (15) 154
blanquisté (4) 198, (17) 153 a d.
Bodrci (4) 5 a d.
bogomilové (10) 231
boj
národnostní (9) 356
národně osvobozenecký (8) 23 a d., 34 a d., 193, 346, (9) 34, 125, 326, 365, (10) 265, (11) 134, (12) 109, (14) 5 a d., 35 a d., 61, 304, (16) 210 a d., (17) 47, (18) 23, 25 a d., 46, 159, 322, (19) 9, 10, 15 a d., (20) 8, 74, 93 a d., 288, 330
protifašistický (20) 206, 295, 298
revoluční (14) 302
státoprávní (15) 96, (17) 105
třídní (2) 6, 294, (4) 201 a d., 279, (5) 148, 211 a d., 263, 300, (6) 130 a d., 223, 271 a d., (7) 336, 356, 360, (8) 24 a d., 79 a d., 306, (9) 84 a d., 114, 145, 360, (10) 184, 188, 197, 231, 255, (11) 123, (12) 92, 137 a d., 222, 224, 234, (13) 41, 105 a d., 264, (14) 118, 127, 227, 239, 269, 296, 304, (17) 6 a d., 52, 57, 83, 370, (18) 73, 103, 117, 130, 163, 181, 272, 306, 340, (19) 11, 55 a d., 65 a d., 271, 276, 283, 305 a d., (20) 7, 57, 287, 295
bojaři (6) 255, (19) 249
Bojové (3) 15 a d., (4) 243
bolševismus (12) 116, 129, (13) 275, (14) 305, (18) 46, 50, 306, 369, (20) 211
bonapartismus (15) 78, (17) 152 a d.
bouře
kladenská (14) 303
selská (4) 284, (14) 34, (16) 180, (17) 345
svatodušní (15) 16 a d.
brní (5) 58, (7) 255, 270, 282
Braniboři (4) 133 a d.
bratrstva (4) 245, (5) 214, (6) 125, 246
hornická (2) 7 a d., 220
bratři čeští (3) 143, (7) 300, (8) 213
breve
commune (9) 207
městské (9) 207
Breviarium Alarici (9) 307, (12) 257, (13) 7 a d., (16) 40
břemena
daňová (1) 157 a d., (12) 79
feudální (7) 350, (8) 169
na nemovitosti váznoucí (12) 51, 79
reálná (4) 278, (5) 51, 63, (16) 261, (17) 123, (19) 107
urbární (6) 271
věcná (10) 225, (11) 166
veřejná (6) 274
veřejnoprávní (12) 84
břemeno důkazní (1) 115, (4), 56, 99, (7)

153 a d., (12) 253, (13) 116
buddhismus (16) 284
buditelé (15) 207
šeští (10) 13, (14) 215
národní (14) 202
bula
papežská (12) 28, (13) 294, (18) 328, 351
Zlatá - Bely IV. (20) 197
Zlatá - Karla IV. (6) 28 a d., (8)262, 266, (16) 183, (17) 195, 332, (19)332
Zlatá - Ondřeje II. (8) 175, (18) 211, (19) 265
Zlatá - sicilská (18) 293
Bulhaři (19) 247
Bund
německý (10) 232, (13) 99, 215, (14) 41, (15) 15, 65 a d., 284, (19) 297, (20) 168
severoněmecký (5) 212
burgrecht (15) 284
Burgundi (4) 92, (8) 304, 310 a d.
burza (19) 142
buržoazie revoluční (10) 258
byrokracie (1) 128, 137, (2) 17, 231 a d. (3) 123, 131, 177 a d., (4) 290, 309, (5) 89, 170, 234 a d., 329, (6) 34, 41 a d., 115, 129 a d., (8) 25, 136 a d., (9) 140, 152, 165, 361, (10) 8, 29, 193, 239, (11) 54, 136, 175 a d., 201 a d., 256, 264, (12) 93 a d., 117,166, 204, 238, 266, (13) 94, 145 a d., 183. 268, (14) 82, 203 a d., 221, 306, 331, 347, (15) 21, 106, (16) 129, 181,a d., 199 a d., 245, 273, 296, (17) 68, 83, 92, 152, 175 a d., 249, 324 a d., (18) 121 a d., 148, 158, (19) 81, 155, (20) 136, 143, 312
byzantologie (15) 170, 180, 245, (18) 372

caesaropapizmus (10) 165
camerale (3) 129
Cancellaria regis Wenceslai (7) 191
captivitas (6) 264
car (1) 210 a d., (5) 235, (9) 366, (10) 231, (12) 28, (13) 191, (14) 6, 221, (17) 187, 350, (18) 42, 113, 319,371
carnaticum (1) 172
castellum (12) 233
castrum (4) 179, (12) 233
cautio (13) 22
Muciana (12) 254
cedule (7) 186, 238, 247
řezané (5) 125, (7) 192, (8) 283
cechmistr (14) 184 a d.
cechy (1) 122 a d., (2) 7, 199 a d., (3) 140, (5) 70, 191, 214 a d., (6) 39 a d., (7) 60, 234, (8) 151, (9) 283,358, (10) 7 a d., (11) 267, (12) 57, 264, (13) 54, 108, 161, 300, (14) 175, 184, a d., (15) 277, (16) 258, 281 a d., (17) 124, 341, (18) 233, 258, 340,(19) 155, 295 a d., (20) 162
cejchování (2) 270
celibát (5) 191, (6) 79, 273
cena (17) 137
kupní (9) 309, (19) 191
smluvní (17) 337
trhová (12) 18
tržní (6) 253
census (4) 138, (5) 313, (12) 84, 233 a d., (16) 7 a d., (18) 108 a d., (19) 258
daňový (8) 158
majetkový (2) 46, (12) 107, (15) 65 a d.
perpetuus (5) 52
centralismus (3) 154, (4) 265 a d., (8) 136, 146, (9) 142, 152 a d., 306, 335 a d., (11) 50, 134, 197, 255 a d., (12) 96, 244 a d., (13) 86 a d., 231, 278 a d., (14) 5 a d., 33 a d., 202 a d., 311 a d., (15) 7, 11, 47 a d., 98 a d.,162, 259, (16) 178, 184, 279, (18) 32, 141

a d., 358 a d., (19) 11, 145 a d., 278 a d., (20) 25 a d., 65, 134, 279 a d.
byrokratický (11) 197
demokratický (8) 19, (17) 75, 175 a d., 230 a d., 346
pražský (17) 77
centralizace (1) 162 a d., (2) 38, (4) 164, 259, (10) 161, 172 a d., 231 a d., (12) 236, (13) 146, (14) 355
centurie (14) 159
cenzura (8) 323, (10) 126, (11) 223, (14) 41 a d., 206, (15) 8, 41, 208, (16) 164 a d., 297, (17) 13 a d., (18) 59, (19) 19, 162, 170, (20) 135 a d., 150
cesta pruská (1) 260 a d., (17) 115 a d.
cikáni (13) 176
církev (2) 130 a d., 206, 262 a d., (4) 64 a d., 181, 245 a d., 300 a d., (5) 35 a d., 49 a d., 90, 116, 142 a d., 158, 189 a d., 283 a d., (6) 35, 42 a d., 96, 91, 98 a d., 113, 250 a d., (7) 32, 60 a d., 152 a d., 203 a d., 246, 293, 330 a d., (8) 45, 115, 138, 174 a d., 219, 221, 240, 286, 301 a d., (9) 106, 117, 191 a d., 236 a d., 261 a d., 293 a d., 304 a d., (10)78, 141, 165, 221 a d., 235 a d., (11) 9 a d., 18, 23, 61 a d., 95 a d., 257 a d., (12) 27 a d., 31 a d., 94, 207 a d., 237 a d., (13) 7 a d., 81, 218, 268 a d., (14) 18, 51, 170, 286, 319 a d., (15) 19, 50 a d., 120 a d., 145 a d., 170, 224, 232, 268 a d., (16) 33 a d., 71 a d., 128, 165, 189, 262, 295 a d., (17) 22, 153, 174, 194, 206, 222, 255, 260, 295 a d., (18) 31, 127, 183, 228, 272 a d., 345 a d., (19) 55, 105 a d., 169 a d., 226 a d., (20) 136 a d., 151 a d., 206, 257 a d.
anglikánská (8) 187
byzantská (18) 350
protestantská (11), 278, (14) 176
reformovaná francouzská (13) 284
římskokatolická (3) 79, 116, 141 a d., 180, 229, 259 a d.
císař (3) 38, 43, 98, (4) 16 a d., 169, (5) 19 a d., 162 a d., 180 a d., 286 a d., (6) 12, 17,a d., 43 a d., 76, 96, 103, 257 a d., (7) 163, 204, 212, (8) 261 a d., (9) 203 a d., 215 a d., 238, 280, 303, 329 a d., (10) 8, 52, 143, 220, 237 a d., (11) 18, 97 a d., 118, 262, (12) 44 a d., 96, 105, 202 a d., 235 a d., (13) 15 a d., 65, 196, 203, (14) 9 a d., 47 a d., 124, 196, 304 a d., (15) 17 a d., 55, 91, 95 a d., 156 a d., 209 a d., 242 a d., (16) 74, 113, 121, 166, 181, 284, (17) 102, 152, 179, 193 a d., 210, 236, 319 a d. (18) 110, 151, 186, 215, 303 a d.,(19) 92, 146 a d., 229 a d., 251 a d., (20) 302
německý (5) 168, 237
rakouský (5) 235, 237, (15) 9, (20)134
římský (1) 97, 158, 201, (2) 100, (4) 15, 40, 262, (5) 218, 287, (6) 18 a d, (8) 262, 308, (13) 294, (15) 79, 156, (16) 71, (17) 318, (18) 272, (19)149, 229, (20) 312
císařství (9) 251, (10) 184 a d., (11) 252, 274, 309, (12) 282, (13) 100,106, 288, (14) 344, (16) 165, 305, (17)151, 234, 308, (18) 115, 293, (19) 308
cisterciáci (12) 45
civitas (3) 19, 65, (4) 43, 141 a d., 156 a d., (5) 21, (9) 222, (12) 233, (15) 243, (19) 165
foederata (12) 224
civilistika (5) 175
cizinci (4) 158, (9) 189
cizoložství (4) 57, 121, (5) 135 a d., 177 a d., (8) 255, 283, (9) 303 a d., 360, (10) 215, (12) 7, (20) 270
Clementinae (9) 207, (11) 36

clo (1) 136, 164 a d., 212, 265, (2) 186, (3) 38, 65, 129, 167 a d., (4) 124, 140, 260, (7) 353, (9) 61, 237, 338, (10) 7 a d., (12) 57, (13) 189, (14) 207, 305, (15) 50, 77, (16) 161 a d., (17) 12 a d., 136, 197, 265 a d., (19) 277, 312, (20) 187
Code civil (1) 211, 257, (12) 268, (13) 110, (15) 281, (19) 245
Code pénal (5) 215, (13) 269
Codex (viz též Kodex)
diplomaticus (2) 263 a d., (4) 155 a d., (12) 183, (17) 326
diplomaticus Bohemiae (7) 177, 183, (14) 244
diplomaticus Brandenburgensis (5) 303
diplomaticus Moraviae (3) 142, 154,(6) 267, (7) 176, (14) 243
diplomaticus Slovaciae (18) 253
epistolaris Johannis regis Bohemiae (T. Jacobi Berlín 1841),(5) 293, (17) 204
Euricianus (19) 243
Ferdinandeo-Leopoldinus (2) 205
Gregorianus (14) 316
iuris Bohemici (T) 107, (2) 90 a d., 264 a d., (3) 93, (7) 78, 183, 246, (15) 137
iuris canonici (11) 9, 278
iuris municipalis (2) 100, 213, 270, (3) 79, (14) 244, (15) 115 a d., (17) 199 a d., 372
Rosenbergicus (4) 163, (17) 203
Theodosianus (9) 302, (13) 29, 39, (16) 40
Theresianus (2) 240 a d., (5) 181, (6) 69, (12) 181
cognatio (15) 244
collecta (1) 177
Collectio Flaviniacensis (13) 38
Collectio trium partium (7) 344
comites (4) 9
commissarius (7) 168, 169
commodatum (9) 323
common law (4) 97, (17) 307, 308
communitas (4) 179
compulsiva (16) 286
condominium římské (6) 247
congregatio (5) 283
Constitutio
Antoniniana (12) 224
Criminalis Carolina (16) 266, (17) 196, (18) 356, (19) 213
Criminalis Theresiana (3) 115, (5) 218
Constitutiones Egidianae (17) 332
contractus (19) 269
conventio (15) 243
Conversio (9) 216 a d.
Corona Regni Hungariae (18) 297 a d.
corpus delicti (4) 58 a d.
Corpus iuris canonici (9) 207, (12) 34
Corpus iuris civilis (Justinián) (7) 193, (11) 36, (19) 230
crimen laesae Majestatis (9) 330, (15) 107, 141 a d.
crimen perduellionis (16) 182
cúdy*(3) 156, 157, (4) 191, (5) 157, 159, (6) 268, (18) 185
Cultus pacis (5) 283, (12) 37, 153 a d., (14) 299
curatela (16) 47
custodia castri (1) 175

šára demarkační (18) 49, 50
čarodějnictví (5) 135 a d., (8) 284, (20) 142
čechoslovakismus (8) 45, (14) 11 a d., 75, (15) 57, (16) 213 a d., 252, (18) 21 a d., 305, (19) 11, 21, (20) 25 a d., 296
čekanectví (7) 176
čeleď (1) 127 a d., 258, (2) 65, 111, 201 a d., (3) 270, (4) 67, 81, 288, 292, 312, (5) 109, 218 a d., (6) 164 a d.,

273, (7) 194, 238 a d., 354, (8) 286, 288, 333, (10) 216, 219, (11) 47, (12) 209, (13) 75, 196, (17) 276, (20) 165 a d.
Černoši (14) 113
České vysoké učení technické (ČVUT) (16) 251
Československá národní demokracie (1) 29, (6) 157 a d., (8) 336, (17) 89,
Československé národní sjednocení (3) 211
čest (3) 66, 93 a d., (8) 231, 293, (9) 277, (10) 143, (11) 119, (13) 222, (19) 231
Češi (7) 74, 80, 100
četnictvo (3) 190, 191, (6) 82 a d., (8) 33, 115, 340, (9) 14 a d., (11) 209 a d., (12) 111, (17) 6 a d., 49, 86, (18) 46, 74, (19) 72 a d.
čiflik (čiftlik) (18) 331 a d.
čin
hrdelní (5) 140 a d.
násilný (4) 122
protiprávní (20) 257
trestný (1) 96, (2) 280, (4) 55 a d., 90, 135 a d., 156, 207, 215, 229, 319, (7) 181, 233, 254, 275 a d., (8) 39, 116, 229 a d., 282 a d., 318 a d., (9) 174, 312 a d., 360, (10) 129, 174, 218, (11) 147 a d., 217, 220, (12) 192, 195, (13) 18 a d., 206 a d., 269, (14) 304, (15) 84, 143 a d., (17) 6 a d., 94, (18) 187, 215 a d., (19) 59 a d., 67 a d., 301, 317, 318, 327, (20) 88, 100, 206 a d., 260 a d.
činnost
kriminální (4) 134
trestní (3) 186, 200, 209, (6) 98 a d., 232, (9) 308 a d., (13) 234, (14) 340, 341, (16) 77, 288, (17) 18
Čínská lidová republika (5) 322, (6) 257, (8) 60
činže (1) 171, 232, (3) 141, 265, 271, (4) 263, (5) 310 a d., (7) 340, (9) 279, (14) 194, (17) 118
články
fundamentální (9) 98 a d., (14) 264
chiliastické (2) 142, 143, (3) 85,87
válečné (13) 196, 197
člověčenství (3) 98, (5) 306, (7) 354
Čtrezpiňani (5) 8 a d.
Čtyřdohoda (14) 5
Dákové (3) 14
Daleminci (5) 29
daň
dehem (1) 180
naturální (1) 164 a d.
obilní (1) 179 a d.
opolní (1) 184
osvobození (12) 82 a d.
peněžní (1) 182
pozemková (5) 129, (14) 326, (18) 231
stoličná (10) 93
státní (7) 356
u polabských Slovanů (1) 157 a d.
z hlavy (13) 38
daně (1) 158 a d., 214 a d., 254 a d., (2) 262, (3) 28, 60, 66, 160, 169, 180, 193, 194, 207, 257, 264, 267, (4) 9 a d., 124, 138, 212, 216, 246, 263, 287, 290, 292, (5) 50, 106, 107, 197 a d., 305 a d., 328, (6) 97 a d., 120, 255, 270, 271, (7) 352, (8) 158, 181, 185, 244, 305, (9) 22, 45, 65, 77, 140, 142, 170 a d., 338, 357, (10) 106 a d., 231, 245 a d., (11) 106, 20 203, 219, 255, 263, 271, 290, (12) 41 a d., 224, 232 a d., 270, 281, (13) 38, 50, 56, 75, 95, 129 a d., 293 (14) 98, 109, 137, 153, 203, 326, 335, (15) 81, 96 a d., (16) 127 a d., 181 a d., 298, (17) 36, 118 a d., 265 a d., 285, 291, 341, (18) 65, 109, 122 a d., 149,

214, 231, 254, (19) 79, 109, 244, 251, 276, 290, (20) 18, 149 a d., 163 a d., 258, 299, 322
dání let (7) 134, 160 a d., 231
dar jitřní (17) 212, (18) 229
darování (1) 166 a d., 226, (4) 94, (5) 52 a d., 295, 314, (6) 128, 253, 279, (7) 225, (8) 242 a d., 268, 302, (9) 183, 244, 321, 342, (10) 141, (11) 101 a d., (12) 43 a d., 82, (13) 7 a d., (15) 244, (16) 35 a d., 203, (17) 195, (18) 229, 360, (20) 261
na případ smrti (9) 342
darwinismus sociologický (20) 290
dávky (1) 164, 201, 257, (3) 269, (5) 84 a d., 106, 296 a d., 304 a d., (6) 279, (7) 352 a d., (8) 240 a d., (9) 177 a d., 309, (10) 245, (11) 96, (12) 53 a d., (13) 28 a d., 75, 296, (14) 326, (17) 322, (20) 259, 262
mšstské (14) 326
mimořádné (11) 205
naturální (10) 138, (19) 200
poddanské (13) 296, 297
šosovní (5) 50
vrchnostenské (4) 292, (8) 315
De regimine principum (12) 261
decentralizace (4) 259, (13) 153, (17) 227, (18) 127
dědění (5) 84, 110 a d., 296, 303 a d., (10) 57 a d., (12) 21, 63, (13) 296, 302, (14) 348, (16) 47 a d., (17) 206 a d., 279, 311, (18) 230 a d., 350, (20) 274, 300
ze zákona (10) 60 a d., (15) 243, (17) 199
dědici (2) 272, (6) 167, 254, (8) 272, (10) 136 a d., 245, (11) 5, 12, 49 a d., 233, (13) 20 a d., 302, (14) 203, 317, (15) 149, (16) 7 a d., 35 a d., (17) 169, 199 a d., 314, (19) 187 a d., 232, 241, 269 a d.
dědictví (1) 269 a d., (4) 21 a d., 94, 121, 276, 295, 306, (5) 50, 93, 111 a d., (7) 115, 153 a d., 221, 233 a d., 267, 270, 291, (9) 172 a d., 213, 235, 254, 268, 276, 281, 314, 321 a d., (10) 57 a d., 252, (11) 121, (12) 8 a d., 60, 77, 102, 181, 223, (16) 81, 114, 120, (17) 213, (18) 193, 228 a d., (20) 15, 145 a d., 168
dědičné (7) 173
intestátní (19) 241
manské (7) 173
odmítnutí (15) 242
španělské (11) 72
testamentární (10) 242, (19) 241
věnné (7) 173
zapisování (7) 135
zástavní (7) 173
dědičnost (6) 249, 272, (12) 258, 267, (14) 121, (17) 199, (19) 251, 278, (20) 278
dědičný (13) 79
dědiník (8) 315
dědiny (5) 80 a d., (7) 236. (16) 130
defensio (13) 28
defensor matrimonii (5) 184 a d.
defensoři (10) 274
deflace (14) 90
defraudace (20) 106
dějiny (3) 251, 273, (4) 185, 239, 284, (8) 305, 314
agrární (19) 178, 190, 196, 201
antické (16) 286
hudby (3) 239
politických a právních učení (3) 224, 261, (9) 378, (16) 301
ruského práva (15) 171
římské (5) 11, (20) 303
správní (4) 270
státu a práva v Československu (14) 259, (18) 57, 75
státu a práva v Polsku (12) 263

státu a práva v SSSR (13) 281, (15) 259 a d.
státu a práva v Uhersku (20) 282 a d.
státu a práva v USA (5) 135
umění (3) 239, (11) 17
ústavní (18) 103
ústavní britské (18) A45
děkabristé (1) 218
děkan (12) 77, (15) 208 a d., (18) 375, (19) 321, (20) 331
Deklarace
česká 1868 (8) 161, (9) 99, (13) 100, (14) 263, (15) 9, 36, 41, 57, (17) 232
čtyř spojeneckých mocností (9) 146
lidských a občanských práv (Francie) (8) 198, 202, (10) 113
martinská (14) 71 a d., (15) 195
moskevská (20) 205
práv národů Ruska (5) 235, (14) 221
práv pracujících (14) 226
teheránská (18) 12, 14
washingtonská (1) 28
z 29.5.1816 (1) 260
žilinská (10) 158
deklaratoria (5) 189, (16) 177
z 1640 (18) 153
ze 14.8.1799 (3) 271
Deklaratorie a novelly (6) 116, (8) 327
dekret (Dekret)
benátský (18) 252
dvorský (5) 180 a d., (6) 111, (14) 197, (18) 277;;1783 (5) 179; 1797 (5) 164; 1815 (8) 333
Gratiánův (1) 86, 90, 294, (3) 216, 223, (5) 34 a d., 299, (7) 156 a d., 345 a d., (9) 352, (10) 250, 277, (11) 11, 291, (12) 29 a d., 41, (14) 32L, (15) 120
konfiskační (18) 77 a d.
královský (7) 172, (10) 213, (13) 285, (18) 270
kutnohorský (3) 80, (6) 281, (9) 355, (11) 260, (12) 36, 260, (18) 272 a d.
o dělnické kontrole (18) 81 a d.
o míru (5) 235, (14) 221
o půdě (13) 274 a d.
o výborech vesnické chudiny (4) 200 a d.
o vytvoření vlády dělnicko-rolnické (14) 223
papežský (16) 307
prezidenta republiky (10) 206, 267, (12) 187, (14) 277, (18) 271, (19) 51 a d., (20) a d., 87, 206
retribuční (8) 342, (10) 197 a d., (12) 189
ústavní (8) 22, (11) 154, (16) 227, (18) 311, (19) 60
vládní (10) 108 a d.
znárodňovací (8) 15, 28, 48, (9) 130 a d., (10) 196, (11) 136, 154 a d., (20) 72 a d.
Dekreta Břetislavova (2) 86, 267 a d., (3) 233, (4) 256, (7) 343, (8) 318, (12) 29, 234, 240, (15) 145
dekretály (1) 86, (7) 159, 348, (9) 207
Řehořovy (11) 11
dekretisté (15) 258
dělba moci (8) 146, 204, (9) 57 a d., 328
dělba práce (1) 159, (4) 97, 263
delegát vládní (20) 28 a d.
dělení Polska (12) 264, 268
delictum mixtum (5) 142
delikt (4) 64 a d., (5) 92, (7) 275 a d., (8) 282, (12) 271, (15) 141 a d., 247, (16) 93 a d., 262 a d., (17)349, (19) 230, 325, (20) 270, 300
finanční (19) 327
hrdelní (8) 255, 284
majetkový (7) 280 a d.
moci (7) 283 a d.
mravnostní (9) 305 a d.
odboje a moci (7) 287
politický (12) 203, (15) 141, (19) 75 a d.

sexuální (20) 269
soukromý (19) 289
tiskový (19) 74, 325 a d.
verbální (16) 199
veřejný (19) 289
delikvent (9) 314
delikventi političtí (17) 32, 153, 162
dělníci (2) 6 a d., 46 a d., 114, (4) 227 a d., 312
námezdní (19) 108, (20) 172
sezónní (4) 233
demise (15) 70, (17) 85, (18) 56, 78, (19) 313, (20) 51, 86
demobilizace (20) 216
demokracie (1) 210 a d., 264, (3) 185,199, 207, (5) 263, (6) 87, 104, 143, 219, 223 a d., 248, (7) 31, (8) 6 a d., 21 a d., 128 a d., 294, 314 a d., (9) 51 a d., 113, 129 a d., 145 a d., 349, (10) 24, 103, 154, 188, 260, (11) 127, 156, (12) 92, 200 a d., 246 a d., (13) 63 a d., 86, 153, 250, 270 a d., (14) 8 a d., 49, 92 a d., (15) 8 a d., 89 a d., 99, 172, 286, 195 a d., (16) 212 a d., 276, 315, (17) 5 a d., 84 a d., 102 a d., 146 a d., 249, (18) 5, 22 a d., 97 108 a d., 123, 134, 258, 302, 306 a d., (19) 17 a d., 68 a d., 117, 232, 297 a d., (20) 14, 25 a d., 55 a d., 75 a d., 95 a d., 151, 214, 278 a d.
antická (14) 125, 292
athénská (15) 273
buržoazní (1) 216, (2) 43, (7) 25, (8) 173 a d., (9) 47, 134, 157, 327 a d., (10) 260, (11) 227, (12) 92 a d., 149, 243 a d., (13) 276, (14) 29 a d., 66 a d., 233, (15) 28, 204, (16) 199, 242, (17) 9 a d., 42, 44, 61, 83 a d., 243 a d., 358, (18) 103 a d., 369, 383, (20) 87, 222, 327
lidová (3) 215 a d., 245, (6) 91, (8) 13 a d., 25 a d., (9) 129 a d., 326, 372, (10) 189, 207, 261, 271, (11) 131, 168, 189, 197, (12) 137 a d., 190, 195, (13) 260, 277, (14) 59 a d., 278, 337, (16) 210 a d., (18) 306, 375, (19) 10 a d., 43 a d., 63, 273, 304, (20) 7, 13 a d., 72 a d., 95 a d., 206, 225, 329
parlamentní (17) 83, (19) 12
politická (17) 289
radikální (8) 128 a d., (14) 51, (16) 302
republikánská (17) 267
revoluční (9) 99, (19) 303
římská (14) 160
socialistická (8) 22 a d., (11) 133 a d., (12) 147 a d., (16) 315, (17) 284, (19) 283, (20) 61
šlechtická (3) 220, (4) 259, (19) 275
vojenská (1) 159, (3) 20, 67, (4) 9, 36, (8) 314, (9) 219, 341, (10) 188, 220, (12) 251
demokraté - USA - (14) 90 a d.
národní (Polsko) (5) 236
radikální (1) 230; (15) 8 a d.
revoluční (15) 65, (20) 288
sociální (2) 22 a d., (5) 222, (6) 168 a d., 232
sociální, levice (8) 9
sociální (Německo) (8) 9
demokratismus (10) 165, 175, (13) 53 a d.
demonstrace (17) 29, 34, 73, 156, (18) 281, (19) 71 a d.
denacifikace (19) 330
denegatio (12) 258
actionis (10) 237
iustitiae (1) 104
deportace (20) 223
depositum (4) 109
deputát (1) 269, (6) 155, (14) 192
desátky (3) 265, (4) 139, 188, (5) 300 a d., (6) 277, (7) 339, 356, (8) 315, (9) 180, 257 a d., 277 a d., 373,(11)

107, (12) 52 a d., 232, (14) 295,(17) 119, (18) 214, (20) 329
církevní (1) 168 a d.
naturální (9) 188
desideria (13) 95 a d., (15) 106, (18) 158
českých stavů (13) 79
dvorská (17) 190, 346
stavovská (10) 13, (14) 216, (16) 295
desky (5) 94, 98
dvorské (5) 293, (7) 140, 189, (8)268, (16) 165, (17) 200, (18) 198
památné (7) 135, 271
půhonné (7) 101 a d., 135 a d., 178 a d., 253, 271
trhové (7) 271
zápisné menší (7) 270
zápisné větší (7) 271
zemské (1) 92, 110, (3) 86, 91, 157, (4) 116, 124, 175, 186, 247, 282, 307, (6) 56, (7) 56, 101 a d., 131 a d., 149 a d., 233 a d., 261 a d., 278 a d., 289 a d., 315 a d., (8) 141, 219, 231 a d., 291, 324, (9) 359, (11) 37, (12) 59 a d., 182, (13) 88, 99 a d., 304, (16) 96, 164, 186, 192, (17) 200, 347, (18) 109, 151, (19) 244
despocie (9) 349, (10) 217
orientální (2) 297, (5) 323, (10) 211, (17) 222
despotismus (8) 249, (12) 212, (17) 313, 324
osvícenský (9) 337
detence (6) 274, (19) 232
děti (15) 132 a d., 242, 243, (16) 9, (17) 211 a d., (18) 228 a d.
legitimní (12) 14 a d.
nemanželské (8) 334, (12) 14
Deutschböhmen (15) 195
devoluce (2) 119
diadochové (12) 223
dialektika (17) 318, (20) 130
práva (20) 332
didaktika (19) 238, 239
Digesta (7) 150 a d., 347, (9) 307, (10) 238, (11) 36, (12) 31, (14) 160, (15) 244, (17) 307, (19) 230, (20) 186
dichotomie (10) 182
dikasteria (14) 311
diktátor (1) 222, 229
diktatura (6) 224 a d., (8) 45, (11)119, 121, 278, (12) 91 a d., 229, 243 a d., 247 a d., (13) 54, 56, 308, (15) 78, 196,a d., (17) 24 a d., 41, 77, 83, 92, 152 a d., (18) 111, 383, (19) 43, 58, 121, 314, (20) 51 a d., 65, 71, 72, 95 a d., 288, 291
demokratická (19) 10
fašistická (6) 223 a d., (17) 83,(18) 115
plebejská (13) 54
policejní (10) 126
proletariátu (4) 200 a d., (6) 189 a d., (7) 9, (8) 9, 21 a d., (12) 277, (16) 211, 278, (17) 49, 149, 170,283, (18) 93, (19) 10 a d., 45 a d., 80 a d., 283
revolučně demokratická (19) 48 a d.
třídní (19) 68
vojenská (9) 45, (11) 223, (13) 272, (14) 6, 76, 124, 135, (15) 283, (16) 305, (17) 56, 77, (20) 296
díl (6) 252, (7) 134, 144, 156, (10) 70 a d.
dědický (15) 133
povinný (16) 65
rovný (17) 214
třetinový (17) 214
diplom (Diplom)
císařský (13) 32
eisenašský (13) 294
inaugurační krále Jana (17) 204
královský (16) 33, (20) 261
merovejský (16) 35

Říjnový (8) 141 a d., (11) 235 a d., (13) 87, 96, (15) 27, 215, (17) 249
diplomatika (3) 240, (5) 55, (17) 341, (18) 176, 195, 323, 335, (19) 261,(20) 183, 198, 255, 310
správní (18) 165
directorium (12) 101, (16) 306, (17) 183, (19) 309
in publicis et cameralibus (17) 176
direktor (14) 185 a d., (18) 276
direktoria (MRR 1919) (1) 10 a d.
disertace (11) 30 a d.
dispens (5) 178 a d.
dispozice pro případ smrti (14) 169, 314
disputace (3) 88, (11) 9, (14) 257, (12) 36, 47
právnická (13) 80
quodlibetní (17) 326
učená (15) 120, 207
univerzitní (10) 254
divadlo, Národní (4) 186, (11) 288, (14) 20, (15) 35, 175
dividendy (13) 108, (20) 147
dluh (1) 96 a d., 125, 216, 275, (3) 155, (4) 58 a d., 288, (5) 53 a d., 98,122, 307 a d., (6) 76, 117, (7) 161 a d., 233 a d., 264, 282, 354, (8) 287, 315, a d., (9) 194, 277, 359, (10) 75, 82, 215, 225 a d., (11) 35, 156 a d., (12) 184, 268, (13) 15 a d., (14) 131, (15) 124 a d., 254, (16) 65, 99 a d., (17) 118, 169, 188, 189, 200, 215, 302, (18) 89, 121, 185, 227, 344, (19) 107 a d., 194, 232, 292, (20) 16, 82 a d., 107, 168, 257
dlužník (3) 16 a d., (5) 86, (13) 17 a d., (15) 137, 254
dny trhové (8) 233
doba
archaická (10) 193
bronzová (3) 5 a d., 53, (4) 241
helénistická (10) 193
josefinská (14) 205 a d., 273
kamenná (3) 8, 11,
klasická (10) 193
karolinská (16) 35 a d.
laténská (3) 10
nesvobody (17) 272, (20) 18, 75
poklasická (18) 395
pracovní (14) 108, (17) 169, 355, (20) 260
pracovní - osmihodinová (17) 106
předbřeznová (8) 128 a d., (10) 9 a d., (12) 266, (13) 85 a d., 306, (14) 40 a d., 211, (16) 161, (18) 140 a d., 366
předhusitská (12) 287
železná (3) 13
Documenta, American Historical (5) 136 a d.
doklad soudní (14) 85
Dohoda (1) 12, (5) 235 a d., (12) 286, (15) 185 a d., (18) 39 a d.
dohoda
Bělehradská - (14) 75, (15) 199, (16) 275
Československo-sovětská - (20) 28
Jaltská - (12) 187
Malá - (9) 8, (10) 154, (16) 251
Mnichovská - (19) 17
Pittsburská - (9) 7, (10) 157
Postupimská - (8) 38
Vánoční - (14) 277, (16) 211 a d., (18) 21 a d., (19) 30, (20) 25
Žilinská - (19) 17
dohody, Pražské (8) 36, (20) 40 a d.
doktrína, Trumanova (20) 86
Dolenci (5) 8 a d.
doly (4) 291, (8) 81, 248, 274, (9)252, (11) 154 a d., (14) 316, (17) 117, 131, 251, (20) 78, 76, 94 a d., 219
znárodnění (19) 45
dominát (7) 204. 336, (8) 311, (10) 183 a d., (12) 226, (13) 37, (19) 239

dominia
britská (18) 106
panská (8) 327
dominikál (3) 273, (5) 105 a d., 307,(7) 352, (9) 174 a d., (10) 137, 225, 245, (20) 258 a d.
dominium (6) 274, (7) 352, 353, (9) 188, (12) 224, 233, (13) 89, (14) 335, (17) 209, 343, (18) 332
directum (8) 262
panské (15) 110, 159
utile (5) 315, (8) 262
domkář (1) 268, (3) 273, (20) 173
domněnka právní (2) 114
Domobrana (8) 117, (10) 169, (13) 220, (20) 219
dona (1) 177
donace (6) 273, (8) 302, (13) 33, (16) 35 a d., (19) 254
kanonické (16) 56
Konstantinova (9) 204
panovnická (14) 327
donatio
mortis causa (16) 51
na spásu duše (16) 53
post obitum (16) 50
pro anima (16) 60
donátor (11) 18 a d.
donucení (16) 286
dopadení při činu (4) 98 a d., (9) 307, (14) 327
doprava a doprovod, povinnost (1) 172, (4) 48
dos (18) 229
dospělost (7) 152 a d., (9) 311
dotace (11) 105, (12) 85
Doudlebové (4) 252
doznání (4) 105, 112
dozor, policejní (19) 19
dóže (9) 266
dráb (13) 251
dražba (19) 111
exekuční (1) 263 a d.
soudní (11) 214
Dragovičové (4) 253
druh komorničí (11) 91
druidové (3) 16, 29
družina (1) 164 a d., (2) 65, (3) 64,(4) 17 a d., 96, (5) 312, (6) 24, 250,(8) 316, 322, (9) 219, (11) 263, (12) 232, (13) 294, (14) 319, (15) 146, (17) 291, (19) 292, (20) 279
družinníci (2) 199, (5) 327, (10) 244, (11) 18 a d., (12) 320
družstevnictví (7) 32
družstva (4) 211 a d., (8) 55, (11)254, (12) 163, (14) 279, (17) 122, (19) 57, 113, 313, (20) 14, 80, 96 a d.
Jednotná zemědělská - (11) 185, (19) 105
državy zemšpanské (19) 147, 171
držba (1) 230 a d., (2) 117, 272, (3) 160, 268 a d., (4) 37, 55 a d., 133 a d., 261, (5) 16, 80 a d., 106, 115 a d., 297, 310 a d., (6) 254, (7) 255 a d., 355, (8) 242, 268 a d., 303 a d., (10) 58, 144, 145, 227, 228, 237, 257, (11) 35, 36, (12) 8, 51, 61, (13) 88, 89, 196, 233 a d., 276, (14) 342, (15) 123 a d., 160, 171, 249,(16) 37 a d., (17) 118, 338,((18) 62 a d., 185, 232, 331, 332, 345 a d., (19) 55, 192 a d., 231 a d., 241, 291, (20) 18, 60, 74, 146, 162 a d., 258 a d.
dědičná (12) 82, 86, (19) 193 a d.,291
do odvolání (5) 299
nemovitostí (4) 303
nezakoupená (19) 177 a d.
nezápisná (19) 189
ochranná (18) 346
poddanská nezákupná (19) 177
pozemková (4) 34, 136, 260, 288, 295, (8) 305, 306, (9) 45, (10) 9, (13) 229 a d., (16) 130, 131, (17) 120,

(18) 329, 331, (19) 55, 186, 199
požitková (5) 124
práva (18) 69, 70
půdy (16) 220, 225
selská (3) 267
uvedení (7) 255
zakoupená (19) 177 a d.
zápisná (19) 189
držitel (4) 66, (12) 62 a d., (13) 23, 89, (19) 177 a d., 291
zástavní (13) 23
Drevani (4) 253
dualismus
československý (20) 32, 35
právní (burž. ČSR) (18) 370
rakousko-uherský (7) 328, (8) 169, (9) 375, (12) 277, 279, 284, 285, 286,(14) 13, 15, 54, 259 a d., 336 a d., (15) 57, (17) 113 a d., 227 a d., 333, (18) 121 a d., 316, 322, (19) 281, 300,306, 327, (20) 284, 330
římského práva (12) 224, 229
správní (Bulharsko) (10) 231
státoprávní v Čechách za okupace (16) 199, (17) 266
dům (7) 246
duch zákonů (Montesquieu) (13) 63 a d.
důchod
národní (9) 51, (10) 123, (18) 30, 78
panský (10) 138
důchody (3) 126, 129, 149, (4) 133 a d., (5) 112 a d., 154, 162, 284, (6) 75, 83, 175, (7) 133, 165, (9) 118, 170 a d., (10) 120, (11) 138 a d., (12) 43 a d., (13) 78, (16) 84, (17) 251, (19) 56, 187 a d., (20) 187
duchovenstvo (11) 23, 100 a d., 258, 262 a d., (12) 54 a d., 235, 266, 281,(13) 74, (18) 199, 351, (19) 91, 254
důkaz (1) 102, (2) 100 a d., (3) 229, (4) 51 a d., 124, (7) 241 a d., 337, 362, (9) 307, 316, (10) 274, (11) 9 a d., 149, 291, (12) 276, (13) 73, 110, 203 a d., (14) 325, 333, (15) 249, 263, (17) 23
deskami (7) 195
dopadení při činu (4) 51 a d.
náhradní (4) 101
očišťovací (4) 78 a d.
plný (4) 96
přímý (7) 193
přísežnický (4) 89 a d.
soudní (11) 9, (14) 325, (16) 95
svědecký (4) 89 a d., (6) 281, (7) 337, (9) 307
usvědčovací (4) 65 a d., 84
viny (15) 152
dům, Lidový (18) 55 a d.
Durynkové (3) 70, (15) 144
duše živé (5) 115
duševník (4) 105
dušníci (12) 233
dvorce (11) 18 a d., (14) 349
dědičné (1) 266 a d.
dvorka (pani stará) (3) 270
dvory (8) 314
dvořáci (6) 278
dvořák (10) 137
dvořan (15) 245
dvoukolejnost správy (4) 313, (12) 146, (20) 48
dvouletka (9) 132, (12) 139, 151, (13) 278, (18) 312
právnická (7) 9, (8) 16, 17, (11)131, 169, (19) 12
dvůr
falcký (19) 164
kasační (5) 229
knížecí (12) 233
královský (19) 276, 281
královský - český (18) 272, 336
královský - v Praze (12) 180
námezdní (6) 278, (9) 359
poplužní (5) 79

rentovní (6) 278
soudní (4) 87, (12) 199, (13) 220,(16) 113
soudní - Lidový v Lipsku (10) 174
soudní - mírový (5) 288
soudní - Nejvyšší (17) 252
soudní - Nejvyšší spolkový (8) 205
soudní - státní (8) 208
soudní - vrchní (18) 249
vídeňský (19) 145 a d., (20) 134

edice pramenné (3) 225
edikt (Edikt) (16) 7 a d., (18) 345
edilský (12) 256
langobardský (9) 307
prétorský (10) 186, (14) 126, 313,(16) 8 a d., (18) 345, (19) 289
Rotharův (8) 303, 317, (19) 243
říjnový - z 1807 (1) 258
Theodorichův (8) 305 a d., (12) 257, (19) 243
Verrův (14) 136 a d., 160, (16) 15 a d.
Voconiův (16) 5 a d.
eforová (10) 218
egyptologie (15) 253, (16) 286
Ekloga (3) 228, (4) 63, (9) 302 a d., 354, (12) 27, (20) 327
ekonom hlavní (3) 270
ekonomie politická (4) 280, (8) 230, (14) 201
ekvita (10) 65, 69, 270, (12) 222 a d., (14) 153
Elamité (10) 222
emfyteuse (1) 234, (5) 105, 295 a d.,301 a d., (6) 274, (7) 333, 355, 390, (9) 189, (10) 137, 227, (13) 299, (19)178 a d., 230, 241
emigrace (12) 117, (13) 301, (16) 180, (18) 6 a d., 23 a d., (19) 9, 21
londýnská buržoazní (8) 24, (10) 174, (17) 272
emír (14) 232
emise (5) 168
empiriokriticismus (20) 117, 123
empirismus (14) 217
empora (11) 17 a d.
emptio vendito (14) 119, 314, (19) 241
encyklopedisté (8) 194
Enchiridion (17) 349
epistula (13) 28
epitomátoři (16) 40
equités pruští (3) 264
equités římští (14) 121, 162
erár (18) 359, (19) 312
erb (8) 154, (12) 183, (14) 322, (19) 290
babenberský (14) 322
esseři (4) 206 a d., (13) 274
Etika Nikomachova (8) 218
etnografie (4) 185, 250
etnologie právní (17) 330, 351
Etruskové (10) 238, (12) 223, (15) 273
euthydikiá (14) 213
evakuace (13) 242
evangelíci (5) 202, 290, (14) 174, (18) 275, (19) 165, 302
evikce (7) 179, (12) 37, 268
ewiggeld (5) 52
exactio (1) 173 a d.
excepce (2) 105 a d., (11) 33, (12) 258, (14) 291
exekuce (1) 105 a d., 135, 177, 273, (2) 123, 284, (3) 98, 181, (4) 54, (5) 58, 77 a d., (6) 76, (7) 116, 133 a d., 178 a d., 254 a d., 279 a d., 293,(9) 242, (11) 31, (13) 235, (14) 117,157, 188, 328, (15) 255, (16) 290, (19) 62, 184, 240, (20) 76
hrdelní (18) 184
tělesná (9) 342
exekutiva (9) 369, (14) 111 a d.
exempce (1) 172, 173, (4) 134, 139, (14) 334

exheredace (16) 50
exil (9) 300
exkomunikace (5) 44, (9) 316, (15) 225, (16) 75 a d.
ex officio (2) 236, (11) 34, (16) 91
expanze (17) 289, 312, (19) 250, 253
expozitura (17) 250
expropriace (1) 223, (13) 233 a d., (20) 89, 103
exteritorialita (11) 267, (16) 201
Extrakt Litoměřický (2) 214 a d.
extraordinarium militare (5) 120 a d.
Extravagantes (9) 207

fakulta (5) 35, (6) 19, 98, 119, 209,(11) 54 a d., 257, (15) 216, 217, 270, 273, (16) 241 a d., 271 a d., 274, 312,(17) 328, (18) 272 a d., 327
artistická (14) 170
filozofická (1) 59 a d., (7) 345, 354, (8) 219, (9) 173, (11) 55 a d., 257, 259, (13) 65, (14) 169, 172, 349, (15) 208, (16) 248, 288, (17) 363, (18) 212, 213, 234, 272 a d., 374, (19) 164, 321
filozofická v Brně (4) 298
filozofická v Praze (4) 298
lékařská (11) 265, (18) 272 a d.
právnická v Bratislavě (4) 298 a d., (7) 327, 362, 363, (8) 15, (12) 284, (14) 337, (16) 242, 271, 272
právnická v Brně (7) 316, (8) 15
právnická v Missouri (14) 113
právnická v Paříži (16) 297
právnická v Pécsi (16) 304
právnická v Praze (1) 64, (2) 68, 293, (3) 143, 160, 231, 234, (4) 154, 173, 280, 283, 298 a d., (5) 40, 90, 279, 333 a d., (7) 327, (8) 5, 15, (9) 378, (10) 14, 30, 254 a d., 269, (11) 5, 7, 8, 53 a d., 259, 262, 265, 282, (12) 36, 178, 238, 268, 277, 278, 280, 284, 286, (13) 75, 80, 114, 219, 260, 261, 295, 303, (14) 168 a d., 268, 314, 334, 347 a d., (15) 181, 259, (16) 257, 309, (17) 149, 219, 221, 368
právnická v Perugii (6) 18, 102
právnická ve Varšavě (10) 258
teologická (1) 59, 88, (11) 259, (17) 328, (18) 272 a d.
falce (11) 18 a d.
falckrabě (8) 268
faleš (8) 285, (11) 13
falšování mincí (3) 117, (11) 274
falza (18) 353
familia sv. Václava (19) 262
familiant (5) 105
famulus (13) 13
faraon (8) 240 a d., (10) 40, 215, 223
farář (14) 247, (16) 77 a d., 113
farnost (5) 50, (9) 191, (12) 45 a d.
fary (16) 92 a d., 260, (17) 255, (18) 164, 336, 337, (19) 56
fašismus (1) 52, 59 a d., 251 a d., (2) 68, (3) 33, 177 a d., (4) 314, (5) 208, 214, 233, 258, (6) 219, 223 a d., (7) 5, 17 a d., 203, 329 a d., 359, (8) 12, 23 a d., 93, 97 a d., 335,336, 343, (9) 5 a d., 54 a d., 113 a d., 145 a d., 332, 337, 370, 371, (10)107, 149, a d., 198 a d., 231, 260 a d., 271, 272, 273, (11) 6, 127 a d., 171, 189, 197 a d., 257, 278, (12) 91 a d., 109 a d., 139 a d., 179, 187 a d.,243, 244, 246 a d., 273 a d., 278, (13) 157 a d., 245, 279, 307 a d., (14) 277, 285, 297, 349, (15) 243, (16) 211 a d. 252, (17) 15 a d., 70, 83 a d., 230, 263, (18) 5 a d., 21 a d., 113, 116, 280, 281, 306, 369, 382, 383, (19) 9, 10, 15 a d., 44 a d., 97, 117, 260, 317 a d., (20) 17, 18, 27, 55, 77, 88, 94 a d., 205 a d., 288 a d., 327 a d.
fašizace (1) 48, 49, 61, 76, 251, (2) 44, (3) 177 a d., (8) 12, (9) 83 a d.,

(11) 216, (13) 271, 273
feciál (12) 223
federace (1) 161, (5) 238, (8) 141 a d., (9) 75 a d., 106, 370, (12) 223, 243, 244, 248, 249, 280, (13) 85, (14) 31, 32, 88 a d., 224, 339, (15) 7 a d., 46 a d., 97, 186 a d., (16) 278, 279, (17) 153 a d., 193, 225 a d., (18) 6 a d., 23, 33, 41, 78, 305,a d., 367, 376, (19) 22, 33, 284, 285, (20) 30 a d., 307
Americká - práce (9) 69
československá (18) 305 a d., 376
sovětská (17) 230, (18) 380
federalismus (10) 19, 31, (13) 86, 101, (14) 22 a d., 49, 52, (19) 312
federalizace (4) 185, (14) 9 a d., 53, 54, (16) 66
Rakousko (2) 33 a d.
Fehde (3) 90
felonie (8) 276
fémy (4) 78
feudalismus
pozdní (4) 284, (11) 53, 271
raný (1) 103, 158 a d., 254, (2) 85, 268, 283, (3) 5, 220, 259, (4) 7 a d., 52 a d., 253, 264, 268, 300, (5) 6 a d., 96 a d., 302 a d., 334 a d., (6) 244, 245, (7) 6,2208, 209, 339, (8) 303, 310, 311, 314 a d., 317, 318, (9) 314 a d., 346 a d., (10) 246, (11) 17 a d., 95, 263 a d., (12) 28, 35, 232 a d., 239, 259, 261, 262, 270, 283, (14) 300, 319, 324, 325, 326, 348, 352,(15) 141 a d., 259, (16) 264, (17) 201, 255
feudalita (16) 122
feuđum (19) 288
fictitium (3) 169, (5) 127, 129
fideikomis (5) 313, (8) 138, (9) 360 a d., (16) 20, (17) 117 a d., (18) 376, (19) 241
fides publica (4) 95
filius familias (15) 241
filozofie (17) 360
právní (20) 115
finance (8) 327, (14) 203
fiskál korunní (13) 208
fiskus (1) 150, 188, (4) 96, (5) 161, 197, (6) 55, (8) 253, 327, (9) 65, (10) 6, (13) 17, (14) 203, (15) 111, (16) 60, 148, (19) 152
Flámové (18) 205, 213
fodrum (1) 172
fojt (5) 66, 308, 318, (6) 277, 279, (10) 140, (13) 38, (14) 169, 173,335, (17) 349
fojtství (6) 249, (8) 268, 278, (11) 95, 96
folwark (1) 214
Fond národní obnovy (8) 39, (11) 187 a d.
fond
Pozemkový - (11) 189
Slovenský pozemkový - (11) 188, 193
Fontes rerum Bohemicarum (12) 29, 32, (16) 73, (19) 266
forma svědectví propadná (4) 107
Formulae Arvernenses (13) 5 a d.
Formulae imperiales (13) 11 a d.
formule (13) 5 a d.
Merculfovy testamentární (16) 39 a d.
Pithoeovy (13) 5
procesní (19) 211 a d.
přísah městských úředníků (20) 323
žalobní (7) 138, 187, 243
formuláře (1) 101, (4) 69, (6) 122, 123, (13) 5 a d., (16) 58, (18) 325, (20) 256 a d.
české (7) 176, 177, (17) 365
královské (13) 40
polské (7) 176
žalobní (7) 258, (12) 34, (15) 157
forum exceptum (5) 179
Fragmentum annalium Chesnii (5) 8

frajmark (7) 150
frakce (14) 334, (17) 34, 35
Francie I. a II. císařství (16) 306, 307, 308; červencová monarchie (10) 2342
Frankové (1) 167 a d., (3) 31, (4) 5 a d., 69 a d., 300, (5) 5 a d., 327, (7)183, (8) 304, 317, (9) 211 a d., 229, (11) 269, 270, (12) 27, 234, 236, (13) 11 a d., 210, 289, (14) 321, (16) 33 a d., (17) 193, (18) 351, (19) 251, (20) 255 a d.
fraternitas (5) 285
fratrie (1) 159, (6) 246, (8) 314
frejunk (4) 157
fretus (5) 96
Freysitzgeld (9) 190
Frízové (4) 13 a d., (5) 10
fronta
Lidová - (19) 105 a d., (20) 94
Národní - (7) 10, (8) 15, 16, 21 a d., 111 a d., (9) 91, 129 a d., (10) 195 a d., 267, (11) 130, 135, 153, 159, 172, (12) 140 a d., (14) 286, 337, (17) 360, (18) 27, 34, 311, (19) 10, 12, 15,a d., 45 a d., (20) 13 a d., 45, 49, 75, 79, 206, 296 a d.
fundace (1) 177, (5) 124
panovnické (20) 188
fundamentálky (13) 98, (15) 41, 54, 57, 282, (17) 232, (18) 152
fundátor (12) 41 a d.
fundus instructus (19) 197
furtum (viz krádež)
fyziokraté (10) 7, 255, (13) 78, 79, (14) 204 a d., 328, (15) 277, (17) 356

gablum (3) 28
Gallové (3) 15, 20, (10) 222, (16) 40
gau (8) 316
garda
Hlinkova - (8) 112 a d., (10) 165,169. (12) 119 a d., 169, 193, (13) 246
Národní - (17) 148 a d.
rudá (18) 77
generalie řemeslné (5) 218
gentry uherské (16) 295
Geograf
alexandrijský (5) 5
bavorský (4) 43 a d., (5) 9 a d.,294, (9) 223, 224, (12) 232 a d., (17)290, (18) 289
geografie historická (20) 316
Gepidi (9) 213
Germáni (1) 164 a d., (2) 63, 64, (3) 5 a d., 228, 229, 234, (4) 5 a d., 241, 242, 243, 251, 255, 300 a d., (5) 5 a d., 96, (6) 246, 250, (7) 61, 64, (8) 310 a d., 310 a d., 317, 318, (9) 215 a d., 231 a d., 286, (10) 39, 152,244, (11) 285, 289, (12) 225, 226, 234,239, 253, 259, 287, (13) 5 a d., 198, 202, 289, 290, (14) 41, 320, 321, (15) 72, 142, 145, 172, 279, (16) 34 a d., 166, (17) 285 a d., (18) 157, (19) 5 243, 272, 288, 307, 308, (20) 6 a d., 269
germanistika (4) 316
gestapo (7) 18, (8) 101, 117, (9) 126, (10) 168 a d., (13) 167 a d., 224,257, (19) 25 321, 322, (20) 208 a d.
ghetto (5) 179 a d., (6) 234
ghibellini (13) 52
gierada (4) 261
gildy (9) 208, (10) 253, (18) 349
girondisté (19) 309
glavky (6) 200 a d.
glosář právněhistorický (20) 317
glosátoři (1) 116, 117, (2) 95, (9) 206, (11) 11, (12) 36, 37, (13) 297, (15) 159, 233, 258, (18) 218, 353, 354, (19) 296
glossa (9) 204 a d., (13) 10
glossa, Malberská (13) 289
Glossa ordinaria k Dekretu Gratianovu (7) 347

Glossarium (4) 191
Brandlovo (3) 154, 158, 159, (7) 186
Gótové (3) 39, 70, 71, (4) 242, 244, (17) 288
gramota
Novgorodské soudní - (4) 65 a d., (11) 271
Pskovská soudní - (4) 61 a d., (11)271
gramotnost (18) 128
gratiae (1) 178
grod (17) 212
grund (5) 68, 81, 106 a d., 304
grundzins (5) 129
grunt (5) 288, 290, 292, 296, (7) 255,(9) 171 a d., 276 a d., (10) 87 a d., 225, 252, (12) 53 a d., (17) 201 a d., (19) 179 a d.
gruntovnice (10) 227, 228, (19) 187 a d.
gubernium (4) 202 a d., (5) 193 a d.,284, (6) 96 a d., 126, 194, 204, (8) 334, (9) 77, 273 a d., (14) 225 a d., 335, (15) 17, 210, 211, (16) 165, (19) 198, (20) 135
české (1) 130, (5) 178, 191, (6) 72, (8) 333, (12) 206, (17) 342, (19) 181, 184
královské (12) 184
moravské (5) 161 a d., 191, (14) 335, (19) 198
pražské (4) 194, (8) 81, (12) 184
selské (10) 255, (14) 34
guelfi (13) 52
guvernér (12) 247, (14) 94, (20) 147 a d.
Habeas corpus Act (8) 191
hajní (3) 273
hamfešt (3) 273, (5) 107
handfest (19) 189
hanění (3) 93, (15) 161
hanobení republiky (17) 33 a d.
hanza (4) 76, 259, (7) 59, (19) 333
hejduk (5) 120
hejtman (2) 123, (3) 109, 110, 120 a d., 142 a d., (4) 277, (5) 49, 111, 124, (6) 78, 115, (8) 265, 278, (9) 275, (10) 146, (13) 196, 199, 230, (14)171, (15) 124, 131, (17) 34, 35, (16) 113 a d., (17) 269, (18) 176
horní (7) 358, (17) 250
krajský (2) 224, (5) 206, (8) 333, (10) 138, (14) 23, (19) 185
královský (9) 74, 275 a d.
lenní (8) 265, 276, 278, (16) 113 a d.
okresní (3) 189, 190, (5) 206, (6) 176, (8) 25, (17) 250, (19) 90
vojenský (15) 124
zemský (10) 253, (18) 182
hellenismus (4) 301, (8) 241 a d., (10) 50, 193, 218, (12) 19, (15) 273, (20) 254, 255
Helvetiové (3) 20
henleinovci (3) 205, 209
heraldika (3) 239, (16) 257, 259
heretici (4) 113, (15) 159
hergwet (4) 261
Hermunduři (3) 41 a d., (4) 242, (9) 231
Herulové (4) 242
Hexabiblos (15) 234
historiografie (17) 173, 174, 371
hitlerovci (3) 215
hlasismus (18) 305
hlasování (9) 364, (20) 154
kurfiřtské - českého krále (19) 146 a d.
lidové (20) 108
nepřímé (6) 106
přímé (6) 106
tajné (17) 166
hlava, spor (4) 85, (7) 236, (8) 282 a d.
hnání (4) 292
hnutí
deklarantské (8) 165 a d.

dělnické (8) 10 a d., (14) 337, (17) 5 a d., 106, 108, 146 a d., 170, 196, 233 a d., 250, 275, 364, (18) 55 a d., 104, 117, 369, 382, (19) 35, 44, 50, 65 a d., 303, (20) 8, 57, 118, 185, 290, 323
dělnické maďarské (14) 260
chartistické (1) 210
komunistické (18) 305, (19) 76 a d., (20) 195
národně osvobozenecké (1) 210 a d.,(7) 17 a d., (12) 111, (13) 265, 307, (15) 202, (16) 302
národně osvobozenecké, koloniálních národů (10) 258
národní (13) 101
národní české (12) 285
národní slovenské (12) 286, (13) 306, (15) 283
národnostní (17) 131
nevolnické (17) 345
odborové (14) 90 a d.
revoluční (9) 367, (13) 53, 272, 308, (18) 198, (19) 295
hodnost dědičná (17) 187
hofmistr (7) 110, 278, (14) 169, (15)101, (16) 114, 117, (20) 134
hojemství (7) 190, 191, 241
holdy (3) 97 a d., (5) 84
holomek (7) 235, 282
holota (9) 361
homiliář (5) 292
homosexualita (5) 135, 145
honitba (1) 195
honvédi (6) 78, (11) 203
horníci (2) 5 a d., (4) 134 a d., 160, (6) 125 a d., 153, 158, 159, (7) 358 a d., (8) 81, 94, (9) 114, 118, 350, (14) 6, (17) 36, (18) 206, (19) 107, 298
hornictví (1) 191, (2) 85 a d., 220, (3) 170, 240 a d., (5) 161 a d., 265, 327, (10) 260, (12) 167, 168, (13) 189 a d., (14) 175, (17) 250 a d., (18) 92, 93, 238
hory (4) 136 a d., (9) 273
stříbrné (4) 132, 145
hospitalita (8) 306
hospites liberi (5) 313
hospodaření trojpolní (17) 120, 121
hospodářství družstevní společné (19) 53
hospodářství naturální (4) 263
hospodyně mocná (9) 193
hostilitium (1) 172
hrabě (13) 199, (19) 253
hrabství (9) 233 a d., (18) 214 a d.,260
hrad (1) 172 a d., (3) 91, 97, 99, 149, 264, (4) 13, 172 a d., 259, (5) 8 a d., 328, (6) 279, (7) 60, 254, (8) 11, 48, 261 a d., (9) 223, 239, 242, 244, 253, 373, (10) 244, 245, (11) 17 a d., (12) 85, 233, (14) 36, (15) 160, (17) 290, 291, 334, 349, (18) 186, 210,211, (19) 254, 288
Buchlov (18) 164
Pražský - (4) 170, (6) 283, (7) 108, 124, 254, 278, 283, (12) 178, (14) 34, 197, (16) 89, 119, 164, 165, (17) 24, 27, 256
hradby (20) 181 a d., 312
městské (9) 273
hradiště (3) 9, 70, (8) 314, 315, 244, 373, (12) 283, (13) 292
hranice (11) 239, (14) 306, (15) 198 a d.
československého státu (18) 39 a d.
Odra-Nisa (7) 28, 31
hrdlo (8) 291
hromada obecní (5) 305
hromady tovaryšské (5) 217
hřivna (14) 246
hufe (8) 303
humanismus (2) 226, (4) 280, (5) 290, (6) 31, 32, 41, 264, 282, (7) 56,57,

59 a d., 80 a d., 145, 146, 158, 201, 213 a d., 259, 296 a d., 303 a d.,317, 343, (8) 80, 81, 213 a d., 324 a d., (9) 201, 204, (10) 169, 218, 251, (11) 49, 115, 253, (12) 21 a d., 97, 217, 256, 261, 278, (13) 48, 58, 112, 267, 269, 284, (14) 299, 332, 345, (15) 157, 278, (16) 247, 269, (17) 38, 307, 308, 349, 369, (18) 358, (19) 161,171, 292, 328, (20) 6, 213, 288, 301
osvícenský (13) 268
humilita (13) 39
Hunové (3) 31, 70, (4) 242, 244, (17)286, (19) 247
husitství (1) 83 a d., (2) 120, 121, 130 a d., 187, 200, (3) 77, 78 a d., 90 a d., 143, 159, 227, 229, 261, 230, (5) 36 a d., 49 a d., 88 a d., 283 a d., 291, 296, 304 a d., 333 a d., (6) 24, 33, 256, 277, 278, (7) 6, 57, 59 a d., 143, 152, 154, 205, 228, 290, 303,318, 333, 336, 350 a d., (8) 167, 219, 229, 262 a d., (9) 107, 170, 249, 289 a d., 313, 326, 327, 330, 355, (10) 135 a d., (11) 9 a d., 31, 47, 59, 129, 251, 257 a d., 260 a d., 285, 286, 291,(12) 31 a d., 287, (13) 196, 197, 295, 297, 298, (14) 34, 35, 169, 170, 184, 298, 321, 322, 333, (15) 19 a d., 117 a d., 141 a d., 221 a d., 264, (16) 72 a d., 301, (17) 196, 199 a d., 240, 295 a d., 329, 335, (18) 139, 150, 163 a d., 273 a d., 304, 335, 337, 374, (19) 170, 190, 261, 266, 295, 301, (20) 6, 7, 138, 140, 180 a d., 268, 307
hypotéka (1) 273 a d., (4) 261, (6) 76, (7) 264, 268, (10) 215, 228, (11) 37,. (12) 268, (13) 304, (14) 204, (19) 232, 233, 294, (20) 172

chaganát (17) 286
chalíza (5) 178 a d.
chalupa (9) 170 a d.
kmetičná a poddaná (9) 170
chalupníci (1) 253, 260, (6) 279, (7) 353
chán (10) 231
charta, Londýnská (20) 205
Magna - libertatum (8) 181 a d.,(18) 242, 259, (19) 265
- venditionis (13) 32, 33
chartisté (8) 151, (20) 288
chazaři (19) 249
Chetité (7) 362, (10) 37, 42, 217, 242, (11) 268, (13) 285, (14) 309, 310, 347, 348, (15) 273, (17) 225, 312
chlap (8) 282, 291
Chodové (5) 300
cholop (7) 356
chozrasčot (6) 192 a d.
chrestomatie (4) 255, 256
chrysobuly (15) 233
christianizace (14) 319
chudina městská (2) 226, 227
chudobinec (19) 86
chunowe (1) 179
Churité (11) 268
Chyžini (5) 8, 10, 15

idealismus (17) 356, (20) 117 a d.
ideologie právní (17) 221
imperativ kategorický (20) 125
imperialismus (1) 27, 58, 64, 252 a d., (2) 37, 60, 61, 294, (3) 179, 192, 203, 230, (4) 312, 313, (5) 234 a d., (6) 143, 144, 191, 224 a d., (7) 7, (8) 7 a d., 38 a d., 80, 90, (9) 5, 51 a d., 98, 113, 145 a d., 332, 334, 335, 362, 364, (10) 150 a d., 263, (11) 127 a d., 284, (12) 91 a d., 109, 243 a d., (13) 105, 159, 162, 232 a d., 287, (14) 7, 18, 61, 68, 231, 232, (15) 45, 62, (16) 276, (17) 31 a d., 83, 90, 126 a d., 151, (18) 10 a d.,

22, 23, 103, 110, 316, (19) 9, 22, 58, 72 a d., 271, 283, 316, 317, (20) 12, 55 a d., 71, 108, 116 a d., 290, 291, 328
imperium (státní moc) (16) 17, 24
habsburské (20) 133
imunita (1) 194, 201, (2) 86, (3) 115, 117, 252, (4) 133, 139, 262, (5) 313, (6) 230, (9) 357, (10) 245, (11) 5, (12) 81 a d., (13) 293, (14) 262, 334, (18) 215, (19) 258, 260, 294
daňová (15) 110
poslanecká (17) 8 a d., 94, 95
soudní (5) 90, 97, 294, 312, (9) 313, (11) 108, 109
vrchnostenská (4) 308
independent (8) 193, 199
Indiáni (5) 142, (19) 310
indiculus (4) 96
indigenát (11) 272, (12) 264, (13) 88
Indoevropané (4) 250, 251
inductio (5) 77
infamace (5) 178
infamie (19) 230, 231
inflace (9) 116, 117, 148, (13) 181, (14) 90, (20) 103
ingenuitates (13) 16 a d., (20) 259
ingrosátor (5) 65, (7) 133, 134, (14) 110
inkolát (6) 100, (13) 88, 94, (14) 165
český (16) 190
inkvizice (9) 293, (12) 44, (17) 295,297, (20) 142, 266 a d.
inspekce (9) 333, 368
inspektor (14) 186 a d., 217
inspektorát
báňský (12) 168
školský (11) 240
instance první (5) 180, 181
Instituce Gaiovy (14) 313
instituce
Justiniánovy (17) 308
právní antické (12) 9
právní kanonické (14) 166, 167
právní římské (14) 166, 167
ústavní (17) 354
instrukce
deskové (11) 38
hospodářské (10) 251
panské (19) 199
pro faktora (1) 137, 138
tereziánské (12) 178
vrchnostenské (2) 211 a d., (3) 124, 243, 269, (10) 138, (15) 110
insurekce (6) 273
intabulace (7) 262 a d.
interdikt (11) 100 a d., (16) 75, (18) 346, 347
Internacionála I. (14) 303, (20) 288
Internacionála II. (1) 8, (5) 240, (15) 39, (17) 43, 55, (18) 107, (20) 288, 290,
Internacionála III. (1) 9 a d., (5) 250, (8) 10, 11, (12) 91, (16) 303, (17) 23 a d., 41 a d., (18) 55, 56, 306, (19) 75 a d., (20) 25, 215
internacionalismus (5) 243, 259, (9)111, (12) 266, (14) 299, (16) 278, 313, (15) 56, 185 a d., (18) 21
proletářský (2) 296, (8) 59, (14)226, (17) 56, 58, (18) 15, 16, (20) 12
interpelace (6) 150 a d., (11) 177, (12) 105, (14) 262 a d., (17) 66, 85, 232 a d.
intervence (18) 319
vojenská (17) 283
zahraniční (11) 130, (14) 228 a d.
intestatus (16) 9
intromise (5) 312
investitura (6) 254, (8) 262, (12) 96, (19) 253
irredenta (9) 6 a d.
islám (4) 301, (5) 284, 325, (9) 345, (13) 190, (17) 223, 313, (18) 329, (20) 303

iudex privatus (14) 117 a d.
iura
Prutenorum (10) 246
regalis mirora (18) 215
suppanorum (12) 232
ius
aequum (12) 227
apperturae (8) 262
castigandi (3) 270
civile (12) 221 a d., 256, (13) 288, (14) 313, (16) 8, (17) 318
commercii (12) 223
commune (17) 269, (20) 269
conubii (12) 223
divinum (12) 222
feodale (4) 259
fetiale (12) 223
gentium (12) 223 a d., (14) 313, (17) 318
gladii (3) 130
honorarium (14) 313
honorum (12) 223 a d.
humanum (12) 222
Latii (12) 223 a d.
naturale (12) 225 a d., (17) 318
novum (16) 18 a d.
pactorium (12) 225
possidenti (19) 231
praetorium (12) 221 a d.
privatum (12) 221 a d.
publicum (12) 226
regale montanorum (2) 85 a d., (4)140 a d., (5) 216, (6) 268, (7) 149 a d., 204 a d., (12) 34, 261, (14) 168,(19) 278, (20) 310
resistendi (4) 267
servile (5) 314
suffragii (12) 223
theutonicum (5) 302, (9) 351
utendi (19) 231
vetus (16) 18
jakobíni (8) 6, 196, (12) 97 a d., (14) 300, (17) 154 a d., 226, (19) 309
jarmark (4) 158
Jazygové (4) 242
jazyk (8) 157
jednání
mocné (7) 175
právní (13) 20 a d.
soudní (18) 227
Jednota (jednota)
bratrská (českých bratří) (5) 290, (7) 69 a d., 301, (8) 213, (9) 293
nemajetného a pokrokového studentstva (1) 66
panská (5) 100, (15) 130, (19) 266
Právnická - (3) 150, (4) 193
Strakonická - (3) 91
Zelenohorská - (3) 119, (8) 231
jednotky československé, vojenské v SSSR (18) 12
jezdci (14) 121 a d., (17) 300
jezuité (4) 282, (5) 67, (6) 24, (7) 53, (9) 107, 281, 348, (11) 53 a d., 264, (13) 65, (15) 109, 212, (16) 247,(18) 157, 275 a d., (20) 138, 311
Jihoslované (17) 227 a d.
jistina (3) 109, (4) 58, (8) 286
zákupní (19) 190
jistota (7) 163
právní (1) 118, (17) 323
jitro (3) 273
jízdy válečné (18) 179
jmění (15) 135, 160, (16) 9, 12, 36 a d., 190, (17) 359, (18) 193, 251, 276, (19) 109, (20) 83, 146
sirotčí (5) 296
josefinismus (4) 285, (11) 54, (13) 65 a d., 68 a d., (16) 295
junkeři (1) 252 a d., (9) 367, (12) 199 a d., (13) 92 a d., 250, (15) 68,193, (17) 193, (18) 157
jurisdikce (4) 133

církevní (11) 96, 108
civilní (6) 114, (12) 199
hrdelní (1) 96, (2) 210 a d., (3) 115 a d., 145, (8) 291
in causis parvis (4) 134 a d.
městská (2) 216
patrimoniální (3) 91, 109, (19) 294
říšská (11) 265
trestní (6) 114, (12) 199
vězeňská (11) 109
vrchnostenská (2) 208, 236, (5) 80
jurisdikcionář (12) 47 a d.
jurisprudence
pontifikální (10) 221
republikánská (9) 323
řecká (15) 252
římská (7) 203 a d., (14) 297
středověk (7) 211
justice říšská (17) 265

Kabinet pro dějiny státu a práva v ČSR (4) 275
kacířství (1) 84 a d., (2) 167, (5) 35, 142, (7) 60, 72, (8) 286, (9) 204, 291 a d., 348, (11) 251 a d., (15) 156,226, (16) 174, 302, (17) 295 a d., (18) 293, (20) 267
kalendář gregoriánský (16) 306
kališnictví (7) 70 a d., (10) 141, (15) 135, 225
kalumnie (12) 254
kalvinismus (8) 176, (15) 170, (19) 164
kameralismus (14) 201 a d., (15) 106,(17) 177, 339 a d., (20) 141
kamarila dvorská (10) 10
kancelář
arcibiskupská (16) 98 a d.
česká (14. st.) (7) 346
česká dvorská (1) 124, (3) 125, (4) 161, (5) 161, 183 a d., 217, (6) 55, 111, (8) 264 a d., (14) 202, (15) 12, 34, 280, (16) 118, (17) 173, 236, 341, (19) 163 a d., 244, 332, (20) 134
česko-rakouská dvorská (12) 179, 184
dvorská (5) 186, (9) 331, (12) 267, (13) 93, 113, 302, (14) 49, 335, (16) 187, (18) 157
královská (7) 164, (14) 171, (16)136, (17) 207, 372, (18) 276, 297, 303,323, 325, 358
královská česká (3) 243, (6) 30, (12) 30, (19) 244
královská polská (9) 249
litevská (18) 360
městská (15) 117 a d.
prezidenta republiky (11) 233, (12) 160, (17) 256
rakouská dvorská (1) 130, (14) 202, (19) 154
říšská (4) 45, (16) 200
vrchnostenská (5) 108, (9) 186, (19) 200
Kancionály (7) 70
kancléř (3) 143, (12) 105, (15) 101, (18) 9, 241, 267
český dvorský (8) 159
městský (19) 166
nejvyšší (7) 300, (17) 184
říšský (6) 235 a d., (8) 205, (12) 203, (15) 193, (16) 115, (20) 214
státní (17) 179
univerzity (13) 295
kanonisté (7) 156 a d., 204, 343, (12) 256, (15) 120, 257, (18) 113, 323,(19) 9, 86, 296
kanonistika (4) 280, 305 a d., (9) 354, (10) 249, (11) 259 a d., (13) 289,(17) 319
kánony synodální (20) 256
kanovník (19) 281
pražský (20) 267
vyšehradský (8) 321, (15) 143, 150, (16) 80
kantony národností (15) 62

kapitál (5) 57, (8) 88, (11) 241, (17) 116, (18) 77 a d., 251
finanční (1) 261 a d., (3) 182 a d.
obchodní (1) 125
kapitalizmus monopolní (2) 44
kapitán policejní (13) 125
kapitanát
horní (11) 249
policejní (11) 209
kapitula (3) 265, (12) 31, (19) 187, 296
pražská (4) 133 a d., 155, (6) 21,(15) 107, (19) 187
vyšehradská (5) 304
kapitulace (12) 275, (13) 239, (19) 150
volební (17) 204
volební, říšská (19) 145 a d.
kapituláře (11) 270, (13) 5 a d., (16)43, (20) 256
Karboni (5) 5
kardinál (11) 101 a d., (15) 156, (17)332
Karolinum (15) 218, (18) 378, (19) 324, (20) 331
Karpatská Rus, časopis (11) 223
kartely (3) 180, (9) 86, (10) 5, (11) 255, (14) 331, (17) 135, (20) 94 a d., 318
kartulář (20) 262
kasace (17) 123
kastelánie (14) 324
kastrace (5) 323
kasuistika (17) 316, (19) 239
kat (3) 122, (10) 143, (15) 148, (16) 259, (18) 173, 356
katastr (3) 169, (5) 107, (6) 275, (13) 55, (15) 99, 107, (17) 118 a d., (20) 134
český (6) 67, (17) 185
pozemkový (11) 214
tereziánský (3) 274, (4) 292
katedra (3) 217, 253, (16) 273
dějin státu a práva PF UK (10) 221
katolíci (5) 177 a d., (6) 31, (12) 48, (17) 92, 194, (18) 273, (20) 43
katolictví (5) 179 a d., 283, (7) 61, 356, (8) 36, (9) 292, 340, 372, (10) 141, 234, (11) 261, (13) 66, (14) 32 a d., 331, (19) 164, 302, 332
kauce (6) 117, 168, (7) 182, (12) 268, (14) 128, 157
svatební důstojnická (6) 68 a d.
kázeň, pracovní (11) 145
káznice (13) 204, (17) 266
Keltové (3) 5 a d., 47 a d., 57 a d., 228, (4) 75, 242, 252, 255, 300, (5) 167, (8) 304, (9) 216, (13) 292,(19) 5, (20) 6
kladení do desk (7) 162, 225, (11) 37
klášter (1) 173 a d., (2) 115, (3) 80, 115 a d., 149, (4) 68, 132 a d., 154, a d., (5) 116, 124, 296 a d., 309 a d., (8) 268, 296, (9) 172 a d., 251, 274 a d., 307, (10) 143, (11) 5, 23 a d., 63, 95 a d., (12) 44 a d., 181, 232, 287, (13) 10 a d., 90, 293 a d., (14) 322 a d., 347, (15) 106, 142, 154, (16) 35 a d., 83, 143 a d., 179, 284, (17) 202 a d., 250, 296, (18) 183, 303, 325, (19) 6, 70, 186, 295, (20) 139, 162, 183 a d., 258 a d., 271, 303
kartuziánský (19) 70
klatba (4) 113, (5) 35, (11) 103, (12) 276, (13) 54
kletba (5) 141
kliěník (3) 270
Klementinum (12) 260
klenoty
korunovační (14) 30, (18) 301
říšské (17) 193
klerofašismus (16) 213, (18) 33, (19)15, 33
klérus (5) 41, (18) 337, (20) 43
klénka (4) 109
klevetničení (4) 68
klient (3) 18, (7) 220, (12) 222, (14)

121 a d.
klub, Národní (17) 92
kmeny (1) 157 a d., (3) 5 a d., 256, (4) 5 a d., 70 a d., 243 a d., 300, (6) 248, (8) 240, 301, (9) 212 a d., 245, 286, 352, (10) 46 a d., 154, 220, 244, 278, (12) 20, 223 a d., 270, 283 a d., (13) 18, 290, (14) 12, 319 a d., (15) 142, (17) 193, 285 a d., (19) 247 a d.
kmeti (2) 43 a d., (4) 149, (7) 148, 259, a d., (9) 187, 302, (12) 191, (13)197, (16) 391
kněží (5) 141, (7) 60, 156, (10) 165,212, (11) 258, (12) 29, 223, (14) 247, 309, (17) 296, (18) 215, (19) 68, 244, 295, (20) 317
kniha viz též libellus, liber
Drnovská - (1) 110, (3) 142, (8) 282, (16) 322
elblongská (3) 222, (4) 80, 107, (10) 246
formulářů (18) 325
kšaftů (10) 145
milosti (18) 253 a d.
míšenská (10) 249
obecných zákonů a svobod 1648 (5) 140 a d.
Novoměstská - obnov (14) 186
písaře Jana (2) 124, 177 a d., 228, (12) 33
popravčí (18) 163 a d.
popravčí rožmberská (3) 100, (18) 163 a d.
poznaňská (12) 263
prévní - Karla staršího ze Žerotína (10) 252
právní - Ondřeje z Dubé (5) 85
právní - pražská (2) 178, 183
právní - spišská (18) 208 a d., (19) 280
protokolů (14) 189 a d.
protokolů radních (17) 342
přísežná (18) 224
přísežná gelnická (18) 221 a d.
Rožmberská - (1) 101 a d., (3) 154, (4) (4) 58 a d., 256, (6) 266, (7) 139 a d., 206, 257, (8) 208 a d., 320 a d., (12) 34, (15) 161, (17) 329, 365
Tovačovská - (1) 110, (3) 154, (4) 100 a d., 192, (7) 160, 299, (8) 298, (10) 253, (19) 322
Žilinská - (2) 70, (3) 173, (9) 355, (14) 166 a d.
knihtiskárna královská dvorská (12) 179
knihy
exekuční (5) 50, 293, (11) 105, (12) 44 a d.
gruntovní (3) 243, (17) 337, (18) 358
horenské (9) 276 a d., (14) 229
hrdelní (18) 163
jiterní (5) 108 a d.
komorní (15) 280
konfirmační (16) 105
konšelské (19) 200
kormčí (4) 58, 63, (9) 304, 350
krakovského soudu (4) 85
krevní (18) 163
lenní (8) 271 a d., (16) 113 a d.
městské (3) 83, (4) 239, (5) 49 a d., (11) 37, 100, 263, (12) 44, 53, (13) 304, (15) 116 a d., (17) 337, (18)163 a d., 218 a d., (20) 330
městské - brněnské (9) 273
městské - gelnické (18) 232
městské - jihlavské (18) 172
městské - soudní (18) 163 a d., 232
městské - velvarské (4) 77
obchodní (5) 272
počtů (12) 53, 80
poddanské (13) 304
povolávací (18) 164
pozemkové (3) 266 a d., (4) 292, (5) 105 a d., (6) 76, 103, (7) 351,(9) 169 a d., (10) 213 a d., 251, (11)

352, (15) 217, (17) 117, 199, 252,338, (18) 60, 358, (19) 177 a d., (20) 264, 320
pozemkové - dominikální (5) 112
pozemkové - rustikální (5) 112
pozemkové - šitenické (9) 174, 187
právní (1) 101 a d., (5) 292, 325, (6) 122, 282, (7) 79, 135 a d., 182, 201, 304 a d., (9) 355, 362, (10) 252, (11) 92, (12) 20, (13) 286, (14) 260, (15) 118 a d., (16) 29, (17) 332, (18) 217 a d., (19) 280
právní - městské (16) 262
právní - německé (10) 225
právní - olomoucké (18) 193
právní - Polsko (6) 251
psanců (18) 163, 194
půhonné (7) 168, 237, (17) 329
půhonné, moravské (18) 185, 198
purkrechtní (3) 273
radní (11) 264
radní jihlavské (18) 165
smolné (3) 121, (18) 163 a d., (20)310
soudní (3) 143, 268, (4) 95 a d., (5) 56, (6) 254, (7) 187, (11) 264, (15) 125, (18) 163
trestní (18) 165
trhové (18) 337, (19) 200
trhové - soudní (5) 62, 71
ubrmanské (7) 252
účetní (5) 110
úročné (7) 133
úřední (3) 240, (16) 90, 293
útrpných vyznání a testamentů (18)163
veřejné (16) 44, 92 a d.
veřejné - české (13) 304
vesnické - soudní (3) 221
výpovědní (7) 252
zemské (1) 203, (13) 304
zločinců (18) 194
žalobní (7) 168, 243
kníže
dědičný (5) 17
opavský (18) 187
říšský (8) 262 a d., (18) 293
svátský (5) 168
údělný (2) 85
Valentinský - (11) 116, 117
knížectví (3) 228, 257, 259, (4) 53, (9) 212 a d., 232, 259, 359, (10) 274, 278, (11) 58 a d., (12) 239, 240,282, (13) 291, (14) 324, 325, 335, 347,(15) 67, (20) 169
české (17) 277
družinové (12) 234
knížky
čelední (2) 236, (5) 219, (6) 168,170, 176
pracovní (9) 124, (13) 177 a d.
koalice (6) 86, (12) 107, (15) 68, 85, (17) 44, 63 a d., 92aa d., (18) 116
černozelená (13) 135
panská (1) 68, (6) 161, (7) 276, (12) 165, (17) 85
protifašistická (16) 212 a d.
protihitlerovská (8) 39 a d., (18) 6 a d., (19) 27, 31
protivládní (12) 105
vládní (6) 174, (8) 11, (17) 73 a d., 83 a d.
kobylí pole viz pole kobylí
kočovníci (14) 309
kodex viz též Codex
Eurichův (8) 317, (19) 243
Justiniánův (4) 43, 263, (7) 193, (9) 302, 345, (11) 36, (15) 244, (19) 230
Lipit (19) 243
právní (7) 140 a d.
Tereziánský - (12) 181
Theodoziánský - (16) 40
Ur-Namu (19) 243
Václava z Jihlavy. Olomoucký (18)163 a d., (19) 322
židovský (20) 223

kodifikace (13) 111
bavorská (16) 37
burgundská (16) 37
Gundobadova - (16) 42
Justiniánská - (7) 66, 156 a d., 347, (12) 226 a d., 257, (18) 346, (19)296
franckého práva (13) 5
sálská (16) 37 a d.
směnečná (11) 36
starého srbského lenního práva (13) 189 a d.
visigotská (16) 37
kolaborace (11) 135, (12) 109, 187 a d., (13) 278, (14) 285, (16) 200 a d.,(19) 9, 25, 53 a d., (20) 13 a d., 74, 93 a d., 206 a d.
kolátoři (12) 50
kolégium kurfiřtské (19) 146
kolektivizace (6) 190, (18) 320, (19) 113 a d.
kolchoz (6) 189, (13) 281
kolona pátá (10) 155, (20) 221
kolonát (3) 49, (5) 306, (8) 241, 303 a d., (10) 188, (12) 226, 257, (13) 29 a d., (14) 121, 136, (20) 259
kolonialismus (8) 346, (9) 338, (14) 343, (17) 355, (19) 310, (20) 290, 328
kolonie (3) 192, (5) 142, (8) 11, 193, (1 (10) 170, 221, (11) 131, 219, 284,(12) 256, (13) 48, (14) 310, (17) 223, (20) 148 a d.
americké (8) 192 a d.
řecké (15) 235
římské (11) 69
kolonizace (1) 189, (4) 134 a d., 260 a d., 287, (5) 65, 106 a d., 291 a d., 301 a d., (6) 26, 254 a d., (7) 333 a d., (8) 320, (9) 170 a d., 286, 351 a d., (10) 35, 137 a d., 252 a d., (11) 97 a d., (12) 92, 245, 262, 286, (13) 189, 233 a d., 296, (14) 235, (17)194, (18) 205 a d., 358, 370, (19) 247, (20) 145 a d., 188, 309
německá (1) 70, 158 a d., (5) 302
kombedy (4) 199 a d.k
komendace (13) 24
Kominterna (6) 190, 223, (8) 106, (16) 278, (17) 151 a d., (18) 22 a d.,306, (19) 20 a d.
IV. kongres (6) 192
VII. kongres (1) 264, (6) 223
komisariát (4) 203, (14) 223 a d., (18) 90
horní (11) 249
lidový (6) 193, 213 a d., (18) 8
vnitra (4) 205, 216
zásobování (4) 216
komisař (11) 35, (13) 145, 237 a d.,(16) 118, (17) 10, 269
královský (16) 132 a d., (17) 340, (20) 322
říšský (17) 263 a d.
vládní (11) 212, 243, (17) 33, (19) 303
komise (13) 132 a d.
dvorská (5) 187
dvorská justiční (3) 138
kodifikační (11) 29
kompilační (16) 178 a d.
pracovní (11) 190
rolnická (11) 174 a d., (14) 338
socializační (1) 41
stavovská 1705 (6) 60
urbární (17) 343
komitáty (4) 308, (5) 256, (11) 198,(14) 65, (16) 133, (19) 301
komitie tributní (12) 223
komnezamy (4) 223
komora (5) 154, (7) 283, (8) 141, 231 a d., (10) 6, (16) 133, (17) 176, 200
apelační (16) 118
česká (10) 143, (12) 178, (14) 171, (15) 101, (16) 113 a d., (20) 313
dvorská (5) 161 a d., (6) 58, 90, (7)

89, (15) 102 a d., (16) 117, (17) 186
dvorská vídeňská (5) 165, (19) 280
horní (16) 132
Hvězdná - (18) 248 a d.
královská (2) 121, (3) 243, (4) 139 a d., (5) 157, (12) 82, (17) 334
Nejvyšší kontrolná . Polsko (7) 39
obchodní (8) 136
říšská (6) 233
živnostenská (8) 136
komorník (1) 111, (2) 120, (3) 142, (4) 79 a d., 141, (5) 86 a d., 157, (7) 100, 132 a d., 236 a d., 279, (8) 288 a d., (11) 91, (20) 322
moravský (5) 156
nejvyšší (5) 80, (11) 91
kompaktáta (3) 81 a d., (5) 283, (15) 130
basilejská (3) 230
komparastika (4) 300, (15) 168, (17) 360, 298, 360 a d., (20) 282 a d., 331
komsomol (1) 77
komuna (4) 213, (9) 366, (11) 253, (19) 258, 309
Maďarská - (5) 246, 252
městská (Itálie) (11) 252
Pařížská - (8) 26, (9) 332, 366, (12) 104, (13) 106 a d., (16) 307, (17) 145 a d., (20) 7, 323
pracovní (14) 236 a d.
komunismus (4) 209 a d., (6) 162, 180 a d., (7) 5 a d., 28, (8) 9 a d., 72 a d., 105 a d., 343 a d., (9) 121 a d., 286 a d., 349, 378, (10) 107 a d., 202 a d., (12) 112, 246, (13) 221, 277 a d., (14) 77, 127 a d., 209 a d., (15) 188 a d., 261, 286, (16) 212 a d., 276 a d., 303 a d., (17) 5 a d., 46 a d., 84 a d., 280, (18) 21 a d., 97, 113, 305, (19) 9 a d., 65 a d., 112 a d., 292, 314, (20) 25 a d., 56 a d., 73 a d., 93 a d., 219 a d., 291 a d.
platonský (14) 296
spotřební (3) 85
utopický (17) 352
válečný (11) 130, (18) 89
vojenský (4) 200 a d., (19) 124
koncerny (9) 149, (11) 255, (17) 133
koncese (18) 64
koncil (3) 88, (11) 277, (15) 156, (16) 40
bazilejský (5) 285, (9) 293, (15)130, 225, 278
církevní (16) 40, 306
kostnický (1) 85 a d.
lateránský (5) 294
tridentský (16) 72
vatikánský (9) 107, (16) 36
kondemnace pekuniární (14) 127, (17)300
kondomínium (10) 42
konfederace (10) 157, (15) 30, 261, (16) 188 a d., 306, (17) 235 a d., (18)23, (19) 277
Česká - (14) 32, (15) 10
konference (15) 194
Jaltská - (19) 9, (20) 205
judexkuriální (17) 116
Krymská - (7) 45
mírová (14) 68, (15) 191 a d.
mírová - v Paříži (18) 39
Postupimská - (7) 45, (8) 38, (19) 54, 330, (20) 108
Teheránská - (8) 109, (18) 12
konfese (5) 182, (8) 215
konfident (19) 95
konfirmace (10) 156
Janova (14) 241 a d.
Otakarova (14) 243 a d.
Václavova (14) 243 a d.
konfiskace (2) 258 a d., (3) 87, 89, (4) 139, 201, 212, 288, 289, (6) 252, 256, (7) 286, (8) 327, (9) 137, 138, 149 a d., 315, 336, 360, (10) 173, 267, (11) 173 a d., (12) 195, (13) 16, 233 a d., 275, 276, (14) 283, 333, (15) 5, 75,

148 a d., (17) 13 a d., 105, 108, 165, 167, (18) 59, 77 a d., 229, 347, (19) 50 a d., 111 a d., 318, (20) 43, 73 a d., 94 a d., 324
kongregace generální (17) 331
kongres (8) 194, (9) 56 a d., 71 a d.,(14) 107 a d., (17) 109
frankfurtský (10) 23, 235
USA (12) 249, (14) 86 a d., 338
vídeňský (1) 260, (12) 100, (13) 216, (14) 41, (19) 297, (20) 287, 290
konkordance (18) 353
konkordát (6) 70, 72, (15) 280
z 1855 (5) 203
konkubinát (5) 191, (8) 286, 334, (9) 309, 311, (10) 217, (16) 92 a d., (18) 375, (19) 241
konkurs (11) 34, 36, 216, (17) 124, (20) 16, 167
konubium (5) 202 a d.
konsens (5) 195, (12) 16, 17, (15) 254, (17) 303
politický (5) 206, (8) 333, 334, (9) 340
konservator pacis (5) 284
konservativismus (9) 106 a d., (14) 317, 318, 328, (17) 356, (19) 60
konsistoř (5) 293, (7) 174, (9) 256 a d., (12) 179
konstituanta, Kroměřížská (15) 21, 25
konstituce (1) 211 a d., (4) 188, (5)207, (10) 19, 233, (12) 225, 270, 272, 273, (13) 71, 72, 93 a d., 300, (14) 9, 30, a d., (15) 9, 17, (16) 167 a d., (18) 149, 154, (19) 243, 297
Caracallova - (12) 225
císařská (15) 244, (17) 322
císaře Jindřicha VII, z 1312 (6) 35
Sicilské (6) 35, (15) 158, 159
uherská (14) 259
konstitucionalismus (8) 129, (10) 232 a d., (13) 63, (14) 51, 52, 273, (15)59, (18) 367
liberální (18) 150
oktrojovaný (14) 262
konšelé (2) 177 a d., 191, 193, 204,(3) 120, 131, 132, (4) 99 a d., 149,168, 274, (5) 59, 63, 120, 154, 217, (7) 234, 246, 249, (8) 296, (9) 173 a d., 274 a d., 355, (10) 139 a d., (11)90, (12) 65 a d., (14) 188, (15) 121 a d., (16) 262, 264, (17) 209 a d., (18) 191, 197, (19) 199, 200
horní (4) 148, (9) 274 a d.
přísežní (12) 83, (17) 216
kontinuita právního řádu (14) 76
kontrakt (19) 230, 241
konsenzuální (9) 324, (17) 303
reální (9) 323, 324
kontrarevoluce (4) 209 a d., (5) 254,260, (8) 21 a d., (11) 130, 197, 209, (12) 207 a d., (14) 224 a d., 300, (15)201, (16) 280, (17) 152 a d., 276, 333, (18) 95, 319, 322, (19) 12 a d., 115, 300, (20) 287, 322
kontribuce (4) 295, 296, (5) 112 a d., 196 a d., (6) 120, 270 a d., (9) 181, 185, 279, (10) 84, 93, (13) 116, (14) 18, (19) 15 a d., 98 a d., (16) 130 a d., 188, (19) 192, 194
kontrola (7) 48
dělnická (18) 81 a d., (20) 51, 72 a d., 95 a d.
státní (20) 105, 107
kontubernium (8) 309
kontumace (2) 105
konvent (5) 56, 58
thermidoriánský (19) 309
konverze (5) 188, 189, (20) 133, 142
konsul (14) 134, 316, (15) 262, (19)309
konzumpce procesní (10) 236
kopiář (20) 262, 264
kopiníci (17) 331
Koptové (8) 253

korán (9) 344
kordón sanitní (7) 17
korektoři (16) 71 a d.
korporace (13) 123
veřejnoprávní (12) 174
korporativismus (8) 142
kortesy španělské (16) 298
koruna (7) 203, (9) 378, (12) 32 a d., (13) 299, (14) 264,
císařská (18) 186
česká (3) 142, (4) 177, 244 a d., 260, 281, 308, (8) 129 a d., 289, (11) 56, 264, (13) 88 a d., (14) 9, 30, 171, 304, (15) 10 a d., 131, 159, 191, (16) 113, 130, 183 a d., (17) 179 a d.,332, 349, (18) 41, 140 a d., 272, 371, (19) 146 a d., 265, (20) 141
svatováclavská (14) 13, 35, (15) 18
svatoštěpánská (8) 348, (16) 300, (18) 41
korunovace (14) 47, 216, (15) 35, (18) 301, (19) 146, 254, 302
císaře (17) 194
korupce (5) 197, (14) 154, 341, (17) 19 a d.
kořist (13) 15
kořistnictví (2) 279, (13) 201
kostelník (5) 120
kostely (1) 193, (5) 49 a d., (9) 187, 262, 373, (11) 103, (12) 45 a d., (13) 218, (14) 247, 319, (15) 125, (16) 45 a d., 260, (17) 210 a d., (18) 230, 336, (20) 140 a d., 258
emporové (11) 17 a d.
vlastnické (11) 95
Kotinové (3) 15 a d., (4) 242
koupě (1) 160, (3) 16, 140, (4) 62 a d., 261, (5) 116, (6) 168, (7) 157, (8)88, 261 a d., 286 a d., (9) 170, 276 a d., (11) 106 a d., (12) 8 a d., (13) 19 a d., (16) 261, (18) 241, (20) 145
kouzelnictví (5) 136
krádež (1) 146, (2) 260 a d., (3) 150, (4) 55 a d., (5) 92, 139, (6) 171, 216, (7) 249 a d., (8) 255 a d., 318, (9) 278, 305 a d., (10) 142 a d.,(13) 21, 221, (14) 124, 314, (16) 86 a d., 168, (17) 308, (18) 199 a d., (19) 230, (20) 109, 300
kraje (1) 130, (2) 239, (4) 133, 245,(5) 196, (6) 104, (8) 63 a d., 249, (9) 48, 327, (10) 201, 263, (11) 139,243, (13) 135 a d., (14) 37, 203, 276, (17) 88
německé (6) 97
král
český (11) 90, 287, (12) 30 a d., 68 a d., 262, (15) 9 a d., (17) 341, (18) 144 a d., 182, 293, (19) 145 a d.
francouzský (9) 250, 266
německý (5) 168, (18) 182
římský (4) 155, (17) 194, 206, (18) 272, (19) 146 a d.
uherský (11) 222
zimní (16) 188
královna (18) 245
království (3) 10, 85, (7) 281, (8) 305, (9) 203, 251 a d., (11) 115 a d., (12) 29, 93, 101, 258, (14) 10, 262, (15) 8 a d., 67, 96 a d., 148 a d., 203, 275, (17) 195, 334, (18) 241 a d.,(19) 239, 258, (20) 277
aragonské (15) 156
české (4) 95, 155, (10) 149, (12) 46, 103, 177, 266, (13) 65 a d., (14) 13, 28, 41, 181, 197, (16) 113 a d., 183, (18) 148, 272, (19) 168
helénistické (12) 291
kramáři (18) 166
kráva železná (3) 265, (7) 356, (16) 258
krčma (1) 179 a d., (5) 107, (9) 171 a d. (10) 142, 225, (16) 94, (18) 336
kriminalistika (17) 222, (19) 292
Krivičové (4) 253

krize (3) 177 a d., (4) 227 a d., (6) 219, (13) 146, 162, (17) 84, (19) 76 a d., (18) 110 a d., 283 a d.
agrární (1) 265
hospodářská (1) 63 a d., 213 a d., (2) 51, (6) 223 a d., (9) 51, 332, (12) 166, (17) 273
kronika (17) 334, (18) 303
Dalimilova (14) 37, 320, (20) 194, 305
Detmarova (9) 245
Dlugoszova (6) 283
Fredegarova (4) 242, 301
Hájkova (12) 180, (13) 97
Kosmova viz Kosmas
Malá - klosterneuburská (4) 274
Moissiacense (4) 14
Vavřincova (9) 291
Zbraslavská (2) 166, (4) 142, (12) 32, (15) 156, (20) 194
krvesmilství (9) 307
křest (19) 249 a d., (20) 274
křesťanství (1) 127, 158 a d., 256, (3) 71, 259, (4) 47, 177, 245, (5) 136, 176 a d., 282 a d., 301, (6) 251, 263 a d., (7) 155 a d., 207 a d., 318, (8) 219, (9) 105 a d., 232 a d., 250 a d., 304 a d., 312 a d., (10) 38 a d., 222 a d., (11) 17 a d., (12) 41 a d., 94, 235 a d., (13) 79, 200, 288 a d., (14) 316 a d., (15) 120 a d., 224, 242, (17) 194, 320, (18) 272, (19) 249 a d., (20) 139, 259, 308
křivda (8) 286, (9) 282, (11) 13, 88
křivopřísežník (4) 113, (9) 282
kříž
Červený - (11) 224, (12) 162
Šípový - (11) 211, 223
křižáci (2) 169, (5) 284, (6) 223, (10) 246, (12) 45 a d., (13) 197, (19) 293
křižovníci s červenou hvězdou (12) 47 a d.
kšaft (3) 143, (4) 176, (6) 113, (7) 132, 159 a d., 270, (10) 145, (12) 54, (15) 118, (17) 200 a d.
kuks (2) 9, 89, (3) 153
kulaci (1) 262 a d., (4) 197 a d., (9) 119, (13) 184, 276, (19) 55
kult (1) 166 a d., (3) 257, (4) 54, (5) 176, (6) 248, (12) 235
osobnosti (20) 10, 52
kultura
lužická (3) 9, 14
lužicko-slezská (3) 43
mohylová (3) 9
právní (1) 158, 182, (10) 224, (11) 259, (12) 28 a d., (14) 166 a d., 294, (15) 207, 241, 263, (16) 292, (17) 221, 323, 349, 370, (18) 365, 374,(19) 257, 296, (20) 5 a d., 307
právní, antická (13) 283
právní, česká (17) 350
právní, polská (17) 349
právní, římská (18) 348
únětická (3) 9
kupec (1) 187, (3) 232, (4) 158 a d.,(5) 161, (7) 263, (12) 9, 44, 262, (13) 31, (15) 132 a d.
kuratela (15) 66, 77
kurátor (17) 322
kurfiřt (5) 168, (8) 265 a d., (11) 265, (12) 267, (16) 183, (17) 195, 332, 341, (19) 145 a d., 153, 332
kurie (1) 85, (10) 58, (11) 98, 245, (12) 236, (13) 93, (15) 77, 156, (16) 127 a d., (18) 108, (19) 265, 290, (20) 321
městská (18) 108
papežská (16) 82, 97, 190, (18) 350
prelátská (17) 336, (19) 290
římská (3) 143
velkostatku (18) 108
Kvádové (3) 7 a d., (4) 242
kvalt (8) 287
kvaterny (7) 134, 283, (8) 232, (15) 99
kverkové (2) 89, 123

kvestie (11) 258
květen 1945 (12) 146
kvitance (6) 113, (14) 175
kyrieiá (12) 8, 13
kyrios (12) 20 a d.

Labour Party (18) 105 a d., (20) 291
lán (3) 272 a d.
lancknecht (13) 195, 251
landfrýd (3) 82, 91 a d., (4) 270, (7) 285, (14) 299, (15) 155, (18) 181 a d., (20) 200
Landgraf (18) 218
Landrecht (3) 223, 270, (5) 216, (9) 367, (10) 256, (12) 276, (13) 267, (18)218, (19) 213, 297
Langobardi (3) 31, 62, 71, (4) 242, (8) 311, (9) 213, (12) 259, 287, (17) 288, (20) 264, 270
lání (8) 287
lánik (7) 352
lantkrabě (8) 266, (16) 114
lapkové (18) 164 a d.
latifundie (17) 300, (18) 347, (19) 106 a d., (20) 259
Latinové (12) 223 a d., (18) 213
laudemia (5) 116, 316
lázně, Svatováclavské (4) 187, (6) 96, (18) 8, (16) 174
legalita (3) 178
legát (3) 37, (4) 15, 26, 268, (11) 99 a d., (16) 16, (17) 316
  papežský (20) 303
legenda (15) 142 a d.
  bartolovská - (6) 17 a d., (15) 157
  Kristiánova - (14) 320, (15) 145, (20) 304
leges barbarorum (5) 294, (19) 243, (20) 259 a d.
Leges Romanae (8) 312
legie (4) 199, (15) 189, (17) 109
  československé (1) 28
legisactio římská (4) 70
legisté (9) 208, (11) 266, (12) 256,(15) 156, 249 a d., (18) 323
legitimita (1) 210
Lechité (4) 251 a d.
Lemuzi (3) 69
lénna (1) 158 a d., (2) 206, (3) 122,255, (4) 93, 259, (5) 90, 302 a d., (6) 249, (8) 261 a d., 303, (9) 367, (10) 246, (11) 96, 265, (12) 233, (13) 293, (16) 113 a d., 165, (17) 195, 341, (18) 144, 291 a d., 331, (19) 253, 332, (20) 145, 162, 307
  korunní (16) 165
  německé (16) 113 a d.
  vojenská (18) 331
  zahraniční (4) 307, (8) 261 a d., (10) 246, (16) 113 a d., 165, 187
leninizmus (8) 10, 18
lénhavéři (2) 90
Leopoldina (17) 347
lest (5) 138
léta
  dědičná (8) 322
  králem daná (7) 160
  přirozená (7) 160 a d.
  rozumná (15) 136
  sirotčí (6) 73, (7) 134
  spravedlivá (7) 159 a d., 233, 245
letáky (20) 137
léto, milostivé (10) 218
letopisy viz annales
  ruské (4) 68
levice, marxistická (1) 17, 32 a d., (6) 150, (8) 39, (15) 203, (17) 42 a d., 61 a d., (18) 55 a d.
levirát (5) 177 a d.
Lex (lex)
  Aebutia (12) 226
  Alamannorum (5) 334, (8) 301 a d., (16) 59, (19) 244
  Aquilia (17) 308, (19) 230

Aurelia (14) 144
Baiuvariorum (5) 334, (8) 301, (19) 244
Cornelia (8) 231, (14) 144, (16) 8, (19) 232
Falcidia (19) 230
Fufia Caninia (19) 230
Gundobada (8) 317, (19) 243
Iulia (12) 224
Pacis castrensis 1168 (13) 199
Papia Poppaea (12) 223
Poetelia (14) 158
Rhodia (12) 224
Ribuaria (16) 37, (19) 244
Romana Burgundiorum (8) 312, (12) 257, (16) 43
Romana Visigothorum (8) 312, (12) 257, (16) 42
Rupilia (14) 150
Salica (4) 92, (8) 301, (13) 9, 289, (16) 266, (19) 243
Sempronia (14) 146
Tarentina (14) 316
lež (9) 316
ležáci (2) 224, (7) 354
ležení (3) 102, 155 a d.
lhůta (5) 316, (6) 254, (15) 117, (17) 216, 322
soudní (14) 119
výpovědní (1) 147, (5) 229
Libellus de conversione Bagoariorum et Carantanorum (9) 211
Liber
ad edictum (14) 313
Johannis Beroldi notarii civitatis Pragensis (7) 346
sententiarum (19) 294
liberalismus (1) 129, 220 a d., 269, (4) 188, 285, 313, (5) 205 a d., (6) 47, 63, 100, 224 a d., (7) 361, (8) 81 a d., 128 a d., (9) 98 a d., 135, (10) 5 a d., 233, (11) 44, 51, 255 a d., (12) 93 a d., 207, (13) 63 a d., 107 a d., 179, 270, 300, (14) 25, 40 a d., 93 a d., 204 a d., 302, 328, (15) 10 a d., 56 a d., 105, 277, (17) 113, 151 a d., 340 a d., (18) 104 a d., 127, 141 a d., 364, (19) 45, (20) 282 a d.
pokrokový (14) 338
liberálové (9) 106, (10) 259, (12) 201 a d.
libertas (13) 42
libertus (8) 309
licitace (10) 68
líčení (4) 112
kontradiktorní (7) 191
lid
nesvobodný (5) 17
popelnicových polí (4) 241
pracující (17) 5 a d., 156, 284, 361
venkovský (3) 87, 144, (17) 199, (18) 357, (20) 7
lichva (1) 264 a d., (5) 42, 205, (7) 268, (8) 329, (9) 110, (10) 88, 188, 215, (11) 41, 275, (14) 321, (15) 222, (16) 85 a d., (17) 303, (18) 337, (19) 151
limes romanus (4) 244
Liňané (4) 35 a d., (5) 18 a d.
list
Cassiodorův - (8) 305
dědický (16) 39 a d.
dlužní (6) 113
domovský (11) 237
fedrovní (2) 218 a d.
kabinetní (3) 144, (6) 100 a d., (15) 12
lenní (8) 263 a d., (16) 116
mírný (3) 82, 91 a d., (4) 270
mocný (17) 200
mocný královský (7) 172, 235
nájemný (6) 113
obranný (5) 80, (7) 229, 255 a d.

ohlašovací (8) 333
ochranný (9) 258, (18) 238
opovědný (8) 266
posílací (15) 118
postupní (6) 113
propouštěcí (1) 145, (3) 143, (5) 178 a d., (13) 39, (18) 232, (20) 259
přiznávací (3) 95, (7) 270
rodný (5) 205
trhový (6) 113
zákupní (19) 189
záškodní (2) 206
zatýkací (7) 256
listář (3) 92 a d., 131, (12) 45 a d.
listina (1) 101 a d., (2) 101 a d., (3) 115 a d., 246, (4) 65 a d., 239, 304, 316, (5) 49 a d., 267 a d., (7) 159 a d., 222 a d., (8) 272 a d., (9) 242 a d., 350, (10) 141, 245, (11) 33, 98 a d., 271, (12) 43 a d., 154 a d.,234 a d., (13) 5 a d., 230 a d., (14) 241 a d., 325, 332, (15) 10, 117 a d.,242 a d., (16) 33 a d., 256 a d., (17)203 a d., 325 a d., (18) 163 a d., 251, 273, 330 a d., (19) 254 a d., (20)183 a d., 255 a d., 307, 311
biskupská (20) 185
darovací (12) 52
donační (13) 36, (16) 53 a d., (20) 262
erekční (5) 70
exekuční (18) 344
francká (14) 348
germánská (13) 5
indulgenční (4) 169
jihlavská (20) 191, 311
kandidátní (17) 88 a d.
Karlova 1361 (17) 332
konfirmační (5) 70
královská (8) 242, 258, (10) 214, (12) 49 a d., (13) 9, 10, (17) 206, 326, (18) 251
lokační (10) 139
magdeburská (20) 183
nadační (5) 60
pověřovací (18) 47, 48
propouštěcí (13) 28, (16) 54
rentovní (5) 49 a d.
Soběslavova (14) 242
ústavní (13) 230
Velká - svobod (18) 242, 259, (viz též Magna charta libertatum
výsadní (20) 145 a d.
zakládací (12) 45, (13) 294
zákupní (5) 126
listy
Dělnické - (17) 108
kremnické - 1564-1569 (14) 172
literatura právnická (9) 363, (17) 225, 233
česká (13) 63
litiskontestace (2) 105 a d., (7) 188 a d.
litispendence (11) 159
litkup (6) 254
littera testimonialis (4) 105
Litvínové (4) 264
Ljachové (4) 251
locatio conductio (2) 229, 240, (5) 302, (17) 302
operarum (8) 89
locator (2) 179
locus forensis (4) 165 a d.
lord-protektor (18) 261
loupež (2) 263 a d., (3) 9, 93, 109, (4) 65 a d., (5) 92, 135 a d., 328, (6) 112, (7) 174 a d., 283, 334, (8) 287 a d., (9) 255, (10) 41 a d., 142 a d., 218, (11) 115, (13) 217 a d., (15) 158, (16) 94 a d., (17) 195, 318, (18) 183 a d., 218, 232, (19) 60, (20) 17, 93 a d., 212 a d.
lovectví (1) 176
lozuňk (5) 62

luďáci (8) 44, 97 a d., 343, (9) 6, 47, 114 a d., 370, (10) 162 a d., 264,(11) 194, (12) 113 a d., 279, (13) 273,(16) 272, (18) 24, (19) 17 a d., (20) 25 a d., 205 a d., 295
Lugii (3) 36 a d.
lupiči (18) 165 a d., 232
luteránství (10) 141, (20) 142
Lutici (1) 157 a d., (4) 5 a d., (5) 5 a d., (10) 244, (12) 232 a d., (19) 251

Maďarská sovětská republika (viz republika rad, Maďarská)
Maďaři (2) 65, (3) 163, (9) 129, 222, (11) 171
magister (15) 171
magistrát (2) 237, (3) 123, (5) 218, (6) 95 a d., 122, (7) 218, (9) 273, (10) 221, (11) 242, (12) 224, (13) 96, 125 a d., (14) 187 a d., 335, (15) 242, (16) 25, (17) 123, 319 a d., (18) 122 a d., 215, 324, (19) 239, (20) 162,311
městský (16) 296
pražský (5) 68, 194 a d., (8) 333, (18) 75
římský (14) 133 a d.
soudní (14) 293
magistráti, potestas a imperium (12) 258
magistri iuratorum (4) 149
magnát (1) 19, 195, 212 a d., (3) 10, (7) 222 a d., (8) 133, (10) 93, (12) 270, (14) 170, (15) 244, (18) 359, (19)258, 275 a d., 302, (20) 278
Maiestas Carolina (3) 93, 115, 157, (4) 61 a d., 256, (5) 78 a d., 293, 316, 327, (6) 24 a d., 268, (7) 149, 176, 203, (8) 231, 330,(11) 92, (12) 48, (15) 151 a d., (17) 206, 332, (18)144, 186, (19) 264
majestát královský (9) 329, (18) 153
Majestát Rudolfův (18) 274

majetek
církevní (6) 277, (7) 207
dispozice pro případ smrti (12) 47
duchovní (19) 190
k věrné ruce (20) 58
klášterní (4) 139
komorní (19) 190
královský (14) 326
městský (19) 190
národní (7) 32, (8) 55
nemovitý (5) 77 a d.
obecní (10) 135 a d.
pozemkový (6) 277, (13) 89, 196,237, 246, (16) 226, (19) 55, 290
propadnutí (8) 242, (19) 292
převod (11) 107, (12) 60, (13) 13
soukromý (17) 165
špitální (12) 70 a d.
zabavení (8) 242
zemskodeskový (19) 192
majordomus (4) 7
maleficium (16) 133
maloburžoazie (4) 207, 213
mancipium (8) 303 a d., (12) 233, 256, (13) 13 a d., (19) 231
mandát (2) 206, (4) 169, (5) 54, (8) 52, 63, (12) 107, (13) 136, (14) 307, (15) 73, (17) 8 a d., 87 a d., 160, (18) 103 a d., 165
papežský (7) 186
poslanecký (3) 150, (12) 129, (16)298, (17) 62 a d., (19) 327
sbírkový, Vladislavův 1499 (8) 233
mandatář (7) 205, (11) 36
manifest
Komunistický - (1) 51, (8) 6 a d., (11) 277, (13) 300, (19) 297,
Polského výboru 1944 (7) 30 a d., (20) 94
Slovenské národní rady (20) 74
ukrajinského lidu (14) 224

manipulace
stará (4) 161
stará a nová (15) 280
mansiones (1) 172
manství (2) 199, (3) 142 a d., (8) 262, 276
manuál
právní (14) 191 a d.
radní (14) 181
Manuel de lois (16) 146 a d.
manufaktura (1) 122 a d., 154, (2) 203 a d., (3) 232, (4) 281, (5) 217, (6) 240 a d., (8) 81, 135 a d., 328, (9) 331, 361 a d., (10) 7 a d., (11) 45, (13) 69, 301, (14) 203 a d., (16) 130, (17) 175, (18) 80, (19) 151, (20) 163, 312
manumisse (13) 12 a d., (14) 314, (16) 47, 57, (20) 302
manželka (17) 211 a d.
manželství (3) 80, (4) 261, (5) 175 a d., (6) 67 a d., 271, (7) 153, 175, 369, (8) 309 a d., (9) 320 a d., (10) 219 a d., (11) 108, (12) 7 a d., 253, (13) 12 a d., 284, (14) 121, (15) 120 a d., 241 a d., (16) 39 a d., 282, (17) 279, (18) 193, 226 a d., 350, (19) 233, (20) 212, 257 a d.
neplatnost (5) 178 a d., (6) 71
rozluka (9) 309
smíšené (5) 208
zrušení (5) 179, 188
židovská (5) 180 a d.
Marharii (9) 224
marchiones (14) 324
Markomané (3) 7 a d., (4) 242 a d.
markrabě (1) 173, 202, (5) 284, (7) 190, (8) 263 a d., (10) 247, (11) 99 a d., (12) 30, (14) 16, (17) 330, (18) 186, 293, 303, (19) 253
moravský (18) 293
moravský, Přemysl (4) 139
markrabství (7) 61, 79
moravské (2) 9, 38, 264, (3) 117, 132, (5) 157 a d., (9) 203, 275 a d., (16) 184 a d., (17) 330 a d., (19) 168
marky (4) 35, 53, 108, (9) 212, 229 a d., (12) 233, 259, 263, (14) 324
maršál
korunní a dvorský (19) 276
říšský (20) 214
maršálek (1) 226, (13) 199 a d., 246
zemský (20) 168
martur (4) 95
marturina (1) 180
marxismus (1) 16 a d., 269, (2) 6, (3) 215 a d., 262, (5) 240 a d., 321,333, (8) 9, 86, 307 a d., 351, (9) 55 a d., 148, 218, 285 a d., 318 a d.,344 a d., (10) 33, 187 a d., 211 a d., 238 a d., (11) 6, 251 a d., (12) 92, 227 a d., (13) 49, 270, 294, (14)35, 117 a d., 267 a d., 301 a d., (15) 5 a d., 168, 266 a d., (16) 276, 301, 47 a d., 146 a d., 219 a d., 304 a d., (18) 55, 299 a d., (19) 5 a d., 236 a d., 314 a d., (20) 5, 9, 115 a d.,178 a d.
marxismus-leninismus (3) 10, 67, (4) 198, 276 a d., (7) 326 a d., (8) 19 a d., 239, (9) 146, 288, 324 a d., (12) 99, (13) 160, (17) 43, 220 a d., (18) 378, (19) 11, 44, 72, (20) 30 a d., 55 a d d., 71, 291 a d., 332
materialismus (13) 264, (14) 274, (18) 276, (20) 117 a d., 256
a empiriokriticizmus (19) 92
dialektický (3) 226, (4) 249, (8) 239, (12) 257, (20) 290, 308
historický (1) 210, (2) 69, (3) 7, 83, 228, (4) 276, (5) 321, (6) 36, 263 a d., (8) 238 a d., (9) 328, (10) 181 a d., 236, 278, (12) 265, (13) 263 a d., (14) 121, 271, 295, (17) 277, 285,368,

(18) 339, 376, (19) 5, 13, 93, 287
historický a dialektický (11) 283,(15) 268
Matice
česká (4) 193
slovenská (11) 246
matriarchát (3) 20, 56, 66, (9) 349, (10) 243, (12) 269
matricularii (13) 29
matrika (5) 193, 205, (11) 54 a d., (13) 143, (17) 255, (18) 127, (19) 290
Mayové (10) 222
medem (1) 167, 171
medievalistika (1) 101, (3) 6, (9) 299
Médové (10) 222
meliores (4) 26 a d., (5) 12
memorandum (10) 17, (11) 247
České - (14) 264
Martinské - (10) 44, (16) 241, (20) 51
měna (5) 197, (9) 124, 354, (10) 8, 255, (11) 255, (12) 282, (13) 90, 241, 292, (14) 203, (17) 197, (19) 155
menševici (4) 221
menšina (9) 17, 41, (10) 263, (12) 120, (14) 223, (15) 49, 198, 202, 283, (16) 303, (18) 383, (19) 21, 54
národnostní (12) 173, (18) 21
merkantilismus (1) 125 a d., (4) 309, (6) 40 a d., (8) 135, (9) 338, (10) 6 a d., (11) 43 a d., (13) 300, (14) 201 a d., 331, (15) 106 a d., 277, (16) 181, (17) 177 a d., 303, 344, (19) 151
města
americká (5) 139, 147
báňská (4) 136 a d.
česká (5) 49 a d., 168, 217, (6) 58 a d., (7) 59, 209
horní (2) 220, (4) 153, (17) 331, (20) 313
hradská (14) 319
jurisdikce (15) 115
komorní (4) 153, 178
korunní (4) 153, 178
krajská (4) 136
královská (1) 107, 128, (2) 213, 225, (4) 131 a d., 153 a d., 246 a d.,308, (5) 71, (6) 40, 95 a d., 277, (7)249, 280, (11) 51, (12) 30, 46 a d., 260, (13) 88, 298, (15) 108, 115 a d.,(16) 131 a d., 181 a d., (17) 199 a d., 334, (18) 121 a d., 164 a d., 207 a d., 324, (19) 279, 295 a d., (2) 312
královská česká (6) 22, (14) 186,(20) 196
královská moravská (13) 297
mateřská (4) 308
municipální (18) 122, (20) 312
německá (5) 51 a d.
nesvobodná (13) 48
poddanská (4) 289, (6) 40, (7) 282, (8) 328, (10) 254, (12) 69 a d., (13) 298, (15) 115, (16) 192, (17) 199 a d., 337, (19) 295, (20) 188, 312
pražská (5) 51 a d., (6) 58 a d., 95, (12) 41, (14) 181 a d.
římská (20) 184
říšská (10) 233, (11) 50
svobodná (13) 48, (17) 334
venkovská (4) 159
věnná (9) 190, (16) 114
městečka (3) 264, (4) 65 a d., 131 a d., 153 a d., 247 a d., 295, (16) 131
poddanská (4) 151 a d., (7) 353
Město
Menší - pražské (4) 177, (7) 315
Nové - pražské (2) 186 a d., 213,(6) 58, (9) 178, (14) 181 a d., 242
Staré - pražské (2) 186 a d., (5) 50, 69, (6) 22, (9) 255, (14) 181 a d., 242, 326
měšťané (1) 84, 96, 102 a d., 211 a d., (2) 33, 124, 201, (3) 78 a d., 116 a d., 229 a d., (4) 73, 104, 144 a d., 261 a d., 309, (5) 49 a d., 303 a d.,

(6) 31, 41 a d., 100, 244 a d., (7) 59 a d., 223 a d., 319, (8) 122, 148 a d., 178, 195, 267 a d., 324 a d., (9) 99 a d., 178 a d., 273 a d., 338 a d., (10) 5 a d., 136 a d., 225 a d., (11) 49 a d., 106 a d., 251 a d., (12) 43 a d., 100 a d., 209 a d., 268, (13) 49 a d., 125 a d., 301, (14) 22, 51, 186, 211 a d., 326, (15) 5, 38, 90, 116 a d., 157, 214, 284, (16) 84 a d., 189 a d., 296, 302, (17) 199 a d., 303, (18) 143 a d., 210 a d., 278, 336, 382, (19) 161 a d., 245 a d., 304, (20) 162 a d., 275, 312 a d.
  těžaři (4) 135
metoda
  diplomatická (3) 85
  srovnávací (4) 251
Metryka koronna (9) 249
mezníky (4) 136
migrace (17) 285 a d., (19) 347
milice (7) 31, (8) 116, (11) 121, (13) 51
  lidová (19) 313
militarizace (17) 86
militarismus (12) 93
milites (10) 245
milost (5) 94, (7) 281, (8) 235 a d.,(13) 209 a d.
  dědická (19) 187
  udělení (18) 195, (20) 156
mince (3) 23, (4) 141 a d., (8) 227 a d., (11) 278, (12) 184, 234, (13) 292, (14) 322, (17) 324
  falšování (5) 155 a d., (8) 227 a d., (13) 292
mincmistr (2) 123, (3) 241, (4) 141, 277, (5) 157
mincovna (4) 148, 273, (8) 227, (9) 62, (17) 162, 333
mincovnictví (1) 191 a d., (2) 177, 273, (3) 5 a d., 89, 132, (5) 153 a d.,(13) 189, (14) 334
  feudální (8) 227 a d.
ministerial (5) 90
ministerstvo
  financí (6) 90
  justice (5) 188
  národní obrany (6) 87
  obchodu (6) 180
  policie (3) 243
  sociálních věcí (6) 154 a d.
  spravedlnosti (3) 200, (5) 203 a d., (6) 114, (11) 157, (12) 252, (17) 15
  školství a kultury (5) 282
  války (5) 199, (6) 83, 239
  veřejných věcí (6) 159
  vnitra (3) 189, 202, (6) 114 a d., 230 a d., (8) 25 a d., (11) 154, 206, (12) 141, (13) 105, (17) 10
  zahraničních věcí (3) 209, (11) 223, (12) 117, (13) 108
  zeměbrany (6) 77, 82
ministr (11) 222, (17) 69, (18) 56 a d.
  pro správu Slovenska (12) 160 a d.
  s plnou mocí (13) 128
  vnitra (11) 199 a d.
minorité (17) 296
mír (2) 260, (3) 92 a d., 131, (4) 22 a d., 272, 315, (5) 282 a d., (6) 263, (7) 39, 284, (8) 19 a d., 293, 326, 345, (9) 89, 114 a d., 249 a d., 347, (10) 33 a d., 158 a d., 213 a d., (11) 7, 105, 132, 252 a d., (12) 10, 37, 153, 211 a d., (13) 58, 207 a d., (14) 6 a d., 225, 299, 326, 341, (15) 149 a d., (17) 33, 110, 156, 225, (18) 5 a d., 181 a d., (19) 9, 39, 47, 271,(20) 12, 57, 88, 106, 156
  altranstedský (20) 143
  bez anexí a kontribucí (15) 186
  bratislavský 1805 (8) 279
  brest-litevský (14) 225, (15) 189
  domovní (5) 92
  knížecí (9) 355

mikulovský 1621 (14) 168
obecný (8) 282, 294
rasttský (17) 179
separátní (15) 185 a d.
soudní (2) 104
szatmárský (16) 127
trianonský (14) 76
utrechtský (17) 179
vestfálský (6) 245, (11) 59, (12) 92, (14) 332, (18) 276, (19) 152, 297
vnitřní (1) 170, 224
zemský (3) 164, (8) 293, (12) 181,(15) 149, (18) 107, (19) 264
misericordia (6) 264
misie (18) 350
byzantská (12) 231
missus (13) 17
místodržící (3) 129, (4) 161, (11) 35, (14) 146 a d., (16) 6, 164
římský (14) 133 a d.
místodržitel (9) 103, (10) 17, (11) 237
pražský (14) 7
říšský (12) 274
místodržitelství (5) 196, 222, (12) 178, 224, (14) 20, 192, (15) 280, (18) 276
císařsko-královské (16) 261, 292
české (5) 204 a d., (6) 58 a d., 126, 131, (17) 176 a d., 250, 342
moravské (5) 163 a d., 204, (17) 250
pražské (6) 129, (8) 334, (18) 64
říšské (17) 264
místokomorník (4) 82, (7) 256
místopisař (5) 102, (7) 108 a d., 225 a d., (8) 219, (19) 244
místosudí (4) 82
místožupan (13) 124, 134
mistr (14) 186
cechovní (5) 214
mladistvý (6) 162 a d., (13) 179, (14)340
mladočeši (8) 149 a d., (9) 99 a d., (14) 9, 17, 52, (15) 14, 17, 45 a d., (17) 91, 146, (18) 143
mlýn (5) 107, 112, (16) 134
klášterní (4) 138)
Mnichov 1938 (1) 64 a d., (3) 201, (6) 69, (7) 14, 330, (8) 11 a d., 23 a d., 104 a d., (9) 5 a d., (10) 149 a d., 196, 266 a d., (11) 129, 205,253, 275, (12) 116 a d., 170, 277, (13) 161 a d., 229 a d., 272 a d., (14) 305, (15) 6, 286, (17) 5, 38, 89,262 a d., (18) 5, 11, 21 a d., 280, 316, (19) 9, 17 a d., (20) 29, 293 a d.
mniši (20) 139, 305
mobilizace (6) 80, (7) 282, (13) 169,220, (17) 286, (20) 209, 216
moc (7) 275 a d., (8) 287, (9) 354, (10) 66, 217, (15) 151 a d., 241, (17) 193, 238
branná - (10) 106, 152, (13) 223, 243, (15) 38, (16) 199
královská (5) 148, (12) 35, (19) 275 a d.
muže nad ženou (12) 18
otcovská (12) 8, (18) 229, (19) 241
plná - (3) 141, 179, (5) 189 a d.,(7) 235, (8) 288, (9) 257 a d., (10) 103 a d., (11) 222, (14) 193, (16) 115, (17) 90, (20) 28
poručenská (12) 8
práva (18) 191
právní - (13) 22
rodinná - (17) 319
rodinná - nad ženou (12) 17 a d.
úřední - (15) 159
veřejná - (18) 186
výkonná - (12) 244, (14) 85
mocnosti dohodové (14) 24
modlářství (5) 135
monarcha (5) 12 a d.
monarchie
absolutní (5) 148, (8) 182 a d., (9) 337, 356, (10) 183, (13) 300, (14) 311, (15) 245; 259, (17) 223, (18)

248, 321, (20) 150
červencová (10) 234, (16) 307, (19)309
dualistická (18) 316
habsburská (2) 294, (6) 71, (8) 141 a d., (9) 363, (14) 54, 63 a d., (16) 127 a d., 300, (18) 140 a d., (20) 126
konstituční (6) 227, (9) 326, (12)104, 209, 270, (15) 11, (17) 249, (19) 277
legitimní (16) 308
rakouská předbřeznová (17) 249
stavovská (3) 146, 220, (4) 245 a d., 306, (7) 57, 203, 280 a d., (8) 227 (9) 170, 326 a d., (10) 253, (11) 286, (13) 298, (15) 163, 259, (18) 274,321, 367, (19) 275, 307, (20) 5
stavovská mixta (17) 223
šlechtická (3) 263
ústavní (Itálie) (6) 227
monarchomachismus (14) 32
monarchomachové (8) 174 a d., (9) 348, (19) 165
Mongolové (9) 345, (16) 284
monogamie (3) 56, (18) 228
monopol obilní (4) 203
monopolizace (18) 92 a d., 350
monopoly (1) 58, 125 a d., (3) 177 a d., 232, (4) 199, (5) 220, (6) 42 a d., 198, 223, (7) 328, 358, (8) 80, 90, 110, 206, (9) 23, 51 a d., 146 a d., 335, (10) 5, 20, 132, (11) 253 a d., (12) 92, 243 a d., (13) 105 a d., 232 a d., 307, (14) 91 a d., 208 a d.,331, 350, (15) 45, 100 a d., (17) 20, 119 a d., 151, 269, (18) 77 a d., 240 a d., (19) 58, 69, 151 a d., 333, (20) 56 a d., 99 a d., 149, 319
Monumenta Germaniae historica (9) 377,(11) 271, (12) 232
moratorium (4) 288, (17) 169
Morava, Velká (4) 244, (5) 294, (9) 211 a d., 286, 302 a d., 350, (10) 230, 244, (11) 6, 17 a d., 263, (12) 27 a d., 231
a d., 283, (13) 291, (14) 319 a d., (15) 16, (18) 303 a d., (19) 289,330, (20) 6
mord (1) 96, (3) 93, 120, (4) 85, (8) 285 a d., (10) 143
Morgengabe (17) 212, (18) 229
mortis causa (7) 162, (8) 302
movitost (1) 116, 274, (2) 268, (4) 54, (5) 82, 157, (6) 274, (7) 180, 256 a d., (8) 286, 318, (9) 308, 369, (10) 59 a d., (11) 205, (12) 43 a d., (13) 30 a d., 303, (15) 127 a d., (16) 51 a d., 255, 286, (17) 103 a d., 212, 323, (18) 92, 228
msta (3) 9, (6) 244, (7) 198, 243, (8) 296, (15) 143 a d., (16) 47, 98
krevní (2) 65, (3) 66, (8) 318, (9) 315, (10) 36
krevní rodová (15) 144, 154
mučení (1) 97, (4) 60 a d., (5) 324, (7) 352, (8) 232, 292, (9) 337, (10) 143, (12) 252, (14) 333, (18) 164 a d., (19) 328, (20) 210 a d.
mučidla (16) 259
municipalita (19) 112
municipium (10) 274, (11) 198 a d., 221, (12) 174, 224, (13) 125 a d., (17) 156 a d., (18) 122 a d., 215
munus hospitii (1) 172
muslimové (14) 223, 316, (20) 308
muškénum (14) 309
muzeum (16) 257
Národní - (4) 186, (15) 175, (16)164 a d., (17) 184
myšlení
husitské právní (11) 258
právní a politické (19) 275
mýtné (17) 125
mýto (1) 110, 136, (2) 272, (3) 28, 38, 65, (12) 56, (14) 169, (16) 258, (19) 312
mzda (1) 134 a d., (3) 193, (4) 143, 228,

(5) 211 a d., 317, (6) 134, 149 a d., 212, (8) 34, 78, 89, 245 a d., (9) 52 a d., 114 a d., 153 a d., 277, (10) 83, 109 a d., 262, (11) 161, (12) 53, 137, (13) 114, 166 a d., (14) 92, 109, (17) 78, 93, 148, 169, 312, (18) 87, (19)23, 88, 106 a d., (20) 17, 63, 78, 108, 164, 170, 212
za feudalismu (2) 103, 114, 206
za kapitalismu (2) 8 a d.

náboženství (1) 227, (5) 180 a d., (9) 320, 342 a d., (10) 37 a d., (11) 54 a d., 266, 278, (12) 18, 95, 213 a d., (13) 28, 71 a d., 269, 301, (14) 316, (15) 65, 84, 278, (16) 284 a d., (17) 193, 255, 312, 366, (18) 152, 274 a d., 341 a d., (19) 91, 163, 230 a d., 311, (20) 116 a d., 211 a d.
nabyvatel (5) 297, (7) 264, (8) 322, (13) 20, 31, (16) 44 a d.
nacionalizace (18) 77 a d., (20) 72 a d., 93 a d., 324
půdy (13) 274, (19) 113, 124, 133
nacionalismus (4) 265, (7) 272, (8) 129 a d., (9) 97 a d., (10) 20, 27, 149 a d., (12) 102, 191, (13) 96 a d., 135, 232, 246, (14) 14, 35 a d., 235 a d., 301, (15) 8 a d., 185, 215, 286, (16) 200, 273, (17) 41, 116, 155, 277, (18) 23, 206, 298, 300 a d., (19) 23, 147 a d., 302, 306, (20) 26 a d., 74 a d., 277 a d., 314
buržoazní (14) 232, 236, (18) 308, 364, (20) 282
radikální (10) 232
nacismus (1) 264, 273, (3) 38, 201, (4) 307, (5) 208, (6) 226 a d., (7) 7,336, (8) 14 a d., 103 a d., 205 a d., (9) 146 a d., (10) 149 a d., 203 a d., (11) 197, 290, (12) 91 a d., 109 a d., 273, (13) 160, 223 a d., (14) 102, 286, 343, (15) 283, (16) 199 a d., (17) 29, 263 a d., (18) 6 a d., 271, 281, (19) 6, 15 a d., 297, 304, 321, (20) 13 a d., 93 a d., 205 a d., 293
náčelník (3) 36, 42, 106, (15) 142 a d.
kmenový (8) 249
okresní (12) 165
nadace (1) 105, (5) 50 a d., 271, (11) 96 a d., (12) 42 a d.
zádušní (10) 214
nadání (7) 144, (12) 42 a d.
universitní (18) 275
nádeníci (1) 135, 254 a d., (2) 205 a d., (9) 171, 361, (11) 47, (19) 108, (20) 162 a d.
nádvorník (4) 292
náhrada
nákladů řízení (5) 172
peněžitá (9) 194, 361
škody (5) 91 a d., 107, 298, (9) 219, (12) 18, (13) 107 a d., (14) 292,(19) 89, 230, 241
náhradníci (7) 354
náchlebníci (2) 206, 217, (3) 159, (7) 354
nájem (1) 216, (2) 229, (5) 125, 156, 312 a d., (6) 168, (7) 355, (8) 88, 140, 241, 303, (9) 189, (10) 228, (11) 276, (13) 33, 158, 285, (15) 244, (16) 96, (17) 322, 350, (19)56, 108, 180, 291, (20) 18, 170
dědičný (6) 278, (19) 197, 291
nález (3) 141, (4) 103 a d., 192, (5) 78, (7) 56, 141 a d., 210 a d., (9) 274 a d., (11) 75, 160, (15) 117 a d., 263, (18) 194
Daliborův - (9) 329
panský (8) 326
soudní (1) 106, (9) 328
nalézání práva (2) 90 a d., (3) 119,202 a d., (8) 285, (12) 200, (15) 132 a d.

nálezy
konšelské (15) 128
magdeburské šefovské (12) 263
městských soudů (15) 118
práv městských (7) 141 a d.
práva (18) 232
soudní (12) 262, (14) 169
zemského soudu (2) 217, 281
nápad (16) 50
dědičný (9) 187
u soudu (15) 116, 132
napadení (18) 13
nápadník (9) 105
nápady dědické (8) 264
nápolek (19) 107
náprava (1) 105, (3) 159
nápravníci (2) 206, (5) 318, (6) 249, (7) 353, (9) 191
náročníci (10) 246
národ (3) 144, 177, 192, (10) 33, 54,(12) 18, (14) 73 a d., (15) 185 a d., (17) 44, 105, 211
český (14) 264
sebeurčení (10) 126
Národní sjednocení (3) 211, (17) 89
Národní souručenství (1) 65, (10) 175
národnost (3) 144, (4) 296, 188, (11)245, (12) 171, (13) 128, (15) 194, 282,(16) 132, (17) 41, 48
nárok (1) 104 a d., (4) 68 a d., (5) 59, (7) 281, (9) 189, (10) 246
dědický (12) 267
právní (11) 91
vlastnický (8) 278
narovnání 1508 (7) 300
Narovnání o hory a kovy 1575 (4) 192
Narovnání smírné (5) 93
nářek (8) 231
cti (7) 241, (8) 288
nářez (1) 181, 185
naříkání práva (15) 115
nařízení, zmocňovací vládní (3) 197
nasciturus (7) 233
násilí (3) 117, (4) 62, (7) 219 a d., (8) 287, (9) 307, (10) 36 a d., (13) 15, 83, 208 a d., (16) 168, (17) 6 a d., (18) 346, (19) 60
soukromé (8) 318
veřejné (19) 74
nastolení (15) 143
nástroje trestní (16) 266
nástupnictví (1) 162, (3) 257, (4) 14 a d., (5) 24
NATO (10) 117
naučení (7) 338, (8) 220
městská (13) 192
právní (3) 120, (15) 115 a d.
nauka
právní (7) 156 a d., 289, (11) 291, (13) 64, (17) 354
procesní (7) 193
středověká právní a teologická - (11) 291
náves (6) 248
návod (7) 275, (8) 289, (13) 222
návrhy
mírové Jiřího z Poděbrad (5) 282 a d., (9) 249, 348, (11) 287, (12) 154, 261, (17) 225, 235, (19) 7, (20) 7
ústavy (8) 44
vládní (10) 103, 131
nedbalost (5) 223, (13) 111, (19) 301, 328,
nedíl (2) 272, (3) 164, 268, (6) 244 a d., 283, (7) 134 a d., (11) 89,(13) 246, (14) 166, (15) 167 a d., (17) 327, (18) 360
rodinný (14) 166
rozdíl (16) 38
nedohnání (5) 99
nedopernė (3) 149 a d.
nemajetní (14) 341
Němci (3) 59, (4) 40 a d., 65, (7) 55 a d., (11) 171 a d.

pražští (14) 241 a d.
spišští (18) 212 a d.
sudetští (8) 39, (20) 293
Německá demokratická republika (1) 264, (2) 71, (3) 36, (5) 233, 235, (8) 205, (9) 145 a d., 336 a d., (10) 36, 250, 263, (11) 276 a d., (12) 275, 282,(13) 250, 312, (14) 349, (16) 291, 309,313, (17) 363, (19) 165, 304 a d., (20) 8, 69, 94 a d., 180, 195, 302, 331
Německá spolková republika (8) 205, (9) 231, 286, (10) 105, (11) 129, 288,(12) 275, 282, (13) 312, (14) 91 a d., 314, 349, (16) 200, 255 a d., (17) 219 a d., 331 a d., (19) 162, 267, 294, 304 a d., (20) 9, 108, 195, 291, 303
nemovitost (1) 107 a d., 232 a d., (2)268 a d., (3) 108, 267, (4) 81, 93, 114, 261 a d., 53 a d., 105 a d., 157, 203, 298, 303 a d., (6) 250 a d., (7) 135, 138, 161 a d., 223 a d., 280 a d., 334, (8) 231 a d., 303, 318, (9) 169 a d., 308, 360, (10) 58 a d., 135 a d., 214 a d., (11) 92 a d., 214, (12) 43 a d., (13) 30 a d., 235 a d., 303, (14) 326, 352, (16) 37, 61 a d., 255, 283, (17) 117 a d., 199 a d., 327 a d., (18) 88, 92, 228 a d., (19) 74, 179, 291
nezakoupená (9) 181 a d.
obecní (5) 53
poddanská (6) 251, (9) 169 a d., (10) 145, 224 a d., (14) 352, (19) 179 a d.
poddanská - česká (17) 199
převod (8) 240, (9) 172, (10) 214, (13) 248
zakoupená (9) 187
neofašismus (20) 291
neolit (3) 5, (8) 35
neosedlí (3) 274, (4) 291, (7) 354
NEP (Novaja ekonomičeksja politika) (17) 276, (18) 77, 97, (19) 121 a d., 283
neplnění (19) 233, 293
nestání (5) 99. (7) 240, 279
nesvoboda osobní (7) 355
nesvobodní (4) 33, (7) 353, (8) 3P7 a d., (13) 5 a d., (16) 66, (20) 254 a d., 301
neutralita (17) 241, (19) 19
nevážnost k soudu (7) 183
nevěsta (12) 15 a d.
nevolnictví (1) 124, 146, 210 a d., (2) 200, 240, (3) 17, 49, 57, 82, 125, 269, (4) 27, 64, 90, 203, 283, (5) 88, 197, 308, 312, (6) 155, 272 a d., (7) 223 a d., 350 a d., (8) 153, 248, 303 a d., (9) 225, 363, (10) 188,224, a d., (12) 270, (13) 7, 41, 78, 276, 297, (14) 34, (17) 194, 290, 345, (19) 105, 192, (20) 161 a d., 257
druhé (1) 252, (3) 269, (5) 307 a d., (7) 350 a d., (9) 186, 361, (10) 8, 224, (11) 45, (16) 126
zrušení (6) 271, (8) 333, (13) 78, (2 (20) 166 a d.
New Deal (9) 51 a d., 369, (12) 243 a d., (14) 90 a d., 339
nexum (17) 302
nexus kauzální (4) 52
nezekoupení (4) 297, (9) 359
nezaměstanost (9) 151, (13) 159 a d.,(14) 341, (17) 7 a d., 93, 109, 154 a d., (18) 285, (19) 71 a d.
inteligence (1) 57 a d.
nezávislost (14) 318
národní (1) 223
nezletilost (4) 21, (5) 177, 187, (7) 233, (10) 61 a d., (12) 8
nezpůsobilost svědecká (7) 194
nobilita (8) 303, (10) 188, (11) 252,(14) 121 a d., (16) 14, (17) 290, (20) 311
římská (14) 131, 135
NOF (Národní obec fašistická) (3) 211
nomarchové (10) 213
Nomoi georgikoi (4) 305

nomokanon (3) 228, (9) 373, (12) 27, 232, (13) 292, (15) 233
norma
jurisdikční (15) 208
kolizní (1) 104 a d., (9) 354
recepční (20) 319
recepční 11/1918 Zb. (13) 127, (14)306
notariát (9) 18 a d., (11) 205, (12) 32
notář (5) 55 a d., (6) 54 a d., (10) 78, 165, (11) 200, (13) 11, 124 a d., 283, (14) 81, 174, (15) 281, (16) 80 a d., (17) 166, 233 a d., (18) 125 a d.,223, 323 a d., (19) 296
městský (15) 117, 125, (18) 175
mince (5) 155
veřejný (16) 80, 85, (17) 233, (19) 162, 331
notářství (7) 154, 173, 183, (11) 272, (12) 75, 80, (19) 81, 296, (20) 253 a d.
novace (15) 254
noviny, Národní (3) 145
novokantovství (20) 117 a d.
novověk (13) 295
NSDAP (Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei) (3) 201, (10) 160,(16) 203, (20) 94, 108
numismatika (13) 292, (16) 259, (17) 333
nupturient (13) 27

občan
plnoprávný (14) 309
říšský (1) 271, (16) 199
svobodný (12) 24
občanství (6) 233, (10) 106, 152, 173, (11) 272, (12) 224 a d., 264, (13) 157 a d., (14) 306
městské (11) 272
římské (5) 279
smíšené (12) 264
státní (8) 39 a d., (11) 272, (12) 191, (13) 245
šlechtické (12) 264
zemské (11) 272
občina (1) 184, (2) 65, (3) 234, (4)59, 305, (5) 305 a d., (6) 246 a d., (7) 339, (9) 223, 341 a d., (10) 135 a d., 219 a d., (12) 233, (15) 178 a d., (17) 194, 291, (18) 211, 331, (20) 257
obec (3) 86, 142, 210, (4) 108, 125 a d., 245, 274, (5) 53, 114, (8) 292 a d., 314 a d., (9) 18 a d., (10) 225, (11) 203 a d., (13) 123 a d., (14) 281,326, (16) 126 a d., (17) 6, 208 a d., 331 a d., (18) 122
domovská (6) 87
horní (4) 144
horská (4) 150
hradová (1) 162 a d., (3) 258, (4) 8 a d., (5) 9 a d., (8) 314, (9) 212 a d., 252, (19) 288
husitská (3) 230, (9) 326
komorní (16) 133
kuriální (16) 132
městská (4) 150 a d., (20) 195
univerzitní (13) 295
vesnická (10) 135 a d.
židovská náboženská (5) 195
oberlandrat (13) 168
obeslání stran (14) 192
oběšení (14) 61, (20) 300
obětiny (15) 279
obětiště (16) 256, 260
obhajoba (8) 70, 343, (11) 147 a d.,(13) 206 a d., (16) 25, 285, (17) 23 a d., 166, 361, (18) 194, (20) 215
obchod (1) 122 a d., 211 a d., (2) 8, 60, 201, (3) 15 a d., 102, 169, (4) 18 a d., 150 a d., 213 a d., (5) 57, 162, (7) 353, (8) 176, 195, 233, 305, (9) 23 a d., 208 a d., 350 a d., (10) 7 a d., 115 a d., 216 a d., (11) 49, 100 a d., 241 a d., (12) 43 a d., 211 a d., (13) 31 a d., 113 a d., 241 a d.,

(14) 91 a d., 121 a d., 207 a d., 323 a d., (15) 46, 50, 100 a d., 227 a d., (16) 126 a d., 262 a d., (17) 125 a d., 300 a d., (18) 64 a d., 205 a d., 320, (19) 45, 121 a d., 244 a d., 332, (20) 17 a d., 72 a d., 179 a d., 253
domovní (20) 163
oblažení (8) 330
obligace (1) 104 a d., (2) 244, 297, (5) 228, 280, 328, (6) 254 a d., (7) 159 a d., (9) 172, 181, 324, (12) 37, (17) 299 a d., (18) 332 a d., (19) 230 a d.
naturální (13) 39
římské (8) 302
státní (17) 189, (20) 101
obnoxiationes (20) 258
Obodrité (1) 157 a d., (3) 256, (4) 5 a d., (8) 314 a d., (9) 352, (12) 232 a d., (14) 348, (17) 287, (19) 251
obrana nutná (4) 97, 100
obročí (5) 70, (11) 104
obrok (1) 185
obrození (4) 307, (7) 54, 118, (8) 154, 323, (10) 10 a d., (14) 176, 260
národní (1) 228, (3) 138, (6) 111, (7) 272, (8) 127 a d., 215, (10) 5 a d., (11) 247, (13) 86 a d., (14) 33 a d., 201 a d., 336, (15) 5 a d., 45 a d., (16) 295, (17) 101, 174 a d., 346, (18) 139, 278, (19) 145, (20) 135, 314 a d.
národní - německé (19) 149
obsílka (7) 240, 283, (16) 261 a d.
obstavení (1) 110 a d., (3) 100, (8) 287, (9) 277
obstávky (6) 76
obstavuňk (14) 195
obvedení (3) 153
obvěnění (9) 192, (17) 214
obvinění (8) 284, (18) 229
křivé (5) 139, (6) 171
obviněný (4) 105, 111, (13) 211 a d., (17) Lý, 324
obvod
soudní (2) 47
volební (18) 104 a d.
obyčej (3) 28 a d., 122, 222, 228, (4) 37, 55 a d., (5) 85, 97, 102, (6) 33, 63, 270, (7) 210 a d., (8) 304, (9) 194, 260 a d., (10) 57, (12) 28, 223, (14) 296, (15) 151, 162, (16) 143 a d., (17) 115, 206, 216, (18) 328, (20) 194, 257
obyčeje
právní (1) 151, (7) 284, (10) 105, 246, 259, (12) 35, (15) 144, 161, (18) 206, 233, 360, 275
židovské (5) 186
obyvatelstvo
neprivilegované (4) 266
závislé (3) 57
obžaloba (7) 338, (8) 343, (16) 6 a d., (17) 17 a d., (19) 59, (20) 156, 303
civilní (18) 226
trestní (18) 226
obžalovaný (4) 107, (5) 149, (11) 267, (14) 188, (17) 166, (19) 98
occasio legis (9) 329
očista (7) 245, (8) 282 a d.
očistník (2) 99 a d., (7) 244 a d., 304
odboj (5) 102, (7) 275 a d., (8) 289, (10) 271, (11) 128, (15) 158, (18) 21 a d., (19) 15 a d., (20) 13 a d., 222
národní (20) 20
práva (7) 279
stavovský (17) 101, 174
zahraniční (18) 370, (19) 21
odbojník (7) 282
práva (7) 284, (9) 282
odbory (1) 11 a d., (2) 25, (3) 182, (4) 216 a d., (5) 211 a d., (6) 125 a d., 214, (7) 23 a d., 358, (8) 34, 93, 208, (9) 67 a d., 115 a d., (10) 129, 262, 267, (11) 134 a d., 220, (14)281, 340, (17) 48, 163 a d., (19) 17 a d.,

113, 214, (20) 19 a d., 102, 110
červené (19) 17
rudé (3) 191, (4) 235, (12) 137 a d., (19) 66 a d.
sjezd (11) 135 a d.
odcizení (4) 118
odhad (5) 82, 86, (7) 256
odkaz (4) 109, (5) 58, 64, (6) 279, (9) 195, (10) 99, 145, (12) 53 a d., (13) 36, 303, (15) 125, (16) 14, 44 a d., (17) 199 a d.
mrtvé ruce (17) 206
volný (17) 199 a d.
odklad (15) 263
odlučné (6) 90
odluka státu od církve (10) 165, (11)278, (17) 153, (18) 127
odměna (6) 254, (15) 126 a d.
odnětí svobody (19) 66, 68, (20) 220 a d.
odpor (3) 107, (7) 240 a d.
branný (15) 150
zdvihnout (15) 116, (19) 191
odpovědi Mikulášovy (9) 304 a d.
odpovědnost (13) 111 a d., (19) 318 a d.
kolektívní (5) 308, (14) 318
trestněprávní (15) 151, (20) 270
za dluh (12) 268
za škodu (7) 172, (19) 241
odpustky (1) 88, (9) 294, (11) 258, (12) 42
odsouzení (1) 97, (2) 116, (8) 293, (14) 304, (17) 6 a d., (19) 72 a d., 193, 326
na smrt (17) 325
v nepřítomnosti (16) 20
odškodnění (12) 48, (13) 116 a d., (20) 257
odúmrť (1) 96, (3) 88, 158, (4) 177, 256, 297, 306, (5) 112, 296 a d., 307, 312, (6) 277, (7) 107, 222 a d., 355, (9) 174, (10) 64 a d., 225, (12) 47 a d., (13) 296, 303, (17) 199 a d., (19) 186 a d.
odveta (4) 56
odvolání (2) 93 a d., (3) 120, (4) 59, (5) 179, 314, (7) 338, (9) 67, 275, 280, (11) 33, 215, 224, (13) 145,(14) 183, (15) 115 a d., (17) 123, 216, (18) 194, (19) 279
Officium (8) 320, (16) 73 a d.
circa tabulas terrae (4) 95 a d., (7) 139, 160 a d.
oficiál (16) 97 a d.
oheň (2) 282, (3) 71, (8) 232, (9) 313
ohlášky (5) 178, 197
ohledání (4) 236
škod (7) 139
ochrana
právní (9) 312, (11) 153 a d., (12) 252, (19) 304
trestněprávní (17) 11
trestní - majetku (8) 255
okolnosti
polehčující (15) 249
přitěžující a polehčující (19) 301
okres (6) 104, (8) 67, (9) 16 a d., (11) 200 a d., (12) 165 a d., (13) 123 a d., (14) 276 a d., (17) 6 a d.
soudní (3) 143
oktroj (3) 144, (4) 189, (8) 89 a d.,(14) 5, 8, 262, (15) 49 a d., (17) 85
okupace (9) 5 a d., 113 a d., 333, 362, (10) 222, (11) 6, 197 a d., (12) 122 a d., 187 a d., 270 a d., (13) 157 a d., 219 a d., 279, (14) 59, 228, 350, (15) 191 a d., 283, (16) 199 a d., (17) 258 a d., 359, (18) 6 a d., 31, 311, 370 a d., (19) 6, 9, 15 a d.,260, 304, 321, (20) 8, 13, 73 a d., 205 a d., 297, 308, 325
Československa (7) 330, 358, (8) 13 a d., (16) 303
fašistická (11) 127 a d., 197, 290, (12) 169
nacistická (10) 149 a d., 264 a d., (17) 249, (19) 304

německá (5) 208, (10) 258, (13) 195 a d.
německá a maďarská (12) 122
Polska 1939 (7) 23 a d.
římská, Egypta (12) 257
turecká (16) 127
vojenská (9) 122, (10) 159
oligarchie (4) 259, 290, (5) 200, (9) 15, 148, 341, (10) 188, (12) 270) (13) 48 a d., (14) 87, (17) 188, (19) 260 a d., (20) 151, 278, 307
kupecká (11) 252
panská (8) 324
oligopol (14) 331
omilostnění (8) 285
omluva (7) 152 a d.
omyl (2) 109, (19) 269
Onoguři protobulharští (17) 286
opat (5) 116, 124, 168, (16) 61 a d., (18) 176
Jan (4) 155
sedlecký Heidenrik (4) 139
strahovský (11) 265
opatrovnictví (3) 141, (13) 133, (18)350, (19) 241
opatrovník (10) 67
opatření
mimořádná (2) 200, (11) 226
policejní (8) 292
trestní (20) 104, 109
opce (9) 17, (13) 245
opičné (3) 156
opole (1) 184, (4) 108, 259, (6) 248, (8) 314, (12) 233
oportunismus (1) 16 a d., (5) 241, 256, (8) 8 a d., (13) 10, (15) 21, (17) 41 a d., 154, 219, (18) 56 a d., (20) 117
opověď (3) 92 a d., (4) 74 a d., (7) 236, 283 a d.
opovědění (2) 223, (8) 289, (15) 151
opozice (14) 264
stavovská (13) 85 a d., (14) 216, (18) 142 a d., 366
oppidum (3) 5 a d., (4) 155 a d., (17) 340, (18) 121 a d., (20) 313
oprávce (3) 100 a d.
oprávnění (13) 39
optimáti (14) 134
ordál (1) 115, 201, (2) 113, 125, (3) 156, (4) 51 a d., 192, (6) 23, (7) 139, 153, 207 a d., (8) 254 a d., (9) 320, (10) 215, 274, (12) 29, (14)325, (15) 153, 264, (16) 283, (20) 197
ordinatio communis pacis (18) 187
Ordo
iudiciarius Antequam (7) 189; Pilliův (7) 185 a d.; Tancredův (7) 185 a d., 243
iudicii terrae (4) 78, 256, (5) 79 a d., 293, 307, (6) 268, (7) 149 a d., 257, (8) 320, (11) 87, (15) 157
ordneři (13) 245
ordonance (4) 62
francouzské (5) 327
orel říšský (14) 322
organizace
mírová Jiřího z Poděbrad (5) 282,283, 284, (10) 276, (11) 290, (12) 37
odborová (6) 128 a d., (12) 244
společenská (11) 133 a d., 225
pokrevní (6) 247
Mezinárodní - práce (9) 331
orgány
báňské (4) 139
národní - slovenské (8) 51 a d.
policejní (11) 226
sněmovní a kultovní (9) 352
správní (12) 170
výkonné (11) 220
zastupitelské (9) 356, (12) 96, 103, (13) 127, (15) 68 a d., (17) 33 a d., (18) 103, 368, (20) 63 a d.
zastupitelské, Polsko (7) 25 a d.
župní (9) 15

orientalistika (14) 309
orlice svatováclavská (3) 233
ortel (15) 121 a d.
osa Berlín-Řím (10) 164, (20) 99, 205
osada (4) 133 a d., (20) 153 a d.
osazení (4) 295
osedlí (3) 274, (5) 81, (15) 137, (19) 185, 193
osep (1) 161 a d., 238, (5) 311, (13) 229 a d.
osídlení (19) 54, (20) 164 a d.
římské (8) 304
osídlování (5) 326
Osii (5) 5
Osmani (1) 125
OSN (Organizace spojených národů) (5)283, (11) 287
osoby
duchovní (4) 95
právnické (4) 169 a d., (5) 284, (6) 131, 195 a d., (7) 234, (9) 67, 131, (12) 60, (20) 82 a d.
soudní (4) 95
soukromé (8) 255, (19) 142
svobodné (19) 240
v římském právu (15) 242
vojenské (6) 67, (8) 333, (9) 340
Osové (4) 242
Ostrogóti (8) 304 a d.
osvědčení (7) 352
osvícenství (1) 221, (2) 239, 293, (3) 219 a d., (4) 261 a d., 310, (5) 182 a d., 334, (6) 29, 245 a d., (7) 72, (8) 129 a d., 323, (9) 203, 327 a d., (10) 57, 233 a d., (11) 30, 54, 72, 111, 264 a d., (12) 98, 207 a d., (13) 64 a d., 267 a d., 301 a d., (14) 33 a d., 201 a d., (15) 6, 24, 281, (16) 125, 178, 246 a d., 302, (17) 177,352, (18) 157, 361, (19) 144, 245 a d., (20) 133 a d., 282, 289, 314
přirozenoprávní (12) 268
osvobození
Československa Sovětskou armádou (8) 13, (11) 135, 153, (20) 7, 333
od daní (18) 231
osvojení (10) 66, (11) 213
otázka
česká (14) 259 a d., (15) 287
frankfurtská (10) 19
národnostní (2) 32 a d., (5) 325, (7) 328, (9) 111, 371, (10) 9, 20, (15) 45 a d., 201, (19) 305
otcové církevní (6) 263, (7) 73, (10)237
otroci (2) 228 a d., (3) 10 a d., (4) 27 a d., 243, (5) 280, 295, 306, (6) 176, 264, (7) 356, (8) 249 a d., 303 a d., (9) 110, 124, 216 a d., 308 a d., (10) 53, 213,a d., (12) 7 a d., 221 a d., (13) 14 a d., 158, (14) 120 a d., 295 a d., (15) 152, 241 a d., (16) 39 a d. 207, 283, (17) 300 a d., (18) 347,(19) 230, 240, (20) 255 a d., 300 a d.
dlužní (13) 17 a d.
propuštění (6) 264, (13) 284
otroctví (1) 146, 160, 214, (8) 94, 246 a d., 307 a d., (9) 302 a d., (10) 35 a d., (12) 221 a d., (13) 6 a d., 284, (14) 296
ex captivitate (13) 15
narozením (13) 24, 29
patriarchální (13) 40
z trestu (13) 16
otrokářství (5) 294, 327, (8) 174, 239 a d., 307 a d., (9) 216, (10) 187, 214, (11) 283, (12) 222 a d., (13) 7 a d., (14) 120, (15) 236 a d., (19) 230, 271, (20) 116, 256 a d.
Otomané (20) 308
oukolník (1) 135
Oveltai (Veletové) (5) 5
oznámení trestní (17) 17 a d.

pactus legis Salicae (19) 243, (viz) též
lex Salica
padělání
listin (8) 231
mince (8) 22^7 a d.
padělatelé (5) 156 a d., 199, (8) 227 a
d., 284
pagus (3) 21 a d., (4) 6 a d., 243, (5)
10, (8) 316, (9) 217 a d.
pachatel (4) 58 a d., (5) 137 a d., (7)
279 a d., 354, (8) 231 a d., 286 a d.,
(9) 256, 314, (11) 147, (12) 24, 271,
(13) 21, 221 a d., (15) 264, (16)203,
(17) 353, (18) 88, (19) 72 a d., (20)
260, 270
moci (7) 285
pacholek (8) 287, (20) 275
pacht (1) 187, 214, 264, (3) 271, (5) 122,
(6) 278, (8) 311, (9) 181 a d., 342,
(10) 225 a d., (13) 238 a d., 286, (15)
244, 256, (16) 262, 288, (19) 106 a d.,
177, (20) 18, 164 a d.
pakt
sovětsko-německý (8) 105, (18) 22
tří mocností (20) 215
palatin (2) 8, (3) 157, (6) 53, (7) 272,
(13) 218, (14) 171, (16) 166, (18)358,
(19) 279, (20) 311
pálení (3) 120
paleografie (3) 239
palič (8) 286, 298
památky
archeologické (3) 157
kultovní (11) 7
právní (7) 305 a d.
právní - české (19) 244
právní - uherské (19) 244
Pandekty (17) 308, (19) 236
pangermanismus (12) 286
páni (5) 159, 168, (16) 113, 190, (17)200
čeští (19) 262
hradní (12) 226
města (4) 154 a d., (5) 50, (20) 183
a d.
starší (5) 97
z Postupic (7) 231, 296
zemští (9) 275
Panorthosie (5) 288, 290
panoš (5) 232, (6) 278, (7) 152, 244, (9)
297
panování (5) 84 a d., (7) 255
bez škod (5) 85 a d.
jalové (5) 82 a d., (7) 255
o úrocích (5) 86
plné (5) 86, (7) 255
poslední (5) 89, (6) 82, 87
pánovník (3) 271, (4) 7 a d., 138 a d.,
258, 363 a d., (5) 54, 148 a d., 283
a d., 328, (6) 5, 53 a d., 250 a d.,
(7) 55, 161 a d., 202 a d., 282 a d.,
(8) 157 a d., 228 a d., (9) 106, 243
a d., 330 a d., (10) 41, 136, 216 a
d., (11) 32, 39 a d., 97 a d., 236 a
d., (12) 35, 48 a d., 100, 104, 213
a d., (13) 15, 76, 95 a d., 196 a d.,
267 a d., (14) 17, 33 a d., 205 a d.,
310 a d., (15) 10 a d., 57, 95 a d.,
141 a d., 264, 274, (16) 71 a d., 125
a d., 180 a d., 270, (17) 175 a d.,
236 a d., 319 a d., (18) 148 a d.,182
a d., 211 a d., 272 a d., 303 a d.,
(19) 165, 198, 249 a d., (20) 169,183
a d., 278 a d., 309, 314
byzantský (6) 43
český (12) 32
francký (8) 316
panslavismus (8) 128, (10) 164, (12) 122,
286, (13) 101, (14) 52, (15) 34, 179
panství (1) 104, 137 a d., 210, (5) 106
a d., (7) 173, 356, (9) 171 a d., 360,
(10) 227, (15) 84, (16) 127, 132, (17)
201, (19) 180 a d.
papež (1) 83 a d., 190 a d., (3) 85, (5)
283 a d., 309, (6) 251, (7) 68, 204,

(8) 174, 312, (9) 204, (10) 165, (11) 98 a d., 258 a d., (12) 28, (15) 156, 278, (16) 73, 306, (17) 194, 328 a d., (18) 272 a d., 328 a d., (19) 254, (20) 142, 267, 291, 304, 327
papír cenný (5) 50 a d., 111
papyrologie (17) 313
papyrus (14) 291, (18) 344, 372, (20)253, 299
Papyrus Bodmer IV. (12) 5
paratae (1) 172
parlament (3) 177 a d., (4) 232, 312, (5) 221 a d., (6) 168 a d., 224 a d., (7) 28 a d., (8) 10 a d., 335, 343, (9) 8 99 a d., 256 a d., 335, (10) 23, 163 a d., 259, (11) 135, 217 a d., (12) 91 a d., 282, (13) 109 a d., 216 a d., (14) 6 a d., 260 a d., 307, (15) 10 a d., 192, 203, (16) 279, 309, (17) 5 a d., 107 a d., 226 a d., 362, (18) 103 a d., 241 a d., 367, (19) 17, 65 a d., 258 a d., 313, (20) 33, 153
anglický (16) 298
budapešťský (1) 29, (18) 109
buržoazní (6) 150
dlouhý (8) 154, (18) 259 a d.
francouzský (10) 103 a d., (11) 115
frankfurtský (12) 102, (16) 173
krátký (18) 259, (20) 156
městský (19) 258
německý (10) 20
prozatímní (Maďarsko) (10) 268
Rakousko (2) 10 a d.
stavovský (13) 290, (19) 258
uherský (10) 259, (14) 259, 263, (19) 327
vídeňský (5) 212, (17) 355, (18) 108, 280
parlamentarizmus (3) 206, (5) 329, (7)46, (9) 327, (10) 196, (11) 227, (14) 54, 333, (16) 297, (17) 23, 79, 84, 85, 362, 363, (18) 103 a d., (20) 87, 283
buržoazní (11) 222, (12) 148, 281, (17) 83 a d.
stavovský (16) 298
Parthové (12) 223
partikularismus (20) 30
stavovský (17) 346
partyzáni (10) 204, (12) 124 a d., 174, (13) 231, 245, (16) 225, (18) 34, (19) 15 a d., (20) 28, 208 a d., 296 a d., 325
pastýř obecní (10) 136 a d.
patent (1) 126) a d., (3) 145, (5) 181 a d., 190 a d., 218, (17) 345, (18) 242 a d., (20) 146 a d.
- 1775 (6) 273
- 1861 (18) 109
berní (5) 190
císařský (15) 17, 96
císařský 1858 (6) 77
čelední (2) 235 a d.
Josefinský 1784 (9) 273
Josefinský berní a urbariální 1789 (6) 271, (10) 254, 255, (13) 78
Josefinský manželský 1783 (5) 179 a d., (6) 70, (12) 46
Josefinský manželský pro Židy z 30. května 1786 (5) 180 a d.
na vynálezy (18) 239 a d.
o zrušení nevolnictví (5) 197, (19) 201
robotní (3) 119, (5) 120, (8) 327, (17) 345
řemeslnický český 1731 (6) 62, 63, (14) 210
silvestrovský (3) 144, (5) 203, (17) 249, (18) 367
spolkový 1852 (6) 126
toleranční (5) 179, 190
urbariální (17) 119
výprasková (1) 261
vyvazovací (3) 145
židovský (5) 196 a d.

pater familias (15) 242, (17) 300, (19) 230
patriarcha (13) 191
patriarchát (3) 20 a d., (8) 241, 303, (9) 337 a d., (12) 221 a d., (13) 7, (14) 325, 348, (20) 183, 259
patriciát (1) 84, 160, (2) 202, 226, (4) 134 d., (5) 67, (8) 321, (9) 355, (10) 187, 220, 253, (11) 56, (12) 80, 229, (13) 51, (14) 120 a d., (19) 301
města (5) 50
patriponium (1) 132 a d., (3) 126, 232, (4) 133 a d., 297, (5) 79, 245 a d., (8) 135 a d., (9) 188, (11) 47, 263, (12) 233, 271, (13) 93, 284, 293, (14) 36 a d., 205, 261, (15) 142 a d., (16) 181, 296, (17) 201, 252, 338 a d., (18) 357, (20) 278, 312
patristika (10) 237, (15) 121
patron (8) 311, (12) 62, 222
patronát (1) 193, (6) 277, (11) 278, (17) 359, (19) 311
patronymie (4) 259, (6) 244 a d., (12) 233
peculium (8) 307, (12) 229, (13) 38, (20) 259, 302
otrokářské (10) 188
pecunia (1) 180
péče chudinská (13) 113, (17) 355, (20) 171
pečeť (5) 55 a d., (9) 263, (17) 334, (18) 188, 197, 250, 352, (19) 262, (20) 148
práva (14) 188, 191
královská (16) 52, 114
zemská (7) 107, 285
penále (16) 59
penězokazectví (5) 154 a d., (8) 227, (19) 192, 198
peníze (1) 96, 103 a d., 170 a d., 228 a d., (3) 16, 97, 102, 264, (4) 64, 292, (5) 51 a d., 111 a d., 297, 315, (6) 44, 84, 91, 125, 255, 278, (7) 133,176. 255 a d., 353 a d., (8) 40, 88, 134, 228 a d., 328, (9) 173 a d., 263,313, 359, (10) 140 a d., 212 a d., (11) 49, 93, 101, 153, 241 a d., (12) 6,45 a d., 211, 226, (13) 18 a d., 195, 242, 251, (14) 156 a d., 203 a d., (15) 126 a d., 227, (16) 7 a d.,113, 287, (17) 34, 120, 188, 199, 333,(18) 354, (19) 107, (20) 301
gruntovní (10) 252, (19) 200
přespolní (15) 126, 133
příhlavní (5) 92, (7) 236, (8) 288
sirotčí (10) 141, 145
pentachotomie (10) 182
Pentateuch (5) 177
penze (6) 81, (11) 208, 221
peregrini (12) 225, (15) 241, (17) 302, (18) 304, (19) 240, 293
perkmistr (4) 135 a d., (5) 161, 169
perkrecht (9) 170 a d., 273 a d.
personál (18) 358
Peršané (14) 310
pertinence (13) 35
Perun (12) 255
perzekuce
dělnické třídy (8) 7, (12) 282, 294, 336 a d.
náboženská (20) 211
národnostní (10) 27
policejní (14) 301
proletariátu (10) 5
rakouská (14) 94
rasová (20, 13, 205 a d.
soudní (8) 282, (9) 368, (14) 301, (17) 5
soudní a policejní (11) 289
petice (5) 222, (8) 128, (10) 24, (16) 174, 296, (18) 253
březnová (15) 11 a d.
březnová - pražská první (3) 144, (6) 96, (18) 9
dělnická (15) 40
pražská druhá (6) 96, (15) 11

venkovského lidu (10) 21
pětiletky (1) 77, (8) 281
Pětka koaliční (8) 335, (17) 67 a d.
pevnost (20) 199
piaristé (13) 67
pikarti (9) 297
pikovníci (13) 197
písař
český (7) 346, (14) 170
důchodní (10) 146
horský (4) 143
krevní (18) 167, 176
menší (7) 246, 277, (16) 193
městský (7) 346, (12) 263, (14) 330, (15) 118 a d., (17) 216, (18) 224
městský pražský (19) 161
nejvyšší (7) 239, 252, (11) 91, (15) 101
nejvyšší zemský (16) 119, 166
pomocný (18) 175
práva poříčního (14) 186 a d.
radní (14) 186, 190, (15) 118, 128, (19) 329
urburní (4) 143
vedlejší (18) 176
Písmo (5) 136 a d.
placeta (9) 219
plán
dvouletý hospodářský (8) 31 a d.
Marshallův (20) 86
pětiletý hospodářský (8) 57
Zet (20) 293
plánování (9) 134, (14) 90
plat (1) 136 a d., 255 a d., (3) 264 a d., (4) 49, 149, 177, 295, (5) 89, 106 a d., 154, 313, (6) 177, 279, (7) 133, 352 a d., (9) 77, 115 a d., 281, 315, (10) 14, 137, (11) 96, (12) 49 a d., 234, (14) 192 a d.
činžovní (1) 202
holý (5) 86
komorní (5) 86, (7) 265
koupený (7) 265
kultovní (1) 162 a d.
naturální (5) 119, (9) 180
peněžní (8) 328
poddanský (5) 100, (8) 329
urbariální (7) 352
úroční (6) 279
válečný (1) 166 a d.
věčný (3) 87, (5) 50 a d., (12) 53, (15) 125
platidlo (4) 141
plavci starší (14) 181 a d.
plebán (16) 76 a d.
plebejci (8) 330, (9) 292, (10) 220, (12) 122, 229, 245, (13) 54, (14) 120 a d., (17) 194, 304, (19) 275
plebiscit (13) 252, (14) 65, (15) 78, (17) 156, (18) 44
plebs (4) 243
plemena (1) 157 a d., (3) 228 a d., (4) 26 a d., (6) 246 a d., (9) 223
plen (2) 258 a d., (3) 91 a d., (4) 82, (8) 290
a výboj (5) 92
plenění (13) 207 a d.
plnění (9) 255, (17) 302, (19) 291
dlužní (5) 86
plnoletost (5) 296, (6) 255, (18) 229
pluralismus (17) 346
pobór (1) 177
pobuřování (8) 282, 290, (13) 207, (17) 35, (19) 74 a d.
pocty (poklony) (5) 84
počestije (1) 178
počet
klást (skládat) (7) 165, (14) 189
učinit (15) 136
podači (12) 233
podačníci (8) 315
podání (11) 33
podávení (8) 290
poddaní (1) 84, 96, 104 a d., 178 a d.,

214 a d., (2) 125, 200 a d., (3) 13 a d., 97 a d., 115 a d., 150 a d., 265 a d., (4) 24, 94 a d., 133 a d., 246 a d., 306 a d., (5) 68, 79 a d., 105 a d., 292 a d., 302 a d., 335, (6) 6, 50 a d., 125 a d., 251 a d., (7) 56, 60, 101 a d., 230 a d., 291 a d., 335 a d., (8) 136 a d., 188 a d., 282, 303 a d., (9) 169 a d., 244 a d., 329 a d., (10) 8, 57 a d., 135 a d., 224 a d., (11) 20 a d., 108 a d., 258 a d., (12) 56 a d., 200 a d., (13) 69 a d., 285 a d., 302 a d., (14) 25, 37, 159, 335, 352, (15) 8, 98 a d., 116 a d., 263, (16) 125 a d., (17) 307 a d., (18) 183, 211 a d., 375, (19) 165 a d., 253 a d., 301, (20) 6, 8, 148, 161 a d., 308 a d.
zakoupení (19) 179
poddanství (9) 225, (10) 58 a d., 255,278, (12) 182, 233, (14) 327, (17) 102, 123, 194 a d.
podhradí (18) 210
podíl (5) 118, (7) 262, (9) 193 a d., (19) 191
dědický (9) 194, (10) 242, (11) 115, (16) 8, 39, 51, (18) 231
důlní (4) 150
převod (9) 194
podkomoří (3) 117, 120, (5) 49, 157, 160, (14) 326, (15) 124, (16) 113
královský (4) 149
podkupující (9) 197
podloudnictví (13) 223
podmínka (14) 342, (19) 240
podnik (9) 152 a d.
národní (9) 130 a d., (11) 155 a d., (20) 81 a d.
sekvestrovaný (18) 89, 95
podnikání
družstevní (17) 133
soukromé (19) 142
podobojí (4) 269, (5) 331, (8) 221, (18) 274
podpora (5) 221, (6) 125 a d., (10) 124
chudinská (15) 77
nemocenská (6) 138 a d.
v nezaměstnanosti (4) 233 a d., (9) 118, 124, (17) 93, 109
podprodej (9) 179 a d.
podruh (2) 227, (3) 264, (5) 124, (8)333, (9) 187, (10) 110, 143, (13) 75, (17) 203, (20) 169 a d.
podruží (4) 288, (5) 124
podsedek (3) 273, (5) 319, (6) 279, (7) 353
podstata skutková (4) 73
podvod (8) 232, 290, (13) 53, (18) 250
podymné (1) 185
podžupan (11) 198, 200 a d., 237
pohánění
trhem (1) 102
ze škod (7) 166
pohanství (1) 95, 161 a d., (4) 49, (5) 142, (6) 23, (7) 156, 207, 262, (8) 289, (9) 241 a d., 304 a d., (10) 222, 245, (12) 240, (13) 198, (14) 316,(15) 142, 171, (17) 320, (19) 249
pohledávky (1) 105 a d., 273, (3) 273,(3) 273, (5) 58 a d., (10) 242, (11) 35, (13) 22, (18) 185, (19) 194, 232
dlužní (19) 116
konkurzní privilegované (12) 268
pohnání k soudu (15) 149
pohnaný (5) 79, (11) 90
pohostinství a průvod (1) 172 a d.
pohotovost branná (13) 177
pohraničí (7) 357, (9) 140, 119, (10)14, 149 a d., (12) 274, (13) 233 a d.,(14) 324, (19) 54
pohřby (3) 9 a d.
pojištění (3) 207, (5) 335, (8) 80 a d., (9) 29, (11) 153, 161, (12) 170, (13) 105 a d., 159 a d., (14) 98, (17) 255 a d., (19) 116, 241, 269, (20) 15
bratrské (8) 94
důchodové (9) 118

hornické (2) 5 a d., (4) 236, (5) 333, (7) 358 a d., (8) 80, (9) 118, (13)114
hornické provizní (4) 236
invalidní (4) 236, (9) 118
národní (8) 34, 48, (11) 136
nemocenské (4) 232, (6) 140 a d., (10) 120, (11) 136 a d., (13) 105, (17) 355
sociální (2) 5 a d., (4) 228aa d., (6) 142 a d., (7) 358 a d., (8) 79 a d., (9) 118 a d., (10) 123
starobní (17) 355
úrazové (13) 105 a d.
pokladna státní (17) 95
pokladny (13) 114
bratrské (1) 146, (2) 7 a d., (3) 168 a d., (4) 232, (6) 140, (7) 359, (8)80 (9) 118, (11) 249, (13) 114, (17) 260
nemocenské (2) 14
podpůrné (13) 114
zemské (5) 167
poklid (mír) (7) 240
poklona (1) 179
pokora (8) 291
pokřik (4) 55 a d., (7) 354
pokuta (2) 113, 257 a d., (3) 29, 129 a d., (4) 59, 77, (5) 90 a d., 156 a d., 229, 323, (6) 77, 173, (7) 174 a d., 246 a d., (8) 234 a d., 302, (9) 60, 274 a d., 313 a d., (11) 88, 143, (12) 57 a d., (13) 32, 180, (14) 146, 192, 329, (15) 158, (16) 96, (17) 26, 36, 169, (18) 183, 231, 249, (19) 60, 241, (20) 158
konvenční (5) 316
na majetku (8) 232
nesvědčení (7) 245
peněžitá (10) 142, (16) 262, (19) 80
soudní (12) 57
Poláci (5) 6
Polané (19) 252
pole
kobylí (8) 320 a d., (11) 6, (12) 34
Moravské - (13) 195
popelnicové (3) 9 a d.
sněmovní (14) 320
soudní (14) 320
policie (1) 132, 141, 254, 261, (3) 120 a d., 269, (5) 222, (7) 31, (8) 9,33, 292, (9) 14 a d., (10) 7, (11) 208 a d., 289, (12) 103, 161, 274, (13) 71, 101 a d., 198 a d., 302, (14) 6, 39 a d., 206, 302, 341, (15) 28 a d., (16) 206 a d., (17) 6 a d., 152 a d., 228 a d., 346, (18) 59 a d., 125 a d., 283, (19) 23, 50, 66 a d., 155, (20) 101 a d., 205 a d.
polis (13) 45, 239, (19) 165
politika sociální (4) 237, (17) 355
Polnni (4) 253
polosvobodní (14) 121
polygamie (5) 178
poměr
námezdní (9) 44, 119, 331, (10) 26,58
pracovní (6) 125, 168 a d., (9) 123, 277, 331, (11) 144, 161, (13) 158
právní osob (9) 308
pomocník (4) 90, (8) 291
přísežní (4) 65, 93, (20) 197
Pomořané (1) 157 a d., 256 a d., (3) 256 a d., (4) 252, (9) 353
pomsta (8) 282 a d.
pontifikát (9) 353, (13) 283
poplatky
dědické (7) 335
procesní (5) 97
soudní (5) 98
tržní (4) 165
urburní (4) 140
poplatnost mezikmenová (4) 243
popluží panské (4) 273
poprava (2) 281, (4) 60, (5) 136 a d., (7) 103, (8) 285 a d., (9) 319, (10) 175, (12) 214, (13) 73, 198 a d.,(14) 140, 316, (15) 153, 158, 248, (16)259

a d., (18) 163 a d., (19) 26, 169
poprávce (2) 224, (3) 108 a d., (7) 244, (18) 167 a d.
popraviště (18) 276
porady
Londýnské - (20) 293
Moskevské - 1945 (20) 34
porota (2) 43 a d., (3) 186, (4) 97, (5) 328, (6) 115, (10) 5, (12) 203, (14) 327, 335, (16) 287, (17) 166, (19)301, 308, 328, (20) 154
porotce (2) 43 a d., (12) 191, (14) 327
poručenství (2) 209, (3) 141, (4) 94, (7) 115 a d., 222 a d., (10) 66 a d., (11) 215, (12) 268, (13) 129, 133, (18) 356, (19) 241, (20) 108
deskami (7) 169 a d.
nad sirotky (5) 296, (12) 37
poručník (3) 268, (7) 235, 245, (8) 287, (10) 61 a d., (11) 34, (12) 8 a d.,(15) 135 a d., (16) 7 a d., (17) 211, 365, (18) 228, (20) 169
jako procesní zmocněnec (7) 168
králem daný (7) 163 a d.
mocný (7) 162 a d.
nedílný (7) 171
otcovský (7) 162 a d., (8) 287
sirotčí (7) 160 a d.
poruka (3) 149
pořádek
božský a přirozený (8) 179
nástupnický (20) 278
právní (4) 66, (14) 280
veřejný (3) 190 a d., (8) 294, (9) 33, (10) 52, (19) 244
pořízení
na případ smrti (12) 11, (16) 35 a d.
poslední (12) 13, (16) 35 a d., (17) 199
pořizovatel (16) 41
posel (2) 104, (4) 27 a d., (5) 297, (7) 237, (8) 290, (9) 265, (13) 17, (15) 117, (20) 279
poselství královské 1871 (15) 57
poslanci (4) 185, (5) 201, (6) 97 a d., (7) 38 a d., (8) 44 a d., (9) 99,103, 137, (10) 103 a d., 156, 167, (11) 216 a d., (12) 105, 202, (13) 105 a d., (14) 8 a d., 259 a d., 305, (15) 20 a d., 45 a d., 191, (16) 137, 298, (17) 5 a d., 107, 234, (18) 46 a d., 121 a d., 313, 362, (19) 7, 17 a d., 276, (20) 42 a d., 222
posloupnost (4) 31, (6) 268, (10) 238, (12) 11, (13) 285, (14) 334, (16) 39, 58, (17) 211
dědická (1) 272, (7) 158, (14) 328, (16) 36 a d., 180, (19) 193
intestátní (10) 225, (13) 286, 303
testamentární (10) 225, (12) 47, (13) 286, 303
posluch (4) 62 a d., (9) 304, 309, 316
poslušstvo (4) 99
possessio (7) 355, (14) 314
postglosátoři (2) 97, 103, (4) 281, (5) 319, (6) 36, (7) 218, (9) 204 a d., (12) 36, (13) 297
postih (4) 58, (8) 292, 298
trestní (18) 81
postila (1) 97, (3) 83, 138, (8) 282,(9) 299
postuláty cechovní (10) 23
poškození tělesné (4) 88, (15) 249
poškozený (4) 67 a d., (5) 91, (8) 318, (9) 67, 314, (13) 110
pošlina (1) 165
potaz (7) 252
potestas patria (15) 241
potřeby královské (7) 182
potvrzení
biskupské (11) 98
legátské (11) 98
papežské (11) 98
pověřenec královský (16) 281
Pověřenectvo SNR (11) 231, (12) 187, (14) 276 a d., (16) 222 a d.

pověřenci (9) 16, (12) 174, (19) 60, (20) 34 a d.
povinnost
branná (6) 67, (15) 73, (17) 109
doprovodu a dopravy (1) 172, (4) 48
pohoštění (4) 48, (5) 311, 328
pracovní (8) 243 a d., (9) 124, (20) 327
služeb (1) 158 a d., (13) 41
urbární (3) 267, (7) 356, (16) 139, (19) 177
vojenská (1) 172, (13) 196
povolení kutací (11) 249
povstání
ciompi (13) 53
české stavovské (11) 54, (13) 97, (14) 333, (15) 11, (16) 121, 177 a d., (17) 177, (18) 139 a d., 275, (20) 137
nevolnické (6) 272, (10) 255
ozbrojené (19) 17, 33, 60
poddanské (6) 270, (7) 223
polské (13) 205, (15) 31
polské 18. stol. (4) 262
polské 1830-1831 (1) 217 a d., (3) 144, (9) 365
pražské červnové 1848 (14) 46, (18)279
pražské květnové 1945 (9) 142, (11)128, (12) 141, (18) 281, 306, (19) 15, 33, (20) 298
pražské svatodušní 1848 (10) 20
protihabsburské (19) 301
selské (6) 272, (7) 88, 103, 291, (8) 327, (9) 338, (13) 78, (14) 203, (15) 101 a d., (17) 343
Slovenské národní - (7) 10, (8) 21 a d., 111 a d., (9) 371, (10) 168, 204 a d., (11) 153, 171, 179, (12) 110 a d., (13) 279, 308, (14) 59, 277, 283, 337, (16) 209 a d., (18) 24 a d., 306 a d., 375, (19) 15 a d., (20) 7, 25 a d., 207 a d., 325
stavovské (4) 248, (5) 160, (7) 207, (9) 360, (11) 58, (14) 32, (18) 151
powaba (mimořádná robota) (6) 279
pozdvižení, zločin (13) 208
pozemky (16) 287
alodiální (17) 103
provinční (17) 323
sloužící (8) 320
pozitivismus právní (13) 304
pozůstalost (4) 288, (5) 328, (8) 276, 291, 327, (9) 172, 194, (10) 60 a d., 145, 242, (13) 133, (16) 10 a d., (17) 199 a d., (19) 232, (20) 135 a d.
požadavky
Karlovarské (9) 6
státoprávní - české (13) 95
stavovské (13) 95, 98
práce
námezdní (1) 57, 124 a d., 215 a d., (2) 7 a d., 198 a d., (4) 134, 143, 204, 291, 312, (5) 218, (6) 52, (7) 351, (8) 79, (11) 47, (12) 147, (13) 110, (17) 120, (18) 198
nucené (17) 355
pracující (13) 105 a d., (18) 313, 319, (19) 10 a d., 179, 317, (20) 15 a d.,
praefectus (14) 312
praeiurament (7) 250
praestantiores (5) 12
pragmatismus (13) 68, (14) 89
prameny právní římské (7) 211, (18) 154
pranýř (3) 122, (5) 143, (8) 286, (16)86 a d., 257 a d., (18) 355
práva
demokratická - a svobody (7) 31, (14) 335
občanská - a svobody (3) 179 a d., (6) 226 a d., (9) 47, 369, (14) 112 a d.
kostelní (7) 152, 160, 211
lidská (1) 234, (8) 209, (19) 312,327, (20) 223
městská - viz Brikcí z Licka
městská - brněnská (17) 214

městská - viz Koldín P.
občanská (1) 238, (8) 46 a d., 173, (10) 256, (12) 192 a d., (13) 64, (17) 8, 24, 102, (19) 230, 327, (20) 211
Otakarova 1272 (1) 107, (2) 177
postranní (12) 263
Pražská - (15) 126 a d.
Pražská - Otakarova (20) 198
propadlá (15) 95
regální (17) 125
Soběslavská - (2) 187, (3) 79, 83, (12) 178, (15) 115 a d.
sousedská (4) 92
stavovská (13) 17, (17) 187 a d.
učená (13) 295, (20) 307
věcná (6) 245 a d., (7) 177, (10) 191, 219, 228, (15) 124, (17) 122, 299,301, 316, (18) 332
vrchní (15) 116, 128
vrchnostenská (4) 133, 138, (18) 134
výsostná (18) 154, (20) 168
výsostná - královská (18) 153
zakladatelská (4) 154, (5) 124, (6)277, (11) 5, 95 a d., (12) 46 a d.
zemská, Ondřej z Dubé (2) 112
zvláštní (2) 86, (3) 249, (19) 294
Židlochovická - (14) 329
pravda
formální (4) 74
materiální (4) 69 a d.
objektivní (4) 73 a d.
Ruská - (2) 65, 263 a d., (4) 59 a d., 304, (8) 301, 318, (9) 304, (11) 271, (13) 291, (15) 172, (17) 276, (19) 243
pravěk (3) 5 a d., (13) 68
pravidlo důkazní (13) 214
právníci
americtí (9) 73 a d.
čeští (12) 31, 37
královští (18) 245
osvícenští (13) 77
římští (12) 225 a d., (14) 125, 312, (15) 241, (17) 302 a d., (18) 346, (19) 230
socialističtí (17) 370
učení (19) 245, 296
právnictví (1) 83 a d., 228, (2) 60 a d., 97, 228 a d., 297, (4) 187, (5) 34 a d., 211
americké (14) 94
české (7) 53, 201, 257, 318, 363, (10) 13, (13) 64, 93, 202, (15) 38, 41, 227
rumunské (16) 299
římské (14) 117 a d.
stavovské (11) 264
učené (12) 28
Právník (časopis) (9) 378
právo
alpské (13) 191
americké (5) 135, (14) 343
anglické (4) 74, (5) 136 a d., (7) 66, (8) 191, (9) 209, (10) 257, (13) 284, (14) 317, (15) 284, (16) 308, (17)307, (18) 242, (20) 146
anglonormanské (15) 161
anglosaské (5) 141, 325, (12) 276
antické (12) 11 a d., 254, (13) 283, (14) 320
apoštolské stolice (20) 305
asylu (8) 343
asyrské (11) 268, (17) 314
atomové (19) 314
autorské (10) 256, (11) 215, (12) 271, (13) 307, (17) 121
babylónské (12) 251
babylónsko-asyrské (12) 251
bavorské (13) 197
božské (1) 86, (8) 188, (9) 205, 254, (15) 120 a d., 224, (20) 124
branného odporu (4) 176, 267, (15)155
brněnské (9) 278 a d., (15) 121 a d.
bulharské (4) 66, 301, (9) 302, (13) 393, (15) 173
burgundské (8) 317, (16) 42

buržoazní (4) 312, (5) 175, 211 a d., (6) 67 a d., 145 a d., (8) 282, (9) 123, 338, 368, (11) 254, (12) 188 a d., 216, 284, (13) 158, 270, (14)297, (15) 250, (17) 88, (18) 322, 365, (19) 50 a d., 307 a d., (20) 206 a d.
byzantské (4) 53 a d., 304 a d., (9) 302, 374, (10) 184, (12) 27, 235, (16) 148 a d., 289, 294, (20) 317
byzantské recepce (9) 315, (14) 325
cechovní (6) 62
církevní (2) 87 a d., 268 a d., (4) 305, (5) 141, (6) 68, 83, 252, (7)131 a d., 207, 346, (8) 324, (9) 206, (10) 250, (11) 258, 272, (12) 29,256, (13) 29, (15) 125, 208 a d., (19)290, (20) 304
císařské (14) 313, (16) 120
civilní (5) 279, (9) 207, (10) 217, 236, (11) 266, (12) 202 a d., (13)301, (14) 313, (17) 233, 252, (19) 232 a d., (20) 302, 330
čínské (12) 224
čekatelské (16) 37
české (4) 120, (6) 256, (7) 184, (13) 68, (14) 166, (16) 120, 262, (18) 357, (19) 178 a d., 244 a d., 322, (20) 6, 192
české historické (12) 285
české historické státní - (13) 85 a d., (14) 70, 336
české, recepce (12) 33
české státní (9) 98, (17) 174, (18)367
československé (19) 47 a d.
čínské (5) 321 a d., (6) 257 a d., (9) 318 a d., (10) 218, 239, (11) 266,(14) 317, (15) 248 a d., 285, (17) 353 a d.
čínské, dědické (14) 317
dědické (1) 273, (3) 160, (5) 124,296, 316 a d., (6) 243 a d., (7) 115, 159, (8) 228 a d., (9) 170, 192, 326 a d., (10) 57 a d., 215 a d., (11) 29, 100, 214, (12) 37, 258, (13) 302 a d., (14) 293, 317, 328, 350, (15) 116 a d., 242 a d., (16) 19, 29, (17) 115 a d., 199 a d., 277, 313 a d., (18) 210 a d., 350, (19) 177 a d., 230 a d., 289
dědické - k českému království (7) 86
dědické - ke statku (7) 255
dědičné (16) 183, (17) 177
disciplinární (3) 270
domovské (6) 120, (9) 33 a d., (13) 113 a d.
družstevní (19) 313
důkazní (20) 197
dvorské (20) 183
egyptské (10) 213, (12) 224, 251
egyptské staré (8) 237 a d., (12)251
emfyteutické (19) 178
erbu a pečeti (4) 173 a d.
evropské (9) 201, (14) 318, (15) 247
feudální (5) 87, (7) 276 a d., (9)308 a d., (13) 81, (15) 145, 260, (18)366
finanční (4) 246, 280, (10) 260
francké (7) 183, (9) 244, (13) 11 a d., 289, (16) 37 a d., (20) 304
francké obyčejové (13) 24
francouzské (4) 82, (5) 211, 306, (6) 108, (7) 66, 241, 327, (10) 112, (11) 271, (14) 318
germánské (4) 92, (9) 206, (11) 285, (13) 18, 305, (16) 59, 64, 256, (20) 264 a d.
hebrejské (5) 281, (12) 251, (19) 268
helénistické (12) 257, (14) 291, 312
historické (8) 130 a d., (9) 107, (10) 153, (11) 288, (14) 10 a d., 318, (18) 41, 143 a d., (19) 297
historické státní (15) 26 a d., 190
historické státní - české (13) 85 a d., (14) 70, 336
hmotné (9) 362, (11) 155, 160, (14) 332, (15) 254

horenské (9) 273 a d.
horní (2) 8, 85 a d., 220, (3) 152, 160, 242, 249, (4) 139, 256, 303 a d., (5) 157, 216, (7) 330, (8) 228, (9) 273, 281, 350, (10) 218, 248, (11) 91, 248, (13) 189 a d., (14) 167 a d.,329, 335, (15) 208, 212, (16) 186, (19)280, (20) 8, 310; české (12) 34, 276; jihlavské (9) 350, (13) 192; jihlavské, vrchní (18) 188; kutnohorské (10) 248, (13) 191; na Slovensku (14) 172 a d.,; saské (13) 190; slezské (9) 350; turecké (13) 190; uherské (14) 172
honorární (10) 183
hospodářské (19) 142, 145
hradeb (4) 166 a d.
hrdelní (5) 135 a d., (8) 292, (20)310
husitské (4) 304, (11) 260, (15) 120
hypotekární (10) 257
chorvatské (15) 173 a d.
indické (staré) (12) 251
islámské (2) 295, (12) 251, (18) 329 a d.
italské (4) 304, (7) 66, (9) 202, (14) 325
izraelské (10) 223
jazykové (18) 362
jezdecké (13) 199
jihlavské (2) 86 a d., (3) 242, (4)131 a d., 304, (5) 157, (6) 268, (14) 172, (15) 128, (18) 188 a d., (20) 189
jihoněmecké (17) 213
justiniánské (10) 183, (19) 239
kanonické (1) 83 a d., (2) 91 a d.,(3) 88, 141, 227, 243, 249, (4) 96 a d., 303, (5) 45, 52, 177 a d., 294, 299, 313, (6) 44, 282, (7) 66 a d., 211, 347, (9) 202 a d., 304 a d., (10) 245 a d., (11) 10, 49, 91, 269 a d., (12) 27 a d., (13) 8, 284, 301, (14) 174, 321 a d., (15) 280, (16) 57, 72, 103, 247, (17) 205 a d., 296, (18) 223, 228, 324, 355, (19) 223, 290, 296, (20) 304
kanonické, procesní (11) 9, 29; recepce (12) 32
kartelové (10) 260
klínopisné (14) 309, (16) 282, (17) 311, (18) 341
kmenové (13) 290
knihovní (15) 215
koaliční (5) 211 a d., (6) 162, (8) 193, (9) 120
kogentní (18) 72
kolchozní (18) 320
kolizní (9) 208
konířské (14) 181
konkursní (8) 327, (11) 30 a d.
krajské (18) 215
kutnohorské (14) 172
kviritské (10) 183, (14) 313
langobardské (20) 269
latinskoamerické (18) 327
lenní (1) 162, (4) 280, (5) 302, 310, (6) 24, (7) 337, 355, (13) 302, (14) 319, 332, (15) 208, (18) 292, (20) 8, 145
lidové (11) 271
lidově demokratické (19) 50 a d.
lidské (1) 86, (9) 259, (12) 209 a d., (15) 160
lovecké (18) 164
magdeburské (3) 272, (4) 131, (5) 56, 318, (7) 66, 148, 211, (9) 355, (10) 139, 249, (12) 263, (14) 173, (15) 123 171, (16) 290, (17) 213, (18) 225,(19) 293, (20) 180 a d.
majetkové (3) 227, (4) 316, (5) 92, 330, (6) 67, (7) 144 a d., 275, 291, 335, (9) 192, 321, (10) 184, 225 a d., (12) 223 a d., 279, (13) 31 a d.,285, 310, (15) 118 a d., 273, (16) 290,(17) 311, (18) 70, 85, 310 a d., (19) 241, 283, 306, (20) 7

majetkové - manželské (4) 120, (17)214
manželské (5) 175 a d., (6) 24, 67 a d., (7) 266, (8) 338, (9) 192, 340, (10) 216, 219, (11) 213, (18) 127, 210 a d., 360, (19) 241 a d., 328, (20) 8
manželské - židovské (5) 171
mateřské (4) 141, (20) 189
městské (1) 101 a d., (2) 70, 86, 201 a d., (3) 83, 117 a d., 221, 249, (4) 75 a d., 153 a d., 239 a d., 303 a d., (5) 55 a d., 155, 295, 313 a d., (6) 60, (7) 60, 303, 338, (8) 232, 292, 327 327, (9) 203 a d., 355 a d., (10) 72, 139, 227 a d., (11) 34 a d., 91, 258, (12) 31 a d., 182, 256 a d., (13) 189, (14) 167, 243, 339, (15) 117 a d., (16) 172, 289 a d., (17) 199 a d., 222, 307 a d., (18) 126, 184 a d., 205 a d., 324 372, (19) 244 a d., (20) 7, 12, 171 a d., 313
městské, arestace (11) 37
městské, Brno (7) 183, 191
městské, české (6) 26 a d.
městské, italské (4) 125
městské, německé (12) 262, (20) 192 a d.
městské, polské (12) 262
městské, pražské (16) 261
městské, slovenské (20) 269
městské, spišské (18) 205 a d.
městské, žilinské (9) 355
mezinárodní (3) 92, (4) 280, (5) 279, (8) 38 a d., (9) 206, 209, (10) 105, (11) 288, (12) 211 a d., 223, 262, (13) 157, (14) 299, 305, 314, (15)208, (16) 6, 252, (17) 358, (18) 11 a d., 51, 344, (19) 278, (20) 215 a d., 308
mezinárodní - soukromé (1) 104, (6)36, (9) 201 a d., 242
mezinárodní - válečné (3) 92
mezní (14) 167
milosti (13) 205
mílové (3) 264, (4) 181
mincovní (11) 273
mincovní, biskupské (13) 292
mlynářské (1) 192, (17) 125, (19)293
moravské (4) 115, (14) 329, (19) 322
na pastvu (5) 125
na práci (12) 145
na sebeurčení (14) 10 a d., 222 a d., (15) 62, 185 a d., (18) 23 a d., (19) 22, (20) 30
na stávku (5) 212
nalézat (17) 317
nacistické (4) 314, (16) 199
námořní (9) 209
nástupnické (12) 267
nástupnické, české (9) 327
německé (3) 221, 243, (4) 81, 146, 256, 209, (5) 301 a d., (6) 254, (7) 148 a d., 208, 235, 317, 333, (9) 351 a d., 374, (12) 36, 262, (13) 296, (15) 146, 210, 284, (16) 38, 202,(17) 349, (18) 206 a d., 357, (19) 178, 197, 293 a d., (20) 310
nepsané (7) 299, (17) 308
norimberské (10) 249, (15) 121, (17) 214, (20) 189
nosit zbraně (18) 356
nouzové (13) 197, 262, 268
občanské (2) 293 a d., (4) 54, 64,(5) 175 a d., 228, 310, (6) 68 a d., 274, (7) 327, (8) 25, 89, (9) 131, 326, (10) 189 a d., 253 a d., (11) 153 a d., 213, (12) 224, 256, 284, (13) 159, 244, (14) 273, 295, 336 a d., (15) 66, 173, 208 a d., (16) 6 a d., 286, (17) 284, 357, (18) 68, 80, 320, 375, (19) 125, 213, 306 a d., (20) 82, 318
občanské, polské (19) 314
občanské, rakouské (6) 34, (7) 317, (19) 306
obecné (16) 120, 308, (17) 324, (18) 241 a d.

obchodní (5) 334, (6) 46, (7) 327, (8) 328, (9) 209, (10) 14, (14) 95, (16) 189, 252, (17) 123, 357, (18) 205, 332, (20) 146
obchodní a směnečné, rakouské (15) 208, 214
obligační (4) 297, (9) 310 a d., (10) 226, (12) 254, (13) 159, (14) 328,(17) 123, 277, 289, 311, 316, (18) 350,(19) 230 a d.
obojí (7) 348
obyčejové (2) 85 a d., 200 a d., 268, (4) 28, 52, 66 a d., 297, (5) 295,307 a d., (6) 255, (7) 56, 130 a d., 202 a d., 318, (8) 324, (9) 193, 273, 303 a d. d., (10) 213 a d., (11) 38, 75, (12) 37, 221, (13) 37, 271, (14) 332, (15) 116 a d., 234, (16) 255, 263, (17)123, 223, 307 a d., (18) 148, 212 a d., 323 a d., (19) 211 a d., 329, (20) 146, 274, 317
odporu (8) 173, (12) 272
okupační (9) 124, (13) 157 a d.
orientální (8) 239, (12) 251, (13)284, (14) 312
osobní (12) 254
oštěpní (13) 197
otomanské (20) 317
otrokářské (10) 189, (17) 304
pandektní (2) 293, (3) 233, (9) 205, (13) 302, (14) 297, (17) 367
partikulární (18) 212, 218, 324
patentní (1) 138, (18) 237 a d.
patrimoniální (5) 82, 310, (8) 139, (5) 68, 70, 318
patronátní (11) 96, 278, (16) 62, (18) 215
peregrinské (12) 227, 257
pěstní (10) 236
plavecké (14) 185 a d.
podací (11) 93
poddanské (7) 336 a d., (9) 172, (10) 225 a d., (17) 307, (18) 325, (19)292
poddanské, majetkové (10) 225
poddanské, nemovitostní (9) 176
podzákupní (9) 177
poklasické (10) 183 a d.
policejní (16) 269
polské (3) 251, (4) 82 a d., 257 a d., (5) 279, 302, 313, (6) 251 a d., (7) 189, (9) 354, (10) 246, (16) 293, (19) 244
popravy (18) 186
poručenské (7) 166
poříční (14) 181 a d.
postranní (10) 277, (19) 294
postranní, anežské (14) 195
pozemkové (4) 312, (13) 262, 274, (17) 284, (18) 320, (19) 311
pozemkové, německé (1) 265
pozemkové, poddanské (19) 179
pozemkově vrchnostenské (3) 270, (5) 90, (20) 7
pořizovací (12) 11
požívací (5) 115, (6) 275, (9) 178, 181, (10) 64 a d., 228, (11) 163, 167, (15) 243
pracovní (3) 231, (5) 211, 219, (6)186, (7) 32, (8) 79 a d., (11) 161, 215,256, (12) 276, (13) 172, (14) 98, (17) 115, 358, (18) 93, 320 a d., (19) 219, 306
prétorské (14) 313, (16) 23, (17) 300, (19) 288, (20) 302
procesní (1) 103 a d., (2) 85 a d., (3) 81, 127 a d., 217 a d., (4) 52 a d., 257, 284, 310, 316, (5) 44, 328, (6) 252, (7) 144, 158 a d., 220 a d., 327, a d., (8) 282, (9) 316 a d., (10) 191, 217 a d., (11) 9 a d., 153 a d., 215 a d., (12) 34, 256, (13) 116, 285, 310, (14) 88, 126 a d., 248, 293, 325, (15) 524 a d., (16) 23, 179, 305, (17) 123, 233 a d., 365, (19) 211 a d., 306,(20) 7, 183, 197, 205, 214, 269, 332

procesní, attické (14) 291 a d.
procesní, buržoazní (18) 322
procesní, civilní (2) 297, (10) 215 a d., (11) 155, (12) 253, (18) 346
procesní, feudální (18) 321
procesní, helénistické (18) 344
procesní, řecké (14) 293
procesní,Římské (18) 344
propinační (17) 125
protektorátní (13) 229 a d.
provinční (10) 212, (12) 224, (14) 125, (18) 348
pruské (9) 338, (10) 246
předklasické (10) 183, (18) 349
předkupní (3) 268, (6) 49, 244 a d., (9) 170, (10) 77, (18) 228, (20) 172
přirozené (2) 241 a d., (3) 138, 233, (4) 282 a d., (5) 285, 315, (6) 112, (7) 67, 155 a d., 210 a d., (8) 108 a d., 203, (9) 107 a d., 337, (10) 58 a d., (11) 13, 286, (12) 208 a d., (13) 63, 266 a d., 305, (14) 10 a d., 297, 343, (15) 46 a d., 120, 159, 208 a d., (17) 177, 302, 352, (18) 41, (19) 245 a d., (20) 123 a d., 282, 291
ptolemaiovské (18) 373
purkrechtské (19) 291
rakouské (6) 34, (8) 92, (12) 38, 181, (14) 306, (17) 116, (19) 76, 305, 328, (20) 319
rakousko-uherské (18) 370
ražby (17) 334
rekursu (15) 211
retraktní (8) 302
revoluční (12) 214, (17) 167, 279, (19) 61, (20) 206
rhodské (17) 302
ribvárské (16) 65
rodinné (3) 227, (5) 187, 310, (6)67, 90, 245, (7) 265, 335, (9) 308 a d., (10) 217 a d., (11) 214. (12) 13, 24, 226, 279, (13) 38, 310, (14) 350, (15) 124, 249, 273, (16) 287, (17) 277 a d., 311, (18) 210 a d., 320 a d.,(19) 238 a d., (20) 301
rumunské (10) 274, (15) 231 a d.
ruské (4) 86 a d., (5) 312, (11) 271, (15) 171 a d.
rybolovu (17) 125
rychtářské (16) 258 a d.
řecké (4) 301, (5) 279 a d., (10)212, (11) 265, (12) 6 a d., 224, 252, 283, 289, (14) 291, (15) 253, (16) 145, 286 a d., (17) 300 a d., (18) 343,(19) 268, (20) 254, 317
řecké, manželské (12) 7
řecko-římského Egypta (20) 253
římské (1) 83 a d., (2) 63 a d., 219 a d., (3) 63, 216 a d., (4) 55 a d., 280, 301 a d., (5) 279 a d., 301 a d., (6) 19, 22, 48, 252, 263, (7) 56 a d., 105 a d., 202 a d., 317 a d., (8) 180 a d., 302 a d., (9) 202 a d., 321 a d., (10) 58, 181 a d., 212 a d., (11) 11, 31 a d., 265 a d., (12) 5 a d., 253 a d., (13) 5 a d., 293, 302 a d., (14) 117 a d., 291 a d., 312 a d., (15) 153 a d., 208 a d., (16) 5 a d., 247 a d., (17) 115, 219 a d., 307 a d., (18) 323 a d., (19) 211 a d., (20) 7, 127 a d., 245 a d., 301 a d.
římské, klasické (10) 236
římské, občanské (12) 224
římské procesní (9) 321, (11) 29, (12) 253, (14) 117 a d., 314, (19) 237
římské, recepce (6) 31 a d., 283, (7) 147 a d., 203, 317, (8) 318, 324, (10) 251, (11) 252 a d., (12) 32, 253, (14) 294 a d., (16) 177, 269 a d., (17)307, 367, (18) 323 a d., (20) 192
římské, rodinné (12) 14
římské, soukromé (7) 159, 181, (11) 282, (19) 236, 242

římské, trestní (8) 231, (11) 282,(12) 254, (19) 237, 242
římské, veřejné (14) 297
římsko-byzantské (15) 232
římsko-egyptské (8) 245
římsko-kanonické (6) 266, (7) 241 a d., (19) 165
říšské (9) 362, (13) 229, (16) 199, (19) 146
sakrální (12) 222
sálské (16) 65
saské (4) 75, 304, (5) 58, (10) 248, 249, (14) 173, (16) 120, 266, (17)211, (18) 229 a d.
selské (1) 270
severoněmecké (15) 123
shromažďovací (9) 375, (10) 259, (11) 224, (12) 284, (17).7, 30, 70, (19)18, 72 a d.
skladu (1) 139aa d., (17) 334
slovanské (4) 301, (7) 279, 316, 334, (8) 227, 352, (9) 259, 304 a d., 351, 359, (10) 243, 278, (11) 84 a d., (13) 291, 309, (14) 37, 325, 352, (15) 167 a d., 210, (17) 222, 365, (19) 190,199
směnečné (5) 334, (6) 46, 55, (16) 189
smluvní (12) 211, (13) 172, (14) 350, (19) 333
socialistické (4) 313, (11) 150, (12) 221, (14) 294, (17) 281 a d., (18) 98, 364, (19) 65, 268, 284, 328, (20) 331 a d.
sociální (5) 213
soudcovské (11) 39, (14) 183
soudní (4) 257, (13) 295, (15) 174, (19) 216
soukromé (2) 114, 293, (3) 82, 141, 217 a d., (4) 257 a d., 303, 310, (5) 50, 53, 328, (6) 107, 244 a d., (7) 319, 329, (9) 181, 314, 324, (10) 214 a d., (12) 37, 51, 211 a d., (13) 283, 302, (14) 119, 125, 166, 175, 310, 317, 350, (15) 152, 210, (16) 48, 192, 250 a d., 305, (17) 115 a d., 199, (18) 61, 147 a d., 207 a d., 321 a d., (19) 215 a d., (20) 183, 242 a d.
sovětské (6) 192, 210, 226, (13) 260, (17) 281, (18) 80, 89, 380, (19) 12, 142, 283
sovětské, občanské (6) 220
sovětské, pracovní (6) 220
sovětské, správní (6) 226
sovětské, trestní (6) 220
spolčovací (5) 212 a d., (9) 375,(10) 259, (12) 284, (18) 278, (19) 72
spolčovací a shromažďovací (14) 336
spolkové (6) 127, (17) 132
správní (2) 296, (3) 230, (5) 175, 331, (7) 327, (8) 25, 89, (10) 260, (13) 123, 262, 301, (15) 249, (16) 291, (17) 339, (18) 382, (19) 304, (20) 332
správní, pruské (19) 304
srbské (15) 173
stanné (1) 9, 111, (5) 82, (7) 134, 239 a d., 277, (8) 111, 207, 232, 332, 340, (10) 156, (11) 89 a d., (13) 195 a d., (14) 193, (15) 263, (19) 26, 32
Starého Města Pražského (12) 182
státní (2) 296, (3) 144, 154, 230,(4) 284, (8) 196, (9) 371, (10) 267, (11) 265, (12) 103, 201, 210, 256, (13)262, 282, (14) 259, (15) 69, 88, 95, 155 a d., (16) 113, 148 a d., (17) 235, 339, (18) 41, 271, 278, 324 a d., (20) 7, 332
státní - české (2) 33, (3) 154, (8) 128 a d., (9) 98 a d., (13) 94 a d., 262, (15) 12 a d., 210, (16) 177 a d., (18) 139 a d.
státní - české, historické (2) 39,258, (16) 302, (17) 104, 174, 233 a d.
státní - německé (19) 157
státní - rakouské (15) 14

státní - uherské (17) 238
statutární - (9) 205, (15) 122 a d., (18) 245, (20) 269
statutární - pražské (2) 178, 184
stavební (2) 176 a d., (5) 312, (12)36
stěhovací (4) 308
subjektivní (17) 323
šlechtické (9)354, (17) 327, (18) 215, 325, (19) 275, 292, (20) 7
šlechtické, uherské (10) 66
španělské (13) 299
štiavnické (4) 304
švábské (18) 229 a d.
švýcarské (14) 314
tavernikální (4) 308, (19) 281
testovací (11) 100, (17) 204
tiskové (11) 224, (12) 271, (18) 256, (19) 309, (20) 150
tiskové, rakouské (14) 304
trestní (2) 269 a d., (3) 86, 105 a d., (4) 54 a d., 257 a d., 302 a d., (5) 90, 202,a d., 319 a d., (6) 257, (7) 185, 275, 287, 327 a d., (8) 25, 227 a d., 310, (9) 309 a d., (10) 106 a d., 215 a d., (11) 115, 216 a d., (12) 29, 98, 188 a d., 271, (13) 262 a d., 304, 310, (14) 310 a d., (15) 128 a d., 208 a d., (16) 22, 29, 179, 202 a d., 305, (17) 69, 222 a d., 311 a d., (18) 94, 148 a d., 320 a d., (19) 59 a d., 211 a d., 300 a d., (20) 8, 183, 206 a d., 301 a d.
trestní, anglické (5) 150
trestní, athénské (17) 314 a d.
trestní, československé (13) 265
trestní, feudální (9) 358, (10) 144, (18) 321, (19) 192
trestní, finanční (19) 327
trestní, hmotné (13) 224
trestní, městské (18) 356
trestní, německé (16) 199
trestní, poddanské (4) 308
trestní, policejní (3) 190
trestní, procesní (2) 297, (9) 362, (13) 224, (16) 257
trestní, protektorátní (16) 199
trestní, sovětské (13) 265, (17) 276, (19) 61
trestní, vojenské (6) 71, (13) 224, (19) 277, 323
trůnní, české (16) 179
tržní (4) 155 a d., (12) 262, (16) 262, (18) 205, 211, (20) 185 a d.
třídní, podstata (14) 295
učené (12) 35 a d., (14) 167, 170, (19) 239
uherské (8) 92, 152, (11) 273, (12) 256, (13) 132, (14) 166, 306, (16) 245, (17) 115, (18) 220, (19) 76, 281
uherské, feudální (10) 80
ustáti (8) 232, (11) 89, 93
ústavní (3) 179, (5) 331, (10) 183 a d., 221, 260, (13) 99, 123, 230, 301 a d., (14) 9 a d., 103 a d., 305 a d., (16) 19, 29, 221, 252, (17) 116, 137, 321, (18) 142, 158, 188, (19) 312, (20) 8, 145, 155
ústavní, britské (13) 216
ústavní, polské (20) 106
ústavní, římské (14) 37
ústavní, říšské (19) 147
ústavní, USA (14) 85, 88
útrpné (3) 120, (8) 232, 282, 292, (18) 164 a d.
užívací (4) 297, (5) 310, (6) 275, (13) 38, (17) 301, (20) 172
válečné (13) 200, 207
várečné (14) 186
vdovské (18) 231
věcné (4) 297, (9) 170, 177, 321, 351, (12) 254, 258, (13) 235, 293, (14) 318, (18) 350, (19) 238 a d.
věčné (9) 172, 177
vedlejší (14) 181

věnné (7) 266
věnné, ke statku (7) 255
veřejné (2) 294, (3) 117, 226, (4) 158, 260, 281, (5) 212, (6) 82, 90, 107, 167, 235 a d., (7) 246, (8) 232, (10) 107, 214, 260, (11) 265, 273, (12) 51, 255, 265, (13) 94, 126, 285, 302, (14) 129, 304, 350, (15) 152, 160, 170, 174,(16) 48, 179, 192, (17) 94, 109, (18) 68, 147 a d., 227, 375, (19) 146, 233,312, (20) 107, 179, 282
veta (14) 338, (18) 122, 125, (20) 157
viničné (9) 273 a d., (12) 36, (14)329
vlastnické (4) 306, (6) 273 a d., (9) 61, 87, 170 a d., (10) 86, 100, (12) 200, 233, 245, (13) 7 a d., 286 a d., (14) 123, 350, (16) 50 a d., (17) 277, 300, 323, (18) 60 a d., 251, 360, (19) 6, 198, 231 a d., 332, (20) 76
vlašské (7) 149, 211 a d.
vodní (17) 122
vojenské (6) 67, (13) 214, (15) 249
vojenské, manželské (6) 67 a d.
vojenské, procesní (19) 277
volební (3) 177, 185, 189, (4) 218, 312, (6) 95 a d., 233, (7) 31, 46, (8) 30, (9) 98 a d., 364, (10) 104 a d., 259, (11) 221, (12) 104, 245, 284,(13) 134, (14) 9, 341, 386, (17) 11, 358, (18) 104 a d., (20) 152
volební, aktivní (8) 27, 30
volební, pasivní (8) 27, 30
volební, všeobecné (9) 106, 110, (14) 265, (15) 46 a d., (17) 85 a d.
volební, ztráta (17) 29, 30
vrchní (9) 172, (15) 117 a d.
vrchní, patronátní (17) 359
vrchní, staroměstské (15) 127
vrchnostenské (1) 107, 193 a d., (13) 145
vulgární (17) 323
vysadit (14) 183
zákupní (6) 278
záložné (19) 230 a d.
zápisné, ke statku (7) 255
zástavní (1) 105 a d., (5) 58, 78, 117, (7) 163, 264, 271, (12) 270,(19) 241
závazkové (10) 214, (11) 214
zeměpanské (17) 200, (18) 220
zemské (1) 103 a d., (2) 86 a d., 201 a d., 272 a d., (3) 142, 154, 161,(4) 51 a d., 192, 256, 308, (5) 54, 77 a d., 293, (6) 26 a d., 117, 278, (9) 359, (10) 72, 253, (11) 31, 41, 75, 87, 91, (12) 31 a d., 182, 201, 276, (14) 243, (15) 145, 153, (16) 178, 292, (17) 204 a d., 365, (19) 272,293, (20) 197
zemské, české (7) 54, 66, 138 a d., 240, 257 a d., 303 a d., (8) 231 a d., 321 a d., (19) 322
zemské, moravské (7) 160
zemské, proces (18) 325
zemské, pruské (9) 336 a d.
zemské, soukromé (18) 325
zemské, trestní (18) 325
znojemské - Štěpána z Vaškova (7) 110
zvykové (4) 164, (9) 206, (10) 57 a d d., 218, 248, (11) 267, (13) 109, (14) 196, 310, 317, (15) 234, (17) 311 a d., (18) 217, 323, 330, (20) 303
židovské (5) 178 a d., (10) 45, 336, (12) 33
živnostenské (14) 206, (17) 115, 127

pravomoc
bezpečnostní (11) 189
civilní (18) 185
diskreční, magistrátova (10) 236
hrdelní (18) 183, 186
nařizovací, mimořádná (3) 192 a d.
popravčí (18) 177, 184
radní (4) 150
rychtářská (4) 150

soudní (4) 134 a d., (9) 314, (18)183, (20) 156
soudní, královského dvora (18) 218
trestní (13) 12, 197 a d., (16) 92, (18) 165, 181
vrchnostenská (4) 139
zemĕpanská (10) 253
Praxis Criminalis (9) 362
Pražané (6) 60
prebenda (11) 100, (16) 83
precarium (5) 306, (6) 272, (8) 301, (9) 181, 323, (10) 58, 245, (19) 291
precedent (14) 89
predium (9) 360
prefekt (10) 126, (12) 224, (13) 200, (17) 322, (18) 127
městský (14) 132
prehistorie (4) 250
prelát (9) 280, (17) 336, (18) 336, (19) 290
prerogativa královská (18) 245 a d.
prezident (1) 78, (3) 170, 183 a d., (8) 19, 28 a d., (9) 130 a d., 369, (12) 103, 189, 243 a d., (13) 224, 230,(14) 339, (15) 151, 195, (16) 113, 200,(17) 14 a d., 85, 267, 273, 348, (18) 6, 9, 31 a d., 271, 306, 311, (19) 31, 51, 60, (20) 209 a d.
apelační (13) 66
gubernia (15) 17
krajinský (12) 166
republiky (6) 88, 224 a d., (8) 25 a d., (10) 149 a d., 263, (11) 154, 173, 222, (12) 143, 187, (14) 276, 306,(20) 16 a d.
říšského soudu (12) 202
státní (13) 184, (16) 199 a d.
USA (9) 51 a d., (14) 87 a d.
zemský (3) 199, (6) 99 a d., (8) 25, (9) 120, 147, (12) 165
presidium místodržitelství (17) 355
presumpce viny (17) 324, 353
prétor (4) 70, (10) 183, (12) 225, (14) 117 a d., (15) 242, (16) 7 a d.,(18) 345 a d., (19) 232 a d.
peregrinský (12) 225
urbanus (14) 127 a d.
primátor (6) 53, (14) 187, (17) 36
primores (4) 26 a d.
ac reguli (5) 11 a d.
princeps (4) 7 a d., (10) 183
princip vůdcovský (12) 95, (13) 249
principát (6) 249, (10) 53, 183 a d., 239, (11) 120, (12) 222 a d., (13) 57, 283, (14) 124, 312, (17) 299, 308, (18) 345, (19) 239, (20) 270
privilegia
cechovní (6) 40 a d., (10) 8
cechu plaveckého (14) 188
císařská (6) 43 a d.
Českého království (13) 97
Janova (5) 158
knížat (17) 195
měst nekrálovských (17) 199
měst pražských (14) 182, 191, (17) 204, 372
městská (2) 177, 303, (13) 88, (17) 199 a d., 372
městská brněnská (7) 191, (9) 275
monopolní (19) 151, 155
obchodní (6) 55
panovnická (18) 189
pro Němce (9) 119, (10) 293
stavovská (16) 127, (17) 104, (19)332
šlechtická (8) 138 a d., (9) 106, (12) 213, (13) 87, (14) 38, (17) 190
židovská (13) 32
privilegium (1) 105 a d., 218 a d., (2) 85 a d., 206, 261 a d., (3) 79, 96, 116 a d., 232, (4) 68, 133 a d., 309, (5) 65, 142, 292 a d., 323, (6) 45 a d., 245, 278, (7) 193, (8) 321 a d., (9) 202, 320 a d., (10) 9, 136, 141, (11) 109, 278, (12) 83, (13) 69, 196,

293, (14) 242 a d., 327, (15) 95 a d., (16) 52, 139 a d., (17) 12, 102, 202, 330 a d., (18) 109, 144 a d., 205 a d., (19) 163, 265 a d., (20) 161 a d., 260, 271, 311
církevní (11) 273
církevní 1222 (5) 308
fori (4) 262, (5) 142 a d., (11) 108
generální 1222 (4) 135
jihlavské (18) 189, (20) 310
knížete Soběslava II. (14) 241 a d., (19) 293, (20) 193
krále Jana 1329 (14) 246
krále Jana 1331 (18) 185
Matyášovo 1479 (9) 274
Němců pražských (14) 244, (19) 293, (20) 193
probatio certa (4) 92
probér (5) 153 a d.
probošt (10) 143, (12) 34, 47
proces
civilní (7) 199, (19) 233, 239
civilní, rakouský (13) 113
čarodějnický (4) 112, (14) 333
denunciační (4) 69, 96
formulový (19) 240
hrdelní (20) 302
inkviziční (4) 60 a d.
kanonický (1) 92, (7) 84, 192, (12) 35, (16) 96
kogniční (19) 240
legisakční (19) 240
Norimberský (10) 150 a d., 273
občanský (18) 320, 362
římsko-kanonický (2) 87 a d., (4) 141, (7) 168 a d., (16) 177
římský (7) 150, 187 a d., (10) 212, (12) 35, (14) 128 a d.
římský, trestní (14) 129, (20) 302
tiskový (2) 45
trestní (7) 199, 277, (10) 129, 199, 229, (18) 320, (19) 301
zemský (7) 150, 179
procurator (7) 169
prodej (1) 187, (3) 16, 155m (4) 94,118, 292, (5) 54 a d., 117 a d., 224, 313, (6) 253 a d., (7) 164 a d., 263, (8) 88, 235 a d., 322, (9) 171 a d., 276 a d., 302 a d., (10) 137, 145, 228, 252, (11) 92, 106 a d., (12) 9, 55 a d., (13) 19 a d., (14) 119, 191, (15) 241, (16) 35, 260, 283, (18) 231,241, (19) 191, (20) 16, 145, 165
dlužníka (5) 98
do otroctví (14) 158
nucený (9) 190
pro případ smrti (9) 174
zpětný (9) 178
prodlení (19) 241
profesoři (18) 274 a d.
profous (13) 197
program
agrární - fašistický (1) 265
akční - vlády (8) 22
břevnovský (9) 109
Budovatelský = (7) 8, (8) 16, 22 a d., (9) 140, (10) 267, (11) 130, (13) 278, (18) 312, (19) 12, 55, (20) 38, 52
Debrecínský - (20) 94
Gothajský - (8) 20
Hradecký - (8) 42, (19) 56
Košický vládní - (7) 8, (8) 15, 21 a d., 342, (9) 129 a d., 321, (10) 196 a d., 267, (11) 153, 171 a d., (12) 141 a d., 187, (13) 277, (18) 306,312, (19) 10, 12, 51 a d., 313, (20) 13 a d., 206, 297
politický, český (8) 129, (16) 161
politický, stavovský (8) 134
státoprávní, český (2) 33, (8) 127, 131, (9) 97 a d., (13) 86 a d., (14) 259, (15) 9 a d., 45 a d., (17) 343, (18) 140 a d.
Prohlášení práv člověka a občana (Fran-

cie) (16) 305
prohlídka
domovní (10) 126
policejní (17) 25
Procheiron (9) 303
projekt
Jásziho (18) 48
mírový, Jiřího z Poděbrad (viz návrhy mírové)
proklamace svobody, debrecínská (17) 229
prokletí (9) 316
prokonsul (14) 146, 316
prokurátor (1) 85, (4) 85, 124, (5) 70, (7) 194, (11) 36, 145 a d., (13) 307, (15) 117, (16) 83 a d., (18) 379
fiskální (9) 265
generální (11) 168
komorní (15) 104, (16) 119
královské komory (6) 61
královský (16) 122, (18) 246
prokuratura (8) 50 a d., 119, 232, 339, (10) 202 a d., (11) 146, (12) 179, (17) 166, 246 a d., (19) 283, 315
finanční (12) 178, 182, (19) 193
generální (17) 258
krajská, v Brně (2) 47
krajská, v Praze (2) 47
vojenská (17) 256
Prolegomena (16) 33, 36
proletariát (1) 7 a d., 124 a d., 212 a d., (2) 5, 44, (3) 144 a d., 216, 231, (4) 197 a d., 231, (5) 211 a d., (6)59 a d., 125 a d., 223, (7) a d., 329 a d., (8) 6 a d., 139 a d., 237 a d., 330 a d., (9) 7 a d., 113 a d., 277, 334 a d., (10) 5 a d., 137, 161, 197 a d., 269, (11) 127 a d., 237 a d., (12) 92 a d., 131 a d., 200 a d., 285, (13) 93 a d., 153 a d., 224 a d., 298, (14) 6 a d., 121 a d., 221 a d., 301 a d., (15) 6 a d., 186 a d., (16) 211 a d., 313, (17) 5 a d., 105 a d., 231 a d., 361, (18) 12 a d., 103 a d., 279, 306 a d., 368, (19) 10 a d., 106 a d., 278 a d., 318, (20) 6 a d., 117 a d., 216 a d., 299
promlčení (3) 161, (4) 295, (5) 95, 101, (6) 277, (7) 185, (8) 275 a d., (11) 91, (14) 292, (16) 115, (17) 323
pronájem (5) 124 a d., 297, (6) 279,(8) 244, (9) 184, (12) 86, (18) 230
pronásledovatel (4) 68, 74
pronotář Jindřich (14) 248
propadnutí
hrdla (9) 277, 313
majetku (8) 290
statku a hrdla (8) 285
proprétor (14) 139 a d., (16) 7 a d.,
propůjčení práva (3) 117, (5) 110, 305, 313, (8) 302, (9) 177 a d.
propuštěnci (8) 303 a d., (12) 257,(13) 39, 42, (14) 121, (15) 273, (17) 300. (19) 240, (20) 261
propuštění
manželky (5) 186
na svobodu (4) 94, (13) 13
zápisu (7) 270
proskripce (18) 190 a d.
prospektor (4) 131, 137
prostituce (18) 218
prostor kutací (4) 131
prostředky
donucovací (8) 287
důkazní (6) 245, (13) 5, 7, 188 a d., 244, 352, (15) 264
opravné (11) 160, (13) 222
opravné, mimořádné (12) 190
procesní (8) 232
protektor říšský (1) 74, (10) 170, (13) 166, 229 a d., (16) 200 a d., (19)26
Protektorát Čechy a Morava (2) 298, (4) 314, (5) 208, (6) 233, (8) 97 a d., (9) 5, 114 a d., (10) 150 a d., 264, (11) 197, (12) 120, (13) 157 a d.,

229 a d. (14) 349, (16) 199 a d., (17) 262 a d., (19) 25, (20) 219 a d.
protestanté (4) 280, (6) 26, (8) 37, (11) 54, (12) 48, 212, (14) 32, 331, (15) 5, (16) 247, (19) 164, 171, 275, 281, 331, (20) 137 a d.
protidůkaz (4) 87 a d.
protireformace (1) 136, (4) 264, 284, (5) 287, (6) 33, (11) 53 a d., (13) 301, (14) 38, 173, (18) 277, (19) 164, (20) 137, 315
Protobulhaři (10) 231
protokol
apelační (15) 119
Kostnický - (9) 356
kyjevský (18) 371
vizitační (18) 335 a d.
protonotář (5) 61, (16) 99, (18) 323,359
Prove, historický slovar (3) 162
provincie (5) 219, (10) 239, (13) 7, (14) 317, 324, (15) 243, 250, (16) 71, (17) 160, 226, 300, (18) 347
římské (5) 279, (14) 133 a d.
provise (2) 7 a d., (12) 45, 224 a d.
průmysl (1) 122 a d., 211 a d., (2) 201, (3) 152, 169, 303 a d., (4) 289, 312, (6) 39 a d., 134 a d., 270 a d., (8) 40, (9) 24, 29, 42, 232, (14) 91
Prusové (4) 264
průvod (1) 110 a d., (4) 51, 97, (7) 198, 298, (13) 211
průvoz (19) 152
pře (1) 90, 105 a d., (3) 107 a d., (4) 76 a d., (7) 277, 355, (9) 242, 275, (11) 33, 38, (14) 183, (15) 251
civilní (7) 197, (17) 353
hrdelní (18) 176
půhonní (7) 282
soudní (8) 284
trestní (7) 197
přeboj (8) 292
přečin (1) 49, (3) 200, (4) 136, 190,(5) 208, (7) 280, (8) 294
dopravní (7) 337
předmět doličný (4) 66 a d.
předměty kultovní (16) 250
předpisy
horně policejní (11) 249
policejní (1) 146, 151, (2) 220 a d., (13) 113
retribuční (12) 188
správní (5) 190
předseda
soudu (17) 23
vlády (11) 221, (13) 230 a d., (14) 262 a d., (20) 215, 224
předsednictvo vlády (17) 273
překážky manželské (5) 178, 187, 302, (9) 303
překupníci (13) 33, (14) 192
přelíčení (3) 122, (4) 58, 82, (11) 148, (17) 23 a d.
přestupek (1) 49, (3) 269, (4) 190, (5) 143, 220 a d., (9) 279, (10) 142, (14) 193, (16) 76, 90, 203, (18) 121, 188
policejní (1) 145,.(3) 145, (6) 98
převod práva (5) 117, 154, 312, (6) 278, (7) 264, (8) 240, 302, 321, (9) 172, 314, (10) 252, (11) 92, (12) 18, (13) 248, (16) 49, 282, (17) 208, 338, (19) 241
převoz (9) 189
příbuzenství (2) 65, (3) 18, 150, (4)114, 266, (5) 186, 187, (6) 243 a d., (7) 105 a d., 222 a d., (8) 302, (10) 68 a d., (12) 14, (15) 242, (17) 200,(18) 228, (20) 274
příjemce (4) 155 a d.
přijetí do pořádku cechu (14) 187
přímáří (3) 100 a d., (18) 45
přímus (4) 289, (7) 285
případ trestní (18) 175 a d.
přípověď (11) 36
městská (11) 37

přísaha (1) 115 a d., 201, 241, (2) 101 a d., (3) 66, 122, (4) 51 a d., (5) 171 a d., (6) 245, 281, (7) 132, 153 a d., 213 a d., 337, (8) 245 a d., (9) 274 a d., 316, (10) 146, 219,274, (11) 35, 90, (13) 210 a d., (14) 9, 21, 183 a d., 248, 325 a d., (15) 20, 264, 284, (16) 114, (17) 351, (18)58, 186, 232 a d., (20) 156
bez zmatku (7) 196, 250
doplňovací (7) 249
kmetů (7) 139
korunovační (15) 55, (20) 278
královská (16) 190
křivá (2) 186, (4) 119, (7) 213, (16) 263
lenní (16) 114
mezní (4) 94
náboženská (19) 281
nevolnická (7) 354
očistná (2) 115, (7) 251, (8) 289, (9) 307
pomocníků (7) 244
proti pečeti (7) 244
provizorní (7) 246
s kléskou (4) 109
se zmatkem (7) 132, 196, 250
služební (12) 178
služební, rychtářů (20) 323
svědecká (4) 116, (7) 194, 244, (16) 115
usvědčovací (4) 112
věrnosti (16) 281, (18) 47
za nemoc (7) 132
přísedící (3) 122, (7) 202, 238, (10)144, (11) 157, (13) 197, (14) 185, (19) 301
lidoví (19) 59, (20) 206
přísežní/k/ (2) 93 a d., (4) 51 a d., 135 a d., (5) 53 a d., 156, 328, (9) 303 a d., (10) 78, 136, 143, (14) 327, (15) 116 a d., (18) 216, 220, (20) 195, 322
horní (3) 153
rozhodčí (14) 127
soudní (18) 359
příslib (12) 18
příspěvky
státní (4) 233
rodinné (10) 123
přistěhovalci (14) 317, (18) 211, (20) 149
přiznání (7) 270
příživnictví (20) 19
psanec, psání (2) 274, (3) 132, (5) 180, (7) 245 a d., (8) 292, (11) 191, (18) 166 a d.
publikání (17) 304, 320
půda
dominikální (8) 150
dvorská (5) 107
neosazená (17) 199
nezakoupená (3) 272 a d., (18) 357
obecní (10) 135 a d.
počdanská (10) 136, 145, (16) 125 a d., (19) 177 a d.
pustá (3) 273
remanenční (4) 295
selská (14) 327
volná (3) 274
vrchnostenská (5) 107 a d.
zakoupená (3) 272, (18) 357
půhon (1) 105 a d., 92 a d., 210 a d., (3) 158, (4) 85 a d., (5) 79 a d.,297, (6) 279, (7) 88 a d., 132 a d., 220 a d., (8) 232 a d., 320, (11) 91, (16) 115, (17) 366
pro odboj (7) 283
propuštění (5) 102
svědčení (4) 82, (7) 239
zdvižení (4) 110, (7) 236 a d.
půjčka (4) 290, (5) 313, (6) 8, 192, (7) 268, (8) 287, 315, 328, (9) 77 a d., (10) 219, (11) 49, 96, 108, (13) 20 a d., 284, (14) 183, (15) 244, 253, (16) 93, 283, (17) 303, (18) 343, (20) 300

na hypotéku (10) 215
státní (10) 116, (17) 188
půlchalupník (9) 171
půlsedlák (9) 171
půlzahradník (3) 265
punktace (15) 45, (17) 104
Punové (10) 222
puritáni (5) 135 a d., (18) 259, (20) 145 a d.
purkmistr (3) 132, (4) 161 a d., 278, (5) 53 a d., 217, (6) 95, (7) 234 a d.,(9) 273 a d., (12) 64 a d., (14) 39, 188, 195, (15) 41, 132 a d., (17) 216, (18) 123 a d.
konšelský (4) 150
purkrabí (2) 206, (3) 109, 132, (4) 156, (5) 297, (7) 132, 229 a d., (8) 262 a d., (14) 196, (15) 101, 117, (16) 89, (17) 209, (19) 294
hradu Křivoklátu (17) 209
hradu Pražského (7) 278, (15) 118
nejvyšší (7) 280 a d., (8) 234, (13) 66, (14) 196, 203, (16) 166, 181, 193, (17) 183
pražský (3) 243, (7) 268, (8) 291, (11) 91
purkrecht (3) 272, (5) 313, (9) 177, 197, (10) 136, (18) 357, (19) 179 a d.
působnost zemřanská (18) 183
původ (2) 224, (3) 164, (4) 51 a d., (7) 253 a d., 304
pych (3) 93, (5) 300, (8) 285, 293

questor (16) 16
quodlibet (5) 33 a d., (9) 294, 355, (11) 9, 257 a d., (15) 120, (17) 327

raabizace (5) 105, (6) 275, (8) 328
rab (4) 27, 33
rabuše (10) 141
racionalismus (9) 205, (12) 272
rada /Rada/ (4) 36, (19) 257
apelační (3) 157
Centrální -, kontrarevoluční /Ukrajina/ (14) 224
dělnická (1) 32, (8) 93, (12) 93,(13) 127, 272, (19) 297
dělnická a národní (18) 46
dělnických a vojenských delegátů (5) 258
dělnických delegátů, Varšavská (5)246
dvorská, komorní (1) 146
dvorská, válečná (6) 74 a d.
Hospodářská - (6) 195, (10) 104, (20) 77
knížecí (12) 234
Kontrolní - (19) 311, 330
královská (5) 142, (7) 282, 286, (14) 152, (18) 323, (19) 258 a d., (20)278
lidových komisařů (4) 203, (5) 235, (6) 193 a d., (14) 221 a d., (18) 80 a d., 320, (20) 72
městská (2) 226, 237, (3) 128, (4) 104, 134 a d., 273, (5) 50 a d., 243, (7) 249, (9) 273 a d., (10) 249, 253, (11) 50, 198, (12) 57 a d., (13) 131, 181 a d., (15) 117 a d., (17) 35, 216 a d., 237, (18) 184, (19) 280, (20)198
městská magdeburská (17) 212
ministerská (5) 223, 237, (11) 207, 271, (12) 169
ministerská, Maďarská (9) 32, (11) 219
místní - v Maďarsku (10) 267
místodržitelská (16) 130 a d.
na obranu Slovenska (16) 234
národní (5) 238, (14) 308
národní -, Česká (19) 7, (20) 39
národní -, Československá (13) 160, (15) 189, (18) 16
národní -, Maďarská (9) 10, 31, (11) 205, (15) 64, (16) 275
národní -, Nejvyšší (19) 278
národní -, Polská (19) 260, (7) 22 a d.

národní ., Slovenská (8) 24 a d., 115 a d., 342, (10) 168, 198, (11) 112 a d., (13) 106, (14) 21 a d., 277 a d., (15) 198 a d., (16) 209 a d., (18) 21 a d., 306 a d., (19) 10 a d., (20) 25 a d., 206 a d., 325
národní ., Slovenská, Deklarace (16) 219, (19) 33
národní jednoty Polsko (7) 28
národního hospodářství, Nejvyšší (20) 73
novoměstská (14) 183 a d.
obecní (9) 282, (13) 141, (15) 76, (19) 113
obrany státu, Nejvyšší (3) 208, (9)17
poddanských měst (12) 85
podniková (8) 26, 40, (9) 131, 147, 153, (11) 136, (20) 62
pozemková (11) 178
práce a obrany (6) 193 a d.
Regentská - (5) 237
republiky (10) 103 a d.
revírní (1) 43 a d.
revoluční vládní - v Maďarsku (1) 10, 15, (5) 255
revoluční vládní - na Slovensku (1) 10 a d.
říšská (2) 33, (5) 222, (6) 229, (8) 134, 334, (9) 106, (14) a d., 335, (15) 45 a d., (17) 92, (18) 140
říšská, rakouská /vídeňská/ (13) 105 a d., (18) 108
Socialistická - (14) 25, 63
soudní (18) 358
spolková (12) 103 a d., 202
správní (5) 268 a d., (20) 62, 151 a d.
staroměstská (14) 195
Státní - (5) 180 a d., (10) 109 a d., (12) 119, 169, (17) 180, (18) 7, (20) 324
Tajná - (18) 243 a d.
válečná (13) 197
velká (13) 57
výrobní (20) 105
vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) (8) 60
závodní (1) 30 a d., (8) 40 a d., 116, (9) 120 a d., (10) 206, (11)135, 249, (12) 137 a d., (13) 279, (18) 57 a d., (19) 313, (20) 59, 72
závodní, hornická (12) 137
Zemská národní rada, Polsko (7) 21 a d.
zemská, školská (17) 251
rada, vrchní zemský (13) 230
radikalismus (1) 223 a d., (8) 149 a d., 219 a d., 331, (9) 99 a d., 292 a d., 319, (10) 234, 259, (13) 70, 86, (14) 8 a d., (15) 8 a d., 226, (17) 154, 190
selsko-plebejský (9) 292 a d.
Radimičové (4) 251
radní (14) 185, (20) 153
obecní (13) 125
radnice (4) 155, (5) 54, (14) 194, (16) 262
rady, národní a výbory na Slovensku (1)8
Raňané (1) 157 a d., (3) 256, (8) 314
Rénové (9) 352
rasismus (13) 232 a d., (14) 339, (16) 307, (18) 30, (20) 74, 211 a d., 290
Ratoří (5) 8 a d.
ražba (13) 189
readmisse českého hlasu (19) 146
reakce (8) 91, (13) 304, (14) 304, (19) 6 a d., 316
realismus (11) 258 a d.
ruský (11) 285
realisté, politická strana (15) 56
recepce (8) 309, (18) 353, (19) 230,293
obojího práva (7) 348
práva z jiných zemí (7) 212 a d.
rakouského a uherského práva (18)370

Římského práva (1) 97, 103, (2) 87 a d., (4) 92, 141, 280, 302, (5) 77 a d., 280, 316
recesy decennální (17) 179
reconventio římskokanonické (7) 199
redemptio servitii (1) 172
redemptor (20) 302
referendum (9) 150, (10) 103, 129, (20) 108
reforma
pozemková (1) 27, 265, (4) 313, (8) 25 a d., (9) 7, 34 a d., 119, 148, 367, (10) 260 a d., (12) 160, 275, (13) 237 a d., (14) 279, 338, (16) 226, (17) 101, 121, 258, 358, (19) 11, 45 a d., 109 a d., 330, (20) 43 a d., 297, 330
pozemková 1945-1950 (11) 171 a d., 214
pozemková, první (12) 164, 171, (13) 245
zemědělská (19) 114
župní (14) 81
reformace (4) 260 a d., 305, (5) 287, (6) 46, (7) 66 a d., 145, 228, (9) 348, 357, (11) 62, 72, 251, (13) 284, (14) 169, 300, 321, (15) 221, (16) 247,(17) 352, (19) 153, 275
německá (12) 92, (19) 166
reformismus (1) 15 a d., (2) 6, (3) 182 a d., (4) 232 a d., (6) 130 a d., (8) 83 a d., (9) 55, 106 a d., 334 a d., (10) 17, (11) 134, (12) 92, 137 a d., 244, (13) 159 a d., 273, 308, (17) 7 a d., (18) 57, 116, 305, (19) 19, 68, 94, (20) 30, 286,a d.
reformy
agrární (1) 257 a d., (18) 333, (19) 315
agrární, pruské (14) 349
Gudeovy - (14) 309
josefinské (6) 272, (13) 97, 306,(14) 202, (15) 56, (16) 166, 295, (20) 322
měnové (8) 230, (9) 133, 157, (11) 261, (20) 103
mincovní (4) 141
municipiální (4) 312
osvícenské (11) 72
poddanské (19) 177
poddanské Josefa II. (18) 375
školské (8) 149
terezián ské (14) 202, (15) 56, 99, 281, (20) 133
urbariální (14) 217, (18) 375
Urukaginovy (14) 309, 312
regály (1) 164 a d., (2) 86 a d., (3)83, 115 a d., 241, (4) 135 a d., 154,307, (8) 228, (9) 283, 359, (10) 247, (12) 262, (14) 329, (17) 199, (18) 153, (19) 293, 312, (20) 187
celní (4) 154, (10) 247
honební (3) 271
horní (4) 133, 154, (5) 161, (10)247, (12) 276
knížecí (17) 291
královský (16) 186
krčemní (10) 246
mincovní (4) 148, (5) 161, (10) 247, (11) 274, (13) 292, (17) 334
trhový (10) 247
tržní (4) 154, 162 a d.
viničný (9) 273
regent (19) 157, 188
registr varadínský (12) 232
registra (7) 134 a d., 241 a d., (8) 263, (12) 25, (14) 191, (19) 188
činžovní (3) 272
horní (4) 143
jiterní (10) 137
králů českých a římských (17) 206
peněžní (7) 135 a d.
účetní (4) 144
verková (5) 155
registrátor
desk zemských (12) 182

královský (12) 177, 185
registratura
starà a komorní, místodržitelská (12) 178
zemského výboru moravského (17) 253
a d.
regres (13) 112, 298, (19) 292
regulace urbariální (6) 271, (7) 330,(8) 351, (18) 375
rejstříky (18) 165
rejsy (18) 199
loupežné (18) 188
rekognice (5) 67 a d.
rekontisté (19) 105
rektor (1) 85, (2) 131, (5) 34 a d., 124, (6) 23, 102, (7) 318, (9) 281, 296, (12) 32, 181, 266, (13) 295, (18) 272, 375, (19) 322
Collegia Tovaryšstva Ježíšova (9) 281
školy (17) 216
ultramontánů (12) 32
rekuperátor (14) 136 a d.
rekvizice (20) 88
relace (7) 270
relátoři (7) 254
relegatus (8) 293
relikt (6) 253
Reliquiae tabularum terrae /Emler/ (3) 159
reluice (5) 120 a d., (7) 356, (13) 80 a d.
renovace (16) 55
renta (1) 265, (2) 206, (3) 99, 269, (4) 260, (5) 49 a d., 301, (6) 276, (7) 255, 271, 353, (8) 77, 143, (9) 360, (10) 228, (12) 60, 86, (13) 108 a d., 297, (14) 321, (15) 227, (20) 165 a d.
dlužní (5) 60
feudální (1) 106, 253, (6) 271, (16) 133, (19) 194
feudální pozemková (7) 351, (8) 135, (10) 225 a d.
naturální (1) 253, (9) 359
peněžní (1) 103, 202, (19) 200
prodej (14) 329
věčná (5) 50
rentmistr (5) 166
reparace válečná (20) 96
Repeal český (6) 96, (14) 40 a d., (16) 174
represe (17) 5
trestní (12) 189
třídní (19) 315
reprezentace a komory (1) 132, 144, (17) 176, 187
republika
autonomní (14) 234 a d., (19) 285
buržoazní (9) 113, 140, 332, (11)144, (12) 277, (13) 131, 158, 162, (16) 305, (18) 91, 278
buržoazní, československá (8) 8 a d., (9) 334, (11) 254, (19) 65 a d.
čtvrtá, Francie (18) 114
demokratická (17) 5, 169
druhá, československá (3) 180, 203, 209, (8) 24, (9) 120, (10) 175, (13) 163 a d., 229 a d., 273, (17) 262
florentská (13) 48
krakovská (17) 349
Maďarská - (13) 272, (14) 65, 301,(18) 322
městská (11) 275
oligarchická (14) 124
pátá, Francie (18) 114
pobaltská (15) 260
předmnichovská československá /první/ (2) 9 a d., 297, (3) 227, (4) 228 a d., (5) 212 a d., (6) 86 a d., 142 a d., (7) 358, (8) 23 a d., 281 a d., (9) 113 a d., 334 a d., (10) 157 a d., 261 a d., (11) 135, 229 a d., (12) 140 a d., 245, 277, (13) 123 a d., 272, (14) 305 a d., (15) 286, (16) 272,(17) 38 a d., 106, 262, 363, (18) 6 a d.,

280, 305 a d., (19) 10 a d., (20) 8, 87, 297, 324
rad, Maďarská (1) 7 a d., (2) 60, (5) 233 a d., (10) 267, (11) 209, (15) 202, (16) 274 a d., 303 a d., (17)48, 56, 231, (18) 50
rad, Slovenská (1) 7 a d., (3) 231, (5) 233, (7) 327, (8) 107, 338, (12) 160, 277, (13) 277, (14) 65 a d.,(16) 280, 303 a d., (17) 48, 231, (18) 24, 51, (19) 66, (20) 7
Římská - (14) 145 a d.
socialistická (14) 221
sovětská (4) 218, (14) 221 a d., (18) 306
svazová (6) 204, (13) 282
šlechtická (11) 272, (12) 264
třetí, Francie (18) 114
výmarská (1) 266, (6) 224 a d., (9) 334, (12) 92 a d., (18) 115, (19)297, (20) 109
res extra commercium (10) 89
res in patrimonio (12) 230
res iudicata (11) 159
reskript (1) 130, (3) 124, (5) 192, (16) 177 a d., (19) 195
císařský (6) 71, (11) 40, (17) 317
královský (15) 47 a d., 109
Responsa Nicolai papae (9) 302 a d.
restaurace (13) 88, (14) 52, (19) 30
leopoldovská (13) 94
restituce (2) 119, (7) 183, (8) 138, (10) 22 a d., (11) 187, (13) 98, (15) 124, (17) 190, (18) 357, 367, (19) 182
in integrum (8) 256, (12) 253
rétoři (20) 254
retrakt (6) 244 a d.
retribuce (9) 370, (12) 187, (13) 278, (19) 52 a d., 315, (20) 107, 206 a d.
revanšismus (17) 220, (19) 305
revindikace (13) 98
revize rozsudku (13) 209
revizionismus (5) 241, 256, (8) 8, 87, 345, (9) 13, 113, (12) 125, 269, (17) 43, (18) 307, (20) 10, 286 a d.
revizor (3) 270
revocatio in servitutem (20) 258
revoluce (1) 83 a d., 209 a d., (2) 6, (3) 77 a d., 161 a d., 229, 262, (4) 197 a d., 314, (5) 41, 135,a d., 201 a d., 313, (6) 190, (7) 6 a d., 354, (8) 8 a d., 127 a d., 247, 330 a d., (9) 25, 110 a d., 290 a d., 334 a d., (10) 6, 173, 209 a d., (11) 127 a d., 252 a d., (12) 92 a d., 137 a d., 207 a d., (13) 63 a d., 213 a d., 306, (14) 5 a d., 221 a d., 337, (15) 5 a d., 119 a d., 208 a d., (16) 174,219 a d., 301 a d., (17) 38 a d., 101 a d., 221 a d., 340 a d., (18) 23 a d., 141 a d., 259 a d., 305 a d., (19) 34 a d., 114 a d., 260 a d., 303 a d., (20) 11 a d., 93 a d., 206 a d., 318 a d.
revoluce 1848 (1) 260, (2) 34, (3) 271, (4) 249, (7) 328, (9) 327, 367, (10) 23, (11) 235, (14) 270, (16) 174
revoluce
agrární (18) 339
anglická 1689 (17) 89
buržoazní (2) 43, (6) 108, (7) 359, (8) 6, 173 a d., 330, (9) 326 a d., (10) 5 a d., (11) 128, (13) 269, 307, (14) 273, (17) 115, 223 a d., 352, (18) 121, 322 a d., (19) 272, 281, (20) 136, 287 a d., 321
buržoazní americká (8) 192 a d., (14) 11
buržoazní anglická (5) 135, (8) 6, 181 a d., (12) 271, (18) 244 a d., (20)150
buržoazní francouzská (1) 147, 223 a d., (3) 144, (4) 261, 285, (5) 215,(6) 264, (8) 6, 181 a d., 330, (9) 114, 365, (11) 277, (12) 95 a d., 207 a d.,

(13) 64 a d., 94, (14) 11, 349, (16) 306, (17) 352, (18) 361, (20) 161, 287
buržoazní nizozemská (8) 202
buržoazní ruská 1905 (19) 47
buržoazně-demokratická (3) 146, (4) 187, (5) 260, (6) 111, (8) 14, (9) 152 a d., (10) 60, (13) 276, (14)300, 335, (16) 274, 312, (17) 102, (18) 322, (19) 105 a d., (20) 295
buržoazně demokratická ruská 1917 (4) 202, (14) 221, (18) 371
cenová (11) 48, (19) 151
červencová 1789, Paříž (1) 210, (10) 235
demokratická (12) 275, (17) 43, 371, (19) 45 a d., (20) 325
demokratická agrární (19) 56
husitská (4) 153 a d., 245 a d., 302 a d., (9) 289 a d., 326, (10) 136, (18) 164 a d., 337
kulturní (2) 294, (7) 8 a d., (9)288, 378, (17) 279
kulturní socialistická (8) 346, (11) 142
lidově demokratická (14) 300
listopadová 1918 (9) 334, (12) 93,106
maďarská 1848-1849 (viz) uherská 1848-1849
národní a demokratická (1) 52, (5) 240 (8) 13 a d., 116, 340, (9) 129, 326, (10) 195 a d., 267, 272, (11) 127 a d., 197, (12) 189, (13) 127, 279,(14) 70, 82, 275, 336, (15) 202, (16) 209 a d., (18) 27, 34, 312, (19) 10 a d., (20) 17 a d., 206 a d., 324
proletářská (1) 251, (2) 179, (5) 234 a d., (6) 199, (8) 6 a d., (11) 127, (17) 24, (18) 94, (20) 90
průmyslová (4) 285, (9) 363, (10) 6, 12
ruská 1905 (2) 25, (14) 11
ruská únorová 1917 (14) 5 a d., (18) 371
socialistická (1) 14 a d., (2) 15 a d., 340, 345, (4) 200 a d., (5) 234 a d., (7) 5, 7, (9) 54, 145 a d., (10) 195 a d., (11) 127, (12) 137 a d., 275, (13) 264 a d., (14) 79 a d.,221 a d., 338, (15) 203, (16) 209, (17) 58, 105, (19) 10 a d., 117, (20) 37 a d., 291 a d., 332
socialistická maďarská (16) 278, 311 a d.
uherská 1848-1849 (11) 243, (13) 306, 312, (14) 176, (17) 116, (18) 375
únorová v Paříži 1848 (6) 96
Velká říjnová socialistická - (1) 7 a d., (4) 197 a d., 299, (5) 233 a d., 321, (6) 157, 192, 219, (8) 8, 247, 338, (9) 133, 286, 343, 368, (10) 269, (11) 129, (12) 159, 286, (13) 259 a d., (14) 5 a d., 221 a d., 295, (15) 185 a d., 259, (16) 303 a d., (17) 27 a d., 106, 149, 276,a d., 354, (18) 7 d., 305 a d., (19) 272, 303, 330, (20) 71, 219
Revoluční odborové hnutí /ROH/ (8) 26, 54, (12) 137 a d., (13) 279
rex (5) 12 a d.
režim
diktátorský (14) 102 a d.
parlamentní (3) 177
rituál (15) 249
RKZ - viz Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský
robota (1) 149, 214 a d., (2) 200, 209, (3) 98, 119 a d., 264 a d., (4) 104, 261 a d., (5) 106 a d., 311 a d., (6) 115, 273 a d., (7) 60, 103, 223, 291, 350 a d., (8) 168, 327, (9) 171 a d., 363, (10) 254, (11) 276, (13) 75 a d., 293, (15) 147, (16) 132 a d., (17) 102, 345, (19) 192 a d.,(20) 105

drobná (5) 120
potažní (9) 171
zrušení (17) 102
rod (1) 159 a d., 233, (2) 259 a d., (3) 5 a d., 149, (4) 8 a d., 300, 308,(5) 6 a d., 312, (6) 243 a d., (8) 269, 304 a d., (9) 223, 356, (10) 37, 135, 231 a d., (11) 97, 106, 267, 286, (12) 12 a d., 222 a d., (13) 53 a d., (14) 203, 316, (15) 142 a d., 243, (16) 59, (17) 105 a d., 202 a d., 327, (18)187, (19) 194, 261 a d.
habsbursko-lotrinský - (13) 301
rodiče (18) 229 a d.
rodina (10) 238, (12) 19 a d., 259, (13) 46, 285, (14) 309 a d., (15) 241 a d., (16) 15, 42, 287, (19) 291
patriarchální (16) 38
rok 1848 (5) 203, (6) 95 a d., 125, (7) 10, 55, (8) 128 a d., 203, 331, (10) 18 a d., 261, 269, (11) 276, (12) 96 a d., 199, 267, (13) 85 a d., 216, 251, 306, 312, (14) 8 a d., 211 a d., 300 a d., (15) 5 a d., 208 a d., (16) 164 a d., 299 a d., (17) 101 a d., 227 a d., 340 a d., (18) 121 a d.,271 a d., 321 a d., (19) 280 a d., (20) 283, 318 a d.
Slovensko (12) 286
rok 1918 (14) 29 a d., 305 a d., (15) 5 a d., (16) 252 a d., 302, (17) 92,106, 175, 283, 355 a d., (18) 44, 277, 316 a d., (20) 7
rok 1945 (10) 149
rok 1948 (16) 273, (18) 316, (19) 11 a d., 297 a d., (20) 17 a d., 287 a d.
rok
peremptorní (7) 239
soudní (2) 105, (3) 90, (4) 112, (5) 99, (7) 178, 241 a d., (19) 262
úřední (16) 22
zavitý (7) 186
rolandové (16) 258, (18) 356
rolníci (1) 209 a d., (3) 193, (11) 171 a d., (14) 121 a d., 221 a d., (16) 125, (18) 210 a d., 347 a d., (19) 45 a d., 284
svobodní (16) 309, (17) 115 a d.
romanistika (4) 316, (8) 301, (9) 321 a d., (11) 270, (14) 312 a d., (15) 236 a d., (16) 30, 270, 289, (17) 366, (18) 324 a d., (19) 229 a d., (20) 7, 254
buržoasní (19) 336
romanizace (16) 33, (19) 230
Rota Romana (9) 204
rouhání (8) 293, (13) 198
rovnoprávnost žen (20) 269
rozdíl (7) 144, 271
rozdrobenost feudální (2) 85, 261, 279, (3) 92 a d., 220, 257, (4) 68 a d., 164, 244 a d., 307, (5) 304, (6) 244 a d., (7) 203, 284, (11) 18, 25, 120, (12) 35, 240, 270, (15) 141, 259, (17) 208, (18) 321
rozhodčí (4) 71
rozhodnutí soudní (4) 123, (12) 182, (20) 156
rozkrádání (11) 142, (13) 225
rozluka
manželská (5) 181 a d., (9) 310
státu a církve (16) 307
rozpočet státní (10) 114
rozsudek (1) 94 a d., (2) 93 a d., (3) 103, 160, (4) 73, 102, (5) 92, (9)275, 322, (10) 97, 202 a d., (11) 12 a d., 217 a d., (13) 200, (14) 193, 292, (15) 117, (18) 344, (19) 65
důkazní (4) 71
interlokutorní (11) 33
kontumační (1) 111, (7) 139 a d., 239 a d., (11) 89, (16) 120, (17) 366,
smrti (13) 204 a d., (19) 26
rozvod (5) 177 a d., (9) 320, (10) 214,

(12) 7 a d., 258, (13) 289, (18) 340, (20) 299
od stolu a lože (5) 178, 188
ručení (1) 136, (3) 149, (5) 307, (8)241, 287, (10) 217, 274, (12) 37, (13) 33, 107 a d., 285, (14) 203, (15) 254,(16) 86, 286, (18) 348, (20) 82
cti za dluhy (8) 287
nemovitým majetkem (7) 180
pro právní vady (7) 264
ručitel (16) 104, (17) 188 a d., (19) 231 a d.
za provinilce (18) 171
za závazky ze správy (7) 263
ruka
mrtvá (11) 92, (12) 48, (20) 139
věrná (8) 302, (15) 117, 134
rukojmí (1) 113, (3) 34, 66, 102, (4) 13 a d., 94 a d., (5) 11 a d., 198, (7) 172 a d., 233 a d., (9) 235, (10) 33, (12) 254, (13) 15, (15) 254, (17) 167, (18) 348
rukopis (2) 64, (3) 159 a d., (6) 246, (7) 78, (9) 344, (14) 39 a d.
Královédvorský (14) 41 a d.
levočský (18) 217 a d.
právnický (7) 343 a d., (18) 336
pseudoisidorský, dekretály (11) 290
rumjancevský (4) 58
Zelenohorský - (3) 156
Rukopisy RKZ (14) 41 a d.
Rukověť slovanských starožitností (5) 5
rula /rola/ berní (3) 273, (4) 136, 288, (5) 106, 307, (6) 273, (7) 353, (15) 98 a d., (17) 372, (19) 195
Rusíni (18) 108, 123
Ruská sovětská federativní socialistická republika /RSFSR/ (4) 204 a d., (6) 193 a d., (13) 282, (14) 221 a d.,(15) 182, 197, (17) 231, (18) 57, 77 a d., 306, 320, (19) 79, 122 a d., 284, (20) 73
Rusko carské (13) 109, 276, 290, (14)19, 21
rustikál (3) 273, (5) 105 a d., (7) 336, 352, (9) 181, (10) 138, 145, 227
rvačka (4) 61
rychta (4) 144, (5) 64, 314, (6) 278,(9) 173 a d., (10) 139, 225, (14) 190
dědičná (3) 118, (6) 279
svobodná (7) 353
rychtář (1) 107, (2) 209, (3) 117 a d., (4) 133 a d., (5) 55 a d., 120 a d., 217, 318, (6) 103, 249, 279, (7) 234, 353, (8) 285, 296, (9) 173 a d., (10) 61 a d., 137 a d., (12) 57 a d., (13) 77, 125 a d., (14) 181, 246, (15) 16, 125 a d., (16) 264, (17) 215, 337,(18) 184 a d., 211 a d., (19) 199, 280,301, (20) 322
horský (4) 139
královský (4) 138 a d., (15) 101
rytíř (1) 253, (2) 161, (3) 90 a d.,229, (4) 133 a d., 247, (5) 159, (6) 277, (7) 59 a d., 244 a d., (8) 141 a d., 235 a d., 327, (9) 173, 297, (10) 142, 244, (11) 56, (12) 69, (13) 91, 195 a d., 233, (15) 101, (16) 113, 190, 260, (17) 186 a d., 363, (19) 264 a d., (20) 162 a d., 273, 279
rytíři němečtí (4) 68
řád /Řád/
bezpečnostní 1598 (5) 217
cechovní, říšský 1731 (5) 216
celní (9) 233
církevní (15) 107
civilní soudní (12) 199, 268
čelední (1) 134, (2) 199 a d., (3)143, (5) 218 a d., (6) 150 a d., (8) 298, 334, (10) 137, (11) 47, (13) 113, (20) 166
dělnické kontroly (18) 80
disciplinární (18) 278
drahotní rudolfínský (11) 48

horenský (9) 273 a d.
horní, Jáchymovský (2) 9, 123
horní, Maximiliánův 1573 (14) 172
hrdelní, Josefa I. (3) 121
hrdelní, Marie Terezie 1768 (13) 218
chudinský (20) 170
konkursní (3) 138 a d., (11) 30, (17) 116
kriminální, všeobecný Josefa II. 1788 (13) 218
mincovní (5) 158 a d., (11) 49
mincovní Jiřího z Poděbrad (5) 159, (8) 230
mincovní Karla IV. (5) 158, (8) 229
mincovní, říšský (16) 271
německých rytířů (4) 174, 265, (13) 233, (19) 293
notářský, říšský (16) 271
o vesnických výborech chudiny (4) 216
obecní (5) 204, (10) 140 a d.
obecní města Prahy (4) 189, (8) 229
otrokářský (2) 295, (3) 5 a d., 228 a d., (7) 5, (8) 239, 254, (10) 187, a d., 211 a d., (12) 222 a d., (14) 121 a d., 295 a d., (19) 230
poddanský (2) 211, (10) 224, (19) 199
policejní (5) 179, (13) 198
policejní pro Židy (5) 176
policejní, říšský (16) 270, (19) 152
pozemkově vrchnostenský (4) 153, 316
pracovní (5) 269
práva zemského (4) 69 a d., (7) 138 a d., 250, (11) 87 a d., (12) 48, (17) 329
právní, čínský (11) 267
právní, turecký (18) 331
procesní (12) 225
Rožmberský - (10) 142
rytířský (17) 110, (19) 70
směnečný (10) 253
soudní (6) 112, (7) 267, (14) 193,(17) 123
soudní a konkursní (4) 187, (15) 208
soudní - civilní (11) 160
soudní - občanský (11) 153, 169, (17) 116, 124
soudní - občanský, rakouský (17) 124, (18) 362
soudní, obecný (3) 137 a d., (5) 179
trestní 1850 (4) 189, (6) 114
trestní 1950 (11) 131, 147, (12) 199, (13) 219 a d., (18) 370
trestní, maďarský (12) 188
trestní, uherský (19) 61
trestní, vojenský (13) 207, 225
tržní (10) 215, (12) 57, (14) 183 a d.
vesnický (10) 142 a d., (19) 199
vězeňský (6) 257, (20) 170
viničný (9) 276 a d., (12) 57, (14) 329
vojenský - Žižkův (3) 83, (4) 269
volební (1) 10, (3) 184, 202, 210,(6) 97 a d., 119, (11) 134, (13) 135 a d., (14) 80, (17) 72
vratislavský (10) 253
zemský (3) 142, 190, 209
žebravý (17) 296, (20) 200
živnostenský (5) 212, (6) 177 a d., (8) 89, (9) 331, (10) 29, (13) 113 a d., (17) 125, (18) 73
živnostenský, pruský (5) 216
řád a pokoj, zemský (18) 187
řeč trůnní (17) 232
řečník (2) 104 a d., 206, (7) 149, 235 a d., 317, (17) 365
ředitelství policejní (3) 243, (12) 161 a d., (14) 335, (15) 24, (17) 56, (18) 283
řehole (16) 75, 284, 306
Ulpianovy (10) 221
Řekové /antičtí/ (1) 209, (2) 64, (7) 73, 318, (12) 13 a d., 223, (14) 45, 121, 311

řemesla (1) 106 a d., 218, (2) 8 a d., 179, 191, 205 a d., (3) 9 a d., 145 a d., 267, (4) 150, 263, 289, 301, (5) 66 a d., 106 a d., 215 a d., 318 a d., (6) 39 a d., 118 a d., 234 a d., (7) 60, 352 a d., (8) 149 a d., 238 a d., 305, (9) 115, 331 a d., (10) 7 a d., 243 a d., (11) 46, 121, 252, 263, (12) 56 a d., 223 a d., (13) 36 a d., 113, 224, (14) 51, 121, 207,a d., (15) 19, 31, 116, 275, (16) 126, 128, 281 a d., (17) 151 a d., 341 a d., (18) 206 a d., 340, (19) 155, 244 a d., (20) 16, 64, 94, 151 a d., 260
říjen 1918 (10) 149, (14) 29
Řím
  království (10) 183 a d.
  republika (10) 183 a d., 218 a d.
Římané (2) 64, (3) 5 a d., (7) 213, (12) 13, 221 a d., (13) 7 a d., 189 a d., (14) 144 a d., 311, (16) 7 a d., 88, 287 a d., (17) 194 a d., 288 a d.,352
říše
  barbarské (14) 347
  druhá (12) 93 a d.
  Francká - (1) 167 a d., (3) 32, (8) 302, (9) 214,a d., (11) 97, (12) 235, (13) 5 a d., 290, (17) 193, (19) 272, (20) 187, 197, 261 a d., 304
  habsburská (17) 105, 178, 226 a d., 354
  karlovská - (3) 31
  německá (4) 171, 257, (9) 286, (12) 91, 273, (13) 180, 223, (18) 287 a d.
  Nová /Egypt/ (10) 40, 223
  osmanská (18) 329 a d.
  římská (2) 293, (3) 132, (5) 30, (6) 138 a d., 224 a d., (10) 151 a d., 222 a d., (11) 121, 270, (12) 221 a d., (14) 33 a d., 130 a d., 322, 347, (16) 115, 199 a d., 270, (17) 221,332 a d., (18) 299, (19) 5, 229 a d., (20) 6, 261 a d., 301 a d.
  římská národa německého (13) 200 a d.
  římská, Svatá (6) 40 a d., 104 a d., (9) 261, (11) 44, 265, (12) 96, (15) 15, 216 a d., (17) 174, 193 a d.,(19) 6, 146 a d., 253 a d.
  Stará /Egypt/ (10) 40, 213
  Střední /Egypt/ (10) 223
  třetí (6) 229 a d., (10) 151 a d.,(13) 250, (15) 284
  Velkomoravská - (3) 5, 40, 228, (4) 8, 49, 300, (7) 362, (9) 374, (10) 276, (17) 275 a d., (20) 203
  Východofrancká - (12) 27
řízení
  civilní (4) 109, 187, (14) 332
  důkazní (4) 51 a d., 113, (9) 316,(13) 209, (14) 325, (18) 164
  ex officio (4) 77
  inkviziční (4) 102
  kárné (11) 142 a d.
  kasační (12) 201
  kogniční (14) 132, 312
  konkurzní (11) 36, (15) 66
  kontumační (7) 182
  nesporné (7) 159
  pozůstalostní (17) 216
  procesní (4) 68 a d., (7) 132 a d., (11) 29, (14) 333
  průvodní (12) 102 a d.
  přípravné (1) 102, (2) 108, (4) 69 a d., (5) 79, (7) 144, 184 a d., 333
  smírčí (4) 70, (16) 120
  soudní (1) 111, (2) 85 a d., (3) 29, 86, (4) 52, 96, (5) 90, (7) 144 a d., 278 a d., 363, (8) 253, (9) 66, 319, (13) 41, 222, (14) 291, (15) 208
  soudní, egyptské (12) 254
  soudní, helénistické (18) 344
  soudní, zemské (17) 366
  sporné (12) 222
  sumární (7) 159

trestní (3) 120, 202, (4) 69 a d.,308, (5) 162, 324, (11) 147, 216 a d., (13) 195, (14) 332, (17) 11 a d., (18) 121 a d., 361, (19) 65, 318, 323, (20) 206
sabotáž (9) 77, 126, 146 a d., 371, (13) 180 a d., 225, 278, (18) 80 a d., (19) 97, 110, (20) 73, 102, 325
Sachsenspiegel (4) 75, (10) 249, (18) 218 a d., viz též zrcadlo, Saské
samospráva (1) 126, (2) 269, (3) 188,269, (4) 249, 312, (5) 120, 263, 295, 308, 313, (7) 9, 26, 37, (8) 25, 136 a d., 185, (9) 97, 147 a d., 287, 335, 370, (10) 263, (11) 133, 202 a d., 268,(12) 166, 173, 285, (13) 91, 123 a d., 272 a d., (14) 79, 182, 330, (15) 12, 172, (16) 201, (17) 5, 260, 331 a d., (18) 108 a d., 277, 381, (19) 199 a d., 300 a d., (20) 151, 196, 297, 322
buržoazní (4) 316
cechovní (10) 22
horská (4) 137
majetkověprávní (10) 140
městská (3) 126, (4) 149, (12) 263, (14) 330, (18) 350
obecní (12) 270
okresní (11) 204
stavovská (8) 141, (10) 8 a d.
stavovská, zemská (14) 218
územní (12) 271
vesnická (10) 135 a d.
zemská (8) 136, (15) 23, (17) 190,253
židovská (5) 176
župní (4) 312, (11) 198, 237
samostatnost, národní česká (14) 54
sankce
pragmatická (2) 35, (12) 267, (14) 33, (15) 20, 282, (17) 336
pragmatická, Justinián (8) 306
trestní (10) 125, (12) 274, (14) 316, (18) 94
Sasové (5) 10 a d., (13) 189, 201, 290
sázka procesní (4) 70, (14) 128
sbírka /Sbírka/
bavorská (13) 6 a d.
formulářová (5) 57, (13) 11 a d.
Harmenopulova (18) 333
Markulfova (13) 5 a d.
svatohavelská (13) 10
zákonů a nařízení (13) 252 a d.
sbor /Sbor/
národní bezpečnosti (8) 34
Nejvyšší zastupitelský - Francie (10) 131
pověřenců (8) 36 a d., 123, (11) 176 a d., (12) 149, 188, (16) 233, (19) 59, (20) 39 a d.
pro léčení chudoby (18) 283 a d.
zákonodárný (9) 369, (17) 87
zastupitelský (10) 108, (14) 79, (17) 5 a d., (18) 117 a d., (19) 82
scutagium (1) 172
sebeurčení (14) 10 a d., 222 a d., (15) 185 a d., (16) 275, (18) 23 a d., (20) 30, 51
národů (9) 111, (14) 264, (15) 36,286
právní (14) 10 a d.
sebevražda (9) 319, (19) 98
sedláci (1) 217 a d., (3) 87, 263 a d., (4) 86 a d., 260 a d., (5) 304, (6) 67, 244 a d., (7) 88, 103, 158, 235, (13) 69, 77, (15) 175, (16) 131, (20) 162 a d.
dědici (19) 5
nezakoupení (3) 266
svobodní (10) 360
zakoupení (3) 266
sedrie (11) 213 a d., (17) 123
sejm polský (7) 17 a d., (9) 377, (19) 257
sejmíky (5) 237, (19) 298
sekretář apelační (16) 118
sekty (5) 202, (9) 292,a d., (15) 159,

226, (20) 268
sekvestrace (1) 105 a d., (6) 253, (9) 149 a d., (18) 89, (20) 58 a d., 108
Semité (9) 341, (13) 285, (16) 281, (18) 341
Semnoni (3) 58
senát (3) 183, (9) 56 a d., (10) 239, (11) 47, 157 a d., (12) 103, 250,(13) 59, (14) 91 a d., 124 a d., (15) 242, (17) 51, (18) 105, 118, 277, (19) 17, 61, 82, 239 a d., (20) 207, 220
akademický (15) 208, (16) 272, (18) 277
fideikomisní (17) 265
mandátový (3) 201
římský (14) 315
senátor (14) 103 a d., 334, (17) 5 a d., 319 a d.
soudní pravomoc (14) 124
senatusconsulta (15) 242, (17) 321
senior (8) 175, 303
seniorát (12) 232
seniorie (20) 307
sentence Paulovy (10) 221, (12) 253,(14) 313, (17) 322
separatismus (19) 17
servitium (1) 173 a d.
servus (12) 233, (13) 13 a d.
seznamy
porotců (2) 46 a d.
soudcovské (14) 142
voličské (13) 135
shánění /původ/ (5) 319
shromáždění /Shromáždění/
Dočasné národní - (14) 76
lidové /věce/ (4) 31 a d., (12) 252, (19) 232
městské (19) 258
Národní - (1) 29 a d., (3) 182 a d., (6) 102 a d., (8) 15 a d., (9) 6, 137, 366, (11) 168, 221, (12) 138 a d.,165, (13) 108, 132 a d., 262, (14) 65, 81, 276 a d., 338, 342, (16) 241, (17) 5 a d., 106 a d., 256, (18) 49, 116, 307, (19) 19 a d., (20) 13 a d.
Národní - Bulharsko (19) 317
Národní - Francie (10) 103 a d., (13) 71
Národní - Komuna Pařížská (17) 156, 160
Národní - Maďarsko (10) 271, (20) 98
Národní - Prozatímní (8) 25 a d., (9) 130 a d., (10) 195 a d., (14) 278, (16) 227 a d., (18) 311, (19) 279, (20) 40 a d.
Národní - revoluční (6) 86
Národní - Ústavodárné (8) 15 a d., (9) 141, (10) 196, (12) 102, (13)277, (14) 278, (18) 312
Národní - Ústavodárné, německé (6) 99
stavovská (4) 241 a d., (7) 362, (9) 377, (11) 7, (12) 280 a d., (14) 325 a d., (16) 291, (19) 7, 258 a d.
svobodných mužů (4) 245
Ústavodárné - Francie (6) 102, (10) 103, (19) 309
Ústavodárné - říšské 1848 (5) 201, (3) 216
zákonodárné, Francie (19) 309
zemské (14) 265
shromažďování (19) 78
schizma (1) 83
Scheidebrief (5) 177
Schöffenbuch (5) 314 a d., (6) 28, (15) 121, 284, (20) 198
Schöffensprüche, magdeburské (17) 206
scholastika (5) 285, (9) 288, (11) 273, (13) 46, (15) 156, 177, 257 a d.,(18) 354, (19) 267 a d.
Schutzdienst (8) 118
Schwabenspiegel (7) 183, (18) 219, 226
sídliště (20) 181
signorie (11) 114 a d., (13) 49
Sicherheitsdienst /SD/ (8) 119

síla
pracovní (1) 212, 232, (2) 220, (4) 227, (12) 209, (13) 161 a d., (16) 132, (19) 108, (20) 170
pracovní, námezdní (13) 159
Syntagmata (19) 212 a d.
sirotci (2) 209, (5) 296, (6) 68 a d., 128, (7) 111 a d., 222 a d., (9) 187 a d., (10) 141, 225, (11) 91, (12) 37, (17) 216, (18) 229, 239, 340,(19) 188
sirotci /husitská strana/ (3) 85, (4) 277 a d., (15) 122
sjezd /Sjezd/
Gothajský - (15) 69
Hnězdenský - (19) 254
komunistické strany /bolševické/ (14) 226 a d.
krajský (3) 95, (4) 245 a d., (18)189
Neudörfelský - (9) 104
odborový (6) 136 a d., (12) 149 a d.
Slovanský - v Praze 1848 (4) 188,(10) 18 a d., (12) 306, (15) 18, (17) 227
sovětů (4) 199, (14) 221 a d.
stavovský, typologie (19) 258 a d.
všeodborový (1) 28
Všeruský mimořádný - (4) 214
Všeruský - (13) 275
Všeruský - sovětů (14) 221 a d., (19) 130
Všeruský - sovětů II. (15) 261
zemský - vyšehradský 1130 (15) 140
skrutinium (6) 103, (17) 88, (18) 112 a d.
slavistika (4) 316, (16) 300
sled (4) 65 a d.
slib (4) 110, (7) 176
plnění (5) 58
ústní (7) 174
věrnosti (11) 98, (18) 273
záruční (7) 163
Slováci a ich národný vývin (14) 336
Slovenci (4) 253
Slověni (19) 250
Slovenská sovětské republika viz Republika rad, Slovenská
Slovinci (4) 253, (5) 326, (13) 220,(14) 14, 261, (16) 305, (17) 226, 237,(18) 108 a d., 362, (19) 305
slovník
Historický - české právní terminologie (2) 60 a d., (3) 275
historický - slovanského práva, Prove (3) 162
Ottův - naučný (8) 156, (13) 89, (14) 43, (15) 174, (17) 186, (19) 161
Riegrův - naučný (8) 161, 261
slovanských starožitností (6) 283
sluha soudní (18) 232
služba
státní (9) 19
vojenská (1) 171 a d., (6) 87, (13) 195
služby (8) 309, (12) 235, (13) 22 a d.
feudální (1) 260
služebnost (2) 106, 181 a d., (4) 121, (8) 321, (10) 191, (12) 82 a d., (17) 301, (19) 231, 241
slúžný (13) 132
směna (1) 103, (3) 16, (4) 94, (7) 353, (8) 251, (13) 30 a d.
směnka (4) 301, (5) 171, (17) 116, 169
smilstvo (4) 75, (5) 145, (7) 355, (18) 218
smír (5) 189, (7) 220 a d., (9) 67, (10) 36, (11) 144, 160, (16) 96
třídní (13) 106 a d.
smlouva (1) 133 a d., (3) 66, 101 a d., (4) 64, (5) 53, 110, 181, 283, 316, (6) 245, (7) 39, 254, 337, 352, (8) 39 a d., 155, 170, 243 a d., 302,(9) 86, 180, 257, 309 a d., (10) 51, 73 a d., 137, 219 a d., (11) 128 a d., 214 a d., (12) 11 a d., 37, 45, 210

a d., 266, (13) 15 a d., 115, 258, (14) 189, 350, (15) 126, (16) 132, 282, (17) 299 a d., (18) 5 a d.,187, (19) 88, 107 a d., 230 a d., (20)28, 77, 128, 173, 258 a d.
čelední (6) 165, (20) 172
česko-francouzská 1464 (12) 154
československo-sovětská 1935 (18) 13
československo-sovětská 1941 (8) 106
československo-sovětská 1943 (7) 27, (8) 106, (11) 128, (12) 109, (16)212, (18) 5 a d., (19) 9, 31, (20) 7
československo-sovětská 1970 (18) 16
darovací (13) 284
dědická (17) 314
dodací (11) 161
knínská 1186 (18) 293
kolektivní (5) 267, (6) 169 a d., (8) 34, (9) 116, (10) 262
konsenzuální (13) 159
kupní (3) 271, (9) 201, (10) 218,(11) 161, (12) 16 a d., 256, (18) 60, (20) 302
manželská (10) 214, (12) 17, (14) 350
mírová (10) 50, 216, (14) 61, 305
mírová Saint Germain (17) 77
mírová Trianon (18) 300
nájemní (11) 161, (18) 64
námezdní (9) 361, (13) 118, 159
o dílo (2) 206, 219, (13) 159
o kovy 1534 (3) 152
obligační (10) 225, (11) 107, (15)254
Pittsburská - /dohoda/ (9) 7, (10)158
pojišťovací (19) 269
pracovní (1) 144, (5) 212 a d., (6) 165, (8) 89, (9) 123, (13) 158 a d., (14) 350, (15) 256, (18) 332, (19) 328, (20) 166
příkazní (1) 113
reálná (12) 15
slovensko-maďarská - obchodní (12)118
služební (2) 219, (8) 89, (11) 161, (13) 159
směnná (11) 161, (13) 19
sovětsko-francouzská 1935 (18) 13
společenská (3) 178, (8) 196, (15)244
svatební (4) 94, (5) 178 a d., (6)113
Svatováclavská - (1) 106, (2) 214,(3) 229, (4) 191, (6) 56, (7) 287, (16) 192
trhová (1) 113, (6) 254, (7) 173an d., 270, (13) 19, 32, 284 a d., (16) 283, (17) 337
uzavření (9) 282
Varšavská - (8) 60, (18) 15, (19) 331
smluvce (3) 105
Smolinci (5) 18
smrt /trest/ (4) 112, (5) 139, 322, (8) 288 a d., (9) 277, 305, (18) 195
provazem (13) 218
sňatek (2) 272, (8) 316 a d., (9) 307 a d., (13) 27
poddanský (8) 333
židovský (5) 197 a d.
sněm /Sněm/ (4) 246 a d., (8) 159, 289, (5) 202, 320 a d., (7) 60, 224 a d., (9) 298, 327, (10) 86, 99, 162, 255, (11) 47, 230 a d., (12) 109 a d., 265 a d., (13) 290, (14) 53, 260 a d., 337, (15) 17 a d., (16) 113 a d., 295 a d., (17) 178, 230, 253, 332 a d., (18) 121 a d., (19) 232 a d., (20)30, 215 a d., 313
církevní (8) 188
Čáslavský - (2) 156, (4) 272, (5)332, (7) 59
český (8) 234, (13) 87 a d., (14)182, (16) 114 a d., (18) 142 a d., 274, (19) 232, 265
dvorský (4) 245
Frankfurtský - (4) 31, (5) 23, (9) 367, (15) 10 a d., 66 a d.
generální (3) 115, (4) 245 a d., (5) 19, (8) 133, (14) 16, (15) 11 a d.,

(18) 158, 275, (19) 265, 276
holdovací (14) 47
husitský (4) 269 a d.
katalánský (11) 275
kolonií (8) 194
krajský (18) 216, (19) 290, (20) 31
královský (4) 246
kroměřížský (8) 130, (17) 103
obecný (4) 246
polský (1) 220 a d.
poradní (6) 249
prešpurský 1499 (7) 164
předbřeznový (16) 185
říšský - francký (4) 29 a d.
říšský - německý (1) 263, (6) 232 a d., (8) 205, (12) 96 a d., 199 a d., (13) 106 a d., 197, (16) 113, (17) 196, (18) 115, (19) 151
říšský - německý 1938 (10) 160
říšský - rakouský (2) 32 a d., (6) 40 a d., 104 a d., (8) 129, (10) 21,(13) 306, (14) 259, (15) 15 a d., (17)102, 227, (18) 362
slovenský (8) 99 a d., (10) 167, (12) 169
společný zemí domu rakouského (18)159
spolkový (15) 65
stavovský (8) 128 a d., (12) 109,(14) 325 a d., (19) 290
stavovský, český (15) 11 a d., 95 a d., 209 a d.
svatohavelský (4) 272
uherský (6) 270, (10) 59 a d.
u Slovanů polabských a pobaltských (1) 161 a d., (2) 257, (3) 259
ústavodárný, polský (14) 337, (17)362
zemský (1) 114, (3) 60 a d., 120 a d., (4) 153, 245 a d., 308, (5) 202, (6) 100 a d., (7) 145 a d., 319, (9) 337, (10) 19, 23, 144, (12) 79, 104, (13) 91, (16) 166, 185 a d., 296, 302, (17) 92, 102 a d., 225 a d., 336, 346, (18) 108 a d., 279, (20) 63, 168
zemský - český (2) 123 a d., 205, (6) 54, 95 a d., (8) 45, 128 a d., 228 a d., 334, 339, (9) 107, (12) 266, 282, (14) 8 a d., 203, 216, (15) 11 a d.
zemský - moravský (1) 125, (2) 206
zemský - německý (6) 235
zemský - saský (9) 150
sněmíky (14) 334
sněmovna (9) 56, (17) 93 a d., (18) 260
dolní (12) 282, (17) 65 a d., 233, (18) 104 a d.
horní (6) 103 a d., (11) 221
obcí (18) 245 a d.
panská (13) 105 a d., (14) 16
poslanecká (3) 183 a d., (6) 85 a d., (8) 334, (10) 107, (11) 220, (13) 118 a d., (17) 9 a d., (18) 126, (19) 75 a d., 260, 276
reprezentantů (14) 99 a d.
sněmovnictví (8) 314, (12) 282, (14) 333
stavovské francouzské (12) 265
sociáldemokratismus (3) 182
sociálfašismus (3) 195
socialismus (1) 22, 31, 76, (2) 6, 69, 294, (3) 161, (4) 189 a d., 289, 315, (5) 234, 249, (6) 185 a d., 223, (7) 6 a d., 358, (8) 8 a d., 127 a d., 206, 335, 346, (9) 55 a d., 113 a d., 145 a d., 285 a d., 347 a d., (10) 14, 108 a d., 212 a d., (11) 6, 43, 127 a d., 281, (12) 137 a d., 208 a d., (13) 106 a d., 259 a d., (14) 18 a d., 268 a d., 305 a d., (15) 39 a d., 203 a d., (16) 211 a d., 301 a d., (17) 5 a d., 150 a d., 245 a d., 347 a d., (18) 5 a d., 118, 237 a d., 305 a d., (19) 7 a d., 105 a d., 239 a d., 304 a d., (20) 5 a d., 95 a d., 280 a d., 325 a d.
národní (9) 114, (12) 124, (19) 86, 297, (20) 15, 216

státní (13) 106
utopický (16) 272, (17) 352, (20) 288
vědecký (20) 118
socialisté
národní (12) 148, (17) 12, 16
pravicoví (1) 37 a d., (2) 5, (5) 239, (6) 161, (9) 334
socializace (1) 9 a d., (4) 206, (5) 263, (9) 6, 93, 136, 334, (11) 164, (13) 274, (17) 52, (18) 320, (20) 87
sociálšovinismus (5) 251
sociologie (17) 358
sodomie (5) 135 a d.
sok (4) 67 a d., (8) 282, 294
Sokol
řád (17) 109
tělovýchovná jednota (5) 223, (15) 38
soluce (18) 343
Sondergericht (10) 174
souboj (4) 59 a d., (13) 196, 204, (14) 320, (15) 161, (20) 304
soudní (4) 51, (7) 139, 244, (14)325, (20) 197
soud (1) 12 a d., 104 a d., 272, (4) 55 a d., 137 a d., 244, (5) 56 a d., 113 a d., 263, 314, (7) 107 a d., 203 a d., 317 a d., (9) 19 a d., 304 a d., (10) 139 a d., 212 a d., (11) 13 a d., 144 a d., 217 a d., (12) 24 a d., 194, (13) 21 a d., 138 a d., (14) 132 a d., 291 a d., 341, (15) 12, 80 a d., 209 a d., (17) 140, 212 a d., 349 a d., (18) 58 a d., 121 a d., 208 a d., 345 a d., (20) 310
americký (14) 338, (15) 247
apelační (3) 121 a d., (4) 281, (5) 179 a d., (8) 232, (10) 143, (11) 33, (13) 108, 234, (14) 197, 335, (15)115 a d., (16) 113 a d.
arcibiskupský (7) 152
boží (2) 99, 110, (15) 153 /viz ordál/
církevní (3) 269, (5) 142 a d., (7) 152 a d., (9) 305, (11) 100 a d., 273, (16) 77, 92, 190, (18) 323
císařský (4) 20, (14) 315
civilní stanný (13) 204
delegovaný (14) 182
duchovní (15) 280
dvorský (3) 86, (4) 104, (5) 100, (7) 96, 141, 195, 237, (12) 48, (13) 204, (15) 157, (16) 113, (17) 200, (18)164
hejtmanský (16) 113 a d.
horenský (9) 273 a d.
horní (2) 93 a d., (5) 172
horní, jihlavský (9) 350
hornický, rozhodčí (1) 43
horský (4) 138 a d.
hraniční (3) 120
hrdelní (13) 200, (18) 164
Hvězdné komory (5) 147
kasační (19) 318
kmetský (13) 224
knížecí (4) 70
komorní (1) 106, (2) 211, (3) 141,(4) 122, (6) 116, (7) 96, 169, 237 a d., (8) 278, (16) 113 a d., (19) 276
krajský (1) 107 a d., (2) 47, (4)133, (6) 275, (7) 316, (11) 157 a d., 243, (12) 161, 194, (13) 224, (17) 32 a d., (18) 363, (19) 70 a d.
královský (5) 142, (13) 16
královský kuriální (18) 323
lenní (3) 141, (16) 113 a d.
Libušin - (14) 41, 333
lidový (10) 167 a d., 198 a d., (11) 144 a d., (14) 285, 338, (19) 50 a d., (20) 99, 205 a d.
lidový, mimořádný (20) 88
městský (1) 102 a d., (2) 124, 216, (3) 86, 118, (4) 104, 138, (5) 56, (7) 181 a d., (9) 327, (10) 143, (11) 36, 244, (12) 64, (13) 204, (14) 170, 197, 333, (15) 115 a d., (16) 113, 290,(17) 212, (18) 164, 324, (19) 279, (20)183, 323

mezní (15) 118, (16) 119
mimořádný (13) 222
místopurkrabího (7) 96
Národní - v Bratislavě (9) 370, (10) 166, 197, (12) 190 a d., (14) 277, 285, (19) 59, (20) 205 a d.
Národní - v Praze (8) 33, 100, 342 a d., (9) 371
Nejvyšší - (3) 201, (8) 70, (9) 57 a d., (10) 206, (11) 156, 169, 214, (12) 190 a d., (13) 175, (14) 79, (15) 12, 57, 217, 250, (17) 23 a d., 258, (18) 68 a d., 309, 363, (19) 78 a d., 276, 314, (20) 82, 320
Nejvyšší -, USA (9) 369, (14) 85 a d., 338
Nejvyšší - Šanghaj (17) 357
Nejvyšší správní - (1) 46 a d., (5)263 a d., (6) 174 a d., (8) 91 a d., (9) 333, (10) 112, (13) 135, 171, 249,(14) 306, (17) 258, (18) 382
Nejvyšší - zemský (20) 321
obecného práva (18) 246 a d.
okresní (9) 48, (11) 213 a d., (18) 361, (19) 69 a d.
okružní (4) 71
oštěpný (13) 200
peremptorní (7) 185
plavecký (14) 190
podkomořský (15) 124, (19) 276
policejní (6) 170, (13) 204
polní (13) 225
porotní (12) 191, 203, 272, (14) 335 a d., (19) 308
přísežný (14) 335
purkrabský (7) 96, 237, (16) 113
revoluční (18) 86
rodinný (15) 43
rozhodčí (11) 155 a d., (13) 118
rabínský (5) 176 a d.
říšský (10) 174, (12) 199 a d., (13) 204, (14) 336
říšský, komorní (1) 255
selský (1) 254
slubní (1) 101, (4) 69, 90
smírčí (11) 266
správní (8) 33, (19) 304
stanný,(13) 200 a d., (17) 265
stanný - branné moci (13) 211, 220
Státní - (4) 297, (8) 70
stavovský (16) 122
stoliční (18) 324
světský (12) 29 a d.
šlechtický (9) 327
tavernikální (19) 279, (20) 313
trestní (1) 272, (3) 209, (6) 112,(11) 270, (13) 112, (19) 278
trestní, zemský (18) 67
trhový (20) 186
urbárský (11) 243
Ústavní - (3) 183, (8) 29, 45, (10) 112, (17) 258
Ústavní - spolkový (8) 207
válečný (13) 203 a d.
vesnický (3) 268, (10) 139 a d., (19) 199
vojenský (8) 331, (9) 17, (10) 126, (13) 197 a d., (17) 256
vojvodský (19) 276
volební (8) 29, (17) 16, 72, 87, 258
Vrchní - (13) 204, (15) 117, (17) 36
Vrchní - český (3) 164
vyšší (7) 183
zemský (1) 102 a d., (2) 104, 217 a d., (3) 86 a d., 106 a d., (4) 76 a d., 270, 308, (5) 78 a d., (6) 268, (7) 105 a d., 202 a d., 317, 355, (8) 231, (10) 174, 253, (11) 75, 93, 157 a d., (12) 34, (13) 198, 204, (15) 149, 264, (16) 76, 105, 113 a d.,(17) 23, 200, (19) 263
zemský český (9) 329
zemský krakovský (4) 117
zemský menší (2) 210

zemský moravský (4) 109, 124
zemský trestní (19) 70, 92
zemský větší (11) 35
zemský vrchní (12) 201, (15) 214, (17) 22, 252, (19) 86, 293
zemský vrchní německý (10) 174
zemský vrchní v Praze (18) 68 a d.
zvláštní pro dědické záležitosti (1) 273 a d.
židovský (5) 178, (18) 345
živnostenský (6) 170, (15) 76, (17) 355
župní (4) 55, (11) 237
soudce (11) 9 a d., 143 a d., (14) 292, (20) 48, 76, 82, 106 a d., 206 a d.
lidový (19) 59
papežský (7) 186
přísežný (14) 132, (16) 5
purkrabský (13) 79
tržní (9) 355
zemský (15) 144
soudnictví (1) 83 a d., 102 a d., 194 a d., 254, (2) 17 a d., 85 a d., 285,(3) 60 a d., 115 a d., 228 a d., (4) 239, 305, (5) 34 a d., 292 a d., 314 a d., (6) 72, 112, 214 a d., (7) 31, 43,355, (8) 33, 183, 223 a d., 338 a d., (9) 57 a d., 194, 256 a d., 305 a d., (10) 36, 105, 172 a d., 215, (11) 29 a d., 215 a d., (12) 34, 161 a d., 202 a d., (13) 16 a d., 143 a d., 234 a d., 306, (14) 23 a d., 117 a d., 247, 300 a d., (16) 20 a d., 113 a d., 257 a d., 309, (17) 5 a d., 104 a d., 269 a d., 365, (19) 58 a d., 200 a d., 300 a d.
buržoazní (12) 191
církevní (2) 101, (7) 154, 348, (9)305 a d., (11) 258
civilní (9) 17
Čína (6) 258
federální (14) 85 a d.
horní (19) 280
hrdelní (17) 341
husitské (1) 104 a d.
kuriální (14) 342
lidové (11) 245, (12) 187
městské (5) 59, 67, (7) 228, (14)181
nesporné (11) 273
patrimoniální (1) 261, (3) 271
policejní trestní (11) 210
rozhodčí (2) 17 a d.
správní (10) 120
staré české - (14) 333
trestní (9) 17, 305, 315, (11) 211, (14) 283, (16) 199, (17) 166, 269, (20) 322
trestní vojenské (8) 111
vojenské (6) 74, (11) 227, (13) 200
volební (13) 290
zemské (14) 335
zlidovění (8) 20
soukupové (8) 295
sousedé (17) 203
soustátí habsburské (14) 202, (15) 5 a d.
soustava
trojpolní (20) 166
volební (18) 104
volební, buržoazní (18) 103
volební, socialistické (18) 118
soutěž volná (17) 125
sovět, Nejvyšší SSSR (7) 44
sověty (4) 199 a d., (5) 241 a d., (7) 47, (14) 223, 351, (17) 163, 276,(18) 7, 78 a d., (19) 131, (20) 71
na Slovensku (1) 7 a d.
sovchoz (6) 189
Spartakovci (15) 196
spas (8) 320
spiknutí (5) 140, (9) 319, (11) 119,(13) 16
májové, Čechy 1849 (8) 331
splátky (5) 114 a d., (7) 340, (9) 174, 186, (10) 227, 252, (17) 337, (19)108 a d.

spojenectví, Československo-sovětské (20) 293
spolčení (5) 147
spolčování tajné (14) 304
společenství
majetkové (18) 231
národů, Britské (17) 197
společnost /Společnost/
akciová (5) 273, (9) 141 a d., (18) 87 a d., (19) 152
Báňská státní - (11) 256
komanditní (5) 273, (17) 122
Královská česká - nauk (4) 186, 193, (14) 203 a d.
národů (5) 283, (9) 8, (10) 154, (18) 6 a d.
obchodní (18) 61, (19) 150 a d.
otrokářská (4) 243, 300, (9) 343, (10) 53, (17) 222 a d.
prvobytně pospolná (2) 259 a d., (6) 243 a d., (3) 6 a d., 234, (4) 8 a d., 242 a d., (7) 5, 156, (8) 239, 301, 318, (9) 214 a d., 347, (10) 37, 187 a d., 220, 236, (11) 269, (12) 268,(14) 296, (15) 146, (17) 222, 276, (20) 5
rodová (1) 159 a d., (3) 32 a d., (4) 82 a d., (5) 304 a d., (7) 339, (8) 301 a d., (9) 308 a d., (10) 236, (11) 263, (19) 237, 307
s ručením omezeným (5) 272
Vlastenecká -, Polsko (1) 218 a d.
Vlastenecká hospodářská - 1769 (14) 204, (17) 188
Východoindická - (20) 147
spolek (1) 217, (3) 202, (6) 125 a d., 255, (7) 38, 144, (9) 15, 32, (10) 12, 260, (11) 225 a d., (12) 162, 165, (13) 114, (14) 281, (17) 200 a d.
celní (1) 260, (16) 162 a d.
celní, německý (10) 20
dělnický (6) 127 a d., (9) 375, (10) 260, (14) 303
Německý - (12) 99, (16) 161 a d.
podpůrný (13) 114
robotnický, Československý (14) 266
rýnský (1) 257, (10) 232
Severoněmecký - (12) 201
Slovenský vzdělávací - (11) 216
zaopatřovací (2) 14
živnostenský (17) 125
spolupřísežník (4) 110 a d., (6) 244,(8) 289
spolusprávce (7) 180
spoluvina (13) 209, (18) 194
spoluvladař (17) 343
spoluvlastnictví (6) 248, 266, (17) 122, 218, 300
sponse (10) 52
spor
civilní (18) 185
dědický (14) 149
majetkový (5) 93 a d., (7) 199
manželský (5) 179
mezní (4) 93, 117
o čest (4) 122, (7) 244 a d.
possesorní (11) 33
pracovní (5) 275, (9) 69, 88, (10) 262, (11) 144, (12) 244
směnečný (10) 253
soudní (14) 117 a d., (18) 55 a d., 363
trestní (18) 185
viničný (9) 274
vlastnický (5) 93 a d.
ze škod (5) 91 a d.
správa (1) 177, (3) 82, 178 a d., 229 a d., (5) 331, (6) 272, (7) 26 a d., 177, (9) 89aa d., (11) 207 a d., (12) 41, (13) 123 a d., (14) 81, 281, 309, (16) 143, 224, 306, (17) 113, 340, (19) 215, 220
archívní (11) 231
berní (10) 125, (17) 251
civilní (9) 16 a d., (11) 209

dvoukolejnost (8) 45, 167, (11) 240
finanční (13) 133, (14) 81
horní (4) 149, (11) 148, (14) 289
husitská, zemská (5) 331
justiční (11) 236, (17) 251
lidová (19) 311
majetku (19) 50
městská (4) 167, 239, 270, (5) 217, (11) 256, 264, (14) 181, (15) 124,(18) 224, (19) 298, (20) 313 a d.
národní (8) 39, (9) 129, (10) 267,(11) 135, 159, (12) 138, (19) 53 a d., (20) 13 a d., 104, 324
nucená (20) 58, 77, 106
patrimoniální (6) 115, (13) 296
politická (8) 351, (9) 120, (11) 239, (12) 165, (13) 123 a d., 272, (17)256
poštovní (19) 312
provinciální (4) 308, (20) 58 a d.
sekvestrační (11) 36
státní (1) 214, (3) 144, 243, (8) 113, 146, (9) 326, 375, (10) 105 a d., (11) 133 a d., 203 a d., (12) 166, (13) 123 a d., 285, (14) 65 a d., 206, (15) 193 a d., 281, (16) 128, 228 a d., (17) 179, 339, (20) 96, 104
stavovská (11) 56
územní (17) 354
veřejná (4) 270, (8) 113, 341, (9) 42, (11) 231,a d., (12) 161 a d., (13)152, (14) 278 a d., (15) 149, (17) 340,(18) 219, (19) 300
veřejné ruky (20) 13, 21
vnucená německá (13) 235 a d.
vojenská (9) 5 a d., (10) 199, (11) 204 a d., (12) 174
vojenská, sovětská (9) 148 a d.
zemská (5) 193 a d., (14) 203, (15)111, (17) 176, 183, 258, 342, (20) 58 a d.
zemská politická (14) 81, (16) 293
župní (11) 236
správa za evikci (7) 270, viz též evikce
správce
k věrné ruce (13) 234 a d.
zemský (5) 332, (8) 333, (13) 97,(15) 144, (16) 166 a d.
spravedlnost (1) 86 a d., (14) 296
Sprévané (5) 9
Srbové (4) 6 a d., 252, (5) 10 a d.,326 a d., (14) 14 a d., (19) 251
Lužičtí - (3) 256, (5) 301, (14) 31, (16) 264
srocení (5) 218
Srovnání práv pražských (2) 214
SS /Schutzstaffel/ (8) 119, (10) 161 a d., 272, (12) 110, 193, (13) 231 a d.
sstupky (6) 255
ssuda (5) 306
stan (1) 172
stání (7) 182, 277
starinik (4) 105
starověši (2) 33, (9) 99 a d., (14) 13 a d., (15) 17 a d., (17) 91, 104,(18) 143 a d.
starosta (3) 202, (4) 267, (5) 308, (6) 237 a d., (7) 132, 238, (8) 137, 315, 334, (13) 131 a d., (15) 81, (17)156, (18) 109, 260, (20) 153, 168
komorniší (7) 132 a d., 237 a d.
obecní (6) 105, (19) 112
starověk (3) 234, (4) 242, (13) 285
starožitnosti právní, slovanské (3) 159 a d., (5) 5
starší obecní (5) 72, (9) 174, (10) 139 a d., (15) 121, (17) 216
stařešina (3) 60, (5) 318, (17) 291
stát
český (2) 33 a d., 294, (3) 5, 80 a d., 233, (4) 161 a d., 306 a d., (14) 248, 261, (17) 190, (18) 41, 141 a d. 287 a d., 304, (19) 6, 145, 263, (20) 134
městský (11) 252, (15) 273
nástupnický (16) 311

otrokářský (12) 221, (13) 8
papežský (9) 204, (19) 258
policejní (17) 339
právní (8) 203 a d., (12) 215, (17)340
slovenský (7) 359, (8) 97 a d., (9) 5, 370, (10) 159 a d., 264, (11) 197, 231 a d., (12) 109 a d., 169, 191, (13) 133, 163 a d., (15) 283, (16) 303,(20) 208 a d.
stavovský (11) 31
stát a církev (10) 221
stát a právo antického Říma /bibliografie/ (20) 229 a d.
statky (9) 170 a d., 281
  dědičné (13) 224 a d., (19) 263
  deskové (6) 277, (8) 139 a d., (13) 88
  dominikální (20) 171
  duchovní (3) 268, (4) 139, (19) 170
  komorní (2) 208, (4) 153, (9) 359, (12) 266
  korunní (4) 153
  královské (4) 288
  movité (12) 49
  panské (9) 192
  poddanské (4) 292
  propadnutí (16) 262
  rentové (13) 244, (14) 328
  svobodné (17) 200
  šlechtické (4) 288
  věnné (7) 229
  zakoupené (9) 170
  zástavní (7) 355
  zbytkové (13) 246, (19) 55
  zpupné (12) 47, (17) 199
Státní ústřední archiv /SÚA/ (4) 156
státnost (14) 10, 29 a d., (16) 261
  česká (15) 5 a d., (18) 273, (19) 146, 251, (20) 5 a d.
  česká historická (16) 191
  česká a slovenská (17) 221
  československá (18) 25 a d.
statut /Statut/
  dubrovnický (4) 108 a d.
  grbalské župy (4) 69, 113
  korčulský (4) 107 a d.
  lastavský (4) 114
  lesinský (4) 86, 125
  ligy ninského kotoru (4) 111, 121
  města Budy (4) 108 a d.
  nášavský (19) 214 a d.
  opatovický (4) 101
  skadarský (4) 113
  splitský (4) 113, 125
  trogirský (4) 107 a d.
  vinodolský (4) 101 a d.
  vrbanský (4) 66 a d.
  znojemský (5) 98
Statuta /statuta/
  Arnoštova 1349 (14) 323
  boloňské univerzity (7) 343
  ducis Ottonis (2) 86
  horní, královská (4) 142
  Jindřicha VII. (5) 144
  Kazimíra Velikého (2) 171, (4) 79 a d., (5) 280, (7) 189, (8) 322, (12) 264, (19) 211 a d.
  Konrádova (2) 86, 266, (3) 155, (4) 67 a d., 90, 256, 304, (5) 98, (7)182 add., (9) 345, (12) 33, (17) 365,(19) 262
  městská (14) 330, (16) 290
  Piotrkovská (9) 354
  polská (18) 360
  Vislická (9) 354
  university (12) 260
statuty (1) 126, (4) 77, (5) 144 a d., (10) 93, (13) 126, (19) 212 a d., (20) 269 a d.
italských měst (4) 113
Litevské - (19) 165, 244
moravské (9) 202
nášavské - Jana Alberta (4) 103
synodní (3) 224

státy
barbarské (15) 279, (17) 222, (19) 243
helénistické (14) 311
lidově demokratické (5) 337
městské (12) 6, 19, (13) 45 a d., (17) 312, (18) 339, 354
řecké (12) 19
Spojené - americké /USA/ (1) 251, (2) 299, (5) 246, (6) 258, (7) 28 a d., (8) 5, 109, (9) 51 a d., 142, 364,(10) 154, (11) 275, (12) 243 a d., (13)109, (14) 85 a d., 338 a d., (15) 71 a d., 185 a d., 247, (17) 91, 109, 223, 277, 353, (18) 6 a d., 79, 115, 349, (19) 27, 271, (20) 18, 96, 121, 145 a d., 328
stav
církevní (11) 67
čtvrtý (16) 191
duchovní (18) 175 a d.
městský (5) 159, (7) 225, (9) 207,(11) 67, (13) 95, (19) 161, 331, (20) 168, 278
nouzový (10) 125 a d.
panský (5) 159, (8) 324, (12) 69
rytířský (5) 159
selský (19) 179 a d.
třetí (8) 195
výjimečný (5) 243, (7) 39, (10) 104, 125, (15) 36
stavba mostů a cest (1) 172
stávka (3) 195, (4) 233, (5) 211, (6) 125 a d., (8) 164, 292, (9) 55 a d., 103 a d., (10) 104, 122, 260, (12) 137 a d., (13) 223, (14) 6 a d., 98, 303, (15) 188, (17) 6 a d., 50, 93, 150, (18) 55, 74, 130, 368, (19) 23 a d., 71 a d., 99, 110
hornická (2) 13 a d.
prosincová, generální 1920 (1) 35, 50, (18) 55 a d., (19) 74 a d.
stávkokaz (19) 87 a d.
stavování (1) 103 a d.
stavuňk (1) 112, 135, (2) 209
stavy (1) 84 a d., 125, (2) 34, 123, 208 a d., (3) 106 a d., 229, (4) 110 a d., 245 a d., 307, (5) 110, 159 a d., 304 a a d., (6) 31, 95, 249, (7) 55, 79, 103 a d., 246 a d., 301 a d., (8) 128 a d., 176, 235 a d., 325 a d., (9) 188, 327, (10) 11 a d., 253, (11) 36, 51, 214 a d., (12) 96, 265 a d., (13) 69, 86 a d., 299, (14) 31 a d., 122, 203 a d., 301 a d., (15) 5 a d., 95 a d., 264, (16) 113 a d., 292 a d.,(17) 101 a d., 200 a d., 336 a d., (18)124 a d., 219 a d., 300, (19) 148 a d., 262 a d., 302 a d., (20) 138 a d.,276 a d.
generální (16) 298
moravské (18) 187
říšské (16) 121, (19) 332
stěhování národů (3) 6, (13) 185, (17) 285
steora (1) 178
stíhání trestní (4) 66, (16) 200, (17) 9 a d., (20) 205, 217
stipulace (15) 244, (17) 302
stížnost (2) 119, (20) 156
Stodorané (5) 9 a d., (8) 316
stolice (16) 125 d., (17) 340, (18) 121 a d.
panská (9) 350, (10) 65 a d., (18)121
selská (4) 308
soudní (18) 215
soudní, královská (11) 244
Svatá - (10) 166
vrchní, v Jihlavě (18) 188
vrchnostenská (18) 122
strana /Strana, politická/
agrární (1) 251 a d., (3) 181, 208 a d., (6) 169, (9) 19, 121, 138, (10) 175, (11) 256, (13) 136, (15) 50 a d. (17) 12 a d., 105, (20) 14

bolševická (13) 274 a d., (17) 362
Čs. sociálně demokratická - dělnická (1) 7 a d., (3) 172 a d., 231, (5) 235, 256, (7) 9, (8) 45 a d., 208, 335, (9) 19 a d., 335, 358, (10) 269, (12) 148 a d., (13) 106 a d., 272, (14) 6 a d., 303, 335, (15) 27 a d., 198, 203, (16) 211 a d., (17) 10 a d., 106 a d., (18) 26 a d., 107, 279, 305 a d., (19) 28, 330, (20) 15 a d., 290 a d.;
na Podkarpatské Rusi (1) 261; levice (17) 5, (18) 56 a d.; pravice (5) 256 a d.; sjezdy (15) 60, (17) 61, 355, (18) 55 a d.
Demokratická - /Slovensko/ (8) 27 a d., 121 a d., 342, (11) 172 a d., 220, (12) 146, 190, (14) 287, (16) 222, (20) 206
Demokratická - /USA/ (8) 5
Hlinkova slovenská ludová - (3) 182 a d., (7) 327, (8) 112 a d., (9) 32, (10) 165 a d., 263 a d., (11) 204, (12) 109 a d., (16) 224, (17) 74, (18) 308
Komunistická dělnická - Polska (5) 233 a d., (19) 260
Komunistická -
Anglie (18) 106
Bulharska (19) 318, (20) 99
Československa /KSČ/ (1) 52 a d., (3) 186 a d., (4) 298, (7) 8 a d., (9) 5 a d., 294, 335 a d., (9) 9 a d., 130 a d., 327, (10) 197 a d., 269, (11) 129 a d., (12) 117, 163, (13) 136 a d., 262 a d., 308, (14) 59, 230 a d., 336, (16) 209 a d., (17) 6 a d., 219, 368, (18)21 a d., 55, 305 a d., (19) 15 a d., 106 a d., 312, (20) 7 a d., 296; konference (8) 49 a d.; moskevské vedení (18) 22 a d., (19) 22 a d., (20) 25 a d., 73; na Slovensku (1) 21; sjezdy (1) 20, 78, (3) 182, 206, (7) 9, 14, (8) 11 a d., 93,(9) 140, (10) 209, 269, (11) 229, (13) 307, (17) 41 a d., (18) 306 a d., (19) 75, (20) 10, 46; ústřední výbor /ÚV KSČ/ (4) 313, (7) 14, (8) 20 a d., 345, (17) 93, 150; vznik (1) 27 a d.;v Rusku (1) 13, (18) 68
Francie (10) 103, 108, 118
Jugoslávie (20) 107
Maďarska (1) 11 a d., (9) 47, (10)271, (15) 197, (16) 278, (20) 94 a d.
Německa (1) 272, (8) 206 a d., (9)146 a d., 334, (15) 197, (20) 94, 108
Rumunska (20) 101
Ruska (4) 201 a d.
ruská (17) 46, 283
Slovenska /KSS/ (8) 18 a d., 116, (10) 208, (11) 130 a d., (12) 111 a d.,(13) 278, (16) 210 a d., (18) 21 a d., 306 a d., (19) 15 a d., (20) 25 a d., 206 a d., 295 a d., 325
Sovětského svazu /KSSS/ (4) 228, (6) 190 a d., (8) 5, 55, 82, (9) 285, (14) 222 a d., (18) 77, 97, (19) 10, 283, (20) 87, 291
USA (9) 52 a d., (14) 112
v Uhrách, slovenská a česká sekce (1) 14 a d.
konservativní (18) 105
Konservativní - židovská (5) 183, 191
Lidová - (1) 29, (17) 18, (20) 35 a d.
Maďarská sociálně demokratická - (1) 11 a d.
Maďarská robotnická socialistická - (12) 160
Národně liberální - (12) 202
Národně socialistická - německá (1) 265 a d., (3) 186, (6) 226 a d., (8) 206, (16) 206
Německá sociálně demokratická - dělnická (1) 252, (12) 93
Německá nacionální - (17) 12
Polská sjednocená dělnická - (3) 216, (7) 19 a d.
práce /Slovensko/ (8) 27

Reformní - židovská (5) 182
Republikánská - USA (8) 5
Ruská bolševická - (8) 8, (15) 197
slobody /Slovensko/ (8) 27
Slovenská - národná a rolnická (11)245
Socialistická - (11) 234, (17) 73, 106
Socialistická - Polsko (5) 239
Sociálně demokratická -
československá (8) 9 a d.
dělnická v Rusku (4) 227, (8) 5
Německa (9) 146 a d., (14) 78, (15)
286, (17) 62, 75
Rakouska (17) 313, (17) 47; sjezd
hainfeldský (15) 60
Sudetoněmecká - (10) 160, (18) 280
Zjednocená - maďarská (9) 5 a d.
Židovská pokroková - (5) 182
strany
dělnické (15) 61, (18) 55, 105 a d.,
(19) 35, (20) 325
koaliční (17) 19 a d.
komunistické (5) 261, (6) 208, (7) 13,
(8) 5, 14, 27, (9) 113, (12) 130, (15)
197, (17) 145, 259, (19) 30 a d., 330,
(20) 323
levicové - socialistické (18) 107
politické (1) 29 a d., 69, 263, (3)177
a d., (4) 219, 245, (5) 323, (6) 228 a
d., (7) 18 a d., (8) 5 a d., 102, 207,
331 a d., (9) 32, 97, 111 a d., (10)
196 a d., 238 a d., (11) 201 a d.,(12)
162 a d., 188, (13) 128 a d., 232,(14)
282 a d., 307, (15) 72 a d., 200, (16)
211 a d., (17) 18 a d., 106, (18) 40,
103 a d., 369, (19) 260, 318, (20) 43 a
d.,
politické, fašistické (9) 149
politické, německé (17) 74
procesní (11) 148
smluvní (10) 213, (11) 160
sporné (9) 257 a d.
středověk (13) 285 a d., (14) 321
stříbro (2) 87, (3) 23, 54, (4) 131 a d.,
(5) 93, 143 a d., (6) 108, (8) 228 a
d., (9) 252, (11) 48, (12) 50, (13)189
a d., 292, (14) 172, (15) 134, (17)
202, (20) 145
studie, Právněhistorické (3) 275, (20) 5
a d.
studium
generale (12) 35, (18) 272 /viz uni-
versita/
právnické (16) 274, (18) 125
Sturmabteilungen /SA/ (10) 161
subvence (13) 149
Sudebnik litevský, Kazimíra (4) 60, 68
sudebniky (4) 98
Sudetendeutsche Partei /SdP/ (16) 207
sudí
nejvyšší - dvorský (16) 119
nejvyšší - království českého (5) 80
nejvyšší zemský - (16) 119
sukcese (10) 58 a d., (16) 38 a d.
sumerologie (15) 274
Sumerové (9) 341, (10) 37, 215 a d., (11)
268, (13) 196, 285, (14) 309, (15)274,
(16) 282, (17) 312, (18) 339
summa /Summa/ (7) 269
Astesanova (14) 323
Azonis (12) 33
Decretalium Henrici de Merseburg (7)
348
legum brevis levis et utilis (16) 289
legum Raimundi (10) 278, (12) 260,(15)
121, (16) 289, (18) 208, (19) 280
Monaldi (12) 33
Rogerii (12) 33
práv uherských (14) 176
superarbiter (16) 96
superintendent (18) 277
superpozice kmenová (4) 243, 255
suplika (10) 144
suverenita (8) 177 a d., (9) 286, (12)
96, 100, (14) 37, 50, (17) 354, 358,

(19) 22, 331, (20) 26, 40, 75, 85, 294
svatba (10) 65
svatokupectví (1) 88 a d., (2) 132, (15) 224
svaz /Svaz/
Československý - mládeže (11) 145, (14) 287
Český - (14) 5 a d., (18) 41
německých dělnických spolků (15) 74
Sovětský - (1) 51, 76, 267, (3) 192, 205, (4) 241 a d., (5) 233 a d., 335, (6) 191 a d., 282, (7) 8 a d., (8) 6 a d., 105 a d., 346, (9) 136 a d., 285, 341 a d., (10) 36, 152 a d., 242, 267, (11) 127 a d., 203 a d., 288, (12)116, 121, 273, (13) 171 a d., 260 a d., (14) 222 a d., 352, (15) 259 a d., (16) 212 a d., 313, (17) 25 a d., 145 a d., 219 a d., 361 a d., (18) 6 a d., 77 a d., 271, 370 a d., (19) 10 a d., 66 a d., 105, 248 a d., 330, (20) 8 a d., 211 a d., 325 a d.
Sovětský -, ústava (13) 260, 282, (15) 261, (17) 284
zemědělců (1) 263
svazy (5) 6
městské (4) 245
odborové (13) 162 a d.
župní (3) 167
svědectví (5) 63 a d., 140 a d., (6) 281, (7) 107 a d., 248 a d., 352, (8) 231, 310, 344, (9) 175, 303 a d., (10) 137, 217, (11) 10 a d., 102, (12) 24, (14) 175 a d., 293, 325, (15) 119 a d., 263, (16) 5, 13, (20) 302
čisté (4) 57
falešné (4) 125, (5) 139, (8) 231, (9) 307, (11) 10
křivé (4) 70, 121, (5) 135 a d., (14) 293
písemné (7) 249
průkazné (5) 58
svědečné (7) 248 a d.
svědek (1) 97, 201, (2) 99 a d., (4) 56 a d., 110 a d., (6) 254, (7) 193 a d., 220 a d., (8) 269 a d., (9) 316, (10) 78, 137 a d., (13) 32, 203 a d., (16) 35 a d., (17) 11 a d., 166, (18) 66, 140 a d., 232, (19) 292, 307
dožádaný (4) 62 a d.
očistný (19) 307
přísežný (4) 102, (11) 35
úřední (4) 95
výpověď (11) 35
znalecký (4) 120
svědomí (4) 103 a d., (11) 10 a d.
slepé (7) 248
svépomoc (1) 109 a d., (3) 94 a d., (4) 54 a d., (5) 77 a d., (6) 132, (7)158 a d., 219 a d., (8) 287, 318, (10) 18 a d., (14) 128, 210 a d., 293, (15) 151, (16) 286, (19) 110
svéprávnost (15) 241
svoboda
koaliční (5) 227 a d.
kutací (4) 139
náboženská (18) 31, 149
shromažďovací (17) 68
smluvní (9) 87, (17) 302
spolčovací (17) 68
testovací (10) 78 a d.
tisková (3) 197, (10) 208, (11) 223, (12) 274, (16) 297, (17) 68, (19) 309
vyznání (17) 69
svobodní /nepoddaní/ (1) 177, 253, (4)33, (7) 234, 353, (9) 188, 242, (10) 242, (12) 222 a d., (13) 13 a d., (14) 121, 131, (16) 38, (17) 290, (20) 257
neúplné (9) 351
svobodníci (3) 267, (5) 318, (6) 274,(8) 303 a d., (20) 150 a d., 262
svobody
buržoazně demokratické (15) 70, 79
občanské (6) 225, 232, (10) 126, (12)

285, 289, (13) 98, (14) 6, 280, 336, (15) 19, 39, 75 a d., 198, (16) 207, (17) 13, 87, 93, 239, 363
osobní (17) 160, (20) 161, 211
politické (17) 8, 24
stavovské (17) 200
tržní a obchodní (6) 55
svod (1) 110, (4) 65 a d., (8) 294, (12) 234, (14) 327
svrchovanost (18) 9 a d.
symbolika právní (14) 322, (16) 356 a d.
Synagoga (12) 28
syndik (9) 265
soudní (18) 344
univerzitní (10) 255
syndikát (3) 180, (11) 255, (18) 79, (20) 94
synody (3) 83, (4) 269, (8) 141, 175, (9) 241, 298, 305, 316, (13) 8, (16) 57, 85 a d., (19) 262, (20) 184
arcibiskupské (15) 154
svatováclavské (9) 296
Syntagma (16) 144
systém
dvojpolní a trojpolní (16) 128
dvorcový (12) 233
gentský (3) 190, 207, (4) 230 a d.,(6) 142, (8) 91
Versailleský mírový - (18) 51
volební - anglický (18) 104 a d.
Szekelové (1) 180

šacování (3) 97 a d., (4) 109
poddaných (7) 286
šacuňk (2) 213, (8) 287, (9) 173 a d., (10) 85 a d., (14) 189 a d.
šafář (4) 109, (5) 319, (10) 140
šachat (4) 95
šefové (10) 247, (17) 213
šenk dědičný (8) 271, (14) 194
šepmistr (4) 149
šibenice (13) 218, (16) 266
škoda (5) 92 a d., 172, (7) 281, (8) 268 a d., (9) 66 a d., 256 a d., 310, (10) 36, (13) 109
náhrada (7) 181, 246, (8) 320, (9)265, 310 a d., (11) 161
odpovědnost (9) 310
válečná (10) 128
způsobená (17) 308, (19) 304
škola
boloňská (16) 289
historicko-právní (11) 277, (12) 268, (13) 261
historicko-právní německá (8) 144,303
právní, brněnská (20) 126
školství (11) 246
školy
písařské (17) 314
partikulární (14) 168
právní (9) 201, 353, (15) 245
právní, středověk (7) 158 a d., 204, 343
vysoké (3) 272, (6) 209, (7) 12, (9) 286, 325, 346, (10) 176, (11) 54, 247 a d., (12) 102, (13) 302, (15) 38,207 a d., (16) 241 a d., 309, (17) 109 a d., 220 a d., 352, (18) 271 a d., 318 a d., (19) 237 a d., 304, 322, (20)11
vysoké, pražské (6) 98
vysoké, uzavření (18) 211
škůdce (3) 94, 132, (4) 73, 90, (5) 93 a d., (11) 92, 101, (18) 186 a d.
veřejný (2) 284
zemský (8) 219
šlechta (2) 33 a d., 91, 285, (3) 15 a d., 116 a d., 229 a d., (4) 27 a d., 147 a d., 247 a d., 300 a d., (5) 15 a d., 142 a d., 301 a d., (6) 96 a d., 234 a d., (7) 14, 61 a d., 152 a d., 235 a d., 316 a d., (8) 128 a d., 235 a d., 303 a d., (9) 98 a d., 173 a d., 208 a d., 320 a d., (10) 8 a d., 137, 145, 220 a d., (11) 19 a d., 115

a d., 252 a d., (12) 31 a d., 100 a d., 213 a d., (13) 16, 50 a d., 199 a d., 301, (14) 24, 32 a d., 145 a d., 205 a d., 301 a d., (15) 5 a d., 130 a d., (16) 41, 104,a d., 295 a d.,(17) 68, 101 a d., 200 a d., 333 a d., (18) 109 a d., 214 a d., 318 a d., (19) 53, 56, 148 a d., 244 a d., 301 a d., (20) 7, 133 a d., 273 a d., 311 a d.
dědičná (14) 309
moravská (7) 207
vysoká (4) 302
zákon o zrušení šlechtictví (17) 101 a d.
šoltys (4) 295, 308, (13) 197 a d., 296
šos (5) 65
šovinismus (20) 35, 281
špionáž (17) 167, (19) 94, (20) 213
špitály (5) 50 a d., (12) 41 a d.
šup (8) 292
švagrovství (5) 178 a d., (15) 244

tábor
koncentrační (9) 122, (20) 210 a d.
lidu (15) 35 a d., (17) 19 a d.
pracovní (20) 211 a d.
Táborité (4) 269 a d., (9) 291 a d., (12) 69, (14) 322, (17) 297
Tabula iuris (12) 33 a d.
tabule
krajská soudní (11) 212
královská (18) 358, (20) 321
královská sedmipanská (19) 280, (20) 321
soudní (11) 245
talio (4) 69, 260
Talmud (5) 177, 180
taoismus (15) 275
Tataři (1) 158, (4) 264, (14) 260, (18) 211 a d.
taxa
Eleonorská - (14) 193
pětivěrduňková (5) 100 a d.
Tektoságové (3) 20
temno (19) 170, (20) 314
teokracie (1) 161, (9) 341
teologie (19) 269
teorie
normativní (13) 172, (20) 126 a d.
právní (17) 302
římsko-kanonická (7) 218
smluvní (8) 117 a d.
státu a práva (2) 295, (3) 85, 261, (10) 270, (13) 263 a d., (14) 118, 351, (15) 256 a d., (16) 6, (17) 304, 362, (19) 47, (20) 286 a d.
Tereziana (13) 268
terminologie
právní, česká, historický slovník (2) 60 a d., (3) 162, 275
právní, heslář (20) 320, 326
teror (8) 81, (9) 115 a d., (10) 52, 150 a d., 272, (12) 273, (13) 157 a d., 225 a d., (16) 5, 17, (17) 6 a d.,152 a d., (19) 26 a d., 328, (20) 207 a d.
terragium (1) 180
tese, Dubnové (4) 202
testament (2) 229, (5) 52 a d., 115, (9) 192 a d., (10) 57 a d., 219, (12) 9 a d., (13) 28, (14) 171, (15) 128 a d., 242, (16) 33 a d., 143, (17) 301, (18) 230, (20) 262, 300
francký (16) 37
merovejský (16) 33 a d.
římský (16) 39 a d.
testátor (12) 13
texty, francké formulářové (13) 5 a d.
Thrákové (17) 286
tisk (5) 222, 272, (6) 150, (11) 224,239
tkáčata (1) 109 a d.
Tkadleček (6) 22, (17) 329
tora (5) 177
torques (3) 17
tortura (4) 66, (8) 232, 292, (13) 267,

(16) 266
tovaryši (1) 125 a d., (2) 8, 204 a d., (5) 214 a d., (6) 52 a d., 125, 179, (8) 283, 334, (13) 161, (14) 190, (15) 137, (17) 235
tradeunionismus (4) 235
traktáty (9) 202 a d., (15) 120
transsumpty (5) 50
travičství (5) 135 a d., (15) 244
trest (1) 93 a d., (2) 113, 268, (3) 87, 149, 269, (4) 59 a d., 260, (5) 90,126 a d., 214 a d., 319 a d., (6) 5 a d., 261, (7) 243 a d., 352, (8) 231 a d., (9) 54 a d., 122 a d., 256 a d., 302 a d., (10) 30, 143 a d., 245, (11) 101 a d., 217, 224, (12) 81, 192, 222 a d., (13) 16 a d., 187 a d., 202 a d., (14) 123, 316 a d., (15) 67, 143 a d., 245, (16) 10, 58, 74 a d., 191 a d., 262, (17) 6 a d., 196, 325, 251, (18) 59 a d., 163 a d., 218, 383, 301 a d., (20) 86 a d., 107, 170, 206 a d., 310, 322
církevní (9) 305, 316, (15) 108
infamie (15) 160, 242
kajícnický (9) 305
majetkový (7) 281, (8) 232, (9) 313 a d.
na cti (19) 391
na hrdle (5) 217, (8) 235, (9) 277 a d., (20) 156
na svobodě (16) 266, (17) 23, (19) 67 a d., 301
na životě (13) 204
ohněm (5) 157
peněžitý (2) 279, (5) 156, 193, (9) 36, (13) 223, (16) 92, (17) 34, (18) 88, (20) 165, 270
prodeje (9) 302, 313
smrti (2) 269 a d., (3) 86, 103, (4) 248, (5) 140 a d., 322, (7) 72, 103, 248 a d., (8) 228 a d., (9) 126, 278, (10) 215, (11) 258, (12) 214, (13) 21, 202 a d., (14) 124, (15) 150,153, 248, (16) 266, (17) 349, (18) 194, 276, (19) 301, 317, (20) 210 a d.
vězení (17) 35
výkon (16) 262, (20) 158
zmrskání (9) 282
zmrzačením (9) 314
trestanec (19) 67
trestnice (19) 67 a d.
trestnost (12) 258
trh (1) 103 a d., 212 a d., (3) 28, 38, 102, 141, 265, (4) 61 a d., 154 a d., (5) 82, 317, (6) 278, (7) 88, 144 a d., 233 a d., 350, (8) 233 a d., 314, (9) 143, 275, 355, (10) 7 a d., 141, 225 a d., (11) 47 a d., 276, (13) 292, (14) 182 a d., (15) 148, 244, (16)134, 262 a d., (17) 125 a d., 197, 337,(18) 205 a d., (19) 109 a d., (20) 149 a d.
výroční (5) 161, (17) 199
trializace (14) 264, (17) 225 a d., (20) 41
tribun (10) 221, (14) 132 a d.
lidu (16) 15
plebejský (10) 220
tribunál (17) 341
moravský (5) 161, (17) 341
revoluční (1) 12, (17) 279, (18) 81
vojenský (17) 166
Mezinárodní vojenský - (12) 189
tribus (15) 243
tribut (1) 168 a d., (4) 242, (12) 233, (18) 290, (19) 247 a d.
válečný (1) 119, 201
tributum pacis (1) 177, (12) 234
Tridentinum (5) 177
Tripartitum (2) 62, (4) 297, (6) 273,(8) 348, (9) 363, (10) 57 a d., (12) 256, (14) 166, (17) 115, (18) 324, (20) 279, 329
Trojdohoda (14) 305

Trojpakt (8) 109
trpět s městem (15) 116 a d., (17) 202
trůn (19) 263, (20) 278
  český (17) 204
trůnní řeč 1879 (15) 57, 91
trust (1) 264, (3) 180, 270, (9) 86, 131
třetina vdovská (17) 199 a d.
třída vládnoucí (11) 75, (13) 27, 106 a d.
třídnost (6) 91, 171, 223, (14) 295 a d., (19) 301 a d.
třídy (2) 5 a d., 206 a d., (4) 8 a d., 200 a d., 306, (5) 207 a d., 306 a d., (6) 5, 40 a d., 246 a d., (7) 6, 12, 28, 57 a d., 205 a d., 325 a d., (8) 5 a d., 140 a d., 301 a d., (9) 5 a d., 97 a d., 218 a d., 316 a d., (10) 26 a d., 149 a d., 212 a d., (11) 6, 121 a d., 219 a d., (12) 6 a d., 101 a d., 205 a d., (13) 52 a d., 106 a d., 250 a d., 311, (14) 29 a d., 117 a d., 207 a d., 335, (15) 26 a d., 104 a d., 238 a d., (16) 5 a d., 130 a d., 211 a d., (17) 5 a d., 101 a d., 225 a d., 300 a d., (18) 24 a d., 103 a d., 216 a d., 300 a d., (19) 16 a d., 106 a d., 237 a d., 301 a d., (20) 26 a d., 116 a d., 206 a d., 311 a d.
tuláci (9) 361
Turci (4) 310, (5) 284, (6) 247, 271, (19) 289
tutela (12) 8, (16) 21
  legitimní (16) 13
tutor (7) 169
tvrz (5) 147, (8) 273, (9) 278, (18) 186
tyran (8) 177 a d., (11) 112, 117, 252, (13) 50 a d.

ublížení na těle (8) 293, (20) 300
ubrman (3) 101 a d., 156, (10) 137, (15) 121
uctívání cizích bohů (5) 136
účastníci procesní (10) 236
učení
  politická a právní (17) 220, (19)269, 312, (20) 286 a d.
  právnické (9) 203
  pražské vysoké (11) 264
učni (13) 113, (18) 340
účtování na vruby (10) 140
účty (4) 292
  obecní (10) 141
udání (4) 69, (5) 194, (8) 290, (9)319, (13) 207
úděl (4) 263
  moravský (17) 333
  Nový - /New deal/ (12) 243
Uhry
  povstání 1848 (15) 212
  zákonodárství vyrovnávací (15) 282
újezd (4) 201 a d.
úkolníci (2) 219
Ukrani (5) 9
úmluvy (7) 254, (19) 262
  jihlavské (15) 131
  mírové (19) 146
úmrtí (17) 316, (19) 98
úmysl (5) 144, 323, (7) 275 a d., (8) 295, (13) 117, (19) 301, 325
  úkladný (5) 145
  zabití (15) 153
  zlý (5) 137, 144, (19) 230
UNESCO (9) 249, 378, (10) 251, (11) 7, 287, (12) 256, (19) 7
ungelt (12) 57
unie
  celní (10) 20 a d., (12) 99
  Francouzská - (10) 104
  Jihoafrická - (18) 106
  personální (14) 263, (15) 58, (17)240
unifikace městského práva (2) 192
univerzita /Univerzita/ (1) 83 a d., (3) 123 a d., (4) 284, (5) 191, 279, 324 a d., (6) 56, 101, 263, (7) 148, 329 a d., (8) 86, (9) 202, 355 a d., (10)

270 a d., (11) 53 a d., 247 a d., (12) 30 a d., 237 a d., (13) 68, 219 a d., 303, (14) 169, 309 a d., (15) 168 a d., 208 a d., (16) 86, 241 a d., 308, 313, (17) 149, 177, 242, 299 a d., 367, (18) 272 a d., 317 a d., (19) 164, 172, 223 a d.,
Brno (7) 354, (8) 46, (9) 173, 225, 360
Budapešť (10) 267, (16) 311
Carolo-Ferdinandea (6) 25, (18) 277, (19) 323
Humboldtova (9) 336, (12) 199, 268,(14) 33, 335, 348, (15) 5, (16) 309, (18) 381, (19) 330, (20) 161, 190
italská (7) 61 a d., 347
Jagellonská (5) 279, (12) 264, (17) 349
jezuitská (11) 64
Karlova (1) 64, 82, (2) 68, (3) 78 a d., 143, 160, (4) 154, 173, 240 a d., (5) 33 a d., 202, (6) 17 a d., 112, (7) 53, 201 a d., 315 a d., (8) 5, 213, 219, 345 a d., (9) 292 a d., 321 a d., (10) 14, 141 a d., 251, (11) 7 a d., 257 a d., (12) 30 a d., 178, 199, 207 a d., (13) 65, 80, 274 a d., 302, 312, (14) 9 a d., 168, 205 a d., 300 a d., (15) 120 a d., 206 a d., (16) 72, 242 a d., (17) 224, 249, 321 a d., (18) 163, 212 a d., 372 a d., (19) 6, 167, 173, 294, 304 a d., (20) 7, 12, 255, 265, 311, 333
Komenského (12) 277, (13) 312, (14)169, (16) 241 a d., (17) 370, (18) 375, (19) 330, (20) 194, 329
Leningrad (8) 128, (13) 94
Masarykova (18) 373
Mnichov (11) 65
německá v Praze (4) 308, (18) 271 a d.
pařížská (12) 31
Polsko (1) 212, (8) 351
Purkyně J.E. (17) 363
Vídeň (10) 349
Únor 1948 /Vítězný/ (7) 8, 330, (8) 13 a d., (9) 129 a d., (10) 267, (11) 127 a d., (12) 137 a d., (13) 277 a d., (18) 271, 306 a d., (20) 225
únos (2) 264, (7) 236, (8) 295, (13) 27
úp (8) 295
upálení (3) 29, (8) 231,a d., (10) 215, (14) 147, 316, (20) 271
úpis dlužní (12) 185, (14) 169, (16) 97
úplatky (5) 197, (7) 111, 220, (9) 120, (14) 150 a d., (15) 84, (16) 7 a d., (18) 360
upomínka platební (14) 192
uprchlíci (13) 245 a d.
úraz pracovní (13) 105 a d.
urážka (3) 29, (8) 283, (9) 329, (15) 141 a d., (16) 201, 205, (17) 22
císaře (14) 304, (15) 36
na cti (4) 62 a d., (8) 287, (17) 21
panovníka (17) 242
vlády (17) 34
urbář (2) 199, (4) 295, (5) 292 a d., (6) 270, (8) 349, (9) 175 a d., 363, 375, (10) 57 a d., 137, (11) 236 a d., (13) 296, (14) 171, (16) 125 a d., (17) 115 a d., 339, (19) 56
lichtenštejnský (5) 297
pozemkový (20) 264
tereziánský (4) 295 a d., (6) 270 a d.
urbs (4) 169
urbura (2) 92 a d., (3) 241, (4) 133 a d. d., (5) 157, (12) 52
úrok (1) 202 a d., (3) 87 a d., (4) 109, (5) 51 a d., 111 a d., 298, 304 a d., (6) 76, 84, (7) 181, 265 a d., (8)296, (9) 177 a d., 281, (11) 36 a d., (12) 49 a d., (13) 78, 108, 148, (15) 221, (17) 189, 302, (19) 108, 197
věčný (5) 50
urukovat (7) 352
úřad /Úřad/
báňský, revírní (2) 17, (7) 358, (12) 168, (17) 250

berní (5) 198
církevní (9) 304
čížnický, dědičný (8) 276
desetipanský (14) 181 a d.
deskový (7) 271, (9) 361
dvorský (5) 165, (16) 177
farní (8) 334
finanční (4) 270
fiskální (9) 264, (12) 178
horní (2) 10 a d., 122, (3) 240, (4) 138 a d., (12) 167, (14) 287, (15)284
krajinský (12) 173
krajský (1) 132, 147, (5) 191 a d., (6) 275, (17) 250, 343
královský (7) 301, (14) 335
menší (10) 143, (15) 101
městský (4) 278, (5) 217, (14) 190, (17) 215
mincovní (4) 144, (5) 169
mostu pražského (14) 181
nad trhem senným a rybným (14) 181
Nejvyšší soudní - /Oberste Justiz-stelle/ (3) 130
obecní (10) 139
okresní (3) 189, 201, (8) 333
okupační (20) 217
Osídlovací - (11) 188
osmipanský (14) 181 a d.
pastorační (16) 73
patrimoniální (8) 334
policejní (3) 243, (11) 225
politický (2) 19, (3) 190, (5) 180 a d., (6) 115
popravčí (18) 187
pozemkový -, Státní (11) 177, 187, (12) 164, 171, (13) 236 a d.
práce (9) 122 a d., (10) 172, (13) 167 a d.
práce, Slovenský (13) 176 a d.
práce, Ústřední (9) 125
předsednictva vlády (12) 169
puncovní (5) 161
regionální (17) 250
rentmistrovský moravský (5) 160
říšský (16) 203
říšského podčeší (8) 271
sirotčí (11) 41
správní (4) 271, (5) 203, (8) 333, (10) 199, (13) 172, 249, (14) 183, (15) 215, (17) 342
státní - sociálního zabezpečení (11) 138
státní - statistický (4) 228
šestipanský (2) 187 a d., (14) 181 a d.
urburní (4) 144
vrchní inspektorský (11) 248
vrchnostenský (5) 197, (6) 104 a d.
zádušní (14) 184
zemský (3) 189 a d., (5) 78, 163, (6) 179, (9) 123, (13) 63, 230, (16) 177 a d., (17) 6, 185, 250 a d., 342, (18) 182 a d.
zemský nejvyšší (16) 293
živnostenský (5) 166
župní (11) 223, (12) 159 a d., (14)281

úředníci
bánští (4) 150
dvorští (7) 108, (19) 258
horní (3) 153
krajští (4) 134, (18) 184
královští (5) 154, (18) 186, 215
menší (7) 278
nad horami (4) 149
nejvyšší (15) 281
soudní (6) 279, (7) 282
vrchnostenští (1) 130
zemští (7) 108, 278, (17) 176, 190

usedlí (5) 109, (19) 178, 183
na panství (17) 208
usedlost (9) 170 a d., 306, 375, (10) 57 a d., (16) 136, 140
nezakoupená (5) 124 a d., (10) 225
poddanská (5) 105, (9) 363, 375, (10)

144, 225, (19) 179 a d.
propadnutí (9) 189
urbární (9) 375, (13) 303
zakoupená (5) 124, (10) 225 a d.
usmrcení (2) 270, (4) 54 a d., (5) 138, (9) 277, (13) 18, (14) 158, (16) 292, (17) 315
usnesení
Karlovarské (12) 101
sněmovní (2) 199 a d., (3) 91, 120, (4) 271, (7) 108, 244 a d., (8) 228, (12) 180, (13) 97, (14) 167, (18) 188
sněmovní 1348 a 1355 (18) 186
sněmovní u Slovanů (2) 258
ústav /Ústav/
Státní - plánovací (8) 65
státu a práva SAV (18) 375, 383
Ústřední sociální - (18) 283 a d.
ústava
anglická (8) 192
benátská (13) 56 a d.
březnová 1849 (3) 144, (4) 189, (8) 129 a d., (15) 22 a d., (17) 102 a d., (18) 367
buržoazní (12) 210, (13) 226, (14) 305
buržoazní ČSR (5) 212, (8) 9, 22, (9) 120, (11) 130, 214, (14) 81, 278, 305, (15) 286, (16) 201, 303, (17) 7 a d., 94, (20) 46 a d.
buržoazní ČSR Prozatímní (16) 303, (17) 84
ČSSR 1960 (8) 7 a d., 72, (9) 328, (11) 124 a d., (14) 77, 305, (18) 307, 313, (19) 305
ČSSR federativní (14) 85 a d.
9. května (7) 10, (8) 15 a d., (9) 371, (10) 189, (11) 128 a d., (13) 277, 305, (18) 307 a d., (19) 12, 56, 63, (20)80, 86
Florencie (11) 122
francouzská (5) 215, (8) 203, (10) 103 a d., (13) 64 a d.
jakobínská (8) 198
konstituce (8) 331
kroměřížská (6) 105, (8) 331
NDR (9) 158
německá (12) 96 a d.
oktrojovaná (6) 107 a d.
Pillersdorfova (5) 203, (6) 103, (14) 30, (15) 10 a d.
polská, 3. května 1791 (4) 261, (11) 272; 1807 (1) 213; (1815 (1) 211 a d.; 1921-1951 (7) 17 a d.
prosincová 1867 (5) 178, 207, (6) 83, (9) 329, (13) 100, (14) 10 a d., 303, 336, (12) 284, (15) 35 a d., 282,(17) 90
pruská 1850 (9) 367
RSFSR 1918 (1) 11, (4) 217
římská (12) 228, (14) 161
říšská (6) 106, (14) 14, (15) 65 a d.
říšská, německá (19) 158
Schmerlingova (9) 98
SSSR (8) 15, (14) 226 a d., (19) 285
Stadionova (5) 203, (8) 131
stavovská (20) 168
Thérésienova (10) 219
uherská (10) 259, (20) 277, 318
únorová 1861 (15) 29, (18) 146, 367, (17) 249, 253
USA (8) 193, 203, (9) 51, 369, (14) 86 a d.
výmarská (1) 44, (6) 224 a d., (8) 205, (9) 335, (12) 106, (18) 115
zemská (6) 232, (13) 98, (14) 203, (15) 57, 95 a d.
Ústřední rada odborů /ÚRO/ (11) 136 a d., (13) 279, (14) 276, (17) 257
usus (10) 98
ususfructus (8) 315, (9) 342, (10) 58 a d., (13) 36, (16) 39 a d., (17) 302, (18) 231
útěk (13) 202 a d., (20) 164
utilitarismus (17) 356

utilitas publica (12) 226 a d.
útisk (5) 218, 304, (8) 282 a d.
útok (4) 59 a d., (5) 139, (7) 134 a d., 236 a d., (8) 289, (15) 150 a d.
proti státu (5) 147
verbální (16) 200 a d.
utopie (14) 343, (20) 288
utrakvismus (5) 284, (7) 69 a d., (9) 293
utrakvisté (3) 91, (8) 214 a d.
uvázání (7) 254
úvěr (1) 127, 262, 274, (3) 193, (5) 51, 288, (6) 196, (8) 328, (9) 82, 360, (10) 14 a d., 123, (11) 37, 49, 274, (13) 240, (14) 203, 328, (15) 244,253, (17) 130, 188, 302, 355, (18) 336,(19) 108 a d., (20) 14, 102
uvěznění (18) 189
užitky (5) 297, 319
užívání (5) 115
dědičné (5) 110, (9) 171, (13) 34
věčné (12) 60
uživatel (12) 60, (19) 177

vadium mortuum (5) 312
vady faktické (13) 32
Vagrové (3) 359, (4) 26 a d.
Valaši (1) 180, (2) 62, (3) 20
valdenství (9) 295, (15) 224
Valdenští (17) 296, (20) 268
válka (2) 279, (3) 9 a d., 89 a d., 191, 201 a d., (4) 15 a d., 198, 213 a d., 312, (5) 148, 283 a d., (6) 80, 143 a d., 263, 277, (7) 39, 157, 284, (8) 14, 42, 93, 127, 248 a d., 306 a d., (9)113 a d., 239 a d., 313 a d., (10) 11, 33 a d., 103 a d., 212 a d., (11) 6, 72, 127 a d., 287, (12) 30, 67, 92 a d., 200 a d., (13) 15, 45, 88, 157 a d., 206 a d., 229 a d., (14) 5 a d., 102 a d., 222 a d., (15) 30, 73, 90, 146 a d., 244, 277, (16) 273, (17) 34, 151 a d., 263 a d., (18) 5 a d., 195 a d., 340 a d., (19) 6 a d., 105 a d., 253 a d., 322, (20) 13 a d., 93 a d., 148 a d., 205 a d.
druhá světová (1) 266, (3) 191, (4) 256, 308, 314, (5) 233 a d., 326, (6) 156, 225 a d., (7) 5, 34, 355, (8) 98 a d., 270, 346, (9) 25, 28, 57, 145 a d., 318 a d., (10) 39 a d., 103 a d., 246 a d., (11) 5, 95, 260 a d., (12) 109, 187 a d., 250 a d., (13) 45, 159 a d., 232, 286, (14) 32, 101 a d., 268, (15) 78, 213 a d., (16) 300, (17) 83, 221 a d., 354, 367, 370, (18) 5, 22, 113, 280, 322 a d., (19) 10, 25 a d., 304 a d., (20) 11 a d., 205 a d., 304 a d.
francouzská (16) 180
francouzsko-pruská (15) 77
husitská (4) 132, (13) 195 a d., (19) 261
koloniální (10) 109 a d.
latinská (12) 222
makedonská (16) 14
náboženská (17) 240
napoleonská (14) 219, (19) 196
německá selská (1) 84, 219 a d., (3) 261, (7) 357, (15) 120, (16) 302
občanská (4) 219 a d., (14) 221 a d., (16) 15, (17) 34, 146 a d., 283, (20) 87
občanská, Rusko (6) 189
peloponézská (13) 195, (14) 292
první světová (1) 27 a d., 263, (4) 232, 263, (5) 214 a d., (6) 80, 125 a d., 223 a d., (7) 10, (8) 8 a d., 314 a d., (9) 37 a d., 136, 332 a d., (10) 259, (11) 279, (12) 94, 107, 159, 250 a d., (13) 45, 150 a d., 204, 308,(14) 5 a d., 168, 222, 307, (15) 6 a d., 185 a d., 283, (16) 211, 300, (17) 6 a d., 106 a d., 249, 359, 370, (18) 40 a d., 107 a d., 316 a d., (19) 10, 58,

272, 304, (20) 12, 119, 277 a d., 306 a d.
pruská (18) 349
prusko-rakouská (15) 282
punská (10) 183, (15) 244, (17) 299
sedmiletá (14) 202, (17) 180, (19) 146, (20) 164
selská (17) 196, (19) 297
selská 1525 (17) 195
soukromá (4) 121, (5) 84, 285, (7) 284, (8) 289
svatá (10) 47
trojská (10) 48
třicetiletá (1) 255, (2) 207, (3) 137, 232, 264, (4) 245 a d., 308, (5) 160 a d., 287, 303, (6) 24 a d., (8) 327, (10) 137 a d., 228 a d., (11) 45, 264, (12) 95, (13) 298, (14) 33, 170, 195, 333, (15) 97, (16) 121, (17) 177, 341, (18) 145, 357, (19) 70, 147 a d., 312, (20) 7, 136
velká vlastenecká (1) 77, (11) 127, (18) 6, 11, 24, (19) 47
židovská (10) 53
Vandalové (3) 45, 70, (8) 306, 310
vandrovníci (1) 146
vardajn (5) 158 a d., viz probéř
Varíni (4) 5
Varnové (4) 26, (5) 9
vazal (1) 234, (4) 12 a d., (6) 254, (8) 175, 262 a d., 304, (10) 35, 152 a d., 216, 245, (12) 223, (17) 195, 225,(18) 291 a d., (19) 253, 332, (20) 145,166
vázanost lenní (18) 291
vazba (1) 110, (7) 277, (9) 122, (10)127, (17) 18, 94, (19) 66 a d.
soudní (17) 27 a d., (19) 66
trestní (9) 276, (19) 65, 93 a d.
vyšetřovací (17) 32, (19) 65 a d.
vdání (1) 101, (2) 285, (4) 103, (5) 96, (8) 320, (11) 92
vdova (5) 118 a d., 328, (7) 104 a d., 236, (9) 173 a d., (10) 63 a d., 143, 243, (12) 52 a d., (15) 125 a d.,(16) 114, (17) 199 a d., 301, 311, (18)226 a d., 340
věc (8) 287, 329, (9) 88
civilní (11) 100, 239, (19) 292
kultovní (14) 316
sněm (5) 23
trestní (4) 125, (5) 172, 296, (9) 304, (11) 100, 239, (19) 292
věce (6) 249, (17) 291
věda (2) 294
historická - sovětská (14) 120
policejní (14) 201 a d.
právní (3) 151, 172, 227, (8) 20, (9) 285 a d., 344, 369, (10) 53, 182,192, 249, (11) 6, 30, 55, (12) 98, 238, 246, (13) 109, 260 a d., (14) 113 a d., 294, 312, (16) 230, 269, (17)237 a d., 307 a d., (18) 323 a d., (19) 268, 296, (20) 113 a d., 254 a d.
právní, buržoazní (19) 267
právní, česká (8) 323, (18) 146, 376
právní, klasická římská (17) 299, 318
právní, marxistická (14) 294, (19) 6
právní, římská (6) 245, (10) 181 a d., (12) 223, (14) 332
vědy pomocné, historické (3) 239, (4)239 a d., 303 a d., (13) 68, (16) 259, (17) 339 a d.
vědomí právní, revoluční (17) 279
vejprava (5) 118, (19) 191
vejruňk (19) 191
vejvoda (3) 62, (9) 309, (12) 235, (15) 20, (18) 359, (19) 276 a d.
vejvodnice (1) 164, 176
věk (7) 160
Veleti (1) 157 a d., (3) 256 a d., (4) 5 a d., 251, (5) 5 a d., (8) 315, (9) 245, 352, (10) 244, (12) 234, (19)251
velezrada (5) 147, (10) 174, (12) 203, (13) 213 a d., (15) 24, 36, 145, (16)

161, (17) 26, 349, (19) 66 a d.
velitel (13) 206 a d.
velkoknížectví (18) 360
velkorodina (9) 223, (15) 171
velkostatek (1) 214 a d., (4) 260, 293, (8) 135 a d., 244, 304, (9) 45, 98 a d., 359 a d., (10) 8 a d., 135 a d., 225 a d., (11) 45 a d., 276, (12) 30, 45 a d., 262 a d., (13) 85 a d., 109, 246 a d., (14) 103 a d., 204 a d., 327, (15) 36 a d., 106 a d., (16)130, 181, 192, 296, (17) 44, 103 a d., 255, 338 a d., (18) 108 a d., (19) 6, 53 a d., 106 a d., 182 a d., 277, (20) 94, 161 a d., 319
feudální (2) 200, (6) 276, (7) 353,(9) 169
klášterní (4) 33 a d., (5) 124
obstavení (14) 164
patrimoniální (8) 144, (9) 358, (10) 8
rytířský (20) 162 a d.
šlechtický (3) 264
vrchnostenský (4) 293, (7) 353
velkovévoda (8) 268, (17) 347
velkovévodství (13) 211
varšavské (16) 298
velmistr (10) 73, 246
velmož (1) 128, 171, 190, (3) 16 a d.,(4) 17 a d., 117, (5) 93, 110, (8) 128, 144, 241, (9) 222, 254, 305, (10) 40, 245, (11) 263, (12) 233, (13) 94,(14) 170, 203, (15) 147 a d., (17) 179,186, 291, (18) 293, (19) 261 a d.
venditio debitoris (5) 293, (9) 313
Venedi (4) 252, (9) 217
venia
abeundi (2) 217
aetatis (7) 161
věno (4) 109, (5) 92, 192, 196, (6) 81, (7) 115 a d., 265 a d., (8) 261, (9) 194, (10) 65, (12) 18 a d., (13) 33 a d., (15) 125, 132, (16) 115, 287, (17) 214, (18) 229
verdunk (5) 93 a d.
Verici /Varisti/ (9) 231
Verriny (14) 117 a d., 314, (16) 5 a d., (18) 377
veruňky (5) 116, (10) 226, 252
věřitel (1) 96 a d., (3) 29, 66, 267,(5) 58 a d., 117, 289, (7) 138, (8) 315, (11) 34, 165, (13) 19 a d., 241, (14) 131, (15) 254, (18) 232, 344, (19)231 a d., (20) 16, 77 a d., 257
zástavní (7) 138
vesnice (1) 176
veto (9) 369
vévoda (1) 182, 202, 241, (3) 94, (4)13, 28, 178, 246, (5) 286, (6) 15, (8) 263, (9) 356, (11) 65, 116, (12) 226, 234, (13) 196, (13) 196, (14) 16,(17) 195, 328, (18) 255, 288, 303, (20) 168 a d., 305
minstrberský (17) 203 a d.
sedmihradský (18) 359
vězeň
muže svého je žena (7) 174
politický (19) 71 a d., (20) 208
vězení (1) 137, 261, (2) 280, (3) 97 a d., (4) 59 a d., 191, (5) 149, 193, 208 a d., (7) 88, 182, 240 a d., (8) 220 a d., (9) 60, 280, (10) 143 a d., (13) 21, 180, 209, (14) 158, 333,341, (15) 152, (16) 75 a d., 203, 259,(17) 8 a d., 325, (19) 65 a d., 164 a d., 321, (20) 208 a d.
státní (19) 76 a d.
vezír (8) 244
vicenotarius (14) 180
vidok (4) 62 a d.
vidimus (5) 90
Vigilové (17) 322
vikariát (16) 72 a d.
generální (14) 335, (16) 94 a d.
Vikingové (4) 22, 35, (17) 329

villa (4) 166
forensis (4) 165
vina (1) 95 a d., (3) 93 a d., (4) 54,112, (5) 89 a d., 156, 164, 217, 285, (6) 260, (7) 229 a d., (8) 235 a d., (9)67, 277, 282, (11) 11, 148, 217, 267, (13) 113 a d., 209 a d., (15) 249, (16) 16, 84, (17) 353, (18) 183 a d., (19) 67, 325
pětiverdunková (5) 93 a d.
vindicio (13) 31
vindikace (2) 210, 230, (4) 66, (17) 323
majetku (14) 169
vinice (10) 89, 144
viník (13) 197
víra veřejná (20) 253
virilista (10) 129, 134, (11) 198, (12) 266, (13) 125
viselec (8) 296
Visigoti (8) 309 a d., (12) 257, 287,(13) 18, (16) 38, (20) 255
Vita
Arnesti (16) 73
Hludovici imperatoris (5) 23
vizitace (18) 335
Vjatičové (4) 251
vklad
deskový (7) 173
do městských knih (5) 55 a d.
pozemkový (19) 181 a d.
vláda (1) 78, (3) 182 a d., (5) 221 a d., (8) 28 a d., (11) 199 a d., 267, (12) 170, (13) 126 a d., (14) 279, 306,(15) 147, (17) 69
autonomní (10) 159, (19) 18
buržoazní (12) 160
česká, konstituční (15) 20
československá (10) 197, 201, 264,(20) 206
československá, v Londýně (12) 117,(16) 212 a d., (17) 262, (18) 5 a d., (19) 24, 59, (20) 25 a d., 296, 325
Francie (10) 104 a d.
koaliční (8) 335, (13) 152, 162, (17) 51, 74
košická (19) 11
krajská (17) 250
ludácká (12) 132
polské emigrace v Londýně (7) 17 a d.
protektorátní (10) 170 a d.
prozatímní, direktorní (18) 276
prozatímní, Maďarsko (10) 268
prozatímní, Polsko (1) 220 a d., (7) 22 a d.
říšská (8) 131
slovenská (12) 116, 122
spolková (8) 207
úřednická (8) 32, 62, 335, (14) 23, (17) 85, 93
versailleská (17) 167
výmarská (6) 223 a d.
zemská (1) 130, 138, (6) 236, (8) 45, (17) 227
zemská slezská (17) 250
vladař (3) 269, (4) 309, (8) 296, (9)341, (11) 36 a d., (14) 309, (15) 274,(16) 281, (18) 339, (20) 140
vládci zemští (4) 274
vladyka (1) 96, 112, (4) 65, 266, (6)278, (7) 148, 164, 238 a d., 316, (8) 291, 325, (9) 302, (12) 233, (18) 183
vlastizrada (6) 226, (10) 76
vlastnictví (2) 106, 124, (3) 87, (4)260, 280, 312, (5) 15, 62 a d., 115 a d., 266, 297, 305 a d., (6) 115, 190, 247, a d., (7) 31, 138, 263 a d., 328 a d., (8) 50, 176 a d., 248 a d., 302 a d., (9) 26, 51, 87, 114 a d., 207 a d., 313 a d., (10) 57 a d., 106 a d., 228 a d., (11) 12, 95 a d., 153 a d., 226, 276, (12) 8 a d., 172, 200 a d., (13) 7 a d., 158, 234 a d., (14) 121, 319, (15) 142 a d., 236 a d., (16) 37 a d., 132, 153, 225, (17) 113 a d., 200 a

d., 323, 350, (18) 63 a d., 220 a d., 329 a d., (19) 11 a d., 105 a d., 231 a d., 333, (20) 12 a d., 174, 257 a d., 332
dělené (1) 232 a d., (3) 268, (6) 248, 274, (7) 173, (9) 351
deskové (13) 87
feudální (1) 193, 225 a d., (3) 271, (4) 10 a d., 296
kapitalistické (1) 262
kolektivní (6) 244 a d., (8) 351, (9) 351
kostelů (5) 294
kviritské (12) 223
neúplné (7) 358
osobní (19) 333
peremptorické (12) 210
plné (7) 355
plné římskoprávní (12) 235
pozemkové (6) 103, 244 a d., 273, (7) 156, (8) 176, 240 a d., (13) 297, (16) 150, (17) 120, 290, (18) 329 a d.,(19) 106 a d., (20) 161 a d., 303
převod (7) 223, (9) 129
rodové (6) 246
socialistické (1) 52, 231, (8) 56, (9) 145 a d., (11) 142 a d., (13) 225,(17) 283, (18) 85, (19) 56, 316
soukromé (1) 223, 241, (3) 13, 49, 178, (5) 17, (6) 7, 265, (8) 56, 248, (9) 134, 207, 338, (10) 189, 219, (11) 154, (12) 14, 200 a d., (13) 78, 235, 274, (14) 98, (15) 15, 203, 239, (16) 37 a d., 269, (17) 117, 279, (18) 80, 97, (19) 52, 287, 294, 333, (20) 18, 71 a d.
státní (7) 355, (13) 274
vrchnostenské (6) 278, (7) 355
závislé (12) 270
zemské (10) 11
vloupání (4) 56
vojenství (14) 316, 335, (16) 306), (18)188
vojevůdce (13) 199
vojsko (8) 304, (9) 121, 219 a d., 307 a d., (10) 245, (13) 49 a d., 135 a d., 201 a d., (14) 221 a d., 300,311, (15) 33 a d., 130, 144, 153, 241,(17) 85, 148 a d., 229, 291, 345, (18) 28 a d., 164, 214 a d., 368, (19) 23, 276, 306, (20) 27 a d., 167, 208 a d., 325
anglosamerické (19) 27
ruské (19) 278
vojvoda (5) 21, 327
vojvodnice (4) 48
vojvodství (14) 334, (19) 259
volby (1) 10 a d., (3) 202, (5) 273,(6) 85, (8) 9, 28 a d., 138 a d., 184,262, (9) 7, 51 a d., 98 a d., 364, (10)195, 200 a d., (11) 220 a d., (12) 107 a d., (13) 93 a d., 129 a d., 272 a d., (14) 22, 281 a d., 342, (15) 16 a d., 147, (16) 211 a d., (17) 5 a d., 85 a d., 152 a d., 194, (18) 103 a d., 149, 368, (19) 55 a d., 111 a d., 258 a d., 317, (20) 17 a d., 148 a d., 279
chabrusové - 1872 (13) 93
parlamentní (8) 12, (17) 62
říšské (6) 236
uherského krále (14) 169
volitelnost (20) 278
Volkové (3) 20
volost (4) 200 a d.
vrah (8) 291, (14) 43
vražda (1) 97, (2) 65, 229 a d., (3)118, (4) 12, 110, (5) 135 a d., 297, (6) 250, (7) 139, 233 a d., (8) 285 a d., (9) 254, 319, (10) 142, (11) 90, 115, (12) 214, (13) 222, (14) 293, (15)144 a d., (16) 168, (17) 37, (18) 171 a d d., 215 a d., (19) 60, 199, (20) 267
justiční (13) 73
loupežná (13) 217
úkladná (13) 204

vrchní (3) 270
vrchnost
církevní (1) 174, (3) 87, 117, (4) 153
dědičná (2) 221 a d., (3) 97, (5) 81, (11) 47
duchovní (5) 158
feudální (2) 8
městská (4) 277
pozemková (1) 105 a d., 201 a d., (2) 200 a d., (3) 90 a d., (4) 132 a d., 247, (5) 79 a d., 305 a d., (9) 170 a d., 242 a d., 327, (10) 246, (11) 5, (12) 46 a d., 233, 263, (13) 294, (14) 171, (15) 106, (16) 263, (17) 102,201, (19) 177, 192, 291
světská (1) 174 a d., (3) 87, (4) 153
zemřanská (18) 324, 361
vruby (1) 180, (10) 140
vsi služební (14) 320
Všehrd, časopis (14) 174
Všehrd, spolek (7) 55, (14) 49
Všenáprava (5) 288
vůdce (6) 228 a d.
vůle (7) 275, (19) 240
poslední (15) 127, (16) 33 a d., (17) 210 a d.
výběrčí (14) 326, (17) 322
vybití (7) 249
výboj (8) 262 a d., (15) 163
výbor /Výbor/
akční (13) 278, (14) 25, 286, (17) 53, (19) 313
bezpečnosti a ochrany veřejného blaha (5) 239
dělnický závodní (18) 57
demobilizační (4) 232
Federální žalobní - (9) 67
krajský (14) 288
měšťanský (6) 105
municipiální (11) 199, 238, (12) 174
národní (1) 22, (4) 187, (5) 202, 273, (7) 7 a d., (8) 10 a d., 106 a d., (9) 129, (10) 168 a d., 261 a d., (11) 138 a d., 232, (12) 112 a d., (13) 127, 272 a d., (14) 280 a d., 337, (15) 17, 191, (16) 219 a d., (17)66, 85, 272, (18) 27, 34, 307 a d., (19) 12 a d., 313, (20) 15 a d., 296 a d., 325
Národní - 1848 (3) 144, 169, (6) 98 a d., (10) 21
Národní - 1918 (12) 159, (14) 15 a d., 305 a d., (17) 92, 106, 246, 255
Národní - Maďarsko (10) 271, (17) 359
Národní - Morava (10) 261
Národní - Praha (5) 238
Národní - revoluční (19) 15, 27
národní - Slovensko (10) 271
národní - Ústřední (11) 181, (20)295
Národní - zemský, Maďarsko (10) 268
Národní - zemský, Slezsko (10) 261
národního osvobození, Polsko (7) 29 a d.
občanský, Rumunsko (20) 101
obecného blaha (17) 164
obecní (6) 105
odporu (8) 181
okresní (3) 187
revoluční (4) 217, (14) 234
sněmovní (8) 113
socializační (1) 40
Stálý - Národního shromáždění (3) 191, (13) 235, (17) 94
Svatováclavský - (4) 187, (6) 96 a d., (15) 11 a d.
ústavněprávní (3) 198 a d., (19) 7
ústavní (17) 102 a d.
ústavní, Rakousko (2) 32 a d.
Ústřední - Národní gardy, Paříž (17) 156 a d.
Ústřední lidový - Polsko (7) 28
veřejnoprávní (11) 240
Všeruský ústřední výkonný - (4) 203 a d., (14) 225 a d., (18) 80 a d.

závodní (1) 39 a d., (4) 206, (5) 263 a d., (8) 83 a d., (11) 138 a d., (12) 137 a d., (16) 226, (18) 87, 94, (19) 55, 316, (20) 14 a d., 98
zemský (12) 266, (13) 273, (15) 105, (16) 296, (17) 175, 253, 355, (18) 109
župní (11) 239, (17) 52
vydavatel (4) 156
vydědění (14) 317, (15) 121, (18) 229
vydírání (5) 229, (19) 74
vydržení (8) 321, (17) 323, (19) 231
vyhlášení nezávislosti (8) 194 a d.
vyhledávání (1) 132
vyhnanství (2) 269 a d., (7) 281, (9)241, 314, (13) 16, (14) 146, (17) 361, (18) 194, (19) 254
výhost (2) 218, (10) 227
vyhoštění (5) 220, (8) 232
výhrada kautelární (7) 173
výkon trestu (13) 221, (14) 341, (15) 285, (19) 65 a d.
vykořisťování (7) 6 a d., (13) 31 a d., 107, 181, (14) 120 a d., 225 a d., (17) 24 a d., 147 a d., 231, 300, 370, (18) 319 a d., (19) 5 a d., 107 a d., 277, 332. (20) 19 a d., 161 a d., 259, 329
vykoupení (9) 313
výkup (2) 280, (3) 29 a d., (5) 58 a d., 297, 323, (6) 253, (7) 220, 286, (8) 254, (9) 77, 309, (13) 39, 81, 235, 299, (15) 109, (17) 123, (19) 56, (20) 14, 301, 318
z poddanské závislosti (13) 299
z roboty (1) 213 a d.
zpětný (8) 304
výmaz (18) 193
výměna (12) 169
výměnek (5) 118, (9) 179, 195, (10) 225, (12) 10 a d.
vynález (17) 121, (18) 237 a d.
výnos
místodržitelský 1868 (7) 316
regulační 1811 (3) 271
říjnový 1807 (3) 271
výpalné (5) 84
vyplácení (15) 254
výpověď (1) 145, (3) 106, (4) 69 a d., (5) 274, 316, (6) 169, 178, (7) 248, (9) 282, (13) 174
obce (4) 93
přísežná (4) 120
svědecká (4) 111, (5) 149, (7) 244
vypovězení (2) 278, (16) 95, (18) 194, 276, (20) 170 a d.
nepřátelství (3) 93
ze země (5) 194
výprask (5) 193
výprava (15) 136
výprosa (1) 164, (8) 302, (15) 160
výpůjčka (6) 8, 128, (9) 310, (12) 77, (19) 108
výrok (15) 127
vyrovnání
české (9) 98 a d.
česko-rakouské (15) 34, 50
rakousko-uherské 1867 (4) 312, (6) 70 a d., (10) 259, (11) 236 a d., (12) 285, (14) 69, 260, 301, 337, (15) 35, 41, 282, (17) 115 a d., 225, 242,(18) 110, 121 a d., 279, (19) 303, 306, (20) 283
uhersko-chorvatské (15) 282, (17) 229
výrok (4) 112
vyručení (4) 59
výsada (4) 160 a d., (5) 142, 156
ochranná (18) 238
stavovská (18) 367
vyslanec (4) 27, 46, (12) 223, (17) 187, (18) 6
výslech (7) 247, (8) 292, (15) 150, (16) 84 a d., (17) 12, 18, (18) 164 a d., (20) 219
psaný (18) 166
svědecký (4) 125

vyslovení nedůvěry vládě (17) 85
výsluha (1) 177, (4) 48, 109, (5) 310,328, (6) 251, (8) 303, (12) 233
výslužníci (1) 171
výstava
Jubilejní - 1891 (14) 216
Národní - československá (16) 264
vystěhovalectví (13) 78, 107, (18) 130, (20) 171, 211 a d.
vyšetřování (4) 103, (8) 255, (9) 67 a d., (17) 16
výtržnost (8) 297
vyvazení (5) 295, (8) 135, 168
vyvlastnění (1) 42, (2) 284, (8) 83, (9) 147, (11) 135, 203, 219, (13) 229 a d., (17) 117, (18) 97, (19) 53, 113, 317, (20) 19 a d., 110
vývod (7) 251
vyzdvihování (2) 223
vyzdvižení (7) 283
vyznání (18) 195
na mučidlech (18) 164
vyzvědač (13) 213
vyzvědačství (18) 360, (19) 97
výživné (6) 85 a d.
vzbouření (11) 212 a d.
vzdání (7) 240
vzdělanost právnická (13) 312, (17) 370
vzpoura (5) 139, 217, (13) 76, 204 a d., (15) 36, 163, (19) 277, 318
poddanská (9) 329
proti vrchnosti (19) 192
selská (1) 254
vztahy agrární (16) 143 a d.

Wehrmacht (8) 103 a d.
wergeld (3) 66, (13) 33, (20) 258
věce viz věce
Willkür (18) 217 a d., (19) 280
Winthrop's Journal (5) 149

zabezpečení sociální (4) 228, (7) 32, (8) 83, (9) 63, (11) 137 a d., 256, (14) 71, 98, 341, (16) 224
zabití (1) 96, 112, (2) 260, (3) 66,93, 150, (4) 35, 100, (5) 92, 137 a d., 297, (6) 244, (7) 157, 233 a d., (8) 282 a d., (9) 216, 277, 319, (10)142, (13) 47, (15) 144, (16) 91, 168, (18) 190, 232, (20) 300
zábor (10) 227, (13) 233, (14) 317, (19) 55, 110
zadlužení (14) 328
zádruha (3) 19, (6) 246 a d., (9) 222, (15) 167 a d.
zadržení (1) 109, 132
záduší (1) 171, (4) 292, (9) 191, (12) 45 a d., (15) 137, (17) 216
zahradník (1) 270, (3) 265
zajatec (3) 56, 91 a d., (9) 232, (12) 239, (13) 210, (14) 309, (18) 46,177, 370, (20) 224, 257
zájem (7) 256 a d., (8) 290
dobytka (5) 82 a d.
zajetí (4) 87, (7) 182, 240, (9) 313, (13) 15 a d., 157 a d., (16) 97 a d., (17) 186, (19) 32, 232
zajištění (5) 59, 87, (9) 192, (10) 225, (17) 16
právní (13) 105
renty (5) 56
renty, hypotekární (7) 265
zajmutí (8) 287, 321
základ (3) 102, (5) 92
zakladatel (12) 41 a d.
zaklič (4) 81
zákon /Zákon/
127/1889 ř. z. (7) 359
242/1922 Zb. (7) 359
Aebutiův (10) 183
agrární (6) 264,
Aquiliův (2) 229
božský (1) 91, (8) 189, (11) 258,(12) 36

branný (6) 70 a d., (11) 211, (13) 176
celní (17) 22
dvanácti tabulí (7) 163, 262, (10) 52, (11) 270, (12) 222, (13) 24, (14) 14, 132, 150, (17) 302, (19) 232
horní, 146/1854 ř. z. (1) 35, (2) 9 a d., (3) 152, (5) 220, (8) 80, (9) 331, (11) 249, (13) 114, 190 a d., (17)116, 135
Horní - viz Ius regale montanorum
Le Chapelierův (5) 215, (12) 245
koaliční 1870 (5) 211 a d., (6) 126 a d., (12) 139
kongruový (17) 22, 359
lidský (1) 91
marciální (8) 331, (13) 216
náhradový (12) 164
na ochranu republiky, 50/1923 Sb. (1) 49, (2) 45, (3) 185 a d., 231, (7) 330, (9) 368, (8) 336, (12) 187 a d., (16) 201, (17) 6 a d., (19) 50 a d., (20)85
nášavský (4) 88
o hornických rozhodčích soudech (1) 43
o mimořádné nařizovací moci (3) 195 a d.
o mimořádných opatřeních (3) 191 a d.
o ochraně cti (3) 198, (16) 202 a d.
o podpoře nezaměstnaných, 63/1918 Sb. (4) 232
o práci dětí, 420/1919 Sb. (9) 332
o půdě (18) 331
o reorganizaci státní správy (3) 187 a d.
o rodině (18) 370
o řízení v tiskových přestupcích (3)145
o soudnictví, říšský 1878 (12) 199
o státním vězení (19) 76
o tisku (18) 69
o účasti zaměstnanců na správě dolů, 132/1920 Sb. (1) 43
o zbstavování politických stran (3) 200 a d.
o závodních a revírních radách, 144/1920 Sb. (1) 43 a d.
o závodních výborech, 330/1921 Sb. (1) 45 a d., (5) 263 a d.
obchodní, uherský, 1875 (17) 121
obchodní, německý (17) 121
Poetiliův (13) 24
proti útisku (3) 184
přídělový (12) 164
přirozený (7) 67, 154 a d., 207 a d., 296, (16) 162
říšský, 1889 (14) 328
říšský, o dědičných dvorcích, 1933 (1) 266
říšský, o hospodaření uhlím, 1919 (9) 335
říšský rakouský, 1882 (18) 280
sanační (7) 359
shromažďovací a spolčovací (15) 35
spolkový 1867 (6) 126, (15) 85, (17) 255
Starý - /bible/ (5) 136 a d., 177
sudnyj ljudem (3) 228, (4) 63, (9)302 a d., (10) 230, (11) 263, (12) 27,231 a d., (13) 291, (14) 319, (19) 243, 289
školský, 62/1869 ř. z. (9) 231
školský v Uhersku, 38/1868 (11) 246
tiskový (3) 145 a d., (4) 188, (11) 223
trestní, 117/1852 ř. z. (4) 189 a d., (5) 193, 219 a d., (12) 190, (15) 36, (16) 202, (17) 108, (18) 81, (19) 60, 75
trestní, 86/1950 Sb. (8) 17, (11) 131, (13) 224, (18) 370
trestní, 140/1961 Sb. (12) 192
trestní, čsl. osnova (20) 319
trestní, německý (16) 205
trestní, rakouský 1803 (1) 146, (3) 145, (5) 219, (16) 298
trestní, vojenský (8) 33, (13) 210 a d

ústavní, 271/1919 Sb. (17) 85
ústavní, 68/1942 Sl. z. (20) 211
ústavní o autonomii Slovenska (19) 17
ústavní USA (14) 109
vinodolský (4) 87 a d., (5) 327
volební (8) 51, 69, (15) 66 a d., (17) 86, (18) 113 a d., (19) 279
záborový (12) 164
zeměděLský (1) 266
zeměděLský, Bulharsko (20) 327
zeměděLský, byzantský (12) 232, (15) 233
zmocňovací (3) 196 a d., (8) 205, (10) 103 a d., (12) 285, (13) 137, 230,(17) 93
železniční, rakouský (13) 115
živnostenský, 1859 (11) 241, (17) 124
župní (3) 188, (13) 130 a d., (14) 81, (16) 303
zákoník
Alamannů (20) 259
Baiuvariů (20) 259
barbarský (3) 234, (13) 5 a d.
čchingský (12) 252
čínský, nejstarší (11) 266
Dušanův (15) 157, 173, 179
Gortýnský (10) 218
Chammurapiho (3) 234, (10) 214, (13) 285, (18) 340
Karlův (12) 261
Koldínův (6) 22 a d.
manželský, 265/1949 Sb. (8) 17
občanský, 140/1950 Sb. (8) 17, (11)131
občanský, Halič, 1797 (5) 184, (6) 70, (13) 304
občanský, německý, 1896 /BGB/ (1) 272, (3) 270, (12) 201, (15) 253, (19) 229
občanský - procesní, polský, 1523 (19) 211 a d.
občanský . RSFSR (19) 131
občanský - Srbsko, 1844 (5) 329
občanský - Turecko (18) 330
občanský -, Všeobecný, 1811 /ABGB/ (2) 191, (3) 138 a d., (4) 187, 306, (5) 175 a d., (6) 70 a d., (8) 89, (12) 276, (13) 109 a d., (14) 318, (15) 213, (16) 178, (17) 115 a d., (18) 61, 370, (19) 245, 297, 305,328, (20) 82, 318, 324
obchodní (13) 115, (18) 72
obchodní, německý (19) 229
obchodní, uherský (17) 122
papeže Řehoře IX. (7) 347
práce, 165/1965 Sb. (11) 131, (18)170
práce, polský (20) 329
práce, SSSR (8) 17
říšský (3) 145 a d., (6) 114, (11)266, (13) 229, (14) 176, (16) 248, (20)320
říšský, německý (13) 105 a d.
svobod massachusettský (5) 135 a d.
Štěpána I. (19) 281
Štěpána Dušana (2) 261 a d., (4) 55 a d., 90 a d., (5) 327
Theodosiův (12) 157
trestní - josefinský, 1787 (5) 218, (13) 268, 304
trestní - toskánský (17) 347
trestní - uherský (18) 361, (19) 60
zákonnost (3) 179, 197
revoluční (19) 284
socialistická (19) 282
zákonodárství (2) 295
agrární (13) 274
civilní (19) 297
delegované (10) 103 a d.
družstevní (19) 312
federální (14) 86, 108 a d.
justiniánské (9) 345
komiciální (16) 22
Krumovo - (20) 327
manželské - josefinské (5) 184
policejní, říšské (16) 271
pracovní (4) 229
pracovní a sociální německé (19) 297

prohibiční (5) 216
protikoaliční (5) 214 a d.
přemyslovské (2) 85
retribuční (12) 188 a d.
sociální (2) 14, (4) 313, (9) 71, (12) 245, (15) 203, (17) 354
trestní (3) 184, (12) 188
volební (10) 129
zákony
asyrské (14) 310
barbarské (8) 301 a d., (16) 37 a d.
císařské (16) 155
démotické (13) 286
Drakontovy (17) 315
kněží northumbrijských (5) 141
Krumovy (2) 262
Lipištarovy (14) 309
na ochranu práce (9) 110 a d.
národnostní (14) 265, (15) 282
norimberské (1) 271, (5) 208, (6) 229 a d., (10) 166, (13) 239
persekuční (17) 66
prosincové (14) 262
říšské (6) 228, (12) 199, (13) 127,(14) 29, 159
říšské osídlovací, 1919 (1) 263
tereziánské (3) 137
Ur-Namua (14) 309
ústavní, buržoaznědemokratické (14)302
ústavní po 1945 (8) 38 a d.
ústavní rakouské (12) 285
výjimečné (3) 179, 209
zemské (13) 127, (14) 29, (18) 109
zakoupenost (9) 359
zákup (5) 105 a d., (6) 278, (7) 354, (9) 170 a d., (10) 252, (15) 172, (18) 357, (19) 177 a d.
dědičný (19) 198
půdy (4) 134
purkrechtní (18) 358
zálcha (18) 229, 232
zaměstnanci (5) 211 a d., (6) 162 a d.,(9) 19, 45, 153, (11) 138 a d., (13) 109 a d., 272, (14) 82 a d., (17) 84,(19) 62, (20) 78 a d.
státní (10) 122
veřejní (10) 199, (11) 219
zaměstnavatel (5) 211 a d., (6) 165 a d., (8) 334, (9) 331, (11) 158, (13) 107 a d.
zápis (9) 192, (17) 337
bez místa (7) 265
deskový (7) 167, 263
dluhem (17) 200
dlužní (7) 271, (16) 95
do knih (9) 172, 187
gruntovní (10) 225
hrdelní (18) 164
popravčí (18) 163 a d.
popravčí, jihlavský (18) 163 a d.
pozemkový (19) 177 a d.
s místem (7) 265
trhový (7) 264 a d., (9) 185
věnný (7) 265
zapisovatel soudní (13) 11
zápověď (5) 175
apoštolská (9) 303
zápůjčka (10) 219, (15) 253 a d., (18) 373
záruka (1) 106, (3) 102, (7) 279, (11) 98 a d., 290, (12) 268, (14) 128,(16) 13, (17) 325, (19) 291
pojištěná (7) 172
smluvní (3) 86
zařízení kultovní (12) 48 a d.
zásada projednací (2) 116
zásnuby (5) 178
zástava (3) 156, (4) 73, 295, (5) 92, (7) 134 a d., 263 a d., (8) 261 a d., (9) 172, 277, (10) 225, (13) 285, (15) 131
převod (7) 177
ruční (7) 268
se správou (7) 264
trhem (7) 177

zastavení renty (5) 56, 64
zastavování (13) 33
zastoupení (19) 246
zastřelení /trest/ (13) 208 a d.
zástupce
právní (9) 314
procesní (7) 235
státní (18) 267
zákonný (5) 187
zastupitelství státní (11) 223, (17) 11 a d., 253, 266, (19) 71 a d., (20) 220
vrchní (17) 252
zastupitelstvo (3) 187 a d., (10) 263,(11) 204, (13) 125 a d., 273, (17) 28, 260 a d., (19) 323
městské (17) 5
obecní (5) 268, (8) 25, 144, (11) 205, (17) 5 a d., 333
okresní (11) 199, (17) 5, (18) 109
závodní (1) 30 a d.
zemské (6) 97, (17) 5
zastupování procesní (12) 77
záškodnictví (7) 283, (13) 225
záští (3) 90 a d., (4) 73, 272, (5) 84, 137, (7) 284, 351, (9) 295
zatčení (3) 130, (4) 68, (5) 163, (6) 125, (7) 256, 304, (13) 224, (16) 77, 104, (17) 6, 17, (19) 24 a d., 97 a d.
zatížení nemovitosti (5) 67
zatkyně (1) 111
zatykač (1) 111, (14) 182, 196, (17) 25
závazky
mimosoudní (10) 218
obligační (12) 24
plnění (5) 58, 63
poplatnosti (4) 42
propuštění (9) 189
rentovní (5) 58, 68
smluvní (7) 173, (12) 9
ze správy (7) 270
závdavek (5) 113 a d., (7) 359, (10) 252, (19) 191 a d.
závěť (9) 192, (12) 53 a d., (16) 39 a d.
zavinění (4) 81, (13) 110 a d.
zavraždění (14) 124
zběhnutí (4) 295, (7) 352, (9) 174, (13) 206 a d.
z panství (19) 192
zbojníci (18) 181, 199, (20) 140
zboj (17) 212
zboží (1) 103 a d., 228, 237, (3) 98, 271, (4) 97, 227, (7) 176, (12) 221 a d., (13) 51, (15) 134 a d., (18) 241 a d.
zcizení (5) 115 a d., 295, 306 a d., (6) 279, (7) 161 a d., (8) 302 a d., (9) 170 a d., (13) 296, (14) 121, (16) 38 a d., 187, (19) 231, 291, (20) 89
zdvižení (7) 250
zednáři (1) 217, (17) 187
zemané (1) 233, (4) 143, (5) 332, (7) 59, 145, 152, 226 a d., 304, (8) 282,(10) 93, (17) 341, (18) 199, 359, (19)258, (20) 278
země (12) 166
české (12) 30 a d., 76, (13) 159 a d., 229 a d., 306, (14) 5 a d., 167 a d., 202 a d., 306, (17) 10, 101 a d., 237 a d., 326 a d., (18) 141 a d., 305, 336, (19) 73 a d., 165 a d., 267, 313, (20) 76, 135 a d., 206 a d., 310, 314
dědičné (6) 40
habsburské (16) 184
korunní (13) 306
rozvojové (4) 311, (20) 11
zeměbrana (6) 76 a d., (9) 21
zeměpán (6) 52, (10) 57 a d., (11) 96 a d., 276, (16) 126 a d., (17) 115, 333, (18) 121, 220, 230, (19) 148 a d.,(20) 162 a d., 187
zemězrada (8) 292, (12) 203, (13) 213
zespolečenštění (18) 80 a d., (20) 73,101 a d.

zestátnění (9) 334, (11) 154 a d., (18) 77 a d., (19) 54, (20) 19, 78 a d., 101 a d.
zhanění (4) 59
zhoubce zemský (7) 285, 354, (8) 297, (11) 93
zjalovení zvodu (5) 87
zkoušení mince (5) 153
zlato (2) 88, (3) 17 a d., (8) 229 a d., (9) 62, 114, 252, (13) 189 a d., 292, (20) 145
zletilost (7) 160, 233, (10) 62 a d., (12) 22, 37
zločin (4) 139, 190, (5) 208 a d., 323,(6) 8, (7) 175, 198, 240, 354, (8) 290 a d., 342, (9) 255, 319, (10) 39, 129, 169, (11) 99, (12) 187 a d., 203, (13) 202 a d., (14) 133, 340, (15) 36, 141 a d., 249, (16) 8, 85, 92, 168, (17) 23 a d., (18) 164 a d., (19) 65, 325, (20) 77, 88, 104 a d., 205 a d.
hrdelní (8) 290, (13) 206
politický (5) 218, (15) 146
pozdvižení (19) 74
proti lidskosti (20) 222
válečný (9) 146 a d., (20) 57 a d., 93 a d., 205, 223
veřejného násilí (19) 82
zločinec (3) 109 a d., 200, (13) 113, (16) 104, (18) 59 a d.
válečný (19) 60
zloděj (2) 262 a d., (4) 59, (7) 185, 233, 352, (8) 235, 286 a d., (9) 282, (10) 142, (12) 222, (15) 158, 284, (19) 83
zmatek (4) 70 a d., (7) 293
zmocnění (5) 58
násilné (7) 286
zmrzkání (5) 194
zmrzačení (8) 286
znak zemský (1) 132
znalec (3) 123, (4) 94
znárodnění (1) 38 a d., (4) 213, (6) 191, (8) 33 a d., (9) 129 a d., 334, (10) 115 a d., 267, (11) 136 a d., (12)139 a d., 275, (14) 281, (18) 80 a d., (19) 11, 45 a d., 315, 330, (20) 13 a d., 94 a d., 324
znásilnění (4) 61 a d., (5) 141, (7) 236
zneuctění (16) 266
zničení a rozchvácení delikventova majetku (2) 257 a d.
zotročení (13) 15 a d., (19) 34
zpráva, nepravdivá (8) 295
zpronevěra (13) 21, (14) 188
způsobilost
dědická (16) 12 a d.
desková (13) 88 a d.
k právním úkonům (19) 231, 240
k právním úkonům a povinnostem (20) 148, 156
právní (10) 229
procesní (7) 139, (15) 263, (20) 148, 156
procesní, nedospělce (7) 139
zrada (4) 97, (5) 140 a d., 328, (7) 275, (8) 39 a d., 283, 296, (9) 251, 370, (15) 141 a d., (16) 201, (17) 163,(19) 53 a d., (20) 13 a d., 205 a d.
státní (13) 215
válečná (15) 143
vojenská (20) 213
zranění (4) 85
zrcadlo
německé (15) 284
Saské - (4) 75, (7) 183, (10) 249,(15) 149, (16) 255, (17) 194, (18) 218,(19) 297
Švábské - (7) 183, (18) 219, 226
zřízení
cechovní (6) 60
hradské (19) 263
krajské (2) 235, (3) 79, 121, 243,(7) 279, (11) 168, (13) 278, (17) 183,(18) 167 a d., (19) 177, (20) 330

lidově demokratické (4) 314
městské (4) 151 a d., (9) 329, (11)120
obecní (8) 134
obecní, království českého (6) 120
otrokářské (12) 239, 258
prozatímní státní (8) 25
radní (3) 79
rodové (3) 220, (4) 96, 300, (10) 188, 235, (12) 222, (16) 37, 59, (17) 304, (19) 288
stavovské (19) 264
tabulární (7) 317
urbariální (17) 341
vesnické (19) 199
vojensko demokratické (12) 235
zemské (3) 116, 141, 163, (5) 88, (7) 118, 206 a d., (8) 45, 67, 156, 230 a d., (9) 163, 189, (10) 253, (11) 29 a d., 265, (12) 184, (13) 97, (16) 177 a d., 271, (17) 185, (18) 144, 187, (19) 244
zemské, 1549 (7) 156 a d.
zemské, 1564 (7) 207
zemské - české (1) 117, (2) 199, (7) 79 a d., 178, 233 a d., 300, (15) 263
zemské - opolské a ratibořské (3) 142, 157
zemské - moravské (1) 111, 118, (2) 218, (7) 85, (19) 322
obnovená - zemská (2) 124, 201 a d., (3) 119 a d., (5) 89, 187 a d., (6) 95 a d., (7) 85, 253, (8) 327, (11) 29 a d., (13) 97, (14) 165, 196, (15) 95, (16) 177 a d., (18) 142 a d., (19) 294
Obnovené - zemské, Morava (14) 33
zemské pro Švýcarsko (8) 158
zemské, Vladislavské (5) 102, (7) 53 a d., 120, 276 a d., 318, (8) 230, (18)147
ztráta (19) 241
cti (7) 282
zůstění prešpurské (4) 116
zůstavitel (9) 276, (12) 11, (16) 7 a d., (17) 316, (19) 232
zvod (3) 161, (5) 77 a d., (7) 254 a d., (8) 232
zvonění na poplach (7) 354
zvůle (3) 91, (5) 106, 295, 307, (16) 5, 199
zvyklosti (5) 65, (9) 281, (10) 135,(16) 120, (17) 205, (18) 206 a d.
horníků (13) 190
právní (12) 234, (13) 189, 193, (14) 329, (17) 206, 211, 366, (18) 221,(19) 301
právní, byzantské (14) 329
zvyky (15) 284, (20) 197

žádost o milost (7) 281
žalář (5) 172, 195, 208 a d., (6) 232, (13) 16, (15) 144, (16) 81 a d., 302, (17) 6 a d., (19) 67 a d.
žaloba (2) 99 a d., (3) 107 a d., (4) 29 a d., (5) 149, 225, 300, (6) 53, (7) 139 a d., 219 a d., 317, (8) 282 a d., 320, (9) 67, 72, 242 a d., 307, 316, (10) 199 a d., 219, 236, (11) 13, 87, 147 a d., (12) 18 a d., 202, 254, (13) 25, 39, 111, 206 a d., (14) 23, 138 a d., 293, 315, (16) 16, 91 a d., (17) 22, 252, 317, (18) 62, 226 a d., 348, (19) 59, 94, 230 a d., 293, (20) 146, 156, 223 a d.
věcná (10) 212
dilatorní (11) 33
obžaloba (15) 135 a d.
odpůrčí (11) 214
pro debito (7) 185
regresní (11) 215
z vraždy (7) 139
ze škody (7) 197
zmatečná (7) 243
žalobce (1) 104 a d., (4) 65 a d., (5) 95 a d., (11) 148 a d., 267, (13) 25 a d., 206 a d., (14) 130, 188, (15) 117,

151, (17) 166, 322, (18) 62 a d., 226, 249
veřejný (10) 208
žalovaný (1) 110, (4) 55 a d., (5) 91 a d., (7) 152 a d., 221 a d., (9) 243, (11) 34, 157, (13) 41, 209, 215, (14) 130, 291 a d., (18) 249 a d., (19) 81
žandári (12) 111, 162
žebráci (1) 132, (2) 227, 262, (8) 292,(9) 361, (12) 41, (13) 78, (17) 355, (20) 170, 267
žebračenka (18) 283 a d.
železo (3) 47, 65, 71, (13) 292
žena (13) 302, (17) 211 a d.
zapuzení (9) 308
žhářství (2) 260 a d., (3) 117, 132, (5) 92, (7) 283, (8) 286 a d., (13) 218 a d.
Žiadosti slovenského národa 1848 (16) 241
židé (1) 93, 127, 149, 225, 269, (5) 59, 175 a d., 290, (6) 73, 100, 233, (7)31, 156, 268, (8) 232, 333, (9) 33, 119, 186, 208, 340, (10) 34 a d., 166, 218 a d., (11) 37, 211 a d., (12) 33, 58, 120 a d., (13) 32, 176 a d., 234 a d., 284 284, (14) 170, 285, (16) 273, (17)255, (18) 277, 345, (19) 161, 287, (20) 211 a d.
Živnobanka (11) 256
živnost (1) 61, 112 a d., (2) 249, (5)192, 215 a d., (6) 39 a d., 138 a d., (10) 6 a d., (11) 239, (14) 186, 206, (17) 127, (18) 64, 242, 262, (20) 14, 64,75, 81, 162
živnostníci (3) 37, 54, 169, (4) 309, (8) 149 a d., (9) 111, (13) 241, (15) 41, 123, (17) 113 a d., 201 a d., 346, (19) 88, 155, 295, 306
žold (6) 72, (11) 113, 121
žoldnéři (13) 49, 195 a d., (18) 184, (19) 276
župa (1) 10, (3) 160, 187, (4) 55, 259, (9) 47, 352, 373, (5) 325 a d., (8)117, 314, (9) 48, 212, 222, (10) 86, 165 a d., 244 a d., 278, (11) 199, 230 a d., 263, (12) 118, 163 a d., 234 a d., (13) 123 a d., 231 a d., (14) 77, (15) 198, (16) 303, (17) 62 a d., 91, 264 a d., 332, (18) 213, 359, (19) 300, (20)219, 279, 318, 330
grbalská (4) 57, 69
říšská (6) 236, (10) 161, (17) 262
župan (3) 157, (4) 112, 118, (6) 246, (9) 222, 244, 302 a d., (11) 198 a d.,236, (12) 165, (13) 125 a d., (14) 67, 320, (17) 132, 340, (18) 122 a d., 214 a d., 358
hradský (4) 308

JMENNÝ REJSTŘÍK

Accursius (7) 347, (9) 207, (10) 278,(12) 27 a d.
Adalbert Magdeburský (11) 22
Adam Bremensis (5) 8
Adam z Ploskovic (7) 88 a d.
Adamová K. (16) 255, (17) 352, (18) 55, (19) 333, (20) 5, 225, 333
Adamus J. (7) 335
Adler V. (15) 60
Agricola R. (7) 59
Achajmenovci (13) 284
Alarich (12) 257
Alberti (7) 64
Albgis (9) 240
Albrecht Habsburský (3) 82, 91, (7) 70
Albrecht z Kolovrat (7) 301
Albrecht Kolovratský z Libštejna (7) 110 a d.
Albrecht, německý panovník 14. stol. (4) 145
Albrecht, purkrabí norimberský (8) 262 a d.
Albrecht Rakouský (2) 163, (15) 123 a d.
Albrecht z Valdštejna (19) 70
Alexandr VI. (18) 328
Alexandr, car 1815 (1) 211
Alexandr, král jugoslávský (17) 37
Alexandr III., papež (1) 187
Alexandr Veliký (5) 280, (17) 320
Alfréd, král (5) 27
Alpert z Met (20) 197
Althusius J. (5) 290, (19) 164, 165
Alžběta uherská, 13. stol. (18) 216
Alžběta I., angl. královna (5) 143 a d., (11) 44, (18) 240 a d.
Ambra J. (8) 342, (20) 207 a d.
Amenhotep IV. (10) 212
Amerling S.K. (7) 315, (10) 17, 22
Amira K. (3) 59, (13) 305, (16) 255 a d.
Ammianus Marcellinus (3) 56 a d.
Andokides (10) 49
Andrássy J. (14) 63 a d., 264, (15) 195, 199
Andrejev M.N. (4) 256, (9) 324, (10) 230, (19) 289, (20) 331
Anjouovci (4) 308, (14) 342
Annius Asellus (16) 7 a d.
Antifonos (14) 293
Antioch III. (10) 50
Antonescu I. (8) 109
Antonín z Loun (5) 35
Antonius Pius (3) 63
Antonio de Butrio (7) 348
Antoniové (10) 188
Antonius (14) 146
Appianus (14) 135
Arbes J. (14) 304, (15) 25 a d., (17) 146
Arbo, hr. (9) 235
Aretin K.O. (19) 157
Archinos (14) 292
Ariosto (7) 62
Aristofanes (10) 49, (12) 14
Aristoteles (5) 41, (7) 68 a d., (8) 218, (9) 207, (11) 253, 257, (13) 45 a d. (14) 343, 351, (17) 177, (19) 148, 168
Armacanus - viz Fitz-Raplh
Arndt E.M. (10) 232
Arnold E. (8) 167
Arnošt z Pardubic (6) 25, (12) 44 a d., (16) 71 a d.

Arnulf (4) 42 a d., (9) 242
Arpádovci (4) 308, (14) 320, (15) 174,(18) 323, 353, (20) 278
Arrius Q. (14) 133
Attila (3) 70
Auberk L.M. (5) 55
Aubertl M.B. (5) 60
Auersperg Carlos (18) 156
Auersperg kníže 18. stol. (1) 137, (6) 101
Augustin sv. (15) 120
Augustus císař (3) 51, 53, 63, (10) 52, 188, 239, (14) 152, (14) 315, (17) 316, 320, (20) 303
Aurelianus císař (17) 320
Austin J. (17) 308, (20) 122, 124

Bacon Fr. (18) 245 a d.
Baden M. (15) 193, 196
Badeni K. (15) 48, (17) 235
Bader E. (10) 135
Badoglio P. (12) 124
Bach A. (3) 144, (4) 185 a d., 192, 312, (5) 203 a d., (8) 133 a d., (12) 270, (13) 86 a d., (14) 50, (15) 24 a d., (18) 278
Bacháček M. (6) 23 a d.
Bakchylides z Kea (10) 49
Bakunin M.A. (15) 30, (17) 352
Balbín B. (6) 23 a d., (7) 53, 90 a d., (12) 180, (14) 33 a d., (15) 102, (16) 256, (19) 161 a d., 331
Balbus H. (6) 31
Baldur von Schirach (8) 109
Baldus de Ubaldis (1) 104
Balík St. (4) 313, (5) 150, (10) 221, (11) 284, (12) 271, (14) 344, (16) 297, 306, 307, 308, (17) 348, 357, (18) 237 a d., (19) 310, 311, (20) 145 a d., 307, 324, 329
Balzer O. (1) 162 a d., (3) 162, 215 a d., 251, 253, 255, 256, 259, (4) 94, 95, 113, 115, 119, 262, 267, (5) 12, 17,(6) 247 a d.
Barák J. (9) 101, 102, (15) 40
Barclay R. (8) 177
Bardach J. (3) 215 a d., (4) 72, 257, 259, 297, (5) 309, (6) 243 a d., 282, (7) 326, (8) 351, (9) 225, 325, (10) 243, 260, (11) 285, 286, (12) 232, 234, 240, 270, 283, (16) 299, 300, 265, (19) 222, 244, 275, 299
Bárta D. (18) 55, 73
Bartolus de Saxoferrato (1) 104, (4)281, (6) 17 a d., 282, (7) 54, (9) 201 a d., 353, 354, (11) 59, 252, 274, (12) 261
Bartoš A. (4) 186
Bartoš F.M. (1) 90, (2) 131 a d., (3)83, 137, 152, 262, (5) 33, 59, (7) 190, 343, (8) 219 a d., (9) 295 a d., (12) 183, (14) 36, (16) 161, (17) 72, 295, (18) 182, (19) 146, (20) 8, 142
Bartošek M. (3) 234, (9) 325, (10) 181 a d., 278, (11) 283, 289, 290, (12)230, 254, (13) 283, 289, (14) 117, 119,294 a d., 314, 315, (15) 271, (16) 5, (17) 69, 71, 305, (18) 376, (19) 242, (20) 7
Bartošek K. (10) 149, 239
Bartsch R. (5) 52
Bankiewicz J. (4) 258, 262 a d.
Bátoryová A. (19) 301
Baťa T. (9) 140, (13) 160
Baudisch /mluvčí č. dělníků ve Vídni/ (5) 222, 223
Baumgarten A. (16) 309
Baxa B. (3) 117, 160, (8) 129, 146, (11) 281, (13) 86 a d., (14) 11 a d., 53, 165, (15) 14, (16) 300, (17) 73, 84 a d., 181, (18) 103, 142, 157, (19) 146
Bebel A. (15) 74 a d.
Beck A. (3) 145, (4) 189, 190
Beck J. (13) 245, 308, (14) 166, 331,332
Beck Max Wl. (15) 49, 53, (18) 108
Bedřich I. braniborský (1) 173
Bedřich viz Fridrich

Beér J. (10) 267
Becher J. (6) 41 a d., (13) 300
Bechyně R. (1) 30
Béla IV. (18) 211, 224
Belloni G. (14) 212
Benedikt XIV. (14) 212
Beneš E. (8) 15, 25 a d., 105 a d., 335, (9) 9, 130 a d., (10) 176, (12) 114 a d., (13) 308, (14) 6, 306, (15) 190 a d., (16) 205, 212 a d., (17) 27, 77, 83, 106, (18) 5 a d., 22 a d., 40 a d., 306, (19) 12, 22 a d., (20) 13, 25 a d., 74, 295, 324, 325
Beneš z Veitmile (7) 207
Benthame J. (20) 122, 124
Beňa J. (19) 285, (20) 25
Beran R. (3) 208, (9) 120, 122, (10) 175, (13) 165
Beran J. (14) 205
Beránek J. (20) 311
Berka z Dubé (16) 117
Berkeley (12) 207
Bernard de Botone (7) 348
Bernard z Clairvaux (15) 227
Bernard z Pavie (9) 352
Bernard z Pyzdr (12) 263
Bernolák A. (16) 172
Bernstein E. (8) 86 a d., (9) 334, (14) 269, (15) 196, (14) 147
Bertelsmann K. (12) 243, 246 a d., (13)277 a d.
Bethlen G. (14) 168, (19) 281
Beyerle F. (5) 68
Beyle H. (13) 65
Bianchi L. (2) 44 a d., (3) 185, 230, (4) 313 a d., (5) 334, (7) 325 a d., 362, (8) 282, 338, 349, (9) 350 a d., 375, (10) 256 a d., 269, 276, 278, (11) 253 a d., 257, 279, (12) 190, 278, 280,284, (13) 307, 308 a d., (14) 330, 336 a d., 342, 345, 350, (15) 284, (16) 302, 305, (17) 68 a d., 113 a d., 358, 360, (18) 322, 325, 361, 369, 371, 376, 380, 382, (19) 43 a d., 273, 282, 296,300, 302, 305, 328, (20) 95, 205, 392,304, 322, 325, 329, 330
Biener K.J. z Bienenberka (16) 256
Bienert (18) 74, 257, 276, 279
Bierzanek (8) 351
Bilalama z Běnunny (16) 281
Birelli P. Th. (11) 264
Biskupec M. z Pelhřimova (9) 292, 299
Bismarck O. (2) 14, (3) 223, (8) 7, 93, (9) 113, (10) 151, (12) 93 a d., 201, 204, (13) 106 a d., 239, (14) 273, (15) 34, 65 a d., (17) 154 a d., 355, (19) 297
Blackstone W. (8) 191, (19) 307
Blaho P. (17) 367, (18) 45, (19) 233, 246, 289, (20) 229, 302
Blahoslav J. (4) 305, (7) 73 a d.
Blahož J. (9) 370, (10) 222, (12) 243, 246, (14) 85, 339, (15) 19
Blanc L. (10) 28
Blastarès M. (15) 233
Blau J. (16) 258, 260
Boček A. (14) 243
Bodin J. (5) 282, 335, (7) 362, (8) 177, (9) 347, 377, (10) 33, 251, (11) 290, (12) 268, (13) 299, (14) 32, 315,325, 347, (16) 246, (18) 145, 365, (19)166
Bogislav I. (1) 173 a d., (11) 99, 105
Boháček M. (2) 266, 268, (3) 88, 234,(4) 55 a d., (5) 281, 296, 314, (6) 21 a d., (7) 52, 131, 150 a d., 210 a d., 317, 322, 343 a d., 363, (9) 353,(10) 183, 249, 250, (11) 281, (12) 29 a d., 260, (13) 294, (15) 245, 280, (20)198, 307
Bohuslav J. (11) 84
Boleslav I. (18) 289 a d.
Boleslav II. (12) 29, 240, (18) 290,(19) 254
Boleslav Chrabrý (1) 161, (12) 239, (19)

Boleslav Křivoústý (1) 161, (14) 324
Boleslav Stydlivý (4) 265
Bolzano B. (12) 271, (13) 90
Bonaparte L. /Napoleon III./ (12) 16,(17) 154
Bonaventura (15) 258
Bonifác VIII. (17) 194
Bónis Gy. (16) 247, (18) 323, 358, (19) 295
Borgia Caesar (11) 117
Borschling C. (16) 256, 265
Borovský K.H. (3) 145, (6) 112, (10) 19 a d., (14) 47 a d., (11) 84, (15) 6, 8 a d., (16) 164 a d.
Bořivoj, kníže (2) 263, 267, (11) 21,(15) 144, 148, (18) 304
Bouček A. (17) 108
Boura F. (3) 232
Bráf A. (3) 160, 161, (7) 78, (8) 136,145, (10) 10, (14) 206 a d., (15) 47
Brandl V. (1) 105 a d., (2) 105, 207, (3) 97, 142, 154 a d., (4) 185 a d., (5) 78 a d., (7) 144, 278, (8) 282 a d., 320, (9) 106
Brauner F.A. (6) 96 a d., (13) 92, (15) 8 a d., (16) 161
Bresslau H. (5) 64
Bretholz B. (5) 49, 70, (14) 245
Brikcí z Licka (2) 124, 176 a d., 207 a d., (3) 159, (4) 278, (7) 207, (8) 286 a d., (15) 128 a d., (19) 294
Broggini G. (14) 314
Brunner H. (5) 96
Brutus J. (8) 177, (17) 303
Brüske W. (5) 9 a d.
Bryce (9) 55, 57
Břetislav I. (11) 20, 23
Břetislav, kníže (12) 29, 232, 240, (15) 143 a d., (16) 264
Břetislav z Rymburka (8) 234
Bubník J. (8) 11
Buczek K. (12) 262, (20) 182, 192
Budovec A. (7) 283
Buchda G. (16) 246, 247
Bulín H. (3) 137, 140, 228, 234, 254, (4) 7, 8, 141, (5) 6 a d., 142, (9) 223, 351, (10) 247, (11) 263, 281, (12) 35, 232, 283, (13) 293, (14) 319, 324,329, (17) 293, 329, (18) 374, (19) 251,255, 266, 314, 323, (20) 275, 305, 309
Burckhardt J. (11) 251, (13) 45, 264
Burian E. (17) 65
Burian J. (3) 57
Burian V. (16) 258
Butschek J. (4) 283, 284

Caesar G.I. (3) 18, (7) 295, (10) 150, 188, 239, (11) 118, (13) 48, (14) 135 a d.
Calderinus J. (11) 11
Cambel S. (11) 173, (20) 45
Camerarius F. (19) 166, 170
Campanella T. (5) 289, (9) 348
Caracalla (5) 279
Carchesius Martin Kraus (19) 161 a d.,331
Castelin K. (5) 158 a d., (8) 227 a d.
Catillina L.S. (14) 146
Cato M.P., starší (16) 13
Catullus G.V. (14) 156
Celsus I., ml. (10) 221
Cerasinus J. Kirstein (17) 349
Cesar J. (18) 40
Ciano G. (9) 13, 36, (12) 124
Cibulka J. (9) 231, (11) 21, (15) 144
Cicero M.T. (6) 264, (7) 61, 64, 150 a d., 211, 295 a d., (10) 237, (14) 117 a d., 314, (16) 5 a d., 286, (17) 318, (18) 377
Cihlář M. (3) 230, (17) 77
Clam-Martinic J.J. (8) 151, 155, (14) 7 a d., (17) 104, 105
Claudiovci (10) 188
Claudius (17) 322
Clémenceau G.B. (15) 187

Clementis Vl. (17) 30
Cohen H. (20) 117
Cochlaeus (1) 86, (2) 141 a d.
Colbert J.B. (1) 125, (11) 44, 51, (13) 302, (17) 177
Commodus L.A. (3) 52 a d., (15) 242
Comte Auguste (13) 106
Cortéz (19) 311
Court General (5) 135
Cramer A. (5) 176 a d., (8) 103
Cront G. (15) 231
Csáky M. (9) 10
Csáky hr. 18. stol. (10) 61
Csizmadia A. (7) 329, (9) 375, (10) 259, 268, 277, (11) 278, (12) 286, (13) 311, (14) 61, 300, 336, 342, 245, (16) 304, 309, (17) 226, 340, 359, 367, 370, (18) 121, 126, 207, 321, (19) 279, 300, 303, 327, (20) 318, 332
Cvetler J. (3) 235, (4) 304 a d., (5) 280, (10) 218, 223, (11) 281, (12) 7, (13) 307, (14) 165, 294, 311, 316, 317, (15) 246, 256, (16) 285, 286 a d., (17) 323, 324, (18) 342 a d., 350, 372, 373, (20) 254, 265, 301, 328
Cyril (9) 302, 306, (11) 17, 21, (14) 320, (18) 303, viz též Konstantin
Czekanowski J. (4) 250 a d., (5) 6
Czernin O. (15) 187

Čáda Fr. (1) 101 a d., (2) 187, 218, (3) 117, 151, 155, (5) 78 a d., (6) 122, 267, (7) 52, 69, 77, 127, 135 a d.,149 a d., 207, 257 a d., 304, 317, 321,349, 354, 363, (8) 299, (10) 249 a d., (11) 281, (12) 30, 34, 279, (14) 165, (18) 193, 196, (19) 321, 322
Čankajšek (8) 109
Čapek K. (7) 334
Čarvaga V. (11) 171, (14) 338
Čatloš F. (12) 114 a d., (20) 224
Čedrag (4) 14 a d., (5) 22, 26
Čelakovský Fr. (15) 179
Čelakovský J. (1) 105, (2) 90 a d., 146, 186, (3) 78, 88, 115, 150 a d., 258, (4) 132 a d., 153, 169, 194, 239,275, (9) 202, (11) 281, (12) 44 a d.,(14) 244, (15) 108 a d., 281, (16) 113, 178, 191, 296, (17) 199, 372, (18)176
Čelakovský L. (5) 64, (6) 34, 95, 267, (7) 141, 221 a d., 278, 317, (8) 298, (13) 95, (14) 46, 182, (16) 167 a d.
Černilovskij Z.M. (1) 159, (3) 255, (4) 9, (5) 308, 336, (8) 314 a d., 317, 345, (9) 223, 287, 352, (11) 269,(17) 149, 275 a d., (19) 251
Černín J. (16) 181
Černínové (1) 134, (17) 185
Černý B. (18) 40, (10) 150
Černý Fr. (7) 169
Černý J. (1) 37, (6) 96, (8) 252 a d., (17) 93, 102 a d., (18) 57, 74, 140
Černý M. (3) 144, (15) 10 a d.
Černý V. (2) 209, (3) 196, 241, (10)140 (15) 110, (16) 174
Červeňanský F. (20) 95
Červenka F. (16) 259
Červinka Fr. (14) 35 a d., (15) 7 a d., (17) 147, 151
Češka Zd. (20) 331
Čulen K. (12) 115, 125
Čulen M. (16) 223, (17) 54
Čulinovič F. (5) 282

Dabomysl (4) 41 a d.
Dačický z Heslova (2) 145, (3) 152
Dagobert (9) 214 a d.
Dagome iudex (10) 245
Dalibor z Kozojed (7) 105, 115, (14) 333
Dalimil (4) 252, (7) 71, 207, (12) 287, (18) 304, (20) 304
Daluege K. (10) 171
Daňhelka J. (18) 34, (20) 194
Daniel, biskup pražský (12) 31

Dante A. (7) 65, 69, 318, (8) 217, (9)202 a d., 345, 348, (11) 252
Danton G.J. (12) 213
Darányi K. (9) 10
Dareios (11) 118
Daxner I. (8) 342, (10) 166
Deák Fr. (14) 336, (17) 229, (18) 122
Degré A. (16) 247
Delong Vl. (20) 331
Demosthenes (12) 14 a d., (14) 292, (16) 285 a d.
Demuth K.J. (4) 192
Denikin A.I. (5) 256
Denis E. (4) 245, (8) 138, (10) 13, (12) 179, (13) 94, 98, (15) 195, (18) 157
Dérer I. (8) 46, 340, (9) 371, (14) 80, (16) 242, (17) 15, 45 a d., (18) 43, 46
Dervan, kníže Srbů (9) 217, 219
Děržavina K.H. (16) 258
Dětmar, biskup (2) 257, 258
Dětřich z Niemu (9) 300
Deym B. (12) 266, (13) 96 a d., (14) 53
Dietrich z Altenburga (10) 246
Dienzenhofer V. (4) 283
Dimitrov J. (1) 252 a d., (3) 178, (6)223, (9) 83, (12) 91, 244, (18) 23, (20) 32 a d., 328
Dio Cassius (3) 42 a d., (4) 242
Dioklecián G.A.V. (10) 183, (14) 317, (15) 253, (18) 343, (20) 303
Dionysios z Halikarnassu (13) 283
Disraeli B. (17) 357
Dlugosz J. (2) 151 a d.
Dobiáš J. (2) 177, (3) 5, 34 a d., 57, 63, 70, 275, (7) 286
Dobner G. (12) 178 a d., (14) 215, 243, (16) 73, 90
Dobrovský J. (2) 85, (3) 137, 139, 140, 159, (5) 153, (8) 127, (12) 179, (13) 292, (14) 38 a d., (20) 305, 312
Dobšinský P. (16) 265
Dobřenský V.P. z Dobřenic (11) 30 a d.
Dolanský J. (19) 19
Dolenský A. (12) 180
Doležal M. (2) 61, (3) 235, (4) 299 a d., (6) 281, (7) 361, 363, (9) 366, 371, (10) 266, 269, (11) 284, 286, (12) 286, (13) 260, (14) 267, 349, (15) 287, (17) 369, (18) 380, (19, 9, 331, (20) 331
Dölger (4) 305
Dollfus E. (1) 75
Dostál A. (7) 309
Dragovít (4) 39, (5) 5, (8) 11, 12 a d., 20 a d., (19) 251
Drachovský J. (20) 320
Draxl, poslanec KSČ (17) 69, 72
Dražek, kn. (4) 11 a d.
Dražic J. (20) 267
Dražko, kn. (5) 18
Dražkovický A.E. Fayl (3) 143
Drtina P. (9) 138, (10) 197, 200 a d.
Dřímal J. (12) 178, 179
Dubois P. (5) 286, 290
Du Cange (13) 5
Dudík B. (16) 71
Duguit L. (8) 198, 203
Ďurčanský F. (8) 106 a d., 342, (9) 10, 370, (10) 162 a d., (12) 131, (16)273, (20) 205 a d.
Durdík J. (13) 196
Dürich J. (18) 371
Dušková S. (14) 248, (17) 325, (20) 183
Dvorník Fr. (14) 319, (18) 350
Dzieržiński F.E. (5) 235
Džingischán (9) 345

Ecgbert (5) 142 a d.
Eden A. (7) 45, (12) 130, (18) 6, 8
Eduard I. (12) 282, (20) 145
Eduard II. (5) 142 a d.
Eduard III. (5) 313, (18) 238, 254
Eduard V. (8) 182
Egidius Albornoze (17) 332

Eichhorn (19) 307
Eichmann A. (10) 167
Eisner J. (4) 299, 301
Eliáš A. (10) 175, (13) 230, 248, (16)201
Eliška Přemyslovna (4) 148, (10) 136
Elvert Ch. d´ (5) 160 a d.
Emler J. (2) 199, (3) 90, 157 a d., (4) 132, 186, (5) 64, 81, 153 a d., 296 a d., (7) 149, (8) 299, (11) 19, 24,(14) 181, 184, (16) 106, (17) 236
Engels B. (1) 33, 58, 84, 86, 103, 104, 118, 159, 165, 212 a d., 251 a d., (2) 43, 124, 144, 177, 231, 259, 275, 280, (3) 9 a d., 90, 261, (4) 10, 53, (5) 21, 201, 213, (7) 59, 358, (8) 6, 153, 192, 238, (9) 207, 209, 337, (10) 28, (11) 277, (12) 14, 16, 91 a d., 205, 269, (13) 213, 251, (14) 269, 271, (15) 7, 75 a d., 168, (16) 302, (17) 49,146 a d., 194 a d., 231, 350, (19) 287,308, (20) 61, 71, 130, 185, 196, 288, 290
English K. (8) 84 a d., (17) 106, (20) 126
Ennen E. (20) 185 a d.
Erasmus Roterdamský D. (7) 59 a d., (13) 297
Erban E. (12) 138
Erben K.J. (1) 88 a d., 105, (3) 130, 138 a d., (4) 185 a d., (7) 189, 318, (8) 282, 299, (14) 186, 293, (15) 25, (17) 236, (20) 320
Ercola d´ Este (7) 62
Esterházy J. (9) 6 a d., (12) 129, 193, (14) 174, (16) 132
Eurich, vizigótský král (8) 312
Euripides (10) 49

Fábry V. (18) 209 a d.
Falknštejn Záviš (15) 156, 158
Faukner Š. z Fonkenštejna (3) 141
Faust J. (17) 193, 197, (19) 161, 169
Fayl-Dráškovický A.E. (3) 143
Feigl J. v. Feiglsfeld (4) 282
Feine H.E. (5) 70, (11) 277
Ferdinand I. (2) 123, (4) 248, 307, (5) 159, 217, (8) 232 a d., 270, (11) 49, (12) 267, (13) 196, (14) 332, (15)118, (16) 117, 164, (18) 158, (19) 151
Ferdinand II. (6) 29, (8) 299, (13) 97, (14) 168, (15) 11, 98, (16) 121, 164, 185, (18) 144 a d., (19) 151
Ferdinand III. (2) 225, (11) 54, (14) 182, 196, (16) 180, (18) 217, (19)151
Ferdinand IV. (19) 151
Ferdinand V. (3) 144, (7) 355, (14) 47, 55, (15) 12, 16
Ferdinand, arcikníže (8) 233
Ferdinand z Vrtby (6) 58
Feuerbach L. (9) 365, (19) 307
Fiala Zd. (3) 238, (4) 270, (15) 143, 149, (16) 72, (18) 289 a d., (19)264, (20) 180, 304, 305
Fiala K. (11) 19, (14) 319
Fierlinger Zd. (8) 76, (9) 52, (12) 138, (18) 8, (20) 86
Fichte J.G. (10) 232, (12) 95, 98, (20) 118
Filip J. (3) 9 a d., 275, (14) 319
Filip Makedonský (10) 49
Filmer R. (8) 188
Fischer J. (14) 337
Fischer Kr. (2) 207, 209
Fitz-Ralph-Armacanus (5) 44, (9) 293, (11) 11 a d.
Flajšhans V. (5) 33, 36, (10) 39
Flaviovci (10) 188
Flavius (10) 53
Flodr M. (7) 345
Fojtík L. (18) 39
Fortescue J. (7) 66 a d.
Fotino M. (16) 147 a d.
Foustka R. (2) 171, (3) 80, 229, 261,(5) 334, (8) 87, (9) 344, (12) 194
Franco B.F. (8) 109
Frank I. (20) 283

Frank K.H. (10) 161 a d., 264, (12) 117, (13) 230 a d., (16) 203 a d., (20) 222
Franklin B. (8) 151
František I. (1) 141, (9) 356, (10) 6,(13) 40 a d., (15) 16, (19) 146 a d.
František Josef (2) 62, (3) 145, (15) 55, (19) 92
František II. (16) 165
Fredegar (9) 211 a d., (17) 289
Frick W. (10) 171
Frič J.F. (3) 138, 148, (4) 187
Frič J.J. (13) 90
Frič J.V. (14) 43 a d., (15) 7 a d., 216
Fridrich I. /Barbarossa/ (11) 99, (13)199, 295
Fridrich II. (12) 208 a d., (13) 203, 302, (15) 158, (16) 163, (18) 293, (19) 268, (20) 137, 164
Fridrich III. (18) 294
Fridrich IV. (13) 203
Fridrich Falcký (16) 188, (18) 145
Fridrich G. (2) 146, 263, (4) 155 a d., (12) 29, (14) 224, 245, (17) 371
Fridrich, král (3) 32, 103
Fridrich Veliký (13) 267
Fridrich Vilém I. (20) 140
Fridrich Vilém III. (12) 214
Fučík J. (1) 64
Fuggerové (7) 59, (19) 152
Fulrad, opat (16) 64
Fürstenberg K.E. (5) 167, (14) 203 a d.

Gaber (20) 332
Gácsová A. (16) 125
Gaius (10) 52, 221, (11) 282, (12) 253, (13) 10, (14) 160, 313, (16, 22, (19) 239
Gajan K. (18) 55
Gajda R. (3) 182 a d.
Garcia-Gallo A. (13) 294
Gašpar T.J. (12) 127, 133
Gathen A. (16) 258
Gaudemet J. (16) 62, (17) 319
Gaulle Ch. (10) 109, 128
Gautsch P. (15) 46, 50
Gebauer J. (3) 155 a d., (7) 190, 196, 304, (11) 24, 89, (20) 138
Gejza II. (18) 212
Gelnhausen J- (18) 175
Genhin D.M. (18) 80 a d.
Georgescu V. (15) 233 a d., (16) 143,157, 294
Gero /8. stol./ (5) 29, (19) 253
Gerson (9) 300
Gierke O. (2) 142, (8) 204
Gilissen J. (10) 34 a d., (12) 281, (13) 310, (16) 257, (17) 276
Gindely A. (18) 144 a d.
Gladstone W.E. (17) 357
Glanvill (5) 144
Glasson (7) 340
Glücklich J. (2) 32, 211, (16) 249
Gobbers J. (5) 50
Godechot (17) 348
Godofrid (4) 12 a d., (5) 18
Goebbels J. (1) 266, 269, (6) 232, (8) 109, (10) 151, 155, (12) 95
Goethe J.W. (10) 256, (12) 99, (19) 146
Goldast M. (11) 265, (13) 302
Goll J. (2) 140, (3) 86, (7) 69, (8) 155, 162, (17) 179, (19) 147
Gomulka W. (7) 19
Göring H. (6) 231, (8) 102, 108, (9) 8, (10) 157, (13) 246, (20) 214
Gosiorovský M. (1) 8, 13, (8) 105, (16) 314, (18) 42
Gostimyl (4) 38 a d.
Gotšalk (4) 9, 49, (12) 232
Gottwald Kl. (1) 20, 48 a d., 75, (3) 181 a d., (6) 149, (7) 8, 26, (8) 11 a d., 22 a d., 82 a d., (9) 125, 129 a d., 368, (10) 197 a d., (11) 130, 135,(12) 138, (13) 160, (17) 24 a d., 93, (18) 9, 60, 280, 306, (19) 12, 16 a d., 46

a d., 65, 82, (20) 14, 31 a d., 73 a d., 298
Goutta (5) 178, 199, (6) 71
Gozzius z Orvietta (2) 91 a d., (4) 141, (12) 32
Gracchové (10) 239, (14) 142 a d.
Gramsci A. (14) 29, (20) 292
Gratianus (5) 38, (13) 283 /viz Dekret Gratianův/
Graus F. (5) 50, (11) 285, (12) 41, 42, 46, 77, 232, 281, 287, (13) 15, (14) 319 a d., (19) 261, (20) 7
Gray (5) 140
Gregorius Leonis z Prahy (5) 40
Grégr E. (8) 156
Grégr J. (9) 99aa d.
Grekov B.D. (5) 16, 301 a d., 310, 312, 317, (7) 334
Grimm J. (16) 256, (19) 297
Grimmové (10) 234, (13) 25, 200
Grodziski St. (9) 377, (11) 271, 290, (14) 335
Groicki B. (17) 350
Gronský J. (7) 17, (10) 266 a d., (13)260, (14) 338, (17) 281
Grospič J. (8) 76, (17) 150, (18) 310
Gross F.J. (4) 284
Grotius H. (4) 284, (5) 290, (12) 268,(13) 283, (14) 332, (16) 246, (18) 156, (19) 267 a d., (20) 141
Gruber J. (6) 275, (10) 6
Grünwald V. (7) 187
Guicciardini (13) 46 a d.
Gutenberg J. (19) 308
Guth K. (14) 194
Guthrum (5) 141 a d.
Gutštejnové (4) 176

Haas A. (1) 105, (2) 270, (3) 243, (4)153, 306 a d., (12) 115, (17) 199, 204, 371, (20) 8
Haas C. (20) 179 a d.
Haas H. (8) 298
Habsburkové (1) 125, (3) 110 a d., 231, 235, (4) 147, 249, 281, 285, 306,310, (5) 176 a d., 287, (6) 33, 39 a d., 68, 76, 270, (7) 86, 203, 209, (8)130 a d., 265, 279, 330, 333, (9) 327,360 a d., (10) 18, (11) 44 a d., 54 a d., 265, (12) 267, (13) 64, 70, 94, 101, 301, 302, (14) 5 a d., 30 a d., 60 a d., 260, 302 a d., 322, 335, (15) 5 a d., 52, 95, 98, (16) 72, 162, 177,184, 292, (17) 173 a d., 226 a d., 342,336, (18) 40, 140 a d., 279, 321, (19) 145 a d., 301, (20) 279, 282
Hadrián, císař (10) 193, (17) 318, 320, (20) 303
Hadrián F., prokonzul (14) 147
Hadrián II., papež (18) 351
Hácha E. (3) 201, (8) 105, (10) 174, (16) 200 a d.
Hajdu T. (16) 274, 277
Hájek z Libočan (7) 207
Hájek z Waldstettenu J.X. (2) 241
Hajn A. (15) 54 a d.
Haken J. (17) 20 a d., 65 a d.
Halaga O. (17) 334
Hálek V. (8) 168, (15) 38
Halecký A. (5) 43
Halifax E. (20) 293
Hanel J. (3) 43, 59, 149, 160, (7) 55, (11) 281, (13) 305
Hanka V. (3) 139, (7) 55, 77 a d., 131, 315, (13) 292, (14) 43
Hanka J.A. z Hankenštejna (14) 214
Hanka J. (15) 20
Hanuš J. (17) 184 a d.
Hanzal J. (10) 140, 252, (11) 265, (12) 261, (13) 63 a d., 295, 302, (14)37, 205, (15) 282, (17) 338, (19) 199, 201
Harménopulos (15) 234, (16) 153
Harrach A. (19) 154

Harrach B.G. (17) 185, 187, (20) 134
Harrasowsky F. (2) 241 a d., (9) 360, (16) 177 a d.
Hartmann A. (19) 72, (20) 129
Hasištejnský B. z Lobkovic (7) 54, 61 a d., 227, 298, 317, (8) 324
Hásková J. (19) 298
Hašek Š. (8) 116 a d.
Havelka M. (3) 151
Havlíček K. (6) 100, (8) 129 a d., (13)95
Havlík K. (3) 138, (4) 187, (14) 319, 320
Havolané (9) a d.
Havránek B. (7) 303 a d., (11) 87 a d., (18) 303, (20) 194
Havránek J. (2) 13 a d., (9) 109, (12)237, (16) 273, (17) 104, (18) 143
Hegel G.W.F. (8) 145, 238, (10) 234, (12) 96, 210, 268, (13) 263, (14) 274, 351, (15) 208, 281, (17) 197, (19) 307,(20) 114 a d.
Heidler J. (6) 95, (18) 140
Heidler O. (17) 101
Heimburský J. (7) 207
Heinke F.J. (4) 282
Hejna A. (8) 227 a d.
Hejrovský F.Š. (13) 39
Helcopius (5) 34
Hellbling E.C. (6) 266 a d.
Heller K. (3) 168, (6) 119
Helmond (1) 162 a d., (3) 255, 259, 260, (5) 8, (8) 314
Helvetius C.A. (16) 246
Hemming, král (4) 22, 24
Henlein K. (9) 5, 6, (10) 150 a d., 263, (12) 117, (13) 245, (17) 15, 29
Henner K. (1) 97, (3) 79, (7) 317, (20) 320
Henricus de Barben (7) 348
Herakleitos (14) 343
Herder J.G. (8) 238, (10) 232, (12) 98, (13) 305
Hermann-Otavský K. (7) 317
Hermokrates (10) 48
Herodes (14) 293
Herodotos (8) 248, (10) 48, (12) 19,(14) 343, (17) 286
Hertvík J. z Rušinova (3) 78
Heřman z Michalovic (12) 31
Heydrich R. (10) 166 a d., (13) 230 a d., (16) 201, (19) 26
Heyrovský L. (3) 160, (10) 183, (16) 44, (19) 236
Hieron ze Syrakus (11) 117
Hilbert K. (11) 22
Himmler H. (6) 237, (10) 152 a d., (12) 110, (13) 234, 242
Hindenburg P. (6) 231
Hipokrates (5) 35
Hirohito (8) 109
Hitler A. (1) 75, 251 a d., (3) 185,196, 208, 235, (5) 301, (6) 225 a d., (7) 14, 21, (8) 12, 97 a d., 205, (9) 5, 8 a d., 147, (10) 149 a d., 263, 272, (11) 129, 222, (12) 95, 107, 110 a d., 273, (13) 157 a d., 231 a d., 308, (14) 273, (15) 284, (16) 200 a d.,(17) 37, 230, 272, (18) 6 a d., 115, (19) 19 a d., 297, (20) 93, 104, 205 a d., 293, 294
Hlaváček I. (4) 269 a d., (16) 79, (18) 335, 336
Hlavatý J. (6) 119 a d.
Hlavsa J. (5) 288, (7) 330, 362
Hledíková Zd. (16) 71, (18) 335
Hlinka A. (7) 327, (8) 27, (9) 5, (7) 370, (10) 150, 157, 263, (12) 130, 193, (13) 246, (16) 224, (17) 18,(18) 308, (20) 207 a d.
Hlohovský J. (4) 266
Hobbes Th. (8) 188, 189, (12) 211, 268, (13) 66, (16) 246, (18) 157, (20) 121 a d.
Hobza A. (5) 142, 191, (11) 84, 281
Hobzek J. (7) 176, (12) 34, (15) 157

Hodinová-Spurná A. (17) 30, (19) 87
Hodža F. (9) 138
Hodža M. (8) 105, (9) 6, (12) 117 a d., (13) 272, (14) 71 a d., (15) 198 a d., (16) 213, 249, (18) 43 a d.
Hoetzel J. (3) 160, 201, (13) 123, (14) 16, 307, (20) 320
Hoffmann Fr. (15) 122, (18) 163 a d.,(20) 8
Hoffmann I.C.J. (9) 361
Höffle H. (8) 117, 119
Höfler K. (16) 79 a d.
Hohenzollerové (12) 204
Holec Fr. (14) 181
Holeček J. (15) 34, (17) 101 a d.
Holger H.F. (2) 241, 243
Holinka R. (9) 213
Holotík Ľ. (14) 62 a d., (18) 46
Holub J. (19) 300
Homér (7) 111, 295, (10) 214, 216, (15)273
Honorius III. (11) 104
Hora P. (16) 251
Hora V. (11) 84
Horáček C. (5) 223, (20) 320
Horák B. (5) 9, (9) 223, (18) 289
Horatius (7) 113, 117, 295, (10) 52
Horna R. (2) 72, (5) 333, (7) 319, (11) 281, (16) 257, 264, (18) 355, (20)325
Hörnick W. (6) 41 a d.
Horten J.B. (2) 244
Hortensius Q. (14) 141, 155
Horthy M. (5) 258, (7) 329, 331, (8) 38, 108, 111, (9) 5 a d., (10) 158, 160, 265, (11) 197 a d., 278, (12) 113 a d., 173, 273, (13) 245, (15) 65, 77, (16) 277, (17) 56, 359, (18) 321, 323, 383, (19) 303, 324
Horváth J. (18) 26, 28, 364, (19) 30
Horváth P. (7) 328, (13) 289, 312, (14)179, (16) 133, 247, 304, (20) 323, 331
Horčička V. (5) 49
Hosák L. (20) 188
Houser Fr. (6) 150
Houser J. (2) 68, (3) 230, (4) 299 a d., (5) 263, 334, (7) 327, 358, 360, 363, (8) 81 a d., 338, 351, (9) 330, 331, 336, 368, (10) 261, (11) 133, (12)137, 275, (13) 114, 157, 165, 273, 280,308, (14) 5, 350, (15) 45, (16) 309, (17) 6, 68, 83, 150, (18) 60 a d., 103,(19) 51, 94, (20) 110
Hrabová L. (5) 30
Hroch V. (20) 306
Hrochová V. (20) 189, 306
Hrozný B. (3) 234, (5) 279, 281, (9) 343
Hrubý Jan z Jelení (13) 90
Hrubý Řehoř z Jelení (7) 63 a d., (7)301, (8) 215 a d.
Hrubý V. (14) 244, (19) 263
Hrubý Zikmund z Jelení (7) 68
Hube J. a R. (6) 246
Hubenák L. (11) 229, 233, (13) 310, (14) 275, (16) 246, 312, (17) 41, 53, 245, 284, 362, (18) 21, 31, 320, 367, 370, 382, (19) 15 a d., 328, (20) 325
Hugo V. (17) 357
Huitzinga (11) 251
Hulakovský J. (16) 164 a d.
Humboldt W. (12) 100, (14) 349
Hume D. (12) 207, (16) 246, (20) 121 a d.
Hunyadi J. (4) 309, (18) 323
Hurban S. (16) 241
Hus J. (1) 19, 83 a d., (2) 131 a d., (3) 79 a d., 138, 229, (4) 186, (5) 33 a d., 66, (7) 70, 112, 153, 190, 336, (8) 221 a d., 282, (9) 289 a d., 348, 356, (11) 9 a d., 257, 260 a d., (12) 36, 47, (14) 50, 321, 333, (15) 120, 226, (16) 99, (17) 295, 329, (18) 182, 272 a d., (20) 138
Husa V. (1) 160, (3) 116, 123, (7) 350, (10) 255, (19) 298
Husák G. (16) 209 a d., (17) 59, (18) 25 a d., (19) 28 a d., (20) 25 a d., 296, 325

Hutta V. (5) 153
Hvieždoslav P.O. (20) 36
Hybeš J. (17) 49, (19) 72
Hynek Poděbrad (4) 111, (7) 64

Chaloupecký V. (3) 172, (4) 256, 310, (5) 304, 313, (14) 71 a d., 166 a d., (16) 71, 167, 249, (17) 204, (18) 45, 304
Chalupný E. (16) 165
Chamberlain A.N.E. (10) 155 a d., (20)293, 294
Chammurapi (11) 268, (13) 285, (14) 309, 312, (16) 281, (17) 312, (19) 243
Chattušiliš III. (10) 42, 213 a d.
Chelčický P. (2) 145, 171, (3) 79, 229, 261, 262, (7) 69, 72, (9) 292, 301
Chénon (7) 340
Chitraeus N. (19) 166 a d.
Chleborád F.L. (5) 223, (6) 128, (9) 100, 105, (13) 93
Chlothar, syn císaře Ludvíka (13) 35
Chlothar IV. (8) 302
Chmelenský K.J. (3) 142
Chotek, hr. (13) 94
Chotek K. (16) 249
Chotek, nejv. purkrabí (16) 166, 249
Chotek R. (17) 182 a d.
Chovanec J. (20) 31 a d.
Christian IV. (13) 203, 204
Christian V. (13) 204
Chruščov N.S. (5) 259, (7) 13, (8) 18
Chrysostomos (4) 289, (7) 289, (8) 215 a d. /viz Jan Zlatoústý/
Churchill W. (7) 45, (10) 163, (12) 130, (18) 14
Chvalkovský Fr. (9) 10
Chyba A. (10) 262

Ibrahim ibn Jakub (1) 158, 179, (2) 176, (3) 31, 260, (5) 29, (13) 292
Ihrmler P.F. (6) 61
Igor /Kyjev/ (19) 250
Imrédy B. (9) 8 a d.
Inocent IV. (11) 99 a d.
Inocent VI. (16) 78
Irnerius (18) 353
Isajev I.A. (19) 121, 142
Isidor (13) 290
Isokrates (13) 287, (14) 292
István B.T. (20) 96
Ivo de Chartres (6) 26
Ivo Trecorensis (6) 26

Jablonický J. (14) 336, (17) 7, (18) 24 a d., (19) 28
Jacobi E. (7) 185
Jagellonci (1) 106, (3) 110, 143, (4) 309, (6) 277, (7) 63, 70, 224 a d., 319, (8) 227, (14) 322, (16) 115, (18) 323, 358, (20) 279, 313
Jakoubek ze Stříbra (2) 131 a d., (3) 85, 87, (5) 34 a d., (9) 292, 299, (11) 258, (15) 222 a d.
Jaksch P.K. (5) 192 a d., (6) 71 a d.
Jakub I. (5) 143 a d., (8) 188, (18) 248 a d.
Jakub II. (8) 191
Jakub de Cessolis (12) 261
Jakub ze Soběslavě (5) 34, 37
Jakub ze Spiše (19) 279
Jan XXIII., papež (1) 89, (14) 343, (16) 306
Jan, angl. král, lž. stol. (9) 364
Jan, brněnský písař (15) 121
Jan Hertvík z Rušinova (3) 78, 99
Jan Jindřich, markrabě (19) 186
Jan Lucemburský (2) 269, 285, (3) 92, 117, 132, (4) 140 a d., 159, 256,265, (5) 65, 157, (7) 356, (8) 261, (12) 63 a d., (14) 241 a d., 322, 326,(15) 162, (17) 204, 330, (18) 182, 293
Jan Matyáš ze Sudet (6) 23
Jan Očko z Vlašimě (12) 44, 80, (16) 79 a d.

Jan Rožmberk (5) 297
Jan z Berouna (5) 38
Jan z Cimburka (3) 94
Jan z Dražic (4) 147
Jan z Humpolce (18) 176
Jan z Jenštejna (16) 81 a d.
Jan z Ričtě (5) 44
Jan ze Salisbury (15) 150, 156
Jan z Vartenberka (17) 202
Jan Zlatoústý (7) 70, 74, 318
Janáček J. (4) 235, 304, 307, (11) 48,(14) 186, (16) 290, 292
Janák J. (10) 30, (17) 354
Janeček O. (14) 34
Jankovič D. (5) 282, 326 a d., 336, (7) 326, (14) 337
Jánošík J. (19) 301, (20) 140
Janoušek A. (1) 19
Janoušek E. (3) 273, (4) 299 a d., (7)353, (9) 169
Janoušek J. (5) 105 a d., (16) 258
Jaromar I. (5) 309
Jaromír, kníže (15) 144, (18) 291
Jaroslav Moudrý (12) 241
Jaross A. (9) 10 a d., (11) 204 a d.
Jaroš O. (20) 43
Javorské kníže (17) 349
Jedlička J. (7) 304
Jefferson T. (14) 87, 103
Jegorov D.N. (5) 302
Jellinek G. (8) 193 a d., (20) 122
Jeroným Pražský (9) 294, 356
Jesenic Jan (1) 85,a d., (2) 130, (3) 81, 85, 88, (11) 11, 14, 260 a d., (15)120, (18) 276
Jessenius Jan (18) 276
Ješín Pavel (6) 16, 23, (7) 71, (14) 33,37
Jičínský B.M. (6) 23
Jičínský J. (8) 25, 228
Jičínský K. (3) 149, 154, 160
Jílek B. (8) 11, (17) 6 a d., (19) 94
Jindřich I. (4) 42, (5) 27, 29, (11) 23, (18) 290, 291
Jindřich II. (11) 22, 99, (18) 291
Jindřich III. (1) 173
Jindřich IV. (5) 142, 290
Jindřich VII. (4) 140, (9) 207, (15)158, (18) 241, 259
Jindřich VIII. (5) 142 a d., (18) 239
Jindřich, biskup (1) 178, 181
Jindřich, italský (12) 34
Jindřich, kníže obodrický, 11. stol. (4) 9, 49
Jindřich Korutanský (3) 243, (4) 133 a d., (17) 372
Jindřich Lev (1) 176, 182
Jindřich, markrabě (18) 182
Jindřich Ptáčník (5) 26
Jindřich Rožmberk (7) 281
Jindřich Senftenleben (7) 346
Jindřich, vévoda minstrberský (17) 203
Jindřich Vladislav (18) 293
Jindřich z Hradce (7) 190
Jindřich z Isernie (15) 280
Jindřich z Lipé (3) 94, (4) 147
Jindřichové slezští (4) 263
Jíra kněz, 15. stol. (8) 326
Jirásek A. (8) 168, (14) 8, 21, 42, (20) 36
Jireček H. (1) 107 a d., (2) 64, 65, 67, 89 a d., 177, 262 a d., (3) 119, 148, 162, (4) 134, 187 a d., 281, 285, (5) 78 a d., 216, 292, (6) 18 a d., 167, 246, (7) 55, 56, 70, 77 a d., 131 a d d., 149 a d., 201 a d., 250, 260,263, 275, 279, 289 a d., 303, 315 a d., (8) 227 a d., (11) 281, (12) 30 a d., 48, 73, 177, (13) 190, 192, (14) 49, 165 a d., 244, (15) 144, 174, (16) 258, (17) 236
Jireček J. (2) 214, (3) 138, 160, (3)188, 194, (6) 22, 29, (7) 73, 85, 189, (8) 215 a d., 231, 261 a d., 320, (9) 203, (14) 39, (15) 137, 218
Jireček K. (4) 90, 92, 192, (6) 246, (15) 245, (18) 333, 373, (19) 289

Jiří z Poděbrad (2) 122, (3) 82, 90 a d., (4) 110, 156 a d., 180, 258, 307, 309, (5) 50, 100, 159, 283 a d., (7) 59, 70, 172, 291, 295, (8) 227 a d., 261 a d., 284, (9) 249, 293, 329, 378, (10) 50, 250, 276, (11) 7, 287, 288, 289, 290, (12) 37, 68, 153 a d., 226, 261, (13) 299, (14) 47, 298, 299, 300, (16) 115, (17) 206, 225, 241, (19) 7, (20) 7
Jiří sv. (9) 275 a d.
Joel R. (5) 182
Johnson Lyndon (12) 243 a d.
Josef I. (1) 126, (3) 121 a d., (5) 169, (8) 298, (12) 267, (17) 178, (19) 150
Josef II. (1) 148, (2) 239, (3) 119, 130, (4) 283, 285, (5) 186 a d., 218, (6)70, 101, 111, 270,a d., (7) 330, (8) 351, (9) 361, (10) 8, 11, 86, 255, (12) 46, 51, 263, 266, (13) 71 a d., 218, 267, 301, 306, (14) 31, 55, 197, 205, 323, 331, 332, (16) 125, 128, 164 a d., 188, 190, 194, 246, 294 a d., (17) 173 a d., 340, 343, 346, (18) 142 a d., 277, 375, (19) 146 a d., 296, 280, 300, 328, (20) 139, 313, 321, 322
Josef, arcivévoda (14) 331
Josefina, 1707 (13) 268
Jošt, markrabě moravský (5) 160, (7) 61, (18) 182 a d.
Julián (18) 375
Juliovci (10) 188
Jungmann J. (3) 139 a d., (4) 193, (7)190, 361, (8) 127, (10) 15, (14) 30 a d.,168 a d., (15) 28, (16) 161 a d., (19) 161
Justinián (1) 97, (2) 92 a d., (4) 43, 46, 263, (6) 17, (7) 66, 105, 156, 180,347, (8) 306, 312, (9) 204, 206, 302, 345, (10) 183, 236 a d., (12) 33, 226, 254, (13) 10, 288, (14) 130, 344, (15) 233, 243 a d., 273, (16) 289, (17) 308, 324, (18) 345, (19) 230, 232, 237 a d.
Kabrda J. (4) 302
Kaczmarczyk Z. (3) 216, 253, (4) 257,(5) 336, (7) 326, 361, (8) 322, 351, (9) 354, 376, 377, (10) 277, (12) 264,(14) 319, (19) 217, 225, 275, 299, (20)192, 194
Kadlec K. (1) 158 a d., (2) 61 a d., 258 a d., (3) 148 a d., 227 a d., 255,259, 275, (4) 51 a d., 158, (5) 12, (6)119, 246 a d., 267, (7) 318, 329, (9) 223, 236, (11) 49, 84, 281, (12) 44, 234, 271, 278, (14) 16, 70, 166, (15) 151, 167 a d., (16) 300, (17) 232, 351,365, (18) 297, 265, (19) 5, 167, 171, 321
Kalabis E. (18) 63 a d.
Kalandra Z. (15) 142 a d., (20) 304
Kalenský P. (9) 201, 209
Kalina M. z Jänthensteinu (6) 26, (16)256
Kalinin M.I. (13) 276, (18) 9
Kalista Zd. (16) 191, (17) 185
Kalivoda R. (5) 36, (9) 289 a d., (11) 251, 258, (14) 299, (15) 120
Kallab J. (19) 327, (20) 126
Kallimachos z Kireny (14) 292
Kalousek J. (2) 238, (3) 144 a d., 258, (8) 228, 278, 298, (9) 99, (10) 137, 140, 224, (13) 67 a d., 94 a d., (14) 33 a d., (15) 59, 95 a d., (16) 113, 178 a d., (17) 106, 174, 175, 200 a d., (18) 146 a d., 357, (19) 145,178 a d.
Kalvín J. (4) 260, (7) 70, (8) 176, 189, (9) 348, (19) 275
Kamenříček Fr. (2) 34 a d., 217, (8) 299, (17) 102
Kampanus Vodňanský Jan (2) 190, (7) 75
Kampelík F.C. (3) 145, (15) 40
Kant I. (10) 234, (12) 93, 98, 207, 208 a d., 268, (14) 268, 349, (15) 281, (16) 246, (20) 114 a d.
Kánya K. (9) 8, 12, 13

Kapras J. (1) 105 a d., 176 a d., (2) 67, (3) 78, 115, 116, 150, 157, 258, (4) 82, 94, (5) 58, 78 a d., 283, 296, 314, 333, (6) 246, 267, (7) 160 a d., 264, 268, 318, (8) 141, 149, 261, (9) 359, (10) 279, (11) 84, 281, (12) 48, (13) 99, 100, (14) 49, 165, 168, (15) 281, (16) 113, 184, (17) 106, 214, 365, (18) 140, (19) 5, 321
Karánek J. (4) 188
Karbusický V. (16) 257
Karel I. (8) 184, (18) 248, (20) 156
Karel IV. (1) 91, 203, (2) 122, 153, 186 a d., (3) 78, 93, 115, 118, 142, (4)69, 157 a d., 256, 258, (5) 49, 83, 84,158, 169, 293, 305, (6) 18 a d., 53, 268, 283, (7) 64, 187, 203 a d., 346, (8) 229, 231, 261 a d., (9) 202, (10) 253, (11) 31, (12) 34, 44 a d., 183, 237, 260, 267, (13) 294, (14) 47, 323, 347, (15) 138, 157 a d., (16) 71 a d., 183, (17) 205, 211, 328, 330, 332, 365, (18) 182 a d., 272 a d., 293, 303, 337, (19) 171, 332, 333, (20) 304
Karel V. (6) 44, (11) 31, (12) 96, (13) 196, (17) 196, (19) 151, 152
Karel VI. (1) 126, 130, (3) 119, 132, (6) 62, 272, (17) 178
Karel VII. (17) 185, (19) 148 a d.
Karel Albert (12) 267
Karel Albrecht (19) 149
Karel, císař rakouský (5) 238, (15) 192,194
Karel Habsburský (14) 23, 24
Karel Holý (4) 38
Karel Martel (5) 5
Karel Robert (18) 216, 222
Karel Tlustý (4) 48
Karel Veliký (4) 7 a d., 154, 253, (5) 5 a d., (9) 216, 222, 224, 231,a d., 345, 356, (11) 18 a d., 128, (12) 235, (13) 15 a d., 290, (16) 41, 53, 76, 261,(17) 193, (18) 212, 352, (19) 244, (20) 258 a d.
Karel, syn Karla Velikého (4) 15 a d., (5) 18, 24, 28
Karlovci (4) 47, 69, (9) 212, 233 a d., (11) 270, (13) 5 a d., (18) 292
Karmazin Fr. (12) 110 a d., 193, (20)214
Kárník Z. (18) 55
Károlyi M. (5) 244, (14) 63 a d., (15) 194 a d., (16) 275, 312, (18) 39 a d.
Karp H.J. (20) 316
Karpat J. (15) 276, (17) 309, 331, 340, 361, 366, 367, (18) 297 a d., 379, 382, (19) 260, 278, 290, 291 a d., 301, 321, 328, 329, 330, (20) 280, 285, 314, 320, 321, 326
Kaser M. (12) 253, (18) 349
Kašpar Kaplíř ze Sulevic (9) 173
Kateřina Aragonská (19) 269
Kateřina Veliká (13) 267
Katvalda (3) 5 a d., (4) 242
Kautský K. (8) 86, (9) 334, (14) 269,(15) 30, 168, (20) 290
Kavka Fr. (5) 71, (11) 260, (12) 237,(14) 32, 299, (15) 208, (16) 72, (17) 225
Kazbunda K. (2) 33, (4) 243, (6) 96 a d., (15) 11 a d., 216, (16) 174, (18)140
Kazimír J. (18) 217
Kazimír I. (1) 173, 174
Kazimír Spravedlivý (14) 324
Kazimír Veliký (2) 271, (3) 216, 219, 252, (4) 258, (5) 280, 286, (7) 189, (8) 322, (9) 377, (12) 264, (17) 328, (19) 214, 217
Keitel W. (9) 8
Kejř J. (1) 89 a d., (2) 131, 134, (3) 80, 91, 229, (4) 275 a d., 299 a d., (5) 33 a d., 50, 100, 330 a d., 333 a d., (7) 323, 341, 346, 362, (9) 289, 297, 339, 353 a d., 379, (10) 224,249 a d., 277, (11) 9 a d., 257 a d., 260 a d., 278, 283, 286 a d., 290, 291, (12) 31, 36, 45 a d., 153, 266, 287, (13) 309, (14) 241, 248, 299, 322,324, 326, (15) 120, 157, 221, 258, 289,

(16) 299, (17) 199, 297, 326, (18) 287, 337, 372, 377, 381, (19) 298, 333,(20) 6, 177,a d., 268, 316
Kolsen H. (20) 113 a d.
Kennedy J.F. (14) 115, 340
Kennedy R.F. (14) 340, 341
Keppler V. (20) 214
Keresztes-Fischer Fr. (9) 11
Keynes J.M. (9) 52, (11) 43, (14) 90, 91, (15) 277, (20) 291
Kchuj Li (5) 325
Kincl J. (4) 301 a d., (5) 334, (8) 317, (9) 215, 249, (10) 185, 211 a d., 277, (11) 270, 282, (13) 5, (14) 121, 348, (16) 55, (17) 311, 312, 313, 314, 326, 369, (18) 360, 364, 366, 369, 377, (19) 243, 330, 331, (20) 7, 255 a d., 301, 302, 331
Kinský F. (17) 184 a d., (19) 154
Kinský Š. (16) 193
Kinští (14) 174, (15) 102, (20) 134
Kirill, metropolita (4) 65
Kisch E. (16) 301, (19) 72
Kisch G. (1) 105 a d., (13) 297, (19) 292
Klabouch J. (3) 232, (4) 279 a d., 304 a d., (5) 281, 288, 334 a d., (6) 18 a d, 281 a d., (7) 52, 320, 323, 361 a d., (8) 333, 334, (9) 203, 339, 344 a d., (10) 251 a d., 275, (11) 29, 54 a d., 264, 286, 290, (12) 37, 238, 266, 270, 271, 274, (13) 64 a d., 269, 297, 300, 301 a d., (14) 33 a d., 217, 312, 323, 331, 333, 350, (15) 281, (16) 177 a d., 258, 289, 293, 294, 298, 300, 301, (17) 149, 226, 352, (18) 164, 196, 359, 360, 364, 366, 369, (19) 146, 267
Klácel F.M. (13) 92
Klecanda Vl. (5) 107
Klecanský, dv. rada (6) 97 a d.
Kleeberg, práv. historik (5) 53
Klement III. (9) 353, (11) 100 a d.
Klement XIV. (18) 277
Klíma A. (4) 281, (7) 350, 362, (11) 45, (14) 268, 348, (17) 175
Klíma J. (3) 234, (5) 281, (8) 243, (9) 342, 378, (10) 237, (13) 284, 285,287, 288, (14) 310, 311, (15) 273 a d.,(16) 281, 282, (18) 340, 341
Kliment VI. (4) 142, (13) 294
Kliment J. (14) 176
Klíčko J. (18) 39, 40, (19) 330, (20)329
Klofáč V. (14) 72, 75, (15) 55, (17) 72, 106, (18) 50, 64
Klopstock F.G. (12) 98
Knap K. (18) 243
Knapp V. (13) 249, (18) 97, 329, (20)51, 181
Knín M. (5) 35, 41, (9) 294, 355
Knut, angl. panovník (5) 141
Knocích M. (19) 299, (20) 333
Kocín Jan z Kocinetu (6) 32, (7) 74,(19) 166
Kočí J. (8) 127, (14) 35 a d., (19) 198, 201
Kodýtková A. (19) 66
Kohout J. (3) 151, (6) 102
Kojata (11) 19, (15) 148
Kolár J. (7) 295, (8) 167
Kolěsk A.V. (5) 256
Koldín P. (2) 124, 178 a d., 214 a d., (3) 120, 141 a d., (7) 85, 212, (8) 231, 286 a d., (9) 204, 282, 297,(14) 176, 182, 196, (15) 128, 137, (16)292, (17) 214, (19) 294
Kollár A. Fr. (10) 270, (14) 175, (20) 282
Kollár J. (3) 145, (14) 43, 55, (15) 10, (16) 166 a d., (20) 320
Kolman A. (12) 107
Koloman I. (18) 211
Kolovrat Fr. (14) 41, (16) 166
Kolovrat, hr. (1) 146
Kolovrat J. (3) 93
Kolovrat-Krakovský (17) 183

Kolovratové (15) 101, (17) 201, 226
Kolumbus K. (9) 343, (14) 347
Komenský J.A. (3) 137, 167, (5) 282 a d., (6) 47, (7) 74 a d., 301, (8) 213,(10) 50, 250, (14) 33, 174
Konfucius (6) 5 a d., (9) 318, 320, (10) 241, (11) 266, (15) 247, 275, (17) 327, (20) 138
Konrád I. (4) 42
Konrád II. (18) 291
Konrád III. (1) 173
Konrád, arcibiskup (9) 296
Konrád, biskup (1) 174
Konrád Otto (4) 68 a d.
Konrád ze Soestu (9) 300
Konstantin císař (9) 303, (13) 288
Konstantin /Cyril/ (12) 27, 28, (18) 350, 351
Konstantin, velkokníže (1) 210 a d.
Konstantinov F.V. (1) 210, (8) 238, 244
Kopecký V. (1) 31, 63 a d., (7) 9, (8)76, 89, (9) 140, (16) 212, (17) 25 a d., (20) 36
Koperník M. (5) 336, (10) 278, (19) 292
Kopetz M.A. (4) 285
Koranda V. (7) 69, (9) 294
Koranyi K. (3) 218, 223, (10) 274, 275
Koreckij V.M. (5) 284 a d., 335, (13) 281, (17) 193
Korláth A. (9) 6, 16
Korutanský J. (17) 372
Kořalka J. (9) 97, 101, (13) 232, (15) 34
Kořan J. (19) 298
Koschaker P. (9) 215, (12) 35, 38, 251, (14) 310, (15) 274, (17) 307
Kosík K. (15) 14 a d.
Kosmas (5) 154, (7) 207, 338, (10) 244, 247, (11) 19, 21, (12) 29, (15) 142 a d., (16) 264, (19) 254, 262, (20) 305
Kosminskij A. (18) 244, 383
Kossuth L. (14) 261, 300, (16) 173, (17) 229 a d., 246
Kostka Zdeněk z Postupic (7) 276, 300, (8) 326
Koštar L. (4) 295
Kotek J. (5) 264, 275
Kotrba V. (11) 21
Kott Fr. Š. (3) 159, (4) 193
Koubek J. Pr. (8) 138 a d.
Koucký Vl. (18) 308
Kounic D.O. (1) 129 a d.
Kounic V. (17) 104, 179 a d., 342
Kovács J. (14) 260, 338
Kovács K. (10) 271, (12) 286, (18) 321, 322, (20) 318
Kowalski Th. (5) 29
Königsmann M.J. (4) 282
Köpl K. (5) 49, 55, 62, 64, 65
Krabice H. z Vejtmile (8) 232
Král V. (8) 36, 105, 129, (9) 120, (10) 150, 173, 174, (13) 159, 165, 232 a d., (16) 201
Králik O. (15) 142
Kramář K. (1) 18, 29 a d., (2) 61, 63, (3) 188; (8) 339, (13) 86, (14) 74,75, 259 a d., (15) 49 a d., 195, 199, (17) 51, 69, 92, 106, 236, (18) 45 a d.
Kramerius V.M. (6) 112, (8) 167, (13)70, (14) 38
Krandžalov D. (4) 301 a d.
Krasonický V. (8) 325
Krbek J. (13) 299
Krčmář J. (2) 204, (6) 36, (9) 208, (13) 159, (20) 320
Kreibich K. (9) 101 a d., (12) 92, (15) 15, 18, (17) 58, 65
Krejčí K. (1) 216, 217, (14) 259, 260
Kressel K. z Qualtenberka (4) 282
Kristen Z. (14) 244, 246
Krofta K. (1) 177, (2) 14, 142, 164, (3) 117, 266, (4) 310, (5) 105 a d., (6) 67, (7) 352, (8) 299, (10) 135 a d., 224, (14) 62, (15) 11, (16) 189, 250, (17) 177, (18) 159, (19) 178 a d.

Krolmus V. (16) 256
Kropatschek J. (2) 192, (5) 178, 198
Kropilák M. (18) 25, (19) 27
Krosnář J. (17) 25
Krut, obodrický kníže (4) 49, (8) 315,(12) 232
Kryštůfek Zd. (9) 345, 349, (10) 251, (13) 270, 271
Křišťan z Prachatic (2) 143, (9) 294
Křivka J. (4) 292
Křížek J. (17) 106
Kubala O. (8) 116, 342, (20) 207 a d.
Kubeš Vl. (8) 46, (20) 113 a d.
Kubů L. (20) 113
Kučera B. (17) 363, (18) 5, 378, 380, (19) 105, 312 a d., (20) 12, 13
Kučera E. (17) 149, (20) 95
Kučera K. (11) 53, 264, 265, (12) 237,(14) 168, (15) 208, (17) 372
Kudrna J. (3) 234, (4) 308, 311, (5) 334, (8) 301 a d., 317, (9) 225, (11) 111, 251, 252, 253, (13) 5 a d., 45, (16) 42 a d., (20) 264
Kugelmann L. (9) 209
Kun Béla (1) 20, (16) 278, 279
Kuneš z Třebovle (3) 38, (7) 158
Kunhuta /královna/ (7) 167
Kunkel W. (3) 224, (11) 270, (12) 253, (14) 159, (20) 302, 303
Künssberg E. (1) 115, (2) 72, (4) 54 a d., (5) 52, 306 a d., (16) 256, (17) 205, 214
Kuntschke H. (12) 199, 286, (14) 348, 350, (16) 309, (19) 332
Kunz L. (16) 257
Kušík M. (11) 234
Kutnar F. (10) 254, 255, (13) 70 a d., (14) 34, 38, 204, (16) 295, (17) 175, 180
Kutrzeba St. (4) 113, (18) 365, (19) 213, 220
Kuttner St. (12) 31
Kuzmány K. (3) 145
Kvaček R. (10) 150
Kwiatkowska I. (17) 369, (19) 258
Kyblín Ch. z Waffenburgu (4) 280
Kyros (11) 118

Labriola A. (13) 264
Labuda G. (3) 6, 254, (4) 251, (5) 302, 326, 327, (7) 362, (9) 212 a d., (10) 244 a d., (12) 232, 235, 240, 262, 283, (16) 300, (17) 286, 328, (18)288, (19) 251 a d., (20) 122, 192, 316
Lacc K. (14) 77, 305 a d., (17) 106
Ladislav I. (18) 213
Ladislav, český král (17) 200
Ladislav Pohrobek (3) 82, 103, (4) 156, (7) 70, (8) 229, 262 a d.
Lamartine A. (17) 357
Landau S. (5) 183
Lange Ch. (5) 283 a d.
Lansing R. (15) 187 a d.
Lapicki B. (6) 264
Laptěva L.P. (15) 167
Lassalle F. (15) 75
Laštovička B. (18) 8, (20) 36
Laštovka K. (13) 124 a d.
Laušman B. (9) 139
Lego Fr. (16) 258
Lehotská D. (18) 205 a d.
Lehr-Spławiński T. (4) 250
Leiber E. (5) 50, 52
Leibnitz G.W. (10) 232, (12) 207
Lekszycki J. (5) 98
Lelewel J. (1) 216 a d.
Leminger O. (5) 158 a d.
Lenárt J. (18) 308
Lenin V.I. (1) 16, 20, 31, 57, 58, 77, 211, 217, 242, 252 a d., (2) 5 a d., 60, 231, 275, (4) 197 a d., 227, 228, (5) 242, 245, (6) 190 a d., (7) 14, 358, (8) 7 a d., 57, 81 a d., 181 a d., 238 a d., (9) 92, 145, 287, 337,

(11) 131, 276, (12) 100, 137, (13)263, 265, 275, 276, (14) 69, 121, 239, 271, 274, 351, (15) 8, 75, 78, (16) 313, (17) 24 a d., 47, 83, 147, 148, 196, 231 a d., 275, 279, 352, 361, (18) 77 a d., 282, 305, (19) 45 a d., 82 a d., 106, 122 a d., 245, 283, 285, 315, (20) 26, 52, 61, 66, 71 a d., 95 a d., 116 a d., 288 a d., 295, 297, 324
Lentze H. (16) 246 a d.
Leopold I. (2) 213, (3) 119, (5) 161, 169, (6) 270, (13) 73, 94, 206, (14) 196, (15) 102, 105, (20) 311, 312
Leopold II. (5) 183, 191, (14) 38, 196, 216, 332, (16) 295, (17) 347, (18) 158, 217, (19) 157
Lepšík J. (8) 330 a d., (13) 195
Leśnodorski B. (3) 221, 222, (4) 257, (7) 326, (8) 351, (10) 258, (12) 265, 281, (19) 225, 275, 299
Lessing G.E. (9) 209, (12) 99
Lettrich J. (19) 28, 30
Lev III., papež (4) 15
Lev XIII., papež (9) 114
Lev z Rožmitálu (3) 96
Levčenko (4) 305
Levy E. (10) 236, 237, (12) 253
Levý V. (13) 92
Lexa F. (3) 234, (8) 237 a d., (10) 40
Libuše, kněžna (15) 142, 147, (18) 143
Lieberwirth R. (16) 247, (17) 370
Liebig, textilní magnát (4) 235
Liebknecht K. (1) 252, (15) 74, 197, (20) 290
Ligurtus (5) 41
Lichtenstein A. (13) 107, 296
Lichtenstein K. (12) 86
Lichtenstein P., benát. tiskař (8) 214, 215
Lincoln A. (14) 103
Lippert W. (5) 49, (16) 258, 261
Lipscher L. (4) 313, (7) 327, (8) 344,(9) 365, (10) 261 a d., 276, (13) 123, 127, 272, 273
Lipšicová Ch. (4) 305
Lissagaray H. (17) 147, 151
Liszt F. (19) 324, 325
Litsch K. (3) 235, (5) 335, (9) 338, (11) 257, 277, (12) 91, 270, 274, (13)311, (14) 335, 349, (15) 65, 80, (16) 199, (18) 380, (20) 155
Litvinov M.M. (18) 14
Livius T. (6) 283, (11) 114, 120, (14) 132
Locke J. (8) 191, (16) 246
Lloyd G. (15) 186
Lobkovic A.L. (5) 165
Lobkovic B.H. (7) 227
Lobkovic I.A. (8) 154, 272 a d.
Lobkovic J. (10) 143
Lobkovic Jan Popel (7) 74
Lobkovicové (9) 171, 188, (16) 113 a d., (17) 104, 108
Ljub, kníže (5) 20 a d.
Lokýtek Vladislav (4) 266
Lothar /1114/ (1) 198, (4) 38, 39, (15) 151, 154
Lotrinský Fr. St. (20) 134
Łowmiański H. (5) 11 a d.
Luby Š. (3) 147, 172, 173, (4) 295 a d., (7) 329, (8) 348, 351, (10) 256, 269, (13) 307, (14) 166 a d., 350, (17)116, 117, 331, (18) 207, 211, 382, (19) 50, (20) 319
Lucemburkové (2) 137, (3) 90, 92, (4)246, 264, 265, 308, (5) 293, (7) 60, (8) 261, (12) 35, (13) 197, (17) 330, 335, (18) 183, 293, (19) 263 a d.
Lucembursky Jan viz Jan Lucembursky
Lucianus (7) 111, 295
Ludendorff E. (15) 192 a d.
Ludin H.E. (12) 127
Ludmila sv. (15) 145
Ludvík I. (17) 328, (20) 329

Ludvík II. (18) 217
Ludvík III. (4) 42
Ludvík IV. /Dítě/ (4) 42
Ludvík XI. (9) 356, (12) 154, 214
Ludvík XIII. (11) 112
Ludvík XIII. (9) 356
Ludvík XIV. (1) 125, (6) 41, 42, (8) 137, (10) 41, (17) 177, 313
Ludvík Bavor (18) 293, 294
Ludvík, císař (1) 173, (5) 23, 24, (13) 15 a d.
Ludvík, kníže (8) 266
Ludvík Jagellonský (4) 155 a d., (8) 273
Ludvík Němec (4) 34 a d., (9) 238, 239, (20) 303, 304
Ludvík Orleánský (15) 157
Ludvík Pobožný (4) 11 a d., (5) 6, 19,(13) 16 a d.
Ludvík, syn Ludvíka Němce (4) 41, 44
Ludvík, syn Karla Velikého (9) 238
Ludvík Veliký (4) 258
Ludvíkovský J. (14) 320, (20) 304, 305
Luntz L. (5) 53
Lupáč Martin (7) 69
Lupáč Prokop z Hlaváčova (8) 324
Luther M. (6) 282, (7) 76, (8) 219, (9) 348, (12) 94, (19) 275
Luxemburková R. (1) 252, (15) 197, (20) 290
Lysistratos (10) 49

Maasburg Fr. (3) 119 a d., (11) 40
Macek J. (1) 83, (2) 140 a d., (3) 81,83, (5) 300, 331, (8) 87, 88, (9) 289 a d., (10) 149, 160, (13) 297, 298, (18) 180
Macůrek J. (3) 269, 273, (6) 276, (9) 173, (13) 307, (14) 166 a d., 320
Mader J. (4) 283
Mägdefrau W. (20) 195
Mach A. (8) 104, 116, 342, (10) 164, 168, (12) 113 a d., (20) 205 a d.
Mach H. (9) 116, 370
Mácha K.H. (14) 42 a d., 333, (15) 25
Macháček F. (19) 180, 201
Machiavelli Nicolo (7) 75, (9) 348, (11) 111 a d., (13) 45 a d., (14) 29, 36, (20) 141
Mair M. (5) 285
Maisel W. (9) 357, (12) 263, (14) 330, (16) 256, 265, 290, 291 a d., (18)355, (19) 211, 225, 244, (20) 194
Majerová M. (4) 194
Malá I. (18) 55 a d.
Malaxos M. (15) 233
Malinowska I. (3) 270
Malivský F.Š. (1) 125
Malthus Th. R. (1) 147
Malý J. (3) 149, 158, 160, (8) 130 a d., (9) 106, (16) 162 a d.
Malý K. (3) 229, (4) 306 a d., (6) 281, (7) 52, 323, 362, (8) 236, (9) 328, 329, 330, 356, 378, (10) 231, 249 a d., (11) 265, 283 a d., 289, (12)262, 267, 272, 285, (13) 311, (14) 301,303, 304, 335, 336, 348, (15) 36, 141 a d., (16) 292, 303, (17) 239, (18) 164,185, 380, 382, (19) 327, (20) 331
Malý K. st. (9) 347, (13) 259, 274 a d., 282, (14) 351, (15) 185, 260, 262, (18) 380, (19) 319, (20) 155, 331
Malypetr J. (1) 69, (13) 140, (17) 69
Mangold z Lantenbachu (8) 175
Marbod (3) 25 a d., (4) 241 a d., 244
Marcus Aurelius (3) 44 a d., (4) 6, 244, (6) 264, (15) 242, (17) 320, (20)302
Mardetschläger F. (5) 70
Marek A. (14) 39, 40
Mareš F. (18) 163
Marie Antoinette (13) 73
Marie Terezie (2) 192, 239, (3) 125,130, 137, (4) 281 a d., 297, 309, (5) 161, 167, 219, (6) 111, 270 a d., (7) 54, 330, (8) 351, (9) 375, (10) 58 a d.,

270, (11) 265, (12) 267, (13) 65, 218, 268, 301, (14) 175, 331, 333, (16) 125 a d., 189, 246, (17) 174 a d., 183, 341, 343, (18) 142 a d., 357, 375,(19) 135, 153, 155, 177, 196, 302, (20) 133 a d.
Marignola J. (18) 304
Marini A. z Grenoblu (5) 286, (9) 250
Markéta z Valois (20) 142
Markov J. (1) 101 a d., (2) 224, 285, (3) 233, 256, 268, (4) 51 a d., (5) 79 a d., 293, (6) 267, (7) 52, 145, 149 a d., 277, 323, 363, 364, (9) 313, (11) 281, (12) 34, (14) 165, (15) 157, 161, 263, (17) 65, 366, (19) 301, (20) 107
Markvart z Hrádku (16) 194, (17) 185
Marshall J. (9) 52 a d., (14) 86, 338
Marsilius z Padovy (8) 175, (9) 345, 348, (11) 252, 258, (13) 52, (15) 156
Marsina R. (11) 352
Maršan R. (6) 103
Martell K. (8) 302
Martin, papež (5) 52
Martin ze Žatce (5) 45
Martini K.A. (2) 245 a d., (4) 282
Martinic B.I. (15) 101
Martinic J.J. Clam (13) 85, 86, (18) 155
Marx K. (1) 15, 57, 58, 86, 122 a d., 212 a d., 251 a d., (2) 198, 231, 275, (3) 26, (5) 201, 213, (7) 14, (8) 6 a d., 84 a d., 192, 203, 238, (9) 206, 207, 233, (10) 214, (11) 277, (12) 14, 16, 91 a d., 205, 269, (13) 251, (14) 269 a d., (15) 8, 75 a d., (16) 157, 276, 313, (17) 49, 83, 146 a d., 194 a d., 231, 355, 357, 369, (18) 98, 346, (19) 93, 106, 296, (20) 71, 130, 179 a d., 288 a d.
Masaryk J. (12) 118, (18) 6
Masaryk T.G. (1) 31, 32, (3) 160, 170, 171, 194, (8) 8, 9, 84, 127, 148, 339, (9) 97, 136, (14) 21, 31, 69, (15) 28, 36, 56 a d., 186 a d., (17) 24 a d., 92, 106, (18) 40 a d., 56 a d., 305, (19) 82, 94
Matěj z Bydžova (5) 35
Matěj z Janova (1) 91, (5) 40, (9) 293, (15) 227
Matějek Fr. (3) 269, 274, (6) 276 a d., (7) 350, 353, (10) 139, (11) 20
Mates P. (18) 77, (19) 315,a d., (20)93, 298, 324
Matoušek J. (15) 28
Matoušek St. (9) 371, (10) 271, (16)209, (20) 38
Mattuš K. (15) 41, (18) 146
Matuszewski J. (3) 254, (19) 211, (20) 273 a d.
Matyáš Habsburský (13) 68, (14) 322, (18) 145, 358, 359, (19) 151, 281
Matyáš Korvín (4) 258, 308, (7) 60, (8) 266 a d., 279, (9) 274, (14) 169, (17) 225, 341, (18) 323, (20) 271, 313
Maxmilián I. (8) 268, (13) 196, 198, (16) 270, (19) 280
Maxmilián II. (2) 123, 223, (5) 159, (14) 322, 332, (19) 151
Maxmilián z Lichtenštejna (6) 56
Mayer, poslanec 19. stol. (6) 106
Mažuranič Vl. (5) 283
Mečl J. (17) 279, (18) 78 a d., (20) 332
Medicejští (11) 111, (13) 47
Mehring Fr. (12) 99, (20) 290
Měchura L.E. (13) 92, (16) 169
Meissner A. (3) 200, (8) 46, 340, (13) 146, (17) 84, 107, (18) 58 a d.
Melanchton F. (12) 94, (19) 167, 170
Melantrich J. (7) 74, (9) 282
Melzer J. (14) 349, (16) 309, (20) 61, 332
Melzerová I. (19) 330, 331, 333
Menandros (12) 5 a d.
Mencius (9) 319
Menol V. (11) 23, 24

Menčík F. (19) 162
Mendelssohn M. (5) 201
Mendl B. (1) 123, 124, (2) 88, (4) 159, 164, (5) 50, 60, (6) 58 a d., (8) 299, (10) 8 a d., (12) 41, 80, (14) 244, 247, (15) 121, 124, (16) 74, (18) 206, (20) 189
Menšík z Menštejna (14) 167
Merhautová A. (11) 23, 24
Merhout C. (16) 258
Merovejci (13) 5 a d., (16) 33 a d., (20) 258, 264
Mertanová Št. (16) 125, (18) 205, 382,(19) 330, (20) 272
Měřička A. (19) 323 a d., 327
Mésároš J. (4) 295, 296, (7) 330, (8)348, (10) 58, (12) 280, 286, (14) 336, (17) 119
Měšek I. (8) 322, (19) 252 a d.
Měšek II. (10) 245, 247
Metoděj (3) 228, (9) 302, 306, 373, (11) 17, 21, (12) 27, 28, 235, (13) 291,(14) 320, (18) 303, 304, 350, 351, (20) 303, 304
Metternich K.L.W. (5) 190, 199, (6) 68,95, (13) 90 a d., (14) 22, 42, 49, (16)174, (17) 348
Meziříčský J. (7) 60
Mezník J. (14) 242, (20) 194
Mickiewicz A. (1) 217, 218
Michal de Causis (1) 85, (16) 97, 99
Michálek E. (4) 303, (5) 334, (7) 52, 296, 324, 363, (11) 87, (17) 321, (18) 303, (20) 8
Michálek M. (18) 380
Michelet H. (16) 256
Michna A. (19) 188
Míka A. (3) 264, (5) 295, (6) 278, (7)336, 350 a d., 355, (10) 135 a d., (11) 45
Mikolajczyk St. (7) 34 a d.
Mikuláš I., car (1) 222
Mikuláš I., papež (1) 174, (5) 309, (9) 304 a d., (20) 327
Mikuláš III., papež (11) 14
Mikuláš Dačický (5) 159
Mikuláš Kakabus (5) 36 a d.
Mikuláš, notář (18) 175, 176
Mikuláš z Drážďan (1) 84, 87, (3) 81,(5) 45, (7) 72, (9) 299, (15) 221, 228,
Mikuláš z Pelhřimova (2) 145, (3) 98, (9) 292, 299
Mikuláš Trčka (3) 94
Mildschuh V. (8) 84, 85, 88
Milgost (5) 22 a d.
Milíč z Kroměříže (5) 52, (9) 294
Milkova F. (18) 332, 333, (19) 317, (20) 326
Milton John (8) 187, 189
Minorita Beneš (2) 90
Minsterberský J. (17) 207
Miřička A. (12) 271
Mitrovic A.V. (19) 187
Mitteis H. (9) 333, (14) 119, (15) 142, (20) 179
Mitteis L. (5) 279, (18) 348
Modráček Fr. (1) 40, (8) 88, (14) 19
Mohamed (9) 216, 251, 345
Mojmírovci (3) 5, 228, 236, (4) 8, 49, 244, (9) 211 a d., 229, 241
Molnár A. (7) 301, (8) 213
Molnár E. (14) 259
Molotov V.M. (18) 9
Mommsen Th. (3) 19, 32, 46
Monse J.V. (4) 283
Montesquieu Ch. (3) 219, 235, (4) 284, (5) 201, (6) 29, (8) 129, (12) 97,207, (13) 63 a d., (17) 356, (19) 307
Montgomery B.L. (9) 69
Moraczewski (5) 240, 241, 242
Moser J.J. (19) 149 a d.
Moravec E. (10) 204
Morávek J. (15) 207, 208
More Th. (6) 47, (9) 348
More Fr. (18) 247 a d.
Morgan L.H. (2) 280, (3) 9, 14
Mototolescu D.D. - Vadeni (10) 273

Moudrý J. (19) 248
Mozart W.A. (13) 91, (17) 188
Mstislav Davidovič (4) 46, 60 a d.
Mstiš (11) 19, 20
Muna A. (18) 67, 68, (19) 66
Müntzer Th. (9) 348
Mussolini B. (3) 196, (8) 109, (9) 10, 12, (10) 163, (11) 222, (12) 109 a d., 243
Mylnikov A.S. (8) 128, (10) 277, (13) 94, 300, 301, (14) 34, 37, (17) 175, 187, (18) 139, (19) 146, (20) 314, 315
Myslbek J.V. (14) 42

Napoleon I. (1) 209 a d., 256 a d., (10)8, 10, 232, (12) 93 a d., (13) 218, 219, 269, (14) 38 a d., 219, 347, (16) 160, 298, 306, (17) 227, 348, (19) 196, (20) 167
Napoleon III. (15) 78
Naz J. (1) 85
Nečas J. (3) 165
Negelein P. (19) 161 a d., 331, 332
Nechutová J. (15) 221 a d.
Nejedlý J. (3) 138
Nejedlý Zd. (1) 66, 67, 228, 242, (2) 45, 61, 87, 88, 145, (3) 6 a d., 154, 162, (4) 47, 48, 270, (5) 21, (8) 127 a d., (9) 97, 216, 231, (12) 56 a d., (13)92, 94, (15) 28 a d., (16) 80, 171, (17) 277, (18) 72, 139, 280, (19) 6, (20) 5
Němcová B. (16) 169
Němec A. (14) 7, (15) 61, (17) 61, (18)57 a d., 79
Neplach, kronikář (7) 207
Nepomucký J. (17) 341
Neruda J. (14) 46, 55, 260, (15) 28 a d.
Nero C.D. (15) 163
Nestor, kronikář (4) 251
Neubauer J. (3) 138, (4) 187, 189
Neubauer Z. (20) 126, 128
Neumann St. K. (8) 9, (18) 57, 74
Neumann V. z Puchholtze (2) 202, (4) 282, (11) 4 a d., 265, (14) 331
Neurath K. (10) 170, 172, (16) 200
Niederle L. (1) 157 a d., (3) 18, 256, 257, 258, (4) 6 a d., (5) 5, 14, (9) 214, 231, (12) 234, 278, 279, (17) 286 a d.
Nietzsche F. (12) 95
Nixon R.M. (9) 51 a d.
Nohejlová-Prátová E. (3) 25
Nosek V. (10) 206
Nostitz A. (6) 99
Novák B. (8) 299
Novák J. (14) 53
Novák J.B. (14) 38
Novák M. (14) 52
Novalis F.L. (12) 99
Novickij I.B. (4) 302
Novomeský L. (16) 209 a d., (18) 26,(19) 28, 30, (20) 29 a d., 325
Novotný A. (1) 78, (8) 18, 19
Novotný J. (3) 272, (4) 309, (10) 139, (11) 98, (14) 260, (15) 25, (19) 201
Novotný V. (1) 88 a d., (2) 90, 132 a d., (3) 42, 69, 71, 117, (4) 147, (5) 39, 49, 105, (8) 222, 223, (11) 54, 262, (12) 44 a d., (15) 148 a d., (16) 72, 257, (18) 289, (19) 262
Nožička J. (10) 21, (14) 210, 216, 217
Nuhlíček J. (4) 145, 304, (12) 34, (16) 80 a d.

Oberpfalzer F. (18) 174 a d.
Occam Vilém (9) 345, 348
Odoaker (8) 306, 311
Okáč A. (14) 52, (16) 166, (18) 142 a d., 366, 367
Olbracht I. (19) 67, 109
Oldřich kníže (18) 291
Oldřich Humpolec z Prostiboře (7) 207
Oldřich z Dubé (8) 289 a d.
Oldřich z Hradce (3) 93 a d.
Oldřich z Rožmberka (2) 161, 203, (3)92 a d., 116, (7) 189
Oleg (4) 59, (19) 250

Oliva P. (3) 11 a d., 234
Oliverius J. (10) 217, 218
Ondřej II. (18) 8, 175, 215, 352
Ondřej III. (17) 334, (18) 216
Ondřej z Dubé (2) 112, 200, (4) 70 a d., (5) 80 a d., (6) 268, 282, (7) 57, 80 a d., 135 a d., 149 a d., 201 a d., 238 a d., 257, 258, 304 a d., (8) 320, (11) 87 a d., (16) 76, (17) 329, (19) 322
Opitz J.F. (13) 66
Opočenský J. (14) 62 a d., (17) 106
Ophthalmius V. z Oskořína (2) 214
Orsini Matteo (2) 91
Oscha J. (19) 25
Osuský Š. (12) 117
Ota, biskup (3) 259
Ota Braniborský (1) 161, (7) 167, 175
Ota II. (11) 101
Otáhal M. (10) 261
Otis J. (8) 193, 194
Ott E. (1) 105, 109, (2) 87 a d., (3) 160, (6) 18 a d., (7) 56, 176, 192, (8) 252, (11) 29, 39, 281, (12) 30 a d., (14) 166, (16) 177, 178, (19) 166, (20) 307, 320
Otto I. (1) 161, 179, 198, (5) 29, (18) 289, 292, (19) 253
Otto II. (8) 266, (11) 18, 20
Otto III. (12) 240, (19) 254
Outrata Vl. (12) 262, (14) 299, (17) 225
Ovidius P. Naso (10) 37, 52

Pachta Fr. J. (17) 183 a d.
Palacký Fr. (1) 92, 111, (2) 33 a d., 130 a d., (3) 78, 105, 119, 127, 140, 142, 161, (4) 158, 185 a d., (5) 66, 283, 286, (6) 29, 100, (7) 55, 60, 72, 77 a d., 203 a d., 289, (8) 128 a d., 263 a d., 298, 320, 326, (9) 294, (10) 15 a d., 39, 247, (11) 260, (12) 44, (13) 85 a d., (14) 13, 40, 41, 42, 49, 353,(15) 11 a d., 56, 58, (16) 73, 166 a d., (17) 102 a d., 185, 227 a d., (18) 139, 154, (19) 7
Palfrey J.G. (5) 147, 148
Palkovič J. (3) 140
Pánek J. (20) 310
Pangerl M. (5) 64
Papen F. 208, 209
Papinianus (12) 226, (17) 329, (18) 348
Pašukanis J.B. (13) 265
Paterculus Velleius (3) 31 a d., (4) 242, 243
Pauli L. (10) 59, (16) 298, (17) 349,367, (20) 269
Pauliny E. (14) 320
Paulová M. (18) 303
Paulus (10) 221, (14) 313, (17) 322
Pavel III., papež (17) 356
Pavel VI., papež (16) 306, 307
Pavlovský A.J. (3) 138, 141, (6) 112
Payne P. (2) 142, 165, (3) 85, (9) 292, 299
Pecka-Strahovský J.B. (9) 102 a d.
Pecze F. (7) 329, (8) 348, 349, (14)174, 259, (16) 247, (17) 225
Pecka J.B. (17) 146
Peisistratos (10) 219, (11) 114
Pekař J. (2) 34, 36, 139 a d., (3) 31, 69, 164, 169, 261, (4) 274 a d., 292, (5) 107, (6) 67, 246, 275, (7) 89, 317, 356, (8) 129, (9) 292, 296, (10) 224, (13) 86, (14) 9, 10, (15) 10 a d, 99 a d., 145, (16) 188, (17) 101, 104, 185, 188, (18) 41, 163 a d., 304, 357, (19) 178 a d., (20) 134, 304
Pelcl Fr. K. (13) 82, 83
Pelcl F.M. (3) 32, (6) 27, (7) 54, (9) 203, (12) 44aa d., (14) 35, 36, 243, (18) 144, (19) 197
Pelikán D. (17) 145, 369, (19) 9
Pelikán J. Vl. (3) 140 a d.
Pellé M. (18) 50

Peretěrskij J.S. (4) 302, (10) 184
Permšteja J. (3) 264, (8) 233, (10) 141
Permštejn V. (17) 201, 206, (18) 171 a d.
Permštejnové (7) 350
Peroutka F. (1) 29, (9) 133, (17) 92
Peša V. (10) 261, (17) 106, (18) 383
Pešina z Čechorodu (7) 197
Pešika P. (20) 111
Peterka O. (1) 172, (2) 204, 207, (3) 6, 7, (4) 159, (6) 246, 267, (10) 274,(19) 262
Petr z Drážďan (7) 72
Petr z Grynevaldu (14) 186, 195
Petr z Letovic (5) 41, 46
Petr z Mladoňovic (2) 134, 142
Petr Rožmberk (4) 163, (16) 74, 109
Petráň J. (5) 105 a d., (7) 352, (10)255, (11) 45, 47, (12) 232, (13) 298, 299, (19) 201
Petráňová A. (13) 64
Petrarca F. (6) 18, 26, (7) 63, 64, (8) 218, (9) 202
Petrov H. (5) 153
Petruška F. (15) 207 a d., (20) 320
Pfaff I. (9) 361, (15) 28 a d.
Piastovci (1) 162, 165, (3) 252, (4) 262, 267, (10) 245, 247, (14) 320, (19) 252
Piccolomini E.S. (7) 61, (9) 294, (15) 278
Pico della Mirandola (7) 61 a d.
Píš J.B. (17) 351
Píš L. (3) 22 a d.
Pieck W. (1) 264, (19) 331
Pillersdorf F. (15) 10, 14
Pilsudski J. (5) 236 a d., (7) 17, (10)262
Pinkas A.M. (6) 86, (14) 53
Pipin I. (13) 19
Pipin Krátký (4) 7, 25
Pirenne J. (10) 223, 244
Pirkštejn Ptáček (3) 91
Pius II. (5) 284, (15) 278
Pius XII. (10) 166, 167
Plscht O. (4) 287, (5) 107, 176, (15) 98 a d., (17) 175, 185
Planitz H. (3) 59, (5) 53, (20) 179 a d.
Platón (5) 19, (7) 73, 74, 295, (10) 48, 50, (14) 215, 343
Plautus T.M. (7) 160, 295, (12) 5, (20) 301
Plechanov G.V. (9) 91, (20) 290
Plevza V. (11) 173, (13) 307, 308, (18) 305, 310, (19) 30, (20) 38 a d., 295
Plinius G. (3) 41, (4) 5
Plutarchos (19) 168
Poděbrad Jiří viz Jiří z Poděbrad
Podlaha A. (7) 343, (15) 108, (16) 71 a d.
Pogonowski J. (5) 283
Pohrobek Ladislav viz Ladislav Pohrobek
Poincaré R. (5) 235
Pokora T. (10) 218, 241, 242, (11) 267, 268, (12) 252, (14) 317, 318, (15)251, 275 a d., (16) 284, 285, (17) 324,353, 358
Pokorný B. (6) 150
Pokorný V. (2) 32, (6) 95, (12) 272,(19) 332
Poláček V. (8) 351, (9) 342, 343, (10) 45, 220, 223, 237, 278, (11) 265, 283, (12) 5 a d., 253, 254, 255, 258, 259, (13) 286, 287, 288
Polák St. (17) 337, (20) 312, 313
Pólay E. (12) 221 a d.
Polišenský J. (6) 47, (11) 230, 264,(13) 66, (17) 225, (19) 180
Polívková Zd. (4) 301, (18) 329
Poliziano (7) 61 a d.
Polyák Št. (8) 116, (12) 118
Polybios (10) 33, (13) 45 a d.
Pomajzl K. (17) 150, (14) 29, 59, 68
Pompeius Gn. M. (10) 239, (14) 135, 156
Pompeius Sextus (14) 313
Pompilius Numa (10) 52
Poppen, dvor. rada /1635/ (16) 121
Porgesové (5) 201
Poršnev B.F. (7) 337, (8) 328
Pospíšil B. (19) 312, 313

Postupický Zd. (7) 114
Pošvář J. (2) 89 a d., 177, (3) 234, (4) 299 a d., (5) 154 a d., (9) 273 a d., 350, (10) 248, 257, (11) 274, 281,(12) 36, 177, 183, 266, (13) 189 a d., 292, (14) 329, (17) 333, 334, (19) 298, 312
Potužil F. (9) 116
Poulík J. (3) 10 a d., (12) 283, (14) 319
Prasek V. (4) 75
Prášek K. (17) 20, (15) 51, 53
Prašák A. (2) 34, 35, (14) 33 a d., 259, (15) 10 a d., (16) 161, 172, 179, 249, (20) 320
Prašák E. (7) 52, 223, 225, 324, 363, (9) 289
Prašák J. (4) 273, (11) 29, (15) 14, (18) 157
Presml J.S. (10) 16
Pribina (9) 243
Pribram A.F. (16) 177, (17) 175, 178
Probus J. (4) 266
Profous A. (3) 31
Procházka F.F. (6) 28, (7) 54, (14) 37
Procházka Vl. (2) 76, (3) 226, 234, 254, 256, 257, 274, 275, (4) 9, 48, 70,108, 271, 295 a d., 299 a d., (5) 6, 30,333 a d., (6) 165, 189, 248, 256, 281 a d., (7) 326, 333 a d., 351, 354, 391, (8) 76, 314, (9) 170 a d., 223, 245, 305 a d., 346 a d., 274, (10) 57 a d., 135 a d., 224 a d., 229, 246 a d., 278, (11) 95 a d., 263, 271, 281, 284, 289, (12) 27, 231, 236, 240, 257, 264, 268, 270, 277, 278, 279, 283, 286, (13) 291 a d., 299, 304, 309, 310, (14) 319, 325, 326, 327, 335, 347, 348, 352, 353, (15) 289 a d., (17) 199 a d., (18) 377, (19) 65, 71, 179 a d., 251, 289, (20) 7, 180, 183
Procházka Vl., akademik (9) 288, 378, (11) 127, 283, 284
Prokeš J. (5) 62, (14) 202 a d., (17) 179 a d.
Prokop Holý (2) 159 a d., (3) 97, (14) 34
Prokop J. (17) 345
Prokop Lupáč (6) 22 a d.
Prokop, markrabě (18) 182, 187
Prokop, písař novoměstský (14) 170, (18) 167 a d.
Prokop z Kladrub (5) 35 a d., (11) 258
Prokopis (3) 70, (4) 5, 6, (17) 286,288
Proškovský J. z Krohensteina (6) 33, (7) 54, (8) 323
Proudhone P.J. (9) 366, (10) 28, (17)153 a d,
Průša O. (13) 260
Prušák J. (19) 323 a d.
Přemysl Oráč (6) 32, (7) 207, (10) 244, (15) 143
Přemysl Otakar I. (2) 263, (4) 68, 179, (16) 72, (18) 292, 293
Přemysl Otakar II. (1) 107, (2) 87 a d., 177, (3) 115, (4) 69, 132 a d., 264, 270, (5) 92, 153 a d., (7) 167 a d., (8) 228, 261, (12) 34, 35, (13) 97, 195, (14) 47, 241 a d., (15) 155 a d., (17) 325, 326, 365, (18) 183, 304,(20) 183 a d., 263, 305, 311
Přemyslovci (2) 85 a d., (3) 228, 233,(4) 46, 131 a d., 244 a d., 264, 308, (5) 6, 65, (6) 32, (7) 203, (8) 261, (9) 212 a d., (10) 247, (11) 5, 6, 22, 25, (12) 29 a d., 234, (14) 320, (15) 142 a d., (17) 335, (18) 304, (19) 6, 261, 262, (20) 180, 311
Přibík z Křemže (3) 93
Příbram J. (2) 164 a d., 223, 234, (10)6
Příbram K. (1) 126 a d., (14) 206, 216, (16) 296, (19) 155
Ptolemaios I. (10) 99
Ptolemaios II. (14) 311
Ptolemaios C. (3) 20 a d., (4) 251, (5) 5,6, (17) 286
Ptolemaiovci (5) 280, (8) 238 a d., (10) 43, 49, 213, 219, (11) 265, (13) 285,

(15) 253 a d., 273, (16) 287, (18) 373, (19) 230
Puetzfeld C. (16) 256
Puffendorf S. (11) 265, (12) 268, (13)302, (14) 332, (15) 281, (16) 246, (19) 147, 148
Puchholtz viz Neumann V.
Puchník M. (7) 348
Pulkava Přibík z Radenína (11) 24, (18) 303, 304
Pupti E. (20) 309, 317
Purkyně J.E. (15) 38, (16) 169, (18) 146
Purš J. (8) 153 a d., (9) 97, 98, (10) 6, (15) 35 a d.
Puškin A.S. (1) 218
Půta z Častolovic (15) 130
Půta z Ryzmburka (17) 207, 209
Pythagoras ze Samu (7) 103

Quesnay F. (17) 356

Radimský J. (3) 273
Radoměřský P. (5) 154, (8) 227, (14) 322
Raimundus /Raymundus/ (15) 121, viz též Summa legum
Rajská B. (16) 169
Rákoszi F. (19) 302
Ramesovci (8) 251 a d.
Ramesse II. (10) 34 a d., 213, 216
Ramhofský J.J. (4) 282
Randa A. (3) 149, 160, (7) 317, (8) 320, 321, (14) 166, (15) 216, (20) 320
Rapant D. (13) 306
Rašín A. (3) 185, (9) 133, (14) 20, 22, 79, 80, (17) 66, 67
Ratkoš P. (2) 8, 199, (4) 295, 297, (7) 330, (8) 348, (14) 169 a d., 319, 336
Rattinger B. (14) 305, (17) 106
Rmuscher R. (2) 64 a d., 281, (3) 143,149, 173, (4) 122, (6) 267, (7) 143, 179, 224, 269, 276, 285, 317, (11) 281, (12) 232, (14) 165 a d., (16) 251, 292, 300, (18) 164 a d., 208, 226, 365
Rebro K. (3) 267, (4) 295, 297, 309 a d., (6) 270 a d., (7) 327, 330, 362, (8) 341, 348, 351, (9) 344 a d., 375, (10) 57, 224, 259, 262, 269, 270, 276, 278, (11) 273, 276, 289, (12) 280, 286,(13) 302, 306, 312, (14) 175, 332, 336,343, (15) 25, (16) 125, 128, 247, 289, 304, (17) 228, 367, 370, (18) 208, 375,376, (19) 56, 280, (20) 49
Redlich O. (5) 59
Redslob R. (5) 285
Rehmel P. (5) 60
Reiman M. (9) 97
Reincke H. (5) 52
Rendl Albrecht z Oušavy (7) 280, 301
Rezek A. (2) 145, (7) 277
Ribbentrop J. (9) 13, 36, (10) 157, 164, (20) 222
Riccobono S. (10) 183
Rieger B. (2) 37 a d., 200 a d., (3) 78, 79, 88, 91 a d., 115 a d., 160, 243, (4) 272, (6) 267, (7) 60, 279, 281,28 283, (8) 129 a d., (9) 216, 233, (10) 19, (11) 281, (14) 32 a d., 165, 203, (15) 10 a d., (16) 145, 177, (17) 102 a d., 174 a d., (18) 157, 167 a d., (20) 134
Rieger F.L. (2) 33 a d., (3) 149 a d.,(8) 130 a d., (9) 111, (10) 16 a d., (13) 85 a d., (15) 16 a d., 52, (17) 104
Rieger J.A. (4) 283, (6) 17, 28, (8) 264 a d., (12) 46, (13) 71 a d., (14) 217, (18) 278, (19) 149, 159
Riegger P.J. (4) 282
Richard II. (8) 182
Ripka H. (18) 6, 10
Robek O. (8) 167
Robert Sicilský (15) 158
Robespierre M. (17) 356
Roeppel (6) 246
Rogožin A. (20) 331, 332
Rokycana M.J. (2) 142, 145, (3) 85, (7) 69, 72, (9) 292

Romanovci (9) 366
Romulus (11) 117
Roosevelt F.D. (9) 51 a d., 369, (12)243, 245, 246 a d., (14) 88 a d., 339, (18) 8, 14
Ropal B. z Riffemberku (16) 257
Rörig F. (5) 52
Rosa V.J. (3) 137, 141
Rosenberg A. (15) 91, 191 a d.
Roser, poslanec říš. rady (5) 221
Rösler E.F. (2) 178 a d., (5) 155, 315, (14) 181, 243, (15) 121 a d., (17) 214, 215
Rostislav (4) 40 a d., (9) 240, 241, (14) 320, 348, (18) 351
Rotschildové (5) 201
Roubík Fr. (3) 127, 144, 169, 243, (4)188, (5) 197 a d., 334, (10) 21, (12) 177, 270, (14) 46, (15) 280, 281, (16) 292, (17) 176 a d., 342
Rouček Fr. (18) 61
Roučka B. (3) 115, (12) 41, (20) 326
Rousseau J.J. (3) 178, (8) 196 a d., (10) 232, (12) 97, 207, 268, (13) 63 a d., (17) 356
Rožmberk Jan (5) 297
Rožmberk Jindřich (7) 281
Rožmberk Petr (16) 74, 75, 109
Rožmberk Vok (5) 105, (13) 19
Rožmberkové (3) 96, 143, (4) 161 a d.,(5) 108 a d., (8) 229, (12) 47 a d., (13) 296, 297, (15) 115 a d., (17) 203,209, 338, (18) 163, 177
Rožmitál F. (4) 273, (5) 332
Rožmitál Zd. L. (8) 234
Rudolf Habsburský (7) 174, 181, (13) 195, (17) 328
Rudolf I. Habsburský (1) 108
Rudolf II. Habsburský (2) 122, 123, 191, (3) 152, (5) 217, (6) 22, (7) 212, (8) 273, 328, (9) 203, (13) 68, (16) 113 a d., (18) 145, 274, (19) 151, 161, 281, 312
Reginon (9) 240
Rufus P.R. (14) 157
Runciman W. (9) 8, (10) 150, (20) 294
Ruppert L. (6) 96, 97
Rurik (19) 249, 250
Russel J. (9) 356, 357
Russocki St. (9) 358, (11) 290, (12)265, (19) 258, 260, 261 a d.
Růžička J. (11) 45, (18) 361
Růžička K. (10) 266, 274
Růžička Vl. (3) 173, 174, 236, (4) 190 a d., 299, (7) 52, 324, (11) 75, 78,(20) 8, 326
Ryba B. (5) 33, (11) 257
Rybička A. (3) 145, 149, 152, (4) 189, 190, (7) 70, 315, 316, (8) 154, 326, (16) 256, (20) 320
Ryneš V. (14) 322
Rynešová B. (3) 92, 93, (17) 203

Řehoř VIII. (11) 99, 100
Řehoř IX. (2) 97, 101, (5) 309, (11) 103
Řehoř XI. (16) 82
Řehoř Tomáš z Prahy (5) 44
Řehoř /kanovník/ (10) 247
Řehoř z Toursu (16) 33 a d.
Říha O. (1) 9, (14) 5, 268, (15) 15, (17) 106

Sabina K. (15) 8, 33
Sacerdos C. (16) 7
Sade. markýz de (17) 356
Saint Simon C.H. (13) 300, (17) 357
Salač A. (4) 305
Sallustius G.C. (10) 52
Salmonowicz St. (13) 267 a d., (16) 301, (17) 347, (19) 245
Salmut J. (19) 166, 170
Salvius Iulianus (17) 320
Sámo (3) 5, 35, (4) 6, 8, 241, 244, 252, 300, (5) 327, (9) 211 a d., (10) 244, (12) 234, (14) 348, (15) 146, (17) 277, 288, (19) 249

Samuil, car (5) 327
Sančuk G.E. (5) 337, (9) 377, (15) 157
Sargon Akkadský (9) 341, 342
Sarlós M. (7) 328, (8) 348, (10) 59 a d.
Saturník Th. (2) 67, (3) 150, 169, 233, (4) 64, 91, (5) 333, (6) 247, 248, (9) 302 a d., (11) 281, (12) 279, (15) 157, (17) 199 a d., 359, (18) 365
Savigny F.K. (6) 19 a d., (7) 343, (9) 203 a d., (11) 273, 277, (12) 254, (13)305, 313, (15) 90, 281, (16) 52, 53, (18) 154, (19) 307, (20) 9, 122, 282, 283, 319
Savioli G. (5) 43
Savonarola G. (11) 116, 117, (13) 47, 59
Sawicki J. (10) 258, (20) 329
Scaevola Q.M. (10) 193
Scupin U. (19) 172
Szczaniecki M. (3) 215, 216, 253, 256, 257, (8) 351
Sedláček A. (3) 116, 155, (4) 155, (8) 263 a d., (16) 114, 165, 257, (17) 206
Sedláček J. (18) 61, (20) 126
Sedlák J. (5) 34 a d., (7) 343
Seibt F. (17) 296
Seibt K.H. (13) 65 a d.
Selenkovci (10) 222
Sellnow W. (12) 98, 207, 268, 269, (14) 348, (16) 246, 309, (19) 287, 331
Sellnowová I. (19) 288
Seneca L.A. (1) 95, (6) 264, (10) 37
Sequester Vibius (4) 6
Servius Tullius (10) 220, (15) 243
Severové (7) 161, (10) 188
Severus Iulianus M. Didius (17) 320
Severus Septimus (17) 319, 320
Seyss-Inquart A. (8) 102, (20) 214
Sforza (11) 116, 121
Schambogen J. Ch. (2) 229, (4) 281, (6) 26, 56
Schelling F.W.J. (12) 95, (15) 16, (20) 114
Schiller F. (12) 99
Schlegel F. (12) 99
Schlenz J. (5) 70
Schlesinger L. (18) 144
Schlesinger W. (12) 287, (20) 178 a d.
Schmerling A. (13) 93, (20) 320
Schmidt Bergenhold (3) 131
Schmidt-Wiegand R. (16) 258, 263
Schoppenhauer A. (12) 95, (20) 125
Scholastik Jan (3) 228
Schröder H. (14) 348, 350, (16) 246,309, (18) 381
Schröder R. (1) 115, 166 a d., (2) 72, (4) 54 a d., (5) 52, 306 a d., (6) 248, (17) 178, 205, 214
Schröder W. (6) 41 a d., (13) 7, 300
Schrötterovi bratří, Německo 1807 (1) 258, 259
Schultze H.A. v. Lasaulx (5) 58, 59
Schumpeter J.A. (11) 275
Schwarzenberk Felix (3) 144
Schwarzenberkové (8) 140, 144, 263, 265, (19) 181
Schwerin Cl. (1) 167 a d., (4) 56 a d., 154, 177, (5) 96, 309, (7) 340, (13) 16 a d., (16) 255, 259
Sidor K. (10) 159, (12) 118
Sidney A. (8) 189, 191
Silius Italicus (10) 52
Simeon I. (14) 348, (19) 289
Sinkule V. (1) 66, 70
Sismondi J.Ch. (10) 29
Sivák Fl. (17) 61, 78, (18) 313, (20)329
Skála Pavel ze Zhoře (4) 186
Skýbová A. (16) 72
Sládek I. (20) 323
Sládek J.V. (15) 38
Sladkovský K. (8) 162, (9) 106, (15) 21 a d.
Slapnicka H. (20) 319, 320
Slavata Adam (16) 113 a d.
Slavata Vilém (7) 277, 283, (9) 188

Slavíček J. (4) 192, (7) 316, (19) 323
Slavníkovci (4) 46, 252, (11) 22, 23, (12) 29
Slavomír (4) 20 a d.
Smetana A. (15) 12
Smetana B. (8) 149, 166, (13) 92, (14) 42
Smetana F.J. (16) 166
Smil Jan z Křemže (3) 93
Smil Flaška z Pardubic (7) 110, 111, 138, 222, 291, 295
Smil II. stol. (15) 148
Smiřičtí (7) 281, (17) 338
Smith A. (11) 44, (12) 211, (13) 300, (14) 331, (17) 356
Smolík J. (5) 158
Soběslav II. (14) 241 a d., (20) 193
Soběslav kníže (12) 150, 154, (19) 293
Sobociński W. (10) 258
Soboul A. (8) 199
Sokol M. (8) 109
Sokrates (14) 343
Soliman I. sultán (13) 190, 192
Solnař V. (19) 327
Solón (12) 11 a d., (17) 315
Sommer O. (10) 183 a d., 220, (16) 250, (19) 236
Sommer, topograf (13) 88
Sonnenfels J. (4) 283, (14) 201 a d., (17) 343, 344, (19) 245
Souček V. (10) 215, 217
Soukup F. (8) 340
Soukup L. (13) 291, 296, 297, (14) 307,333, 334, 349, (17) 101, 369, 371, (18) 317
Spartakus (14) 133 a d.
Spencer H. (13) 106
Spěváček J. (16) 74, (17) 330, (18) 293, (19) 332, 333
Spiesz A. (10) 58, (16) 126
Springer A. (2) 32 a d.
Spunar P. (15) 289
Spytihněv (11) 21, (18) 290
Srb A. (15) 48, (17) 234, (18) 140
Stadion F.S. (3) 144, (4) 187, (6) 99, (8) 130 a d., (15) 12
Stalin J.V. (1) 16, 20, 27, 211, 217, 256, (2) 6, 231, 275, (5) 16, (6) 191, 218, (7) 34, (12) 112, 116, (13) 274, (14) 272, (15) 75, (17) 148, (18) 7, 14, (20) 34
Staněk Fr. (18) 41
Staněk I. (9) 114, 115, (10) 150
Stanislav ze Znojma (1) 90
Starinský P. (8) 342, (20) 207 a d.
Stašek A. (15) 38
Stein R. (1) 258
Stejskal R. (16) 91
Stempell B. (5) 50, 68
Stephan Fr. (4) 282
Sternberg Fr. (5) 153, 159
Sternberg K. (2) 92, 121, 157, (5) 153 a d.
Sternberg Štěpán Jiří (16) 114, 117
Stieber M. (1) 110, (3) 160, (4) 59, (5) 79, (7) 177, 178, 234, 269, (8) 232, (10) 143, (11) 281, (12) 278, (14)165, (16) 300, (17) 331, (18) 365, (19) 5, 298, 321
Stiebitz F. (12) 14
Stivín J. (17) 83, (18) 57, 58
Storch Fr. (19) 323
Strabon (3) 31, 36, (4) 242
Strobach A. (3) 138, (4) 187 a d., (6) 99, (10) 16, 17
Struve V. (10) 242, 243
Stříbrný J. (3) 182, 195, 203, (17) 78
Stránský J. (10) 200, (20) 36
Stránský Pavel (3) 157, (6) 24, 25, (7) 74, (14) 37, (16) 188
Stránský Petr (18) 41, 74
Stuartovci (5) 150, (8) 183 a d., (18) 240 a d.
Stubenrauch (5) 203
Stučka P.I. (13) 265, (18) 77, 90
Stupecký J. (12) 181

Suetonius J.C. (14) 135, (17) 320
Sulla L.C. (10) 239, (14) 142, 155, (15) 236
Svantovít (12) 235
Svátek J. (14) 36, (15) 100, (17) 179 a d.
Svatopluk (9) 222, 255 a d., (10) 244, (12) 28, 232 a d., (14) 348, (15) 148, (18) 304, 351, (19) 250
Sverdlov J.M. (4) 220
Svjatoslav (12) 239
Svoboda E. (16) 201, 251
Svoboda K. (13) 307
Svoboda L. (19) 229
Svobodová-Ladová M. (19) 294
Sylva Taroucca (15) 13
Syrový J. (3) 208
Szálasi F. (9) 12
Szaniecki J.O. (1) 225
Szüllö G. (9) 6, 7

Šafařík P.J. (3) 32, 142 a d., (4) 16 a d., 188 a d., (5) 22, 326, (6) 102,(9) 216, (11) 246, (15) 11 a d., (16) 169 a d., (17) 286, (19) 321, (20) 320
Šalamoun (15) 163
Šamánková E. (11) 18, 24
Šamberger Zd. (8) 167
Šebánek J. (1) 122 a d., (4) 139, 270,302, 304, (9) 350, (14) 181 a d., 248, (17) 325, 330, 343, (20) 183
Šembera A.V. (3) 138 a d., (4) 187 a d., (7) 315
Šimáček Fr. (10) 27 a d., (15) 37
Šimák J.V. (5) 65, (8) 222, (18) 178, 180
Šimeček Z. (5) 49, (14) 245, (15) 115 a d., (18) 164, (20) 8, 136
Šimon z Prahy (5) 44, 45
Šimon z Tišnova (5) 33, (9) 300
Široký V. (1) 66, (18) 307, 308, (20) 45
Šisler St. (13) 231, 239
Škroup Fr. (14) 46
Šlechta Jan ze Všehrd (7) 60
Šlik, pán z Ilburka (3) 93, 94, 106
Šlik J. (8) 265 a d., (16) 114 a d.
Šlik K. (16) 116
Šlik Št. (2) 123
Šlikové (7) 282, (14) 174
Šmahel Fr. (11) 264, (12) 37, 237, (14) 299
Šmeral B. (1) 30, (7) 6, 49, 58, 64 a d., 364, (9) 368, (14) 15, 71, (15) 61, 203, (18) 57, 58, 306, (19) 75
Šmerda M. (19) 201
Šmelhaus Vr. (8) 320
Šmidke K. (14) 277, (16) 209 a d., (18) 26, (19) 28 a d., (20) 31, 44, 325
Šmigovský J. (8) 342, (9) 370, (20) 207 a d.
Šmilauer Vl. (9) 231
Šnejdárek A. (13) 233
Šolle Zd. (5) 222, 223, (8) 164, (9) 94 a d., (14) 7, 18, (15) 39, 61, (17) 106, 245
Šolle M. (12) 283
Šolle V. (13) 306, (17) 339, 345, 347, (18) 380
Špaček Fr. (17) 36
Šrobár V. (1) 8, (12) 159, (14) 12, 21, 67 a d., (15) 191, (16) 213, 219, (17) 45, 106, (18) 27, 43 a d., (19) 28, (20) 27, 296
Štajgr Fr. (4) 52, (11) 159
Štaufovci (20) 195, 196
Štefánik E. (17) 56
Štefánik I. (10) 208
Štefánik M.R. (14) 73, (15) 186, (17)56, 109, (18) 43, 46, 371
Štěpán I. (18) 211, 301, (19) 281
Štěpán V. (18) 214 a d.
Štěpán arcivévoda (8) 333, (10) 17, (16) 166, 175
Štěpán car (13) 191, 192
Štěpán Dušan (2) 261 a d., (3) 142, (5) 327, 328

Štěpán Fr. (18) 55 a d.
Štěpán J. (2) 178, (13) 295
Štěpán M. (11) 17
Štěpán Tomáš /srbský král/ (4) 117
Štěpán z Pálée (5) 33, (9) 300
Štěpán z Roudnice (14) 323
Štěpánek L. (16) 258
Štěpánek Vl. (8) 168
Šternberk Aleš (3) 93 a d.
Šternberk Jiří (16) 114, 117
Šternberk Kašpar (4) 132, 142
Šternberkové (17) 185, 206
Štětka J. (17) 7 a d., (19) 66, 82
Štítný T. (4) 97, 106, 190, (7) 70
Štorch Fr. (3) 160, 161, (4) 96 a d., 194, (12) 271
Štrougal L. (19) 47
Štúr L. (14) 53, (16) 161, (20) 320
Šulchan Aruch (5) 177, 186
Šusta J. (1) 107, (2) 88 a d., (3) 117, (4) 142 a d., (5) 297, (6) 18, (7) 207, (10) 139, 223, (13) 294, (15) 155, 156, (16) 71, 167, 244, (17) 204, 331, (18) 186, 294
Švábenský M. (5) 67
Švamberk Jiří (5) 110, 113
Švarc Zb. (18) 283
Švehla A. (8) 335, 337, (14) 10, 11, (15) 53, (17) 20 a d., 78, 92, 106, (18) 41, 56, (19) 68
Šverma J. (15) 16 a d., (16) 212 a d., (19) 35

Taafe E. (2) 14, 33, (5) 223, (8) 98, (12) 272, (13) 113, 117, (14) 304, (15) 45, (17) 354
Táborský Fr. (15) 8, 10
Tacitus P.C. (3) 20 a d., (4) 5, 242, (10) 52, (13) 40, 49, (16) 37
Tadra F. (7) 346, (12) 31 a d., 43 a d., 179
Tapié V. (16) 302
Tasillo (8) 302, 304, (9) 233
Taubenschlag R. (3) 216, 224, (5) 279 a d., (7) 176, 177
Taxis R. (18) 373
Teige J. (3) 160, 161, 163, (12) 45 a d.
Teleky P. (9) 10, 12
Teplý Fr. (10) 136, (12) 46 a d.
Terentius A.P. (12) 5
Tertullianus Q.S. (8) 303
Tesař J. (13) 233
Thales M. (12) 212
Thám K.I. (3) 138
Theodorich (8) 306, 307
Theodosius I. (12) 227
Thieme H. (16) 244, (17) 193 a d., (18) 287, (19) 172, 267, (20) 194
Thietmar Merseburský (5) 8, 23, 29, (19) 253, 254
Thomasius Chr. (16) 246
Thun Fr. (17) 104, 235
Thun Hohenstein L. (3) 144, (4) 188,189, (6) 99, (8) 154, (13) 302, 305, (15) 17 a d., 208 a d., (16) 248, 272,(18) 367
Thurn Taxis R. (8) 136, (15) 32, (17)104
Thurzo J. (14) 171
Tibenský J. (4) 295, 296, (8) 351, (10) 270, (12) 336, (16) 125
Tiberius C.N. (3) 36 a d.
Tibullus A. (10) 37, 52
Tieftrunk K. (4) 194, (9) 102, (16) 170
Tigrinis Fr. (9) 204
Tipukejtos (4) 305
Tiraquella O. (11) 35, 41
Tiso J. (8) 100 a d., 342 a d., (9) 9 a d., 115, 370, 372, (10) 159 a d.,(12) 112 a d., (13) 246, (19) 23 a d.,(20) 205 a d.
Tisza I. (14) 63, (15) 194
Tisza K. (18) 110
Tito J.B. (20) 107
Titus Fl. V. (5) 42

Titus Livius (10) 50, 51, (13) 46
Tlapák J. (17) 343, (18) 357, 358, (19) 177 a d.
Tobiáš z Bechyně (15) 280
Tobolka Zd. (3) 170, (6) 125, 126, (8) 129 a d., 214, (9) 98 a d., (10) 6, 19,(12) 180, (13) 85, (14) 6 a d., (15) 46, 50, (16) 161 a d., (17) 106, (18) 140, (19) 161
Togliatti P. (20) 292
Tolosanus Řehoř (19) 166
Toman H. (17) 236
Tomaschek (13) 305
Tomáš Akvinský (5) 34, 43, (9) 207, 345, (11) 11, (15) 120, 156, 258
Tomáš ze Štítného (17) 329
Tomeček J. (10) 235, (12) 286
Tomek V.V. (2) 148, 158, 201, (3) 116,149, 160, (4) 177 a d., (5) 42, (7) 221,281, 346, (8) 133 a d., (12) 44 a d., 237, 260, (13) 85, (15) 20, 27, 95 a d.,(16) 71 a d., (17) 174, (18) 146 a d.
Tomíček A. (10) 136
Tomsa B. (10) 182, (16) 250, 252
Tomsa F.J. (13) 70
Toužil Fr. (18) 57 a d.
Toužimský (15) 11, 12
Tovačovský Ct. (7) 57, 60 a d., 201, 297, 299, (10) 253
Traianus M.U. (10) 190, (12) 222, (17)320, (20) 265
Trávníček D. (5) 9, (7) 304 a d., (9) 223
Trčka Mikuláš z Lípy (17) 209
Trčkové (3) 94, 95
Trevelyan M. (14) 268
Tribonianus (15) 245
Trockij L.D. (15) 203
Trojan A.P. (6) 97, 101, (10) 16
Truc M. (11) 53 a d., 262, 264, (12) 237, (14) 168
Truhlář A. (19) 161
Truhlář J. (7) 61, 317, 343, (8) 216
Truman H. (12) 249, (14) 112
Třeštík D. (15) 145, (18) 289
Tučný A. (17) 78
Tudorovci (5) 143 a d., (18) 240
Tuka V. (8) 98 a d., 335, 342, (9) 10, 115, 370, (10) 164 a d., (12) 109 a d., (16) 273, (20) 207 a d.
Tulliové (14) 143
Tullius Marcus (14) 314
Tullius Servius (14) 152
Tureček J. (3) 236, (4) 305, (5) 136, 142, 179, 191, 334, (9) 321, (10)185, 211 a d., 239, (11) 281, 282, 283, 289, (12) 7, (14) 120 a d., (18) 262, (20) 155
Turek A. (3) 274
Turek R. (11) 17, 22, (12) 283
Turgot A.R.J. (14) 204, (17) 356
Tusar Vl. (1) 30 a d., (14) 19, 78, (17) 51, 63, (18) 56 a d., (19) 68
Tyl J.K. (8) 167, 168, (14) 46, (15) 11, (16) 169
Tymienicki K. (5) 12 a d., 302 a d., 313
Tyrš M. (14) 43

Udalcov I. (6) 96, 99, (13) 306
Udalcovová Z. Vl. (8) 305 a d.
Udržal Fr. (15) 51
Ulbricht ze Strasburku (11) 11
Ulbricht W. (9) 146 a d.
Ulpianus (12) 256, 260, (14) 313, (17) 319, 322
Ungar R. (12) 185
Urban V. (13) 283
Urbánek R. (2) 150 a d., (3) 86, 90, 91 a d., (4) 273, (5) 285, 334, (7) 70, 295, (8) 262, (9) 249, (14) 289, (15) 143, 147, (18) 177 a d., (20) 304
Urbánková E. (19) 332
Urbanová-Závacká K. (18) 49, 382, (19) 306
Urfus V. (3) 82, 232, (4) 272, 307 a d.,

(5) 218, 334, (6) 27, (7) 52, 129, 284, 323, 351, 363, (8) 327, 351, (9) 355 a d., (10) 6, 248 a d., (11) 30 a d., 43, 47, 253, 264 a d., 286, (12) 260, 263 a d., 271, 274, 281, 282, 285, (13) 85, 96, 298, 300, 302, 305 a d., 313, (14) 201, 211, 259, 299, 328, 330, 334, 336, 350, (15) 11 a d., 95, 222, 227, 277 a d., (16) 177, 189, 246, 271, 289, 293 a d., (17) 173, 233, 334, 337, 341 a d., (18) 139, 355, 356, 358, 380, 381, 382, (19) 145, 293, 295, 303, (20) 133, 310 a d.
Ursíny J. (16) 235, (18) 26, 28, (19) 28, 30, (20) 29
Urukaginа (9) 342, (10) 242, 243, (13) 285
Uspenskij F. (9) 216

Vacek Fr. (10) 135
Vacek J. (3) 79
Václav I. (1) 194, (2) 88, 90, (4) 155,171, (9) 280, 284, (10) 247, (14) 241 a d., (16) 72, (18) 289 a d., (20) 183, 311
Václav II. (1) 85, 107, (2) 85 a d., 109 a d., 264 a d., (3) 116, 133, 152, (4) 133 a d., 156 a d., (5) 155, 216, (6) 23,(7) 175 a d., 203, 228, (8) 228, 261, (11) 50, (12) 34, 81, (14) 47, (15) 156, (18) 183, (20) 310
Václav IV. (2) 130 a d., (3) 78, 81, 88,90, 131, (4) 160 a d., (7) 80, 172, 346, (8) 229, 262 a d., (9) 296, (11) 260, (12) 44, 67, (15) 138, 163, (16) 83, (18) 173 a d., 272, 335, 337, (19) 264, 266
Václav Libák z Vrbčan (4) 278
Václav sv. (3) 233, (5) 125, (7) 64, (9) 232, (10) 244, (11) 21, 22, (14) 322, (15) 143 a d., (16) 174, (18) 289, 291, 304, (19) 262, (20) 304
Václav z Dubé (15) 124
Václav z Jihlavy (10) 249, (18) 179 a d.
Václavek B. (8) 166
Valdemar II. Dánský (11) 103
Valdštejn A. (1) 124 a d., (16) 190,193, (19) 186
Valentinián, císař římský (3) 52
Válka J. (3) 269, (5) 295, 317, (7) 350 a d., (10) 254, (11) 45
Vančura J. (10) 183, (18) 344
Vaněček V. (1) 101 a d., 160 a d., 228, (2) 60, 64, 85, 86, 105, 145 a d.,176 a d., 223, 224, 258 a d., (3) 5 a d., 80, 81, 86, 92, 96, 115 a d., 149 a d., 226 a d., 245, 256, 258, (4) 10, 44, 51 a d., 133 a d., 187, 192, 239, 241, 255, 274, 298 a d., (5) 21, 78 a d., 124, 157, 282, 294, 296, 308, 310, 326, 333 a d., (6) 35, 95, 98, 112, 122, 244 a d., 267, 281 a d., (7) 52, 128, 167, 173, 207 a d., 257, 315 a d., 327, 343, 362, 363, (8) 128, 154, 228, 320 a d., 323 a d., 345, 350,351, (9) 97, 201 a d., 231, 244, 249, 273, 313, 325, 346 a d., 377, (10) 13, 33, 50, 236 a d., 270, 271, 276 a d., (11) 5 a d., 9, 18, 41, 54, 59, 75, 87 a d., 95 a d., 269, 275, 281 a d., 286 a d., (12) 27, 29 a d., 42 a d., 157, 232, 235, 238, 260, 261, 262, 265, 269, 272, 276, 278, 279, 281, 282, (13) 64, 91, 94, 261, 289, 290, 294 a d., 299, 300, 303, 306, 310, (14) 20, 29 a d., 165, 245, 259, 268, 298, 299, 304, 319, 325, 327, 334, 350, 353, (15) 5 a d., 95, 120, 142 a d., 207, 279,a d., (16) 113, 246, 255 a d., 290, 297, 302,309, (17) 101, 175, 200 a d., 219, 225,233, 277, 327, 328, 329, 332, 354, 359,364, 369, (18) 57, 139 a d., 271, 283, 290, 303, 315, 328, 372, 377, 378, 380,(19) 5 a d., 146, 161, 211, 261, 269, 288, 289, 293, 311, 331, 332, (20) 5, 304, 308, 326, 331, 333
Vannius (3) 5 a d., (4) 241, 242, 244

Varro (10) 53
Varsík B. (14) 169, 170, 336, (16) 247, (18) 207
Vartenberkové (17) 202
Vartíková M. (20) 39 a d.
Vasil Veliký (9) 303, 306
Vaš K. (4) 314, (17) 5, (19) 65
Vašečka F. (7) 330
Vašek A. (8) 342, (10) 167, (20) 207 a d.
Vašica J. (3) 228, 229, (4) 58, 255, (5) 294, (9) 302 a d., (10) 230, (12) 27, 231, (13) 291, 292, (14) 320
Vašků Vl. (17) 341, 342
Vavák Fr. (13) 77 a d.
Vavřinec z Březové (2) 142 a d.
Vavřínek Fr. (13) 123, (14) 319, (20) 304
Vážný Fr. (11) 84, (16) 250, (18) 373
Vážný V. (3) 172
Vebr L. (11) 173
Veith J. (13) 89 a d.
Veleslavín D.A. (2) 215 a d., (7) 74, (9) 282, (19) 166
Velislav (12) 31
Venediktov A.V. (5) 294, 309, (6) 275,(7) 355
Verbőczy Š. (2) 62, (4) 296, (7) 319, (10) 57 a d., (14) 166, 176, (15) 179, (16) 289, (18) 359, (20) 279
Vergilius P.M. (7) 295, (9) 204, (10) 37, 53
Verres C.C. (14) 117 a d., (16) 5 a d., (20) 302
Veselá J. (4) 271, (16) 199
Veselá Zd. (18) 329
Veselý A. (3) 152
Veselý Fr. (3) 167, 168
Veselý Jindřich (1) 9, 27, 28, (8) 76,105
Veselý Jiří (1) 9, 27, (3) 233, (4) 90, 307 a d., (6) 267, (7) 52, 224, 257, 261, 322, 363, (15) 157, (16) 113, 115
Vespasianus T. Fl. (5) 42, (10) 53
Vetulani A. (3) 215 a d., (7) 184, 346, (9) 377, (10) 246, (12) 270, (13)283, 303, (14) 345, (16) 247, 304, 309, (17) 328, 367, 371, (19) 213 a d.
Veverka Vl. (13) 271, (14) 297, (15) 265 a d.
Vibilius (4) 242
Viest R. (8) 112
Vietor M. (1) 8, (2) 61, (3) 227 a d., (4) 295 a d., 299 a d., (5) 238, 245, (7) 327 a d., 358, 362, (8) 97 a d., 317, 338, 348, (9) 5, 47, 328, 375, 378, (10) 163, 170, 264, 269, 270 a d., 278, (11) 197, 281, 289, 290,(12) 5, 273, 275, 277, 278, 285, (13) 312, (14) 59 a d., 301, 337, 342, 350,(15) 185 a d., 283, (16) 341 a d., 273, 280, 291, 300, 304, 315, (17) 68,76, 230, 232
Viklef /Wycliffe/ John (1) 84 a d., (2) 130, 133, (5) 38 a d., (7) 66, 68,(9) 293, 295, 348, (11) 11 a d., 258,259, 262, (15) 120, 224 a d., (17) 297
Viktorie, královna anglická (8) 182
Viktorin z Kunštátu (17) 208
Vilém I. (5) 145
Vilém II. (15) 79
Vilém III. (5) 146
Vilém Saský (8) 263
Vilém z Oppersdorfu (2) 123
Villon F. (7) 62
Vinogradov V. (20) 98 a d.
Vítkovci (15) 155, 156
Vladimír kn. (14) 348, (19) 250
Vladimír Ruský (9) 309
Vladimír Svatý (11) 271
Vladislav (1) 106, (8) 268 a d., (9) 274, (10) 247, 250, (14) 47
Vladislav II. (2) 264, 285, (4) 145, 156, a d., (6) 31, (7) 53 a d., 78 a d., 216, 280, 282, 291, 300, 317, (8) 216, 220, 233, 279, (12) 56 a d., (17) 200 add., (18) 217

Vladislav kníže (15) 148
Vladislav polský (10) 247
Vlčan kníže Obodritů (4) 11 a d., (5) 10, 13
Vlček E. (14) 221, (18) 78, 380, 381
Vocel J.E. (2) 60, (3) 149, (15) 20, (16) 166
Voconius Q. (16) 5 a d.
Vocorineus J. (19) 161
Vočadlo J. (6) 111 a d.
Voiculescu M. (17) 352
Voigt A. (3) 78, 149, 160
Voigt J. (5) 156
Voigt M.A. (6) 27 a d., (7) 54, (12) 180, 185, (13) 67 a d., (14) 36, 215
Vojtěch sv. biskup (11) 21 a d., (12) 29
Vojtíšek V. (3) 83, 238 a d., (4) 131 a d., 158 a d., 185, 239, 240, 274, (5) 35, 59, (6) 30, (7) 184, 349, (9) 296, (11) 54, 263, (13) 304, (14) 35, 182 a d., 244, 248, 353, (15) 26, (17) 371, (18) 165, 372, (19) 161 a d., (20) 180 a d.
Vok viz Rožmberk
Volf Fr. (3) 171, 238 a d.
Volf J. (6) 24, (12) 177 a d.
Volf M. (5) 107, (17) 188, 372
Voltaire F.M.A. (13) 63 a d., (17) 356, (20) 141
Volterra E. (9) 321 a d., (14) 316, (15) 241 a d., (17) 321, 322, (18) 345
Vorličný A. (7) 74
Vorošilov K.J. (18) 9
Vozáry R. (9) 6
Vratislav (4) 68, (5) 164, (14) 243, (18) 303, (19) 251
Vratislav II. (8) 228, (11) 19, (18) 292
Vratislav III. (11) 101
Vratislav kníže (15) 148
Vratislav Pomořský (9) 309
Vratislavové (17) 185
Vrba Nymburský J.F. (2) 228
Vrbenský B.(1) 35 a d.,(17) 69 a d.,(18)9
Vrbnové (17) 185, 187
Vrtba hr. (16) 193
Vrtbové (17) 185, 187
Vršovci (11) 22, (15) 144, 148
Všehrd Viktorin C. (1) 117, 118, (2) 69, 200 a d., (3) 131, 141 a d., (4) 98 a d., 315, (5) 82 a d., (6) 22, 29, (7) 53 a d., 67 a d., 77 a d., 131 a d., 148 a d., 209 a d., 233 a d., 257 a d., 275 a d., 289 a d., 315 a d., 363, (8) 154, 213 a d., 288, 323 a d.,(11) 6, 31, 91, (12) 37, 48 a d., (15) 144, (17) 365, 366, (19) 7, 244, 321, 322, (20) 6, 7
Vulcanescu R. (17) 350, 351
Vyskočil K. (16) 71
Vysoký A. (3) 152, 153
Vyšinskij A.J. (14) 296
Vyx, franc. plk. (16) 277

Wachowski K. (5) 6 a d.
Walter von der Vogelweide (5) 302
Wattenbach-Levison W. (5) 13
Weingarten J. (2) 205, (8) 187
Weinkauff (8) 205
Weizsäcker W. (1) 106, (2) 8, 88, 220, (3) 242, (4) 68, (5) 284, (6) 267,(14) 244 a d., (15) 123, (17) 206 a d.,(18) 206, (19) 199, 298, (20) 180 a d.
Wenzig J. (8) 149
Werth H. (9) 11
Werunsky E. (5) 78, (15) 157 a d.
Wessely W. (5) 202, 203
Westl J. (5) 64
Weyr F. (13) 123, (14) 16, 307, (17) 72, 108, (20) 113 a d.
Wiatr J.J. (20) 292
Widajewicz J. (5) 5
Widukind (5) 21, 29, (18) 289, 291, (19) 252, 253
Widerad opat (16) 33 a d.
Wieacker F. (9) 333, (14) 152, 159, (19) 269
Wieland E.C. (12) 98, 268

Wihtraed (5) 141, 142
Williams R. (8) 193, 202
Wilson T.W. (5) 239, (9) 58, (14) 5, 62 a d., 93, (15) 185 a d., (16) 275, (18) 44
Windischgrätz A. (8) 140, (11) 235, (15) 19
Winter E. (12) 35
Winter Z. (2) 8, 181 a d., 201 a d., (3) 117 a d., (5) 217, (7) 78, 218, (8)229, 232, 299, (12) 45 a d., (13) 65, 66, (18) 41, 164, (19) 161
Witz K. (8) 88
Wocel J.E. (2) 60
Wohlhaupter E. (16) 258, 259
Wojciechowski T. (17) 289
Wojciechowski Z. (3) 251, 252, 253, 256, (4) 250, (5) 5
Woksun Tomáš (13) 79
Wolf A. (17) 332
Wolf Ch. (16) 246
Wolff H.J. (11) 265, (14) 291, 293, 294, (16) 285 a d., (18) 343, 344, 348, (20) 253 a d.
Wołodkiewicz W. (19) 224
Wolzendorf K. (8) 175, 189 a d.
Wycliffe John viz Viklef J.

Xenofón (10) 49

Ypsilanti A. (16) 143 a d.

Zajíc Zbyněk z Hazenburka (3) 107, (9)294, (16) 91 a d.
Zápotocký A. (1) 9, 18, 33 a d., (9) 106, 140, 368, (10) 201 a d., (12) 138 a d., (17) 6 a d., 49, (18) 55 a d., (19) 19, 67, (20) 19, 20
Zdeněk z Labuně (5) 35
Zdeněk z Třebíče (5) 153 a d.
Zdík Jindřich (7) 344
Zdobinský St. (17) 279, (18) 78 a d.
Zeberer J.J. (3) 137
Zelený R. (14) 323, 324
Zelený V. (13) 95, (16) 164, 169
Zenkl P. (9) 138
Zenon z Kitia (10) 49
Zeyer J. (14) 42
Zeumer K. (13) 5 a d.
Zíbrt Č. (12) 177, 180, (16) 257, 264, (19) 161, 162, (20) 138
Ziegler A.H. (20) 142
Zielińska K.S. (9) 358, 367, (11) 290, (14) 327, 328, (19) 245
Zika J. (19) 25
Zikmund Lucemburský (2) 134 a d., (3)81, 85, 86, 97, 99, (4) 156 a d., 308,(7) 70, 153, (8) 268, 270, 271, (9) 297, (11) 261, (12) 67 a d., (13) 197,(15) 123 a d., (16) 115, (17) 200, (18) 182, 187, 217, 222, 323
Zikmund Korybutovič (2) 148 a d., (3)85, 86
Zikmund M. z Prahy (5) 35
Zlobický J.V. (4) 187
Zoubek J. (5) 64
Zpěvák F. (5) 64
Zucker A. (3) 160, (5) 283, (13) 323
Zycha A. (2) 8, 89 a d., (3) 242, (4) 132 a d., 276, (5) 217, (19) 298,(20) 180, 187, 310, 311
Zygmunt Stary /1506-1548/ (3) 216, 252

Žába Z. (8) 239 a d., (10) 40, 212, 213
Žambach Z. (14) 33
Železkovová G. (10) 195, (11) 283, (14) 338, (17) 367, (19) 330
Želibor, kn. Vagrů (4) 46
Želivský J. (2) 138 a d., (3) 85
Žerotín K. (3) 159, (4) 305, (7) 74, (10) 253, (14) 171, (19) 322, (20) 135,
Žitavský P. (2) 90, 99, (3) 92
Žižka Jan (2) 139 a d., (3) 83, 97, (4) 269, (9) 296, 297, (14) 50, (18) 143, 163 a d., (20) 138
Žontar J. (16) 256

MÍSTOPISNÝ REJSTŘÍK

Afrika (8) 109, 346, (9) 251, 362, (10) 235, (12) 269, (13) 195, (14) 316,(17) 320, 356, (18) 12, 107, 328, (19) 271, 288, 311, (20) 287, 292
Albánie (4) 311, (8) 60, (9) 346, (12)124, (17) 227
Alexandrie (3) 40
Alsasko (14) 19
Alsasko-Lotrinsko (15) 191
Alžír (10) 125 a d., (17) 160, 357
Amerika (5) 279, (8) 193 a d., (9) 52 a d., 348, (10) 36, 153, 275, (12) 92, 246 a d., 281, (13) 63, 68, (14) 85 a d., 299, 338 a d., (15) 189 a d., 286, (17) 235, 348, 352, (18) 39, 43, 327, (14) 271, 311, (20) 146 a d., 287 a d.
Amerika Latinská (2) 296, (19) 310, (20) 328
Angers (13) 33
Arábie (5) 280, (9) 222, 251, 344, (13) 291, (17) 352, (18) 205, 329, 351,(19) 252, (20) 292, 306
Aragonie (8) 176, (18) 297, (19) 265
Argentina (11) 288
Arkona (1) 158, 170
Arménie (14) 224, 232, 310, (19) 249
Asie (1) 212, (3) 204, (5) 290, 332, (8) 346, (9) 251, (14) 232, 272, (15) 256, 259, (16) 301, (17) 352, (18) 12, 339, (19) 271, 287, (20) 72, 219
Asie Malá (3) 19, (4) 301, (10) 41, (14) 310, (17) 225
Asýrie (10) 215 a d., (11) 268, (13) 196, (14) 121, 310, (16) 282, (17) 311
Athény (10) 47 a d., 218, (11) 114, (13) 59, 195, 287, (14) 291 a d., (19)229, (20) 254
Austrálie (11) 267, (15) 77
Babylón (8) 250, (11) 268, (13) 196,285, (15) 273, (16) 281, (17) 311, (18)340
Babylónie (9) 342, (10) 41, 215 a d., (14) 309
Bádensko (1) 257
Balkán (2) 60, (3) 235, (4) 94, 250, (9) 222, 292, 373, (10) 151 a d., (12)235, 249, (13) 193, 244, 250, (14) 66, 325, 345, 348, (15) 146, 174, 191, 276,(16) 301, (17) 231, 288, 350, 366, (18) 45, 329, 364, 373
Balt (4) 254, (5) 8 a d., (17) 287
Baltská oblast (19) 247
Bamberk (7) 346
Basilej (5) 283, (7) 68, (11) 281, (15) 278, (18) 217
Bělorusko (5) 257, (7) 31, 33, (14) 231, (18) 319
Benátky (5) 165, 168, 289, (9) 266, (11) 121, 253, (13) 48 a d., (14) 299
Berlín (4) 289, (5) 235, 237, (9) 9, 146 a d., 336, 373, (12) 122, (13) 232, (14) 349
Boiohaemum (3) 20 a d.
Bologna (7) 61 a d., 343 a d., (9) 202, 322, 353, (10) 249, (11) 262, (12)31
Bosna (5) 284, (14) 259, (17) 233
Brabantsko (19) 265
Braniboř /hrad/ (5) 9
Braniborsko (1) 173 a d., 256, 260, (3) 270, (5) 305, (8) 265 a d., (9) 150,

155, (11) 61, 96, 105, (18) 205, (20) 65
Bratislava (4) 295, 302, (5) 92, 96, 293, 307, 333, 336, (7) 182, 318, 364, (8) 101 a d., 181, 282, 338, 342, 351,(9) 10, 13, 106, 115 a d., 213, 231, 236, 344 a d., 376, (10) 159 a d., (11)289, (12) 286, (13) 130 a d., 307, 312,(14) 169 a d., 275, 305, 319, 336
Brazílie (20) 170
Brno (4) 136, 299 a d., (5) 107, 155 a d., 222, 307, 314, (6) 18, 56, 61, (7) 257, 348, (8) 227, 282, 301, (9) 123, 126, 213, 225, 273 a d., 368, (13) 236, 293, 298, (14) 319
Brod Německý (4) 131 a d.
Brusel (5) 282, 335, (8) 352, (9) 347
Budapešť (5) 245 a d., (8) 339, 349, (14) 299, 342, 345
Budějovice České (4) 248, (5) 49 a d.,159, (6) 95 a d., 115, 155
Budín (7) 60
Budyšín (15) 10
Bukovina (14) 66
Burgundsko (5) 334, (9) 215 a d., 356,(16) 38 a d., (18) 325, (20) 185
Byzanc (2) 279, (3) 228, 234, (4) 92, 300, (5) 280, 326 a d., (6) 42, 246, (8)301, 312, (9) 213 a d., 302 a d., 345, 354, (10) 230, (11) 17, 21, 269 a d., (12) 27 a d., 231 a d., 239, 282, (13) 292, (14) 319 a d., 334, 344, (15) 171, 232, 246, 276, (16) 149, 154, 286 a d., (17) 286, 301, (18) 205, 345, 350, (19) 249, (20) 189, 304, 317

Čechy (1) 96, (4) 17 a d.
Cařihrad (5) 284, (7) 59, (12) 236
Čáslav (4) 131 a d., 169, 217, 274

Dácie (12) 256, (15) 236
Dalmácie (3) 36, (5) 327, (9) 354, (12) 124, (14) 259, (17) 226, 232
Dánsko (1) 158 a d., (4) 5 a d., 55, 234, (5) 18 a d., 336, (11) 99, (13) 203 a d., 267, (15) 156, (16) 265, (18) 106, 112, (19) 265
Dunaj (4) 243, (5) 27
Durynsko (4) 6 a d.

Elam (11) 268
Elda (5) 8
Estónsko (14) 227 a d., (15) 260
Esnunna (14) 312

Falc (8) 262 a d.
Falc Horní (19) 171
Fanar (14) 120
Finsko (4) 234, (5) 250, (8) 111, (14) 224, 227, (19) 247, (18) 113
Flandry (20) 197
Florencie (13) 45
Frankfurt n./M. (2) 36, (4) 29 a d., (5) 19, 23, (6) 99, (10) 23, (12) 102,(15) 10 a d., 66 a d., (18) 299

Galacie /M. Asie/ (3) 19
Gallie (3) 18 a d., (9) 266, (13) 289
Gent (4) 234
Germanie (9) 266, (13) 49
Gruzie (14) 232

Halič (5) 165, 176 a d., 279, 304 a d., (10) 21, (13) 304, (14) 19, 38, 49, 72, 261, (16) 162 a d., (17) 226 a d.
Halle/S. (5) 288
Havelberg (5) 10
Hercegovina (14) 259. (17) 233
Hispanie (9) 266, (16) 40
Hnězdno (10) 245
Hora Kutná (2) 8, 87 a d., 146 a d.,220, (3) 83 a d., 117, 132, 152, 229, (4) 131 a d., 273 a d., 304, (5) 37, 50, 66, 105, 155 a d., 217, 330 a d., (6) 95, (7) 60, (8) 220 a d., (9) 297,356, (12) 57 a d., (13) 88, 191 a d., (14)

335, (17) 35 a d.
Hradec Králové (6) 104
Hradec Levý (4) 252
Hradčany (4) 177, (12) 45

Cheb (5) 290
Chebsko (3) 14, (8) 261 a d.

Illýrsko (3) 14, 47, (4) 252 a d., (14) 39, (17) 227
Indie (2) 296, (4) 75, 301, (9) 343 a d., (10) 217, (11) 269, (14) 347, (15) 189, (16) 173, 282, (19) 287, (20) 287, 292
Indočína (10) 122 a d.
Irák (19) 329
Irán (4) 251 a d., (17) 287 a d.
Irsko (3) 20, (11) 20, 71, (15) 189, (18) 238
Island (4) 55
Istrie (17) 226

Jáchymov (2) 120, 123, (3) 232, (8) 239
Jeruzalem (2) 261, 279, (20) 306 a d.
Jičín (6) 119
Jihlava (2) 9, 120 a d., 249, (3) 81, (4) 131 a d., 304

Kanada (11) 288, (18) 106
Karlštejn (8) 220
Kartágo (12) 222, (13) 48
Kastílie (9) 266
Kavkaz (19) 250
Kladsko (1) 259, (8) 233, (11) 56
Kolín (4) 131 a d.
Konstantinopol (9) 254, (18) 351
Korutany (11) 59 a d.
Kostnice (11) 261, 290, (12) 286, (15) 35, 157
Krakov (3) 215, (4) 262 a d., (5) 203 a d., 238, 279, 335, (9) 377, (13) 303
Kréta (19) 287
Kroměříž (2) 32 a d., (15) 22 a d., 56, (17) 102, 227, 333
Krym (14) 232 a d.
Kuba (8) 14
Kyjev (4) 301, (12) 240, 283

Labe (4) 306
Lagaš /město/ (10) 242 a d.
Leningrad (8) 184, viz též Petrohrad
Levanta (20) 306
Levoča (19) 280
Libice (4) 252
Lipany (2) 145 a d., (3) 82 a d., (4) 273, (5) 68, (15) 119 a d.
Lipsko (5) 96, 161, 271, (8) 328
Litoměřice (2) 191, (6) 104, (7) 88, (9) 169 a d., (10) 143, (15) 123
Litva (1) 181, (4) 258 a d., (5) 257 a d., 302, (6) 255, (7) 31, (14) 228 a d., (15) 171, 269, (18) 319, 360,(19) 244, 275
Lombardie (17) 226 a d.
Londýn (5) 142 a d., 165, 289, (6) 53, (7) 17 a d., (8) 24, 105 a d., (12) 187 a d., (18) 23, 40, 306, (19) 23 a d., 59, (20) 26 a d., 74
Lotrinsko (14) 12 a d., 38 a d.
Lotyšsko (14) 228 a d., (15) 260, (18) 285
Lublaň (5) 282
Lucembursko (11) 69, (13) 223 a d., (20) 262
Lužice (1) 196, (3) 12, (4) 246 a d., (6) 246, (8) 266 a d., (11) 58 a d., (12) 233 a d., (14) 31, 48, (15) 10, (17) 238, (18) 41
Lužice Horní (8) 261, (14) 243

Magdeburk (1) 185 a d., (3) 255, (4) 60, 75, 141, (6) 65, (9) 373, (11) 62,(15) 123, (17) 213, (19) 254
Makedonie (5) 327, (10) 219, (17) 229
Malajsko (14) 317 a d.
Malopolsko (4) 88, 263 a d.
Mandžusko (5) 321, (11) 268, (15)247 a d.

Mantova (5) 284
Massachusetts (5) 135 a d., (13) 290, (20) 145 a d.
Mazovsko (1) 160, (4) 114, 253, (9) 355 a d., (12) 239, (19) 213, 261, 276
Meklenbursko (1) 256, (5) 302, (20) 161 a d.
Mělník (4) 292, (9) 169 a d.
Mexiko (19) 310 a d.
Mezopotámie (4) 301, (9) 343, (10) 214 a d., 242, (11) 268, (12) 251, (13) 285 a d., (14) 303 a d., (15) 273, (16)282, (17) 312 a d., (18) 339 a d., (19) 243, 287
Milán (13) 49, 218, 287
Mnichov (5) 55, 60, 96, 286, (11) 67, (12) 229, (15) 196, (18) 372, (19) 307
Mohuč (20) 279
Moldavsko (15) 233 a d.
Mongolsko (8) 60, (14) 348, (15) 250, (20) 192
Moskva (1) 212, 224, (2) 71, 258 a d., (4) 186, 210, 241, (5) 213, 242, 301 a d., 337, (6) 193 a d., (7) 13, 34 a d., (8) 23 a d., 79, 106,a d., 184, 238, 314, 339, (9) 58, 125, 160, 166, 223, 302,345 345 a d., 350, (10) 184, 229, 239 a d., (12) 239, 298, (13) 290, (14) 222 a d., 350 a d., (18) 22 a d., 306, (19) 19 a d., 45, 94
Mykény (19) 288

New York (14) 85 a d.
Niger (14) 141
Nizozemí (4) 106, 284, (7) 59, 71, (11)69 a d., (12) 261, (16) 168, 295, 298,(18) 213, 237 a d., (20) 162 a d.
Norimberk (1) 89, (4) 141, (5) 161, (7)59 a d., (8) 262 a d., 328, (11) 30, (20) 189 a d.
Normandie (4) 60 a d., (7) 20
Norsko (4) 55, 234, (5) 251, (8) 106 a d., (10) 160, (14) 34, (18) 107, 113
Novgorod (4) 253, (9) 350, (19) 250

Odra (5) 7, 9, 28, 31
Ohře (4) 300
Olomouc (4) 301, (5) 160 a d., 297, (6) 61, (7) 315, 343 a d.
Opavsko (9) 349 a d., (18) 294
Orient (1) 167, (4) 301, (5) 279 a d., 325, (9) 345, (11) 119, (15) 273 a d., (17) 311 a d., 352, (18) 205, 213, 339 a d., (19) 287, (20) 9

Palestina (5) 177, (15) 273, (20) 306
Pannonie (3) 35 a d., (9) 213, 233, 243, 374, (12) 27 a d., (18) 212, 351
Paříž (1) 210, 222, (4) 241, 289, (5) 239, 306, 322 a d., (6) 7, 31, 251, 282 a d., (7) 346, 362, (8) 106 a d., 238, (10) 34, 47, 106 a d., 239, (11) 257, 271, (12) 5, 31, 97, 117, 153 a d., 216, 278,a d., (13) 26, 63 a d., 192, 287 a d., (14) 54, 321, 349,(17) 272
Pasov (4) 163
Peking (6) 7, 13
Persie (9) 344, (10) 213 a d., (13) 191, 284, (14) 316, (16) 281
Perugia (9) 201 a d.
Petrohrad (5) 242, viz též Leningrad
Pisa (6) 18 a d., (9) 321
Plzeň (5) 66, (9) 126
Pomořansko (19) 277, (20) 164
Pomoří (4) 259 a d., (5) 5, 168
Portugalsko (8) 12, (9) 204, (13) 109, 267, (16) 165, (17) 356, (19) 156, (20) 328
Poznaň (1) 223
Praha (1) 126 a d., 162, (3) 54, (4)136, 147, 161, 185 a d., 248, 256, 277 a d., (5) 50 a d., 90, 107, 153 a d., 176, 179 a d., 213 a d., 233, 281,

326, (6) 18 a d., 55 a d., 95 a d.,113 a d., 125 a d., 149 a d., 208, 223,247 a d., 268, 275 a d., 282, (7) 53 a d., 71, 77 a d., 132, 150, 201 a d., 261 a d., 277 a d., 289 a d., 303 a d., 318 a d., 333 a d., 346 a d., (8) 60, 67, 81 a d., 108, 127 a d., 213 a d., 227 a d., 237 a d., 266, 291, 298 a d.,325 a d., 331, 336 a d., (9) 52 a d., 97 a d., 116 a d., 137, 143, 158, 169 a d., 201 a d., 231 a d., 249, 273, 296 a d., 302 a d., 325, 339 a d., 342 a d., 377 a d., (10) 6 a d., 39 a d., 135 a d., 150 a d., 182 a d., 212 a d., 224, 239 a d., (11) 5 a d., 17 a d., 29, 45 a d., 54 a d., 75, 87 a d., 95, 135, 251 a d., 263, 288 a d., (12) 7 a d., 27 a d., 41 a d., 91 a d., 138 a d., 157, 177 a d., 199, 207, 231 a d., 249, 255, 263 a d., 285 a d., (13) 5, 64 a d.m 85 a d., 158 a d., 196, 218, 232 a d., 260 a d., 273 a d., 282, 295 a d., (14) 6 a d., 30 a d., 119, 181 a d., 203 a d., 242 a d., 299, 319 a d., 345 a d., (15) 5 a d., 51 a d., 98 a d., 115 a d., 142 a d., 179 a d., 207 a d., 223 a d., 263 a d., (17) 16 a d., 83

Předlitavsko (2) 18, 33, (6) 78, 129, (8) 92, (9) 331, (12) 284 a d., (13) 118, (14) 5 a d., 259, 304, (15) 19, 27, 50 a d., (17) 91, 103, 114, 231, 355, 370, (18) 109 a d., 152, 362 a d.

Příbram (2) 233 a d., (4) 132

Ráb (17) 150

Rethra (1) 167, (5) 8 a d.

Riedegost (5) 8

Riga (4) 60, 65

Rubikon (12) 224

Rumelie (13) 307

Rus Bílá (1) 160, (19) 248

Rus Kyjevská (1) 159, (2) 279, (4) 9, 64, 70, 253, (5) 20, (9) 225, (12) 235, (14) 348, (18) 351, (19) 249 a d., 27 272, 288

Rus Podkarpatská (3) 230, (6) 160, (11) 249, (13) 126, 245 a d., (17) 366, viz též Ukrajina Zakarpatská

Řezno (9) 213, 229 a d., (11) 67, (12) 47, (17) 196

Řím (1) 85, 96, (2) 91, 295 a d., (3) 5 a d., (4) 70, 244, 260, 289 a d., (5) 280 a d., 327, (6) 46, 263 a d., 282, (7) 5, 163, 262, 339, (8) 217 a d., 240 a d., 304 a d., 317, 325, 335,(9) 9 a d., 203 a d., 307, 322 a d., 343 a d., (10) 33 a d., 163, 183 a d., 213, 237 a d., 276 a d., (11) 70, 113 a d., 252, 261 a d., 284, 290, (12) 29, 44 a d., 124, 240, 258, 281, (14) 117 a d., 312 a d., 329, (15) 157, 168, 236, 241 a d., 273, 278, (18)344 a d., 372

Sarajevo (5) 282, (9) 344, (10) 248, (13) 190 a d.

Sardinie (19) 250

Sarmácie (17) 286

Savojsko (5) 161, (19) 258

Sedan (17) 154

Sedmihradsko (14) 60 a d., 167 a d., (15) 186 a d., (16) 162, 299

Sibiř (18) 91

Sicílie (14) 117 a d., (16) 6 a d., (19) 258, 265

Skandinávie (1) 166, (10) 244, (15) 279, (17) 329, (18) 112, (19) 249, (20)192

Skopje (5) 282

Skotsko (9) 204, (11) 20, 71, (17) 189, (18) 238, (19) 157

Slavkov (1) 122 a d.

Sofie (4) 256

Sparta (10) 47, 218, (11) 118, (13) 59,

287, (19) 169, 288
Spiš (18) 205 a d., 324, (19) 279
Stalingrad (19) 27, (20) 325
Stepenice (5) 8
Sudety (10) 151 a d., (13) 231 a d., (17) 263 a d., (20) 293
Strahov (12) 181 a d.
Svatováclavské lázně (16) 174
Svídnice (17) 349
Syrakusy (13) 287, (16) 9
Sýrie (10) 41, 50, (14) 310, 348

Šlesvicko-Holštýnsko (1) 257
Špilberk (5) 164
Štýrsko (11) 59, (19) 290
Švábsko (5) 161, (8) 269, (17) 195, 336

Tábor (1) 83, 96, (2) 138 a d., (3) 81 a d., 92 a d., 167, 230, 262, (5) 287, (6) 104, (9) 292 a d., 326, (12) 69, (15) 120 a d., 226 a d., (18) 200
Terezín (13) 242 a d.
Těšínsko (5) 238, 250, (9) 349, (13) 308
Toskána (13) 267 a d.
Transylvánie (18) 213, 226
Trianon (9) 14 a d., (11) 205 a d., (12) 118, (18) 51
Třeboň (5) 105 a d.
Tyrolsko (5) 161, (19) 290

Ukrajina Zakarpatská (1) 59 a d., (6) 161 a d., (8) 38, (9) 10 a d., (10) 158, (11) 209 a d., (12) 161, (13) 139, 162, 273, (14) 70 a d., 306, (16) 217, (17) 7 a d., 52 a d., 76 a d., 113, 262,283, 366, (19) 29 a d., 89 a d., 260, viz též Rus Podkarpatská
Ural (14) 235

Valašsko (4) 309, (15) 234 a d., (16) 143 a d.,
Varšava (1) 211 a d., 258, (3) 215 a d., (5) 234 a d., 279 a d., (6) 249, 253, 282, (7) 34 a d., 335, 338, 343, 362, (8) 60, 237, 245, 351, (9) 249, 354 a d., (12) 270, (13) 293, 308, (14) 327
Vatikán (8) 108, 115, 123, (11) 277, (12) 117, 131, (16) 306 a d., (17) 146
Velkopolsko (4) 88, 265
Venatura (9) 202
Venezuela (19) 311 a d.
Versailles (5) 255, (9) 366, (12) 204, (17) 160 a d., (18) 12 a d., 51, 112, 118
Vestfálsko (1) 257 a d., (6) 55
Vídeň (1) 125 a d., (3) 144 a d., (4)161, 187, 190, 282 a d., (5) 44. 53, 153 a d., 175 a d., 211 a d., 235 a d., 307, (6) 29 a d., 68, 96 a d., 112, 115, 126 a d., 237, 266 a d., (7) 55, 89, 127, (8) 81, 93, 145 a d., 333 a d., (9) 98 a d., 279, 294 a d., 327, 362 a d., 373 a d., (11) 29, 40, 43, 59 a d., (12) 179, 189, 266 a d., 280 a d., (13) 26, 65 a d., 86 a d., 105, 114, 160, 206, 236, 295, 305, (14) 5 a d., 31 a d., 167 a d., 201 a d., 259 a d., 311, 336, 345 a d.
Visla (5) 5
Volyň (4) 251 a d.
Východ Blízký (17) 223, (20) 287
Východ Dálný (20) 138
Východ Přední (9) 343
Východ Střední (20) 306 a d.
Vyšehrad (3) 37, (12) 30 a d., (14) 183, 190, (15) 150, (16) 80 a d., (19) 244

Wales (3) 20
Washington (6) 158 a d.
Wogastisburg (9) 217 a d., 231

Záhřeb (5) 282, 336
Zakavkazsko (14) 232
Zalitavsko (8) 92, (12) 285, (14)263 a d.
Zéland Nový (18) 106

Ф. Сиван

К вопросам ограничения иммунитета депутатов КПЧ и стремлениям правительственных коалиций поставить КПЧ вне закона в буржуазной ЧСР

Резюме

Вопрос возникновения, закрепления и развития чехословацкого парламентаризма можно объяснить лишь в связи с рассмотрением вопроса возникновения и развития чехословацкой государственности. После распада Австро-Венгерской монархии все государства, которые последовали за распадом, укреплялись и развивались как буржуазные, однако с различным объемом буржуазной демократии.

Основным законным источником, определяющим у нас с точки зрения формальной и правовой объем буржуазной демократии, была прежде всего Конституционная грамота с 1920 г. и с ней связанные правовые предписания, оказывающие прямое или косвенное влияние на развитие, осуществление или ограничение буржуазного парламентаризма. Парламентаризм завершал и видоизменял жизнь и конкретную практическую деятельность отдельных депутатских клубов, организованных на основе принципов политической партийной принадлежности в согласии с намерениями систем многих политических партий, как типичной плюралистической политической системы в буржуазной домюнхенской Чехословакии.

К значительным институтам буржуазного парламентаризма относится право неприкосновенности депутата. Законодательная регламентация охраны депутатов членов парламента привилегией иммунитета должна была воспрепятствовать противоправным вмешательствам так, чтобы депутата не ограничивали или прямо не лишали дальнейшей деятельности в парламенте, а если так случилось то лишь с согласия палаты депутатов или сената Национального собрания.

В связи с принятием чехословацкого правопорядка и также постановления о неприкосновенности депутата были в большей части переняты прежде всего из австрийского конституционного права. Основные принципы неприкосновенности депутата были позднее закреплены в Конституционной грамоте в §§ 23-25. Приведенные постановления должны были гарантировать неприкосновенность и непривлечение депутата к уголовной ответственности в течение депутатского мандата. Иммунитет охранял не только выступления депутатов, но и возражения, замечения, предложения, вопросы и запросы. Далее наука о государстве различала и катего-

рически определяла иммунитет с точки зрения территориальной и вещной компетенции.

Если депутат Национального собрания привлекался к уголовной или дисциплинарной ответственности, должен был такое заявление государственных органов рассмотреть соответствующий комитет палаты по вопросам иммунитета, который предъявлял заявление на привлечение или непривлечение депутата к уголовной или дисциплинарной ответственности.

В чехословацком буржуазном законодательном органе была такая практика, что большинство коалиционного правительства присваивало себе заявление комитета по вопросам иммунитета таким способом, что в полной мере принималась партийная буржуазно-классовая и политическая точка зрения. Нарушение гражданских свобод, свободы печати, свободы собраний, ограничение неприкосновенности депутата особенно коммунистических депутатов, но и других оппозиционных партий, становились особенно с 30-ых годов параллельным явлением кризиса чехословацкого буржуазного парламентаризма. Против депутатов КПЧ применялся очень острый репрессивный курс, депутатов КПЧ часто лишали неприкосновенности и они привлекались к уголовной ответственности.

Однако правительственная коалиция преследовала цель не только лишать коммунистических депутатов депутатских мандатов, но подыскивала любые средства, включая и правовые, как ограничить или окончательно прекратить деятельность и компетенцию коммунистических депутатов в последствии и всей партии. Это можно рассматривать как нападение конституционных прав и свобод.

После мюнхенской трагедии сначала Словацкая народная партия Глинки в Словакии, позднее также правительство правого лидера аграрной партии Берана согласились с распущением и запретом деятельности КПЧ. Несмотря на репрессивную деятельность правящей буржуазии, коммунисты всегда верили, что их борьба не была напрасной, доказательством чего является победа социализма в нашей стране, за который КПЧ решительно боролась.

Иосиф Беня

Кошицкая программа и правовая преемственность ЧСР

Резюме

Статья основное внимание сосредотачивает на изучение вопроса преемственности ЧСР в двух плоскостях: 1. как ключевой государственно-правовой проблемы, 2. как темы дискуссии в правовой науке сразу же после освобождения.

Автор указывает, что в обоих случаях данная концепция была идеологической формой, в которой люди основали главное противоречие времени в период народно-демократической революции и в период ее перерастания в революцию социалистическую.

В толковании президента Бенеша и чехословацкого эмигрантского правительства концепция правовой преемственности имела две основные функции: в области международного права отстоять аннулирование Мюнхена (в этом проявилось сходство всех антифашистских сил); в области внутреннего права и политики в согласии с нормативным пониманием понятия правовая преемственность была основой легитимности временного государственного устройства и аргументом для реституции домюнхенской республики. Основным принципом государственно-правовой концепции Словацкого национального совета (СНС) был принцип суверенитета народа и право словацкого народа на самоопределение (принцип преемственности Совет принял лишь в области международного права). Московское руководство КПЧ с 1941 г. исходило из факта международно-правовой и внутренне-правовой преемственности ЧСР, однако не в реставраторском понимании, а в динамическом. Однако различные точки зрения КПЧ и СНС вели к одному общему результату: правовая преемственность буржуазной ЧСР в нормативном понимании в формальном и материальном смысле была негативной. Освобожденная республика стала другой, новой республикой. Народная демократия была формой революционно-демократической диктатуры народа, являющейся ее социально-политической сущностью. Она опиралась на идею стать народной, уважать волю народа - это стало основой Кошицкой программы.

Во второй части обсуждается дискуссия в литературе после 1945 г. Методологический принцип нормативной школы приводил к бесплодным схоластичным полемикам о так называемых нормативных очагах. Автор указывает на необходимость понимать понятие преемственности в диалектичес-

ком смысле, как объективно неизбежную связь нового и старого в процессе развития, как одну из существенных черт закона отрицания отрицания. Три момента в своем единстве - Словацкое национальное восстание, майское восстание, Кошицкая программа, плюс объективный факт освобождения Советской Армией отрицали домюнхенскую республику. Кошицкая программа народно-демократической революции и одновременно временная конституция sui generis стала источником легальности нового народно-демократического строя, критерием оценки органического развития его государственно-правовых институтов. Февральская победа трудящихся означала конечную победу коммунистического толкования правовой преемственности ЧСР, опирающейся на нашу народно-демократическую революцию. Ее комплексное закрепление и направление - Кошицкая программа.

OBSAH

Články

Václav Vaněček, Ještě k charakteristice Karla IV.
(Některé otazníky) 5
Václav Pokorný, Zásahy rakouské vlády do všeobecných voleb
do říšské rady v roce 1907 (Zákon a skutečnost) 19
Florián Sivák, Obmedzovanie imunity poslancov KSČ a snahy
vládnych koalícií postavit KSČ mimo zákon v buržoaznej ČSR 51
Jozef Beňa, Košický vládny program a právna kontinuita ČSR 65

Recenze

Karol Rebro, Socialistická spoločnost a rímskoprávna kultura
(Valentin Urfus) 87
J. Matuszewski, Relacja Dlugosza o najezdzie tatarskim
v 1241 roku (Hynek Bulín) 90
Karel Malý, Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století
(Valentin Urfus) 93
Andor Czismadia, Bürokracia és közigázgatási reformok
Magyarhobam (Josef Karpat) 97
J. Ruszoly, A. Választási biráskodás Magyarországon
1848-1948 (Michal Potemra) 100
Florián Sivák, Z bojov KSČ proti buržoáznemu parlamentarismu
(Katarína Zavacká) 105
Pál Horváth, Bevezetés az összehasonlító jogtörténet
alapelemeibe (Josef Karpat) 107
Slova a dějiny, kolektiv pod vedením I. Nováka (Vladimír Kindl) .. 117
Istoria dreptului romanesc (Leonard Bianchi) 128

Z nové literatury

Kronika

Oblastný vedecký seminár v Košiciach 159
XV. medzinárodný kongres historických vied v Bukurešti 164

Obhajoba habilitačnej práce Judr. Petra Blahu, CSc. 167
Profesor dr. Jiří Cvetler osmdesátiletý 169
80 let profesora dr. Jaroslava Pošváře 170
Profesor dr. habil. Zdisław Kaczmarczyk 1911 - 1980 171
Jiří Kejř šedesátiletý 173
Za Pavlem Kucharským 175
Zemřel Judr. Milan Kocích (+ 17.12.1980) 176

Rejstřík k Právněhistorickým studiím 1 - 20 179

Právněhistorické studie 25

Jozef Beňa, Václav Pokorný, Florián Sivák,
akademik Václav Vaněček

Rejstřík zpracovala Marta Bianchi na základě exerpce
Karoliny Adamové

Vydala Academia,
nakladatelství Československé akademie věd,
Praha 1983

Obálku navrhl Juraj Herz
Redaktorka publikace Běla Wagnerová
Technický redaktor František Lávička

Vydání 1. – 352 stran
Vytiskla Polygrafia, n. p., závod 6, Praha 8 – Libeň
23,26 AA – 23,65 VA
Nákiad 400 výtisků – 02/20 – 7658

21 – 012 – 83
Cena brožovaného výtisku 43,– Kčs
509 – 21 – 827